

NAGY KLASSZIKUSOK

**CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY
MINDEN MUNKÁJA**

VERSEK

**ÖSSZEGYŰJTÖTTE, A SZÖVEGET GONDOZTA
ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA
VARGHA BALÁZS**

**A LATIN NYELVŰ MŰVEKET
MURAKÖZY GYULA
FORDÍTOTTA**

TARTALOM

VERSEK

1788

AZ ÖREG EMBER
AZ ARATÁS
OSKOLAI VACATIO
VENUSI HARC
A MEZŐ
BÚCSÚZIK AZ ATYJA A LEÁNYITÓL
NÉVNAPRA ÍRATOTT VERSEK (1)
NÉVNAPRA ÍRATOTT VERSEK (2)
FERENC NEVENAPJÁRA HAMARJÁBA
KÉSZÍTETETT VERSEK

1789

MIT NEM CSINÁL A SZERETET?!
MUSA VETAT MORI
A REGGELRŐL
A DÉL
A TÉL
A NYÁR
AZ ŐSZ
A FÖSVÉNY
AZ ESTVE
A SZABADSÁG
ZÖLD FERENC, KÉK FERENC, T[ÓTH] FERENC
A PÁRTÜTŐ
AZ ŐSZ LAUDONRA
VIS ET NEQUITIA

1790

BELGRÁDRA
A BÉKESSÉG
A MAGYAR HAJNAL HASAD
EGY MAGYAR GAVALLÉR
AZ ISTENEK OSZTOZÁSA

1791

A SZERELMES VITÉZHEZ
A VÍG POÉTA
MÍG NÁLLATOK ITT MÚLATOK
A PINDUS
AZ ÁRVÍZ
[AZ ÉDES ÉRZÉKENYSÉG AZ...]
[ESTVE JÖTT A PARANCSOLAT...]
A HÍVES ESTVE

1792

JÖSZTE POÉTÁNAK
A BÜKKAL KÜSZKÖDŐ
AZ ANÁKREONI VERSEK
[BÁR AZ ÉG BÚSULVA NÉZ IS...]
ÉDES RABSÁG
[Ó, ÚNALOM! VAD ÚNALOM!]
A VERSSZÉPÍTŐ
A PATYOLAT
A VIOLA
AMYNT ÉS LAURA A FÁK KÖZÖTT
ESDEKLÉS

HORVÁTH ÁDÁMHOZ
FELVÍDULÁS
EGY KESERGŐ MAGYAR
FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKÉK
MIÉRT NE INNÁNK?
BATRACHOMIOMACHIA *vagy* BÉKAEGÉRHARC

1793

AZ ELRAGADTATOTT ÉRZÉKENYSÉGEK
BROUGHTON RELIGIÓI LEXICONÁRA
A FÁRSÁNG BÚCSÚSZAVAI
KOMÁROMI J. HALÁLÁRA
[AZ EMBERI NEMEN...]
[JER, Ó, ASSZONYI REND...]
[MINT A MEGVÉNHEDT FA...]
[ÖTEZER ÉS MINTEGY...]
[ARANKA GYÖRGYHÖZ]
A TANÚNAK HÍVOTT LIGET
A FELGYÚLADT SZERETŐ
A TÁVOLRÓL KÍNZÓ
A POÉTÁKBAN LAKÓ ISTENSÉG
A MÉZ MÉZE
A SZERELMES SZEMEK
AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK
BOLOND, AKI NEM SZERET
[LELKEMNEK FORRÓ SOHAJTÁSI...]
[BÁR MÉG ÉPPEN NEM VAGYOK IS...]
AZ EMÉSZTŐ TŰZ
A FEREDÉS
EGY TULIPÁNTHOZ
EGY SZERENCSETLEN LÉLEKNEK AZ ÉGIG
VALÓ FELEMELKEDÉSE
A VÍDÁM TERMÉSZETŰ POÉTA
A SZÉPEK SZÉPE
VÍG ÉLET A PARNASSZUSON
TROCHAEUS LÁBAKON
CSIKORGÓ VERSEI A TRÓJAI HÁBORÚRÓL
[JAJ, HOGY SZENVEDEK...]
A MEZEI GYÖNYÖRŰSÉGRŐL
[NINCS TAVASSZAL...]
[LAURA, MÉG INGÓ KEGYELMED...]
EGY KÉTTÉSGBE ESETT MAGA GYILKOSA
AZ EKHÓHOZ
A FELÉLEDT PÁSZTOR
THIRZIS SÍRJA FELETT
SZERELMES BÚCSÚVÉTEL
A HAD
NAGY SÁMUELHEZ
EGY ANGÝALHOZ
[PROBATIO CALAMI]

1794

A VÍZITAL
A HÍRES RÁ CZ SÁMUEL ÚRHOZ
MELÍTESZ ROZÁLIÁHOZ
ÉNEK A TAVASZHOZ
SZERELMES PANASZOK
DAFNIS HAJNALKOR
CHLOÉ DAFNISHOZ
SZERELMES FOGADÁS
AZ ESZTENDŐ NÉGY SZAKASSZA
AJÁNLÓ CSÓK

[ÖRVENDJÉL FÉBUSNAK SZENTELT TÁBOR...]
 [ÉLJ VÍGAN ÉRDEMEDDEL...]
 [SZOMORÚ HALLGATÓK...]
 [GYŐZŐDELMI POMPÁT...]
 [VAGYON EGY OLLY TENGER...]
 [AZ ÉLETNEK HASZNÁT...]
 [MINT FOLY A SEBES VÍZ...]
 [AZ EMBER ÉLETÉT...]
 GRÓF KÁROLYI JÓZSEF ÚRNAK
 AZ ÉLŐ NYELVEN TETT KÖSZÖNTÉS
 AZ ÉNEKEK
 AZ ESTVE
 AZ ÁLOM
 A TENGERI HÁBORÚ
 ZSUGORI URAM
 KONSTANCINÁPOLY
 A SZERENCSE
 A HÍR
 [NÉZD EL...]
 MAROSVÁSÁRHELYI GONDOLATOK
 A KEVÉLY
 A FÖLDINDULÁS
 A DÉL
 A TÉL
 A NYÁR
 AZ ŐSZ
 TEKINTETES NEMES MIHÁLYFALVI ISTVÁN ÚR
 UTOLSÓ TISZTESSÉGÉRE
 KÉSZ LÉGY A HALÁLRA
 SERKENTÉSE A MÚZSÁNAK
 MARJAI LEÁNYOK TANÍTÓJA
 EGY BÉCSI MAGYAR GAVALLÉR
 VÁN, VÉN
 ÖRÖMVERSEK PROFESSZOR BUDAI ÉSAIÁS ÚRHOZ
 MÁS VERSEK
 SZOMORÚ VERSEK
 [CINOBER MIÓLTA...]
 [FALATAIMAT ELEGYES BORHAJTÁSSAL...]
 HUNYADI FERENCHEZ
 [VARRÓ SÁNDORNAK]

1795

MAGYAR MÚZSA
 KÖSZÖNTŐ LENGYEL JÓZSEF SENIOR ÚR
 NEVENAPJÁN
 MÁTYÁSI JÓZSEF ÚRNAK
 A SEMMINÉL TÖBB VALAMI
 MAGYAR! HAJNAL HASAD!
 A DUGONICS OSZLOPA
 A PESTI DICSŐSÉG
 MILITAT OMNIS AMANS ET HABET SUA
 CASTRA CUPIDO
 A PENDELBERGAI VÁR FORMÁJA S MEGVÉTELE
 TANÍTVÁNYAITÓL BÚCSÚZIK
 BÚCSÚ A MAGYAR MÚZSÁKTÓL
 LANTOMTÓL BÚCSÚVÉTEL
 A BORITAL MELLETT
 BAKHUSHOZ
 FÖLDI RÓZSA
 AZ OTAHAJTA, VAGYIS NÉMELLY OSKOLÁINK
 HAZÁNKBAN A NAGYVILÁGTÓL
 BÉSZIGETELVE (ISOLIROZVA)
 A SZÁRAZSÁG ÉS AZ ELHAGYATOTT SZERELMES
 Ó, SZEGÉNY ORSZÁGUNK!
 A MILTON ELVESZETT PARADICSOMÁRÓL

1796

ÁRPÁD
 RÖVID KRITIKAI RAJZOLATJA EGY NAGY MAGYAR
 EPOPOEIÁNAK, MELLYNEK NEVE: ÁRPÁD
 VAGY A MAGYAROK MEGTELEPEDÉSE
 LETHE
 A FÜREDI PARTON
 A FŐTISZTELETŰ, MÉLTÓSÁGÚ ÉS TEKINTETŰ
 RENDEKHEZ A DIÉTAI MÚZSA
 EGY ORVOSNAK SÍRVERSE
 A VITÉZKEDŐ MAGYAROKHOZ
 RÚT ÁBRÁZAT S SZÉP ÉSZ
 A MAGYAR GAVALLÉR
 AZ 1741-DIKI DIÉTA
 A HAD
 AZ ÉN VAGYONOM
 AZ EKHÓHOZ
 ÚTRAVALÓ A MÚZSÁHOZ
 AZ ESTVÉHEZ

1797

AZ ÉN CÍMEREM
 A NEMES MAGYARSÁGNAK FELÜLLÉSÉRE
 A BECSÜLET S A SZERELEM
 [VÁLYI KLÁRÁHOZ]
 [VÁLASZ VÁLYI KLÁRÁHOZ]
 AZ EMBERISÉG S A SZERETET
 A FOGADÁSTÉTEL
 A PILLANTÓ SZEMEK
 A SZAMÓCA
 BARÁTOMHOZ
 AZ ALVÓ LILLÁRA
 A DUNA NIMFÁJA
 A BOLDOGSÁG
 A MÉHEKHEZ
 AZ ALVÓ LILLA FELETT
 ALKU
 KÉT SZERETŐ DALJA
 ANAKREON S OVÍD
 MEGKÉRLELÉS
 GENERÁL HOCHÉ HALÁLÁRA
 AZ ESKÜVÉS
 HALJUNK MEG
 HÁLAÉNEK A VÉNUS OLTÁRÁNÁL
 BÚCSÚVÉTEL
 A FEKETE PECSÉT
 AZ ELTÁVOZÁS
 A TÁVOLRÓL KÍNZÓ
 THÁLES
 ORGIÁK
 A BÉKEKÖTÉSRE
 [ÚJESZTENDŐI AJÁNDÉK]

1798

ÚJESZTENDEI GONDOLATOK
 A MAGYAROKHOZ
 KESERÉDES
 LILLÁHOZ TÁVOLLÉTEMBEN
 BÁLINT NAPJA
 KÖSZÖNTŐ
 KOMÁROM, FEBRUÁR 16. 1798
 LILLÁHOZ
 DÓRISHOZ

[MÁR SE HINTÓ...]
 A TAVASZ
 RÓZSIM SÍRJA FELETT
 MÉG EGYSZER LILLÁHOZ
 SZERETTEM...
 EGY VÉN FÁNAK ÁRNYÉKÁBAN RÉGEN
 SZENVEDŐ RÓZSAFA
 BÁCSMEGYEI LEVELEIRE
 DUGONICSRA
 [ARANYSÚJTÁSOS NADRÁG]
 CZINDERY SÍRJA FELETT
 A HAZA TEMPLOMÁNAK ÖRÖMNAPIJA
 ÍZIS ÉS OZIRIS
 TEKINTETES NEMES NÁDASDI SÁRKÖZI ISTVÁNNÉ,
 SZÜLETETT CHERNELHÁZI CHERNEL ESZTER
 ASSZONYNAK TISZTELETÉRE
 KRISZTINA NAPRA
 SIRALOM
 A MAGÁNOSSÁGHOZ
 DOROTTYA KÍNJAI
 MIHÁLY-NAPI ÁLOM
 KIFAKADÁS
 [PATA KÖZSÉG LAKOSAINAK ÍROTT VERS]
 [HOGY ELMENTEM GIGÉBE...]
 [NAGY PÉTER ÁLTAL NYERT NEMESSÉG CÍMERE...]
 DOROTTYA

1799

[SOMOGYI KÁZUS]
 JÓSEPHA KISASSZONYHOZ
 EGY FIATAL HÁZOSÚLANDÓNAK HABOZÁSA
 A SZERELEM TILALMA
 A HESZPERI MÉHES TÖRTÉNETE
 PARASZTDAL
 [ANTAL NAPJÁRA]
 JÖVENDŐLÉS AZ ELSŐ OSKOLÁRÓL A SOMOGYBAN
 AZ IGAZSÁG DIADALMA
 [KATA NAPRA]
 NEMES BÁTORÍTÁS
 A MÚZSÁHOZ
 VIRÁG BENEDEK ÚRHOZ
 [HORVÁTH ÁDÁM NEVENAPJÁRA]

1800

[PÁL NAPJÁRA]
 VISSZAJÖVETEL AZ ALFÖLDRŐL
 LÓCSERE
 AZ ELMÁTRÓNASODOTT DÓRIS
 ÁLOMLÁTÁS
 AZ ÉN BARÁTNÉM, D. A. QUODLIBETJÉRE
 AZ ELVÁLÁS REGGELÉN
 IMPROMPTU EGY CSERESZNYEFA
 LEVELET RÁGÓ HERNYÓRA
 [SZÍVEM TITKON...]
 HÍMENHEZ
 A HAJÓKÁZÓ ÁMOR
 EGY ELTÖRÖTT VASMACSKÁRA
 A HÍZELKEDŐ
 A FIATAL REMÉNY
 A SZÉPSÉG EREJE A BAJNOKI SZÍVEN
 EPIGRAMM LEONÓRÁHOZ
 AZ ESTVÉHEZ
 FILLISHEZ
 [BORBÉLY GRANÁRIUMÁRA]

1801

A BÉKÉTELENKEDŐ
 PURGOMÁK
 A NAP INNEPE
 A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA
 DR. FÖLDIRŐL EGY TÖREDÉK
 FŐTISZTELETŰ ÉS MÉLTÓSÁGOS PÓKATELKI
 KONDÉ MIKLÓS Ő NAGYSÁGÁNAK
 TISZTELETÉRE
 AZ EMBER, A POÉZIS ELSŐ TÁRGYA
 ERDŐDI LAJOSHOZ
 A MAGYAR ORPHEUSHOZ
 AZ ESTIKE
 [IZENGET MÁR...]
 A HAFÍZ SÍRHALMA
 AZ ELSZÁNT SZERETŐ
 A BÉKESÉG ÉS A HADI ÉRDEM
 DR. FÖLDI SÍRHALMA FELETT
 [FÖLDIRŐL]
 SÁRKÖZI KISASSZON HALÁLÁRA
 TISZTELŐ VERSEZET
 EPISTOLA
 A SZOMOTORI TEMPLOMRA KÉSZÍTETT
 FELJÜLÍRÁSOK

1802

BÚCSÚZÁS EGY LYÁNKÁTÓL
 [GRÓF SZÉCHÉNYI FERENCNÉNEK]
 GÖRÖG ÚRHOZ
 HIMFYHEZ
 A NAGYMÉLTÓSÁGÚ GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC
 Ő EXCELLENCIÁJA NEMZETI KÖNYVTÁRJÁRA
 SZERELEMDAL A CSIKÓBŐRÖS KULACSHOZ
 SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR
 GRÓF ERDŐDYNÉ Ő NAGYSÁGÁHOZ
 MÉLTÓSÁGOS GRÓF FESTETICS GYÖRGY
 Ő NAGYSÁGÁRA
 A SZÉLHEZ
 GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC Ő EXCELLENTIÁJÁHOZ
 ÉVA NAPRA

1803

SERKENTÉS A MÚZSÁHOZ
 A FELÉLEDT PÁSZTOR
 A VERSSZÉPÍTŐ
 AJÁNLÁS
 AZ ANÁKREONI VERSEK
 A HÉVSÉG
 A LEÁNYKÁKHOZ
 LILLÁHOZ
 A BÚKERGETŐ
 A SZEPLŐ
 AZ ÁLOMHOZ
 AZ ÉN POÉZISOM TERMÉSZETE
 ELSŐ SZERELEMÉRZÉS
 ÉDES KESERŰSÉG
 A BÁTORTALAN SZERELMES
 AZ ÉJNEK ISTENIHEZ
 A RÓZSABIMBÓHOZ
 AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK
 A POÉTÁKBAN LAKÓ ISTENSÉG
 TARTÓZKODÓ KÉRELEM
 A TANÚNAK HÍVOTT LIGET

AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ
 A FEREDÉS
 DÉLI AGGODALOM
 MEGKÖVETÉS
 A SZÉPEK SZÉPE
 A MUZSIKÁLÓ SZÉPSÉG
 A VERSENGŐ ÉRZÉKENYSÉGEK
 AZ ELTÉVEDT LÉLEK
 LILLÁM SZÁCSKÁJA
 HABOZÁS
 BARÁTOMNAK
 AZ UTÓLSÓ SZERENCSETLENSÉG
 A TIHANYI EKHÓHOZ
 A PILLANGÓHOZ
 A REMÉNYHEZ
 BUDAI FERENCRE, HALÁLA UTÁN
 [TALÁLÓS VERS]

1804

RHÉDEI LAJOS ÚRHOZ
 HALOTTI VERSEK
 TUDÓGYÚLADÁSOMRÓL
 FŐHADNAGY FAZEKAS ÚRHOZ
 SALÉTRÓM INSPECTOR KISS IMRE ÚRHOZ
 TÖREDÉKEK
 IN COMITEM PÁLFFY
 TERVEZET

ZSENGÉK (1785-1787)

PROO: EGY KIES KERT LEÍRÁSA
 SZÜNTELEN KÖZEL VAN A HALÁL
 PROO: AZ ESTVÉNEK LEÍRÁSA
 EGY FÖSVÉNYNEK LEÍRÁSA
 A POÉTAI FELVIDÚLÁS
 AZ ÁLOM LEÍRÁSA
 EGY VÁROS LEÍRÁSA
 PROO: VENTUS DESCRIBITUR
 A BÉKESSÉG
 PROO: QUEM DII ODERUNT, PRAECEPTOREM
 FECERUNT
 PROO: EGYEDŰL A TUDOMÁNYOK TESZIK HAL-
 HATATLANNÁ AZ EMBERT, KIVÁLT A POÉZIS
 AZ ÁLOM
 PROO: MINDÉG KÖZEL VAN A HALÁL
 PROO: A POÉTA CSAK GYÖNYÖRKÖDNI SZERET,
 NEM KÍVÁN Ő SEMMIT EGYEBET
 KONSTANCINÁPOLY
 CIGÁNY
 PROO: LURIDA SUB DULCE MELLE VENENA
 LATENT
 PROO: A SZÍNESSÉG
 PROO: GLORIA CALCAR HABET
 PROO: LIBERTAS OPTIMA RERUM
 PROO: EXUNDATIO AQUARUM
 PROO: A POÉTA LEGKISEBBÉRT IS
 MEGHARAGSZIK
 PROO: FULMEN DESCRIBITUR
 PROO: GLORIA CALCAR HABET
 PROO: IMPEDIT IRA ANIMUM
 PROO: INVIDUS
 PROO: FORMA VENUSTA PERIT
 PROO: BENE QUI LATUIT, BENE VIXIT
 PROO: A KALMÁR

PROO: PANASZOLKODIK EGY MINDENBE
 SZERENCSETLEN, DE IGAZ LELKŰ EMBER
 PROO: SINT MAECENATES, FERET HUNGARA
 TERRA MARONES, VIRGILIUMQUE TIBI VEL
 TUA RURA DABUNT
 A RÖVID NAP S HOSSZÚ ÉJ
 PROO: A VIRTUS LEGBÁTOROSABB KŐFAL
 PROO: THISBE KESERVEI
 PROO: A SZERENCSE VÁLTOZÓ
 PROO: A TENGERI ZIVATARRÓL
 PROO: DIDO AENEASTÓL VALÓ BÚCSÚZÁSA
 PROO: A KEVÉLLY
 PROO: A FÖLDINDÚLÁS
 PROO: A GAZDAG
 PROO: RÚT ÁBRÁZAT, SZÉP ÉSZ
 AZ EMBERGYŰLÖLŐ
 BARÁTSÁGOS BÚCSÚVÉTEL
 A RÓZSA
 AZ ŐSZ
 A TÉL

LATIN NYELVŰ MŰVEK

[VIZSGAI ORÁCIÓ]
 [VIZSGAI ORÁCIÓ]
 PROO: PRUDENS FUTURI TEMPORIS EXITUM
 CALIGINOSA NOCTE PREMIT DEUS
 TÉTEL: BÖLCSEN JÖVŐNKNEK TITKAIT ÉJSZAKA
 SÖTÉT KÖDÉVEL FEDTE EL ISTENÜNK
 PROO: NIL FERET AD MANES DIVITIS UMBRA SUAS
 TÉTEL: NEM VISZ SEMMIT SEM SÍRBA MAGÁVAL
 A DÚS
 PROO: NE QUID NIMIS
 TÉTEL: SEMMIT SE FÖLÖTTÉBB
 PROO: MAGNA SERVITUS EST MAGNA FORTUNA
 TÉTEL: A NAGY SZERENCSE NAGY SZOLGASÁG
 PROO: NESCIO QUA NATALIS PATRIA CUIQUE
 EST CARA
 TÉTEL: NEM TUDOM, KINEK MIÉRT KEDVES A
 SZÜLŐFÖLDJE
 PROO: VIS ET NEQUITIA QUIDQUID OPPUGNAT,
 RUIT
 TÉTEL: AZ ERŐ ÉS GAZSÁG BÁRMIT MEGTÁMAD,
 TÖNKRETESZI
 PROO: DUM IN DUBIO EST ANIMUS, PAULO
 MOMENTO HUC ET ILLUC IMPELLITUR
 TÉTEL: A KÉTSÉGBEN LÉVŐ LÉLEK EGY PILLANAT
 ALATT IDE S TOVA HÁNYÓDIK
 PROO: HAUD FACILE EMERGUNT, QUORUM
 VIRTUTIBUS OBSTAT RES ANGUSTA DOMI
 TÉTEL: NEM KÖNNYEN EMELKEDNEK FÖL,
 AKIKNEK VIRTUSÁT OTTHONI SZÜKÖS
 SORSUK AKADÁLYOZZA
 PROO: TAURORUM LUCTA
 TÉTEL: BIKAVIADAL
 PROO: HYEMIS DESCRIPTIO
 TÉTEL: A TÉL LEÍRÁSA
 PROO: APUM PUGNAE DESCRIPTIO
 TÉTEL: A MÉHEK HARCÁNAK LEÍRÁSA
 PROO: DEGENERES ANIMOS TIMOR ARGUIT
 TÉTEL: AZ ELFAJZOTT LELKEKET ELÁRULJA
 A FÉLELEM
 PROO: ORPHEUS TARTARA PENETRAT PRO
 UXORE EURYDICE
 TÉTEL: ORPHEUS LEMEGY AZ ALVILÁGBA
 FELESÉGÉÉRT, EURYDIKÉÉRT

PROO: PICTORIBUS ATQUE POETIS QUIDLIBET
AUDENDI SEMPER FUIT AEQUA POTESTAS
TÉTEL: FESTŐK MEG A KÖLTŐK MINDENKOR
TELJES JOGGAL MERHETTEK AKÁRMIT
GEOGRAPHIA ANTIQUA
ÓKORI FÖLDRAJZ
FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKEK
FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKÉK
CARMEN INAUGURALE
BEIKTATÓ VERSEZET
[PESTEN, MÁJUS 9. CSOKONAI BATTHYÁNY
JÓZSEF HERCEGPRÍMÁSNAK E VERSEZETTEL
UDVAROLT]
[PESTEN, MÁJUS 9-ÉN CSOKONAI BATTHÁNY
JÓZSEF HERCEGPRÍMÁSNAK E VERSEZETTEL
UDVAROLT]
AD SERENISSIMUM ARCHIDUCEM
A FENSÉGES FŐHERCEGNEK

SOL CUM PARHELIO. AT SOL NON DIFFLUIT IPSE
A NAP ÉS HASONMÁSA. DE A NAP MAGA NEM
TŰNIK EL
EGY MAGYAR ÚRHOZ S TUDÓSHOZ KÜLDÖTT
LEVÉLNEK TÖREDÉKE
EGY MAGYAR ÚRHOZ S TUDÓSHOZ KÜLDÖTT
LEVÉLNEK TÖREDÉKE
VERSUS ONOMASTICI
NÉVNAPI VERSEZETEK
A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA
A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA
[KÖLTÉSZETI KÉZIKÖNYV TERVEZETE]
[KÖLTÉSZETI KÉZIKÖNYV TERVEZETE]
[HÁROM TERVEZET]
[HÁROM TERVEZET]
OBSERVATIO DE TRIBADICO ANSERUM
MEGFIGYELÉS A LÚDAK FAJTALANKODÁSÁRÓL

VERSEK

AZ ÖREG EMBER

Igaz, Tisztos Öreg, szád kedves szózatja,
 Melly érző szívemet annyira megrázza,
 Hogy könnyű tereh az, mellyet bár végtére
 Múló élteteknek a természet mére.
 Tám azért buzog ki szátokból az átok,
 Hogy roskadt házatok vinni meguntátok?
 Talám nehéz terhe a lecsüggő főnek?
 Hiszem azon drága ezüstsálak nőnek.
 Nem tudjátok, hogy az ért gabonaszálnak
 Ősz kalászi földre függesztetve állnak?
 Semmi, hogy kezetek tárgult markolatja
 A fegyvert, mint régen, úgy nem forgathatja,
 Csak tartson a haza őrző csillagának
 Titeket, mert sokak már leballagának,
 Lám, hiszen a népek mint földi Istennek,
 Tiszteletetekre seregestül mennek,
 Így szólnak, hogy ennek mind esze, mind keze
 A ránk omló veszély ellen védelmeze:
 „Tisztos Öreg, aki mindaddig tartottad
 A kormányt, míg a szél s veszélyt meghaladtad.
 Te, aki hajódat az omló hab között
 Megtartád, bár sokszor kőszálba ütközött,
 E koronát, mellyet a háladás keze
 A tisztaszívűség gyöngyével hímeze,
 Vedd el, s ó, bár légyen fáradságod bére,
 Hogy ezt cselekedjed, erre hazánk kére.”

AZ ARATÁS

Mi az oka, hogy most a dőlges Céresnek
 Munkásokat széjjel zsibongva keresnek?
 Mi az oka, hogy a mezőnn köröskörül
 A Céres bérese kaszákat köszörül?
 Köszöntvén tudnillik a megőszült nyarat,
 Sárga kalászi közt reménységgel arat.
 Áldja nevét százszor a jó Teremtőnek,
 Hogy földjébe arany színű fejek nőnek.
 De addig is, míg tart szíve áldozatja,
 A búza-markokat sűrűen forgatja,
 Az öreg Céresnek két feltúrött karja
 A markokat szoros kékbe takarja,
 És ámbár tüzei a kékellő égnek

Kettős forrósággal feje felett égne,
S barázdás homlokát az izzadság árja
Legörgő cseppjével sorjába eljárja,
Víg aratóit (mert ő azoknak atyja)
Tréfás szavaival szüntelen biztatja.
Ekkor, hogy a piros, várt napenyészetnek
Altató zefíri feléje sietnek,
Ő is most már lassult, de hajdan vitézi
Lépésit a hazamenésre intézi.

OSKOLAI VACATIO

Hát múzsák? heverve töltitek a nyarat?
Hiszem aki mint vét, tudjátok, úgy arat
Hát néktek, míg másnak fáradoz két karja,
Kényes testeteket lágy lepel takarja?
Hát míg Márs vitézi a vérengző hadnak
Halálos mezején a vérbe izzadnak,
S a füstből eredett, éjjelt hozó ködnek
Közepén egymással izzadva küszködnek,
Vagy míg Palinurus a zajos tengeri
Habok közt a kormányt két kézzel tekeri,
És míg a nemzetek kividorult s deli
Egének oszlopát ősz Atlás emeli,
Addig az álomra ingerlő pázsitnak
Zöldellő bársonyánn a múzsák ásítanak?
Szégyen, barátaim, Flórával suttogva
Ekkor az árnyékonn járni kézenfogva.
Izzadságot kéne inkább csepegetni,
Hogysem mint piperés rózsát csipegetni.
Ha így vettek és így töltitek a nyarat,
Ősszel két kezetek csak harasztot arat.

VENUSI HARC

Van egy harc, amellyben az ellenség deli
Ifjak ellen titkos fegyverét emeli,
Titkos fegyverét, mert Márs, a hadak atyja,
Vért ontó szablyáját ebben nem forgatja;
Méregben feresztett nyilak nem repdesnek
Itt, de a vitézek mégis sebbe esnek;
A vérpatakoknak bár nem hallik zajja,
A nyögdécselőknek egekig hat jajja;
Sőt maga Cupido rózsás ágyon forog,
Igéző nézéssel kevélyen vigyorog,
S mosolygó Grácia sétálgatván körül,

E deli vitézek seregének örül.
Mégis szemeikből a terhes felhőnek
Vizéhez hasonló könnyforrások nőnek.
Csudálatos harc ez, ugyan az embernek
Szívébe micsodás élű pallost vernek?
Vénus ez, akinek szeme szivárványa
A szívbe halálos mérgű nyilat hánya;
Vénus az, aki míg vitézeit nézi,
Égő szemeivel halálra igézi.
Aki, míg csókjai harmatját öntözi,
A vitézt rabláncsal titkon megkötözi.
Úgy van, kik a szíren szavára megállnak,
A tenger elnyelő örvényébe szállnak;
Míg Sámsont Délila álommal kínálja,
A gyilkos kéz alvó szemeit kivázza.

A MEZŐ

Ez áldott környéknek termékeny kebele
Hány javával van a természetnek tele.
Sőt, ami egy kedves tárgya a nézőnek,
Hány ékességei vagynak e mezőnek.
E gyönggyel kirakott mezőn estve, reggel
A madárcák zengő koncertje seregel,
E pázsitot, mely zöld köntösét öltözi,
Egy folyóvíz nyájas habjával öntözi.
Amott egy lejtős hegy, valamint a deli
Cédrus, magoss fejét az égig emeli.
Ebben van az arany, a fösvény bálványa,
Mellyet a természet mély tömlöcbe hánya.
Másutt, a forrásnál, egy mohos kőszálnak
Töviben a játszó báránycák ugrálnak.
A juhász köztök áll s hangos furulyáját
Elővévén, fújja keserves nótáját.
Itt van a szántó is s mély barázdát forgat,
Amellynek hantjára örömkönnyet csorgat.
E gyors szántóvető földének mellette
Egy gazda virágzó kertjét építette,
Mellyben minden táblát a kertésznek keze
Zöld bársony hantokkal körül megprémeze.
Hol a laurusok, a hőszi főnek
Ékes címerei, mosolyogva nőnek.
Északról sok renddel merész cserfák állnak
S a gyakran kiütő szél ellen strázsálnak.
És ha észak mérges szelei omolnak,
Ellenek kiállván, tüzesenn harcolnak.
Valóban egy titkos, de hatalmas kéznek
Remek munkáira itt szemeim néznek.

BÚCSÚZIK AZ ATYJA A LEÁNYITÓL

A magzatok közzül, akiket nemzettem,
Már hát nem marad meg egyik is mellettem?
Az ékes virágok, mellyek kedveltettek,
Szánakozás nélkül rólam letépettek;
A kedves gyümölcsök, kikkel ékeskedtem,
Ha leszakasztattak, minek is termettem.
Micsodás erőszak, ó, ki nem mondhatni!
A természet láncát ekként elszaggatni.
E szerencsétlenség pedig nem mostani,
Kezdett már ez engem tavaly hervasztani.
De megmaradt akkor még egy ékességem,
Amellyben találtam volt gyönyörűségem.
Most van az az idő, melly meztelenül
Hágy egészen s mások előtt kelletlenül.
De nem bánom, legyek mindentől megfosztva,
Légyen ékességem kettő közt megosztva.
Függjenek gyenge fán a gyenge virágok,
Nem vén fához valók a fiatal ágok.
Mert minthogy a vénség miatt erőtlen,
Azokkal sokáig bírni elégtelen.
Jobb, megvallom, hogy olly fákba óltassanak,
Mellyekenn sokáig megmaradhassanak.
Amellyek tarthassák mindég nedvességgel,
Hogy virágozzanak díszes kedvességgel.

NÉVNAPRA ÍRATOTT VERSEK (1)

E tisztán tündöklő - - reggelének
Szájamból buzog ki illy tisztelő ének:
Az Úr, aki midőn fárasztjuk az eget
Kérésünkkel, reánk bőv áldást csepeget,
Az, aki egyedül az igaznak bére,
Légyen életednek örökös vezére.
És minthogy itt olyan tengeren eveznek
Mindenek, amelyben sok százan elvesznek,
Mivel a felhőkig felnőtt habok között
Lappangó kőszálba hajójok ütközött,
Míg néked két kezed a zajos tengeri
Habok közt a kormányt két kézzel tekeri,
Tiltsa a szeleket, mellyek kirontanak
Hellyekből s halomnyi habokat hajtanak.
És ha mosolyog ránk ma az öröm ege,
De hónap megdördül a bú mord fellege.

Aki ma az öröm könnyeit öntözi,
Holnap gyászruháját jajgatva öltözi.
Az Úr tehát, aki életünk reményje,
Légyen életednek fogyhatatlan fényje.
Engedjen éltednek, kívánom evégett,
Sokáig terjedő, nestori vénséget.
Végre, ha nyugtató órádat eléred,
Adják meg az egek megérdemlett béred.

NÉVNAPRA ÍRATOTT VERSEK (2)

Míg a nap egünkön magát felemeli,
Múzsám neved napját ekképpen tiszteli:
Az öröm, az élet édes balzsamoma,
Légyen bús szívednek gyógyító flastroma.
A Mindenhatónak láthatatlan keze
Minden veszélyek közt élted védelmezze.
Kinyújtott karjának legnagyobb hatalma
Légyen ugyanannak isteni óltalma.
Mert ez a felhőket, melyeknek kárpítja
Ragyogó napunkat sokszor beborítja,
Tőlünk láthatatlan messzire repíti
S ezzel volt delünket ismét kideríti.
A jóknak, amelyek az igaz számára
Tartatnak, ne légyen rád nézve határa,
Mint Nestornak, élted terjedjen sokára,
Végre fogadjon bé az ég dicső vára.

FERENC NEVENAPJÁRA HAMARJÁBA KÉSZÍTETETT VERSEK

Feltetszett reggele Ferenc várt napjának
Ma, hogy a hajnalnak rózsái nyílának.
Tudom, hogy a múzsák e dicső reggelnek
Tiszteletére víg hangon énekelnek.
Én is azért, bátor Pindus zöld halmára
Erőtelen Múzsám még nem sokat jára,
Elkezdem énekem, tudván, az isteni
Felség hogy Múzsámat fogja segíteni.
Mint mikor lovait a nap elindítja,
Lehasad az éjnek fekete kárpítja,
A ködnek szemünket vakító homályja
Sohol kék egünkönn helyét nem találja.
Vagy mikor egy felhőt érő hegytetőnek
Zúgó üregiből a szelek kijönek,

A bolyongó felhők egy seregbe gyűlnek,
S kevés idő alatt tőlünk elrepülnek.
Így ma amelly öröm hajnalhasadtára
Napodat elhozta, mellyet szíved vára,
Űzze el fellegét a komor bánatnak
S a gondoknak, mellyek lelkedig béhatnak.
Az Úrnak, ki, midőn fárasztjuk az eget
Kérésünkkel, reánk bő áldást csepeget,
Minden veszélyek közt mindenható karja
Töredékeny élted ójja s óltalmazza.
Láss, adják az egek, gazdag tavaszt s nyarat,
Lásd, a sarlós Céres miként izzad s arat.
Légy soká részese a szőlő-nektárnak,
Mellyet sok Bakhusok szomjúsággal várnak.
Végre ha e mostan felderült reggelnek
Éjjeli eljövén, napjaid eltelnek,
Míg fagyos testednek készül csendes sírja,
A boldogok közzé az Úr neved írja.

MIT NEM CSINÁL A SZERETET?!

Sokszor Herkules is orsót fog kezébe,
 Ha tüzesen pillog Omphalis szemébe.
 Sokszor amely hős Atlást feljülhatja,
 Egy csalóka szemű asszony elaltatja.
 Sokszor aranycseppé kész az ember válni,
 Csakhogy Danaéval lehessen tréfálni.
 Egy szőke tinónak sokszor nagy az ára
 A kedves Európa megráfálására.
 Jupiter Lédáért lesz egy fehér hattyú,
 Illyen a világon, aki - - fattyú.
 Gyenge lábon állnak a tenger habjai
 Buborékiból nőtt Vénus férjfiái.
 Amelly személyt a sok isten el nem nyeri,
 A szennyes Vulcanus teste elkeveri.

MUSA VETAT MORI

Ki poéta nevet érdemel,
 Annak olyan oszlopot emel
 Fébus, a poéták atyja,
 Hogy betűi azon oszlopnak
 Semmi veszély közt el nem kopnak,
 Még az idő sem bánthatja.
 Honorral ennek közepében,
 Örökkévalóság keblében
 A századokat számlálja,
 Mellyek kedve mellett sietve
 Huhánnak, és ő felmetszelve
 Nevét azokon találja.
 Ha hát énreám tekintene
 Nyájas szemekkel Melpomene,
 S ha éneklője lehetnék,
 Mind a halált, mind más veszélyt s kárt,
 Melly a legnagyobbaknak is árt,
 Egy bátor szívvel nevetnék.

A REGGELRŐL

Már alélva pislog szép fénye azoknak
Az éjjel szikrádza égő csillagoknak.
Bíbor pompájokkal már mindjárt elhalnak
Felébredésére a piros hajnalnak,
Melly már mosolyogván a nagy hegytetőkre,
Napkeleti gyöngyöt hint a zöld mezőkre.
Az ég alját piros bársonnyal prémezi,
S aranyos csipkével körül övedezi.
Szép bársony burkokból kihívja azokat
Az estve még félig bimbó virágokat,
Amelylek kitárván szagos kebeleket,
Béfüszerszámozzák az egész vidéket.
Mellyet hús szárnyokra szedvén fel a szelek,
A kies völgyeket benyargalják velek,
Sőt a forrást fedő bokrokra leszállnak
És egy fűszerszámos templomot csinálnak,
Amelylek pirosuló rózsából rakatott
Óltárára hint le a hajnal harmatot,
Mellyen asztag temjént gyújtván fel a szelek,
Az egész szent helyet befüstölik velek;
Mellynek az ambránál éltetőbb illatja
Ártatlan érzéssel a lelket elhatja.
Erre a madarak koncerti zengenek,
S a lélekben egy szép érzést teremtenek.
A szelek is áldó éneket sutognak,
S rá tisztelő fővel a füvek hajlognak.

A DÉL

Felállott már a nap a dél hev pontjára,
Egyenesen omlik lefelé sugára.
Tüzesül a bágyadt levegőég s hevül;
Felforrott az egész természet merevül.
A barmok terepélly cserfák alá mennek,
Híves árnyékjokban lihegve pihennek.
A madárcák csüngnek a híves lombokról.
Leszáradt a nóta eltikkadt torkokról.
Az utazó, ki már csak alig lehellett,
Oltja szomját a hús forrás vize mellett.
A lankadt arató ledül izzadt fővel,
Hogy majd dolgát kezdje megújult erővel.
Csupán csak a munkás apró méhek dongnak,
Széjjel az illatos réteken zsibongnak.
Csupán csak az apró bokrocskák tövében
Zeng a zörgő prücsök a nap melegében.

A rezzent gyíkocska a gaz között csereg,
Megáll, liheg, száraz torokkal sziszereg.
Sok száz szöcskő ugrál pattanó lábain
A hévtől elaszott fűveknek szárain.
Egyebek mind híves helyeken pihennek,
A dél forró heve elől félre mennek.
Alusznak még magok a híves szellők is
Eltikkadtak a nap hevétől tán ők is.
Csak némelly enyelgő zefirek játszanak,
Mellyek a levelek alól kiugranak,
Cicáznak kerengő szárnnyal a bokrokon,
Lassan elenyésznek a liliomokon.
Jertek ki, ó, nyájas fuvallatok, jertek,
Kik az ambróziás rózsák közt heverték
Bújjatok ki bársony ágyából, bújjatok.
Elbágyadt kebelem piheg utánatok;
Szedjetez mennyei illatot, szedjetez,
E vidám gesztenye alá úgy jőjjetek.

A TÉL

Mormolnak szelei a fagyos északnak,
A zsindelyre vastag jégcsapokat raknak.
Ellepik a földet sűrű fergeteggel,
A folyóvizet megkötik hideggel,
Mellyeket ösztönek a havak és derek,
Azok a tél fején fejező púderek.
Zúzmarázos a Bak csillámló szakáll,
Csörög a jég miatt minden szőri szála.
Vége felé jár a didergő december,
Decembert hordoz már minden okos ember.
Szellős volna nagyon az ing s a papucs ma,
Bezzeg becsbe is van a bunda s a kucsma.
A vékony rokolyás leánynak s a póre
Gatyájú legénynek feláll minden szőre.
A farkasok, medvék s rókák hébe-hóba
A sűrű erdőbe mennek prédálóba.
A többi állatok merülve álomba,
Alusznak az ősszel készített álomba.
A madarak nagyobb része elútaza,
Csak veréb, csak varjú maradt idehaza,
Az is a városhoz közelebb szivárog
S a disznótorokba örömnótát károg.
Komor minden, minden szomorúnak tetszik.
Mihelyt a tél borzas csillaga feltetszik.
Mindent öszvebágyaszt és puhít ostoba
Levegő egével a befűtött szoba.

Csupánn az örvendő Fársáng víg zászlója
Lett az elcsüggedt szív jó vígasztalója,
Melly, víg kiáltással felemelvén fejét,
Ugrál az új havon, nem találja helyét.
Öltözik magára sokféle maskarát,
Ugrós kozák táncra billegtetí farát.
Víg ebédeket rak terített asztalán,
Markába pecsenye, kulacs az oldalán,
Táncos szobájába víg muzsikát penget,
Kurjongat, s a bűnák ádiót izenget.
Szánkáz, s esik néha olyan is a szánba,
Amilylet nemigen tennének románba.
Követi sok gavar, csirippol utánna
Sok öregbíráktól irtódzó Zsuzsánna.

A NYÁR

A nap kettőztetvén hév tüzét a Rákon,
Magossan tündöklík a hideg klímákon.
Hevül a Neméa sárga oroslányja,
Mert sűgárit a nap rá közélről hánja.
Vévén a Szírius tölle melegséget,
Tűzes csillagával minden határt éget.
Mihellyt dőgleletes fényű csillagzatja
Magát a csillagos égen kimutatja,
Azonnal a tavasz szépségi hervadnak,
A nyájas ligetek s mezők elfonnyadnak.
A tölle megaszalt természetnek szomja
A rétek haldokló virágít lenyomja.
Lekonyúl a beteg lilíom s tulipánt,
Mellyeket belől egy száraz hektika bánt.
Illatos kebele Flórához temjéne, z,
Hogy könyörűljön már beteg seregén ez.
Néki alázatos szárát meghajlítja,
Az újjító essőt nyílt szájjal áhítja.
El is jön az esső néha nagy felhővel,
De széllel, dörgéssel, villámmal s menykövel.
A forgószél öszvetördeli a fákat,
Elsodorja a szép vetést és plántákat.
A rohanó zápor a rétet elmossa,
A virágok nemző részít lecsapdossa.
A tűzes menydörgés minden szívet gyötör,
A langozó menykö mindenfelé ront, tör.
Kopog a jégesső, tördel mindeneket,
Agyonveri a szép virágos fűveket.
De mihelyt a setét felhők elrepűlnek,
A haragos egek ismét kiderűlnek.

A mosdott nap egy fél felhőre könyököl,
A megszűrt áerben vidámon tündököl,
Büszkén mutogatja a szagos rétekben
Apró képecskéit a kristály cseppekben.
Egy illy hús essőért mennyit sohajtozott,
Akit az izzadság s a por besározott.
Aki lankadt karra vonta már kaszáját,
Be édes örömmel kezdi most munkáját.
A megéledt barmok s vadak ugrándoznak,
A víg madarakkal a mezők hangoznak.

AZ ŐSZ

Már a víg szüretnek örül minden ember,
Mellyel örvendeztet bennünket szeptember,
Októbert ekképpen biztatja előre,
Hogy nektár lesz a bor, és mászás a löre.
Setétül a gohér a piros vesszőkön,
Barna színt vér vissza a többi szőlőkön;
Amellyeknek általvilágló kristályja
Nézőjét már édes nektárral kínálja.
Rajtok királyságot mutogatni akar
A veres bársonyba kevélykedő bakar.
A sárgálló almák s a piros körtvélyek
Legörbedi anyjoknak emlőjén kevélyek.
Elterültek fájok alatt a berkenyék,
A kövér noszpolyák, a borzas gesztenyék.
Megterhelte az ősz a fáknak ágait,
Vastagonn ráfűzvéen gazdag áldásait.
Csak az a baj, hogy már hívesek a szelek,
Néha egy kis hideg és dér is jár velek.
Mert már a Mértéket hogy Fébus elérte,
A napot az éjjel egyenlőnek mérte.

Már hát elérkezett a víg október is,
Melly után sohajtott Bakhus ezerszer is.
Itt van a víg szüret, s mustos kádja körül
A szüretelőknék víg tábora örül,
Mellybe hordogatja a megért szőlőket,
Víg tánccal s lármával nyomja benne őket.
Kellemes zúgással omlanak cseppjei,
Jó kedvvel biztatnak zavaros levei.
A sajtó örvendő lármával csikorog,
Oldalán a piros nektár zúgva csorog.
A lucskos parasztok szurtos képpel járnak,
Neki-nekimennek a teli zsajtárnak.
Az ideit szűri, issza a tavalyit,
Jövő esztendőre tartja majd a mait.

Az új bornak örül, de ótól kurjongat,
Mert markában teli kulacsokat kongat.
Tántorgó lábával s reszkető karjával
Mégis sok hordókat tölt édes mustjával,
S míg a zúgó léhónn lefelé foly a must,
Azalatt a hordó mellett iszik víg tust.
Haragszik a gyermek Bakhus a hordóba.
Míg egyrészt ki nem szedik a lopóba.
Mérgebe tajtékját tőrja a szájára,
Kiüti fenekét, s elfut utoljára.
Rips, raps, a szőlők már pusztá támasz megett
Gyászolnak, hajdani díszek mind odalett.
Sok mustos kólika, sok hasrágás, sálva
Venia a tökéek mellé van plántálva.

Itt van már november didergő hónapja,
Hideg szele a fák ágait megcsapja,
Meghalva elhullnak a sárga levelek.
Játszadoznak vélek a kegyetlen szelek.
Az ajtónál álló télnek hideg zúzza
A zöld ligeteket s mezőket megnyúzza.
Hideg esső csorog, csepeg egész éjjel,
Fázékony Auster havat is hány széjjel.
A borongós égnek sűrű felhőzése
Házba zárt szívünknek kedvetlenedése.
Jer, barátom! minden únalmat üzzünk el
Az új boronn vidám beszélgetésünkkel.

A FÖSVÉNY

Esmérek én egy vént. Ki az? - neve nincsen,
Régen eladta már eztet is a kincsen,
Sőt míg bírt is vele, magába tartotta,
Mert mondani másnak *ingyen* sajnállotta.
Űl pénzes ládján sovány ábrázattal,
Tisztelvén Mammonát örök áldozattal.
Most is sóhajtásit azért hármoztatja,
Bérben a levegőt hogy ki nem adhatja.
Imádó szemekkel néz rakás pénzére,
Neheztel, hogy tágas házába békér e'.
A bús gond bésett orcájába hever,
Mérget kedveltető kincseiből kever,
Mellyeknek olly sárgák sóvárgó gödrei,
Mint az aranyra vert királyok képei,
Mint a sírból feljött rémítő halottak,
Mellyekről minden húst Párkák lefosztottak.
Egy homályos felhő lebeg körülötte,
Ezt a sóhajtások gözi sűrítette.

Itt ül, s hányván-vetvén saját számadását,
Nyögve kárhoztatja szörnyű pazérlását.
„Balgatag (így kiált, tekintvén az eget)
Lám, csak egy rövid nap mennyit elveszteget:
Ma csak nyolcszáz forint jött bé a kasszába,
Mégis kilencven pénzt adtam ki híjába.
Azomba! melly szörnyű károm következe:
(Itt jajgat s fejére kúcsolódik keze)
Melly szörnyű kár! egy szél kedvem elrablotta,
Lantornás ablakom ketté szakasztotta.”
így tűnődik: s most is neheztel reátok,
Hogy óróla ingyen verset írhatátok.

AZ ESTVE

A napnak hanyatlik tündöklő hintaja,
Nyitva várja a szép enyészet ajtaja.
Haldokló sugári halavánná lesznek,
Pirult horizonunk alatt elenyésznek.
Az aranyos felhők tetején lefestve
Mosolyog a híves szárnyon járó estve,
Mellynek új élettel biztató harmatja
Gyöngy cseppjeit a nyílt rózsákba hullatja.
A madárcák, meghűlt fészkeik szélein
Zengenek búcsúzó nótájok rendjein.
A vadak, farkasok ülnek szenderedve,
Barlangjába mordul bömböl a bús medve.
Szomorún hangicsál fészken a pacsirta,
Feljebb csak a dalló fülemüle bírta.
Ah, ti csendes szellők fúvallati, jertek!
Jertek füleimbe, ti édes koncertek;
Mártsátok örömbé szomorú lelkemet;
A ti nyájasságtok minden bút eltemet
Lengjete, ó, nyájas zefírkék, lengjete,
Lankadt kebelembe életet öntsetek.
Míg érzek, míg szöllok - egy kis nyájas szellet
Rám gyengén mennyei illatot lehellett.
Suhogó szárnyain a fák árnyékinál
Egy fűszerszámozott theatrumot csinál,
Mellybe a gráciák örömmel repülnek,
A kellemességek lágy karjain ülnek.
A csendes berkeknek barna rajzolatja
Magát az hold rezgő fényénél ingatja.
Egy szóval, e csendes melankholiának
Kedves rejtekei öröme nyílnak.
Késs, mély, borzasztó éj, komor óráiddal,
Ne fedd bé kedvünket hideg szárnyaiddal.

A SZABADSÁG

Szép szabadság! ó, sohol sincs
E világon olly becses kincs,
Melly tenállad nagyobb volna,
Vagy tégedet kipótolna.
Te könnyíted terheinket;
Ha bú rágja szíveinket,
Bíztatsz minket.

Az olly madár igen ritka,
Mellynek kedves a kalitka:
Bár arannyal van befedve,
Mégsem telik benne kedve.
Bár meg ne kelljen szűkűlni,
Mégis mindég fog készűlni
Kirepűlni.

Mit ér, mit ér a rabságbann
Kínlódni sok gazdagságbann?
Mit ér minden, ha köteled
Békós lábadon viseled?
Ha a kínos szolgabot vér,
Úgy a pompa, a nemes vér
S a rang mit ér?

Minden vágy a szabadságra,
Kevés a pénzre s országra;
Több vágy szabadon pihenni,
Mint pénz közt gazdag rab lenni:
Kivált egy bölcs elme mindég,
Egy poetai tüzesség
Csak ettől ég!

ZÓLD FERENC, KÉK FERENC, T[ÓTH] FERENC

Zöld Ferenc, Kék Ferenc, T[óth] Ferenc,
Mind, mind Ferenc.
Hegyi bor, kerti bor, Józsa bor,
Mind, mind, mind bor.
Te chria öntő,
Nesze köszöntő.
Halleluja.

Ma jó kívánságim érted lesznek száz is,
Hogy végre egyen meg az antanaklázis.
Uram, éltesd ezt a cocét
Hogy egyen meg sok száz plocét.
Halleluja.

Jerke Ferke élteszen a Freier
Vívát! stívát adjon néki Bayer
Mert megégett a kis Filó
Oda Catilina, Miló.
Halleluja, Halleluja.

A PÁRTÜTŐ

Pártütő! ez igen borzasztó nevezet,
Mert hazája s ura ellen fog e' kezét.
Voltak sok pártütők, találunk sok Horát,
Ki hazája ellen vezette táborát,
De soknak e nevet csupánn azért adták,
Mert külbömbenn őket meg nem gyilkolhatták.
Ki pártütő, ki nem, ítélje a haza,
Mellyet vagy megronta, vagy megoltalmazta.
Néha azt nevezik gyilkos pártütőnek,
Kit kedves hazája tart védelmezőnek.
Némellykor, kik titkon a hazát koncolják,
Hazaárulással a hívet vádolják,
S hogy ez a hívőket még fel ne forgassa,
A neve mindnyájuk előtt Hárám bassa.

AZ ŐSZ LAUDONRA

A szerencsét s virtust egy helyen múlatni
Illy szép egyezéssel nem könnyen láthatni.
Említnek sok híres s derék vitézeket,
De több s nagyobb részről szerencsétleneket,
Akiket a virtus midőn felpócola,
Az irigy szerencse még mélylebbre tola.
Ha az kötött nekik borostyán ágokat,
Emez ősz fejekről letépte azokat.
A dicső virtusnak illyen ellensége
A változó sorsnak egyenetlensége,
Ahonnan ama nagy Róma félelméről,
Az igaz virtusnak eleven képéről
Azt írják, hogy midőn hazafordúltára
Borostyán ágakat fűzvén homlokára,
Meggyőzetett volna Scípiótól hada,

Illy bosszús, de méltó panaszra fakada:
Szerencse többnyire a kurvát követi,
Mely a vént megvetvén, az ifjat szereti.
Méltán is: jobbrésztént aszerént találták,
Valakik e világ dolgait vizsgálták.
De e törvényére mostan nem vigyáza,
És ellene, ímé, melly nyilván hibáza!
Mert, amiként látjuk, ez árva hazának
Fő virtussal ékes generálissának
Mind e mái napig mellette marada,
Egész vénségéig még el nem szakada.
Valamerre mene, mindég vele jára,
Vigyázva szüntelen népére s magára.
Kézen fogva vitte hajdan Csehországra.
Most is ő vezette a vad pogányságra,
És amely koszorút akkor ott kötözött,
Azt megújította a törökök között.
Elvezetvén újabb ellenség hadára,
Méltóztatja újabb s duplász koronára.
Most is Belgrád alatt új koszorút fonnak
Vitéz homlokára az öreg Laudonnak.
Megifjúlt általa kettős sasunk; - bár ó,
Megiffiodhatna maga is e báró!

VIS ET NEQUITIA

Mihelyt a hatalmat nyert Agamemnonnak
Hálót hamis lelkű Ulissések fonnak,
Azonnal elveszti fejét a negédes
Szívvel vádolt igaz lelkű Palamédes.
Sőt az ártatlannal tett méltatlan kínon
Várost vesztő fortélyt tud építeni Sínón.
Amit ezer hajók nem tettek, - ha való -
Véghez vitte hajdan Trójánál egy faló.
Sokszor tör, sokszor ront egy hatalmas ostor,
Gyakorta követi csapását gyászos tor.
Sokat a reája törő hatalomnak
Súlyos ütései a föld alá nyomnak.
De egy okos ember az illy nyilvánságos
Erő ellen inkább lehet bátorságos.
De térdre hull a bölcs s az erős s a bátor,
Ha az erős mellett álnok a prókátor.
Kit a megbúsult ég illyek közé vetett,
Kérjen az magának utolsó kenetet.
Néhol hiában hord Hercules dorongot,
Hacsak ravasz ember s kettős nyelv nem dong ott.
Erősek az ágyúk s egy erős bombival

Ledöntik a várat kevély bástyaival.
De az ágyúk s bombák egy szálnyit se tesznek,
Sőt magok is hamar zsákmányokká lesznek.
S imé, egy penészes invalid mellé áll,
Tüzet tesz a porra a gyújtó lyukánál,
S azonnal menydörgő hanggal a bástyának
Kemény köszáláról mindent lerontának.

BELGRÁDRA

Szerencsétlen Belgrád! ó, meddig tántorogsz,
 Egy kézről másikra vajjon meddig forogsz?
 Állj meg örökösen s pihenj utóljára
 E két fél szomszédnak állandó nyugtára!
 Véren épült város! vérrel meddig hízol,
 Magasan felépült váradba míg bízol?
 A Duna és Száva tégedet szolgálnak,
 Szervia és hazánk hegyei strázsálnak.
 Te vóltál és te vagy kulcsa országunknak:
 Tartsd tehát magadat a mi városunknak.
 Ne légy tolvajkulcsa a vad pogányságnak,
 Melly mindég rablója volt Magyarországnak.
 Változó hóldodnak, amelly most lemégyen.
 Kívánom, utolsó fertályja e' légyen!

A BÉKESSÉG

Elmúltak a hadak, már megnémulának
 Gyászos harsogási Márs trombitájának,
 A halált mennydörgő ágyúk nem ropognak,
 A puskák s köszörült kardok nem villognak.
 Maga a dühösség, a hadnak magzatja,
 Fogva van, sok ezer vaslánc szorongatja.
 Az arany békeesség templomát megnyitja,
 Újjul szakadozott óltárán kárpitja,
 Kötven homlokára szagos olajágot,
 Béfedé szárnyával az egész országot,
 Hogy annak árnyéka és védelme alatt
 Az embernek kedves legyen minden falat,
 Hogy a szántóvető földet mívelhessen
 Annak árnyékába bátran és csendessen,
 Hogy félelem nélkül lévén a határok,
 Bátran jár hassanak benne a kalmárok,
 Hogy újra épüljön a most számkivetett
 Igazság trónussa, kit a had levetett,
 Hogy a mesterségek mind helyreálljanak,
 A békeesség alatt virágozhassanak,
 Hogy a múzsák, kik már a vérbe öltözött
 Halálos fegyverek csattogási között
 Elhallgattak vala, szólni kezdjenek,

Már Márs és Bellóna ne járjon ellenek,
És hogy országunkat a boldogság lakja,
Aranyidőt éljünk, ne légyen salakja.

A MAGYAR HAJNAL HASAD

Vígadj, Magyar Haza! meg ne tagadd tömött
Javaidtól azt a valódi örömet,
Amellyért víg hanggal ekhózik a Mátra
Az egész hazábann harsogó vivátra.
Már lehasadoztak a hajdani gyásznak
Komor fedelére vont fekete vásznak,
Mellyeket a fényes világosság előtt
Az elmúlt időknek mostoha keze szőtt.
Rongyos szőnyegének rongyainál fogva
Egy nyájasabb hajnal virít mosolyogva.
Sugarait mindenfelé bocsátgatja,
Mellyel a megrögzött homályt megszaggatja.
Bíztatja hazánkat kecsegtető képe,
Hogy már a magyarok napja is kilépe,
S rövid időn felhág egünk délpontjára,
S megvilágosítja földünket sugara.
Kelj fel azért, magyar! álmodból serkenj fel,
Már orcáidra süt e nyájas égi jel.
Kelj fel! s ázsiai múzsákkal köszöntsed,
Elibe háláló indulatid öntsed.
Örvendj, hogy elmúlván a hosszú éjtszaka,
Megnyílt a napkelet bársonyos ablaka.
Ez okból egy kövér reménység táplálhat,
Hogy még napod fényes delére találhat.
Lesz még a magyarnak olyan dicső neve,
Amilyen volt a Márs mezején eleve.
S még azok is laurust fűznek hősinkra,
Kik most finnyás orral néznek magyarinkra.
Idvez légy, szép hajnal! ragyogtasd fáklyádat,
Víg egünkön mutasd mosolygó orcádat.
Jer! imé nimfái már a víg Dunának
Elődbe koszorús fővel indulának.

EGY MAGYAR GAVALLÉR

Amott tollászkodik pávaként egy gavar,
A piacon sűrű porfelleget kavar.
Utánna nyíretten lotyogtatja magát
Egy német ruhában puhálkodó bagát.

Mindeniknek cifránn csillog ruházatja,
De magát a magyar dicsőbbnek mutatja.
Dicsőbb a magyarok istenének szente,
Nagyobb méltóságot ad a magyar mente,
Mellynek zöld posztaját ragyogással szántja
Gazdagon pazérlott arany paszamántja.
Angliai veress nadrág fénylik rajta,
Mutatja, hogy ő is véres magyar fajta.
Arany sarkantyúja peng karcsú csizmáján,
Hármoniás ütést tesz ezüst szablyáján.
Almásszürke csődör lovát táncoltatja,
Lejtős fordúlással kerengve ugratja.
Tündöklő serényje játszik a szellővel,
Az arany szerszámra hányja gögös fővel.
Most büszkén rúgkapáll, majd harsogva nyerít,
Orránn sebes szellőt fuvall és tekerít.
Ragyog hátán selyem posztóval vont nyereg,
Csujtárján az arany Meander tekereg.
Merőn megül rajta vitéz levantája,
Nem mozdul semmije, csak a bokrétája,
Mellynek kócsagtollból kötött szála között
Arany bogláriba a fény megütközött.
Csillámló pirossa nyusztos kalpagjának
Szégyeníti haját az anglus dámának.
Barna szemöldöke, hollószín bajussza
Képének pirosuló tejét büszkén ússza.
Bársonyszín hajai a szélről suhognak,
Reátekergődzött szárnyain lobognak.
Ilyen vitézt mutat a magyar gyermeke,
Ez a szép természet nagyságos remeke.

AZ ISTENEK OSZTOZÁSA

Hogy a vén Saturnus kiholt
Az egek trónusából,
Már semmi örökös nem vőlt
A chaosz sexusából,
A rendek közt nagy láрма lett
A futurus Kronprinz felett
A mennyei Diétán.

S minthogy az öreg megette
Részeg fővel fiait
S ezeknél inkább szerette
Titán atyjafiait:
Megmondták categorice,
Hogy vi legis pragmaticae
Júnót teszik királynak.

Követvén a magyarokat
Trónusba is ültették
S így a deputátusokat
Már szélljel eresztették
S a palota ajtajába
Kitett bellica cassába
Tíz konc papirost hánytak.

Hogy a rendek eloszlanak,
Actu lárma támadott,
Az öreg sanctiójának
Egybe nyaka szakadott,
Mert hárman contradicáltak,
A gyűlésre apelláltak
Az új electióért.

Jupiter, a vén istennek
Egy esméretlen fia
Kihirdettette mindennek,
Hogy a nagy Monarchia
Őtet illetné s testvérít
Azért adják ki a bérit
Mert ő sem fattyú-gyermek.

Erősségül produkálta
Az apja bibliáját
S ebből mindjárt demonstrálta
Genealogiáját;
Mert az első paginára,
A biblia táblájára
Fel volt írva a nevek.

Az is Notabénébe vólt,
Mellyik mikor született,
S hogy Jupitert megette vólt,
S a többivel is így tett,
De részeg fővel firkálta,
Hogy meghólt, recognoscálta
Azelőtt harmadnappal.

Hozott is erről levelet
Az egri esperestől,
Hogy ő az, akit megevett
Az apja mindenestől;
S őt Jupiternek is hívják,
Dictum est; recognoscálják,
Mert ha nem, ebet fognak.

Nolle velle a mágnások
Megesmerték királynak,
Bátor a szúr alól mások
Másképpen voksolának.

De mivelhogy a pap mondja,
Bátor bolondok bolondja,
Αυτος εφαι igaz az.

Kitették hát szegény Júnót
A papok kontójára,
Jupitert, Neptunt és Plútót
Juttatván trónusára
Így az erő és a scelus,
A venerabilis clerus,
Quidquid oppugnat, ruit.

Mit volt tehát már mit tenni
A szegény királynénak?
Hová tudott tovább menni?
Hogy a csatépaténak
Végét vesse jó eleve,
Önként apácává leve
Pozsonyba, a Schloszbergbe.

Azonba a successorok
Cívódnak a trónuson,
Uccu a sok prókátorok
Kapnak a processuson;
Míg perelt a három gyerek,
A vén Isten-presbíterek
A táblánál kushadtak.

Jupiter csak azt vitatta,
Hogy övé az elsőség
S már rég intabuláltatta:
A királyi felsőség
Specifíce őt illeti,
Az öccseit ki is veti
Minden aviticumból.

Azonban ő insurgens vólt,
Vért ontott a hazáért;
Négy krajcárért majd meg is hólt,
Ha kellett a királyért.
Innét a consectorium,
Hogy tehát az impérium
Isten uccse övé lesz.

Neptun úgyis Angliába
Matróz volt, soká lakott,
S ő a kapitóljumába
Ott nem olly sokat rakott;
Osztán ő meg kálvinista,
Én vénebb is és pápista,
Hogy lenne hát az első?

Plútó öcsém nem kívánja,
Mond Jupiter, a trónust
Magát lelkiekre szánja,
Sőt minden apai just
Még tavaly, hogy barát leve
Finalissime leteve
Az alföldi klastromba.¹

Denique a plebánosnak
Nincs voksa a világba,
Majd lesz a franciskánosnak
Elég a mennyországba.
Osztan nekik se gyermekek,
Se lányok, se feleségek
Nincsen, csak egy szakácsné.

Hákoktak a vén istenek,
Hogy a dolgot hallották;
Igazságokat mindenek
Egy szájjal kiáltották,
S hogy a kérdést megelőzzék,
Felét süssék, felét főzzék:
Ez volt a judicium.

Prüszkölt a sok kupak isten
S ráverte a fülivel,
Mint sok kolop mágnás Pesten
A rongyos Verbőczivel.
Ez volt az egész crisisek,
Sok ökörből lett Izisek
Így tesznek ám még ma is.

Komám uram subscribálja,
Kendet illeti a sor,
Az úr majd coramisálja,
Különben is assessor;
A tanács pecsétnyomóját,
Egy horribilis nagy gólyát
Nyomnak a decretumra.

E' bizony, mond Neptun, megvan,
Hát mi nem is szólhatunk?
Hiszen nekünk is jussunk van,
Tehát protestálhatunk;
S azért hogy én matróz voltam
Hogy deákul nem tanultam,
Csak király volt az apám.

Tovább is jártam sok papnál
Az akadémiákon,

¹ Alvilág

S többet hoztam egy Schlafroknál,
S még sok fűzfa deákon
Ki is fognék - hisz tanúltam
Én is, mikor ifjú voltam
S rhetor Ochsoniában.

Azért hogy boszorkányságot,
Mint ökemek, nem tudok
S holmi hókusz-pókusságot
Soha nem gyakorolok:
De biz azért, engem uccse,
Tiszteletes uramöccse
Sem tenné ki a szűröm.

De Plútó pap-természete
Sem szenyvedhette tovább:
Ím engemet is kivete
Jupiter hovatovább,
Mindíg csalja a testvérit;
De meg is adom a bérít
More jesuitarum.

De míg e' lenne, hej, bátya,
Adja ki kend jussomat!
Mert ha nem, hát majd meglátja
Püspöki hatalmamat!
Azzal a megszokott schémát:
Egy mennykő nagy anathémát
A bátyja fejéhez sújt.

Csaknem földönfutó leve
A Plútó testvérbátyja,
De, hogy az öccsének heve
Múlni kezd, immár látja.
Szép szóval: no osztozzatok,
Bruderek, csakhogy hagyjatok
Engem is vegetálni.

Dictum, factum, úgymond Plútó.
Én az első részt veszem,
Mivel ordine statuto
A papi rendet teszem.
Azomba a minapába
Verbunkos voltam Chinába
Több misszionárjussal.

Elhült erre szemek, szájok
Az Isten-státusoknak,
Tűzbe jött egész orcájok
A deputátusoknak;
Így van sok kolop szenátor,

Két sillabáját ámbátor
Rághatja a nevének.²

Ejnye, ejnye, egy vén mágnás
Így judikál felőle;
Bizony, bizony e' megint más,
Nem tom mi lesz belőle.
De a nagy consecarium,
Valamint a judicium
Szintolylan velőtlen lett.

Fogják tehát az aktorok,
A pápához indulnak,
Uccu, a sok prókátorok
Mind kifelé nyomúlnak,
De míg erre rámehttek,
Ezer pennát is megettek
A felső parlamenten.

Míg az urak odajártak
Rómába a pápánál,
Addig itthol disputáltak
A papok a táblánál:
A nemes jószágokból is,
Sőt még az asszonyokból is
Sedecimát kívántak.

S mivelhogy ezt a státusok
Nékiek meg nem adták,
Rajta a sok clericusok
Magokat öszvecsapták:
Máig is, si non ex toto,
Saltem potiuntur voto,
Szakácsnékat tartanak.

Uccu egyszer lárma esik,
Az urak megérkeztek;
A főrendeket keresik,
Kik fel nem gyülekeztek;
Jupiter a mandátumot,
Az atyai monitumot
A hasárol olvassa.

Rövideden ide megyen
A levél foglalatja,
Hogy mindenik király legyen,
Mivel király magzatja;
Jupiter az égieket
S vélek minden földieket
Királyi névvel bírjon.

² Szénát

Neptun, mivel Angliába
Soká hajóslegény volt,
A nagy Óperenciába
Sok ideig vándorolt:
Bírjon minden tengereket,
De az apai egeket
Jupiternek engedje.

Minthogy pedig a barátot
Nem is interesszálják
A földiek, a kabátot
Csak Plútóra tukmálják;
S minthogy különben is barát,
Őltözzön kámzsás maskarát
S pusztúljon az alföldre.

Megállt erre szeme-szája
Plútó János uramnak.
Lángba jött a két pofája:
Nos ez, úgymond, magamnak
Derék levestikom vala;
Megmondta ezt a kabala
Még tavaly, de nem hittem.

Azomba teremtetézte
A kardinálisokat,
Ráncos szemmel körülnézte
A korhely mágnásokat.
No hisz, úgymond, szedtevétték,
Megtanítlak teremteték
Vas kesztyűbe fűtyölni.

Ezzel az ajtót bévágja,
Szóba sem áll senkivel,
Nyelvét csaknem széjjelrágja
Sámson úr fegyverivel;³
Mérgeessen jár keze, lába,
Szerencse, hogy patronjába
Nem vólt cindlokra való.

Mond mérgesen: kurvanyátok,
- Farba rúgja az eget -
Pernahajder az apátok,
Locsogtam már eleget,
De nincsen resultátuma,
A fikák argumentuma
Sem használna már nektek.

³ Szamár áll

Azzal frissen kapja magát
Nyerget tesz a hátára,
Farkon csap egy isten-agát,
Felül magamagára.
Mint Bálámról hajdanába
Mondják, hogy Palestinába
Szamárháton utazott.

Azonba a sok mágnások
Szanaszét eloszlanak,
S a többi isten-pajtások
Collatiót csapának:
Pro animis mortuorum
Et pro successu suorum
Mind leitták magokat.

S mikor immár docte voltak,
Csak komáztak egymással,
Ezer kánont is koholtak
Isteni súgallassal,
Jupiter pedig Neptunnal,
Mint Augustus Lepidussal,
Éppen úgy cselekedett.

Ő is aztán ittas fővel
Bébukott az ágyára,
Júnót, a húgát, erővel
Oda rántá magára.
S ott egyszerre a susogót
Megtette és a kézfogót
Breviter elvégezte.

Egy jó flintát Júnó előtt
Kiránt két oszlop közül,
Mond, ez egész töltéssel tölt,
Tetszik, a lányok közül
Hogy gyümölcsöt szakaszthasson
S édes érzést kóstolhasson
E szőrös barack magból.

Erre az istenasszonykák
Elsikolták magokat.
Szemeikre reátarták
Öt újjú umbrájokat,
Kívánván bár, környékezték,
Csak újjaik közül nézték,
Mint leánykáink szokták.

Fő célja mindig a' leve,
Valamíg uralkodott,
Hogy a familia neve
Óbenne el nem fogyott,
S ha hiszünk a scriptoroknak.
Holmi Isidorusoknak,
Meg is felelt céljának.

Eddig van az osztózásnak
Egész históriája,
Az egész tanácskozásnak
Rövid theoriája;
Practice a mindennapi
Tapasztalás és a papi
Csalárdság bizonyítja.

A SZERELMES VITÉZHEZ

Ámor múlattába
 Egy sisak aljába
 Nefelejcsét ültetett,
 Kit saját kezével,
 Az élet ízével
 Nyájasan öntözgetett.

 Lám, a kedves Hébe
 A bajnok szívébe
 Melly hatalmat vehetett.

A VÍG POÉTA

Vígan töltöm életemet,
 A bú, tudom, el nem temet
 Valamíg, Múzsák, veletek
 Itt lehetek.
 Itt van Fébus, itt Pallás is,
 Itt Erato, ha kell, más is,
 Múlatok veletek.
 A Pegazus vizeit
 Látom csorgedezve itt,
 Ennél jobb helyt nem lelek.

MÍG NÁLLATOK ITT MÚLATOK

Míg nállatok
 Itt múlatok,
 Minden gondot oszlassatok,
 Fel ne bontsák,
 El ne rontsák
 Kedvünket a bánatok.
 Ártatlanul élesztgessük elbágyadott kedvünket.
 Az örömök balzsamába feresszük bé szívünket
 Ím a múzsák laurust fonnak,
 Helikon tetejébe örvendő nótát vonnak.

A PINDUS

A zöld fákkal ékes Pindusnak tetején
A Múzsák örömmel játszadoznak;
A gyönyörűségnek ezen boldog helyén
Szomorú bánatok nem lakoznak.
Itt szívet újjító citerát pengetnek,
Mellyel minden búkat elkergetnek.
Itt zöld laurusból koszorúkat fonnak.
Mellyeket a tudós főkre vonnak.

Vígságot újjító szívek tehát jertek
A Múzsák mulató seregébe,
A komor gondoktól megújulást nyertek
E gyönyörűségnek mezejébe.
Számkivet innen minden bűt Fébus lantja,
Ha tudós újjaival megpattantja,
Önként rabjává lesz a szív Euterpének,
Ha sípjában hangzik ékes ének.

Innen hordja a hír kiterjedt szárnyával
A bölcs férfiakat az egekbe,
Az egész világra hangzó trombitával
Fúvall dicsőséget nagy nevekre,
Így leve sok Flaccus, sok Náso, sok Máro
Dicső hírével az égen járó.
Így lettek sokan ez élet örökösi,
Akik között te is vagy, Gyöngyösi.

AZ ÁRVÍZ

Terhesedvén az ég felhős oszlopai,
Szakadoznak s széjjel válnak nyílásai.
Rohanva omolnak az atmosférai
Függő tengereknek eláradt habjai.

Minthogy a Jupiter szaggató mennyköve
Vastag alkotmányán keményeket löve,
Azomba a szelek csatája is jöve,
Bömböl a szomszéd hegy fellegtartó öve.

A sebes patakok a víztől áradnak,
Sikoltó habjai hánykódva dagadnak,
Amelly akadályok elébe akadnak,
Lerohanásától mind öszveszakadnak.

Bár amely nép a hegy hajlásait lakta,
Töltésit a duzzadt víz elibe rakta,
Mégis mindent összetördelt édes lakta
Földén a mérgesen dúló katarakta.

Kiveszi gyökerét a magos cserfának,
Mellyek az erősség oszlopin állának,
Görgetvén lefelé a hegy oldalának,
Nékvitte a már uszkáló csordának.

A barmokat szörnyű örvényibe nyeli,
A feldúlt házakat hátára emeli,
A kies téreket mélyen bévölgyeli,
Lésznek mindenféle prédáival teli.

Csak azért oszolnak széjjel a fellegek,
Hogy a színt megadván gyászszínű szőnyegek,
Lássák a sok veszélyt a megborzadt egek;
Ah! ennek láttára még jobban remegek.

[AZ ÉDES ÉRZÉKENYSÉG AZ...]

Az édes érzékenység az,
A hív természetű szív az,
Amely mindég tud szeretni,
Jót, szépet, kedvest kedvelni.

Énbennem lakik ez a szív,
Ez lesz mindenkoron oly hív,
Hogy akit egyszer megszeret,
Más nem kell, bár lásson ezret.

Amiólta kölcsönözött,
Édes ízű csókok között
Szívemhez ragadott szíved,
És azolta vagyok híved,

Mégis állandó szívemet,
Édes érzékenységet
Kedves rózsám búcsúzása
Gyászba borítá válása.

[Estve jött a parancsolat
Violaszín pecsét alatt:
Lova légyen nyereg alatt,
El kell menni félóra alatt.]

A lélek is sírt belőlem,
Mikor búcsút veve tőlem.
Isten hozzád! - többet nem szólt,
Nyakamba borúlt, megcsókolt.

Mikor felült a lovára,
Rózsát hintek a vállára,
Egypár csókot orcájára,
Úgy bocsátottam utjára.

Süvegét könnyel öntöztem,
Gyászpántlikát rá kötöztem,
Tíz rózsát fűzék vállára.
Százannyi csókot magára.

Láttam rózsaszín orcáját,
Édesden mosolygó száját,
Ha most édesden mosolygott,
De majd elhaloványodott.

Hol visszanéz, hol csak ballag,
Hol útja jó, hol csak pallag,
Csendesen úgy masírozott,
Gyöngy lova kalapírozott.

Már most vagyok e rabságban,
E gyászos magánosságban,
Kesergek csak magam lévén,
Kezem fejem alá tévén.

[ESTVE JÖTT A PARANCSOLAT...]

Estve jött a parancsolat
Violaszín pecsét alatt.
Egy szép tavaszi éjtszakán
Zörgött a kincsem ablakán.

Akkor vált el éppen tőlem,
Vígan álmodott felőlem.
Kedvére nyugodt ágyában,
Engem ölelvén álmában,

Mikor bús trombitaszóra
Úlni kellett mindjárt lóra.
Elindulván a törökre,
Ó, talám elvált örökre.

Sírva mentem kvártélyjáig,
Hozzá város kapujáig.
Indúlt nyelvem bús nótára,
Árva gerlice módjára.

Süvegét könnyel öntöztem,
Gyászpántlikám rákötöztem.
Tíz rózsát hintek lovára,
Meg annyi csókot magára.

A szívem is sírt belőlem,
Mikor búcsút veve tőlem.
„Isten hozzád!” - többet nem szólt,
Nyakamba borúlt s megcsókolt.

Elment tőlem a táborba,
A több vitézekkel sorba.
Elment tőlem, óh istenem,
Míg kell magamba sínlenem.

Fekete föld, gyászos pallag,
Az én kincsem azon ballag,
Süveg vagyon a fejébe,
Búsan süt a nap szemébe.

Menj, győzd meg ellenségedet,
Ismét meglátod kincsedet.
Térj meg árva galambodhoz,
Téged sóhajtó rabodhoz.

A HÍVES ESTVE

Mikor a rekegő béka béköszönte
A hűs estvén belém illy képzetet önte.
Ah, egek! a világ baját csak nevetem,
Mikor a hűlt fűre testem letehetem,
Amelly az ugráló vért meghívesíti,
Melly a gondolkodó elmét megfrissíti.
Ti, az égből jövő kedves lehelletek,
Zefírkék! mellyemre, kérlek repüljetek.
Itt a szent árnyékban, ah! szép képzeletek,
Múlándó társaim, hadd legyek veletek.
Ah! ti életadó kedves párázatok,
Melly eleven lelket mellyembe adtatok.
Itt a bujálkodó pazér természetnek
A legjobb ízek is, tudom, engedhetnek.
Nézd e hízelkedő fűvet s szép virágot,
Mellyet még semmi szél foga meg nem rágott
Melly gyenge szárazon állanak mellettem,
Hogy reszketnek, pedig lassan lehellettem.
Nézd e sok színekkel játszi szép sereget,
Melly cifraságával meggyőzi az eget.
Hogyha vetekedni akar Salamonnal,
Királyi pompával meggyőzi azonnal.
Ó, ti életadó híves lehelletek,
Töllem egy kevésbé még el ne menjetek.
Egy szóval csak éppen ezt bízom reátok.
Hozzám minden virág nektárját hozzátok,
Azzal újítsátok heregő mellemet,
Míg a sült virágok sírja el nem temet
Ó, ti életadó híves lehelletek,
Töllem egy kevésbé még el ne menjetek.

Itt, az árnyékoknak szent sátora mellett,
Mellyre hív szátok már gyakorta lehellett,
Ti kedves Zefírkék! ti estve magatok
Egy nyugtató sátort keringve fonjatok.
Ó, ti életadó híves lehelletek!
Töllem egy kevésbé még el ne menjeteK.

JÖSZTE POÉTÁNAK

Jer, kit mérges gondok rágnak,
 Jer a zöld Tempére,
 Ez ártatlan mulatságnak
 Ébresztő helyére.
 Itt örvendhetsz a víg Ekhóval,
 Játszadozván muzsikaszóval,
 Az örömök táborában,
 A gráciák sátorában
 Enyelegvén Násóval.

A BÚKKAL KÜSZKÖDŐ

Életem mái
 Komor órái!
 Hány ezer bú s átok
 Jöve rátok.

Fussatok ezekkel
 A sok keservekkel,
 Mellyekkel az ég
 Ostoroz még.

Jaj, szabadítsatok,
 Öldöklő bánatok!
 Mert e kín engemet
 Sírba temet.

AZ ANÁKREONI VERSEK

Vérengező jámbussaid
 Daloljanak szerelmet!
 A nyájas ősz Anákreon
 Így szóla Arkiloknak.
 De ő saját jámbussait
 Nem engedé szerelmes
 Dalokkal elpuhítani,
 Kemény hangon felelvén.

Üstökbe vész a két öreg:

Közéjek ugrik Ámor,
S az Arkilok jámbussait
Apróra szeldelé el,
Ambróziával illeté,
Szerelmivel megmézelé.
Liéus is leszállván,
Jó borba megfereszté.

Mind felszedé Anákreon
Múzsája víg örömmel,
Mindjárt boros, szerelmes
Dalokra verte őket.
Énnékem is, hogy ott valék,
Belőle egynehányt adott.
Bor és szerelmetesség
Csepeg belőle: látod.

[BÁR AZ ÉG BÚSULVA NÉZ IS...]

Bár az Ég búsulva néz is ellenem,
Légy te nékem, szent poézis, mindenem;
Ami történt életembe,
Hogy lehessen énekembe
Festenem.

ÉDES RABSÁG

Ti, Páphuson nyitott, kacér
Tekintetű leányok!
Ti minket édes ízletű
Nyilakkal öldököltök. -
Mikor levert erőnk felett
Feláll királyi széketek:
Reánk bodor kacajjal
Nehéz bilincset üttök.

Ti mézzel édesítitek,
Ha maszlagot keverték;
Ha megkötöztök is, selyem
Kötésetek s virágszál. -
Kegyes Dione szüzei!
Ez a ti martalékokotok
Gyönyörködik s örömmel
Pihen bilincsetekben!

[Ó, ÚNALOM! VAD ÚNALOM!]

Ó, únalom! vad únalom!
Óráimat be fájlalom,
Hogy így homályosítod:
Ifjú korom víg hajnalán
A felkelő napot talám
Örökre elborítod?

A VERSSZÉPÍTŐ

Ha most nem édes énekem,
Ha nincs is abba hév s tűz:
Ne félj, - legyen borom nekem,
Meg egy szerelmes szűz:
Kerülni fog tüzem s hevem,
Poéta lesz az én nevem;
S babért fejemre fonnak,
Miként Anákreonnak.

A PATYOLAT

Levetkezett kedvesem,
Már feredni készül:
Jer, Múzsám! majd meglessem,
Millyen ruha nélkül.

De látod-é? nem mutatja
Ő e bokroknak kincsemét,
Őrzi vékony patyolatja
Gyönyörűségemet.

Mint a napnak tekinteti,
Mikor a setét felhőkből kivetkezik,
Kiderül s magát szebben kedvelteti,
Ha csak vékony ködök fedezik:

Úgy az ő szépségei,
Mellyeket a ruha fedett,
Komor fedelei
Közül kifényesedett.

És most csak egy világos
Ködből sugározik,
Mellyből sugára méltóságos
Fénnyel játszadozik. -

Oszolj széjjel, kis selyem köd, tisztulj fel,
Ne fogd el Napomat, kis fellegecske!
Bár tégedet drága pénzért, tanúit kézzel
Szövött is az ázsiai legszebb menyecske.

A VIOLA

Illatoztasd kebledet,
Édes violám!
Mellybe hév szerelmedet
Gyakran kóstolám. -
Míg csókjaid harmatja
Mézét reám csorgatja:
Lelkem addig lételet meg nem únhatja.

AMYNT ÉS LAURA A FÁK KÖZÖTT

AMYNT

Laurám nyomát e zöld fák
Alatt keresem:
Ah, szőljatok, nimfák!
Hol van jegyesem?
Hol van, hol van jegyesem?

Haa! mi szó
Zeng ott? - óh,
Tán Laurámmal,
Hív mátkámmal -
Zokog az Ekhó?

Haa! - mi szó
Zeng ott? - óh!
Tán Laurámmal,
Hív mátkámmal. -

LAURA

Hív mátkáddal,
Hív Lauráddal.

KETTEN

Zokog az Ekhó.

ESDEKLÉS

Csendesítsed szíved háborúját,
Oszlasd széjjel ingerlő gyanúját,
Mert ez bokrosítja,
Fellegként borítja
Mindkettőnknek búját.

Ozlass széjjel minden kétséget,
Nem találhatsz bennem színességet.
Hóltig fog szeretni,
Aki még tettetni
Nem tud szívességet.

Kincsem! érted mindent megtagadtam.
Szívemet már csak tenéked adtam.
És ezt földre s égre
És minden szentségre
Sokszor felfogadtam.

Olly erősen szívemen visellek,
Hogy csupán csak éretted lehellek,
Sokszor még mostan is,
Csendes álmomban is
Csókollak s öllelek.

Nem lehet hát itt gyanús az elme,
Látod, hogy hív kedvesed szerelme.
Látja ezt az ég is:
Mért hideg hát mégis
Szívednek kegyelme?

Adj kegyelmes választ hív rabodnak,
Mondd: *Szeretlek!* s így csupán szavadnak
Bétöltője lészek
És mindent megtészek,
Ami kell magadnak.

Így kötözzön össze Ámor minket,
Balzsamozván sebhedt szíveinket,
Élesztgesse csókkal
S több szerelmes szókkal
Esküvéseinket.

HORVÁTH ÁDÁMHOZ

Indulj, Múzsám! kettőztessed mindaddig lépésedet,
Míg meglátod a Balaton kies partján Füredet,
Azt mihelyt meglátod, köszöntsd még messzire Horváthot,
Mellyre Tihany kösziklája zengedezzen vívátot.
Megtévén e tiszteletet, menj bé: maga Erató

Lesz tanuló szobájába hozzá az útmutató
Menj bé: ő vagy Bernoullival méri a roppant eget,
Vagy a Newton csövén nézi a végetlen üreget;
Felrepülven nagy elméi a nap tányérja felett,
A sok ezer világoknak felfedezgetője lett.
Bújkál a tágas Mindenben egy világról másikra,
A föld neki csak egy porszem, a nap tüze egy szikra
Onnan féljúl letekintvén, e világot megveti,
A port s az abban kevélyen mászó férget neveti.
Imádja mély tisztelettel az örök Mindenhatót,
Aki csak egy *légyen* szóra illy dicsőt formálhatott.
Vagy ha itt alatt keresi gyönyörűségét: édes
Múltságot szerez neki Jaquet vagy Archimedes.
Száz ökörré becsúli ő s kincsére a világnak,
Ha kiálthat egy *heuréká*-t valamelly igazságnak.
Most talám gyönyörködteti mélységes elméjét a
Legnehezebb algebrának betűivel Viéta;
Vagy ha most nem tetszik néki társalkodni azokkal,
A léleknek természetét magyarázgatja Lockkal.
Megtekinti, megvizsgálja, s ítéli messzelátó
Elméje, mit tartott erről Leibnitz, mit tartott Plató.
Múzsám! ekkor meg ne szólítsd, állj meg a háta megett,
Figyelmesen, de csendesen vigyázz rá, mit feszeget;
Maglehet, hogy nem múltván sem Eyllerrel, sem Kanttal,
Csalja únalmas óráit azzal a kedves lanttal,
Mellynek hangja esméretes már mind a két hazába,
Visszaverődven a Tihany mohos kősziklájába.
Most vagy Homérusból nézi, miként pusztít a görög,
Akhillesnek a fiáért Priamus hogy könyörög;
Vagy Marónál az elhagyott Dido sorsát fájlalja,
Vagy Turnussal a halálos seregeket nyargalja.
Sőt talám most éppen maga írogat olly verseket,
Az időnek acél foga meg nem rága mellyeket.
Tháliának kebelében ülven, magát mulatja,
A füredi hegytetőkben az Ekhót hangoztatja;
Csendesedvén a szelek is illy gyönyörű szózaton,
Egyengeti feltornyozott hajkait a Balaton:
Te pedig szemes légy illy nagy érdemű hazafinál,
Előbb megnézd, de okosan, mit dolgozik, mit csinál,
Ha látod, hogy Szofoklesnek olvasásához üle,
Vagy Lucretius s más ollyak vágnak nyitva körül,
Ekkor meg ne háborítsad, Múzsám! s intsen meg téged
Jóelőre a te kevés érdemed s tehetséged.
Gondold meg csak, mi vagy még te ama laurust kötözött
Nagy poéták, a nagy Horváth nagy barátai között,
Esmeretlen hevertél még a Sexta domb aljába,
A Nagyerdőn az alacsony mogyorók árnyékába,
Még a hír a Tóció partján túl sem vitte nevedet,
Hol csikorgó nádsípodon kínzottad énekedet.

Te, kinek még homlokodon nincs egyéb bodzafánál,
 Okosan járj a borostyánt érdemlett poétánál,
 Csak úgy merjed őt elfogni édes andalgásától,
 Ha kezébe vagy Mikolát vagy Codrust lenni latol,
 Menj közelebb akkor hozzá, s add meg a tiszteletet,
 Mellyet a két haza az ő kettős érdemére tett,
 Ő az, aki magyar hangra tanítja az erdőket,
 Hangoztatja scytha nyelven pergő versekkel őket,
 Melly verseket ti is méltán, ó, méltán irigyletek,
 Ti a boldog kultúrával dicsekedő nemzetek.
 Ő a feledékenységnek gyászból kötött fedele
 Alól a Honor várába két nagy nevet emele,
 Midőn általa Hunyadi halhatatlanná leve,
 Magának is el nem kopó örök oszlopot teve;
 Mellyet meg nem emészthetvén sok száz időhaladék,
 Háláadó csókkal venni fog a késő maradék.
 Míg az áldott Hunyadi név fennmarad a hazában,
 Horváth dicső neve is zeng minden magyar szájában:
 Ő az, aki csak egy rövid nyári éjszakájába
 Minap magyar hangot adott Uránia szájába,
 Kinek bátor lekötözték láncok minden tagjait,
 Mégis feljárta a Minden végetlen abroncsait
 Tekintvén a csillagokról a mesés régiségre,
 Annak elmés költeményit hinti a hímzett égre,
 Onnan ide lerepülvén, ahonnan oda hágott,
 Filozófus szemmel nézi azt a lelkes világot,
 Hol sok homályos helyeken s kövecses tekervényen
 Kell útnak a Lockoktól egyengetett ösvényen.
 Ott is magyar öltözetben e nem esmért határt a
 Többi bölcsék nyoma után ő egészen feljárta,
 S amiket egy olyan elmés bölcselkedő szem lát ott.
 Azokról egy magyar nyelven szólló könyvet bocsátott
 Indulj haza! s örömkönnyel fogadd vígan azokat,
 Akik arra érdemessé ekkép teszik magokat.
 Nem régen kezdik fiaid nyelved becsúlni, máris
 Sokan vágynak, kit tisztelne maga Berlin vagy Paris.
 Öltöztetik a francia, német s anglus könyveket,
 Ami nagyobb, magoktól is készítnek olly remeket,
 Mellyből, a magyar ész dísze millyen legyen, kitetszik,
 Kivált ha darabosságát jobban-jobban lemetszik.
 A többek közt, kedves hazám, tiszteld azt a Horváthot,
 Kit az ég egyik nyelvünket-szépítőnek bocsátott.
 Ki a maga hazájának egy nagy érdemű fia,
 Kit tisztelnek Kalliope, Uránia s Thália.
 Te is, Múzsám! úgy szedd össze minden tehetségedet,
 Hogy méltónak ítélhesse Horváth tiszteletedet.
 Sokszor a barátság eggyé úgy forraszt két szíveket,
 Hogy a harmadik enyv gyanánt fogja össze ezeket.
 Te is, hogy kedvet találhass Horváth Ádám szívébe,

A Kazinczy fávorával menjél Horváth elébe.
Így lesz, hogy akit barátja barátságába látott,
Barátja után úgy tartja, mint egy kedves barátot.
Ha e' nem is, csak a' legyen, hogy rád egyet tekintsen,
Nagy érdem ez olyan helyre, ahol sok érdem nincsen.
Már akármilyen köszönetit szívem viselő számnak
Csak mondd meg az egyenes szívű Horváth Ádámnak.
S ha kérdezi, ki lehet az, ki tiszteli Horváthot,
Mondjad, hogy a' téged hozzá Debrecenből bocsátott.
Ama Múzsák lakhelyéről, hol tudományok atyja
Fiait deák hínárral zavart vízből itatja.
Tedd hozzá, hogy míg lehellnek tüdője hólyagjai,
Addig igaz tisztelője s híve lesz
Csokonai.

Két hét múlva már a Mérték egyesülvén a Nappal,
Egyenlővé lesz a rövid éjjel a hosszú nappal,
Mikor az ősz a szöLLőnek frlss LeVét kltekerl,
Borát VIg szIVVeL Itatlá, IVólát földhöz Verl.
1792. szept. 8.

FELVÍDÚLÁS

Török nótára

Búk, bánatok!
Távozzatok
Előlem messze;
Hogy szívemet,
Víg kedvemet
Semmi ne epossze.
Fejemet nem töröm:
Jobb annál az öröm.
Kár híjába,
Bolondjába
Gyötreni szívemet;
A siralom
Aggodalom,
Ekkép el nem temet
Idején engemet.

Hát vígadok,
Helyt nem adok
Már a bánatnak:
Hoppot mondok!
A búk s gondok
Nálam nem lakhatnak.
Örömmel múlatok,
Mikor múlathatok.

Ha hallik a
Víg muzsika,
Én is majd eljáróm:
A vígságtól,
Múlatságtól
Magam el nem zárom.
Kicsiny az én károm!...

EGY KESERGŐ MAGYAR

A mohácsi nótára

Minden vígasság tőlem eltávozott,
Vége minden örömemnek;
Szívem reményében megcsalatkozott,
Nincsen nyugta bús fejemnek.
Víg napim! elvesztetek,
Nem mulatok véletek;
Az öröm s a víg élet
Keserű ürömmé lett.

Életemet sok ezer gond terheli;
Lelkem a búk között eped,
Bús szívem bánatokkal lévén teli,
Már ezer ízekre reped.
Ó, keserves bánatok!
Világra ti hoztatok;
A bú nevelt engemet,
Sírba is a bú temet.

FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKÉK

mellyeket itten létében... ütött öszve egy, aki ezt tiszta szívvel
ajánlja a Tekintetes Úrnak magával együtt.

Jóllehet:

Non omnes arbusta iuvant. humilesque myricae

Verg. Ecl. 4. v. 2.

I

*Biharból Kovácsiba való általmenetelemben gyalogjába készült
versecskék, mellyeket a hegy alatt faragtam*

Hallá kend, Bácsi! van-e még jó messze Kovácsi?
Szent Pál (N. B. *nem sült Apostolok lova*) sánta lova még mehet arra, tova.

Erre Bihar; menjen, de elébb lova jól kipihenjen,
Merre diófa-határ láttatik, arra Csatár.

A hegyek aljában - gázolja magában,
Erre kövesse szagát: várja Kovácsi magát.

24a Decembris

2

Egy vacsora felett, a borozgatás közben

A legátusnak poharába töltsön,
Aki jó kedvet akar adni kölcsön:
Egybe jó pap lesz, hegyi bort ha kóstol,
Minden apostol.

26a Decembris

Borostyános⁴ Múzsád, e csekély szil-ági
Múzsát kérem, vegye jó nevén, SZILÁGYI!

Signatum Kovácsi d. 28a Decembris 1792.

MIÉRT NE INNÁNK?

Igyunk, barátim! a komor
Bú lángja nem csatázik,
Ha mádi borral a gyomor,
A kis pokol, megázik.
Igyál! ne, e szőlőgerezd
Levével öblödet fereszd.
Vígadj, öcsém! maholnap
Zsákjába dughat a pap.

Mi gondod a továbbira,
S világodat hogy éled?
Tekints csak e jó mádira,
Szíved, tudom, megéled,
Más hadd gyötörje a fejét,
Töltvén bolond esztendejét;
Éljünk rövid napunkkal,
Múlatva víg *igyunkkal*.

A Bakhus úr pincéjibe
Magam leszek vezértek:
Nunc est bibendum! ennyibe
Horáccal egyetértek.⁵
Igyunk! eb aki nem barát!
Tegyünk le minden maskarát,
Most rajta!, *poculatim*
Igyunk, vidor barátim!

⁴ Sen: Laurus ági

⁵ [Horatius Carminum Liber I. Óda 37.]

BATRACHOMIOMACHIA

vagy

BÉKAEGÉRHARC

ELŐBESZÉD

Ebbe azt kérded: Mi jó?
Nincsen irva serio;
Melly hibámat vékonyítja,
Ami benne jó, nagyítja.
Az Homér játékait
Játssza újabb tréfa itt.

ELSŐ PÍPA DOHÁNY

Az egér örökös hercegnek a békakirályal való barátsága és halála

Míg elkezdeném énekem,
Instálom a Múzsámat,
Pindusi dohánnyal nekem
Töltse meg a pipámat;
Hogy kezdhessek énekembe,
Mellyet minap hevertembe
Firkáltam a térdemen.

Ama rettentő lármának
Kezdek leírásába,
Fegyverek hogy ropogának
Márs szörnyű csatájába;
Mikor, mint a földtől nemzett
Hatalmas óriás-nemzet
Granatéros serege:

Úgy rohant az egereknek
Hatalmas armadája
A békákra, bár ezeknek
Sűrűn tüzelt puskája.
Amint láttam a nóvákba
Írva s a hadi aktákba,
Így vólt első kezdete.

Egyszer az egér nem jutott
Hogy a macska körmére,
Szomjan egy nagy tóhoz futott
S annak külső szélére
Szakállát leeresztette,
S édes vizét hörpölgette
Egész gyönyörűséggel.

Meglátta ezt egy körmös hal,⁶
Így szóllítá meg: „Bon zsúr!”⁷
Kérem egész bátorsággal,
Hol lakik? és ki az Úr?
Gróf, burger, paraszt vagy nemes?
Mert ha hozzám lesz érdemes,
Ajánlom barátságom.

Én princ Fizignátus vagyok,
E nagy tónak királyja,
A vitéz békahadnagyok
Hatalmas generálja,
Enyim mint örökös úré,
Haereditario juré
Vízvári uradalom.

Hogy a koronát Második
Péleus fejére teszi,
Két hétre megházasodik
És feleségül veszi
Madám Vizellősi Sárát,
Aki bírta Mocsárvárát,
Ettől nemzett engemet.

Én az Urat nagymarsallnak
Gondolom termetéből,
Ha szemeim meg nem csálnak,
Tám királyok véréből?
De, kérem alázatosan,
Beszéllje el világosan
Genealógiáját!”

Orrát, fejét megvakará
Pszikharpaksz bosszúsággal,
Nagyot köpvén, így szólla rá
Királyi méltósággal:
„Felségedet megkövetem,
Nemzetségem s eredetem
Vajon miért kérdezi?

Esmerik ezt az emberek,
Esmérik az istenek,
Tudják a linci suszterek,
Engem kik nemzette nek;
Van-é Im-Hoffja, vagy jár-é⁸
Felségednek Tituláré-
Kalendárjomja Bécsből?

⁶ Körmös hal, azaz: béka

⁷ Bon zsúr! franciául van; ezt teszi: jó napot

⁸ Im-Hoff, régente híres könyvnyomtató volt Bazileában

Én vagyok király Pszikharpaksz
Ezen néven hetedik,
Születésem Nagy Trokszartaksz
Vérével dicsekedik,
Anyám, kit a gözü nemzet
Hatalmas királya nemzett
Volt: Donna Lisztnyalóczi.

Szült engem pompás lyukába,
Mint rang hozza magával,
S pólálván selyem rongyába,
Tartott almacsutkával;
Amivel csak bír egy donna,⁹
Piskóta s avas szalonna,
Fige s dió elég vólt.

Barátságot felségével
De miként köthetek én?
Holott egész gárdéjével
Lakik a víz fenekén:
Én pedig az embereket
Nem hagyhatom, mert ezeket
Kell énnékem dézmálnom.

Tudom én, hol kell kutatni
A kenyért a fiókba?
Hol kell jól felporcogtatni
A mákos kalácsokba?
Hol tartják a sódarokat?
És a töltött galambokat
S a jó kúnsági sajtot?

Hát a fain posztpászokat?
A fánkot, a csőregét,
A hercegi szakácsokat
Dícsérő sok csemegét;
Mellyet borssal s foghagymával
Pánizálnak parádával
Az úriás vendégek.

Az ütközetről kudarccal
Vissza soha nem tértem,
Az ágyúknak álltam arccal,
Soha pardont nem kértem;
Az atyámtól nyertem eztet
A kettős arany keresztet,
Jeruzsálemi hadba.

⁹ Donna, főbbrangú asszonyság vagy dáma

Vitéz ellenségek bátor
Életemre törjenek,
Szívem mégis mindég bátor,
S könnyen meg nem rettenek:
Egy embertől még nem félek,
Hogy megöljön, amíg élek,
Bár hústorony legyen is.

De mégis van két ellenség,
Ez nekem sok kárt teve,
Az egyik hatalmas felség:
Mosszió Ölyv a neve.
A másik még nagyobbacska,
A neve Madám de Macska,
E kettőtől rettegek.

Még egy ellenségem vagyon,
Már e' siket és néma,
Ez egy kis fa-Festung, nagyon¹⁰
Fortélyos stratagéma;
Háj van fűzve a kapura,
S ha bémegyek, a vár ura
A padlást rám szakasztja.

Nem kell nékem tök s káposzta,
Sás és békák lencséje,
Elmaradhat az ebhozta
Sok hitvány csemegéje;
Nem kell nékem gyékény, káka,
Mellyet terem Bajom, Zsáka,
Ez felségtek étele.”

E szókra víg nevetéssel
Nyitván szép ajakait
Fizignát, egy kis késéssel
Így kezdette szavait:
„Uram! sokakkal kérkedel,
Igen nagyon dicsekedel
Erőd s hasadra nézve.

Nékünk a nationalis
Industria azt tette,¹¹
Hogy, mint az anglusoknál is,
Birodalmunk vetette;
Élünk vízen és szárazon,
Mind ezen, mind pedig azon
Egyaránt kereskedünk.

¹⁰ Festung, vár

¹¹ Nationalis industria, nemzeti szorgalmatosság, munkásság

Mindenünnen gyűl a sok kincs,
Gazdagodik országunk,
Egy henyélő hazafi sincs,
Mutatja a nadrágunk;
Már mi is a világeből,
Mint görög a magyaréból,
Farkasbundát vehetünk.

Járnak fahajszín dolmányba
Minden előkelőink,
Talpig drága zöld bársonyba
Gazdag kereskedőink;
Sehol sincs a bandérium,¹²
Melly pro salute civium -
Agyontáncolta magát.

Ha úgy tetszik felségednek,
Hogy ezeket meglássa;
Leszek Anchisességednek
Mindjárást Aeneássa;
De tartóddzon a nyakamon,
Én beviszem a hátamon,
Hogy segge meg ne ázzon.”

Ezt mondván, legugyorodik
A tó alsó partjára,
Felsége rákucorodik
Kollegája hátára;
Feltűrvén bodros tászliját,
Markába fogja capfliját
Felséges trágerjének.¹³

Nagyot kurjant: „Jubiláte!”
Bőréből majd kiszalad
Látván, hogy illy delicate
Úszik, s a part csak halad;
Kiáltozza: Vivát! Vivát!
Kivéven egy perspektívát,
Látja, hogy már jól benn van.

De, hogy kezde a vizekbe
Lejjebb, lejjebb süllyedni,
Két szeme lábbadt könnyekbe,
El kezde keseredni,
Már úzását nagyon bánja
Fizignátnak nem kívánja
További szolgálatját.

¹² Sehol sincs, annyit tesz mint: ahhoz képest semmi sem; vagy: elbújhat előtte; nem is hasonlítható ehhez sat.

¹³ Trager, így nevezik a nagyvárosokban a teherhordásból élő embereket, akik a felvállalt terhet többnyire a hátokon viszik

Búsultába elhajítja
Puderes parókáját,
Lábával jobban szorítja
Társa oldalbordáját!
Nem fért volna ijjedtébe
Már egy zabszem a seggébe,
Kiverte a szarszeplő.

Reszket néki keze-lába.
Mint a fagyos kocsonya.
Nyögve néz a tó partjára.
Eszébe jutván honja:
Farkát hosszan lebocsátja,
Hogy mint evező lapátja,
Segítsen a vizeken.

De hasztalan, a habokat
Mind jobban kezdi innya
Nincs Compostelli Jakab ott.
Sem Senis Katalinja,
Bár mindkettőt kérte sokat,
De ők nem hagyván álmokat.
Végre így fakada ki:

„Nem így vitte ám a bika
Európát Krétába,
Mint engem ez a gaz béka
Residentiájába;
Ördög vigye palotádat,
Vizbe zárt Venetiádat.
Már ez nem politia.”

Hát egy kígyó kicsuszamla.
Tüzelt szeme pillája,
A vízen feljúl csillámra
Nemzeti kokárdája:
Ezt meglátván a kákába,
Mind a kettő a gatyába
Rezele ijjedtébe.

Fizignát a tó fenekét
Érvén, magát elrejté;
Hogy ő egy király gyermekét
Ölné meg, elfelejté;
Búván a tónak mélyére,
Megszabadult szerencsére
Ebek harmincadjától.

Ő pedig maga maradván,
Amint úszhatik, úszik,
Újjait öszveszorítván,
A vízen hanyatt csúszik;

Látván, hogy el kell patkolni,¹⁴
Bús hangon kezdé danolni
A Rákóczi nótáját.

Noha magát felrugdalá
A vizek tetejére,
De ismét süllyede alá
A tónak fenekére;
Bár akár mint próbálgatá,
De el nem távoztathatá
Mégis e lucskos halált.

Egy anglus Rock vólt nyakába,¹⁵
Bő, mint a japponika,
Dugva vala kaputjába
Poézis, Rhetorika;
E' vólt legnagyobb terhére,
S lehúzván a víz méllyére,
Végre így kiálta fel:

„Fizignát, így kell csinálni,
Ez-é a jus gentium?
Huncfutnak fog deklarálni
Ezért a concilium;
Ezt a szent atyák jól látják,
Ezért fejedre bocsátják
Tüzes anathemájok.

Nállam erősebb nem valál
A szárazon, hitetlen!
Azért, hogy most így megcsalál,
Nem maradsz büntetetlen;
Ne félj, még bosszút fog állni,
Siklóson fog captiválni
Az egerek serege.”

MÁSODIK PÍPA DOHÁNY

Mind a két részről való ország gyűlése s hadi készülétek

Ezt mondván meghaláloza,
S már véres tajtékot túr.
Éppen ott karesszíroza
Óbester Pörcznyali úr:
Elmeresztí szemét, száját,
Seggbe rúgja szép dámáját,
S az Aulánál hírt teszen.

¹⁴ Elpatkolni, elveszni, meghalni

¹⁵ Rock, bő kaput, kabát

Kik beszédén ott valának,
Méreggel eltelének;
S mindjárt a nádorispánnak
Illy jelentést tévének:
Hirdesse ki a Diétát
Mindenfelé gyors stafétát
Küldjön a Státusokhoz.

Nékik illy jelentést tegyen,
Hogy helye Diétának
Trokszartaksznak háza legyen,
A Pszikharpaksz atyjának;
Ki már, szerencsétlen, éppen
Lebegett a tóközépen
Elnyúlva s megmeredve.

Hogy pedig ad sextam maji
A Rendek begyülének,
Az ország tarka bandái
Vélek felérkezének;
Mindjárt az ország nagyjait,
A had környűlállásait
Elhagyván, más gond főzte.

Öt hétig dévankozának
A vallás dolga felett,
De a sok mendemondának
Egy szálnyi haszna se lett;
Trokszartaksz végre felállta,
S királyosan perorála
Utóljára eképpen:

„Hatalmas Rendek! jóllehet
A kár engem illete,
S ellenségem nékem lehet
Csak a békák nemzete:
De egy Kron Princ megölése¹⁶
Mint a közjó megsértése,
Publicumra tartozik.

Három fiam vólt nékem már,
Mind a hármát megölék
Az egyiket ama fa vár
Által széjjeldörzsölék;
Másként veszett a másikja,
A kannibálok kacikja,¹⁷
Macska úr évé meg azt.

¹⁶ Kron Princ, koronaörökös herceg

¹⁷ Kannibáloknak neveztetnek a karaibi szigetek vad lakosai, akik elfogott ellenségeiket megeszik.
Kacik, vagy Kadzik, vezér

A harmadik, ki anyjának
S nékem is kedves vala,
Mostan, egész hazájának
Bánátjára, meghala;
Mert Fizignát úr megcsalá,
És az átkozott tó alá
Fojtotta hitetlenül.

Azért kérem a Rendeket,
Fegyverbe öltözzenek,
Készítsék regementjeket,
Menjünk haddal ellenek;
Nem lesz senkinek panasszá,
Teli a bellica cassa
S az armamentárium.”

Így buzdítja a sessiót
És nagy hanggal pengeti,
Hogy ő ígér négy milliót,
A köznép megfizeti;
A fő hadi miniszternek
Concredálják a fegyvernek
S holmi egyébnek gondját.

Felfegyverkezik fejenként
Az egész militia,
Contrahálja seregenként
Magát az ármádia;
Velek a sok társzekerek,
Sokféle rendű fegyverek,
Puskák, ágyúk, mozsárok.

Osztán a Nyírbe küldenek
Egynehány legényeket,
Kik a seregnek szednének
Posztót és egyebeket;
Ezek sok dámának s úrnak
Selymét elvágván, mundúrnak
És zászlónak elvivék.

Tollsíp vala trombitájok,
Dobjok bőrből készüle;
Egy hegyes tő a szablyájok,
Ez dámáktól kerüle;
Kalapjok szép máktokokból
Tarka pillangószárnyakból
Vólt kötve bokrétájok.

A félénk dragonyosoknak
Dióhaj volt mellyeken,
A vidám bakkancsosoknak
Meggy-mag volt lábfejeiken;

Szép volt cavallériájok,
Mindnyájoknak paripájok
Vala egy szuka egér.

Bajusszokat kipedrették
Holmivel huszárosan,
Nadrágjokat felkötötték
S kardjokat magyarosan;
Ezzel a trombitát s flótát
Fúván, a Mohácsi nótát
Hangoztatják bús szóval.

Hallván avandzséroztatni
Annyi sok regementet,
Fizignát kezdi hivatni
A Nemzeti Conventet;
Bé is gyűl a sok klubbista,
Ki mint hajdan novellista,
Tudta a politikát.

Hányják-vetik az eszeket,
Vágynak mind in anxió,¹⁸
A hadi minisztereket
Kérdik: kell hány millió?
S egyszersmind az ellenséges
Nemzet ellen nevetséges
Beszéddel protestálnak.

Azomba gróf Nagy Kákai
Belép a palotába,
Ez lakott az Ágyaljai
Trokszartaksz aulájába;
A békesség idejébe,
A béka nemzet képébe
Ambassadeur¹⁹ vólt neve.

Ezt mint ellenség követét,
Elküldék királyjához,
Hogy tudósítsa nemzetét,
Készüljön a csatához;
Ki felállván nagy pompával,
Trokszartaksz király szavával
Így szóllott a Conventbe:
„Hatalmas béka nemzetek!
S a hazának képei,
Véres haddal fenyegetnek
Az egerek rendei;
Engemet haza küldének,

¹⁸ In anxió, nagy szorongatásban

¹⁹ Ambassadeur, főrangú követ, főkövet

Hogy amit ők végezenek,
Jelentsem meg tinéktek.

Fizignát mivel Princeket
A tóba süllyesztette,
Azért ők haddal titeket
Támadnak meg érette.
Hanem bátran harcoljatok,
Kik a hazába voltatok
S vagyok hív patrióták!”

Hallván ellenséges célját
A Trokszartaksz népének,
Felberzesté rá taréjját
A Klub kevély lelkének,²⁰
Felháborodva zúgának,
Mint a József halálának
Hírére a magyarok.

Hogy a vád mind Fizignátra
Jobban-jobban tüzele,
Látván, hogy nincs egyéb hátra,
A Conventben felkele;
Generalissimus ranggal
Bírván, méltóságos hanggal
Így kezde kuruttyolni:

„Barátim! Hát már az oka
Annak Fizignát vala,
Hogy az ő királyfiok a
Tónak vizébe hala?
Nem tudván úszni valóba;
Ő a constitutióba,
Nem csuda, ha elmerült.

Most már az ő emberei,
Látom, engem okolnak;
S azért a nemzet képei
Árúlással vádolnak:
Hát amit e mély tó csinál,
Annak már egy hazafínál
Kell-e okát keresni?

De tudom én, csak várjanak,
Mit kell csinálnunk vélek,
Hogy mind megbolonduljanak
Amaz Akhítófelek;
Énvelem egyetérthetnek,
Ha úgy tetszik, a nemzetnek
Bölcs s hatalmas képei.

²⁰ Klub, öszveszövetkezett társaság

Gyűjtsük össze a sereget,
Fegyverbe öltözzenek,
Mindenütt a tópart megett
Vonjunk kordont ellenek;
Erősítsük a gránicot,
A mozsarat s haubicot
Kettőztessük várain.

Mihelyt népünkre rontanak
És határunkhoz érnek,
Verjük meg, rajta! füljanak
Özönébe a vérnek;
Verjük meg győzedelmessen,
Hogy haza egy se mehessen
Épen fegyverünk elől.

Akiket hadi foglyokká
Teszünk ezen csatába,
Légyenek új polgárokká
Ők a Respublicába:
Ha négy-öt krajcárt találunk
Zsebjekbe, jó lesz a' nálunk
A nemzet fundussának.

Igy osztán a Respublicát
Köztük felépíthetjük
S náluk az új politikát
Javunkra bévihatjuk;
Mindjárt a csata mezején
Állítsuk fel jóidején
A szabadság szent fáját.”

Felkiált a Klub viváttal:
Éljen a nemzet! éljen!
Éljen a nép Fizignáttal! -
Kettőzteti kevélyen.
Azután a sok Barrére
A Convent ítéletére
Más holmikat említe.

Végtére egy, a többeknél
Okosabbik, felállá;
„Eddig - úgymond - mindeneknél
A halnyelv vigeála,
Kárára egész hazánknak,
S nemzeti polituránknak
Nagy hátráltatására.

Hanem anyai nyelvünket
Vegyük bé a hazánkba;
E' segíti nemzetünket
Kipallérozásába.”

Erre sokan ráállának,
Látván hasznát tanácsának
Ezen okos embernek.

Sokan, a tudatlanok is,
Ellenére szóltanak,
Bár a halnyelven magok is
Imígy-amúgy tudtanak;
De csakugyan rálevének,
Hogy már végbúcsút vennének
Ez idegen halnyelvtől.

A belső rendelkezéseket
Hogy a gyűlés megtette,
A hadi fővezéreket
Készületre kisztette;
Azért a Convent szavára
Mind felkészül a csatára
Az egész békagárda.

Truppba áll az egész sereg
Zöld és veres ruhában,
A Nemzeti Nóta pereg
Kuruttyoló szájában;
Talpig jól készült fegyverbe
Beállanak az ezerbe
A buzgó hazafiak.

Fizignát a trombitára
Seregét békerengi,
Zörög, dobog dob módjára
A rezgő Alkekengi;
Buzdúl rá a békagárda,
Lobog fején a kokárda,
Félrenyomja kalpagját.

A határon táborjokat
Körűlsáncolták méllyen,
Belől csörgetik kardjokat
S puskájokat kevélyen:
Bár belől szívekbe' fáznak,
De vitéz tűzzel szikráznak
Kívül a jó sámpánytól.²¹

A lármára megrendüle
Jupiter palotája,
A serbedlije feldüle,²²

²¹ Champagne, város és egész terület Franciaországban, ahol a híres borok teremnek

²² Serbedli, serbli, a magyarnak nincs, és így neve sincs. Hagyjuk meg hát serblinek azt az éjjeli edényt.

Lehulla az órája;
Nem nyughatik már ezektől,
A feleségén keresztül
Leugrik az ágyáról.

Lenéz, látja fegyveresen
A Fizignát seregét,
Földhöz csapja nagy mérgesen
Singes hálósüvegét,
Mellyre szörnyű szélvész omla,
S csaknem ég-föld öszveromla,
Jó, hogy elmosolyoda.

Egyet csendít, s a szobába
Mercurius bémegyén;
„Menj, mondd, tíz óra tájba
Minden isten itt legyen.”
Elmegy Mercur s az istenek
Mind egy lábíg felgyúltének
Reggeli templom után.

Ekkor nékik megmutatja
A szörnyű sokaságot,
Velek rendre csudáltatja
E nagy hatalmasságot;
Millyen az óriásoknak,
Avagy a centaurusoknak
Rettentő nagy táborok.

Kérdi nyájas mosolygással,
(Mellyre a föld megéle,
S a kopószar is rakással
Cúkorra leve véle),
Mellyik akarna lemenni
És segítségére lenni
Valamellyik tábornak?

A többek közt Minervához
Így szólla, megölelvén
S gyenge száját szakállához
Nyájassággal dörzsölvén:
„Hát te leányom leszállasz,
Segítségére kiállasz
Az egér armadának?

Mert a te templomodba is
A magyar nemeseknél,
Alig lehet kapni ma is
Egyebet egereknél,
Még a szent múzsáknak rakott

Egy két templomba se lakott
S lakik egyéb egégnél.”²³

„Atyám!” így felele Pallás
Jupiter tanácsára,
„Nem tetszik ez a javallás,
Nem állhatok szavára;
Nékem igen sok kárt tettek,
Olajt s mindent összevettek
Templomomba ők nekem.

Öszverágták szép leplemet,
Mellyet szőttem selyemből;
Kipusztítottak engemet
Már minden költségemből,
S ha meg nem adom a selyem
Árát, róllam a pendelyem
Rövid időn lehúzzák.

De ezzel semmit sem mondok
A békáknak hasznára,
Mert ők csak olyan bolondok
Először s utóljára;
Hogy a hadba elfáradtam,
Miattok el nem alhattam,
Kivilágos virradtig.

De segítségre hozzájok
Ne induljunk, istenek,
Hogy éles kardjok s szablyájok
Meg ne sebesítsenek;
Mert vakmerők a stáción,
Bár egy egész batalion
Isten menjen ellenek.

Innen legszebb lesz nézni a
Magos égből reájok,
Bátran, mint most a francia
Hadra némelly királyok.”
Nagy komplementet vágának
Az istenek, s felmászanak
Az ég kéményje mellé.

²³ Amit itt Jupiter szájából hallunk, meg ne ütközz rajta, jámbor magyar olvasó. Azt mondhatja ő az ő egében, amit akar... az ő szemei már igen elgyengülvén, újságot is alig olvas, nem hogy egyebet. Az ilyeneket kétségkívül a nagyobb assemblékba hallja külföldön... ott is elég Jupiterok s Merkuriuskák vannak, akik Hazánkról és Nemzetünkről így gondolkoznak. De engedjük meg ezeknek is ezt a kis járatlanságot a világ egy ilyen kis, eldugott Kanahánjába, nincs annak egyéb oka, hanem hogy mi minden affélénak, ami honnyunkban történik, mindjárt dobogó üttetni nem szeretünk; még távolabb vagyunk pedig attól, hogy azzal, amit magunkról és másokról tudunk, úgy kereskedni és kedveskedni szeretnénk, mint a tokaji s több más borainkkal.

HARMADIK PÍPA DOHÁNY

A csata, a nevezetesebb történetekkel

Hát egyszer a trombitákat

Elkezdik harsogatni,

A dobokat és flótákat

Nagy lármával kongatni;

Jupiter is a csatára,

Ráütvén a pap tyúkjára,

Jelt ad a kémény mellől.

Elsőben is kimozdúla

Báró de Grand Brekeke,²⁴

Mindjárt ellene nyomúl a

Nyalnádtői serege;

Sem ez, sem az meg nem retten,

Bátran vínak, végre ketten

A vezérek kiállnak.

Öszvecsapnak, Grand Brekekét

Nyalnádtői levágja,

Grand Brekeke megharagszik,

A tromfot visszavágja;

Ötször vették egymás nyakát,

Ötször mondtak jó éjtszakát

Mindketten az életnek.

Végre de Grand Brekekének

Hatalmas csapására

Nyalnádtői életének

Jutott végórájára;

Mikor a feje leesett,

Gondolkozván egy keveset,

Csak úgy nézett utánna.

Erre megbúsúlt szívében

Üregjári hevesen,

Kiáll s óbester Krötebe²⁵

Üti kardját mérgesen.

Kröte nemes lelkű vala,

Szégyenletébe meghala,

Hogy rajta illy stikk esett.

²⁴ Báró de Grand; a francia nyelvben ez a *de* nemesi rang jele a nevek előtt, mint a németben *von* és a magyarban az *i* helyett felvett *y* a nevek végén. Grand ezt teszi: Nagy, tudniillik méltóságára, vitézségére nézve.

²⁵ Kröte, német szó, tesz varasbékát

Kröte szomorú halála
Döbretét orron üté,
Egy pár pisztoly vala nála,
Azt megtöltvén elsüté;
S azzal főhadnagy Csuprait,
Ki bízatta pajtásait,
Agyonlővé vitézül.

Amíg az avantgárdénak
Imígy folytak csatái,
Mind együvé érkezének
A nagy sereg osztályi;
Bezzeg akkor vólt ami vólt,
Ijjedtébe az is meghólt,
Akinn semmi sem esett.

Ekkor a kenyérmezei
Bán vitéz seregével
Bévág a békák rendjei
Közzé nagy vitéz hévvel;
Marsal Kriőr két regement
Vasasokkal ellene ment,
Igen kemény tűz alatt.

Ez a Kriőr egy oktalan,
De nagyszájú úr vala,
A hazának egy hasztalan
Hasnál mást nem hízlala;
Nálunk is vagynak olyanok,
Kik nagyszájú tudatlanok,
S csak hasokat hízlalják.

Kriőr kezdé nagy lármával
Csúfolni ellenségét,
De a bán is szabljájával
Megnyomá kevélységét;
Mert rávágván köldökére,
Kiomlott a föld színére
Bélével együtt hája.

Bürbő, Kriőr adjutántja,
Látván estét urának,
Megáll, sárkányját felrántja
Mérgébe pisztolyának;
Üregjárira rásüti,
S szép bokkrétáját leüti
A halálos golyóbis.

Így hala meg Üregjári,
Csillaga hazájának,
Kinél a földnek határi
Bölcsébbet nem tartának;
E' nem bálba nevedett,

Mint sok megnémetesedett
Magyar nemes úrfiak.

Üregjárinak halála
Bürbőnek káros leve,
Mert meglátá, mit csinála
Nyalnádtői eleve;
Bürbő fejét elragadá,
És sok kérésére adá
Vissza szegény Bürbőnek.

Major de Su megpillantván
A Bürbő harmincadját:
A tó felé elillantván,
Oda hagyá századját:
De míg ő a tóba fered,
Neki is utána ered
Nyalnádtői lóháton.

Ott a tóban általvervén,
Megölé dárdájával,
Már most a parton hevervén,
Elnyúlt kövér hasával;
Mellyet sok jobbágyok zsírja
Hízalt, mint Klimius írja
Sok magyar földesúrról.

Markazsó főkapitánynak
Ebbe látták csatáját,
Elvette gróf Túródványnak
Pikszisét és óráját;
Hogy Madám de Grenouillnak,²⁶
Ha vídámabb idők nyílnak,
Megnyerhesse egy csókját.

Más oldalt az ellenséget
Mészvájó rettentette;
S hogy a szörnyű veszteséget
De Rozó észre vette;
Hazafuta szállására,
Rábízáván d'O majorjára
Az egész kompániát.

E' Khalchfresszert, egy nagyszájú
Német marsalt levága,
Bátor nagy familiájú
Princ vala ő nagysága;
Sok magyar közemberekből,
Mint az illy gyáva princekből,
Jobb katona lenne ám.

²⁶ Grenouille, franciául van: olvasd: Grenuil, azaz béka

Elég, hogy princ Khalchfresszernek
Illy véletlen halála
A pór német egereknek
Rémülésekre vála,
Tele lett a bugyogójok,
Elhajigálták zászlójok
S szaladtak szerteséjjel.

Látván ezt gróf Deszkarági,
Egy nagy vitéz generál,
Hogy már a magyarországi
Nép is mindjárt retirál:
Megállja a szélledőket,
S jól összeattáztván őket,
Visszaüzi mérgesen.

Tót Blatowszki ott cserkésze,
Hogy neki gátot tegyen;
Deszkarági rá se néze,
Seggbe rúgja s elmégyen:
Blatowszki lószarrá leve,
Mint amilyen volt eleve
Szent Péter előtt neme.

Óbester monsieur de Túrjitt
Sergét beljebb vezeti,
Lábon kapja Pecsényésit
S a tóba beléveti;
Ekképp szegény Pecsényésit,
Megvetvén sok könyörgésit,
Beléfojtja a tóba.

Ez óbester púpos vala,
Rekedt torkú és siket,
Hét lyukra foly az oldala,
Franc ette mindeniket;
A nevét maga kezével
Le nem tudta írni, mivel
Kondás vólt az apja is.

Mégis óbesterré leve,
Mert száz aranyat lopott,
Ezen vitézséget veve
Egy ilyen ütött-kopott:
Megvan az is hazánkba már,
Hogy pénzért az ökör s számár
Azzá leve, ami nem.

Báró Morzsakapó álla
Bosszút a meghóltakért,
Ő ötven nyakat kaszála
S vága le egy-két nyakért;

Limönőt a többek között,
Bár eleget esedezött,
Vitézül megfricskázta.

De ezt meglátván messziről
A Limönő testvére,
Ragad a tónak széliről
Egy csomó sárt kezére;
Morzsakapóhoz megy azzal,
S hozzá csapván egy halmazzal,
Csaknem megvakította.

Ama' méreggel eltelvén,
Szinte a földre bukott,
De a partról felemelvén
Egy vaskos Nepomukot,
Limönőhöz hozzásujta,
Az magát hanyatt elnyújtja
A porba, öszvezúzva.

Hanem Kriőr bosszút álla
Morzsakapón érette,
Mert vele szembe kiszálla
S fejét elcsippentette;
Ki hogy fő nélkül maradt,
Fejét megcsóválván, adott
Egy keserves adieut.²⁷

Magrág únván a harc szagát,
Félre méne peselni,
Ellövék gatyamadzagát,
Kurázs ezt elszenvedni;
De végtére eljajdúla,
Mindkét lábra megsántúla
S búvék egy nagy mély lyukba.

Vigyázz, bátor hátul kesely
Légy is, vigyázz magadra;
Minden bolond helyt ne peselj,
Mert gatyamadzagodra
Rá találhatnak peccenteni,
Pedig jó ám azt féltetni
Emberséges embernek.

²⁷ Adieu, olvasd: adiő, franciául van, ezt teszi: isten hozzád!

NEGYESDIK PÍPA DOHÁNY
A csatának nagyja és kimenetele

Maga Trokszartaksz áll ki
Utóljára a gátra,
Egy töltött pisztolyt húza ki,
S rálövé Fizignátra:
Ő is elsüté puskáját,
De elhullatván kováját,
Csőtörtököt kiáltott.

Próbálgatja százszerezen,
De mégis el nem csattan;
Trokszartaksz pedig mérgesen
Szeme elébe pattan,
Kirántja éles szablyáját,
S a Fizignát tomporáját
Vele jól meghasítja.

Bezzeg Fizignát sem véli
Már e dolgot tréfára,
A tó fenekét szemléli,
Fut sántán a partjára;
Nyomul Trokszartaksz utánna,
Mert egész zsákmányt kívánna
Tenni gonosz lelkéből.

De d'Onnyó oda nyargala,
Hogy a dolgot megsejti;
Fizignát, bár sánta vala,
Elfut s magát elrejté;
És míg d'Onnyó sok csapással
Vívik maga Trokszartaksszal,
Ő addig eblábala.

Míg Márs a véres csatának
Dühös fegyverével öl,
Sok ezren elhullanak
Addig mind a kétfelől;
A tó vérrel vereseltet,
Az egész mező elteltet
A sok száz holt testekkel.

Az egerek nívájokban
Róla eképp íranak,
Hogy a békák táborokban
Nyolcezeren valának,
Kiknek a harcban lett végek,
Pedig az ő veszteségek
Másfél százra se mégyen.

A békáknak újságai
Ellenben úgy íranak,

Hogy az egerek holtjai
Tízezeren valának:
Ők pedig, bár meggyőzettek,
Mégis többet nem veszettek
Mindössze is ezernél.

Azalatt gróf Börrágadi,
Az egész Alföld bánja,
A magyarországi hadi
Sergek főkapitánya,
Vitézeivel eljőve
S még messziről reálöve
A küszködő békákra.

Ennél vitézebb vezére
Nem volt az egereknek;
Most tehát segítségére
Elérkezvén ezeknek:
Beléjek új erőt ada,
A békaság megszalada
Nyakra-főre előttök.

Akkor e Márs unokája
Állván a tó partjára,
Esküdve assecurálja,
Mennyre, földre s magára,
Hogy elállván minden útját,
Egész cudar pereputtyát
Eltörli a békáknak.

De véghez is vitte volna,
Vitéz lévén, szándékát,
Ha Jupiter hagyta volna
A már széjjelvert békát;
De megszárván szegényeket,
A bámuló isteneket
Végre így szóllítá meg:

„Kolléga uramék! mennykő
Nagy dolog ez, úgy-é hát?
Isten uccse! ez a fickó
Mind megeszi a békát;
Ebugatta kis scythája,
Magamnak is, hogy reája
Néztem, lóggott a szügyem.

No csak hát, Márs fiam-uram,
Menjen le kend hozzájok,
Hadd bodorodjon a békák
Lekonyúlt bokkrétájok:
Pallas cucám! Őkemével
Lelódúlhatsz s egy-erővel
Virgázzátok fel őket!”

Erre az egész palota
Felzendült, s az istenek
Néki, mivel nagy despota
Nein, Nixszel feleltenek;²⁸
De Márs szólla végre belé,
S Jupiternek ezt felelé
Nagy kategóriával:
„Ó, Jupiter! sem Pallásnak,
Sem Mársnak vitézsége
Nem használhat, s e romlásnak
Még azzal sem lesz vége;
Ha csak mi mind le nem szállunk
S Börrágadinak nem állunk
Tüzzel-vassal ellene.

Vagy ha tüzes mennyköveid
Nem hullatod ellenek,
Mellyekkel ellenségeid
Hajdan leverettenek;
S amellyekkel Enceladot
És a több reád támadott
Titánokat megtöréd.”

Így szólla Márs, s leszállani
Az istenek nem mernek;
Hanem mennykövet hajtani
Tanácslák Jupiternek,
Ki is ezek tanácsából
A nadrág hasítékjából
Kihúza egy nagy mennykőt.

Hát mihelyest ezt kivette
Nadrághasítékjából,
Az ülepe olly felette
Nagyot durranta hátul,
Hogy az elszédült istenek
Egészen elrémültenek,
S befogták az orrokat.

Kivált az istenasszonykák
Elsikolták magokat,
Hogy majestássát meglátták,
Eldugták szemhéjokat;
De a dugást úgy intézték,
Hogy újjaik közzül nézték,
Mint leányaink szokták.

A békáknak s egereknek
Sergei megrettentek,

²⁸ Nix, Nichts, semmi. Itt ennyit tesz: de abból semmi se lesz

Soká volt, míg feleszmélnek
S álmokból felserkentek:
De nem szűnt meg Bórrágadi
Sorra nyakazni a hadi
Tűzre termett békákat.
És el is vesztette volna
Örökre a békákat,
Hogyha meg nem szánta volna
Jupiter a párákat;
Ki a tómellyékről végre
Elküldötte segítségre
A Karchinos nemzetet.
Ezek oldalaslag mennek,
S csontból vágnak egészen,
Amelylekből tekintgetnek,
Nyákok egy srófot tészén;
Csillagzik a csont hátokon,
S a két nagyobbik lábokon
Egy-egy gvillotin vagyon.
Békákkal egyházájúak,
Vélek szoktak múlatni,
Két fejűek, nyolc lábúak,
Kézzel meg nem foghatni.
Ezeket pedig rákoknak
Nevezik a magyaroknak
Minden lexikonjai.
Ezek hát az egereknek
Elvagdalák farkokat,
Elmetélek szegényeknek
Kezeket és lábokat;
Mellyre ők megfélemlének,
S hanyatt-homlok sietének
A csatahelyről haza.
Már csaknem elnyúgovának
A nap tüzes lovai,
Fényes postilionjának
Elhúnyván sugárai;
Hogy az egek borúlának,
Ezen egy napi csatának
Ekképpen leve vége.
Nékem is fogytig kiégett
A dohányom azomba:
Pedig igen kevés termett
A magyar Helikonba;
Mert elnézhetik uraink,
Tőlök pindusi halmaink
Nem igen míveltetnek.

AZ ELRAGADTATOTT ÉRZÉKENYSÉGEK

Laura! kellemességidnek
 És mosolygó szépségidnek
 Fűszerszámos balzsama
 Érzésimet megszédíté,
 Megbájolá, részegité,
 S egy perre borsolta ma.

Köztök nagy perlés lázzadott,
 Mellyet az abból támadott
 Szent dicsőség okozta,
 Hogy mellyik az, ki tégedet
 Megérezvén, felébredett
 S nékik ennyi jót hozta.

Mindenik nagy heveséggel
 Perlett, hogy e dicsőséggel
 Bírjon a többek felett.
 Illyformán szóltak egymásnak,
 Míg e heves cívódásnak
 Lelkem által vége lett.

SZAGLÁS

Tudjátok-é, hogy magatok
 Más felé andalogtatok,
 Más tárgyon szűnyókálva:
 Mikor a táncnak öltözött
 Szépség leányai között
 Laura eljött sétálva.

Mikor egy - - ius mellett
 Egy kis szellő rámlehellett,
 Ambróziás illattal.
 Mellyet mihelyt megérzettem:
 - - - - lettem
 Édes csiklándozattal.

LÁTÁS

Elsőben is mély álomból,
Tévelygő andalgásomból
Nemde én pattanék ki?
Látták éles nyilaimat,
Villámló pillantásimat
E kis berek vidéki.

Míg tüzes szemem sokára
Ráakadt a szép Laurára,
S féloldalt reácsapott
Ah, mikor a több szem között
Látásunk összeütközött
S egymástól lángot kapott!

Ah, mikor új pillantása
S elevenebb kacsintása
Kétszer az enyémre lőtt!
Bezzeg, eloszlott álmatok;
Bezzeg mind felpattantatok,
Nem tűnyán, mint azelőtt

Zefír játszván szép hajain,
Elefánttetem vállain,
Melly szép színeket adtak!
Rózsát mosolygó ajaka,
Hószín mellye, márvány nyaka,
Ah, miként elragadtak!

HALLÁS

Hát mikor mély sóhajtása
S bágyadt hangon tett szólása
Ébredt fülembe hatott?
Édes ájulás lepett el,
Melly egy mennyei étellel
Kecsegtetett, biztatott.

Mikor mellé ereszkedtünk,
S végre, - hogy sok kérést tettünk, -
Ezt mondotta: *szeretek*,
Ah, e szóra vérünk égett,
És minden elevenséget
Ti is levetkeztetek.

Mikor mézes beszédére
Örök hűséget ígére,
S illy biztató hangon szólt:
Szeretek! téged kedvellek,
Csak néked élek s lehellek;
Míg be nem fed a sirbólt!

Akkor, - ó, mert e szavának
Olly édességi valának,
Hogy élet ömlött belénk! -
Egy legédesebb mennyei
Öröm gyönyörködései
Repestek vígan felénk.

Mikor kedvesének mondott,
Elvett minden bút és gondot
Ez az édes nevezet,
S hízelkedő beszédének
Mézén lecsorgó szívének
Mindnyájunk temjénezt.

TAPINTÁS

Közte e temjénezésnek
S e mennyei ihletésnek
Kezeim felemelem;
És jótételét hálálván,
Ez imádni méltó bálván'
Szent testét megölelem. -

Ó, halhatatlan istenek!
Mit érzettem? - ah, millyenek
Voltak gyenge tagjai!
Mellyek hogy reám hajoltak,
Nálok gyengébbek nem voltak
A rózsá harmatjai.

Mellét Erósznak melege
Olvasztván, gyengén pihege
Két kerek dombja alatt.
Kézemet tévén szívére,
Sűrűn vert, és minden vére
Hozzám örömmel szaladt.

Mint a hó a nap tüztől:
Úgy az ő hev szerelmétől
Mind elolvadva valánk;
Életünk belé költözött,
S ölelő karjai között
E világnak meghalánk!

IZLÉS

Mit ér a szép gyümölcs maga,
Bár síma, s jó színe, szaga,
Ha nincs íze, melly tesszen?
Ti csak Laura szépségére
Bámultatok, méz ízére
Nem ügyelvén szemessen.

Nincs a nektár olyan édes,
Mellyet kitölt Ganimédes
Jupiter csészéjébe;
Ó, nem bír az annyi jókkal,
Ha csak ezt egy ilyen csókkal
Nem egyvelíti Hébe.

Illyen ízzel nem kínálja
Gazdag lakosit Pankhája
S más termékeny tartomány
Még illy étele s itala
Egy nagy királynak sem vala.
Ó, mennyei adomány!

Ó, méznél édesb ajakok!
Melly ambróziát folytatok
Rózsaszín kelyhetekből!
Melly mézes csókok valának,
Mellyeket kölcsön szopának
Hév ajakim ezekből!

Csömört ad az édes, ha sok:
De ezek nem únalmasok,
Ez nem olyan édesség.
Ó, Laura! szám appetitját
Ne csald meg; ne tarts diétát;
Ó, nincs ebbe sok s elég!

LELKEM

Mit cívódtok? ó, szűnjetek,
Híveim! mit versengetek? -
Csak Laurát imádjátok.
Lebegjete gyönyörűség
Szárnyain s az örök hűség
Pontjára mozgassátok.

BROUGHTON RELIGIÓI LEXICONÁRA

Minden munkák között azok a szótárok,
Mellyeknek szélesen kiterjed határok.
De minden szótárok között nem azok-é
A tágasok, melyek a sok vallásoké?
Olly feljárhatatlan ezeknek mezeje,
Hogy nem elég arra egy ember ideje.
Csak istent a népek amennyit tisztelnek,
Ezeknek számával sok tómusok telnek.
Csak a görög s deák isteneknek szabott
Banier apátúr tizenkét darabot,
Jablonskinak pedig az egyiptombeli
Istennel három könyve vagyon teli.
A sok szertartások, papok és templomok
Számával telnének minden laistromok.
Erős vállok terhe Hospinián maga,
Pedig ennek csak egy ösvényén ballag a'
Hát még ha mindezen szét akarnál menni,
Mennyi sok költséget s útat kéne tenni?
Egy bölcs útmutatód legyen azért ebben,
Ki vezessen a szebb úton s rövidebben.
Kérded, a rövidebb vagy szebb útat járd-é?
Az a Koecher úta, e' meg a Pikárdé.
A' német kalaúz, e' pedig francia,
Ez a szép, a rövid útat keresi a',
Amaz követőjét hamar átvezeti,
Ezt elhagyja, amazt csak távol nézeti.
De ez minden részét rendre megmutatja
S társát sok gyönyörű dolgokkal mulatja.
Itt van mind a rövid, mind a szebbik róna;
Mellyiken induljon, áll az útagon a'.
De az én tanácsom egy jobb módot választ:
Megmondom: adj elébb kérdésemre választ:
Öszve nem járhatod a széles környéket,
Szeretnél azomba látni egy vidéket;
Ha Pikárd után mégy, tán el sem érsz oda,
Koecher pedig azt sem mondja meg, micsoda:
Szeretnél-é azért olyan mesterséget,
Melly egyszerre arr' a helyre vinne téged?
Hogy a többek között az én babonám a
Mogolhoz ragadna, hol lakik a láma.
Így sok fáradságot s munkát megnyerhetnél;
Mégis kívánt helyed partjára érhetnél.
Látom, hogy ez néked igen kedves lenne.
Semmi boszorkányság ha nem lenne benne.
Ez a hajnal sebes szárnyát nem kívánja,
Maradhat Médea repülő sárkánya,
Nem kell Triptolemus nyargaló hintója,

Dédalus a szárnyát másnak viaszolja;
Nem szükség evégre semmi nagy babona,
Aki ezt mind véghez viheti, Broughton a'.
Ő mindjárt, ahová mondod, oda viszen,
Akár szárazon kell menni, akár vizen.
A hottentottákat akarod-e látni,
Isteneket miként szokták ők imádni?
Kövesd őtet: elvisz Afrika végére;
Ügyet sem kell vetni a többi részére.
De azt mondod: Hát az olly Merkúriusért
Mit adjak én, akit csak az egy anglus ért?
Értik ezt a francok, értik a németek,
Értik ezt majd minden csinosabb nemzetek.
Ha egyet sem értesz, ne félj, megjelenti
Magyar hangon minden titkait Mindszenti.
Sőt Broughtonnál jelent neked még többet ő,
Többet mond a tolmács, mintsem a vezető.
Áldjad tehát annak nevét, magyar nemzet!
Kit hazád nyelvednek illy díszére nemzett.
Ha (akit hamar elvitt az irigy halál)
Péczelehez csaknem háládatlan valál:
Mutasd szívességed annak megmaradott
Barátjához, aki érted így fáradozott.
Ne légy a legnagyobb emlékhöz mostoha,
Kiket bé nem fog a halandóság moha.
Állíts inkább nékik gyémánt oszlopokat:
Hogy látván a késő maradék azokat,
Hullasson felettök örömkönny záporát,
Áldván a közhasznú hazafiak porát.

A FÁRSÁNG BÚCSÚSZAVAI

Úzik már a fársángot,
Bor, muzsika, tánc, mulatság,
Kedves törődés, fáradság,
Kik hajdan itt mulattatok,
A közhelyről oszlojatok!
Kongatják a harangot:
Úzik már a fársángot!

Fussatok hát, jó napok!
Tíz hete már, hogy vígsággal
Játszódtatok a világgal,
De itt lepnek a papok:
Fussatok hát, víg napok!

Piszt! minden táncpaloták!
Ürüljön boros asztalom,
Némúljon meg a cimbalom,
Szűnjetek meg, hahoták!
Piszt! minden táncpaloták!

Könyvhöz, dáma s gavallér!
Elég volt a sok ördögnek,
Kik belőletek köhögnek.
Itt van, itt a szent pallér:
Könyvhöz, dáma s gavallér!

Itt a bőjt: koplaljatok!
Itt van: s ízetlen olajja
A csókokat majd felnyalja.
Szent ételt is szopjatok:
Itt a bőjt: koplaljatok!

Vége már a nőszésnek,
Kiknek nem jutott házaspár:
Úton-útfélen elég jár.
Csont azoknak, kik késnek:
Vége már a nőszésnek!

Enni kell a bőjtbe is.
Azért ha ki szép párt lele,
Nem zsíros az - élhet vele.
Kukrikol a csirke is!
Enni kell a bőjtbe is!

Jaj, siessünk, híveim!
Mit érzek? - mi szent szag? - wer da? -
Jaj! jön, - jön a hamvas szerda!
Béhamvazza szemeim:
Jaj, siessünk, híveim!

Víg lelkek! nem láttok már!
Bár nem láttok: de tőletek
El nem válok és véletek
Leszek: s ez így legyen bár;
Víg lelkek! nem láttok már.

Most veszek már maskarát!
Köz-helyen nem szabad lennem:
Azért álorcát kell vennem;
Hogy ne lásson pap s barát,
Most veszek már maskarát.

S fársángolok véletek,
Rejtőzvéen szent maskarában
A vallás álorcájában
Negyven napig nevetek
S fársángolok véletek.

Most nyugodjunk: á Diő!
Pislog a dáma s gavallér:
Beteg, s oda a sok tallér. -
Majd megjön tán egészsége,
Hervadó kedve s szépsége;
A költség is tán kijő:
Most nyugodjunk: á Diő!

KOMÁROMI J. HALÁLÁRA

Halál, ez az a szó, melly annyi könnyeket
Áraszt, hogy bévonnák köddel az egeket.
Nyomorúlt élők, ím, csak egy ige hát óh!
Miért okoz olly sok könnyhullatást e szó?
Zokogó szájából a bágyadt nyögőnek
Jajos párázatok ezért miért jönnek?
Miért száll irtózás ezért a szívekbe
S reszketés az egybeverődött térdekbe?
Ó, bizony nem látok semmit ollyat benne,
Ami mindezeknek méltó oka lenne.
Ő vet reánk tódúlt bajainknak véget,
Mégis úgy nézzük mint dühös ellenséget.
Vegyük jól eszünkbe, mert bizony nem olly a
Halál, mint a hazug festő lerajzolja.
A választást tevő szemeket őtőle
Elveszi s így formál vad csudát belőle.
Megfagylalja benne az érzékeny szívet,
Adván két kezében méreggel kent ívet.
Minden rettenetes színeket ráruház.
Ezért lesz belőle olly irtóztató váz.
Hol vetted, óh csalárd festő, mindezeket
A szívet borzasztó rút képzeleteket?
Hazugok a színek, amellyeket vonnak
Újjaid, a halált festvén skeletonnak.
Fonnyadt ő, de azt a mély bánat okozza,
Nyomorúlt voltunkért melly belől kínozza.
Sárga a félelem, mert színét elvette,
Hogy az ember magát veszélybe ejtette.
Béestek szemei a könnyhullatásba,
Mellyet hullatott a legelső romlásba.
Mert ő az édenben szintén jelen vala,
Mikor Éva által az élet meghala.
Midőn elvesztette egy falat almával
Azt, mellyel minden kincs nem érne magával.
Ezt látván a halál, ki annakelőtte
Nyilait csak a vad állatokra lőtte,
Kikölt a test ellen, mellynek kívánsága

Miatt esett ez a lélek romlottsága.
Nemsokára dűjté a földnek porába,
Hogy lelkünk ne esne nagyobb nyavalyába.
Béfogta szemeit, mellyek a gyümölcsön
Bámúlván, éltünket adták érte kölcsön.
Megköté kezeit, mellyek kinyúlának
Levételére a halálos almának.
Lábaira vetett szoros bilincseket,
Amelylek tették a gyászos lépéseket
A nagyravágyásnak tüztét eloltotta,
A szívbe folyását hogy elállította.
Füleit bédugta, amelylek hallották
A parancsolatot, de meg nem tartották.
Érzékenységeit hogy így elaltatta,
A lelkét az égnek ismét visszaadta.
Mert magunk tudhatjuk, hogy a halál soha
Az emberi nemhez nem volt olly mostoha,
Hogy a lelket a holttesttel egyetembe
Eltemette vólna a gyászos verembe.
Hát kegyetlen nevet ezzel érdemele,
Hogy hozzánk illyen jó indulattal tele?
Ezért kell-é ötet olly irtóztatónak
Gondolni, hogy oka illy különös jónak?
Hiszen ha az élet örökké tartana,
Az emberi nemzet óh melly megromlana.
Az elerőtlenült öregek számára
Rengő bölcsőket kék csinálni sokára,
Mint régen az anyját sirató Memnonnak
Múlándó életet adó vén Tithonnak.
Így lenne a világ siralom mezeje,
A lankadt öregek nyögdecslő helye.
Holott most, mivelhoggy egyenként elhullnak,
Sok következhető veszélyek elmúlnak.
De tán kegyetlennek véled, az ifjakat
Mert szintúgy elhordja, mint az aggúttakat.
Sokaknak házához, mikor emberkorra
Jutnak, akkor gyűjti bús feleit sorra.
Sőt sokszor kebele a rengő bölcsőnek
Halottal áldozik a mord temetőnek.
Ó, nem... nagy dicsőség hamar érni véget,
Pályafutásunkba érni dicsőséget.
Jobb az égbe menni éltünk reggelébe,
Mint a megvénülés komor estvéjébe.
A betegségeknek sujtoló kínjai
Nem lehetnek itt az irtózás okai.
Ezeknek vétkei (mert csak az élőknek
Adják a halálhoz úti kísérőknek)
A mértékletlenség rakja tagjainkba,
Végre így szegeznek betegágyainkba.

A vakmerő vétkek okozták, Pandora
Piksiséből omlott kínunk hogy szapora.
A forró nyavalyák reszkető hagymázza
Erőtlen testünket csak azóta rázza.
Midőn már nem érnek a doktori szerek,
Ezeknek a halál gyógyító mesterek.
Útazó, így értvén a halál jóságát,
Ne utáld meg igen hasznos barátságát
Hanem a test ellen harcolj együtt vele,
Melly a bűn súlyával ugyan megterhele.
A lelket! a lelket! tökéletesítsed,
A rossz indulatot, mint lehet, gyengítsed.
Mert ha ilyen szépen végzed el életed,
A dicsőség által újra cserélheted.
Jövel már, utazó, hív oktatásomat
Értvén, végezetre halld származásomat.
- - - - - volt atyám, ki kardjával
Szolgált a hazának, valamint pennával,
- - - - - szülé a hazának,
Ki példája volt a jó édesanyának.
Magam jártas voltam mind Mars táborába,
Mind pedig Minerva bölcs Museumába.
A múzsákkal özvegy éltemet töltöttem,
Tőlök nyert koszorúm fejemre kötöttem.
Melly sokkal többet ér, mint a tágusi ér,
Mert aki erre ér, szép dicsőséget nyer.
Ezt tudom és ezért holtom után élek,
Ha valót sugall a poétai lélek.
Most a halál által amíg lenne végem,
Jövel - - - - szerelmes vérségem.
- - - - - házakkal,
Hadd szólítsalak meg utólsó szavakkal.
Jövel te is addig, míg meg nem aláz a
Halál - - - - - háza.
Az égnek rajtatok kiterjedt szárnyai
Légyenek éltetek erős oltalmai.
Te pedig a porba nyúgodj, meghólt testem,
Míg a dicsőségre felkelsz, mit kerestem.

[AZ EMBERI NEMEN...]

Az emberi nemen óh melly méltó jussal
Sírhat az érzékeny szív Heráklitussal!
Ó, melly méltán lehet keserű könnyeknek
Forrásivá válni a síró szemeknek.
Méltán nem engednek véget a nyögésnek
Sok bajai ezen nemes teremtésnek,

Melleyek számosabbak a fővényeknél is,
Többek a mezőben lévő fűveknél is.
Könnyebb számbavenni a tenger cseppjeit,
Könnyebb a zöldellő fáknek leveleit,
Mint ezen kérdésre adni feleletet,
Keserűvé amik teszik az életet.
Nem szóllok hát róllok, ezzel, hogy bánatom
Nagyobb, hogy mint szólni tudnék, megmutatom.
A kisebb fájdalmak nyögnek és jajgatnak,
A nagyobbak némák, bámúlva hallgatnak.
Ti temető helyek gyászos sírhalmai,
Ti holtaknak benne heverő csontjai,
Ti gyászos oszlopok, mellyeket a hűség
Emelt, kiken írva van a keserűség,
Légyetek helyettem bölcs prédikátorok,
Légyetek ékesen szóló orátorok.
Mondjátok meg, hogy tireátok csorgának
Könnyhullatásai sok édesanyának!
Mutassátok meg az itt általmenőknek,
Rajtatok olly fűvek melly számosan nőnek,
Mellyeket kóstonak sok árvák anyjaik
Szemeikből áradt könnyhullatásaik,
Mellyeket sok özvegy jajos párázatja
Megnedvesít, mikor hív férjét siratja.
Ne tagadjátok el, hogy bizony nagyon sok.
Akikkel az égnek vagytok már adósok.
Akiket az égnek mind vissza kell adni,
Mikor az utolsó nap fel fog virradni.
Te a többek között, óh siralom halma,
Mellybe temetve van sok árvák oltalma,
Te szólj s add tudtára az itt utazónak,
Tartsa az életét hogy változandónak.
Javai, amiket csak azok tartanak,
Míg élünk, bennünket sokszor megrontanak.
Mellyek, míg életünk van legjobb korába,
Megjelennek nálunk egy nem várt órába.
De ha egy kevésbé hanyatlik életünk,
Örömünk közül csak egyet sem lelhetünk,
S azok, amellyekbe találtuk kedvünket,
Már akkor elhagyják megúnt életünket,
Mint az olly madarak, amellyek nyárára
Hozzánk jönnek, de elmennek nemsokára,
Elhagyják földünket, messzire repülnek,
Mihelyest az idők egy kevésbé hűlnek.
Minden gyönyörűség így szalad előlünk,
A jókedv, az öröm így tűnik el tőlünk.
Szóljad, gyászos halom, ez igazságokat,
Megtanítván rajok az itt utazókat.
Vagy, mivel te nem tudsz szólni e táblának,

Amelly állítatott egy édesanyának,
 Amelly emeltetett az emlékezetnek
 Kezei által a buzgó szeretetnek,
 Légy hív őrzője, hogy ebből megtessék a',
 Hogy ez élet csak a szerencse játéka.
 Tartsd meg, hogy tudják meg, akik itt elmennek,
 E sírba hogy kinek tetemi pihennek.
 - - - - - az, ki ide tétetett,
 Ó, melly sok jó vele sírba temettetett
 Nemes - - - - hűséges atyának
 És - - - - szerelmes anyának
 Hív gondviselése között neveltetett,
 A nemeslelkűség után vezettetett
 Ezek hűséget, mivel mentek porba,
 Maga köszöni már az égi táborba.
 A szeretet ötet - - - - hozta,
 Hogy - - - - - áldozta
 És páros életek, míg az Úrnak tetszék,
 A megért gabonát - - - - metszek,
 Mert az ezt követő jajos esztendőbe
 Esküdt férje ment a gyászos temetőbe.
 Így vált el egymástól két szív, melly lett eggyé,
 Mikor - - - lőn síralmas özvegyé.
 Fél esztendő vala, amíg gyászosságba
 Élt, már most férjével van a mennyországba.
 Illyen a szív, amelly igazán szerető,
 Társától sokáig messze nem lehet ő.
 Amíg az élőknek seregében éle,
 - - - nyarakat, teleket szemléle.
 Számos esztendők, de óh bizony azoknak,
 Kik halálán sírnak, nem látszanak soknak.
 Szerelmes magzati, titeket végtére
 Hív hideg karjai megölelésére.
 Rebegő nyelvének haldokló szózat
 Titeket szólítanak, kedves magzatjai.
 Jertek, ez egy-két szót, mellyet szól hozzátok,
 Egyes szívetekre híven felírjátok,
 - - - - tudom, hogy veled a bánat
 Engem, hív anyádat, keservesen szánat,
 Tudom, hogy jó szíved érettem hidegszik,
 Hogy a koporsóba testemet szegeznek.
 De szűnjék bánatod; e síralmas eset
 Mert a bölcs Istennek tetszéséből esett.
 A hatalmas Isten minden veszedelem
 Ellen légyen neked őriző védelem.
 Szerelmes - - - kedves férjed párja,
 Szakad szemeidből gyöngy könnyeid árja,
 Hogy árvává lettél, de bízzál, az egek
 Szomorú szívedhez nem lesznek hidegek,

Mivel áldott férjnek bízalak kezére,
Én érettem a' lesz életed vezére.
Híven ápolgassad kis unokáimat,
Így újíthatod meg elmúlt napjaimat.
- - - - - forró hűségédért
Adják meg az egek a megérdemlett bért.
Bánatos árváim - - - - most már
A veszély rajtatok második ízbe jár,
Mert könnyes szemekkel, ím, meghólt atyátok
Mellé temetitek szerelmes anyátok.
Már minden óltalom eldőlt mellőletek,
Ím! védelem nélkül maradt életetek,
De bízzatok, bizony a siralmas árva
Előtt a jó egek nincsenek bészárva.
Úgy légyen intézve ifjú életetek,
Hogy mi, meghólt szülék, éljünk tibennetek.
Menj el már, utazó, de forgasd eszedbe,
Amit utóljára mondok, életedbe.
Hogy nyomorúságos, kétséges az élet,
Hogy bajra született, aki emberré lett.

[JER, Ó, ASSZONYI REND...]

Jer, ó, asszonyi rend, leeresztett hajjal,
Sírni a sír felett kettőztetett jajjal,
Jer s könnyes szemedbe a keserűségek
Lássanak, nem lévén cseppjeinek végek.
Megcsüggedt orcáid halavány halmára
A bánat üljön s légy valójába Mára.
Fájdalmat mutató színe homlokodnak
Adjon theátrumot bús indulatodnak.
Talpig gyászruhával légyen tested fedve,
E' mutassa, szíved hogy van keseredve.
Szólj, de hiszen nem tudsz; azok megnémúlnak.
Kikre csoportosan a bajok tódúlnak.
Csak állapodj meg hát néma figyelemmel,
Vedd észbe, illetél milyen sérelemmel.
Lássad, ím, rajzolja vagyon e táblára
Asszonyi rendednek mondhatatlan kára.
- - - - vólt ez, ki fekszik e porba,
Díszedbe ezáltal esett nem kis csorba.
Ha a virtus-bírási igaz birodalom,
Ennél vólt bizonyos hercegi hatalom.
A jó erkölcsöket bírta egy summába,
Ártatlanság volt az emberi formába.
A hűség, szeretet az asszonyi nembe
Tűnik kiváltképpen mindeneknél szembe,
Ha azt szíveikből az idők mostoha

Változási ki nem törölhetik soha.
 Itt fekszik a hűség e gyászos verembe,
 Ki Penelopével bátran állna szembe,
 Kiért rabja férje a szomorúságnak,
 Orcáján a gondok bús ráncokat rágnak.
 Az asszonyi nemnek e köz dicsérete
 Az anyáké vajon magoké lehet-e?
 Ha hív nevelői a nyert magzatoknak
 És hasznos tagokat adnak hazájoknak,
 Ha a jó erkölcsöt még gyengeségekbe
 Belécsepegtették ártatlan szívekbe.
 Ó, haza, tartozol azoknak melly sokkal,
 Kik néked szolgálnak ilyen magzatokkal.
 Nem hajt annyi hasznot gyomra a hegyeknek,
 Amelly termője a drága ércnemeknek.
 Nem ér oda soha, ámbár légyen tele
 Drága gyöngyökkel, a tengernek kebele.
 Ettől a haszontól jóval marad hátra,
 Bár sok kincset szűljön India, Szumátra.
 Amellyet hajt egy illy Hekuba Trójának,
 Kegyes magzatokat szűlvén a hazának.
 Hogy illy anya volt ez, bizonyíthatjátok
 Ti, akiknek vala hív édesanyátok.
 Akik e sír felett gyakran egybegyűltök,
 S hív anyát sóhajtó bánatba merültök;
 Akik megindulván végzésén az égnek,
 Kesergitek estét az anya-hűségnek.
 Ezen virtusokat megékesítette
 Ez, hogy eredetét nemes vérből vette.
 Nem koldúl ugyan a virtus színt magának
 Régiségétől a nagy familiának,
 De mégis szebb Hektor, hogy Priamus fia,
 Dísz a virtus mellett a nagy familia.
 Ékessége tehát ez - - - - -
 - - - - - hogy tartja atyjának,
 Kiben, hogy - - - okos ítéletet
 Látott, szenátori székibe ültetett...
 Asszonyi rend, tehát méltán hangzik jajja
 Szádnak és mindennek, ki ezeket hallja.
 Minden bús lehet, hogy e virtus éltének
 Csak - - - számú nyarai levének.
 Csak! mert az illy anya azt megérdemlené,
 Hogy éltét sok százig az ég terjesztené.
 Asszonyi rend, mellynek a búbánat árja
 Kesergő szívedet méltó okon járja,
 Most már egy kevésbé szűnjenek jajjaid,
 Szakadjanak félbe bús zokogásaid.
 Állj meg, szerelmes nyögéseit halljad,
 Addig az esett kárt magadba fájlaljad.

Míg őket az anya hideg karjaival
 Megöleli, áldván végső szavaival.
 - - - - - kedves hitesem,
 Ím, karjaid közzül setét sírba esem.
 Tudom, hív szívedre keserves bút vona,
 Hogy fejedből oda az ékes korona.
 Hogy szemeid elől kedves hites párod
 A setét koporsó tömlőcébe zárod.
 De mint bölcs férfiú, végyed tűrő szívvel,
 Hogy az ég érdekel illy sérelmes ívvel,
 Hogy akivel - - nyarat szépen éltél,
 Megfosztatott, amit még ingyen sem veltél.
 De ámbár megsértett jobb karja tégedet,
 Hidd el, hogy ugyanaz békőti sebedet,
 Terhesült válladnak ő elég erőt ad,
 Hogy elbírhassd, amelly tereh szálla reád,
 Hogy viseljed kedves árváim gondjokat,
 A legbölcsőbb célra igazgasd dolgokat.
 Hogy mint e városnak te egy szenátora,
 Lehessél e népnek tanácsos Nestora.
 - - - - - szerelmes párja,
 - - - hűlt testem, ím, a föld elzárja.
 De remélj, az egek hűségesek férjednek
 Szárnya alatt néked nyúgovást engednek.
 Szűnjék sűrűn hulló könnyeid zápora,
 Mert ahová megyek, az égi tábor a'.
 Innen vigyáz a fő felség tireátok,
 Semmi veszélyt közel nem bocsát hozzátok.
 Kedves - -, akit a páros szeretet
 - - - - - ölébe ültetett,
 Mindkettőtökkel az isteni hatalom
 A veszélyek ellen légyen kész oltalom.
 Az érettem folyó könnyűt szemetekről
 Elvévén, viseljen gondot éltetekről.
 Jer, keserűségnek szomorú leánya,
 - - - aki vagy a bánat bálványa,
 - - - - - szerelmes férjeddal,
 Édes anyád végső áldásait vedd el.
 Borúlt napotoknak setétes fellege
 Széledjen el vígan, kiderűlvén ege,
 Hogy amelly bánat most epeszt benneteket,
 Elmúlván, az öröm bírja szíveteket
 Az ég áldásait rátok bőven mérje,
 Kár vagy veszedelem éltetek ne érje.
 Szerelmes - - - amíg meg nem hűlnék
 Karjaim, tégedet ölelni készülnek.
 Itt, óh szerencsétlen, téged a szeretet
 Midőn rózsával tölt ágyába fektetett,
 Midőn - - - - tiszteletes férjed

Engedi, hogy szívét szívednek esmérjed,
Akkor jöve reád egy szomorú éjjel,
Az édesanyádtól megfosztó veszéllyel.
Siralommá vált a örömkönnyeidet,
Bút jelentő jajja víg nevetésidet.
- - - - - óh be sajnálnálak,
Ha bölcs férfiúnak kezén nem hagynálak.
De minthogy az egek hív szívre bízta,
Bennem indulatim lecsillapodtanak.
Az ő érzékenyül formáltatott szíve
Tudom, gondoskodik rólad, mert vagy híve.
- - - - - bánatos magzatim,
Jertek, amíg el nem állanak szózatim.
Hadd legyen hűlt karom gyenge szorítása
Belső indulatim kimagyarázása.
Ím, egyik óltalom eldőlt mellőletek,
Egy védelem nélkül maradt életetek.
De édes atyátok szerelmes karjai
Lesznek ifjúságtok erős óltalmi.
Közel s távol lévő hív atyámfiai,
Szálljanak reátok az ég áldásai.
Éljetek! Jaj elég, nem érzem szívemet,
Vigyétek a sírba hideg tetemimet.

[MINT A MEGVÉNHEDT FA...]

Mint a megvénhedt fa, amellyet nevele
A sűrű erdőnek árnyékos kebele,
Mellyre esztendeit az idő, mióta
Fennáll, fogaival reá rovátkolta,
Mellynek dért mutató mohos kerületi
Megőszült vénségét vélünk képzelgeti,
Midőn az esztendő elmúlt sokasága
Miatt a földre hull elszáradott ága,
Végre a rájövő szélnek fúvására,
Erőtlen lévén, fekszik oldalára,
A szomszéd fák, melyek nőttek körülötte,
Csóválva sajnálják, hogy esett ledülte,
Ágokkal szomorú árnyékot csinálnak
S ez erdők anyjának ekként parentálnak,
Így ez édesanya, kinek orcájára
Tisztes ráncokat vont az idő sokára,
Kinek hajszálait színlelte fejére
Ártatlanságának bizonyos jelére,
Midőn az esztendő rádülő terhei
Miatt erőtlene lettek tetemei,
Lassan-lassan fogyván, elerőtlenüle,
Egy végső próbára ezen sírba dűle.

Hozzá tartozói elestén sóhajtván,
 Sajnálják, fejeket gyászos búra hajtván.
 Az özvegy, az árva nem kedvez jajjának,
 Kidúltét érezvén e jó Tábitának.
 Az égre siralmas szemeket emelvén,
 Így szólnak, egyenlő szívvel nyögdécselvén:
 Oda - - - - - óh halál,
 Egyszer-egyszer bizony dühösebb nem valál,
 Mint mikor ezt, kibe a hűség, szeretet
 Egymással örökös szövetséget vetett,
 Ezt, akinek szíve az együgyűségnek
 Volt szentelve és a jámbor szelídségnek,
 Ezt, akinek szegényt segítő karjai
 Az adakozásnak voltak sáfárai,
 Nem hagyád életben, az asszonyi nemnek
 Díszére, így szerzel siralmat sok szemnek.
 Ó, ég! ki lesz már az, ki a nyomorúlton
 Segít, szánakozik a bűba borúlton?
 Ki lesz az, akinek asszonyi karjai
 Lésznek, úgy mint ennek, sokak óltalmai?
 Hol találunk ilyen irgalmas özvegyet,
 Örökös álmra bocsátván ez egyet?
 Így sóhajtnak ezek, amellyeket hallván
 Az ég, e siralmas ügyeket fájlalván,
 Elalélt szíveket illy szókkal ébreszti,
 Csüggedt reménységek szikráit éleszti.
 Ó, nyomorúltaknak félénk sokasága,
 Miért jajgattok és mi szomorúság a'?'
 Hát azt siratod-é, akinek élete
 Már a boldogságban jobbra cseréltete?
 Kit az ég azért, hogy tégedet ruházott,
 Örök lakosának már felkoronázott.
 Kinek virtusinak leve bőv jutalma
 Az idvezült lelkek csendes nyúgodalma.
 Hát illy örömért kell könnyeket hullatni,
 Illyen dicsőségért zokogva jajgatni?
 Nyomorúlt emberek, bizony ha tudnátok,
 Illyen keservesen érte nem sírnátok.
 Ha látnátok azt, hogy szerelmes szülei
 Hogy fogták körül és kedves gyermekei!
 - - - - - volt párja
 Az élet javába kimúlt - - - -
 Akiket zokogva a földön éltébe
 Kísért a meghóltak temető helyébe.
 Örül ő, mivelhogy az égbe láthatja
 - - - - - ki vólt édesatyja.
 Örül, hogy sorsosa lett boldogságának,
 - - - - - anyjának,
 Akinek szerelmes s anyai hűsége

Jutalma lett az ég fényes dicsősége.
Ott van - - - aki mind pennával
Szolgált - - - mind bíróságával.
S mivel ezt a népet híven vezérlette,
Arany koronával az ég megtisztelte.
Örökké lett már ott az a szeretet,
Melly itt - - - nyarakig mehetett.
Hát szükség-é ezért könnyeket hullatni,
Illy megboldogúlton illik-é jajgatni?
Óh nem, bár a halál töletek elvette,
Rendelt más pártfogót tinétek helyette.
Él még - - - szerelmes magzatja,
E' lesz atyja helyett a szegények atyja.
E' lesz már az a fa, amellynek árnyéka
A nyomorútnak lesz őrző hajléka.
Ő leszen gyámola az erőtelennek
Ő megruházója a mezítelennek.
Ő lesz az és az ő bölcsen formált szive,
Ki könnyörül rajtad, ha sért a bú íve.
Míg ez él, ne félj, mert addig a bánatnak
Terhei bár nyomnak, de el nem nyomhatnak.
A jóság, a hűség, az igaz szeretet
Mivel maradandó szállást nála vetett.
Így bízatta az ég e nyomorútnakat,
Megértvén bús szívből eredt panasszokat.
Amidőn e sereg háláadó nyelve
Így szólt, szíve lévén örömmel bételve:
Kegyelmes ég, kinek végetlen hatalma
A nyomorútnak örökös ótalma,
Ki eldült gyámolunk helyett mást állítál,
Bár megkeserítél, de megvidámítál.
És midőn az egyik kezéd megsebhete,
A másik sebünkre írat kötözgete.
Ha már az, aki volt éltünknek dajkája,
Az atyafiúi szeretet példája,
E földről a fényes egekbe költözött,
Él szerelmesivel ezer öröm között.
Azt, akit helyette rendeltél gyámolnak
(Ha a reánk törő bajok ostromolnak),
Tartsd meg sok ideig népünk védelmére,
Atyai hűséggel vigyázzván éltére.
Tartsd meg, mint a köszált a tenger vizében,
Mellynek bár a habok jönnek ellenében,
Erősen áll, reá haszontalan törnek,
Mert reárohanván, magokba eltörnek,
Ennek pedig, aki már többé nincs velünk,
Szívünkbe örökös oszlopot emelünk.
Eljövünk gyakorta temető helyére
Sírni; ez az igaz szeretetnek bére.

[ÖTEZER ÉS MINTEGY...]

Ötezer és mintegy nyolcszáz esztendeje,
Miolta a világ ütközet mezeje,
Miolta minden nap sok ezer élőnek
Szívébe halálos mérgű nyilat lőnek,
Miolta olly sokan halnak a csatába,
Hogy a föld már alig rejtheti magába,
Úgyhogy méltán lehet félni az időtől,
Mellyben nem járhatunk a sok temetőtől.
Egy-egy világot kell (szörnyűség hallani)
Minden század alatt eltakarítani.
Élők, vegyük tehát méltó figyelemre,
Micsoda bajnok tör az emberi nemre.
Micsoda bajnok az, melly illy bátorsággal
Harcol a föld színén lakó sokasággal.
Ki az, ki illy sűrűn pusztít éjjel-nappal,
Hogy a meghóltakat alig győzik pappal.
Kinek csapásitól félnek a királyok,
Nyögnek a lázárral megtölt ispotályok.
A halál ez s ennek fekete zászlója
Alatt a nyavalyák szörnyű légiója,
Mellyek készen vagynak egy legkisebb szóra,
Táborral ütnék a szegény halandóra.
Nincsen az életnek semmiféle neme,
Mellyre nem vigyázna ellenséges szeme.
Még alig kezdődik a kétséges pálya,
Már a csecsemőknek jajra nyílik szája.
Nem csak, hanem sokszor a rengő bölcsőnek
Kebele adózik a mord temetőnek.
Lesz reménytelenül az élet reggele
A kegyetlen halál szomorú éjjele.
Hát az ifjúságot említsem-é? már a'
Megy igazán a legsúlyosabb próbára.
Hiába erősek ekkor a tetemek,
Hiába vidámak a mosolygó szemek,
Hiába eleven a vér az ereken,
S tüzes a bátorság a nemes lelkekben,
Mivel ezeket is a legtetszőbb korba
Ez a nagy ellenség fekteti a porba.
Csak egy nyavalyát küld ellene, és merő
Derekakból kifogy az ifjúi erő.
Hogyha pedig velek ez a közönséges
Vitéz szembeszállni megy, nem elégséges.
Van harc, vagyon fegyver, ezekkel áll szembe
Így taszítja véres testeket verembe,
Így ejti el Hektort, kinek tíz esztendő

Meghódolására nem elegendő.
Sőt magát Achillest, kinek hasznát vette,
Egy ilyen praktika által elejtette.
Az öregek mondják, hogy ennek engednek,
Midőn a föld felé végre legörbednek.
Sőt úgy megtöretnek lassan, hogy reszkető
Fejekkel keresik, hol van a temető.
Mert ellenek harcol a hosszú idővel,
Melly mindent megemészt rettentő erővel.
Lassan-lassan őket mindaddig gyengíti,
Míg osztán végképpen elerőtleníti.
Amidőn kezének csak egy intésére
Önként költöznek le a sír fenekére,
Így dől ki, amidőn még csak nem is véli,
Főpapi székből sok szomorú Éli.
Sok Khilók, amidőn legjobban örülnek,
A halottak közzé nevettekbe dülnek,
Így harcol a halál, (ó, eszmélkedjetek)
Gyermekek, ifjak és vének, ellenetek.
De még e' kevés, mert csak magános próba,
Az élőt egyenként rakja koporsóba,
Van még nagyobb ennél, mert sokszor kihat a
Roppant országokra a pusztító csata.
Amidőn a holtak rakásokra hullnak,
A sűrűen hulló népek megritkúlnak.
Mert mikor kiküldi ama nagy bajnokot,
A pestist, melly ölni egyenként nem szokott,
Hanem szája mérges párázattal teli,
Mellyel a népeket gyakran [meg]lehel...
Ő az az öldöklő angyal, melly megraka
Minden házat holttal egy szörnyű éjszaka.
Melly Sénakeribet midőn elővette,
Szántalan táborát kicsiny számra vette.
Az éhség a másik leghívebb szolgálja,
Igen hasonlít a képe is hozzája.
Ez midőn célba vesz egyszerre sokakat
S csinál elevenen járó csontvázakat,
Amellyek a földön addig tétováznak,
Mígnem egyenként a sírba botorkáznak.
Mikor Títus a jajt kívülről hallgatja,
Ez Jeruzsálemet belől szorongatja,
Ámbár a városban nincsen több magának,
Egyedül többet ér az ő táborának.
Ó, de ki tudhatná mind előszámlálni,
Amellyekkel szokott a halál prédálni.
Maga Cyrus, aki egész seregének
Nevet tudott adni, nem tudna ezének.
Illy sok ellenség közt nem csudálkozhatunk,
Hogy az öreg szerre kevesen juthatunk.

Hogy az élők között nincsenek Nestorok,
 Kiknek századokig elhaladna sorok!
 Nincsen Matuzsálem, aki míg kidülne,
 A seculum elő kilencszer kerülne!
 Az ember élte nek igen határt vét a
 Mérték, mellyet annak kimért a próféta.
 Már ma csak olyat is nehezen lelhetünk,
 Mint akit most gyászos sírjába temetünk.
 Ki a hatvanhetet már jól meghaladta,
 Amidőn magát a halálnak megadta.
 Már az ősz hajakból font ezüst korona
 Homlokára ritka tiszteletet vona.
 Midőn a keserves próbák mezejébe
 Elesett, élte nek megért vénségébe.
 - - - - - ez, kinek tagjai
 Fedezői kedves hazája hantjai.
 - - - - - atyai szerelme
 Nevelte - - - - - védelme,
 Kiket maga előtt bocsátván az égbe,
 Már most velek együtt él nagy dicsőségbe.
 - - - - - bírta szívét s vele
 Vólt nyara, és szintén - - - - tele,
 Kitől elmaradván páratlan élete,
 - - - - - lelete,
 Mellyeket eltöltvén csendes békességbe,
 Megelégedve megy fel a dicsőségbe.
 De amíg elmenne, jertek el végtére,
 Kedves gyermekei, megölelésére.
 Jertek, neveteken szólítván titeket,
 Hadd áldja meg végre szája élteteket.
 - - aki már a gyászos halál által
 E földről az égbe plántáltattál által,
 Az én áldásomra nincs neked szükséged,
 Mert az ég örökre boldoggá tett téged.
 - - - - - jövel hát, tégedet
 Úgy nézlek, mint aki bírta vólt szívedet.
 Az ég vigyázzon rád mindig kegyes szemmel,
 Tetézzon minden nap újabb kegyelemmel.
 Az árvák, az árvák, akik a kezedre
 Maradtak, légyenek függesztve szívedre.
 - - - - - elmaradt özvegye,
 - - - - az Úr ügyedet felvegye.
 Éltedet az Úrnak ápolgató karja
 Mindennemű veszély ellen eltakarja.
 - - - - - jösztetek,
 Kedves unokáim, hadd szóljak veletek.
 - - - - - jövel,
 Hadd öleljelek meg ellankadt erővel.
 Az Isten, ki gondot visel az árvára,

Kegyesen vigyázzon lelketek javára.
Szerelmes unokám - - - végtére,
Jövel nagyanyádnak megölelésére.
Amint nő a plánta, az égnek harmatja
Mikor reá kövér cseppjeit hullatja,
Úgy nevelkedj te is testbe és lélekbe,
Végre, de sokára, juss el az egekbe.
Engedjetez immár, kérlek, hadd menjek be
A megboldogultak közzé a mennyekbe.
Ti pedig, akiknek még megvan éltetek,
E harcnak mezején szemesek légyetek.

[ARANKA GYÖRGYHÖZ]

Ne vesztegesd, ne vesztegesd
Az érdekes nevet rám,
Inkább egyébbel fejtegesd
Szíved javát, Arankám!

Tisztelsz, de aki engemet
Ugyan valóba esmér,
Olly kényesítő érdemet
Csekély eszemre nem mér.

Bár annyival nem kérkedek,
Amennyit énreám vetsz,
De mégis, ah, megengedek,
Mert véle úgy kecsegtetsz.

A TANÚNAK HÍVOTT LIGET

[Itt a liget! - hűs árnyékába
Mellynek csak azért hívtalak,
Hogy e fákkal ezen órába
Téged szemben állítsalak.

Ők tanúim, ők keseredett
Szívem siralmait hallották,
Ők panaszim s a te nevedet
Gyakorta visszahangzották.

Hallgasd, ó, szép! - ha! - mi bús szellő
Suhog a gyenge ágakon.
Mint reszketnek, nézd, a zöldellő
Levélkék tőle azokon.]

Az én lelkem sóhajtásitól
Reszket a fáknak levele,
Mellyeket itt mély panaszitól
Lassú zúgással emele. -

Nézd! - a fűvek lucskos harmatja,
Nézd, még mostan sem száradt fel;
Bár a forró nap szárogatja
Mindúntalan hév tüzével.

Ezek az én olvadt szívemnek
Vízzé vált párázatjai.
Ezek e két kiszáradt szemnek
Könnycseppé vált harmatjai.

A többbit a virágtölcsérek
Felszívták a múlt napokban:
Hogy a virágok illy kövérek,
Ah, nékem az be sokba van! -

A FELGYÚLADT SZERETŐ

Még csak - - - - -
Míg - - - - -
Vígadtam - - - - -
Semmi - - - - -

Ha nyárban a - - - -
Lankaszta - - -
Itt a híves E - - -
Elóltott - - - -

Ha tikkadó tetemeim
Szomjúztak a melegtől,
Elevenedtek ereim
E híves csergetegtől

De most, Laura - - - -
Nem olly hévség - - -
Nincsen semmi, ah, - - -
Melly óltsa e meleget.

- - - - -

Másszor tikkadt és elalélt
Testem új életre jött,
Ha e híves forrással élt,
Melly itt zúg ez hegy előtt.

De most, noha csípésivel
Majd kiszedi fogamat,
Mégis híves vizeivel
Ez sem óltja szomjamat.

Mert minden cseppjét, tüzemnek
Heve megemésztette,
Mihelyt lángaló szívemnek
Lefolyt vala mellette.

(Mit csináljak? - e gyúladás
Terjed; - a szél gerjeszti.
Hasztalan minden fáradási
A vizet megemészti.)

Míg még gyengébb gyermek valék:
Melly könnyű volt pihennem!
Illy kint még nem tapasztalék;
Nem régólta van bennem.

Nem régólta csatáz velem,
Ah, Laura, kedves alak!
Ah! csak azólta viselem,
Hogy egyszer megláttalak.

Tudom, Laura! e kín tőled
Került; de nem esmerem.
Ah, áráthatsz-é? azt felőled,
Laura! hinni nem merem.

Hisz étellel kecsegtette
Pillantásod szívemet?
Úgy van: csak azért sértett e',
Hogy gyógyítson engemet!

A TÁVOLRÓL KÍNZÓ

Most vagyok veled szemben
Először, miólta élek:
Mégis belől szívemben
Mindég kínzál, kegyes lélek.
Én északra laktam, te délre:
Mégis tüzed velem lakott
S mindég perzselte északot;
Ah, én nem mehettem olly félre.
Most a tűz mellett vagyok,
S nincs olly szenvedésem,
Mert égésim olly nagyok,
Hogy meghalt érzésem.

A POÉTÁKBAN LAKÓ ISTENSÉG

Poéták! felőletek
Azt tartják, hogy bennetek
Lakik istenség,
Mellynek égi malasztja
Tűzetek felgyúlasztja,
Melly bennetek ég.

Poéták! én rólatok
Semmit sem állíthatok,
Ti érzéstek az,
De, hogy kezd egy isteni
Erőt lelkem érzeni,
Már az szentigaz!

Poéták! csak egyszer sem
Látnátok az én versem,
Ha ez nem vonna.
Megmondjam ez istennek
Dicső nevét? - ah, ennek
Neve - Beldonna.

A MÉZ MÉZE

[Sok az ember baja! -
Egy belső nyavalya
Engemet is megroncsolt;
Ínyem elvesztette,
Szám ízét elvette,
Minden csak ízetlen volt.

Kóstoltam tokajit,
Gyomrom únalmaít
Szerzé e szent ital is;
Nem volt elszenvedve
A tej édes nedve
Nála még cukorral is.

Végre egy tetézett
Tálba lépesmézet
Külde egy jó Nincsneve,
Kóstolom kelletlen,
Hát fojtós, ízetlen,
Mint a zöld vackor leve.]

Bejöve azomba
Laura sátoromba;
S mondtam, mi bánt régólta.
Csudálta: - elmetszett
Egy kicsinyt, s úgy tetszett,
Hogy elébb megcsókolta.

Ezt edd meg, ez tán jó! -
Megeszem. - Egek! ó!
Még olly édest nem ettem!
Adj, ó, adj! több mézet,
Mellyet szád ígézett,
Ó, adj! - így esdeklettem.

Adott még többet is:
S meg nem mézeltet is
Adott a kis csíntalan;
De én megesmértem, -
S édességet kértem
Szácskájáról úntalan. -

Kis méhek! kerteken,
Mezőkön, berkeken
Mit futtok sok veszéllyel?
A friss patakokra,
A szép virágokra
Repdesvén szerteszéjjel?

Mennyi sok munkával
És idő jártával
Gyűjthettek egy kis mézet! -
Szálljatok Laurára!
Az ő szép szájára
Vénus sokat tetézett!

Jőjjetek! s így nem lesz
Olyan sok s édes méz
Sohol, mint a tietek.
Jőjjetek, s így nem lesz
Olyan boldog méhész
Sohol, mint a tietek.

A SZERELMES SZEMEK

Ah, ne vesd rám két villám szemedet
Olly hasgató tekintéssel:
Kérdezd meg csak, ő fog majd tégedet
Vádolni a sebhetéssel.

Nem érzed-é, miként zsibong a vak
Ámor rajja szemed körül?
Ki mérget mézel, ki bilincset rak,
Fáklyát gyújt, nyilat köszörül.
Én látom azt! - Szácskád rózsájában
Látok még egy nagy táborral:
Lelkemet gyomrozzák, s ő hijában
Küszködik annyi Ámorrall!
Kettő pillantásodnak szárnyain
Repüle szívem várába:
Már most dombol leomlott hantjain,
Hallod? mint dobog a lába! -

AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK

Régi víg kedvem szép horizonja
Szürkült borzasztó setétségre,
Egy komor éj mord gyásszát rávonja,
S régi napom nem derül égre.
Kedvesem szép szemei vesztemet
Vigasztalni fogják magok:
Ó, hát fényesítétek éjemet
Ti, egy pár halandó csillagok!

BOLOND, AKI NEM SZERET

Felfogadtam, nem szeretek,
Minden asszonyt már megvetek,
Felfogadtam, semmi lány
Rabbilincsre már nem hány.
Azt mondtam, bolond is voltam,
Hogy szerelmekhez hajoltam,
Azt is mondtam, mind bolond,
Aki rólok le nem mond.
Felfogadtam, hogy míg élek,
Egy álnokkal sem beszélek,
S bár Helena szeret is,
Farba rugom ötét is.
Gyűlölöm mind egész nemét,
Szép orcáját, ráró szemét,
Gyűlölöm, mind álnok kép,
S még álnokabb, hogyha szép.

Felfogadtam földre s égre,
Hogy nem nézek több szépségre,
Mert mind halálba kerül -
Meg is álltam emberül.

De bezzeg szerelem helyett
Rút gyűlölség foglalt helyet,
Bánat jött rám egy nyommal,
A komor únalommal.

A fekete gondolatok,
A rettentő indulatok
Szállották meg szívemet,
S úgy gyötörtek engemet.

A jó kedvek, nyájasságok,
A tréfák és barátságok
Elfutottak előlem,
Az öröm eltűnt tőlem.

Minden virtustól elváltam,
Minden embert megutáltam,
S már egészen ellepe
A fekete sárepe.

Borzasztó melanchólia,
Rettentő hypochondria,
S minden, ami fertelem,
Egyre csatázott velem.

Elmém szinte megbódúla,
És már kicsinybe is múla,
Hogy fejembe nem lövék:
De mégis észre jövék.

Észre jövék, észre vettem,
Hogy én bolond gombát ettem.
S felkiálték: Grácia,
Grácia, szép Cypria!

Jertek, ó, angyal termetek,
Megint emberré tegyetek,
Elvettem pisztolyom,
Szép orcátok csókolom.

Már véletek kezét-váltok,
Ó, szép lyánkák s így kiáltok:
Mind bolond, ki nem szeret,
Vágasson magán eret.

[LELKEMNEK FORRÓ SOHAJTÁSI...]

Lelkemnek forró sohajtási,
Szakadjatok ki mellemből,
Mellyeket e sírnak hányási
Kergetnek ki bús szívemből.
Szálljatok Rózsához mennyekbe,
Ott tartják őt az angyalok,
És lelkeket e víg helyekbe
Várjátok meg, mert meghalok.

[BÁR MÉG ÉPPEN NEM VAGYOK IS...]

Bár még éppen nem vagyok is
Huszonnégy esztendő is,
Igazán mondod barátom,
Hogy nincs kedvem semmibe.
Boldogságomat nem látom
Az életnek kedvébe,
Igaz örömet nem lelek,
Gerlikeként nyögdécselek.

AZ EMÉSZTŐ TŰZ

Az égető kutyácska
A zöld mezőt aszalta,
S alatta Flóra hímes
Virági haldokoltak;
Fonnyadtak a ligetnek
Zöldségi megkonyúlva:
A föld egész határi
Alélva bággyadának.

Énbennem is van egy tűz,
Mondják, hogy az Cupidó;
Én nem tudom, ki légyen,
Nem esmerem nevéről;
Elég, hogy ég melyemben,
S olvasztja nagy tűzével:
Szemlátomást betegszem
És már alig lehellek.

Tegnap leszálla csendes
Cseppekkel egy esőcske,
Megáztatá az erdőt
És a mezőt vizével:

S ím, a beteg virágok
Mindjárt feléledének,
S a hervadó levélké
Új életet kapának. -

Ó, vajha énreám is,
Az én alélt fejemre
Egy ilyen éltető víz
Hús cseppje harmatozna!!!

A FEREDÉS

[Nini, szemeim, ide nézzetek,
Ni, e kis rózsabokor hirtelen
Mint megrezzent amott a vízszélen!
Nini, szemeim, ide nézzetek!
Ni, mint öszveverődtenek
Levelei s ágai,
Tövis s virágai,
Ni, mind megbillegtenek.

Felcifrázott kevély virágának
Bíbor pompái széjjel szóródának.
Némellyik leesve elterült a dudvák szárain,
Némellyek úsznak az itt lengő
És játszadozva kerengő
Zefírek szárnyain.

Nini, vigyázzatok!
De fényetek rezeget pislogva,
Hol öszvevonúl, hol kidüllyed,
Most repes víg pattanással forogva,
Majd rettenve komor gödribe süllyed.
Tán istent láttatok?
Ne zárjátok bé ablaktokat.
Ott nem haragos istenség látszik,
Ne féljete, ott egy szép nimfa játszik.
Nyissátok meg ablaktokat.

A rózsákon általfénylenek
Sokkal szebb rózsái,
Pirosló orcái,
Mellyek titeket megigéztene.
Ah, boldog rózsafa!
Be nyájas nimfa
Nyugszik alatta árnyéknak!
Ah, végy be engem egyik ágodnak!]

Ti pedig, szemeim ti, ide vigyázzatok,
Mit akar ott a ti igéző nimfátok!
Ni, ni, ruháit levetette

S a rózsza tövére tette. -
Maga indul: - most már, most nézzetek!
A nézés istene légyen véletek!

Ahol megy! -- ah, melly isteni képnek kell lenni,
Melly hátúlról is ennyi gráciákkal kezd jelenni? -
Ah, bár láthatnátok, melly szép
A halhatatlan kép? -
Ah, fordúlj erre, szép istenné - - -
Egek! - mi csuda! - ah! szemeim! - mit látok? -
Mint reszkettek? -
Mint meredtek? -
Mint fellobbanátok? -
Már kipattannátok,
S tán golyóbiskátok
A nézés tövéből kivenné? -

Ah, mit látok? - irgalmas Egek! -
Az én kincsem! - alig pihegek! -
Visszafordult az én galambom, - visszanézett! -
S szememet, szívemet, lelkemet, mindent megigézett.
Az én kedvesem fut amott! -
Ah, mint dobog szívem belől! -
Ah, mint olvadok mindenfelől! -
Isten! - Egek! - Jaj, elfogyok! -
Ne hagyjatok! - mindjárt lerogyok! -
Az én kedvesem fut amott! -
Ah, ötet - ötet láttam ott! -

Ahol megy! ah! mit látok? - Meztelen! -
Írígylem e vidékeknek ezt:
Hogy látják, ami engem öl s éleszt, -
S szerelemtársimmá lesznek illy hirtelen. -
De csalódom! - Ti láttok testén
Valamelly leplet, - - de melly ritka
Az a fedél, melly alatt van szívem kies titka,
S melly lebeg meztelen Évám édenén!

E csalódás játszódtat-é titeket,
Vagy csakugyan látjátok ezeket?:
Miként pirosolnak,
Mikor meghajolnak,
Fényes szárai,
Márvány combjai,
Amellyeket főhajtva
És utánna sóhajtva
Csókolnak magok
A szép virágok.
Vajha én most, vajha virág lennék,
Én is ilyen komplementet tennék!

Nézd, a vékony patyolat
Vigály felhője alatt
A szerelmes zefírek mint enyelegnek:
Ah, ezt mint irigylem e játszi seregnek!
Némelyik szép lábára tekergőzik,
Egyik kies mellye alá rejtőzik,
Másik márvány oldalára könyököl:
Ah, a szerelemfáltás, ah, majd megöl!
Vajha én most, vajha Zefír lennék!
Én is a legszebbik helyre mennék. -

De látjátok! már a patakba lépett,
Melly kettőssé teszi ezt a gyönyörű képet.
A hízelkedő habok hozzá tódúlnak,
S farkok csóválva lábához simúlnak.
Vetélkednek, az első mellyik légyen,
Melly néki udvarlást csókolással tégyen?

Már szárait,
Már térdeit,
Már combjait,
Combtőveit
Nyelik el a fajtalan habok. -
Ah, távozzatok, ocsmány habok! -
Ha feljebb vizitek vizeteket:
Menten öszvetördellek benneteket. -
Ah! már megöltetek! -
Szerelemtárssá lettetek. -
Ah, már alig látom szép melyét, -
Ah, mint nyalogatják nyugodalmam helyét!
Vajha én most, vajha egy hab lennék:
Én is szerelmes testén pihennék!

EGY TULIPÁNTHOZ

A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt:
Te vagy orvossa sebemnek,
Gyönyörű kis tulipánt!

Szemeid szép ragyogása
Lobogó hajnali tűz;
Ajakid harmatozása
Sok ezer gondot elűz.

Teljesítsd angyali szókkal,
Szeretőd amire kért:
Ezer ambrózia csókkal
Fizetek csókjaidért

EGY SZERENCSETLEN LÉLEKNEK AZ ÉGIG VALÓ FELEMELKEDÉSE

Múzsám! eddig vagy a vidám dolgok körül repdestél
Vagy szomorú, de idegen s külső tárgyat kerestél.
Eddig bár a mord szerencse rád komoran pillantott,
Mégis víg húrokkal s vidám hangra verted a lantot.
De most kezdjél *Arion*nal keservesebb áriát,
Hogy a delfin is megszánja e mostoha sors fiát.
Pengess halkkal az alsó C-én egy keserves éneket,
Melyhez maga az érzékeny Bánat szabjon verseket.
Csorgasd szívem keserveit tollam néma szájába,
Hogy szedje bús andalgásom gyászos barázdájába,
A bú gyenge rebegéssel nyissa meg szád ajakát
Ellágyúlt szíved roskadó tárházának ablakát.
Látom úgyis, hogy könnyekkel ázott laurust kell ennem,
A különben víg Pinduson szomorúvá kell lennem.
Ó, ártatlan mulatságnak szentelt kies ligetek!
Nem lehet-é fájdalommat eltemetni bennetek?
Ó, szent forrás: hát te vagy-é keservimnek tengere?
Melybe omlik bús szívemből áradt könnyeim ere.
Ti, a bús Echo hazája! terepély borostyánok!
Ti vagytok vég siralmimat némán szóló bálványok.
Vidám hegyek! Nem terem-é rajtatok egy *Nepenthe*,
Melyre az áldott természet öröm balzsamát kente,
Láthattam-é felettetek egy oly béborult eget,
Melyből reátok bánattal fonnyasztó víz csepegett?
Úgy van: hát nem hihetem el, hogy volna oly szegelet,
Mely öröm tavassza helyett nem mutatna bús telet.
Ez a föld a hasztalanság világán oly golyóbis,
Hol nyög a Virtus, s kínlódik maga a kegyes Jób is.
Úsz körülte könnyhullatás sós tengere, s reája
Lebeg a köz bánatoknak sűrű *atmosphaerája*,
Melynek sóhajtásaiból öszvesűrűdt fellegnek
Tömlőjéből a sírások bő vizei csepegnek.
Köztök dörög, és nyilait hánnya a rossz szerencse,
Hogy szívünk ne csak búsítsa, hanem meg is rettentse.
Szentebb egek! van talám egy boldog hely ezek felett,
Mely az ártatlan örömnek virágzó *Tempéje* lett,
Melynek a bánatok tele nem hervasztja határit,
Öntvén bele egy boldogabb nap mennyei sugárit.
Ugyan a számtalan napok végtelen határokbán,
Hol a széjjelszórt világok kerengnek abroncsokban,
E mértékre nem vehetett Mindenben, a föld felett,
Meglehet-é, hogy ne légyen egy parányi szegelet,
Melyet az áldott Természet rakni akképp akara,
Hogy csak öröm rózsáival virágozzék pitvara?
Melynek ártatlan vígsággal illatozzon tavassza,
Hogy ezt a búnak fagylaló tele meg ne fonnyassza.

Ó, boldogabb teremtések éggel szomszéd hazája!
(Ha ugyan közelíthetnek teremtések hozzája)
Mikor jő egy új életnek az a kedves hajnala,
Melyben lehessen e boldog helynek én is anyyala,
Mikor lesz? - De szállj le Múzsám e halandók házába,
Régen tévelygesz már a jobb világok országába.
Elragadtatva vitettél a szentebbik ég felé,
Hol a Mindenható dicső trónusát felemelé.
Húzd össze, s csak félig nyíljon pislogó szemed-fényje,
Hogy mennyei dicsőségnek meg ne vakítsa fényje.
Lelkem! térj vissza földedbe, s hagyd félbe szent búcsúdat,
Mérjed a feljárt világok messzeségével búdat.
Te is, Múzsám! új énekre készítsd rebegő szádat,
Bús *Orfeus* húrjaival lelkesítsd bús hárfádat,
S hogy bús pengetését gyengült kezed el ne hibázza,
Lelkem keserves *lamentóm* szívembe lekótázza.

*

Szűk határok közzé szorúlt ez a világi élet,
Rövid ez - alig kezd lenni, már füstté, semmivé lett.
Egy tornác ez, s a *születés* egyik ajtaja ennek,
Másik ajtaja a *halál*, hol az élők kimennek.
Ez egy rövid - de sok bajjal megrakott terhes pálya,
A bölcső és a koporsó ennek a két *métája*,
Hová, kik a balgatagság sebes szekeren futnak,
A testi kívánságoknak kerekein eljutnak.
Ez az élet oly sebessen, oly alattomba halad,
Hogy észre nem veszik sokan, mikor tőlük elszalad.
De bár ily rövid az élet: mégis meghosszabbodik,
Ha a bánat mérge, s a bánat száma megsokasodik.
Az élet rövidségéről csak azok panaszkodnak,
Kik ez enyelgő világban torkig bugyborékolnak.
De mióta idejére éltemnek eszmélhetek,
Sok századoknak látszanak nekem e néhány hetek.
Te mérted, óh világ fényje! az én esztendeimet,
Te számláltad minden napon bokros keserveimet.
Te, a fénynek s melegségnek Atyja! tégy bizonyosságot,
Te, ki időszakaszokkal méred ezt a világot,
Mikor *Chiron* nyila eránt vinnéd tűszekeredet,
Akkor látám meg először életadó fényedet.
Elsőben az élet édes mézzel akkor kínálta,
S mihelyt megkóstoltam, mérges mézze csömörré vála. -
Azólta könnyekkel töltvén italom és ételem,
Émelygős olaj-salakját ökrendő korttyal nyelem.
Bár már *Titán* a tizenkét jegyek karikájában
Tizenkilencszer fordult meg tündöklő hintójában,
Mégsem jött fel soha gyászos köddel borult egemen,
Hogy az öröm tiszta fényjét látta volna szívemen.
Sőt ha piros orcájával hevült a piros reggel,

Felszívta bús könnyeimet a harmatos cseppekkel.
 Mikor meríté lovait a tenger kék ölébe:
 Merítette szívem a búk hánykódó tengerébe.
 Ti tizenkilenc esztendők, életem esztendei!
 Egymást váltó siralmimnak ti hosszabb mértékei!
 Már az örökkévalóság végetlen pitvarába
 Álljatok a legszomorúbb esztendők bús sorába.
 S ha megláthatom valaha több testvéreteket is,
 Gyászruhába állítsátok mellétek ezeket is. -
 Míg tartott gyermekségemnek tizenkét esztendeje,
 Fonnyadt bimbót mutogatott tövisse közt vesszeje;
 Már hét esztendőktől fogva virágzik ifjúságom,
 De leszakasztá a balsors nyílani kezdő virágom.
 S tette egy könnyhullatással tölt pohárba, melyben bár
 Virágzik is: de lassanként fonnyad és hervadoz már.
 Elalszik már - - - ki nem tudám a többijét rebegni,
 A könnyek zápora kezdett két szememen peregni.
 Öszvefacsart szívem belső, titkos kamarájának
 Rejtekében a búk zúgó habbal megáradának;
 Istenem! ájulás volt-é? vagy pedig csak mély álom?
 Tüzes képzelődésimet, ó, még most is csudálom.
 Láttam-é, vagy csak képzeltem? *Apolló* rámtekinte,
 S elalélt lelkem sebére édes balzsamot hinte.
 „Hát - *ügymond* - rab vagy poétám! mégpedig a bánaté?
 Hát téged a bánat e szent helyektől elfoghat-é?
 Oszlasd komor bánatidnak gyászból szövött felleget,
 Légy a mienk, légy, derítsd fel ismét örömed egét.
 Láttam én a Duna mentén oly *Mecénást*, akinek
 Szíve nem sajnál áldozni a Pindus szüzeinek.” -
 Tovább akarám kérdezni - de eltűnt szemem elől,
 A felhőt fényes szárnyával bársonyozván jobbfelől.
 S már a hajnal lobogtatván alól rózsaszín fáklyát,
 Felszedte szemem héjjáról az álom édes mákját.

A VÍDÁM TERMÉSZETŰ POÉTA

Sírhalomok! Gyász temetőkertek!
 Mellyek örökös setétség
 S szívet borzasztó csendesség
 Mostoha keblében heverték,
 Ti bús meláncióliának
 Setétes völgyei!
 Hol szomorú Múzsájának
 Áldozott Hervey.
 Itt az érzésnek minden neme
 Még az élőben is meghal;
 Füle csak csendességet hall,

A semmitől irtózik szeme,
A ciprus a hóld fényénél
Árnyékát mutatja.
Egy sírból kitántorgott szél
Bágyyadan mozgatja.

Szörnyű környék! mellyhez a lélek,
Fantáziáin repülve,
Irtózással megy s rémülve,
Félhóltan hátrál vissza vélek.
Szörnyű környék! kérkedj bátor
Bús lantú Youngoddal:
Isten hozzád, gyászos sátor!
Komor ánglusoddal.

Mások irtóztató énekkel
Bőgessék bús obojjokat
És siralmas nótájokat
Jajgassák keserves versekkel;
Kerítse szürke Hesperis
Gőzölgő fejeket:
Én nem óhajtom egyszer is
Követni ezeket.

[Nékem inkább olly koszorú
Kösse felkent fejemet,
Mellynek színe nem szomorú,
S múlatja a szebb nemet:
Ezt a vidámabb műzsáknak,
A mosolygó gráciáknak
Fűzzék öszve rózsaszínű újjai,
Élesszék fel ambróziás csókjai.

Nem kell ciprus, mellyel Racint
Tisztelte Melpómene,
Apró viola s hiacint
Bár hajamon fénylene:
Apró és kék tölcsérjei
Ollyak, mint szépem szemei.
Ez kell nekem. - Homlokomat ne érje
Shakspeárnak akónitos fűzérje.

Így veszem fel víg lélekkel
Gyengén rezgő lantomat,
S majd kedvesem egy énekkel
Lelkesíti húromat.
Míg leng az estveli szellő,
Szárnyán, egy nektárt lehellő
Rózsában a kis szerelmek megszállnak
És mennyei harmóniát csinálnak.

Szívünk elolvadt részeit
Élesztjük új dalokkal,
Pauzák únalmas idejét
Édesítjük csókokkal.
Ah! a híves esthajnalon
Így alszunk el egy szép dalon,
S énekünknek végső bágyadt szózatja
Az andalgó vidéket elaltatja.]

A SZÉPEK SZÉPE

Ti, élet édesét lehellő leányok!
A szépség tüznél olvasztott bálványok!
Kiket imád sok szív, áhítva reszketvén,
S fellobbant óltárán temjénét égetvén,
Óldjátok le rólam hitvány kötéseket,
Félre! nem imádlak többé benneteket:
Mert minden szépséget, mellyel hódítátok,
Már az én szépembe egy summába látok. - -

Jer, szépem! mutasd meg azt kevély nemednek,
Amiből ők eggyel alig dicsekednek:
Hadd mondják, akiknek van finomabb ízek,
Te vagy a remekkép! amazok a skízek.
Léda gyermekinek hűljön meg a vérek,
Szégyenljék a görögországi vezérek,
Hogy ők Helenáért vesződtek Trójánál,
Holott lehet s van szebb személy Helenánál!

Állj ki, irigy! találj mocskot tagjaiba;
Nézd, legkényesb ízlés! van-é benne hiba?
Ha valamely részét hibásnak lelitek,
Hibáztok! - a szépet rútnak képzelitek,
Ha kérditek tőlem: mi szép? - azt felelem:
Én a szépet s rútat olly formán képzelem,
Hogy szép mindaz, ami őbenne láttatik,
Ami benne megnincs, az rútnak mondatik.

Nincs hát semmi hiba, mind így ítélnetek,
Nincs e remekében a bölcs természetnek.
De ó e remekbe én egy hibát látok,
Mellyre ti, elfogott szemek pillogátok.
Hogy ámbár a pazér természet bő keze
Minden szépségeket ez egyre hímeze,
Mégis e remekben ez a nagy csonkulás:
Hogy övele is köz a végső elmúlás. -

Isten! hát csak azért mívelsz illy remeket,
Azért árasztasz rá minden szépségeket,
Hogy egy *légyen* szódat feldúló *múljon*nal
Minden szépségeket eltörölj azonnal. -
Hová teszed akkor illy dicső mívedet,
Amillyet még semmi föld pora nem fedett?
Hadd tudjam, sírjára rózsákat plántálok,
S ezt írom rá: szépek! de ez szebb volt nálok! -

Jer, szépem! csak néked lehellek, míg élek:
Míg eszemet tudom, csak terád eszmélek.
Ha meghalsz, s még akkor el nem húnyt életem:
Megmeredett tested szívembe temetem.
Ha élet tenéked még hosszabb adatott,
Szóljál sírom felett csak egy fél szózatot;
Akkor is szikrái a hév szeretetnek
Fagyos tetemeim között lángot vetnek.

VÍG ÉLET A PARNASSZUSON

A tiszta nyájasság hol örül
Jobban, mint a Parnasszus körül,
Hol az ártatlan mulatságnak
Közepette a búk nem rágnak?
Zöld ligetek! tibennetek öröm lenni,
A laurusok és mirtusok árnyékában pihenni.

Itt a Múzsák magok vezetnek,
Nektárjaikból részeltetnek:
Apolló maga énekelget;
Az ekhó rá visszafelelget.
Ott hallik a víg muzsika, ott zengedez,
Hol a szagos bokrok között Aganippe csergedez.

A hegyek itt mindég zöldellők,
Újítják kellemetes szellők;
A legszebb tavasz mindég lakja,
Mezeit virágokkal rakja.
Itt egymással víg hangzással táncolgatnak
Az örömök s öszvekapcsolt karral vígan mulatnak.

Lármás városok! távozzatok,
Hol laknak a gondok s bánatok;
Nagy udvarok! csak maradjatok:
Én e kies helyen mulatok.
Boldog Maró! élted már, óh! csak te éled,
A múzsáknak, poétáknak ölében szíved éled.

TROCHAEUS LÁBAKON

Jer Kazinczým, jer öleld meg e sorokba hívedet,
Aki ilyen néma szókkal jött köszöntni tégedet.
Honnan? - azt kérded - talám a Debrecen vidékiról?
Óh nem! a hernádi völgynek borba fördött széliről.
Hol van a magyar hazának vetve boldog Édene,
Mellybe múltat, melybe ébreszt víg örömnék istene.
Mint vetődtem e megáldott földre? azt ha kérdezed,
Erre vitt csupán csak, édes emberem, saját kezed.
Olly hatalmas volt fogása, úgy lefogtak újjai;
Hogy követni Debrecenből kéntelen Csokonai.
Óh de, óh minő keserve lett az ő Múzsáinak,
Amidőn nyomát se lették ez helyen Kazinczynak;
Feltevék azért magokba, hogy ha fel nem leltenek,
Menjenek Nagy Sámuelhez, tőle hogy hírt végyenek.
A nap a magas tetők közt hintaját már feltolá,
A pirosló estve útját bársonyával rajzoló.
Kezde a sötétes éj is vonni gyászos szőnyeget,
A szemektől eltakarta a mezőt s a kék eget.
Mit csináljak? merre tudjak menni Miskolcon s hova?
Estve van - mind esmeretlen - így futék ide s tova.
Nincsenek sehol barátim - így hiába fáradék!
Bús sohajtással tehát ez helynek is búcsút adék.
Estve későn a hegyek közt útamát vitték magok
A setét felhőkbe látszó tíz-tizenkét csillagok.
Egy magyar korcsmába botlék Onga mellett s bémének,
Hat leányi egy banyának a kocsikba ültenek.
Nagysokára, hogy kifűtta már magát az agg madám,
Gazra fektetett; de pénzem néki mind ezért adám.
Másnap a nedves homálnak gyássza hogy fénnel derült,
Rózsaszínnel a hegyormon már a hajnal felkerült:
A letördelt tengerek közt éppen úgy menék elé,
Míntha Kármelt látni mentem volna a Szentföld felé.
Végre Szikszó városába mint zarándok bėjuték,
S klastromunk házába ottan gvárdiánunkhoz futék.
Ott beszállván, egybe kérдем: Regmec esne mennyire?
Míg kiszívol két pipával, elmehetsz; nincs messzire.
Egy ökör csizmadja mondta, elmenék ökör szován,
S feltevék, hogy elmasérzok szent apostolok lován.
Megtudám mások szovából, hogyha hét mértföldre nem.
Hatra mégis volna Regmec. - Puff reményem s mindenem!
Vártam itt: Miskolcon írtam három ízbe, egy fiú
Vitte arra a levélkém, s hát reményem mind hiú!
Itten egy hónapja telt el, míg szerencsémét lesém;
Messze Regmec - senki sem volt - rajta eképp túlesém
Bék-egérharc, Tempefőim, vélem itten vóltának,
Kikhez apró verseimmel mások is járúltanak.

Itt Goráni, itt az É-s vers: bár mehetnék most velek
Hív Kazinczyhoz! kit, óh jaj! már csak ekkép tiszttelek.

CSIKORGÓ VERSEI

A TRÓJAI HÁBORÚRÓL

Klióval, szűz Pazifaé,
Pendítsed citerádat,
Bölcs Priapus! ezek mellé
Szállítsd szent múzsáidat:
Aganippe szép hegyéről,
A Helikon vize mellől
Eljövén, segítsetek.

Elbeszélem, miként jára
Trója a görögöktől.
Hét esztendő háborúba
Szenvedvén kívül-belől,
Mínt hogy elragadta Idát,
A török basa leányát
A trójai plebánus.

Marsall Priam és Simois
Miként attakírozták;
De a Trója svadromi is
Bástyát hogy óltalmazák!
Míg az amazon-seregek
Császárostól érkeztek
Az Ajax vize mellől.

Ekkor a trójaiakat
Hogy verek le fesztunggal,
S miként Kreuza megszaladt
Centaurus társaival;
De Akilles a görögöt,
A rácot, örményt, törököt
Kiagyúzá Trójából.

Végre miképpen Heléna,
A tengerek istene,
Az ostromlókhöz leszálla
Rác kalugyer képibe:
Felvettette tíz mínával
Tróját, s hogy Trója azonnal
Egy fa lóvá változott.

[JAJ, HOGY SZENVEDEK...]

Jaj, hogy szenvedek illy méltatlan,
Hogy leve rabbá egy ártatlan.
Mivel érdemlettem,
Hogy vasra verettem,
Legyetek, ó, egek énmellettem.
Mindenek vádolnak,
Sértenek, csúfolnak,
Rám, mint latorra, úgy omolnak.
De te őrizz engem, ó, Istenem,
Verd el, kik felköltek énellenem.

A MEZEI GYÖNYÖRŰSÉGRŐL

Jertek a mezőt szemlélni
S azzal az örömmel élni,
Mellyet érez csupán a bölcs szív,
Jertek a boldog helyekre,
E szabad mezőségekre
A napnak áldott világa hív.

Te pedig, Uram! szívünkbe,
Munkáid szemlélésünkbe
Egy mennyei hév örömet tölts,
Hogy e völgyben járkálásunk,
A virág közt mulatásunk
Előtted kedves légyen és bölcs.

Melly kedvesen illatozik,
Melly kedvesen játszadozik
A nyugati szélről, minden ág!
Szívünket mint mulattatja,
Ah miként csiklandoztatja!

- - - barmok miként
- mennek seregenként
- tölt juhok bégetése,
- méhecskék dolgozása,
A békák kiáltozása.
Mind örömünknek nevelése.

Egyszóval a zöld erdőbe
Amit láttunk s a mezőbe,
Mint ugyanannyi grádicsokon.
A mindeneknek okához

S teremő fő Urához
Vezetetett lelkünk azokon.

- - hajdan Éden-kertet,
Néztén a pompás mezőket,
A mi elménkkel képzelhattuk.
A világosságot hozó,
Hegyeket megaranyozó
Nap sugárait szemlélhattuk.

Láttuk a fűvek hogy nőttek,
Arany színbe öltöztettek -
A megért búzák gazdag fejei
Múlattatták szíveinket,
Játszódtatták szemeinket
A természetnek sok színei.

Láttuk a gazdag réteket,
Azon termő élelmeket
Az igát vonzó barmoknak,
Bétakartuk sok kincseit,
A mezőknek gyümölcsseit
Hogy hasznukat végyük azoknak.

Melly nagy legyen a bölcsesség
S más minden tökéletesség
A mi hatalmas Teremtőnkbe:
Ezen sokféle formába
A természet egy summába
Mind itt terjesztette előnkbe.

És még a kis füvecske is,
A legkisebb férgecske is
Annak hathatós jelensége,
Hogy a Teremtő felséges,
Minden dolga dicsőséges,
Mégmérhetetlen bölcsessége.

Ó, milyen boldog az ember,
Kinek hasznát hajt föld, tenger.
A nap, hold, csillag ragyog érte,
De mégis sok mint oktalan,
Azt véli, hogy haszontalan,
Ezekhez csak keveset ért e'.

A lassú vizek zúgási,
A híves szellők mozgási
Hogy édesdeden ringathassák:
Egymás között vetélkednek
És csak abban mesterkednek,
Hogy az embert elaltathassák.

A gyümölcsfák gyümölcsei,
A mezőknek sok kincsei
Hogy nekie hasznot hajtsanak.
Már ha tudnák jó előre

[NINCS TAVASSZAL...]

Nincs tavasszal, nincs, se nyáron
Mint te, olyan rózsaszál,
Még nagyobb dísz nyerne Sáron,
Csak te ott virítanál.

Ambraszaggal illatoznak
Két virító arcaid,
Rózsa-mézzel harmatoznak
Csókra temett ajkaid.

Látta színedet Citére,
Látta és irigykedett,
Hogy pirosuló lába-vére
Képeden kevélykedett.

S most, midőn az éjtszakának
Gyász-palástja szétterül,
És a hajnal asszonyának
Új pirossa felderül:

Illy pirost ad szeg hajadnak
Bíbor orcád hajnala;
Végy elő tükört magadnak,
S hidd ezt, ó, föld angyala!

Hófehér tekintetednek
Friss tején elterjedett
Rózsaszálacsókák ferednek,
Mellyeket Vénusz szedett.

Gyenge melled szép ölére
Ők is úgy mosolyganak,
Mint mikor rózsák tövére
Gyöngy - - - raktanak.

Rózsa volnál, rózsaszál,
Rózsa, lám, a színed is:
Jaj de bezzeg kínba térszel,
Hogyha van tövissed is.

Rózsa, engedd, hadd heverjek
Illatos bokrodba már,
S édes árnyékozába nyerjek
Fészket én, rideg madár.

[LAURA, MÉG INGÓ KEGYELMED...]

Laura, még ingó kegyelmed
Tiszta szívemhez hajólt,
S alva tartott szép szerelmed:
Boldogabb nálam ki volt?

Jaj, de bezzeg elfutának
Régi kedves napjaim,
Búra, gyászra változának
Tüneményes álmaim.

Érzem: a leányi elme
Nyári árnyékként kereng,
Hogyha más nyalánk szerelme,
Mint Zefír, körülte leng.

Néked is, szép rózsaszálam,
(Szád s szemed tagadja bár)
Kedvesebb kezd lenni nálam
Egy enyelgő lepke már.

Karja könnyű, csókja édes -
Ah, ne higgy! bizony megejt:
Máshoz áll el a negédes,
Öszvecsúfol s elfelejt.

Én pedig, mintsem szavamban
Tégedet csúfoljalak;
Szánlak inkább és magamban
Megbocsátok, gyöngyalak!

EGY KÉTTTSÉGBE ESETT MAGA GYILKOSA

Jaj egek! melly szörnyű képzeletek,
Mellyeket elmémbe hempelygetek.
Ó, látom Tartarus mély üregét,
A feljött árnyékok fergetegét!
Már lelkemig ér a
Pokloknak hóhéra,
Dárdákkal,
Fáklyákkal
Veri Megéra!
Jaj! hová kell lennem?
Nem lehet pihennem;
Melly vesztő
Ijjesztő
Csata van bennem!
A szép napfény eltűnt;

Az ég, a föld megszűnt;
Csak nékem kell még látnom ezt a nagy bűnt
Ó, jóltévő halál!
Ki borzasztóm valál,
Jer, karom emelem!
Itt a megszentelt kés, -
Tégy jól, jaj, jaj, ne késs,
Ó, Fúria! velem.
Idvez légy, ó, Plútó!
Fogadj el; s nyugtató
Szent kezed ölelem. - -

AZ EKHÓHOZ

Panaszaimat elegyes óhajtással
Kettőztetem, óh!
Jer velem az egeket jajgatással
Kérni, bús Ekhó!
Te vad havasok kösziklája,
Te szomorú Ekhó hazája,
Jajgass vissza reája!
Panaszaimat elegyes óhajtással
Kettőztetem, óh!
Jer velem az egeket jajgatással
Kérni, bús Ekhó.

A FELÉLEDT PÁSZTOR

TÍRZIS LAURÁHOZ

Ott, hol a patakocska nyájas habjaival csereg,
Laurám a csendes völgyben a violák közt szendereg.
Nyílt szácskája csókolja a szűz liliomokat,
Szedd fel azokat
A szép csókokat,
Szedd fel, csendes szellet,
S lengvén Laurám mellett,
Súgd meg néki, hogy szám végsőt most lehellett.

LAURA TÍRZISHEZ

Haldokló pásztor, állj meg! tartóztasd szádon lelkedet;
Tartóztasd, az enyim is csak a tiedből éledett.
Én aludtam, s bágyadt hergésed szomorú szele,
Halállal tele,
Itt nyögdécsele,

Ámor rá felüle,
Mellyemre repüle,
Felcsiklandott szívem mindjárt rád hevüle.

Boldog pár! melly ülvén a szerelem bíbor kötelén,
Nyugszik az ápolgató gráciák nyájas kebelén. -
Szebb már a Nap! s vidámabb fénnel mosolyog az ég
Hogy szívünkben ég
Egy forró hűség. -
Jertek víg esztendők!
Örömmel telendők!
Ezerjókkal kecsegtetnek a jövőndők!

THIRZIS SÍRJA FELETT

Mit búslogsz árva szívem,
Mit gyötrőd lelkemet?
Ah, szűnj meg verni bennem,
S végezd el éltetem.
Adj vissza kedvesemnek,
Kit befed e verem.
Mi haszna életemnek,
Ha nincsen Thirzisem?

SZERELMES BÚCSÚVÉTEL

[MELÍTESZ]

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet Rozáliám nem szeretne.
Örömmel megválnék tőled, komor város,
Ha menésem Roziéval lenne páros.
De melly édes örömtől kell megfosztatnom,
Ha nem lehet édesemmel itt múlatnom,
Ha északra lakom már én, ő meg délre,
Ha csókokat raggatnom kell csak levélre.
Ó, iszonyú búcsúvétel,
Melly két igaz szívet vét el!

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet Rozáliám nem szeretne.
Öszveütném sarkantyúmat, megindulnék,
Még e város felé háttal sem fordulnék.
De egy égő szívet hagyni magánosan,
Melly kívülem beteg lenne halálosan,
Nem engedi a szövetség s a szerelem,

Melly lángoló tüze által harcol velem.
Ó, milyen két szörnyű gond főz!
Egek! Rozi! ah, melyik győz?

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet Rozáliám nem szeretne.
Vígán tenném fel lantomat szekerembe,
Ha Rozim is ültethetném az ölembe.
De ki előtt kell danolni már énnekem?
Egy pár édes csókot kitől nyer énekem?
Ki biztatja Múzsám édes mosolygással?
Ki önt lelket belém egy fél pillantással?
Árva Múza! árva író!
Ó, lesz-e egy biztató szó?

Nem hagyom el ezt a várost, mert nem lehet,
Mert Rozitól szívem búcsút nem is vehet.
Nem mehetek; tartóztatnak szent kötelek.
Szívem gyengébb, mint meg tudna víni velek.
Múltatok hát, szép szándékok! maradjatok,
Ha Rozimat el kell hagyni miattatok.
Lemondok a dicsőségről, bár szeretem,
Csakhogy ezen Rozikámat megvehetem.
Isten hozzád, hát mathezis,
Ha olly sokba fájhat ez is.

ROZI

Hagyd itt, szívem! ezt a várost, bár nehezen,
Bár szeret is Rozáliád s könnyez ezen,
Hagyd itt! - szívem kebeledbe fog gyúladni,
A tiednek az enyimbe kell maradni.
E hév csókban, mellyet szádra ragasztottam,
Lelkem minden indulattal kibuzgottam. -

MELÍTESZ

Vedd el te is ezt, Rozikám, kegyes lélek!
Csak árnyékom megy el; magam benned élek.
Kellemes szűz!

ROZI

Ah, kedves hív!

KETTEN

Ne félj! neked dobog e szív!

A HAD

Kiüti zászlóját a had véres atyja,
Az irtózás szörnyű szelén lobogtatja,
Öszvecsapja vértől párádzó fegyverét,
Készíti koncolni gyilkos, vad emberét.
Pattantja Bellóna rettentő ostorát,
Két részről nyakalja öldöklő táborát.
Rettegés, félelem futnak szekérébe,
Dühösség szikrádzik mindenik szemébe.
Ezek elől nyargal az egyenetlenség,
Emiatt támadott még minden ellenség.
A forgószelekkel csatáznak hajai,
Zöld tajtékot túrnak véres ajakai.
Egy bágyasztó szélben a Halál kíséri,
Éh torkát egy gazdag vacsorához méri:
Ijjesztő orcával tekint a másikra,
Sárga karjain ül az aludt vérakra.

Nagy sereggel mennek véle a halálok,
Nem egyféle, más-más fegyver vagyon nálok.
Ekkor a trombiták bús harsogására
A vitéz pártosok ülnek paripára;
Rettentő lármával, zörgéssel rohannak,
Hol a vér mezején már kiszállva vannak.
Amerre csak dühös ármádájok szaladt,
Reng a megrémült föld dübögések alatt.
Az ágyúk megterhelt méhe nagyot dördül,
S a halál egy bombin belőle kigördül:
Utána az apróbb halálok repülnek,
Mellyeket a puska-golyóbisok szülnek,
A halálos füst a levegőt nyargalja,
Felmászván, a magas felhők hasát nyalja.
Minden rendet feljár a szörnyű setétség
Ijjesztő ködébe a félelem s kétség.
A kirántott kardok csillámló ligete
A néző szemekre fényes homályt vete.
A halálnak sok száz cifra mészárossa
Áldozatjainak nyakait csapdossa.
Örül, mikor látja, hogy embertársának
Vércseppjei dühös karjára omlanak,
Hízik az előtte fetrengő jajától,
S tiszteletet kíván gyilkos szablyájától.

Meg ne ítéldetek, emberek, ha kérdem,
Ez-é a valódi virtus és az érdem,
Mellyért nagy híre lett sok gyilkos hóhérnak,
Pennáján az ötet dícsérő Homérnak.
Hát már a gyilkosság, szent egek, isteni,
Dicső virtus? annyi embert öldökleni!

Az ártatlanoknak felkoncoltatása,
A szelíd városok s faluk feldúlása
Olyanok-e, mellyek által lehettenek
Sok száz gaz emberek hérók és istenek?
Ha valaki megöl egy embert magába,
Függesztik a Hámán szellős ablakába;
De akik ezt sok százezrekkel cselekszik,
A nép még azoknak nevével dicsekszik.
Azt kerékre teszik, a neve pírata,
Ennek örök márvány oszlopot írat a'.
Bár hazánk is, mellynek minden krónikája
Még eddig csak ilyen hentesek táblája,
Adna már ezeknél egy szebb matériát,
Így írhatnék én is dicsőbb históriát.

NAGY SÁMUELHEZ

Múlik mórd egünk homályja,
A ködök már oszlanak,
Mellyek olly sűrűn reája
S vastagán borúltanak.

Túl Budán más láthatárra²⁹
A setéség elmene,
Rátekintvén ez hazára
A magyar jó Istene.

Fénylenek setét egünkön
Egynehány olly csillagok,
Mellyek árva nemzetünkön
Fényesíthetnek magok.

Hajdan első renddel ége³⁰
A homály közt *Péczeli*:
Ő elalva, néki vége;
Mégis a nép tiszteli.

Mert tudós pennája feste
Néki ollyan érdemet,
Mellyet a százak leeste
S múltta porba nem temet.

Ő kihalt, s porára hűlltak
Sok magyar keservei:
Ó, - de sírba nem borúltak
Véle *Young* és *Hervey*.

²⁹ Láthatár, horizon. Péczeli

³⁰ Első rendű, első fényű, első nagyságú csillag. *Stella primae magnitudinis*. Astronom

Drága kincse nemzetemnek,
S jobb idők zsengeje is!
Ó! hol ilyenek teremnek,
Gazdag a szegényje is! - -

*Jer, Barátom! Péczeliddel,*³¹
Gazdagítani népedet,
Ülj üres helyére; hidd el,
Néped áldand *tégedet*.

Jer, Barátom! harmadiknak
Hozd elő bölcs Sandered:
Higgy nekem, magyarjainknak
Véle kedvét megnyered.

Herveyt, Youngot becsülni
Megtanulta nemzetem:
Sander övelek fog ülni,
Ezt előre hirdetem.

Ő az olvasóra édes
Mézeit csepegteti,
Még magát is, a negédes³²
Észt magához kötheti. - -

Ő! hazám, hazám, szeressed,
Kik szeretnek tégedet.
Nagy nevek gyémántra messed;
Ők derítik fényedet!

Én ugyan becsülöm őket
És örökre tisztelem:
Míg az ég víg s ép időket
Éltet e földön velem.

EGY ANGYALHOZ

Laura! külső kellemiddel
Benned a virtus mi nagy!
Angyal vagy te, Laura, hidd el,
Hidd el, földi angyal vagy.

Az angyal szép és ártatlan,
Nem esmér semmi hibát:
Szíved és orcád mocskatlan
Néked is: angyal vagy hát.

³¹ Az én barátom Péczelinek barátja volt

³² Superbe delicatum

Az angyalok pillantása
Tüzes villámlást bocsát:
Illyen szemed villámása
Néked is: angyal vagy hát.

Mennyei hanggal pengetik
Az angyalok a hárfát:
Illy mennyei hang veretik
Tőled is: angyal vagy hát.

Az angyalnak szívenyhítő
Nektár tölti poharát;
Illyen a te édesítő
Csókod is: angyal vagy hát.

Az angyalnak fényes szája
Élesztő szokat bocsát,
A te szép szácskád rózsája
Így meghat: angyal vagy hát.

Dicső szépséggel emeli
Az angyal minden tagját:
A te termeted is deli,
Szép Laurám: angyal vagy hát.

Ah, de az angyal eltűnik,
Nem mutatja orcáját:
Látásod is hamar szűnik;
Ebben is angyal vagy hát.

Úgyde az angyal egy nyomig
Kíséri ember nyomát:
Te is kísérlél holtomig,
Laurám, s légy angyalom hát.

Bátor egy angyalt se leljen
Lelkem a mennyben soha,
Egy angyal se énekeljen
Nékem ottan: semmi a'.

Csak te légy ott, én azoknak
Szűkít még nem fájlalom:
Ó te, a szép angyaloknak
Húga, földi angyalom.

[PROBATIO CALAMI]

Probatio calami:
Én is voltam valami.

A VÍZITAL

*vagyis**Vinum acuit ingenium**Paradoxum*

Ti hegyközi nimfák, a hordók driási!

Akik alatt vagynak azoknak folyási,
Kik azokkal éltek s meghaltok azokkal

A nemesebb termést őrző tölgy-szálokkal,
Hív őrzőangyali annak a nektárnak,

Mellyet sok elszáradt torkok szomjan várnak,
Ti, akik a gyermek Bakhust bölcsőjéből,

Mihelyt kiszületik a gerézd méhéből,
Apolgató ölbe lihegve fogjátok,

Bár felforrt bilissel mormol is reátok:
Imhol pohártokat örökre letésem,

Mert az éles elmét olly drágán nem vészem;
Ma mondom ki végső búcsúm rövid szóval:

Félre mind máslassal, mind pedig vinkóval!

ZengjeteK utánnaM, víg hegyek! zengjeteK,

MáMoros ekhótoK dünnyögjön benneteK!

Könnyezzen a góhéR s bandérista bakar,

Mellyet most az agyag fült szobája takar.

Elment a pincékből, ki ott helytartó volt,

Ki az édes bortól sok nyelveken danolt.

Víg völgyek! ha innen mind így széllednek el,

Rólatok majd senki verset nem énekel;

Elpusztúl Kágyának, KóJnak egész hegye,

Kietlenbe húhol az egész vármegye.

ZengjeteK, ó, Bakhus völgyei! zengjeteK,

MáMoros ekhótoK dünnyögjön benneteK!

Lésznek ezután is, lesznek tán valakik,

Kikben szánakozó lélek s torok lakik,

Kiket a borral telt magyar Helikonnak

Hegye felé édes vágyódások vonnak;

Kikkel a Noétól béplántált Hegyközön

Bárkát vagyis borkát rakat a borözön;

Én pedig nem mégyek többé a pincébe,

Bár habzó nektárral kínáljon is Hébe.

Maradhat a megforrt gohéR s a bakar is,

Mellyet a konty alá tölt sok száz Basszar is.

Illatozzon másnak az édes muskotály:

Mit ér? ha annak is a vége ispotály.

Én futok előre, bár elébe húznak
Szíjján a bakhusi tigrisnek, hiúznak.
Enniussá ha csak bor által lehetni,
Úgy én a borostyánt, én meg fogom vetni.
Ha a poétának csak borba feredve
Lehet a szűz múzsák forrásához kedve;
Ha mind bortól lucskos főtől származtatok,
Ti örök hírt szerzett nemes gondolatok!
Ha már a borostyánt, mint a szó mutatja,
Minden dicső lélek borosan aratja:
Bor által nem vágyok boros borostyánra,
Nem veszem hordóból az ész szivárványra.
Jaj lesz! ha a tele szívott lopótökök
Kortyaival lesznek Voltérfők sok tökök.
Illetlen gondolat, s szégyen a múzsáktól
Nemes lelket venni a butelliáktól.
Hát borra változtak már a Hippokrénék?
S körülte dőzsölve lantolnak a Nénék?
Hát szűz oldalaknak kies márványjára
Kulacsokat fűztek ők is utóljára?
Hát szőlővel rakták bé a Pindus hegyét,
Hogy mindenik borral szívja tele begyét?
Hát azért vájták ki ezt is pincelyuknak,
Hogy így daktilusra majd könnyebben buknak?
Sok nemesebb lelkek megbotránkozása
Ez helyek képtelen travesztialása.
Ha Apolló helyett Bakhust tették főnek
A múzsák azok közt, kik hozzájuk jönnek:
Én a borostyános koszorút megvetem,
Mert e társaságot éppen nem szeretem.
Megyek a nimfákhoz, ezek sem szomorúk,
Itt lesznek fejemen sásból font koszorúk.
Itt a najádok közt lesz múlató helyem,
Megnyugtat a káka s vízi petrezselyem.
Ha Orfeus lenni nem tudok, (s nem is kell,
Hogy Bakhus papjai ne tépjenek széjjel)
Lehetek a vizek kedvelt Árionja,
Magát a delfinek közé Múzsám vonja.
Kellemetes vizek örökös forrasi,
Mellyeknek a mennyből áradnak folyási!
Kiket a gráciák a jó természetnek
Zsamolyszéke alól tisztán csepegtetnek!
Csörögve kerengő kristály folyamatok,
Mellyek a leghígabb égből fakadtatok!
S te, amott az éles kőszálnak sivatag
Ormáról zuhogva leszakadó patak!
Folyástokat tisztán csergedeztessétek:
Epedt vágyódással lihegek felétek.
Mondjátok meg: nimfa nem fürdött-é benne?

Mert úgy tán nagyonn is fűszerszámos lenne.
Semmi! különben is én magam a madám
Tétishez örökös követőül adám.
Hanem még ma, míg a késő hajnal kijő:
Nálad hállok, Bakhus! - de holnap adiő!

A HÍRES RÁCZ SÁMUEL ÚRHOZ

Uram! örvendez a magyar
Haza, hogy a mostani
Eskuláp fiait hallja
Magyar hangon szólani;
Hogy görög-módi ruháit
Hippokrates letette
S magyar köntösre váltotta
S már azt is megszerette.
Galénus már Pestet lakja,
Szólván magyar nyelven a',
Hangzik a Dunának mindkét
Partjain Avicenna. -
S mikor a magyarok ekképp
Örömköket kiöntik,
Akkor az Úr érdemeit
Szólják s nevét köszöntik. - -
Zengjed, vizek nagy királya,
Dicséreteit annak,
Ki szájába tiszta magyar
Hangot adott Hofmannak:
Hogy a Beszkédnek felhőket
Megtetéző havassa
Azokat a magyar térre
Visszahangoztathassa.
Külömben nem árt azoknak
Semmi időhaladék;
Kivált, ha, amilyen az Úr,
Olyan lesz a maradék.
Hullatni fog a magyarság
Örömkönnyek záporát,
Azzal öntöztén egy igaz
Magyar hazafi porát.
Míg magyar lesz, és a magyar
Míg Búrhávot szereti:
Megmarad az Úrnak neve,
Megmarad dicséreti,
Én pedig kérem az Urat
Kedves hazám képében, -
Kinek igaz híve leszek
Éltem egész rendében,

Légyen kedves az Úr előtt
Nemzetem dicsősége. - -
Minden igaz hazafinál
A legnemesebb vég e'.
S tiszteletemnek e csekély
Jelét vegye kedvesen;
Nyújtja ezt egy igaz magyar,
Egy hazafi szívesen.
Míg magyar vérrel buzognak
Életere ágai,
Hazájának és az Úrnak
Híve lesz

Csokonai.

MELÍTESZ ROZÁLIÁHOZ

MELÍTESZ

Ah, szép Rózsím! ó, istenek,
Már a mezők zöldellenek,
Csak még ne érkezne
A tavasz bár.

Ó, egek, mit tegyek,
Végbúcsút hogy vegyek!
Elmegyek örökre,
Angyalom, már.

ROZÁLIA

Ah! Melítesz, bár mindenk
A tavasztól zöldellenek,
De e hív beteg szív
Mord telet vár.

Ó, egek! öllelek,
Csókokkal tisztellek,
Nem lellek fel többé,
Angyalom már.

MELÍTESZ

Bár most megszűnnek,
De el nem tűnnek,
Ah nem, bennem
A régi jók.

Hívséged becsét
Védje mint pecsét,
Hívem, szívem!
E végső csók.

ÉNEK A TAVASZHOZ

Jer, kies tavasz! bocsássál
Éltető lehelletet,
Hogy kihalt mezőnkbe lássál
Újra vidám életet.
Száz zefir köszönti csókkal
Rózsaszínű lábadat,
A kiomlott nárcisokkal
Bársonyozván útadat.
Száz dryás mond a hegyekbe
Néked áldó éneket,
Hármas ekhó zeng ezekbe
Innepedre verseket.
Nyájasabb etéziákkal
Nyílik a nap reggele,
Tölti édes balzsamával
Szűz virágidat tele.
Zengedeznek énekelve
Pándion leányai,
Rajta víg örömben telve
Zúgnak a fák gallyai.
Sok szerelmest kis nyilával
Vérez a Vénus fia:
Érzi ezt hív Dafnisával
A mosolygó Lídia.

SZERELMES PANASZOK

Ó, Vénus terhes igája,
Hogy kell magam adnom alája.
Nyakamat vas lánc szorítja,
Szívem siralomba borítja.
Nem nyughatom, és csak epesztem
Magamat könnyeknek ereszttem.
Éjjel szememet le se zárván,
Siratom bal sorsomat árván.
Mint a szomorú egek éjjel
Sírnak mezeinkre le széjjel,
Hogy a nap sűgári nem égnek
Tetején a csillagos égnek.

Sírok, zokogok keseregvén,
Könnyem mellyemre peregven.
Mint gerlice párja tavasszal,
Nyögök itt sok ezernyi panasszal.

Egek! ó, egyedül tireátok
Kérést panaszolva bocsátok.
Jaj! enyhítsetek emésztő
Tüzemet, mert már megemészt ő.

Sok ezer bűk terhelik élttem.
Egyet másakra cseréltem.
Nincs vége az aggodalomnak,
A bánatok annyira nyomnak.

Szánjátok, egek! nyavalyámat,
Könnyebbítsetek igámat.
Enyhítsetek állapotomban,
Én tömjént gyújtok azonban.

Ó, mézzel elegy keserűség,
Kínnal teljes gyönyörűség!
Ó, Vénus terhes igája!
Hogy kell nyakam adnom alája.

DAFNIS HAJNALKOR

Szép hajnal! emeld fel földünk felett
Az egek alatt tündöklő szent fáklyádat;
Bársonyban idvezli majd napkelet
Az aranyozott felhők közt szűz orcádat.
A madarak koncertjei tisztelnek már,
Sok fatetőn éneklő fülemüle rád vár.
Jer, vedd el Fényeddel
A még iszonyú égnek gyászruháját,
Hogy messze Szélessze
A mord éj fekete homályát! -

Felkél a rózsákból, s illatozva
Emeli zefír nektárral tölt szárnyait,
Harmatos csókokkal játszadozva
Csipegeti fel még alvó kis társait.
Már susog a fáknak tetején kerengvén,
Majd piperés rétünknek kebelibe lengvén
Szárnyra kél a víznél
A több zefírek nyájas kisdéd rajja,
A nedves Völgy kedves
Szaggal tölt liliomit nyalja.

Rajta, kis szellőcskék! szedegessetek
Violaszagot szárnyatok bársonyjára,
Míg Chlóém fel nem kél, siessetek
Vele pihegő mellyére s szácskájára.
Míg aluszik, játszódjatok édesemmel,
Majd ereit csiklándozzá-á-á-tok - fel;
Akkor súgjátok meg,
Hogy hajnal előtt Dafnis már pihegett,
Sóhajtván szép nevét
Itt e kis patak ere megett!

CHLOÉ DAFNISHOZ

Menjetek, kis szellők! menjetek,
Lelkem is Dafnishoz megy veletek,
Mondjátok: hogy Chloé már hevül,
A Dafnis tüztől ég merevül.
A szerelem szívem rejtekibe dong,
A keserű-édes mézbe zsibong,
Mellyet szád rózsáiról szedett;
Ah! kár, hogy fülánkkal mérgesedett!
Tele már szerelemrajjal mellyem,
Sok ezer fiait hogy neveljem? -
De hogy elaltassam sok fiát,
Jer, Dafnis! hints rájok ambróziát:
Csókjaid harmatján mind elül,
Lassan zsibongó álomba merül. -
Így emelem vígan fel karomat;
Így ölelem kedves Dafnisomat;
Így lelkedbe ontom lelkemet,
Életedbe öntöm életemet;
Hadd nyíljon ága száz új bimbókkal,
Pirúljon muskatály ízű csókkal:
Majd közte az özvenőtt ágaknak
Fészket a szerelmek madarai raknak.

SZERELMES FOGADÁS

Mért epesztéd bánatokkal
Lelkedet?
Ah, ne rontsd, ne rontsd azokkal
Kedvedet!
Mért remegsz szerelmesedtől?
Ah, ki ijjesztett el ettől
Tégedet?

Drága kincsem! csak te bírod

Szívemet,

Míg örökre puszta sírod

Eltemet.

Addig is, míg csak lehellek,

Tégedet forrón öllelek,

Hívemet.

Csak te is hívedre nézzél

Kedvesen,

Csókra új csókot tetézzél

Szívesen,

Így lehet hívségbe lennünk,

Karjainkon megpihennünk

Csendesen!

Jer, tekintsd meg e virágos

Kerteket,

Hol bocsát a hold világos

Színeket.

Csókjaink közt egybefolyjunk,

Új szerelmünkről danoljunk

Verseket.

AZ ESZTENDŐ NÉGY SZAKASSZA

TAVASZ virít, s száz rózsza nő

Orcádnak Édenében,

S szemed kerületében

Május mosolygó napja jó.

NYÁR van nekem, s halálra fő

Szívem tüzes hevében,

Mert Ámor ég egében,

S caniculát tett benne ő.

ŐSZ ül setét orcámba, és

Sok bújja fellegével

Özönnyi könnyzáporral és.

TÉL szállt fagyos jegével

Szívedbe, s abba semmi rés

Nem ég Ámor tüzével.

AJÁNLÓ CSÓK

Rozáliám! te raktál
Arcúlatomra csókot.
Rozáliám! te raktál
E verseimbe csókot,
Teáltalad poétát
Tett énbelőlem a csók:
Légyen tehát tenéked
Szentelve e csomó csók.

Ha téged én, galambom,
Tisztellek ennyi csókkal:
Tisztelj te is, galambom,
Engem meg ennyi csókkal!
S meg ötvenennyi csókkal!

[ÖRVENDJÉL FÉBUSNAK SZENTELT TÁBOR...]

Tiszteletes Tudós Szilágyi Gábor Úr professzorhoz

Örvendjél Fébusnak szentelt tábor,
A hegyek alatt pengesd víg énekedet
Méltó tiszteletre hív ma Gábor;
Neve örömén magához vár tégedet.
Szent ligetek, ekhózzatok énekekkel,
Víg örömét kettőzvén Helikon ezekkel.

Mindenek
Tégyenek
Mély tiszteletet Gábor nagy nevének,
Mellynek el-
Jöttével
Út nyíla teljes örömének.

1794. márc. 24.

[ÉLJ VÍGAN ÉRDEMEDDEL...]

Élj vígan érdemeddel a boldogságnak karjain,
Sok ezer áldásait számlálván vidám napjain.
Kárt az irigy nyelv szerencsédnek soha ne tegyen,
Oltalmad legyen
A Sion-hegyen.
Hív szerelmeseddel,
Minden kedveseddel
Az egeknek áldásait bőven vedd el.

[SZOMORÚ HALLGATÓK...]

Szomorú hallgatók, gyászos keresztyének,
Élők és halandók, mind cserép edények,
Mi mind, kik e gyászos úri házhoz gyűlünk,
Mi, mondom, mindnyájan halálhoz készülünk.
Minthogy hát két úrnak nem lehet szolgálni,
Szükség az életet gyomorból utálni.

Nem szükséges nekem néktek komendálni,
Akiket a világ elkezdett utálni,
Ti világ fiai, akiknek anyátok
E világ és ennek emlőit szopjátok,
Ti álljatok elő, ifjak, és lássátok,
Hogy néktek is ez a világ mostohátok.
Mert ha ennek minden részét vesszük körül,
Tarthatjuk azt méltán mutató tükörül.

Az éj és a napok, a reggel, az estve
Mindeniken az Úr képe van lefestve,
De ha összevetjük ezt a másvilággal,
E romlandót amaz örök boldogsággal,
Nem sértjük meg azzal azt a tökéletest,
Ha azt mondjuk, hogy ez árnyék, amaz a test.
Ha ennek sebeit azért felfedezzük,
Szerelmét szívünkben hogy így levetkezzük.

Én is azért, amelly hibákat találok,
Azok közül kettőt-hármat elszámlálok.
Elmémbe sokféle gondolatok jönnek,
De ezt azok közzül választom elsőnek,
Ezt, hogy a jó itten a rosszal határos,
Egy dolog egyszersmind jó, rossz; hasznos, káros.
De amelly dologba magam nem bocsátom,
A négy elementum elég lesz, úgy látom.

Mi lehet hasznosabb az élő embernek,
Mint a pára, melyet nevezünk áernek,
Mert ugyan miben áll az ember élete,
Csak ebben, hogy ki s be járhat lehellete.
Zárd el bár egynehány minutumig tőle
Az áert, majd lelkét kinyomod belőle.
Nohát már te édesanya: áer, soha
Nem vagy-é ellenünk kikelő mostoha?
Sőt inkább te olyan csuda szokást tartasz,
Hogy magad ölod meg, akit te feltartasz.
A megbűzhödt áer maga olyan pestis,
Amelly eltemeti az egészségest is,
Spiont fogadunk be, ha téged beszívunk,
Ellenséget magunk magunk ellen hívunk.
Tebenned gyűlnek meg a tűz villámások,
Azok a hiúzt is vakító lámpások.

Másik elementum a tűz, hasznos és árt,
 Ha itt használ, ejt majd amott hasonló kárt.
 A tűz viszi véghez a harc nagyobb részit,
 E' gyújtja fel a port, kardot, ágyút készít.
 A drága kincsekkel tölt tárház, a bánya,
 Az arany és ezüst, a szívnek bálványa
 Enélkül nem lehet: bányász ebbe rakja
 Aranyját, hogy tőle elváljon salakja.
 Én hallgatok, a sok porrá égett Trója
 Elszéledett hamva gyalázatát szólja.
 Hallgatok, de tudnám írni, ha kellene
 A tüzet igazán; de csak most ellene
 Ti váljatok tüzet okádó hegyekké,
 Kiket egy órányi tűz tesz szegényekké.
 A föld a harmadik az olly dolgok között,
 Mellyekbe a haszon s kár összeütközött.
 E' szült; ennek mindent megtermő kebele
 Sok ezer meg ezer embert felnevele.
 Ez ád munka nélkül gyümölcsöt eleget,
 Úgy hogy sok megéri véle s több veszteget.
 Ez mindent megterem és ollyan szapora,
 Hogy az emberek közt nincsen jobb uzsora.
 Ad, ami szükséges mulhatatlanképpen,
 Gyönyörködtetést is ád rá szerzőképpen.
 Cifrázza a mezőt szagos virágokkal,
 Győzeti Salamont a liliomokkal.
 De jaj, kígyó lappang itt is a fű alatt,
 Méreggel van kenve majd mindenik falat,
 Ugyanazon földön mótelyek is nőnek,
 Mellyből édes gyökér s orvos fűvek jönnek.
 Végre negyediknek számlálom a vizet,
 Ez is, ha most használ, másszor visszafizet.
 Miólta az ember fejét rá vetette,
 Hogy éltét egy kis szál deszkára ültette,
 Miólta a vízen járkál s uralkodik,
 A világ mind inkább-inkább gazdagodik.
 Hogy ne csak szárazon lenne hadi lárma,
 A víz is a gyilkos Márs mezeje már ma.
 Így sokszor a tengert embervér nagyítja,
 És kék színét veres bársony pirosítja.
 De sokszor a víz is mit árt, mennyit tehet,
 Sok, tengerhez szomszéd föld bizonyosság lehet.
 Igaz hát, hogy a jó a vésszel határos,
 E világon az is, ami hasznos, káros.
 Vesszen hát e világ magának s ez élet,
 Ezeket megvetnünk nem kevés ítélet.

De mi szükség nékem már többet beszélni,
 Itt lehet a dolgot lefestve szemlélni,
 E virágzott szűznek bár nincs felemelve
 Tovább az ékesen szólásra már nyelve,
 Mégis azt állítja, hogy nincs állandóság,
 Salamonnak minden hiábavalóság.
 Itt van megmutatva legnagyobb erőben,
 Hogy mitsem nyom éltünk mérőserpenyőben.
 Óh, szomorú eset, érzékeny fájdalom,
 Sok szívet részekre szaggató siralom.
 Már hát a nagy remény így szakad-e félben,
 Gyász felhőben a nap így borúl a délben,
 Avagy meglehet-e, hogy első tavassza
 Már az esztendőnek végét is szakassza?
 Ekként fojtod-e meg, halál, azt a virtust,
 Amelly még borostyánt vár, nem sötét mirtust.
 Ifjak, szűzek, kiket bíztat a kikelet,
 Hogy még ősz vénséget értek, s késő telet,
 Ti, kik negyven, nyolcvan nyarat álmodoztok,
 E sírnál most minden reményt feláldoztok.
 Itt látok egy letört ágat, melly bimbózott,
 Itt egy ártatlan szín, fehér liliomot.
 Éltünk rövid voltát itt láthadd lefestve,
 Hogy nyomozza mintegy a reggelt az estve.
 A váratlan gondok mérgesebben rágnak,
 A nem reménylt nyilak még jobb sebet vágnak.
 Itt pedig váratlan vendég volt a halál,
 Itt a példabeszéd tehát helyet talál:
 Éppen úgy vagyunk az élettel, vígsággal,
 Amint egy bizonyos bizonytalansággal.
 Bizonyos az halál, mégis bizonytalan,
 Állandó törvényje nagy és állhatatlan.
 Meghalunk, azt tudjuk; ti temető kertek,
 Néma tanúk vagytok, kik benne heverték.
 De már meddig nyúlik fonala éltünknek,
 Addig nincs bélátó sугára szemünknek.
 Minden renddel s nemmel köz a halál s élet,
 Az ifjak félhetnek, a vén nem remélhet.
 Sem elme, sem virtus, sem remek ábrázat
 Nem fest a halálnak szemfényvesztő mázat.
 Ez elmével neme grádusát haladta,
 És micsoda fáról esett, megmutatta.
 A virtus ártatlan teste sátorában
 Úgy mulatott, mint egy szentelt templomában.
 A kedves gráciák ajjakain ültek,
 Két szín ábrázatján szavai készültek.
 Hogy e virtusokból azért gyümölcsözne,
 Velek másoknak is hasznót kölcsönözne,
 Egyébre szüksége nem volt, csak időre,

Hogy élete vége haladna későre.
 De még virtusiért elébb megszerette
 A halál, amikor egyszer célba vette.
 Nem nézvén, hogy nárcis, tavaszi virágszál,
 A tavasznak első napján éltére száll,
 Nem nézvén, hogy most van élte virágjában,
 A huszonharmadik esztendő folytában.
 Még a szüzességnek arany idejében
 Küldi a holtaknak néma seregében.
 Azért nincs a halál ellen páncél, pais,
 Nincsen határ szabva, meghalhatsz még ma is.
 Bár mint Danaének, van réztornyod s várod,
 Azzal is a halált tőled el nem zárod.
 De illy boldog szüzet hogy követnek jajjal,
 Ki az öt szüzekkel felkészült olajjal.
 Lámpását meggyújtva tartotta kezében,
 Azért menyegzőbe jutott idejében.
 Olly vessző a halál, mellyel az Úr sújtott,
 Mint amit Esternek a király kinyújtott.
 Nyúgodj meg hát, gyászos úri ház, sorsodon,
 Uralkodj szívedre hatott bánatodon,
 Az Úr kinek mit ád, attól megfoszthatja,
 Mondjad hát, légyen meg az Úr akaratja.
 Keserű pohár ez, mellyet az Úr rádmért,
 Éles nyíl, melly téged most harmadízben sért.
 Három esztendeje, hogy kidúlt nagy fényed,
 Ki vélte, hogy a gyász után ezt is érjed?
 E' vala csillagod, hű szemeid fényje,
 E' gyönyörűséged s kerted veteményje.
 Az Isten, aki most aláz, majd magasztal,
 Ha most látogatott, ismét megvígasztal.
 Aki most támasztott egedre felhőket,
 Verje mind hatalmas kézzel vissza őket.
 Végre menj a minden öröm kútfejére,
 Az állandóságnak örökös helyére.
 Ti már, ez elaludt kisasszony testvéri,
 Jertek, hűségteket hív szívnek esméri.
 Ti, kik a szeretet arany kötelével
 Csak egyek voltatok négyen ő szívével,
 Amaz atyafiak közt ritka szeretet
 Titeket azon egy aranyláncra vezet.
 És én felöletek éppen úgy ítélek,
 Mintha most válna el öt eggyé lett lélek.
 Testvéred halála hogy lett bánatodra,
 Látom, mintha volna írva homlokodra.
 Hullattad könnyedet betegágya mellett,
 Már készülő lelke terád is lehellett,
 De mihelyt elmenél, nem valál mellette,

A halál fagylaló kezét rávetette.
 Esmélt szerelmedre, amíg eszmélhetett,
 Most ment ki belőle, hogy menni kellett.
 Reád hagy egy áldást mégis örökségül,
 Kikészülő lelke még kék ajjakán ül.
 - - - - - szívednek felével
 Él és bírd ez élet minden örömeivel.
 Sok szép csillagokkal tündököljön eged,
 Ne támadjon napod bévonó felleget.
 Titeket is szólít, kik hozzá vérséggel
 Vóltatok köttetve holtig szívességgel.
 - - - - - atyja testvére, s barátja,
 Reád is az áldást örömmel bocsátja.
 Virágzó házatok terjedjen szélessen,
 Sok seculum vele hogy dicsekedhessen.
 - - - - - téged is tisztel,
 Atyafiságodat vévén tisztelettel.
 Néktek is kívánja, hogy az Úr terjessze
 Éltetek határát boldogságban messze.
 Azon egy anyától származott - - -
 - - - - - hív párja,
 Ezek közt ötödik és utolsó - -
 Kit bíztak az egek egy nagy poétára,
 Áldd meg minden jókkal, oh Isten, ezeket,
 Koronázd meg végre megőszült fejeket.
 Végre, kik e háztól messzire származtak,
 Mint egy nagy törzsöktől szélesen ágaztak,
 - - - - - - - - - fényljetek,
 Mint csillagok, hazánk egén terjedjete.
 Ama hív Úr légyen ti óltalmazótok,
 A jutalom napján megkoronázótok.

[GYŐZŐDELMI POMPÁT...]

Győzedelmi pompát adnak a halálnak
 E szomorú táblák, amellyek itt állnak.
 S betűik, mellyeket a halandók keze
 Az emlékezetnek vájni igyekeze,
 Azt mondják, hogy ezen földnek darabjai
 Gyászos tömlőcébe rejtettek rabjai;
 Vagy pedig azoknak jajjaikról szólnak,
 Kik az ide rejtett holtakért gyászolnak.
 Szomorú szavakkal azt magyaráztatják,
 Hogy őket is ilyen sírba nyújtóztatják,
 Hogy teljes erővel ámbár törekednek,
 A halál töriből ki nem menekednek.
 Mi hát az oka, hogy sok ember éltebe

Közelgető végét nem veszi eszébe?
Mi az oka, hogy az, aki sírba zárja
Barátját, magára a halált nem várja?
S mikor sírja felett szemeit kisírja,
Eszébe is alig jut a maga sírja?
Sőt bár hűlt tetemét zokogva öleli,
Hogy valaha olyan lenne, nem képzei.
Ki kísért sokakat a holtak helyére,
Hogy ő is oda jut, nem fér a fejébe.
Oh halandó, bizony szem-bekötve játszol,
Mivel magad előtt embernek nem látszol.
Múlandóságodat így meg nem foghatod,
Mellynek igazságát kézzel tapogatom.
Óldd le szemeidről ezt a szemfedelet,
Néked is véged lesz, mint másnak vége lett.

Sietnek éltednek szempillantásai,
Mint a folyóvíznek nyargaló habjai.
Mint a saskeselyű repül ellenséggel,
Így telnek napjaid el hirtelenséggel.
A meggörbült vénség fonnyadt ráncainak,
A kegyetlen halál felvont nyilainak
Még a kegyesség is, amelly sokat tehet,
Késedelmet hozó akadály nem lehet.
Nem, ámbár mindennap százszor könyörögsz,
Mert a mindenekkel köz koporsó elnyél.
Nem bánnak az egek úgy a mai jókkal,
Mint amaz életbe felragadt Énókkal,
Nem jön le azoknak több tüzes szekere,
Hogy azt elnyerhetné, amit Illyés nyere.
Nem, és bár szívedbe légyen hív tisztelet,
Néked is véged lesz, mint másnak vége lett

Ezek a halálra vezető ösvények,
Mellyeken járnak a földi jövevények;
Amellyeken bizony mindnyájan, kik vagyunk,
Magunk után egyszer hűlt nyomokat hagyunk.
Már akár királyi méltóságban légyünk,
Akár a kúnyhóban koldúskenyért égyünk,
Akár erőtlenség legyünk, akár merő
Derekunkban lakjon herkulesi erő.
Hiába nem leszünk katonák, hiába
Nem ülünk a veszni induló gályába. -
Mert nemcsak a harcok vérengző mezeje
A kegyetlen halál múlatozó helye,
Nemcsak a tengernek haragos habjai
Életünknek véget vethető okai.
Ezer az út, amelly a halálra vezet,
Kibeszéllésére nincs elég nevezet.
Volt-é valaha olly város, amelly mellett

Temetőhelynek is helyt adni [nem] kellett?
Sőt van-é, amellynek több volna lakója,
Mint amennyi holtat rejt el koporsója.
Ez innen hát hozzád, ember, a felelet,
Néked is véged lesz, mint másnak vége lett.

Mindened elhagyod, amellynek életed
Gyönyörűségeit, míg élsz, köszönheted.
Itten kell hagyni a drága örökséget,
Itten, ha férj vagy, a kedves feleséget,
Ha lettél éltedbe gyermekek atyjává,
Szerelmes gyermeked lesz gyászos árvává.
Rakás aranyaid tőled elmaradnak,
Csak egy öltönyöcskét s egy oszlopot adnak,
Egy deszkából csinált szomorú hajlékot,
Más veszi kezére a több maradékot,
Így borítnak reád végre szemfedelet,
Néked is véged lesz, mint másnak vége lett.

Hogy ez így lesz, hidd el, mert a' bizonyítja,
Kinek hűlt testét e sírhalom borítja.
Ki néked, utazó, bár megnémult szája,
E magán tapasztalt dolgot prédikálja.
Halld meg, ki légyen, ki ilyen intést teve
Hozzád, és szívedre légyen írva neve.
- - - - - kinek volt hazája
Nagyvárad, a Sebes Körös partja tája.

- - - - -
Szülei, akiknek vitették utána
A mennyei lelkek boldog hazájába,
Életének - - - - - nyarában.
- - - - - kivel a szeretet
Arany láncával egybe szerkesztetett,
Akivel ameddig éle szeretetbe
- - volt a mező nyári öltözetbe,
- - - - - kinek adta szívét,
Tisztelte másodszor mint szerelmes hívét.
Kivel volt élete, míg az Úrnak tetszett,
A Céres sarlója - - - - metszett.
Ennek magzatához, míg végbúcsút vészen,
Rebegő nyelvével illy beszédet téssen:
Szerelmes - - - - - amíg még
Tőled végsőképpen el nem venne az ég,
Jövel, hűlt karjaim gyenge szorítása,
Haldokló ajakam anyai szóllása
Hadd találhassa meg hív szeretetedet,
Melly kedvessé tette nálam személyedet
Reád és életed szerelmes párjára,
- - - - - tetsző virágára
Az egek harmatja kövér cseppel hulljon,

Hogy lankadt orcátok rózsája vidúljon.
Ti is - - - - -
Akikért életet nyújtani kívánnám,
Előttetek végkép, míg elbocsátnátok,
Szívem szeretetét hadd buzogja rátok.
Az egeknek rátok terjedő hatalma
Légyen élteteknek gyámola s óltalma.
Az árváknak atyja végyen védelmébe
Világi éltetek minden idejébe.
Eredj már, utazó, de emlékezz erre,
Hogy a halál számot tart minden emberre;
Eredj, de maradjon nálad e felelet:
Néked is véged lesz, mint másnak vége lett.

[VAGYON EGY OLLY TENGER...]

Vagyon egy olly tenger ezen a világon,
Mellynek feküvése van minden országon.
Bizonytalan ennek határa és partja,
Bátor bizonyosnak minden ember tartja.
Sok dúlás, zűrzavar keblébe rejtezett,
Benne a Sirtesek fogtak mintegy kezét
Darabos kösziklák lappanganak nála,
Hova mint megannyi Atlás teste szálla.
A kegyetlen szelek rajta dühösködnék,
A habok egymásra mászva erőlködnék.
Eurus felette Zefirust kergeti,
Austert Boreás nyomja s fenyegeti.
A nagy gályák rajta szinte úgy súlyednek,
Mint a csónakocskák, ha szelek erednek.
Sokan alig mennek itten egy keveset,
Mindjárt elmerülnek (óh, siralmas eset).
Mások több ideig lebegnek felette,
De ha a szél magát nekik eresztette,
Csakugyan végtére ők is elmerülnek,
A tenger vizének örvényébe dülnek.
Ezen tenger nevét ha tudni akarod:
Az élet; s a vizét magad is zavarod.
Lakosok számával hogy magát győzheti,
Minden ország csupán ennek köszönheti.
Meddig tartson ennek széle és határa,
Annak soha senki végére nem jára.
Mint megannyi szélvész, a sok veszély ebben
A veszedelmekkel megrakott helyekben,
Mellybe még valahány hajók verődtenek,
Ízre-porra törvén, eltemetődtenek.
Viaskodnak ezen a szelek egymással,

Öszvecsapnak, vínak szörnyű csikorgással.
 Nincs ezen békesség, nincsen nyúgodalom,
 Uralkodik benne a kín és fájdalom.
 A szegényt, a királyt egyformán forgatja
 Engesztelhetetlen kemény indulatja.
 Sokan még csak alig érkezhettek erre
 A nyomorúsággal megrakott tengerre,
 Vitorlájuk szélnek alig eresztetett,
 Már akkor hajójok széjjel feszítettet.
 Mások eltölthetnek számos esztendőket,
 Míg a tenger hányja ide s tova őket.
 Végre veszedelmes örvényre találnak,
 Mellybe keze közé esnek a halálnak.
 Illy tengeren való hajókázásának
 Vete véget, akit e sírba zárának.
 - - - - - vala ennek neve,
 Ki is a tengeren immár elsüllyede,
 Mert - - esztendők elfolyása alatt
 Minden nyúgodalom nélkül rajta szaladt.
 Sok viszontagságot látott és szenvedett,
 Mígnem végezetre partra verekedett.
 A szelek gyakorta felkeltek ellene
 De megszabadítá azoktól istene,
 Mivel hajójának a hit vólt kormányja,
 Aki ezzel bírhat, azt a szél nem bántja.
 Édesatyja, aki előtte meghala,
 - - - - - - - - - vala.
 Édesanyja - - - - - - -
 Társánál számosabb napokat számlála.
 - - - - - az ő kedves párja,
 Kinek meghólt testét már most a sír zárja.
 Amelly kevés időt együtt élhetének,
 Abban az egyesség remeki levének.
 Galambi szelídség lakozott házokban,
 A jámbor kegyesség járkált udvarokban.
 Mindketten egy szívvel csak azon vóltanak,
 Hogy szüntelen az Úr útjában járjanak.
 Akkor is, amidőn egymástól elváltak,
 Az Úrban váltak el s tőle el nem álltak.
 Vége van már csendes tengeri útjának,
 Lakója a boldog mennyei hazának.
 Elérte a partot, sőt reá is hágott,
 Már többé nem szenved változandóságot
 Örül, hogy bátor rá sok szél törekedett,
 Mindazáltal hajótörést nem szenvedett.
 Néktek pedig, kik még a titkos tengeren
 Bizonytalanság közt vagytok sok ezeren,
 Ímé, tanácsot ad, mellyet kövessetek,
 Hogy a partra ti is békével érjetek.

Az Úrnak félelme legyen vitorlátok,
A Jézust vezető csillagnak tartsátok,
Amerre e' vezet, arra siessetek,
Így lesz aztán boldog útatok s végetek.

[AZ ÉLETNEK HASZNÁT...]

Az életnek hasznát csak azok aratják,
Kik magokat ebben mélyen nem avatják.
Aki e világon nem él e világnak,
Boldogtalanságát tartsa boldogságnak.
Nem célom az Isten kezeit gúnyolni,
Nemes alkotmányját rútul ócsárolni,
Mómussal nem kötök gáncsot munkájába,
Isteni hatalma tágas piaccába;
De hogy a bűn már ezt Babylonná tette,
Illő s nagy okosság elfutni mellette.
Ezt becsüljük-é hát, ki nem becsül minket,
Lábával tapodja minden érdemünket?
Ki az indulatok rejtekit kinézi,
S adományját ahhoz szabja és intézi,
Akinek a szívét izzasztja és rázza
A nagyravágyásnak szerelme s hagymázza?
Az égig nőtt arany hegyekre vezeti,
És onnét adózó bányákra ülteti.
Minden bujaságra ingerlő dolgokkal
Bíztat, mint megannyi gyújtó kanócokkal.
Mit ad a szerencse, a világ kockája,
Annak is, akinek messze ér pálcája?
A férgek rágják ki a selymet s tafotát,
Egy sárház váltja fel a gazdag palotát
Lássad e világnak csalárd mesterségét,
Hogy titkolja minden dolog kicsinységét.
Ennek olly múlandó minden ajándéka,
Mint a nappal látszó testeknek árnyéka.
Csak név a méltóság, nem valóságos rang,
Hogy szembe uralják az embert, csupa hang.
A bujaságot is jobbnak nem találom,
Ez is csak egy halált hozó, rövid álom.
A földet tapodod, felnéz ábrázatod,
Az ég a te hazád, azzal azt mutatod.
Csak azért lettünk-é, hogy szenvedjünk, tűrjünk,
Itt legyünk és járjunk, ételt, italt szűrjünk?
Hát itt van a határ, többet nem reménylünk,
Az oktan barmok sorsa közös vélünk?
De hisszük, lelkünket más, jobb élet várja,
Bár testünket a sír kebelébe zárja.

Vesszen hát magának e világi élet,
 Noha ezt megvetni nem kevés ítélet.
 De senki a szívét ehhez ne ragassza,
 A halált vagy a más életet válassza.
 Itt a példa; ez az, akinek holt teste
 Magának nyugvásul ez helyet kereste.
 Ez az, akit hívok tanúbizonyságnak,
 Ki e világon élt, nem élt e világnak;
 És mint a vízben is látszanak csillagok,
 Holott az ég boltján függenek ők magok:
 Úgy ő is látszott itt, de oda felhágott,
 Hol az Úr készített néki boldogságot.
 Életét csak annak szentelte és adta,
 Aki a keresztert fiának fogadta.
 Ez az igaz atya, e' hagy örökséget
 Fiainak, amelly soha nem ér véget.
 - - - - - atyja, melly nevezet
 Még ma is sokakba kedves emlékezet!
 - - - - - fogadta méhében,
 E' nevelte híven erőtlenségében.
 Ennek gondja alatt jutott az időre,
 Mellyben alkalmas volt a jegygyűrűre.
 Szóllana, az áldás függ mintegy a nyelvén,
 De nem szólhat, az Úr szele érdekelvén.
 Végső tekintete, végső sóhajtása
 Kedves magzatának egy summás áldása.
 - - - - - hív párja
 - - - - - asszony is megvárja.
 Várja, hogy atyai áldásod vehesse,
 Utolsó csókodnak lehessen részessé.
 Néked elég áldás nagyérdemű férjed,
 Ezt Isten különös gondjának esmérjed.
 Ez a szent ház egyik megmaradt Atlássa,
 Oskolánk oszlópa, oktató Pallássa;
 Ez a Palládium, ezzel áll fel Trója,
 Míg ezáltal Isten javunkat megója.
 Ezért sóhajtásink párázati mennek
 Királyi székihez az erős Istennek,
 Hogy a nyavalyákat tiltsa tőle messze,
 És drága életét sokáig terjessze.
 Utolsó áldását adja - - - -
 - - - - - társának.
 Leányi hűségét néki is esmérte,
 Kívánja, az egek hogy áldják meg érte.
 Légyen az Úr gondja éltetek védelme,
 Hogy a történettől ne légyen sérelme;
 Végre pályátokat midőn elfutjátok,
 Oda juthassatok, ahol van atyátok.
 Már ti eltörődött tagok, nyugodjatok.

Ti pedig, szomorú felek, vígadjatok,
Hogy jó atyátoknak teste mikor meghűlt:
Lelke a boldogok hazájába repült.

[MINT FOLY A SEBES VÍZ...]

Mint foly a sebes víz, úgy múlik az élet,
Közelít minden nap hozzánk az ítélet.
Ez hirdeti néked, bár megnémult szája,
- - - - kinek előtted példája.
- - - - - tartott betegsége,
- - - nyár után lett életének vége.
Így cselekszik éppen urunknak kalmárja,
Sárnak tart itt mindent, ama kincset várja.
Állj meg, ha érkezel, utazó, e szóra,
Csak addig, míg lefoly egy fertálynyi óra.
Azt mondják, valakik e föld színén állnak,
Egyenként prédái lesznek a halálnak.
Nem kedvez a halál kicsinynek vagy nagynak,
Zsoldot adnak ennek, kik e földön laknak.
Úgyhogy ma e földön, kik lehellést vésznak,
Száz esztendő múlva mind porokká lesznek.
Xerxes, a perzsáknak hatalmas királyja,
Virtussait kinek még ma is csudálja,
Amennyire terjed a föld kereksege,
Tűkör mert még ma is az ő vitézsége,
Könnyeit orcáján örömmel hullatá,
Zokogó panaszát ekképpen hallata:
Íme táboromat a föld alig bírja,
Mégis nemsokára a föld lészen sírja
E sok ezerekből álló számos népnek,
Eközött kicsinynek, nagynak, rútnek, szépnek.
E' pedig azt mondja: valakik itt állnak,
Nemsoká prédái lesznek a halálnak.
Bizony, ha elménkkel a múlt esztendőre
Visszanézünk s megyünk az elmúlt időre,
Sokkal többet látunk a földnek porába,
Mint volt a rettentő Xerxes táborába.
Kiket sem a szépség, sem az okos elme
Meg nem szabadított, sem Isten félelme.
Az ékesen szóllást mindenek csudálják,
Kik a bölcsek közzé magokat számlálják.
De ez is meg nem ment senkit a haláltól,
Amint tanuljuk ezt magától szent Páltól.
Múlándó a szépség, ha ki csak ezt nézi,
Gond, betegség, idő hamar megigézi.
Mondd meg, hol Absolon deli termetével?
Porrá lett, a férgek osztottak testével.

A bölcsességnek is eleven példája,
 Oda van Salamon bezáratott szája.
 Kit láttál valaha Dávidnál szentebbet,
 Példát a halálra nem látsz ennél szebbet!
 Ékesen szóllás kell? hol van Demosthenes,
 Cicero, Ulysses, hol van Diogenes?
 De hol van az, aki, míg e földön éle,
 Bölcs nyelvével a Szentírásból beszéle?
 Szólítsd meg e gyásszal befedett koporsót,
 Ezt mondja: a halál mindenre vét sorsot.
 Csak ilyen az ember, ilyen hát az élet,
 Számadásra hívja ötét az ítélet.
 Ímé, ez az Isten hűséges szolgája
 Meghólt s jutott örök hallgatásra szája.
 Ki a Szentírásnak tiszta szent vizével,
 Hat esztendő alatt élő beszédével
 Vezérlette híven pásztorsága nyáját,
 Míg ki nem futotta életének pályáját.
 Ha kérdezed nevét s élete folyását,
 Értsed születését, helyét és lakását
 Az ő életének legelső kezdete
 - - - - tisztos szüléktől lehete.
 Ezerhétszáznegyvenkilencnek mentébe,
 Mikor a nap lépett a - - jegyébe.
 - - - - - vólt édes atyja neve,
 Ki már öelötte halál-préda leve.
 Méhében fogadta - - - - -
 Kit nem vélt, hogy élve maga után hanna.
 Ezen jó szüléi még gyenge korába
 Beírátták ötét mûzsák táborába,
 Hol mindjárt jeleit elméjének adta,
 Tanuló társait könnyen meghaladta.
 Magára palástot öltöztén végtére,
 Példa vólt és szolgált az ifjak díszére.
 Legelső tisztségre ezek közt hogy jutott,
 Fáradhatatlan vólt, bár izzadt és futott.
 Majd szélnek eresztvén innen vitorláját,
 Megnézte a külső nemzetek hazáját.
 És a tudománynak becses cseppjeivel
 Megrakva egynéhány esztendő mentivel,
 Amint a dolgos méh, úgy jött hazájába,
 Cicerói nyelvet hozván le szájába.
 Itt alig pihent meg, - - mindjárt kérte,
 Mert a virtusokat öbenne esmérte,
 Hogy vezére lenne az ekleziának,
 Ama mennyei Úr kedves sajátjának.
 Mellyet meg is nyervén, pásztorsága alatt
 Amíg legelt a nyáj, [hat] esztendő haladt
 De az Úr már ötét örök pappá tette,

A boldog lelkekkel egy székbe ültette.
Mert midőn, ím, folya - - - hónapja,
Éltét elfogyasztá - - - napja.
És már - - órára az idő virrada,
Akkor az ég néki illy szózatot ada:
Jól vagyon, hív szolgám, hűséged jutalmát
Megadom, vedd el hát lelked nyugalalmát
Míg hát hideg testét a föld bétakarja,
Búcsúzó szavait mondani akarja.
Elsőben is téged vészen hát nyelvére,
Ki szülted s vigyáztál gyenge életére.
Ama hív fiúi és buzgó szeretet,
Amellyel tehozzád minden viseltetett,
A fagyos vérben is magát kimutatja
És végső áldását ekképpen hallatja:
Hozzám hűségedet el nem felejthetem,
Mindég háládatos szívvel emlegetem.
Mert míg nyavalyáim tetemim szaggatták,
Szemeid magokat könnyekkel áztatták.
Amidőn eljön is halálom órája,
Mellyen életemnek volt végső csatája,
Akkor is szikrája hív szeretetednek
Kitetszett erántam s igaz hűségednek.
Melly kegyességedért nagy jutalmad legyen.
Világi éltednek míg folyása mégyen.
Kedves - - - életemnek párja,
Tudom, hogy szívedet epesztő bú járja,
Hogy el kell temetned azt, akit szerettél,
Kivel arany láncsal egybeszerkesztettél,
Hogy az özvegységnek gyászos inségére,
Váratlan órára életed már ére.
De távoztasd szíved sűrű felleget,
Könnyebbítsed minden bánátid terheit.
Mert az Úr, az árvák s özvegyeknek atyja,
Szabadulásodat néked megmutatja.
És bár most leányát ostorával sujtja,
Bízzál, mert végtére segedelmét nyújtja.
Már én megyek, az Úr viselje gondodat,
Siralmaid után hozza fel napodat.
Te is, Jézusomnak szerelmes jegyese,
Ki magának téged vérével keresi,
Virágozz, módjára a szép pálmafának,
Amellyhez az irigy kezek gyakran vágnak.
Végre hűségednek zöldelő pálmáját
Nyerd el az idvesség fényes koronáját.
Néked már, megfagyott testemnek sátora,
Csendes házad lészen a föld hideg pora.
Lelkemnek majd ismét veled egyessége
Lészen, midőn eljő nyugalomad vége.

[AZ EMBER ÉLETÉT...]

Az ember életét hogyha jól vizsgálod,
Hogy az csak bújdosás, könnyen feltalálod.
A világot mintegy nagy pusztának leled,
Mellyen minden ember csak vándorló veled,
És hogy e világon vándorlónak tessék,
Kívánod-é, hogy úgy elődbe festessék.
Nincs bizony e földön senkinek hazája,
Másutt lesz az, ahol nem kell több hozzája.
Nézd végre a halál tárházát, a testet,
Mellyet a bölcs Isten bár szépen kifestett,
Csak mintegy fővényen épült és gyengén áll,
Leomlik, a halál szele ha rátalál.
Örökös hazája nincs hát itt senkinek,
Másuvá kell menni innen kinek-kinek.
Bár birodalmaknak határa messzire
Terjedjen a földnek utolsó szélire,
Mégis jövevénynek őtet nevezhetem,
E nevezet alól sőt ki sem vehetem,
Örök lakozása mert a földön nincsen,
Halhatatlanságot nem vehet a kincsen.
Nagy Sándor, e világ meghódoltatója,
Nem lehet e ennek örökös lakója,
Hanem mint bújdosó úgy ment által azon,
Csakhogy a szerencse követte s a haszon.
Illyen értelemben még az is bújdosó,
Aki a pogányi homályban - - -
De egy jó keresztyén másképp is jövevény,
Hogy így megpusztúljon, hol sok a - - -
Mert nincs maradandó város, nincs itt haza,
Mikor az égbe megy, akkor megyen haza.
Oda vágyakozik olly szívesen menni,
Mint az útas, ahol meg akar pihenni.
Csak e' minden gondja, hogy oda eljusson,
Sőt már ott van szíve, bár itt alatt fusson.
Jól tudom, hogy nevét éppen nem vérezem,
Mikor ez óhajtott nevéből nevezem.
Jövevénynek magát mert maga vallotta,
Édes hazájának az eget tartotta.
Sőt teljes életét bújdosásnak nézte,
Útját hazájába felfelé intézte.
Mint a bölcs utazó idegen országhoz,
Úgy ő sem ragadott világi javához.
Hanem járt szüntelen hazájának után,
Mellybe ért - - - esztendei után.
Látja már szépségét kívánt hazájának,
Melly nagyon felette a kék ég boltjának,
Látja lába alatt ott a csillagokat,

Meltyeket csak úgy néz, mint kis lámpásokat.
Mert fenn a mennybe lát nem olly dicsőséget,
Hanem ezerszerte nagyobb fényességet.
Látja a sok ezer angyali rendeket,
A már dicsőségre eljutott szenteket,
Akikkel mint polgártársaival örül
A mennyei király dicsősége körül.
De már hideg testét a gyászos bólt várja,
Jertek hát, kedvesi, míg a sír elzárja.

- - - - - kedves élttem párja,
Jól tudom, rád tódúlt a bú özön árja.
Keservesen esik elválásom tőled,
De kérlek, örömmel eressz el előled,
Mert bujdosásomnak megvan kívánt vége,
Hazám már énnékem az ég dicsősége.
A te élted pedig az Úrnak jobb karja
Minden veszély ellen, hidd el, bétakarja.
Te is elvégezvén majd földi pályádat,
Találd meg a mennyben dicső koronádat.
Kedves - - - - - jertek már,
Atyai áldásom mivel titeket vár.
Vegyétek el tőlem utolsó csókjaim,
Meltyeket adhatnak hideg ajakaim.
De szűnjék szemetek szakadó zápora,
Bár testem elfedi a föld hideg pora.
Az árváknak atyja mert nem hal meg soha,
Csak ti jók legyetek, nem lesz ő mostoha.
Ifjúi éltetek terjessze sokára,
Ha kimúltok, légyen néktek kész szent vára.
Már kedves - - - - -

Jertek hideg karom megölelésére.
A szerelem láncá mert tudom egyesít,
Egy lélek két testet bennetek egyesít.
Az Úr, ki most értem szemetek áztatja,
Tudom, szíveteket megvígaszthatja.
Meg is vigasztalja s megáld benneteket,
Látogatván minden jókkal élteteket.
Nem bocsát illy felhőt többé éltetekre,
Míglen későn felvisz a boldog helyekre.
Még hozzád - - - - - van egy szó

- - - - -
Anyai hűséged óh meg nem tagadom,
Még hamvaim közt is ímé ezt fogadom.
Te pedig, bujdosó társam, fáradt testem,
Amint veled együtt az eget kerestem,
Úgy majd a hazába együtt lészel velem,
Ahol már lelkemnek kész nyúgalmát lelem.

GRÓF KÁROLYI JÓZSEF ÚRNAK

A nagy gróf Károlyi Józsefet s isteni
Fényű virtussait kezdem énekleni.

Legszentebb igazság! hagyd el az egeket!

Szállj le, s újjaiddal illesd ez éneket!

S engedd, hogy a költő vékonyán szőtt meséje
Lehessen ártatlan fejed piperéje.

Mondd meg a dicsőség halmán Károlynak,

Mint adódott fényes széke atyjainak.

Csak alig virágzott ifjúsággal képe,

Már az érdem köves bércére fellépe.

S követvén ősinek dicső nyomdokait,

Botlás nélkül járta darabos hantjait.

Bár a most serdülni kezdő Alcidesnek

Sokan sok akadályt s leseket keresnek:

De mégis, hogy útját emberül megfussa,

Van egy kézenfogva vivő Frónimussa.

A gyönyörűségnek, melly a virtust veszti,

Bágyasztó karjai közé nem ereszti.

Tudván, hogy e csalárd énekű szírenek

Sok nagyot halálos sírba temettenek.

Megvetvén hát ifjú szíve puha kényjét,

Mászkálja a virtus és érdem ösvényjét

S végre kimerített erővel, izzadtan

A meredek bércnek szélére felpattan.

Hol a tiszteletnek ülven hintájába,

Az érdemmel együtt megy dicső várába,

Itt elkopott útas-ruháit leveti,

Bársony palástjába Hónor öltözteti.

Letörölvén izzadt cseppjeit újjával,

Éleszti az égből szállt ambróziával.

Azután csókokat orcájára vetvén,

Fejet hajt, és nyájas karjain vezetvén,

Viszi a dicsőség fényes templomába,

Melly a hegytetőn függ, az ég szomszédjába.

A halhatatlanság pitvara, s menyei

Éltünknek itt nyílnak örök esztendei.

Itt a dicsőségnek vezeti elébe

Károlyit, s ajánlja ősei rendébe,

Őseinek; akik már a dicsőségnek

Egén első fényű ragyogással égnék.

Kiknek már neveik a templom falába

Metszve tűndökölnek adamás táblába.

S lelkeik egy fényes ködből font fellegnek

Szárnyain a többi hérókkal lebegnek.

A József nevét is ezek után vágja,

Hogy az idő irígy foga meg ne rágja.

Ekkor a dicsőség székébe ültette,
Isteni kezeit rá áldással tette.
Mennyei sugárral ragyogtatja szemét,
Melly világosabbá tegye nagy érdemét. -
Végre a templomból mindnyájan kijönek,
Viszi karonfogva egy laurus erdőnek,
Melly a gyémántokkal fénylő falak mellett
Örök tiszteletű árnyékkal zöldellett.
A héroknak sírja egy csendes berekbe
Szent borzadást öntött a néma lélekbe.
Amint feküvének itt a hazafiak
Örök áldására méltó Károlyiak:
Tisztos hamvaikon borostyánok nőttek
S felettek szentséges árnyékokat szőttek,
Mellyek a nékiek áldozó hazának
Sóhajtásaitól gyengén suhogának.
S a benne pihegő ekhónak kebele
A sír felé bágyadt hanggal nyögdécsle.
A dicsőség egyik laurusra felhága,
S róla egy pár legszebb ágacskát levága.
Melly a fáról függő és ellenséges vért
Izzadó fegyverek vasához még nem ért.
Még most is könnyekkel csorgott ágacskája,
Mellyet sok hazafi hullatott reája.
Meleg volt még most is a hív magyaroktól
Levelére mélyen raggatott csókoktól.
Ezt kötötte össze, s a mindég mellette
Őrt álló Zichynek kezébe engedte.
Nem lévén senki is nála méltóbb erre,
Hogy laurust tehessen egy ilyen emberre.
Meglett: s ekkor eljött Zichy Károlyival,
A haza sokféle rendű fiaival.
Mellyet látván Pallás, a megkoszorúzott
Grófnak múzsáival örömnótát húzott,
Kérvén térdhajtással annyi gráciáját,
Hogy vegye kedvesen vékony hederáját,
Mellyet az örvendő magyar Hélikonnak
Ártatlan leányi tisztelettel fonnak.
S ámbár ékesítse dicső borostyánja:
Ez is homlokait csókolni kívánja;
Hogy tanúja legyen azon tiszteletnek,
Mellyel eránta a múzsák viseltetnek.

Én is itt a hegy tövében,
Hol nem igen meredek,
Nagysádnak magam nevében
Apró violát szedek;
És laurusához kapcsolva,
Bémutatom kézcsókolva:
Vegye tőlem kegyesen!

AZ ÉLŐ NYELVEN TETT KÖSZÖNTÉS

Eljöttetek hát, óh, haza nagyjai!
Dicső személyek! akiket a mai
Idők örömmel énekelnek
S glória vára felé emelnek.

Nagy nemzetünknek csillaga, gróf Zichy!
Dicséretünknek érdeme csak kicsi:
És így talán homályosítjuk
Majd ha nagy érdemidet nagyítjuk.

Nagy gróf, dicső vér, Károlyi! Nagy nemed
Nagyobbra fogja vinni nagy érdemed:
Mi hát, kik e kis völgybe ülünk,
Mély özönébe nem is merülünk.

Köszönni mégis tiszteletünk vezet,
Csókolni legyen hát szabad e kezet!
Hadd zengjen ilyen szíves ének
A magyarok kegyes Istenének:

Dicső hazánknak nagyjai, éljete!
Járják az érdem istene véletek,
A virtus érc bástyája legyen
S több koszorút fejetekre tégyen.

Múzsák, vegyétek isteni szárny alá,
Ezt már sok árva múzsa tapasztalá,
Hogy védjen illy hatalmas Aegis
Béfedezése alatt az ég is!

AZ ÉNEKEK

FÉBUS

*a Hónortól, Pallóstól és Hírtől kísértetve,
a múzsákhoz*

Múzsák! kik a zöld Tempében
Múlattok a hegy tövében,
Jertek vígan énekelő
Lanttal elő!
Kezdjétek új éneket,
A most jött fő rendeket.
Vélek tisztelvén.

MÚZSÁK

Óh, mi nem hallottuk még,
Melly méltóságos vendég
Peng itten a Hír nyelvén?
Peng itten a Hír nyelvén?

FÉBUS

Itt országunk fő bírāja,
Kit méltán tisztel hazája,
Eljött hazánk nagyaival
S Károlyival.

MÚZSÁK

Gróf Zichyt, gróf Károlyit,
A Thémis apostolit
Látja Pallásunk.

FÉBUS

Tiszteljétek énekkel!

MÚZSÁK

Ekhózzon hát nevekkel,
Ekhózzon hát nevekkel
Örvendező szállásunk!
Örvendező szállásunk!

FÉBUS

Nohát hárfátok
Ha leraktátok,
Szedjétek kezetekbe.
Tágúlt húrjait
Hangoztassa itt
E kies berekbe.

Mondjatok mindnyájan tátott
Torokkal hangos vivátot,
S e két méltóság nevének
Zengjen Pinduson az ének.

MÚZSÁK

Éljen Zichyvel
S kíséreeivel,
Éljen Károlyink, éljen!
Mi térdhajolva
És kézcsofolva
Mind tiszteljük mélyen;
Azt kívánja e vivátunk,
Mellyet az égre bocsátunk,
Azt kívánja Debrecennel,
Azt nemzetünkbe mindennel:
Hogy sok időig,
Sok esztendőig
Tartsa meg őket az ég!
Mert mindnyájának
Szíve hazának
Szeretettel ég.

FÉBUS

Rekesszük mindnyájunkat nagyságtok kegyes szívébe.

MÚZSÁK

Rekesztjük mindnyájunkat nagyságtok kegyes szívébe!
Élesztgessen bennünket annak szeretettel.

FÉBUS

Ó, ne vessen el!

MÚZSÁK

Ó, ne vessen el!

FÉBUS

Fedje Pindusunkat!

MÚZSÁK

Fedje Pindusunkat!
Nagyságtoknak szenteljük fel mindnyájunkat.

1794. július 5.

AZ ESTVE

A napnak hanyatlík tündöklő hintaja,
Nyitva várja a szép enyészet ajtaja.
Haldokló sугári halavánnýá lesznek,
Pirúlt horizonunk alatt elenyésznek.
Az aranyos felhők tetején lefestve
Mosolyog a híves szárnyon járó estve;
Mellynek új balzsammal bíztaó harmatja
Cseppecskéit a nyílt rózsákba hullatja.
A madárkák meghúlt fészkeknek szélein
Szunnyadnak búcsúzó nótájok rendjein.
A kis filemile míg magát kisírta,
Szomorún hangicsált fészken a pacsirta.
A vadak, farkasok ülnek szenderedve,
Barlangjában belől bömböl a mord medve.

Ah! ti csendes szellők fúvallati, jertek,
Jertek füleimbe, ti édes koncertek;
Mártsátok örömbbe szomorú lelkemet;
A ti nyájasságtok minden bút eltemet.
Lengjetek, óh kellő zefírek, lengjetek,
Lankadt kebelembe életet öntsetek!
Mit érzek? ...míg szóllók, egy kis nyájas szellet
Rám gyengén mennyei illatot lehellett.
Suhogó szárnyával a fák árnyékinál
Egy fűszerszámozott teátromot csinál,
Mellybe a gráciák örömmel repűlnék,
A gyönyörűségnek lágy karjain ülnek;
Hol a csendes berek barna rajzolatja
Magát a hold rezgő fényénél ingatja.
Egyszóval, e vidám melancholiának
Kies szállásai örömbre nyílnak.

Késsél még, setét éj, komor óráiddal,
Ne fedd bé kedvemet hideg szárnyaiddal:
Úgyis e világba semmi részem nincsen,
Melly bágyadt lelkemre megnyúgovást hintsen;
Mikor a világnak lármáját sokallom,
Kevélynek, fősvénynek csörtetését hallom,
Mikor az emberek körültem zsibongnak,
S kényjektől részegen egymásra tolongnak.

Bódult emberi nem, hát szabad létedre
Mért vertél zárbékót tulajdon kezedre?
Tiéd volt ez a föld, tiéd vólt egészen,
Mellyből most a kevély s fősvény dézmát vészen.
Mért szabtaó hát határt önfiaid között;
Ládd-é már egymástól mind megkülönbözött
Az *enyim*, a *tied* mennyi lármát szűle,
Miolta a *miénk* nevezet elűle.

Hajdan a termő föld, míg birtokká nem vált,
Per és láрма nélkül annyi embert táplált,
S többet: mert még akkor a had és veszettség
Mérgétől nem veszett annyi sok nemzetség.
Nem volt még koldúsa akkor a törvénynek,
Nem született senki gazdagnak, szegénynek.
Az igazságtévő határkő és halom,
A másét bántani nem hagyó tilalom
Nem adott még okot annyi sok lármára,
Mert az elégség volt mindennek határa.
Nem állott volt még ki a kevély uraság,
Hogy törvényt hallgasson tőle a szolgaság;
S rozskenyérhéjből is karácsonya legyen;
Hogy az úr tortátát s pástétomot egyen.
Nem bírt még a király húsz, harminc milliót,
Nem csikart ki tőlük dézmát és porciót,
Mellyből boldogokká tudja őket tenni,
Azaz tonkin fészket legyen miből venni.
Nem bújt el a fősvény több embertársától,
Hogy ment legyen pénze a haramiától,
Akit tán tolvajjá a tolvaj világ tett,
Mert gonosz erkölccsel senki sem született.
Nem is csuda, mert már a rétek árkolva,
És a mezők körül vagynak barázdolva;
Az erdők tilalmas korlát közt állanak,
Hogy benne az urak vadjai lakjanak;
A vizek a szegény emberekre nézve
Tőlök munkált fákkal el vagynak pécézve.

Te vagy még egyedül, óh arany holdvilág,
Mellyet árendába nem ad még a világ.
Te vagy még, éltető levegő! amellyen
Indzsenéri duktus nem járt semmi helyen.
Téged még, óh legszebb hangú szimfónia,
Ingyen is hallgathat minden emberfia;
S titeket, óh édes erdei hangzások,
Hallhatnak a szegény pásztorok s munkások;
Mikor a mesterség gyáva hangjainál
A kényes nagyvilág fárasztó bált csinál.

Óh, áldott természet! óh, csak te vagy nekem
Az a tetőled nyert birtokom s vidékem,
Mellynek én örökös földesura lettem,
Mihelyt teáltalad embernek születtem.

AZ ÁLOM

*Boldogok azok, akik úgy alusznak,
hogy többé fel nem ébrednek. Sőt ez
kívánságom is haszontalan, ha az
álmodozások ostromolják a sírhalmokat.
Préd. 3:19, 20, 21.*

Jön az álom s mindent pihenésre hajta,
Az éjjelnek barna palástja van rajta,
Beborítja véle a földet s az eget,
Alóla altató mákolajt csepeget,
Mellynek hús balzsama a benne feredett
Szemhéjaknak édes nyúgovást engedett.
Lágy karjain fáradt érzékenységinket
Ringatja s egy másik világba tesz minket,
Hol sok ezer képpel elménk játszodtatja
Valóság képébe tűnő ábrázatja.
Most az öröm arany hegyeit ígéri,
Az áldás javait bő marokkal méri,
Majd a félelemmel rettentí lelkünket
S a kétség szélére viszi életünket.
De akár mint tűnik képzelődésünkbe,
Valódi örömet terjeszt ő szívünkbe;
Apolgató karral kötésink feloldja,
Ellankadt erőnkhez új erejét toldja,
Megtört érzésinket simítja kezével,
Új életre hozván gyógyító mézével,
A terhes gondokat rabláncához fűzi,
Szívünk ből a Léthe partjaira űzi.
Minthogy a világi bajoknak érzése
Éltünknek legnagyobb terhe s szenvedése,
A halálnak képét öltöztén magára,
Bennünket hóltakká tészen utóljára.
Úgy vagyunk, hóltakká tészen, és hogy élünk,
Csak egy kis szuszogás hiteti el vélünk.
Ó, mikor szűnik meg e kis szuszogás is,
Mikor alszik el még maga az alvás is?
Mikor száll testemre az a végnyúgalom,
Amellyel örökre bíztat a sírhalom?
Ó, halál, a szelíd álomnak testvére!
Mikor vetsz örök zárt szemem fedelére,
Hogy a semmiségbe testem visszazálljon,
S belőlem csak egy por és csak egy név váljon?
Igenis, mind ez az, amit a sors adhat,
Tetőled belőlünk egyéb nem maradhat.
És amelly sok pompát a holt körül látok,
Csak festett nyoszolya s hímes superlátok.
Ez örök álomban úgy fogunk aludni,
Hogy arról magunk sem fogunk semmit tudni,

És amit beszélnek a halottak felől,
Hogy holmit csinálnak még sírjokon belől,
Azok az élőknek setétes álmai,
Mert csendesek minden holtak alvásai.
Alusznak ők mélyen, mi pedig, kik élünk,
Órólok álmokat látunk és beszélünk.
Alusznak. - De ugyan lehet-e az álom?
S ha álom, miben áll? én fel nem találom.
Hiszen semmivé lesz, ami semmi vala,
Azaz földdé válik testünknek porfala;
Előbb egy bűzhödtség bálványjává lészen,
Bomlani kezdenek a részek egészen.
A folyó, a könnyebb magát feljebb vonja,
S a göröngy közt marad csak a skelettonja;
Ez is nemsokára, bár acél volna is,
Egy rakás agyaggá változik maga is,
Az olajos részek az áerba mennek,
S sírjok körül lidérc-formában jelennek,
A sós és a kövér részecskék meggyűlvén,
Föld színén maradnak, s összevegyesűlvén,
Azokat felszívják a fűnek gyökeri,
Mellyből azt a kövér nedvességet nyeri.
Mert lám a papnak is kövér a tinója,
Ha temető kertben van a kaszálója,
Sőt a Bánát, amelly embervérrel ázott,
Amellyet a magyar s török test trágyázott,
Olly zsíros fűvet tart, hogy megérezheti
Szagát sok büszke ló, s el nem szenvedheti,
Így lesz az élőbből földi és ásvány rész,
A földi részekből plánta s növény lész,
Mellyet ha az élő állatok megesznek,
Belőle magoknak lételt s növést vesznek.
Így aluszunk mi, de vigyáz a természet,
S nincsen munkáiban hízak és enyészet;
Pontos forgásának örök karikája
Egynek elfogytával másikat táplálja.
Mi voltam magam is, míg meg nem születtem,
Míg fűből s állatból e testet nem vettem?
Aludtam mélyen a csendesség ölében,
A magam-nem-tudás csendes éjjelében,
Míg a természetből, mint egy annak meghólt
Részecskéje, akkor ki nem fejlettem vólt
Így fogok bomlani újonnan beléje,
Mint annak egy piciny meghólt részecskéje.
A koporsó után éppen azt képzelem,
Ami bölcsőm előtt történt vala velem:
Aluszom, jó álom, mihelyt elenyészek
S élőbből egy rakás minerále lészek.

A TENGERI HÁBORÚ

Béborúl hirtelen a nap nyájas fényje,
Elzárván a setét felhők szövevényje,
Mellyeket a gyors szél felvévén hátára,
Nyargal véle az ég felsőbb határára.
Megborzad a setét tenger, mivel hallja,
Melly bús hangon mormol a rémült ég alja.
A megszakadt zápor özönnel töltődik,
A tenger sikoltó zúgással verődik.
Lerohan a felhő megnyílt csatornával,
Egyesül a tenger atyafi habjával.
Közte az ellobbant villámok látszanak,
A tüzes mennykövek pattogva hullanak.
Rádördül a felhők fegyveres tárházza,
Az égnek mind a két sarkait megrázza.
A darab felhők közt dübögve dörömböl,
A megrendült tenger torka mind rábömböl.
A szelek halomnyi habokat görgetnek,
Mindenikbe egy-egy halált hempelygetnek;
Most a hajót olyan magosra feltolják,
Hogy már az árbocfák a holdat korholják:
Majd köztök a hajó olly mélységbe csúszik,
Hogy a Perzefone feje felett úszik.
Csikorog a kötél, az árbocfa törik.
Kötésit a dühös habok öszvetörik.
Az eget verdesi a jajszó századja,
Mellyre az a választ mennykövesen adja.
A halál kevélyen nyargal a habokon,
Nyilait ordítva szórja el azokon.
Az irtózás véle, a kék rettegéssel,
A sárga félelem- s kétségbeeséssel
Denevér szárnyakon repdesnek itt széjjel,
Szörnyebbekké tévén e nappali éjjel.
Egyik csupa néma, más csak a jajt szólja,
Remegő szavait ketté darabolja,
Némellyik sír, ordít öröngő lármával,
Némellyik csak piheg, nem bírván magával.
Azalatt lobbannak a szörnyű villámok,
A rettentő tüzek hullnak, nincsen számok.
Ropog a kipattant mennykő és legörög,
Az égnek megrendült sarka hosszan dörög.
Sikoltnak Éolus dühös seregei,
Nagy csatát kevernek vad forgószelei.
Újabb zavarodás lázzad a tengeren,
Verődnek a habok egymáshoz ezeren.

Megérzi Neptunus, megjelentvén néki
 Híg palotájának lehúllt omladéki.
 Kiüti a fejét, széjjeltekint várán,
 Hát látja a szörnyű pusztulást határán.
 Néki mindjárt, öszvehívja a szeleket,
 S megdorgálván őket s dühös vezérjeket,
 Jól megegyengeti őket tridensével;
 Így mind hazafelé ereszti békével.
 Akkor nyájas színnel felül szekerébe,
 Triton és nimfái mennek seregébe,
 Kikkel együtt a vad tengert csillapítja,
 S a felduzzadt habok hátait símítja.
 Azok alázatos kérelemhez nyúlnak,
 S hízelkedve urok lábához borúlnak.

Szakadoz a felhők setétes kárpítja,
 Az elzárt egeknek kékségét megnyitja.
 A nap a felhőkből kiderítvén fényjét,
 Édesen biztatja a vizek örvényjét.
 Végre minden felhők messze elenyésznek,
 A kiderült egek már teljes fényt vésznek,
 S megmutatja a nap a fellegek megett
 Az égnek a földet s a földnek az eget.

Így beszélte végig, újítván félelmét,
 Ama gazdag hajós saját veszedelmét.
 Még akkor is lucskos vala a ruhája,
 Ábrázatján ült még a halál formája,
 S kétségbeesését csak az enyhítette,
 Hogy kincsét elvesztvén magát megmenthette.
 Írtózva tekintett még egyszer útjára,
 Megrázkódott s ekként szóllott utóljára:

Halász! te ez odvas fűzfa árnyékában,
 E magános sziget fővényes partjában
 Bóldog szegénységben éled világodat,
 Áldott csendességgel várod halálodat;
 Mellyet én aggódó gond közt siettetek
 S a tenger rémítő hajjain kergetek. -
 Jámbor öreg! millyen érzékenyen veszem
 E kenyérkét tőled, mellyet sírva eszem.
 Melly nyugodva ülök zsombokos párnádon,
 A zűrzavart kívül látván kalyibádon.
 És bár sokat érő kincseim vesztek el:
 Nem kereskedem már s innen nem megyek el.

Így szólott a kalmár, s a halász kezeit
 Megfogván, rá sűrűn hullatta könnyeit.
 Mellyre a bölcs öreg ekképpen felele:
 Édes uram! mit is értél eddig vele?
 Mit használt, hogy kincsed öszvegyűjtögetted,

Ha rettegél s semmi hasznát nem vehetted?
 Fáradtságos élet, aggodás és halál
 Volt szüntelen társad, míg dús kalmár valál.
 Mit ér úgy az élet, ha csendességünk nincs?
 Mit ér az elégség nélkül akármilyen kincs?
 Bolondság! Az ember kevéssel megéri,
 Mihelyt kívánságát szükségéhez méri.
 De ez a majmoknak legkevélyebb fajja
 Szívével az egész világot felfalja.
 [S meg nem elégedvén minden állatokkal,
 Még embertársát is bírni vágy azokkal.]
 Így teszi az ember az embert szegénnyé,
 Mihelyt a kevelység válik fő törvénné;
 S mihelyt a fagy ellen készített ruhára
 Arany mívnek is kell hágni utóljára. -
 Uram! te mióta sok tengert próbáltál,
 Gályádon sokféle portékát találtál.
 Mellyért te nem szántál szorulni deszkára,
 Az emberek pedig koldústarisznyára.
 Mondd meg nekem: volt-é egy megkülömbözött
 Szükséges portéka annyi árúk között,
 Melly nélkül az ember bóldog nem lehetne,
 Ha amennyi szükség, csak annyit szeretne?
 Volt-é száz közül egy?... Vállat vonítsz, látom:
 Egyenességedet becsülöm, barátom!
 Ah! megérdemli ez, hogy barátod legyek,
 S elődbe egy szíves tanácsot is tegyek. -
 A haboktól maradt még annyi jószágod,
 Hogy abból bóldogul élheted világod:
 Élj magadnak már most s tulajdon házadnak,
 Hazádnak munkálkodj és embertársadnak.
 Ha én e csekélyből vígan élélhetek,
 S még a gazdaggal is, látod, jól tehetek:
 Mért nem élhetnél te a többől, mint egy bölcs?
 Csak haszontalanra s rosszra sohase költs.
 Sohasem jóltévőbb a dúzs, mint a szegény;
 Csakhogy többet adhat, mint a szegény legény.
 Néha még többet tesz a nyomorúlt körül,
 Ha rajta egy másik nyomorúlt könyörül.
 Többet egy kis kenyér s egy vígasztaló szó,
 Mint a gazdag kézből nyújtott panaszos jó.
 Bóldog lehetsz tehát; csak jó ember legyél,
 Vígan s mértékkel élj, szeress és jót tegyél. -
 E szókra a kalmár szemét felemelte,
 Térdére két könnyet ejtett s ezt felelte:
 Öregem! barátom! jer el te is velem,
 Elvesztett kincsemet tebenned fellelem.
 Hadd fizessem vissza jótéteményedet,
 Hóltig barátomnak tartalak tégedet. -

Ekkor kezét fogtak szíves csókolással.
S még aznap a parton maradtak egymással.
A halász búsabban vált meg kunyhójától
Másnap, mint a kalmár Neptún országától.

ZSUGORI URAM

Esmérek én egy vént. - Ki az? - Neve nincsen:
Régen eladta már aztat is a kincsen;
Sőt míg bírt is véle, magában tartotta,
Mert mondani másnak ingyen sajnállotta. -
Hol lakik? - Ott látszik, ama kapu megett,
Egy ház, mellyet náddal önnönmaga szegett.
Van két palotája a Piac-utcába,
De azt a rácoknak adta árendába;
Maga e kunyhóba éhezvén kucorog,
S elméjébe mindig a drágaság forog.
Úl pénzes ládáján sovány ábrázattal,
Tisztelvén a maramont örök áldozattal.
A bús gond béesett orcájában hever,
Mérget kedveltető kincseiből kever.
Olly sárgák orcája sovárgó gödrei,
Mint aranyjára vert királyok képei:
Mint a sírból feljött halott útálsága,
Amellyről minden húst a párka lerága.
Most is azért sóhajt és dúlfül magába,
Mért nem adhatja az áert árendába.
S öszvekalkulálván saját számadását,
Nyögve kárhoztatja szörnyű pazérlását,
Gyász idők! - így kiált, vádolván az eget, -
Lám, csak egy rövid nap mennyit elveszteget:
Ma csak harminc arany jött bé a kasszába,
Mégis kilencven pénzt adtam ki hiába.
Azonba melly szörnyű károm következe: -
Itt jajgat, s fejére kúcsolódik keze -
Melly szörnyű kár! egy szél pénzem elrablotta,
Lantornás ablakom ketté szakasztotta! -
Úgy tűnődik; s talám azt is sajnálja ő,
Hogy a versbe ingyen s potomra jött elő.

KONSTANCINÁPOLY

Amint a Bosporus Európát mossa,
Másfelől Ázsia partjait csapdossa,
Itt büszke hajjai dicsekedve folynak
Kevély fala alatt Konstancinápolynak,

E másik Rómának pompás düledéki
Borzasztó árnyékot bocsátanak néki.
De jöszte be, Múzsám, a városba velem,
Téged nem rettenthet itt semmi félelem.
Mennyi kincs, óh Múzsám! melly sok gyöngy s patyolat,
Mennyi nép, mellyet visz csak egy parancsolat!
A tágas utcákon sok veres selyembe
Öltözött törökök találkoznak szembe.
Kevélyen ugratják az arabs paripát,
Szíván ázsiai dohánnyal tölt pipát.
Csillámló kardjoknak gazdag briliántja
Az olcsó aranyat megvetéssel szántja.
Itt néz ki egy dáma, de irigy fátyola
Minden szépségeket tölünk béburkola.
Jer, Múzsám, láthatsz még sok száz szebbet szembe,
Hogyha bémegy ama firhangos hárembe.
Ez olyan magazin, vagy inkább kalitka,
Amellyben csirippol a császárnak titka.
Olly templomsekrestye, mellyben a zultánnak
Erőt, egészséget sok hívek kívánnak.
És ha érkezése hallatik Szelimnek,
Sok száz előkontyú turbékol egy hímnek.
Mikor excerpálni akar únalmába,
Bémegy e dáma-bibliothékába,
Hol sok ázsiai pergamen membrána
Író pennájának megnyílni kívánna.
De kisiess, Múzsám, mert majd a császárnak
Daktilust éneklő múzsáihoz zárnak.
A szemfűl heréltek utánad zúdúlnak,
Jer más oldalára a fénylő Stambulnak.
A roppant templomok, nézd, miként kérkednek
Nevével a benne lakó Muhamednek!
Amellyekbe sok szent bögéseket halla
Az ezekben igen gyönyörködő Alla,
Ki örül, hogy nevét a felhőkre hányja
Zöld selyem turbánban fénylő muzulmánja,
S könyörűlvén hozzá esdeklő táborán,
Szentebb lesz az illyet ígérő Alkorán.
Ti is itt állotok, kőszálnyi mecsetek,
Mellyek a fellegek közé rejteztetek!
Hegyes tetőtöknek aranyozott holdja
Fényjével az égi holdak számát toldja.
Óh, e népre, óh melly sűrű felhőt vona
A szentség színével bemázolt babona!
Denevér babona! bagoly vakbuzgóság!
Meddig lesz körmöd közt a Mindenhatóság?
Míg ülsz a királyok koronáján, kincsén?
A vitézek kardján s a népek bilincsén?
Míg az emberi nem hajdan a természet

Együgyű keblében nyugva heverészett,
 Nem emelted még fel kiáltásod szavát,
 Hogy keresd a vak éj fiainak javát.
 Boldog volt a világ s e hiú szó: Szentség,
 Nem volt a legszörnyűbb gonoszokra mentség.
 Állott a Természet örök építménye,
 Élt az emberiség legszentebb törvénye.
 De mióta ennek sok romlást szenvedett
 Oldalába raktad, bal madár! fészket:
 Azólta számodra rakja a lenyomott
 Értelem azt a sok felséges templomot
 Azólta adja ki a kenyért házából,
 Kikapván éhkel holt kicsinyje szájából
 A szent névre vágyó, balgatag anya is,
 Hogy tudjon mit rágni dervised foga is.
 Sok bolond kiadja utolsó fillérét,
 Leteszi a mennynek árendáját s bérét,
 Hogy mikor az óltárt építik számodra,
 Kecskeszórt vihessen ő is óltárodra.
 Nappali altodban látsz ezer álmokat
 S éjjel a népek közt húholod azokat
 Jőjj ki a nappali fényre, hadd láthassunk,
 S mennyei képedet látván, imádhassunk.
 Te a vak homályban rakod a templomot
 És onnan ígéréd a paradicsomot,
 S csak bétolongjanak hozzád a moséba,
 Az ész és a virtust hagyod csak kardéba.
 Hát már hogy valaki bőjtölget pénteken,
 Hogy étlen s mezítláb jár a szent helyeken,
 Olyan nagy érdem-é egy-két liturgia,
 Hogy az ember azzal lehet Isten fia?
 S hogy paradicsomba és mennybe részt vegyen,
 Szükség, hogy skeletont és zarándok legyen?
 Külömben nem lehet idvezült törökké,
 Ámbár emberséges ember volt örökké?
 Egy paradicsomot magának így tetet
 Minden nemzet s abból kizár más nemzetet.
 Természet! emeld fel örök törvényedet,
 S mindenek hallgatni fogják beszédedet.
 E kézzel fogható setétség eltűnik,
 Az éjnek madara húholni megszűnik.
 Egy jóltévő világ a mennyből kiderül,
 S a sok kigondolt menny mind homályba merül.
 Ah, ti máris abból fakadt indulatok!
 Nyelvemre harsogóbb hangokat ontsatok.
 Emelkedj fel, lelkem! - előre képzelem,
 Mint kiált fel szóval egyet az értelem,
 S azonnal a setét kárpitok ropognak:
 A szívről az avúlt kéregek lepattognak;

Tárházát az áldott emberiség nyitja,
Édes fiainak sebeit gyógyítja;
A szeretet lelke a földet bételi
S az ember az embert ismét megöleli.
Eloszlanak a szent s a panaszos hangok,
Boldogító érccé válnak a harangok.
Azzal sok száz embertárson segítenek,
Amin most egy cifra tornyot építenek.
Siess, késő század! jövel, óh boldog kor!
Én ugyan lelketlen por leszek már akkor,
De jöttödre vígan zengem énekemet:
Vajha te csak egyszer említnél engemet
Úgy e bagoly világ ám rémítne tőle,
Nemes utálással halnék ki belőle.

A SZERENCSE

Bár szemét rád a sors mosolyogva nyissa,
Bár feléd fordúljon csalfa golyóbissa,
Bár nyájas karokkal kívánjon ölelni,
S páva módra fénylő szárnyakra emelni,
Bár jöjjön kincsekkel talpig betakarva,
Nála hízelkedjen a bőségnek szarva:
Ne higgy néki; ne higgy; mert sokan megesnek,
Mikor nála boldog életet keresnek.
Ne higgy; mert amidőn legjobban kecsegtet,
Forrót alád éppen azalatt csepegtet.
Midőn legnyájasabb karokkal öleled,
Akkor rakja tele fülánkkal kebeled:
Akkor repül véled az ég tetejére,
Hogy mélyebben vessen pokol fenekére.
Ne higgy hát, barátom! ne higgy, mondom, neki,
Mert halálra csálnak szíreni éneki.
De azért ha bánt is, meg ne rettenj tőle,
Bátor szívvel vond el magadat előle.
Ő asszony s szerencse; minden pontba fordul,
Nem sok, akár vígan légyen, akár mordúl.
Azért hát, barátom! bár szíved rettentse,
Meg ne rettenj tőle; ő asszony s szerencse.
Ellene a virtus fog lenni kőbástya,
Az ártatlanságnak befed szent palástja.
Ez az a conductor, amellytől mennyköve
Semmi igaz bölcslet soha meg nem löve.
Ez az a Gibraltár, ez az a citadell,
Mellyre minden bombit haszontalan lövell. -

Barátom! kicsiny az, kit vagy elfelejtett
Szúrni a szerencse, vagy kétségbe ejtett.
Rajta vitéz szívvel! ezáltal lettenek
Herkulestől fogva minden félistenek.
Tudod, e világban minden nagy test forog,
Csekély mindaz, ami nyugszik, vagy tántorog:
Hát a napnak dísze már azért elmúla,
Hogy csekély földünknek alája borúla?
Nem: mert maga szerzi földünk ábrázatja,
Hogy fele lakossa e fényt nem láthatja.
A mi világunknak szintúgy van szférája;
Ha felette ültünk, borúlunk alája:
Mégis a mi fényünk éppen csak a' lészen,
Csakhogy a vak világ nem láthat egészen.
Ha a nyugvó virtus az élet rózsája:
Arany virtus, melly a tüzet is kiállja.
S nyomorúlt ember az, kinek homlokában
Látszik szerencséje, mint tűkör-formában.
Te, ha orcád éppen más színre vonítod,
A játszi szerencsét öszvetébolyítod,
Ha ő mosolyogva kecsegtet tégedet:
Szedd komor ráncokra stóikus képedet.
Ha ő gorgonhanggal agyarkodik terád:
Nevesd el magadat; s azonnal hátat ad.
Bolond a szerencse, hidd el azt, barátom!
Én a bölcs észet csupán a bölcs észbe látom.

A HÍR

A méltóság, a pénz s mindenféle vagyon
A szerencse játszi újjai közt vagyon.
A betegség mindent hatalma alá vét,
Végre megszégyenít akármelly Burhávét.
Majd a halál mindent sírhalomba temet,
Nem nézvén sem kincset, sem nagyságos nemet.
Mindent, ami cifrán fénylett az életbe,
Az emberrel együtt mély sírba temet be. -

Két királyja van az emberi nemzetnek,
Nagyok ezek, mindent magok alá vetnek:
Egyik a szerencse, melly, míg itten élünk,
Laptaként hajigál, s játszadozik vélünk;
A másik a mindent öszverontó halál,
Melly a rakás hamvak felett kész nyíllal áll.

E két hatalmasság alatt van mindenünk,
E kettő áll készen mindenkor ellenünk:
De van egy pártfogónk, ki sokkal jól teve,
Ki mindenik ellen védelmezőnk leve,
Ki állandó marad, soha meg nem retten,
Bár e két hatalmok ostromolják ketten.
Ez a hír. A virtust ez mindég dicséri,
A vétket büntető átkokkal kíséri.

Ez, bár a szerencse valakit levere
S a méltatlanságok mélyére tekere,
Vigyáz, nyájaskodik a szenvedő körül,
Szemeiről minden könnyeket letörül;
S ha a balsors nyomja ezer szenvedéssel,
Vidítja egy édes megelégedéssel.
Ez, mikor a halál valakit letaszít,
Minden dicsőségtől s fénytől megkopaszít,
Mikor testünk felett ül a sírhalomra,
Hogy prédáját ki ne adja a föld gyomra;
Ez leszáll akkor is sírjára az égből,
És kiveszi annak nevét a mélységből,
Felrepül, hogy véle minden részt bétöltsön,
S a népek egymásnak adogassák kölcsön.

Hanem ő, amilyen kegyes jóltévője
Annak, ki a virtus igaz követője,
Olly nagy ellensége azon embereknek,
Kik híven szolgálni szoktak a véteknek. -
Mert bár a szerencse édes-mosolyogva
Valakit pompásan vigyen kézen fogva;
Mégis a bátor hír meg nem ijjed ettől,
Megfosztja mindenütt a várt tisztelettől:
Ez, bátor a halál némellynek kedvezzen,
Hozzája igen sok időig érkezzen:
Ez a tökéletlen embert levereti,
Még, ami kínosabb, élven eltemeti.

Óh, hír! vidd hírül ezt, kérlek, temagadnak,
Hogy verseim néked illy dicsérést adnak:
Majd talám felvészi nevemet szárnyára
S pengeti azt egész hazám hallatára.

[NÉZD EL...]

Nézd el, a hangos filoméla - nénje,
A tavasz hogy jött, kiderüle fényje, -
Fészkel és kedves fiait segíti,
Majd kirepíti:

A hazánk buzgó fia így cselekszik,
Durva vaksággal hevesen veszekszik,
Mert okos így lesz valahára és ép
A nyomorúlt nép.

MAROSVÁSÁRHELYI GONDOLATOK

A ti szavatokra lelkelem felhevüle,
És Vásárhely kies halmára repüle,
Mellyről végignézvén a székely földeken,
A hűs forrásokon, a fenyves bérceken:
E felséges vidék úgy magához ragadt,
Hogy szűk elmém éppen a felhőkig dagadt,
Színültig tölt édes hazámnak képével
És a történetek zajgó tengerével;
Sőt kijebbb csapongván a népek sorsára,
Hol örült, hol búsult, mint világ polgára.³³
Mi is emelhet fel egy halandót jobban,
Mint ha az emberség tüzetől fellobban,
S úgy nézvén e földet, mint azonegy tanyát,
És a természetet, mint egy közös anyát,
[Emberül tekint a földnek népeit,
Mint egy ház fekete s fehér cselédjeit,]
Az emberiségnek sorsán gondolkodik,
S az egek tisztébe beleavatkozik?
Ó, emberi szívnek állhatatlan volta!
(Így szólék magamban) óh, már amiólta
E földön értelmes porképek mozganak,
Mennyi változások, hány scénák vóltanak!
Hányszor mutatta meg az emberek szíve,
Hogy ő a jóltévő mennyek mive;
De miatta hányszor kellett e világnak
Piacává lenni minden gonoszságnak?
Ha egy ember támadt, aki áldást ontott
Embertársaira, száz vólt, aki rontott;
Ha sok század alatt egy nép addig hága,
Hogy már mennyországgá lett az ő országa,

³³ [Cosmopolita]

Egy nap a hódító véget vetett néki,
 S ma csak bús pusztákra rognak omladéki.
 Keletről fú a szél... az éjszín haboknak³⁴
 Cseppjei lomozó szárnyáról csorognak,
 Arról jó, amellyről a dákok³⁵ földére
 A scythák bajuszos tábora bétére.
 Mondd meg nekem, komoly fúvallat! látád-é
 Azt a Volga síkját, mely volt az Árpádé?
 Vannak-é ott, kik még mogorúl szóllanak?³⁶ -
 Sohajtasz, - elsuhansz, - értem, - elmúltanak!
 Elmúltak, bedültek abb' a sírhalomba,
 Mellyhez közelítünk mi is minden nyomba.
 Tán nem is! ki tudja? egyszer megeshetik,
 Hogy a Párizs helyét gonddal keresgetik
 Trója és Babylon jövő tudósai,
 S főképp a pezsegnek London tört tornyai.
 Hátha még ez a vár, mellyen andalgok most,
 Vagy ledül, vagy őriz messzeföldi lakost?
 Vagy nagy birodalom fényétől sugároz,
 Vagy benne két-három medvefi kopároz?
 Csuda gondolatok, kétséges jövőndök,
 Változó országok, emberek, esztendőök!
 [Míg elmém úgy bukdos ezeknek hátukon,
 Mint ki nagy tengerbe evez kis ladikon],
 Múzsák! kik e várnak alját megültétek,
 Elbuggyant elmémet, kérlek, segítsétek.
 Mondjátok meg nekem, mi főoka annak,
 Hogy itt szabad népek, ott rabszolgák vannak?
 Itt a vidék pusztá, ott terem s mosolyog,
 Itt éles az elme, ott ködbe tébolyog,
 Itt kastélyok állnak, s gályák a partokon,
 Ott holt csendesség ül az omladékokon?
 Gyarló tudatlanság! zablátlan indulat!
 Két démon, melly minden szépet, jót feldúlát,
 Melly a kegyetlennek botot ad kezébe
 S gyáva félelmet önt a gyengék szívébe,
 Melly a babonának felhozván fellegét,
 Elzárja a napnak fényét és melegét,
 S hideg homályában olly csudákat tészén,
 Mellyek az észcsírákat elfojtják egészen.
 Csak a tudatlan fő, csak a zablátlan szív,
 Ami téged, ember, magad kárára hív,
 Ahol a szív feslett, a fő meg agyatlan,

³⁴ [Éjszín tenger, Pontus Euxinus, - mind színére, mind nemére nézve]

³⁵ [Azaz: Dácusok]

³⁶ [Volga (v. Atil, Atel, Etele) és Jajk (II. Katalin és Pugacsev idejétől fogva Ural) vize körül laknak a régi mogorok, magyarok]

Ott az emberi sors megsirathatatlan. -
 Múzsák! most olly helyen elmélkedem, amelly
 A világ abroszán legkritikusabb hely,
 Melly a csínos nyugat s a durva kelet közt,
 A hatalmas éjszak s tehetetlen dél közt
 Középpontban lévén, tisztán kimutatja,
 Millyen még az ember s földünk ábrázolja.
 Itt van a legvégső óltára Pallásnak,
 Az emberiségnek, a csínosodásnak;
 Ezen túl keletre nevet a szép Moldva,
 De a termés-elme³⁷ nincs mással megtoldva;
 Tovább, túl az éjszín tengernek habjain,
 Vad tatár lovagol gazos pallagjain;
 Túl a zömök kalmük hordja sátorfáit,
 Túl a mongol futja salétrom pusztáit;
 Azon túl lakoznak a mandzsuk fia, ³⁸
 A tarka tigrisek s a hajnal lovai.
 Ezek mind okosak; emberek, de vadak,
 Kiknek, őseinkként, fő céljuk a hadak,
 Kikben a hódítás nemtelen szerelme
 Elfojtja, amit hoz a jó föld s szép elme,
 És ki az, ki végignézhén e népeket,
 E világnak felén elnyúló földeket,
 Ne borzadna, vagyis ne sírna ezekre
 A még bódogtalan félig emberekre!
 Fordulj tehát, elmém, boldogabb táj felé,
 Hol már a népeket az ész felnevelé,³⁹
 Szemléld végig Erdélyt és Magyarországot,
 Hol érzeni kezdik már a napvilágot,
 Járd el Germánia hajdani Bakonyját
 És csudáld most benne a múzsáknak honnyát,
 Lépj a franciáknak kimívelt kertébe
 S a perui kincsek negédes csűrbe,⁴⁰
 Hol a másik tenger kékellő kárpítja
 A leszálló napnak ágát ki- s benyitja:
 Nem kezd-e szívedbe nemes öröm szállni,
 Látván, hogy az ember emberré kezd válni?
 Nézd, a munkás éjszak mint nyüzsög és zsibong,
 S dolgoz méh módjára, keskeny kassában dong,
 Az éjszak a köpű, a világ az a rét,

³⁷ [Termés arany, termés kő: termés elme]

³⁸ [A mandzsuk földén vadássza a tigriseket a mandzsu nemzetből való chinai császár: legvégső föld az napkeleten]

³⁹ [Azaz: napnyugat felé]

⁴⁰ [A potosi, átaljába perui kincseket Spanyolország nyeli el; mikor az anglusok az ezüst flottát el nem csiperítik.]

Mellyben a kincseket kurkássza szertesét,
 Sőt számos rajt bocsát a messzi határra,
 A Bengala s Boszton virágzó partjára;
 De túl a szelíd dél áldott határain
 Nézd a barna népet forró homokjain,
 Vagy hever s éhezik a paradicsomban,
 Vagy koldúl, vagy lop, öl, prédál alattomban,
 Rongyos birtokossi ők a gyémántoknak,
 Mord s paraszt kertészi a fűszerszámoknak.
 Te vagy hát, óh Maros jámbor magyar vára,.
 Hol öszvefut a jó s a gonosz határa,
 Te vagy a pont, mellynél a vadság eltűnik,
 Te vagy, hol az ember érezni megszűnik.
 Vigyázz! mert közel van a homálynak partja,
 Elnyél, ha az észnek fénye meg nem tartja,
 Akinek díszére építsél templomot,
 És a vakság ellen hányj több-több ostromot.
 Tele olly lelkekkel termékeny kebeled,
 Kikben meg-megannyi Mentorid tiszteled,
 Kiket a nemzetnek és a két hazának
 A biztató egek gyámolúl adának.
 Rajta, nemes lelkek! álljunk ki a gátra,
 Már Európában csak mi vagyunk hátra,
 Hívnak magok után a többi nemzetek:
 „Magyarok! derék nép! mit késtek? jőjjetek!
 Mit késtek? termékeny bennetek az elme.
 Forr szívetekben a dicsőség szerelme.
 Vitéz lángotokat jobbra fordítsátok
 S a békesség édes hasznát munkáljátok.
 A durvaság ellen közös kötést fonjunk,
 S Atlástól Pontusig örök sáncot vonjunk.”
 Megyünk, nagy nemzetek! íme, Dáciának
 Túlso határin is már megindulának,
 Törjük az akadályt, mellytől nem mehetünk,
 S mind az emberiség kertébe sietünk.
 Vajha Moldvának is kies parlagjai,
 Ameddig terjednek a Pontus habjai,
 Magyar Koronánknak árnyékába menne,
 S a csángó⁴¹ magyar is polgártársunk lenne!

⁴¹ [A Moldovában lakó törzsökös magyarok így nevezik magokat; ezekhez járulnak még az újabb időkben egyszer-másszor kivándorolt magyar és székely familiák, a Besszarábiában, Krimeában és Új-Szerviában lakó régibb és újabb magyarok.]

A KEVÉLY

Nézd csak azt, ki amott sétálgat kevélyen,
Mindent megvét s útál szemeivel mélyen.
Felemeli orrát a többiek felett,
Öblös vitorlája hajt igen nagy szelet.
Ezt mihelyt valami szellő megmozgatja,
Azonnal kétfelé büszkén fíntorgatja.
Fel sem vesz senkit is nagy rátartóságban,
Mintha csak ő volna ember a világban.
Sajnálja a földre bocsátni lábait,
Útálván a véle testvér föld porait.
Sőt büszke lelkének az esik terhére,
A Teremtőt azért veszi crisisére;
Hogy amelly levegőt a szegény kileheli,
Úri tüdejének színi ugyanazt kell. -

Emberek! vagy hérók légyetek s istenek,
Ha kevélységekkel lehettek illyenek;
Vagy légyetek vélünk emberecskék ti is,
Így több becsületet fogunk adni mi is.
Melly nagy balgatagság, csak embernek lenni,
Mégis a hasonló embert fel sem venni!
S azzal, hogy valaki másikat megvetett,
Azzal prétendálni tőle becsületet.
A becsület olyan dögpárának lángja,
Mint a lidérc, melyet szül a sír barlangja.
Aki ezt kergeti, elrepül előle,
S azt szokta kísérni, aki szalad tőle.
Az embernek igen kényes természeti,
S magát megvettette látni nem szereti. -
Mit nyér hát, ki mindent megvét oktanul?
Őtet is megveti minden: s kárán tanul. -
A kevélység csupán a bolondnak gondja:
Úgy van! mert a kevély a világ bolondja.
Hát a világnak illy bolondja sok van-é? -
Hogyne! sőt a világ az illy bolondoké:
Sőt már a kevélyek olly nagy számmal vannak,
Hogy aki nem kevély, már azt tartják annak.

Tarka luftballonok! lebegő árnyékok!
Gyermekségből támadt fényes buborékok!
Lám a nemes ércek mind fenékre szállnak,
Mikor az otromba tökök fenn úszkálnak.

A FÖLDINDÚLÁS

Csak alig rendült meg a föld mély ürege,
Azonnal minden szív irtózva rettege.
Megrázott oszlopi fundamentumának
Rettentő zúgással egyberoskadának. -
Már reszkető háta befelé omlodoz,
A Tartarus gyémánt boltjáig hasadoz;
Mellyből sustorékol sűrű kénkö lángja,
Mint mikor fellobban az Etna barlangja.
Bömböl a föld belől, s küszködik magával,
Kívül ekhóztatja a romlást lármával.
A holddal szomszédos hegyek lesüllyednek,
Rajtok feneketlen tengerek eredenek.
Belől a pokolnak szelelő lyukai
Megnyílván, árvízként omlanak langjai;
Kívül az öszvedült házaknak kéményi
Lettek a pusztító lángoknak örvényi.
Recsegés, ropogás hallik mindenfelé,
Bomlik, törik, szakad minden ezerfelé.
A városok rakás kövekbe omlanak,
Az égből a pompás tornyok lehúllanak.
A halál a füstnek s pornak közepében
Kevélyen kóvályog véres szekérében:
S felútvén zászlóját egy setét felhőre,
Kacagva repül le a vérbe fekvőre.
A jajszó, sikoltás a levegőt teli,
Magát a csillagok közé felemeli,
Onnan terhesedve a nyílt poklokra ül,
S a benne kínlódok jajjával egyesül.
Iszonyító romlás, irtóztató csata,
Amellyet még semmi toll le nem írhatta! -
Hát az Ítéletnek millyen lesz formája,
Ha illyen iszonyú ichnográfiaja?

Király, vitéz, ki most egy harsogó szóddal
Népeket láncolsz meg hatalmas békóddal;
S te elmés tanácsos! ki ülven kormányra,
Egy plánummal zavart hánysz sok tartományra;
Ti, kiktől rettegnék annyi sok nemzetek,
E földindulásnak, ha lehet, intsetek.
És ha szavatokból semmit el nem követ,
Vessétek tömlöcbe e földi kénkövet;
Vagy menjetek vitéz táborral ellenek,
Hogy ez engedetlen lángok elvessenek;
Vagy ha a kabinet jobb módot találhat,
Tán a politika még többet használhat.
S akkor, ha ezt véghez viszi egy köztetek,
Imádjuk az erőt és az észet bennetek.
Imádjuk, ha ennyi kincsek pusztulását,

Ennyi embertársunk keserves romlását
Isteni erőtök vagy semmivé teszi,
Vagy, míg ki nem ütne, jól elejét vészi.
Népek jóltévői! fejedelmek! ha már
Csak egy földrengésből köztünk ennyi a kár,
Legalább az ilyen köznyomorúságban
Ti légyetek segéd egy káros országban
Ha rajtatok nem áll, hogy az ember hulljon,
Legalább az árva s özvegy ne koldúljon;
Kössétek bé minden nép közt a sebeket,
Hogy ép testtel tudjon szolgálni titeket.

A DÉL

Felhágott már a nap a Dél hév pontjára,
Egyenessen omlik lefelé sugára.
Tüzesül a bágyadt levegőég s hevül;
Felforrott az egész természet merevül.
A barmok terepély bikkfák alá mennek,
Híves árnyékjokban kérődzve pihennek.
A madárcák csüngnek a híves lombokról;
Leszáradt a nóta eltikkadt torkokról.
Az utazó, ki már csak alig lehellett,
Oltja szomját a hús forrás vize mellett.
A lankadt arató ledül izzadt fővel
Hogy majd dolgát kezdje megújult erővel.
Csupán csak a munkás méhecskék zsibongnak,
Széjjel az illatos rétek között dongnak.
Csupán csak az apró bokrocskák tövében
Zeng a csörgő prücsök a nap melegében.
A rezzent gyíkocskák a gaz között csereg,
Megáll, liheg, száraz torokkal sziszereg.
Sok száz szücske ugrál pattanó lábain
A hévtől elaszott fűveknek szárain.
Egyebek mind híves helyeken pihennek,
A dél forró heve elől félre mennek.
Alusznak még magok a híves szellők is:
Eltikkadtak a nap hevétől tán ők is.
Csak némelly enyelgő zefirek játszanak,
Mellyek a levelek alól kiugranak,
Hol e néma fáknak sírva énekelem,
Mint égeti mellyem a forró szerelem.
Ah! most is az a nap forog az eszembe,
Mellyen legelőször lobbant fel szívembe,
Mellyen rám csillámlott Rozi szempillája,
S tüzetől felgyúladt az Ámor fáklyája.
Ah, azólta nincsen semmi nyúgodalmam;

Még sincs e kínomért legkisebb jutalmam.
 Könyörgök, esdeklek néki mindúntalan;
 Minden könyörgésem rá nézve hasztalan.
 Égek, s égésimet orcámon mutatom;
 De az orvoslásra őtet nem hajthatom.
 Sírok: de sírásom nincs kit érdekeljen;
 Panaszlok; de arra nincs, aki feleljen.
 Ah, kínos állapot! bárcsak valahára
 Ennyi kínaimnak lehetne határa!
 Átkozott perc volt az, amelyben mellettem
 Elmenvén, kegyetlen! reád tekintettem,
 S Ámor mosolyogván szelíd nézésedből,
 E kegyetlen lángot szíttam ki szemedből.
 Vajha az ég vagy olly angyali szemeket,
 Vagy olly tigris szívbe illő érzéseket
 Beléd, szép kegyetlen! ne teremtett volna:
 Most szívem illy szörnyű tűzbe nem lángolna.
 Egyenes természet! hát rend szerint mégyen,
 Hogy aki mást éget, maga jeges légyen?
 Vagy Rózi is így ég, vagy szívem is fázik,
 Vagy, - vagy a te hitvány törvényed hibázik.
 Vagy tán, - Mit gondolok? - Balgatag szózatok!
 Hisz égek, lám mégis vízcseppet hullatok.
 Ollyan tűz ez, mellyet gerjeszthet a jég is,
 És lángokkal égvén vizet áraszt mégis.
 Jupiter is mikor essőzik legjobban,
 Lángozó villámja mindig akkor lobban.
 Hát ugyanezt Ámor nem vihetné végbe,
 Holott ő a legfőbb istenség az égbe?
 És így hideg lehet Rózi, bár szívem ég -
 Félre az eszemből, oskolai kétség!
 Ámor tanácsából még őt megkérlelem;
 Ki tudja? tán gyengébb szívvel bánik velem!
 Sírok, panaszkodom, új szokat keresek,
 Előtte könyörgést teszek s térdre esek.
 Lefestem kínomat sápadtan, s mint félhólt,
 Kincsemnek mondom, és - Ah! de már ez mind volt
 Mégis egy jó nézést tőle nem nyerhettem,
 Eltűnt s én egy néma kőnek reménykedtem. -
 Óh, gonosz szerelem! S te vagy ég istene?
 Nem, - nem, - az Erynnis szült téged, óh fene!
 S tán e nimfádat is a Stixnél nemzetted,
 S belé az Alektó vad szívét ültetted.
 Vesszetek, vesszetek! - Mit mondok! - Ah, talám
 Mindkettőt méltatlan szitkokkal káromlám.
 Ki tudja? ah, talám bennem van a hiba,
 Járatlan vagyok még Ámor titkaiba. -
 Itt ülök, s a nap is elhagy már engemet,
 S e lelketlen fáknak mondom keservemet;

Pedig tám a kegyes szerelem nevembe
Most sugall legtöbbet ártatlan szépembe.
Keljetek fel, nyájas zefírek! keljetek,
Mondjátok meg néki, hogy hozzá sietek.

A TÉL

Mormolnak szelei a fagyos északnak,
A zsindelyre vastag jégcsapokat raknak;
Ellepik a földet sűrű fergeteggel,
A folyóvizeket megkötik hideggel,
Mellyeket ösztínek a havak és derek,
Az öreg tél fején villogó púderek.
Zúzmarázos a Bak csillámló szakállá,
Csörög a jég miatt minden szőri-szála.
Vége felé járván a fagyos december,
Decembert hordoz már magán minden ember,
Szellős volna nagyon az ing s a papucs ma,
Bezzeg becsbe is van a bunda s a kucsma.
A vékony rokolyás leánynak s a póre
Gatyájú legénynek borzad minden szőre.
A farkasok, medvék, rókák hébe-hóba
A sűrű erdőbe mennek prédálóba.
A többi állatok merülvén álomba,
Alusznak az ősszel készített alomba.
A madarak nagyobb része elútaza
Csak veréb, csak varjú maradt idehaza.
Az is a városhoz közelebb szivárog
S a disznótorokba örömnótát károg.
Komor minden, minden szomorúnak tetszik,
Mihelyt a tél borzas csillaga feltetszik:
Mindent öszvebágyaszt és puhít ostoba
Levegő egével a békült szoba.
Csupán az örvendő fársáng víg zászlója
Lett az elzsibbadt szív megvígasztalója.
Melly, víg kiáltással felemelvén fejét,
Ugrál az új havon, nem találja helyét.
Öltözik magára sokféle maskarát,
Ugrós kozák táncra billegteti farát.
Víg ebédeket tart terített asztalán,
Markába pecsenye, kulacs az oldalán.
Táncos szobájába víg muzsikát penget,
Kurjongat s a búnak jó'szakát izenget.
Szánkáz, s esik néha olyan is a szánba,
Amillyent nem igen tennének románba.
Követi sok gavar, csirippol utána
Sok dáma, ki három férjet is kívánna. -

Balgatag nagyvilág! ez-é a mulatság,
 Amellyet únalom követ és fáradság?
 Ez-é a mulatság? amellynek utánna
 A test még egy másik mulatást kívánna;
 Hogy visszanyerhesse azt az állapotot,
 Amelybe addig volt, míg még nem mulatott.
 Lármás vígasságok, eltikkasztó bállok,
 Bennetek melly kevés örömet találok!
 Adnak-é a magát megúnt természetnek
 Újúlást, amellyek ezekből születnek,
 A sok szófi beszéd, kicsapongó Ámor,
 Komor álmatlanság, harmadnapi mámor?
 Mulattat-é olyan mismás gyülekezet,
 Mellyet oda tánc, bor s nem barátság vezet?
 Mert kit baráttá tesz a bál tánca s bora,
 Az nem barát, hanem csak pajtás s cimbora.
 De a tánc?... Hát úgy jó vissza egészségünk,
 Ha előbb a táncba elvész frissességünk?
 S úgy vidít meg a bor, ha délig hortyogva
 Fekszünk krápulába virradtától fogva?
 Úgy megy majd gyomrunkba jól a concoctió,
 Ha mind dosztig esszük a bálba, ami jó?
 Igaz, van recipe: megterhelt és heves
 Gyomrunknak új erőt ad a korhel-leves;
 S a nemalvás után jólesik az álom,
 Lehet másnap estig aludni. - Sajnálom! -
 Osztan a bál nem áll csupán dobzódásba,
 Evésbe, ivásba, táncba, ugrálásba:
 Ha az ember magát illyekben nem ártja,
 Van dáma beszélteni, van játszani kártya.
 Igaz: de ezekért mennyi esztelenek
 Egymásnak költséget s lármát szereztenek?
 Mit ér a kártyapénz? kétséges nyereség,
 Mit ér a báldáma? másé a feleség.
 S a fülekbe illy szó mennyiszer ütközött
 A dámázók között s a kártyázók között:
 Ni, a huncfut tőlem Trészit elragadta! -
 Hiszen nem is pikket adott az ebatta! -
 S ez a szép mulatság így mégyn előre
 Lármáról szitokra s végre gyíklesőre. -
 De hagyjuk el: s a Bál-istent ne gúnyoljuk,
 Mert a nagyvilágnak orrát felborsoljuk.
 Hagyjuk el; máris sok Bál papja s nimfája
 Szentségtörő Múzsám excommunicálja.
 Sok ifjú gavallér öszveszid engemet,
 S kiveti a kaput zsebjeből könyvemet.
 Sok módi kisasszony mint paraszt verseket,
 A toalettéről leszórja ezeket.
 De méltóztassanak megengedni kérem,

Hogy e tekintetes lármát nem dicsérem.
Reménylem, az urak többet is találnak,
Akik nem hajtottak még térdet a Bálnak. -
Vojtára, langauszra, puncsra nem mehetek,
Két barátom van itt, vélek beszélgetek,
Szerelmeskedni is Poppal vagy Gesznerrel
Jobb szeretek, mint ott sok pajzány stucерrel.

A NYÁR

A nap kettőztetvén hév tüzét a Rákon,
Magossan tündöklük a hideg klímákon.
Hevül a Neméa sárga oroszlánya,
Mert sugárit a nap rá közélről hányja.
Vévén a Szírius tőle melegséget,
Tüzes csillagával minden határt éget:
S mihelyt dögletes fényű csillagzatja
Magát a ráfordúlt égen kimutatja,
Azonnal a tavasz szépségi hervadnak,
A kies ligetek, mezők elfonnyadnak.
A tőle megaszalt természetnek szomszárja
A rétek haldokló virágit lenyomja.
Lekonyúl a beteg liliom s tulipánt,
Mellyeket belől egy száraz hektika bánt
Illatos kebeleket Flórához temjénezt,
Hogy könyörüljön már beteg seregén ez.
Neki alázatos szárok meghajlítják,
Az újító essőt nyílt szájjal áhítják.
El is jön az esső néha nagy felhővel,
De széllel, dörgéssel, villámmal s mennykővel.
A forgószelet öszvetördelet a fákat,
Elsodorja a szép vetést és plántákat.
A rohanó zápor a rétet elmosza,
A virágok nemző részit lecsapdossa.
A tüzes mennydörgés minden szívet gyötör,
A langozó mennykő mindenfelé ront, tör.
Kopog a jégesső, tördelet mindeneket,
Mind pocskékká teszi a szántóföldeket.
De mihelyt a setét felhők elrepülnek,
A haragos egek ismét kiderülnek.
A mosdott nap egy fél felhőre könyökölt,
A megszárt áerben vidámon tündökölt.
Szépen villogtatja a szagos rétekben
Apró képecskéit a kristály cseppekben.
A megéledt barmok s vadak ugrándoznak,
A víg madarakkal az erdők hangoznak. -
Egy illy hűs essőért mennyit sohajtozott,

Akit az izzadság és por besározott.
Aki lankadt karral vont a kaszáját,
Beg édes örömmel kezdi most munkáját
Beg ártatlan élet, be édes nyugalom,
Mellynek megsózója a munka s szorgalom.
Óh, be kedves álom, melly az elfáradott
Inaknak szükséges megtágulást adott! -
Be jól esik a szűk étel, ha eleve
A munkás gyomrába minden vérré leve.
Ti, kiknek nem ízes sem álom, sem étel,
Lássátok, millyen jó ez a dologtétel.
Ti puhák, a gyepre fekünni sem mertek,
Sőt a lágy pihén is sziszegve hevertetek.
Páva módon fénylő baglyok, kik módiból
Éjtszakát csináltok a nap óráiból;
Ti elpuhult testtel ürögtök, forogtok,
Vagy egész napestig ájultan hortyogtok.
Mikor öszvefőttök a forró dunyhába,
Érzésetek zsibbadt, agyvelőtök kába.
Finnyás henyék, kiknek a has istenetek,
Herék, kik csak azért éltek, hogy egyetek.
Hány fogásba esett jóízűn egy falat,
Hogy hasfájás nem jött reátok azalatt?
S a munkás kenyerét, sajtját előveszi:
Délbe, estve, mindég jóízűen eszi;
Tiszta forrásvízzel enyhül igaz szomja:
Mikor fejeteket a sok bor elnyomja,
Így mikor sok kincsbe áll néktek a halál:
Ő egy napi számból új életre talál.
S mikor nyavalyák közt henyél a negédes:
Néki a munka közt éte, álma édes. -
Te szegény arató, ki uradnak a nagy
Szerencsét irigyled, hallgass: Boldogabb vagy!

AZ ŐSZ

SZEPTEMBER

Már a víg szüretnek örül minden ember,
Mellyel örvendeztet bennünket szeptember.
Októbert ollyformán biztatja előre,
Hogy nektár lesz a bor, és másolás a löre.
Setétül a setét góhér a vesszőkön,
Barna színt vér vissza a többi szőlőkön,
Amellyeknek általvilágító kristályja
A nézőt már édes nektárral kínálja.
Rajtok királyságot mutogatni akar

A veres bársonyba kevélykedő bakar.
A sárgálló almák, a piros körtvélyek
Legörbedt anyjoknak emlőjén kevélyek.
Fája alatt hever a főtt berekenye,
A kövér noszpolya, a borzas gesztenye.
Megterhelve az ősz a fáknak ágait,
Vastagon ráfűzte gazdag áldásait.
Csak az a baj, hogy már hűvösök a szelek,
Néha egy kis hideg és dér is jár vélek,
Mert már a Mértéket hogy Fébus elérte,
A napot az éjjel egyenlőnek mérte.
De mégis, barátom, jer, ha kísétálunk,
Az őszbe is elég örömet találunk.
Ha nincs is olly pompás, mint a víg kikelet.
De mégis sok részben dicsekszik efelett.
Van édes szőlője, van szagos gyümölcse,
Mellyel a sétáló kebelét megtöltse,
Ha a szép virág is olyan kedves maga;
Hát a gyümölcs mellynek íze is van s szaga?
Az ugyan ébreszti, de csak látásunkat,
Ez ízlésünket is s véle szaglásunkat.
És így ha a tavasz a leggyönyörűbb rész,
Az ősz meg legjobb is, leggyönyörűbb is lesz.
Levegő ege is délután enyhesebb,
A szent Mihály nyara most legkellemesebb.
Van a hegyen egy kis szőlőm és szilvásom,
Itt esik illyenkor legszebb mulatásom.
De ha te nem sajnálsz vélem megjelenni.
Ez a gyönyörűség kétszeres fog lenni.
Eszünk körtvélyt, almát s barna gohérokat.
Nem irígylünk semmi rakott asztalokat.

OKTÓBER

Már hát elérkezett a víg október is,
Melly után sohajtott Bakhus ezerszer is.
Itt van a víg szüret, s mustos kádja körül
A szüretelőknak víg tábora örül.
Mellybe hordogatja a megért szőlőket,
Víg tánccal s lármával nyomja benne őket.
Kellemes zúgással omlanak cseppjeik,
Jó kedvvel bíztatnak zavaros leveik.
A sajtó örvendő lármával csikorog,
Oldalán a piros nektár zúgva csorog.
A lucskos parasztok szurtos képpel járnak,
Néki-nékimennek a tele sajtárnak.
Az ideit szűrik, isszák a tavalyit,
Jövő esztendőre tartják majd a mait.

Az újnak örülnek, s ótól kurjongatnak.
Mert markokba teljes kulacsot forgatnak.
Tántorgó lábokkal és reszkető kézzel
Mégis sok hordókat töltnék meg mustmézzelel.
S míg a zúgó léhón lefelé foly a must,
Azalatt a hordó mellett isznak víg tust.
Haragszik a gyermek Bakhus a hordóba,
Míg egy részét ki nem szedik a lopóba.
Mérgébe tajtékját túsza a szájára,
Kiüti fenekét, s elfut utóljára.
Kapj az általaghoz, ne szégyenld, barátom,
Ne szégyenld; ládd, én is a számat nem tatom.
Gyönyörű munka ez, ha szinte lucskos is,
Örömmel nyúl ehhez a paszamántos is.
Még must korába is a bor víggá téssen,
S minden reátartást a szívből elvéssen.
Hátha még férfikort érhet a hordóba,
S mint királyi székbe, kiszáll a kancsóba?
Melly édesen pezseg! már előre látom,
Melly vígakká téssen ő akkor, barátom! -
Idvez légy, Liéus, jóltévő istenség!
Tetőled szívünkből fut a kedvetlenség,
Te a barátságot s örömet érleled:
Légy jó! ím, kezet fog az ember teveled.

NOVEMBER

Eljött már november didergő hónapja,
Hideg szele a fák ágait megcsapja.
Meghalva elhullnak a sárga levelek,
Játszadoznak vélek a kegyetlen szelek..
Az ajtónál álló télnek hideg zúzza
A zöld ligeteket s mezőket megnyúzza.
Hideg esső csorog, csepeg egész éjjel,
A fázékony Auster havat is hány széjjel.
A borongós égnek sűrű felhőzése
Házba zárt szívünknek kedvetlenedése.
Jer, barátom, minden únalmat üzzünk el
Az új boron vidám beszélgetésünkkel.
Van elég gesztenye, van elég noszpolya,
Van dió; mellyik kell? mind jó borkorcsolya.
Gazdagabbak leszünk akármelly bárónál,
Csendességben ülvén itt a kandallónál.
Az az óros kancsó megint jár közöttünk,
Tudod, mint tegnap is, mikor haza jöttünk.
Még ugyan a borom nem forrt ki egészen,
De semmi; potomra minek heverésszen?

Most még jobban is csúsz, mert édes valóba,
S különben sem látszik színe a kancsóba.
És ha az elsőtől még kedved nem dúzzad,
A másik kancsót is körömhegyig húzzad.
Magam is így fogok teutánad tenni:
Török, szakad, mégis vígan kell ma lenni.
Vígan ma, barátom! és ha pitizálunk,
Róziról is egy-két sort dallarizálunk.
S ki tudja? hátha még táncot is kell várni?
S hatos minétet is fogunk ketten jární?
Neveted? de több is történhetik itt még:
Bolond az, barátom, aki okos mindég!
Le kell a mord képet néha-néha tenni:
S ha ennyi hívságra nem fogunk is menni:
Jer, legalább minden únalmat üzzünk el
Az új boron vídám beszélgetésünkkel!

TEKINTETES NEMES MIHÁLYFALVI ISTVÁN ÚR UTOLSÓ TISZTESSÉGÉRE

Ember! hát olly csaló remény is hízalhat,
Hogy aki még ma él, holnap meg nem halhat?
Hát ha az egészség s az erő jár veled,
Bízatsz, és a halált még messze képzeled?
Illy édes álmokkal ne kecsertesd magad,
Mert biztos örömöd közt hamar elragad.
Gyakran a legnagyobb erők leroskadnak,
S ledült oszlopai ezekre szakadnak;
S mikor így az erős a földön fetrenge,
Minden bajon kívül nyúgova a gyenge.
Gyakorta sírhalmot a gyenge ifjaknak
A vénség reszkető erőtleni raknak.
A halálnak jöttét egy ember se tudja,
Az erő, a szép szín gyakran elhazudja.
Mindezek az Isten titkának házában
Sorra vannak metszve adamás táblában.
Ezt az emberi ész soha fel nem járja,
Bár minden titkoknak légyen nagy bűvárja.
A' bizonyos, hogy meg kell halni mindennek,
De szabott idejét ki tudhatja ennek?
Várhatja hát éltünk akármeltyik pontja,
Hogy gyógyíthatatlan mérgét reánk ontja.
Mivel, mint az árnyék a testet követi:
Kísér s lábunk minden léptét számbaveti.
Elrejtett nyilait hordozzuk testünkkel,
Csak halni készülvén hosszú életünkkel.
Ennek legkedvesebb s vígabb pillantása,

Amannak gyászos sírt édes álma ása.
Ez míg egészséges, kövér testű vala,
A halálnak csak egy nagy prédát hízlala;
Amannak orcái azért virágzanak,
Hogy légyen mit rágni a párkák fogának.
Ezt győzödelmének kellő közepében
Verte le a halál a sír fenekében;
Amarra legédesb reményei között
Nyilat örömének napján lövöldözött.
Azért bár az esett tagok reszketése,
Bár az erős vállak, lábak görbedése,
Bár a száraz hurút koporsós szózatja
A küszöbön álló halált nem ugatja,
Bár hósín zászlóját az elaszott vénség
Fejed pusztúlt várán nem lobogtatja még;
Ne kecsegtesd magad mégis, hogy a sírnak
Lakossai közé még sokára írnak;
Hanem tartsd magadat minden pontban készen,
Mintha készen volna már sírod egészen,
S annak szélén állnál tántorgó lábakkal,
Célozván a halál sok ezer nyílakkal.

Mihályfalvi István, kit e sír befedett,
Illyen szókkal oktat, halandó, tégedet:
Kinek pora felett állítsd meg labodat,
Esmérd meg e hozzád szóló barátodat.
Mihályfalvi István vala édesatyja,
Kiben egy esküdtjét Debrecen siratja.
Nánási Erzsébet e világra hozta,
Mindkettő a virtus útjain hordozta.
Hogy tanulásának egy pontjára lépe,
Béfogadta Pallás még akkor zöld népe.
Innen ment tanulni Verbőczy törvényjét,
Mellynek addig bújta setét szövevényjét,
Hogy végtére célját eltalálta benne,
Mellyen bölcs elméje végre megpihenne.
Szolgált mint prókátor, szolgált mint fiskális,
Majd minden rendeknél s familiáknál is,
Akiknél melly igaz, hű egyenességgel
Bánt volt a vállára tett kötelességgel:
Abból én most elő egyet sem számlállok,
Magok szóljanak, én rájok apellállok.
Kivált elég tanú Debrecen várossa
S ennek minden rendű hazafi lakossá.
Te légy, nemes város, te légy tanú ebben:
Vihetni-é dolgot önála bölcsebben?
Én ugyan, óh nemes város! azt felelem
És tudom, hogy te is azt feleled velem:
Hogy míg ama kilenc esztendők folyának,
Mellyekben mint esküdt szolgált hazájának,

Fő hivatalira olly híven vigyáza,
 Hogy a nagyokban is soha nem hibáza.
 Érdeminek nagyobb pálya nyílt, mióta
 A bölcs szenátusnak híjját ő pótolta;
 Melly fő karban méltó tekintettel fénylett,
 Tekintetes nevet igazán érdemlett.
 De négy esztendei tündöklési után
 Elhúnyt egünkről a több csillagok után.
 Meghólt! életének legjobb szakaszában,
 Fél századot élvén az élők sorában,
 Most hát sírja szélén megáll s rokonjait
 És kedvesit illyen bús szókkal hagyja itt:
 Ó, angyali tábor! várakozzál velem,
 Míg szerelmesimet rendre megölelem!
 Ímé, testem felett sír Fodor Zsuzsánnám!
 Életem egyikért őerte kívánnám.
 Jer, hűlt karjaimmal, jer, hadd öleljelek!
 Vagy ha szabad lesz, az égbe is vigyelek.
 Jer, szedd ajakimról végső lehelletem,
 Tiéd ez, óh, ezt is csak érted tehetem.
 Fagyos nyelvem igaz hűségéd hálálja,
 Rebeg, hogy síromnak szélén prédikálja.
 Huszonnégy esztendőt, mellyben együtt éltünk,
 Csak huszonnégy rövid órácskának véltünk.
 Kivált a huszadik hogy soká haladott,
 Kis Jónathánunkkal minden áldást adott,
 Kinek gyengeségét kötöm hív szívedre,
 Édesanya! vigyázz egyetlen egyedre.
 Neveld fel és tegyél egy olytant belőle,
 Hogy majdan minden száj jól szóljon felőle.
 Most karjaim közül, kedvesim! menjetek,
 Adjatok végsőkot, rám emlékezzetek.
 Ó, Isten! ki nézel özvegyre s árvára,
 Írd fel ezeket is szíved táblájára.
 Az én hív Zsuzsánnám, kedves Jónathánom,
 Légyenek tieid, már csak ezt kívánom.
 Még karjai esküdt Nánási Mártonnak
 S vele Toronyai Zsuzsánnának vonnak.
 Ó, megyek, kedvesim, áldással hozzátok,
 Mellyet a jó Isten árasszon reátok.
 Itt áll még mellettem egypár atyámfia,
 Itt Nánási Sára, vele Kós Mária.
 Az Úr tinéktek is adjon mindeneneket,
 Vigyen az Ábrahám keblébe titeket.
 Kenesei Mihály Nánási Sárával,
 Légyetek áldottak az Úr jóvoltával.
 E' légyen vezértek, óltalom s bátyátok,
 Így semmi rossz nem mér rontani reátok.
 Tar István és Farkas Erzsébet! néktek is

Légyen javatokra még ellenségtek is.
A Mindenhatónak karja takargasson,
Hogy békességteknek semmi ne árthasson.
Végre, kit a vérség s baráti szeretet
Vélem feddhetetlen egyességre vetett,
Mindnyájan megáldlak utolsó órámon,
Nevetek halálos szókkal hangzik számon.
Ti pedig, társatok tisztbéli társai,
Tekéntetes, nemes tanács bölcs tagjai!
Kik ezen városban egy széket ültetek,
Hogy az Úr nevében törvényt nézessetek:
Köszönöm bennetek azt az indulatot,
Mellyet mindnyájatok erántam mutatott.
Én megyek; köztetek az Úr lelke lakjon
S mindennemű jókat fejetekre rakjon.
Nemes közösség! e város vénei,
Légyetek az Isten kedves emberei,
Adjon mindnyájtoknak száz vigyázó szemet,
Hordozzon míg Nébón maga el nem temet.
Isten hozzád, világ! búcsúszom tőled is,
Mivel Jézusomért elhagylak téged is.
Ő por testem hagyja tétetni a porba,
Lelkem a szentekkel ülteti egy sorba.

1794. aug. 29.

KÉSZ LÉGY A HALÁLRA

Bár a száraz hurút koporsós szózatja
A küszöbön álló halált nem ugatja,
Bár hősín zászlóját az elaszott vénség
Fejed pusztúlt várán nem lobogtatja még;
Ne kecsertesd magad mégis, hogy a sírnak
Lakossai közé még sokára írnak;
Hanem tartsd magadat minden pontban készen.
Mintha készen volna már sírod egészen,
S annak szélén állnál tántorgó lábakkal,
Célozna a halál rád ezer nyilakkal. -
Külömben kár volna magad rettenteni,
Gyönyörűségedet megkeseríteni,
Tréfaság egy ilyen kettős félelemmel
Célozván, sok jókat nézni békényt szemmel.
Élj vígan, játszódván a vígság keblében,
A gyönyörűségek kies ligetében.
Legyen semmi gondod a templomra s papra,
Halaszd azt halálod előtt való napra!

SERKENTÉSE A MÚZSÁNAK

Jer! magunknak fűzzünk szárnyakat.
Hogy ama bérces kőszálakat
Megtetézhezzük azokkal;
Láthassuk várát a Hónornak,
Hol a múzsák egy nagy tábornak
Fejét fűzik laurusokkal.

A halhatatlanság felette
Örök templomát építette,
Amellybe meghólt a halál.
Itt, ki szerette a múzsákat,
Nevével kérkedő táblákat
Merő gyémántokból talál.

A dicsőségnek trombitája
Nevét harsogva prédikálja
Mindenütt a nemzeteknek,
Ezt a hír felvén szárnyára,
Viszi a világ négy sarkára,
Hogy általadja ezeknek.

Székulumi az elmúlásnak
Általadják ötet egymásnak,
És megőrizik hűséggel;
És mikor sírjára mutatnak,
Örömmel könnyeit hullatnak,
Koronázván dicsőséggel.

Népei a fagyos északnak
S kik a forró nap alatt laknak,
Hirdetik, ki volt Homérus!
Örömmel tapsolnak őnéki
A Gangesnek gazdag környéki,
Visszaekhózik Ibérus.

Vajha énreám tekintene
Nyájas szemekkel Melpómene,
És éneklője lehetnék!
Úgy mind halált, mind más veszélyt s kárt,
Melly a legnagyobbaknak is árt,
Bátor lélekkel nevetnék.

MARJAI LEÁNYOK TANÍTÓJA

*e vers készítésekor már gazda, Makó Mihály nevenapjára
íratott versek Csokonai által*

Egek! mi ez? menyegző-e? vagy tán tor?
Már akármilyen - legyen csontra minden kántor.
Ez nem komor estve,
Víg van ráfestve,
Mint mutatja a bor.

Holnap, kedves hajnalába Szent Mihálynak,
Száz torokba száz Bakhusnak száz sírt vájnak.
Sok pint, itce s kanta
Víg salvét kottyant a
Tüdőnek és májnak.

Míg hát a bor feláztatván a Gingivát,
Az ivásban százszor tennénk recidívát.
Énekünk a Fagyas
Százszor visszaadja s
Azt kiáltja: vivát!

Vivát, éljen, köztünk minden ezt kívánja,
Mihályra ez áldást buzgó szívvel hányja,
Hogy égjen sokára,
Sok ezer pipára
Élete dohánya.

EGY BÉCSI MAGYAR GAVALLÉR

Be kedves napjaim repdestek mellettem!
Be vidám életem volt régenten!
Mikor még a márvány szívet is megvettem
Egy szócskán, egy kurta komplementen: -
De most már kerülnek, látom, az ollyak is,
Kik hajdan tiszteltek, s imádtak is.
Úgy vagy! kit tegnap bálványolt a dáma,
Szemeit gúnyolva hányja rá ma.

Míg csengett, míg pengett nálam a sok tallér,
Míg szemfényt veszthetett a szuferint;
Voltam a dámáknál kedves egy gavallér,
Tiszteltek, imádtak módjok szerint: -
De most rám mindenik félszemmel hunyorgat,
Megvető nézéssel hátat forgat.
Úgy vagy! bár tegnap ölbe volt a legény,
Láb alatt sem fér el ma, ha szegény.

Már ma a szíveket kirakják vásárra.
Legjobbat vehet a legpénzesebb;
Komisz lesz s rosszféle, ha olcsó az ára,
A módi s külföldi legbecsesebb: -
Így arany szerelmet aranyon vehetel,
Réz lesz, ha csak rézzel fizetgetel.
Úgy vagyon! most arany időben kell élnünk,
Amint peng, aszerént kell remélnünk.

VÁN, VÉN

vagy az üstökös eloquentia

VÓFI.

És pedig az én uram Kajos István,
A Szentlélek felbuzdítván
S szándékát a szent házasságra vetvén.
Dombi Pandát megszeretvén,
Becsületes szüleitől megkapván,
Véle a minap felcsapván,
Ma, mint a vereshagyma, megesküdvén,
Estére mellé feküdvén,
Szent lakodalmat evégre csinálván,
Egy kis kollációra,
Egy darab pecsenyére,
Borra egy kancsóra,
Táncra, kufercesre
Kelmedet is invitálván,
Hogy a több frekvencia elérkezvén,
Jelenjen meg örvendezvén,
Engem küldött szűz jóreggelt kívánván. -
Ennye, be sok jeles vén, ván!

ÖRÖMVERSEK

PROFESSZOR BUDAI ÉSAIÁS ÚRHOZ,

*midőn 1794-ben a külső országai akadémiákról,
mint meghívott professzor, lejött*

I. ÉNEK

Nem számlálják olyan vágyással
A két pólus alá szorúlt
Hosszas éjszakába borúlt
Halandók az órát egymással;

Hogy az a nyájasabb nap
Jöjjön valahára,
Mellyben süssön a víg nap
Mosolygó sugára:

Sem a téli bőrbe öltözött,
Gyenge tejét szopott csíra
Nem vágy zefír csókjaira
Úgy a hideg göröngyök között;
Hogy kertjében a szép Flóra
Ápolgató kézzel
Egyengesse mosolygóra,
S töltsen tele mézzel:

Admet nyájától Apolljokat
Nem várták úgy tanítványi
S árván kesergő leányi,
Sírva vervén bágyadt lantjokat:
Mint amiként esdeklének
Eddig az óráig
Fiai e kis Tempének
Hozzád Göttingáig.

II. ÉNEK

Most már kedves személyednek
Enyhítő látására
Minden szívek megélednek,
Indulnak víg nótára;

Ezt az öröm hármaztatja,
Tarka szárnyát csattogtatja,
Csepeg róla ambrózia s nepente,
Mellyel vidám ábrázatját kikente.

Peng e kis hely múzsáinak
Édesen rezgő lantja,
Minden húrja Budainak
Kedves nevét pattantja;
Zeng az öröm, zeng a vivát,
Míg az öröm, míg a vivát
A szíveknek érzésibe szakadnak
S egy édes sóhajtáson elszunnyadnak.

III. ÉNEK

Élj vígan, nagy lélek! érdemeddel,
Anyai kezén a csendes bódogságnak.
Járjon a dicsőség nagy neveddel
Szegeletein mindenütt a világnak,

Szállj az egek csillagira az Hónorral,
Állj ide a nagy lelkek kapuiba sorral.
Majd a hír
A mély sír
Omlásai közt érdemed megtartja,
Könnyekkel
S énekkel
Hálálja Duna, Tisza partja!

MÁS VERSEK,

*mellyekkel megtiszteltetett tiszteletes tudós Budai Ésaiás
professzor úr, mikor az akadémiákról lejött, az akkori
poétáktól, Csokonai Mihály poeseos praeceptor alatt*

Sóhajtott Göttinga felé a Tempe és Helikon,
Bús ekhó ült egyikén, visszaekhózott a másikon.
Pengett a szűz múzsák seregében Budai neve,
Kit eleve díszévé teve
Apolló, Pallással mulatván egymással
S emlegetvén édes, epedt vágyódással.
Hány forró sóhajtások lengettek berkünk tájában,
Mellyre tanítónkkal így zúgtunk a hegy aljában:
Sok szív fohászkodása az ég kapuira jár,
Ah, küldjétek már, akit régen vár.
Küldjétek hazánkba, ülvén katedránkba,
A tudomány édes mézét rakja szánkba.

SZOMORÚ VERSEK

*mellyek irattattak nemes, nemzetes, vitézlő
Fényes István úr halálának alkalmatosságával*

Mikor a setét éj gyászos szövevényje
Ködéből kiderül a szép hajnal fényje,
Annál szebben hányja sugárait széjjel,
Mennél komorabb volt s rettentőbb az éjjel.
Melly elevenséget és víg kedvet kapnak
Mindenek, fényével a jóltévő napnak:
Így, mikor a setét siralom völgyébe
Bujdosunk az élet ezer veszélyébe,
Legfényesebb fáklya az Úrnak félelme,
Ezután járhat az emberi vak elme:
Ha a halál szörnyű árnyékába esünk.
Fényjével megújít a Jézus, jegyesünk.
Az igazság napja tűndöklök ragyogva,

Fényes mennyországba jutunk ennél fogva.
A többi mind homály, mind köd, mind setétség,
Mellybe félelem van elrejtve és kétség.
Egyedül a Jézus s a mennyország fényes,
Mellytől fényesedik az ide zárt Fényes.
Esküdt Fényes Istvánt fedí e setét bolt
Útazó, ezt illő tudni, ki volt s mi volt?
Nemzé Fényes István Szabó Erzsébettől,
De mind attól hamar megvála, mind ettől.
Nagykőrös várossa volt kedves hazája,
Mellynek sok ideig tartá iskolája.
Onnan ide jöven tudománnyal tele,
Itt két esztendeig zöld tógát visele.
Ezt hogy egy gondolat véle lerakatta,
Tanuló elméjét kalmárságra adta.
Melly hivatalban járt melly igaz lélekkel,
Bizonyíthatnám itt sok jó emberekkel.
Sőt derék eszének s igaz jóságának
E város nagyjai bőv példát adának,
Midőn nyolcvanhárom esztendő folytába
Ültették a hatvan személyek sorába,
Mellybe sok hivatalt aszerént folytatott,
Hogy panaszt rá csak az irigy sem mondhatott.
Itt is talentomát vásárra úgy tette,
Hogy a nyereséget más is bőven szedte.
Mikor már egy hív párt keresni kívánna,
Itt is nyereség lett Hadas Juliánna,
Kivel míg tizenhat esztendő telének,
Egymásba hány boldog napokat nyerének!
De mi is van ennél gazdagabb nyereség?
Kereskedő ha jó, ha jó a feleség.
Melly bőv nyereségnek e' lett interesse,
Hogy egy József fiát szült kedves hitvesse.
De mi is nagyobb kincs, mint ha van jó fia?
Arany feleségnek bővséges lázsija.
Most már a nyavalyák fonnyasztó serege
Ráütvén, régólta vólt ennek betege.
Kivált három héttől fogva Jehovának
Sújtoló kezei rásúlyosodának.
Végre lövésére halálos nyilának,
Lelkét híven visszaadta jó Urának.
De akár életet ért is, akár halált,
Nyeréséget mindég a Krisztusba talált.
Ő hát nyereségről így ment nyereségre,
Mígnem a Krisztushoz feljutott az égre.
De míg elköltözne a földnek színéről,
Illy búcsúzó szókat bocsát hült nyelvéről:
„Szerelmes hitvesem, Hadas Juliánna!
Köszív volna, melly egy özvegyet ne szánna.

Köszönti néma szám, s e megmerevedett
Nyelv is prédikálja igaz hívségedet.
Töröld el könnyedet bánatos szemedről,
Jó az Úr, ő gondot visel életedről.
Bár most szép napodat felhők fedezték be,
Ki fog még derülni eged vidám kékbe.
József! jó atyádat bennem elvesztetted,
De a legjobb atya megmarad melletted.
Csak az ő félelme járjon mindég veled,
Így a boldog partot örömmel megleled.
Mindenekhez hív légy és jó, hogy mindenek
Erántad egyenes szívet viseljenek.
Isten! ki könyörűlsz az árván s özvegyen,
Mindenható karod ezekkel jót tegyen.
E két gyámoltalant, óh! írd be könyvedbe
S atyai szárnyaid árnyékával fedd be.
Már karjaim közül, kedvesim! menjetek,
Légyen a jóltevő istenség veletek.
Veled, esküdt Hadas Sámuel özvegye,
Szathmári Mária, az ég e jót tegye:
Hogy míg élsz, életed folyjon békességbe,
Míg fő boldogságot fogsz érni az égbe.
Fényes János öcsém, ki most is Pozsonyba
Kalmárkodván, nem tudsz semmit halálomba,
Haldokló számmal is szerencsédet kérem,
Áldjon meg az Isten, szerelmes testvérem!
Nagykörösön lakó Fényes Erzsébetem,
Madár Péterreddel neved emlegetem.
Áldjon meg az Isten minden boldogsággal,
Végre dicsőítsen örök mennyországgal.
Nemes tanács s nemes közösség s ennek
Tagjai, légyetek áldotti Istennek.
Isten hozzád, nemes kalmári társaság,
Legyen óltalmazod a legfőbb Uraság!
Engedj meg, ellened ha mibe vétettem,
Isten hozzád, én már mindent megengedtem.
Minden jó barátim! s vérségim! reátok
Bőv áldás terjedjen, már Isten hozzátok!
Te pedig, földből lett testem, nyugodj végre,
Míg lelkem felviszi Jézusom az égre.”

Ámen.

AZ EPITÁFIUMRA METSZVE E' VÓLT:

Nemes Fényes István teste
Nyúgodalmát itt kereste,
Kit élni, óh mint kívánna
Párja, Hadas Juliánna
És Fényes István árvája.

De Fényes István atyjának
S Szabó Erzsébet anyjának,
Kiktől Kőrösön született,
Utánok menni sietett,
De véle a boldog sereg.
1794. december 1.

[CINOBER MIÓLTA...]

Cinober miólta
Fennáll ő rút volta
 Sűrű kározas.
Nincsen benne korom,
Csupa Veres Toron
 És harangozás.
Nincsen benne piritusság,
Csak rahetli jurátusság.

[FALATAIMAT ELEGYES BORHAJTÁSSAL...]

Falataimat elegyes borhajtással
 Kettőztetem, óh!
Jere velem az öreget kortyantással
 Kérni, bús ekhó.
Te, Ferencnek karafínája,
Te, véres krapula hazája,
 Ugass vissza reája.

HUNYADI FERENCHEZ

I. ÉNEK

Ábrahámnak nagy jószágú istene!
A tebenned bízó szívnek mindene!
Kitől vagyon minden mozgás, lehellet,
Légy kegyelmes hadnagy kis néped mellett
Ennek Áronjával
És egész házával
Lakozz mind éjjel-nappal;
Hogy ember dicsérjen,
Alleluját zengjen
Házadban e főpappal.

II. ÉNEK

Dávidnak szent Múzsája, ülj ajakinkra nyelveddel,
Illesd meg a mennyekből csepegő tiszta mézeddel!
Pengesd, Úrnak egész háza! víg Jedutumodat,
Tiszteld papodat,
Hív Áronodat.
Leányi Sionnak
Majd víg nótát vonnak,
Cedruságat e megtisztelt főre fonnak.
Szent öröm fohászkodik Jeruzsálemnek ligetén,
Inneplő muzsikával örvend papjának életén.
A vígadó völgyekből felhat s az egekig ér,
Így mindent megnyer,
Érted amit kér,
Óh, mi is, a mai
Próféták fiai,
Hadd lehessünk e nagy innep lantossai!

III. ÉNEK

Vígaadj, szűz Pegazus! csergedezzen
A hegyek alatt zuhogó szent forrásod,
Víg nótát kettőzve zengedezzen
Hunyadi nevén örvendő ekhózásod.
Szent hegyeink múzsaí nevén hirdették
S azt az örök Hónornak köveire tették.
Zengjetelek,
Ligetetek!
Mély tiszteletet tévén érdemének,
Amellyet
Sok helyek
Tudósabb fiai tevének.

AZ ELMONDOTT BESZÉD

Titkot énekelek, olly titkos esetet,
Mellyet csak poéta-elme szemlélhetett:
Nékünk poétáknak mert a bé nem fedett
Képzelés sok titkot esmérnünk engedett.
Hatalmas képzelés! gerjeszd fel szikrádat,
Lobbantsd fel elménkben világos fáklyádat,
Amellynek fényénél láthassam azokat
A testi szemektől elrejtett dolgokat!

Csak alig hanyatlott a komor éjtszaka,
Mellybe a borzasztó homály köde laka:
A múltó setéség ellankadásával
Sárgúlt már a hajnal első világával;
De feljebb emelvén a rózsaszín fáklyát,
Bontotta az édes álom gyenge mákját,
Megszakadt ruháit szedvén szemem körül,
Igéző orcáját vetette tükörül,
Mellybe mit mutatott egy szent fantázia,
Te tudod, óh! mennyből szállott Uránia.
Melly látást csak alig tudna beszélni el
Egy Krisztus lábánál ülő Gamáriel.
Leszállott a Vallás mennyei nevezet!
Melly a mindenható szent Atyához vezet -
Leszállott a Vallás. Óh, szentségnek Atyja!
Mennyei sugárral fénylett ábrázatja,
Mellynek szent felsége édességgel játszott,
Rajta a Jehova négy betűje látszott.
Méltóságos mellén az Urim Thumimmal
Tündöklött, két lángot-vetett Kérubimmal,
S tisztelő fényt vetett, kik látták, azokra;
Mint emészthetetlen Mózes csipke-bokra.
Derült benne szívet enyhítő tekintet,
Mellyről vígasztalás lágy balzsamát hintett
Édes nyugalom ült szempillantásán,
Felséges szelídség minden mozdulásán.
Ez az a szent követ az ég és föld között,
Melly hozzánk az Isten öléből költözött
Ez az a jóltévő, melyet ha megvetünk,
Életet hazudó halál lesz életünk.
Ez jött le, s olly szent fény omla orcájáról,
Mint Mózesnek, mikor lejöve Sináról.
Leszálla, s egy fényes felhőre leüle,
Ruhája az égről a földig terüle,
Mellyet sok halandó tudományok fogtak,
Alatta tisztelő csókkal mosolyogtak.
E' jött le tisztelni azt a vídám napot,
Mellyben idvezlették sokan e főpapot.

Így szólott, s csak alig kezdtük hallgatni,
 Szent borzadás foga lelkünket meghatni:
 Istennek hív papja! kit e nagy Sionnak
 Leányi tisztelnék egy kegyes Áronnak,
 Kinek szent érdemid az Úrnak házába
 Hosszas sorral vágnak metszve sittim-fába,
 Ki az Úr házában állsz hív szolgálatot,
 E néppel mindennap tévén áldozatot,
 Hogy még a te lelked az élők földén él,
 Kedvesebb a sok száz lelkek életénél;
 Öröm van a mennybe, a földön vígadnak,
 Ég-föld közt a sok száz vivátok szaladnak.
 Meglész, amit mindég kívántak mindenek,
 Mert az égre ilyen kérések jöttek:
 Isten! a kegyesség jó bírása s atyja,
 Ezt esdekli sok száz szívnek indulatja,
 Hogy tartsd meg sokáig kegyes püspökünket,
 Aki szent orcádhoz vezérli népünket,
 Az élet vizével legeltetvén nyáját,
 Hordozza a tőled írt törvény tábláját.
 Kerítsd körül őtet minden javaiddal,
 Hordozd kézen fogva több prófétáiddal,
 Folyjon rá, mint drága kenet, szent áldásod,
 Hogy légyen házadat építő Esdrásod.
 Egész nemzetisége e Lévi-fiának
 Légyen a nép előtt szenté Jehovának.
 Jábesi időket érjen örvendéssel
 Végre az egekbe ragadd fel Illyéssel,
 Ahol zengjen száján az a dicső ének,
 Mellyet énekelnek a huszonnégvénnek.
 Illyen szók lebegtek az Úr zsámolyánál,
 Melly a Kérubimok rettentő vállán áll.
 A Jehova hármát mennydörgött ezekre
 A változhatatlan végű kérésekre;
 A lelkes állatok trónusa dörömbölt,
 Alól, a felhők közt a föld s tenger bömbölt,
 Mellyet a sikoltó lármá tisztelettel
 A forgó szeleknek szárnyán végezett el. -
 Így esett. Ti pedig mind, mind örüljetek,
 A Jehova lelke lakozik veletek,
 Ád kegyes Abdiást kegyes Esdrásokat,
 Törésre állt Mózes, istenes papokat
 Ád szuperintendenst, amillyet csak kértek
 Ollyat, mint Hunyadi, akit már esmértek,
 Ollyat, mint Hunyadi, s annál is bölcsébbet -
 Bölcsébbet? - mit mondok! - Már nem szólok többet.
 Ezt mondván, hirtelen eltűnt szemem elől,
 Hosszan bársonyozván az eget jobbfelől.
 Láttuk a felhőkbe miként bemerüle,

S az élő Istennek lábaihoz üle,
Csókolván grádiccsát dicső trónusának,
Háromszor kiáltott szentet Jehovának;
Mellyre a dicsőült lélek templomában
Zengett a *szent* minden szerafim szájában.
Trombiták harsogtak, a triumfus ének
Hangjára az egek öszverendülének. -
Ezt láttuk; s csak azért jöttünk udvarodra,
Hogy azt, amit láttunk, adhassuk tudtodra;
Nékünk poétáknak mert a bé nem fedett
Képzelés esmérnünk sok titkot engedett.

IV. ÉNEK

Ha valaha lefoly az a gyászos óra
Mellyben maga, óh!
Maga Hunyadi megyen a koporsóra,
Óh, keserves szó!
Halálát a népek siratják,
Gyászhalmát könnyekkel áztatják,
Rózsákkal béhullatják,
Maga zokog az egekig óhajtozó
Jajjal az Ekhó.

V. ÉNEK

(A LXXXIV. zsoltár nótájára)

Isten, légy e főpapoddal,
Árnyékozd bé jósággoddal,
Mint több kegyes prófétáidat
Mint a Libánus völgyére,
Forrásként áraszd fejére
Onnan feljúl bőv áldásidat,
Míg az élők földét lakja,
Jóvoltod légyen sisakja.

[VARRÓ SÁNDORNAK]

Kedves Úr!
 hogy tegnap gyomrunk jól megtele
Nem hagytuk a habzó poharakat *tele*.
Borszag érzett rajtunk, nem könyvszag, nem *kardszag*,
Kísértvén szomjunkat a vinum de *Kardszag*.
De a víg kortyok közt még többre ment a *szám*,
Hogy egy kis édes ízt érzett rajta a *szám*.

Az édes bor kedvet másnak is *tám adott*,
 Mert láttam, jókedve másnak is *támadott*.
 Illyen vígan állott közöttünk a *világ*,
 Hát egyszer estvére gyúl a *gyertyavilág*.
 Akkor madarasi szánra ültem *végre*,
 S kicsúsztunk nyargalva így a *városvégre*.
 Hát öszveüt egy nagy rög a *szánkatalppal*,
 S a szánka a notár' úr házának *talpal*.
 Előbb mint egy lap tát a szánról *felejtett*,
 Azután leejtett, s a földön *felejtett*.
 Talám szemek fényjét mind elfogta a *hó*,
 Mert közzülök egy sem kiáltotta, hogy *hó*!
 Én mondtam - s a nádból felelt rá az *Ekhó*:
 Itt van a legátus! hó, vak, emberek! *hó*!
 Elnyargal a szánjok! tám egyik sem *látta*,
 Hogy oda közzülök már egy *madárlátta*.
 Hazajöttem s ittam rá kardszagi *egrit*,
 Hogy illy figurásan nyertem el az *egrit*.
 Adieu, barátim! Adieu *Madaras*!
 Légyen a borotok, mint itt szóll, *madaras*!
 Most pedig instáltok egy kevés *édesért*.
 Tegnap is legtöbbet mert lám az *édes ért*.
 Úgy van! s az útamba majd ha *belefogok*,
 Az Úrnak mellette *vivátozni fogok*.
 Most pedig magamat ajánlom *hűséggel*,
 Míg az orrom cinkét nem fog a *hűs éggel*.
 Mindjárt elő fog most állani a *szánom*,
 Megyek! bár elhagyni az Urakat *szánom*.
 De ha kérdik - ki volt - ki ezt írta *Varró*
 Úrnak, így értse meg: egy szegény vers-*varró*.
 S mikor ez írásra feljött volt az *hava*,
 Akkor huszonnyolcra telt karácson *hava*.
 Tök, vagy túrós éték, zsír, vagy valami háj
 Csokonai Vitéz néven vala Mihály.

Lé tart szolgát, nem hus.

SAPPHO MÉRTÉKÉRE

A legátusnak poharába töltsön,
 Aki jókedvet akar adni kölcsön,
 Egybe jó pap lesz, hegyi bort ha kóstol
 Minden apostol.

1795

MAGYAR MÚZSA

*Nymphae, noster amor, Libethrides! aut mihi carmen,
Quale meo Codro, concedite: -----
----- Aut si non possumus omnes,
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu!*

Fiorenza, Die 1. Januar. 1795.

STRENA, E FESTA EPITALAMICA

In Occasione delle felicissime Nozze dei Nobilissimi ed Eximii Signori D. ESAIA BUDAI
Dottore nell'Filosofia, e Professore della Storia ed Eloquenza nel Collegio Riformato di
Debrecino, città Ongarese & e D. CHIARA ERCEI figliuola del Reverendissimo Signore
Daniele Ercei, Pastor di Torino, Oppido d'Ongria.

Diva, vernanti Residens Cythero,
Quae colis gratam Paphon, et virentem
Laeta cum Nymphis Amathunta lustras,
Alma Dione!

Huc ades voto properante flavos
Myrteis crines resoluta sertis,
Huc ades, nectar roseisque fundens
Basia labris.

Qualis ad pulchrum veniens Adonin
Cyprios olim petiisse saltus
Diceris, tales, Erycina ridens!
Indue vultus.

Huc pharetrati veniant Amores
Aetheris blandi vada navigantes⁴²
Flore Paestano: comitetur omnis
Turba jocorum.

Huc Voluptates veniant beatae,
Huc et optato pede Gratiarum
Laeta festivos veniat corona
Dicere cantus!

Vos Hymen doctis foribus sonare
Nunc jubet Carmen Geniale Sponsis;
Nunc ubi blandas retulit tenebras
Lucidus Hesper.

⁴² Aetheris blandi vada navigantes Flore Paestano - A levegő égben rózsa virágon úszkálván. *Lásd Gessnert.*

Dicite: «Aeternos agat hoc Par annos!»
Dicite: «Aeternos amet hoc Par annos.
Grata carpentes Veneris sub imo
Gaudia corde.

Lustra viventes peragant beata,
Mutuo iungant thalamos amore,
Sera sic olim genibus propago
Ludat avitis.»

Haec et aurato generosa Pallas
Reddidit plectro: sonuit canorum
Barbiton Muis: sonuit sacratis
Collibus Echo!
Filidoro Benvenuto Blandusiense,
Pastor Arcade.

A SZÉPSÉG LEÁNYA

A hajnalcsillagnak, melly az első reggel
A több csillagokat hűnytatja sereggel,
S felszedvén az éjnek megrongyolt kárpitját,
Kitárja a piros napkeletnek nyitját,
Halvány ezüst színnel tündöklő udvarán,
A kellemetesség mosolygó pitvarán
Áll egy dicső templom, mellyben a *Szépségnek*
Szíveket bájoló szövétneki égne.
A mesterség benne ócsítja a drágát,
A drága neveli annak méltóságát,
Jáspis sziklákon áll smaragd mennyezete,
Az arany s a gyémánt csak külső szemete.
Körülte myrtus-fák kázsia bokrokkal
Szent árnyékot hintnek nyájas illatokkal.
A rózsások között szerelmes *platanok*
Zöldelnek, s ágaik mind hervadatlanok.
Az izzadó vesszők balzsammal csepegnek,
Mellyek a viola-tölcsérbe peregnek,
A játszva kerengő zefírek felvívén
E kedves szagokat s egymásba kevervén,
Öröm-suttogással a fát szaladozzák
S a tiszta levegőt öszvebalzsamozzák,
Körül, a liliom- és thim-patikába,
Zsibongnak a méhek egy édes munkába.
Itt csinálnak olyan mézzel száz kast teli,
Melly a mi keserűbb mézünket mézeli.
Ezüst szín habokkal túl egy forrás fakad,
S egy éles kőszálról víg csergéssel szakad.
Partjait sok ezer virágok himelik,
S lesuhanó vizét csókokkal tisztelik.

A szerelmes fűzfák hús alját mellette
 Kellemes zöld pázsit-bársony terítette,
 Hol édesek szoktak lenni az alvások,
 S csak gyönyörködtetők az álmodozások,
 Mellyeket még jobban édesít messzéről
 A gerlicenyögés a fák tetejéről
 S a fülemilének ékes éneklése,
 A játszó pacsirta cifrázott zengése.
 Körül papagájjal zengenek határi,
 Örömnótát sípol a tenglic s kanári,
 Mellyeket sok ezer muzsikák kevernek,
 S a völgynek echói mindent visszavernek.
 E víg koncerteken a Szépség leányi,
 Az érzékeny szívek imádott bálványi,
 Koszorúzva járnak s öröm-danolással
 Víg táncokat, öszve fogódzván egymással.
 Nyájas etéziák körülök lebegnek
 S ruhájoknak vékony kódén enyelegnek.
 Az örömök velek tombolnak a fűbe,
 A szerelmek száz lest hánynak a sűrűbe.
 A gyönyörúségek édes bágyadással
 Enyelegnek, mint fél álomba, egymással.
 A tréfák s a vidám nevetések sorral
 Kacagva repdesnek sokféle táborral.
 Amor egy zöld szőlő-lugas árnyékában
 Fűzi a szíveket hosszú pórásszában,
 Méreggel mézeli köszörült nyilait,
 Nevetéssel veti fel kalkulussait
 Bacchus kezét fogván vele a lugasba,
 Borát kurjongatva önti a nagy hasba.⁴³
 Kívül a lugason fáklyákat gyűjt Hymen.
 Triumfál a nyöstény mellé került hímen.
 Ezek közt pirosuló orcával s ajakkal
 A délceg ifjúság jár felemelt nyakkal.
 Kedves mátkájának pillogat szemébe
 Az új szerelemmel gerjedező Hébe,⁴⁴
 S hőszerű karjait karjaiba fűzvén,
 Sétálgat, mosolyog, az unalmat üzvén.
 Maga benn a *Szépség* istenasszonykája
 Szép, mint a felkelő reggelnek formája,
 Igéző sugárral fénylik mosolyogva,
 S minden teremtetést tart aranyláncon fogva.
 Óltárán ég ezer szívnek áldozatja,
 Melly a sohajtások füstét haboztatja.
 Fegyver nélkül áll fel ennek köz hatalma.

⁴³ Önti a nagy hasba. Bakhust nagy potrohos hassal festik

⁴⁴ Hébe. Az ifjúságnak istenasszonya: Uxor fingitur Juventutis

Elég erre egy szó, nem kell aranyalma.
Nyilait pillantás szárnyain hajítja,
Melly a szívnek belső rejtekit megnyitja.
Térdre hullat mindent egy kézszorítással.
Bölcsét is megbájol fél mosolyodással.
Ritka teremtésre fest ő olyan mázat,
Hogy remek lehessen rajta az ábrázat:
De akire nyájas szemekkel tekintett
S tisztább sugáriból reá bővön hintett:
Akarmelly fáradtság azért kicsiny érdem:
Sőt fáradtság nélkül lehet-é? azt kérdem.
Van a többek között egy ifjú nimfája,
Melly szép újjainak egy remek munkája,
Ki ha közészerű szépségekkel bírna:
Pennám róla hosszas oratiót írna.
De szépüljön ezzel az olyan ábrázat,
Mellyre vagy miniom, vagy vers kent szebb mázat
Nem alacsonyítom szépségét meg azzal,
Hogy a dicséretet szórjam rá halmazzal.
E' legyen legnagyobb magasztalására,
Hogy csak azt mondom meg: ez - - - -

----- ERTSEY KLÁRA!
Írta: Szépligeti Édes József,
minden szépeknek igaz tisztelője
addig, ameddig az aesthetica kívánja.

LAKODALMI KAR

IFJAK

Örülj, tanúlt ifjú! nyugtató partjára
Értél futásodnak, örülj: tiéd KLÁRA!
Örülj! kösd myrtussal körül homlokodat,
Innepeld örömmel ez vídám napodat.
Állj fel a partra ért hajód árbocára,
Tekints fáradtságos utad scenájára;
S körülnézvén minden eddig volt munkádon,
Nyugtasd meg elfáradt szemedet KLÁRÁDON.
Akkor triumfusi örvendő énekkel
Biztasd jobb órákról ölelő kezekkel.
Bóldog vagy! s ha mi is azt nem kedvellenénk,
Ritka szerencsédet nagyon irigylenénk.
Most pedig örülünk; s tőlünk az ajándék
Lesz egy lakodalmi jót kívánó szándék,
Örülj, tanúlt ifjú! nyugtató partjára
Értél futásodnak, örülj: tiéd KLÁRA.

SZÜZEK

Szent öröm lepje meg ártatlan lelkedet,
Bóldognak mondhatunk, ó, szép szűz! tégedet.
A te szűz erkölcsid díszes szépségeddel,
Amit érdemlettek, dicsekedve vedd el.
Szerettek az egek, s megvan a méltó bér,
Egy olly bér, melly sok száz tálentumokat ér.
Menjél kiterjesztett karral kebelébe,
Így öntsd ki ártatlan lelkedet lelkébe:
Egy szűz nyájassággal rápillantó szemmel
Bíztasd hóltig tartó igaz szerelemmel.
Örülj velünk, mi is, ímé, mind örülünk,
Rátok jót kívánó érzéssel hevülünk.
Eddig kosaradat töltöttük virággal,
Most már gyümölcsökkel szagoskodó ággal.
Szent öröm lepje meg ártatlan lelkedet,
Bóldognak mondhatunk, ó, szép szűz! tégedet.

IFJAK

Menyasszonnyá lettél, ki vóltál hajadon,
Pántlika helyett már konty van a hajadon.
De azért virtusid diszét le nem bontja
A menyasszonyságnak özvesodrott kontya.
Sem komorabb idők reád nem borúlnak,
Hogy már a leányi nyájas nevek múlnak.
Egy szőlő magába a nedves földre dül,
A féreg is rágja, a béka is ráúl:
De ha fához érhet ölelő kezekkel,
Magosra felfuthat piros gerezdekkel,
Akkor az fáradtra hint kedves álmokat,
Édes nektárjával meg is újjít sokat.
Mi látjuk ama szép scénát már előre,
Mellyben bóldog élted foly le jövőre.
Menyasszonnyá lettél, ki vóltál hajadon,
Pántlika helyett már konty van a hajadon.

SZÜZEK

Te is férjjé lettél, ki vóltál nőtelen,
Úlsz a bársonyból font asszonyi kötelen,
De azért csak benned ollyan lélek marad,
Hogy a kalitkádba cseveg már madarad:
Nem fogják el házi gondjaid eszedet,
Nem unalmasabbá teszid életedet.
Mert majd a régiség setét éjjeléből,
A megunt könyvháznak komor tömlőcéből
Gyönyörű lesz KLÁRÁD hajnalára menni
S a szerelem-házban magad kipihenni.
Hozzá mégy; megelőz, nyájas szívvel örül.

Ott elmédről minden izzadást letörül.
Akkor, ó, melly édes lesz néked az élet,
Mikor a munka is gyönyörűséggé lett!
Te is férjjé lettél, ki voltál nőtelen,
Ülsz a bársonyból font asszonyi kötelen.

MINDNYÁJAN

Örüljete, Kedves Párok! egymásba fellelíte
Mindent, ami örvendésre indíthat, örvendjete.
Gyönyörűség kebelében töltséte a napokat,
A kölcsönös szerelemmel balzsamozván azokat.
Éreztéte meg egymásba, melly nyájas tűz égeti⁴⁵
Azt a szívet, amelly más szív lángjait érezheti.
Akkor habzó indulattal és tisztelő hálával,
A legforróbb szerelemnek egy szent kézfogásával
Álljate meg megnyugtató óltáránál Hymennek,
Egymást ölelte mondjate egy víg éneket ennek.
Most pedig az öröm zengjen harsogtató lármával.
Vívát! Vívát! a vőlegény Kedves Menyasszonyával!
Vívát! még egyszer kiáltás e szép párnak mindennek,
Vivant, akik őhozzájok ide gyülekeztenek.
Örvendjete, kedves Párok! egymásba fellelíte
Mindent, ami örvendésre indíthat, örvendjete!

HÁZASODJ MEG: MERT ROSSZÚL JÁRSZ

*Quod potest fieri per pauca,
non debet fieri per plura.*

Klióval szűz Pazifaé!
Pendítsed citerádat.
Bölcs Priapus, ezek mellé
Szállítsd szent múzsáidat.
Aganippe szent hegyéről,
A Helikon vize mellől
Eljövén, segítettetek!
Elbeszélni következem
Rigmusba már magam is,
Polyphemus,⁴⁶ a szerelem
Kis istene melly hamis!
Melly gyilkos az a péterkés,
Mellyel a szívbe vermet vés
S veterani barlangot.

⁴⁵ Ardua, quae pulchra

⁴⁶ A poétának gondolatja szerint a kis Ámor Polifémus. Ezt vagy a nagy képzelődés csinálja vagy a nescio!

Ezért egy igen nagy házon
Melly nagy gyalázat esett!
Mikor benne báró Jázon
Arany bundát keresett.
Ez a kutyásdi gyalázat
Lángba dönté ezt a házat,
S beleégett Medea.

Hát mikor a híres Dafnét
Megszerette Minerva,
A bodzába bútt, de onnét
Hajde, salva venia.
Régen ilyen érte Dafnét,
Ma is éri ilyen Rafnét,
Míg firkál Raf: für Kinder.⁴⁷

Nálunk is esik fársángba
Gyakran ollyforma román,
Ha a dáma favorita
S a gavar nagy kurtizán. - -
De ha illyeket említünk,
Profanus auctorok leszünk:
*S kikasztál Juventius.*⁴⁸

Hát még Trója miként jára
Hajdan a görögöktől,
Hétesztendős háborúba
Szenvedvén kívül belől;
Minthogy elragadta Idát,
A török basa leányát
A trójai plebanus.

Marchal Priam és Simois
Miként attakirozák,
De a Trója sodromi is
Bástyát hogy óltalmazák,
Míg az amazon seregek
Császárostól érkeztek
Az Ajax vize mellől.

Végre a trójaiakat
Hogy verék le Festunggal,
Mikor Creusa megszaladt
Centaurus társaival;
De Akhilles a görögöt,
A rácot, örményt, törököt
Kiágyúzá Trójából.

⁴⁷ Rafnak munkái vagynak für Kinder, mint Geografia és Naturalis historia

⁴⁸ Juventius S. J. Auctorum Castrator ipse incastratus. Sok van illyen!

Végre miképpen Helena,
A tengerek istene,
Az ostromlókhöz leszálla
Rác kalugyer képibe;
Felvettette tíz mínával
Tróját, és Trója azonnal
Egy falóvá változott!

Illy veszedelmes Piritus
Hát a szerelmeskedés,
Sok kárt csinált in his rebus
Az a gonosz péterkés.
Nem jó ugyan magán lenni,
De másét sem jó szeretni.
Ez egy házi scrupulus. - - -

Megvan: lagzi, keresztelő
Ennek legjobb flastroma.
Vőfit kell hívatni elő,
S ma sógor, holnap koma.
A versbe is szép módi a',
Ha van benne cadentia⁴⁹
S egy sor olyan, mint másik.

KÖSZÖNTŐ

Lengyel József senior úr nevenapján

Már tám nem is vártál magadhoz bennünket?
Vélvén, hogy elhagytuk kötelességünket?
De tudd meg, hogy a délelőtt tett tisztelet
A kántorok előtt nem érne egy felet.
Csak a kontyhoz illik az olly salve s ávé,
Mellynek a jutalma rozsólis és kávé.
Magad adtál okot illyen gondolatra,
Lám, sohasem hívtál délelőtt zsinatra.
Úgy víg egy poéta és egy cantor deák,
Ha a lagénákból folynak az ideák,
És ha igazságot mutatnak a borok,
Úgy tehetnek törvényt contrák, seniorok;
Úgy mutat majestást minden primarius,
Ha az orra előtt áll a bicongius.
Ki csudálhatja már, hogy az éneklő kar
Délelőtt tisztelni tégedet nem akar.
Mi igazán akkor tartjuk József napját,
Mikor megnyitotta József már a csapját,

⁴⁹ De csak kétsoros legyen ám a cadentia

Mellyből minden versre egy-egy icce csordúl
 Az özön áldásra özön liquor fordúl.
 Mikor a seniort és a contrascribát
 Tiszteljük, együtt jár a vivát és bibát!
 Most hát tisztelettel nézven a kancsóba,
 A köszöntést eképp fűzzük egycsomóba:
 Senior s praeses úr! ki, mihelyt születél,
 József nevet a szent keresztségben vettél,
 Hogy ezt elhozta az esztendő tavassza,
 Tapsolva örvendünk mind in tota massa.
 Amelly örömünket ezzel jelentjük ki,
 Hogy minden poharad még ma ürítjük ki.
 Olly érzékeny szívvel leszünk ma irántad,
 Amillyennel eddig magad is kívántad,
 Sok érdemeidért még a Tisza mellett,
 Szőlős városában Péro⁵⁰ is kedvellett;
 Ki sokáig tartván hajdan ductorának,
 Itten Debrecenben tett alumnusának.
 Mikor Maróthi a Harmonicust írta,
 Már akkor a bassust lejjebb egy sem bírta,
 Ahonnan scholánkban taktust addig vertél,
 Míg hajlott idődben praesességet nyertél,
 Minthogy nem vólt már itt tenálad senior,
 Bátyádurad⁵¹ után lettél már senior,
 Így az unokádnak⁵² alkalmatosságot
 Adtál, hogy érhessen contrascribaságot.
 Feljebb bocsátottad ennek atyjaurát,⁵³
 Hogy öltözzön első jurátus purpurát.
 Mi tehát kívánjuk mind egyező hanggal,
 Hogy élj vígan az új seniori ranggal.
 Semmi hiányosság rajtad meg ne essen,
 Mellyet a megpirúlt irígység ne vessen,
 Így menj ki, mikor elvégzed e tisztséget,
 A szükséges könyvek megszerzése végett.
 Minden magyarságtól koppasszon meg Jena,
 Midőn krumpli mellett lesz seres lagena;
 A mellyedre tévén patyolatból taréjt,
 Antecessoroddal egyél spárgát, paréjt;
 Akkor lábatokra vonván bőr Fischledert,
 Látogassátok meg púderesen Federt.
 Ha letipegsz onnét a magyar hazába,
 Légy Esdrás Szerepen az Úrnak házába.

⁵⁰ Pethő [Pero. A kuruc világban élt a múlt század elején, e' csak azt teszi hát, hogy a Senior vén ember.]

⁵¹ Jenei

⁵² Lukács

⁵³ Szikszai

Itt conventióban adnak egy kúp nádat,
Mellynél szipákolod vén tajtékipádat.
De minthogy csakugyan ember kell a gátra,
Kóród el fog vinni innen Tiszahátra,
Hol biennisséged siratván a patkán,
Magad tivornyázol tiszaháti Vatkán.
Addig manuális orgona helyében
Zeng öt s hat kicsinyed kuckód üregében;
Kiket ide renddel hordván oskolába,
Cantusra hitvesed jön kurta gubába,
Így érvén házaddal egy szerencsés sábest,
Míg egyszer vénséggel felülmúlod Jábest,
Mikor a huszonnégy vének seregében
Cantus praeses leszel az egek egében.

MÁTYÁSI JÓZSEF ÚRNAK

*Csokonai Vitéz Mihály az örökös barátságnak
szent kézfogását!*

Ezért is sok hálát nyer tőlem Kecskemét,
Hogy kinek eddig is tiszteltem érdemét,
Mátyási barátom s bátyám Apollóba!
Veled ő állított legelőször szóba.
Én ugyan bár eddig veled nem is szóltam,
De hidd el, mindenkor hív tisztelőd voltam,
Így tett barátoddá, édes hazámfia!
Egy néma, de legjobb korrespondencia.
Úgy vagy! a kedves poéta nevezet
Fogatott szívembe legelőször kezet
Bölcs grófod lábánál Múzsám addig jára,
Hogy egyszer ráakad egy újabb Múzsára;
A tiéd volt, - s mindjárt előtte meghajolt,
Vetvén egy tisztelést pecsétlő kapriolt;
És mivel tetézett érdemeit látta,
Honjában, a Tisza partján túl, imádta. -
Hányszor óhajtottam, hogy szemlélhesselek,
Tiszteletem felől tudóssá tegyelek!
De hála az égnek! megvan, amit kértem,
Megvan; személyedet mivel megesmértem;
S még nem csak az, ami után sohajtoztam,
Mert ebédeltem is veled s tarókoztam. -
Pestre is egy kocsin, mint szerelmes hazánk
Hív fiai, együtt örömmel utazánk.
Azólta hány szíves beszédek valának,
Mellyek szánkából, kölcsön szívünkbeől folyának!
Te tudod azt, Múzsám! és te, ő Múzsája!

Mit szól e két barát és poéta szája.
Én ugyan, barátom, habár távol vagyok,
Szívemben nevednek egy darab részt hagyok,
S bár bele a gondok táborosan járnak,
Mégis ott áldozom néked, mint egy Lárnak.
A többek közt, hogy beszóltál ablakomba,
Én is jót kívántam néked; de azomba
Múzsáddal játszódván Múzsám, hamarjába
E dalocskát zengé kisdéd hárfájába:

A SEMMINÉL TÖBB VALAMI

Amint beszél Trattner, Patzkó,
Most jött ki egy istória.
Nem jó benne, mondja Lackó,
A sok teketória.
Ha semminél több valami,
Csak probatio calami,
Mind az, ami.

Mért nem fogott hasznosabba,
Ami volna szükséges,
Nincsen az egész darabba
Egy vers is idvességes:
Sok vágott nyelvű Mátyás itt,
Aki olvassa Mátyásit,
Csak, csak ásít.

Mind szerelmes és szúrdaló
Sok ostobát megsérte,
Egy-két icce borra-való
Kár egy tökfőtől érte;
Jobb volna, addig aludna,
Vagy verset írni ne tudna,
Ne hazudna. -

Így gúnyolák sok Zoilok
Erdemidet a porban,
Fel volt húzva mérges nyilok
Nyelvök végén egysorban,
Mellyeket az esztelenek
Az okosaknak ellenek
Hegyeztének.

Én pedig a szebb lelkekkel
Temelleted kikeltem,
És nagy nevednek ezekkel
Zöld borostyánt szenteltem:
Magam utánad azomba

A parnasszusi templomba
Mentem nyomba.
Verseidről azt ítélem,
S mások is úgy ítélnék,
Hogy azokban együtt vélem
Egy nagy lelket szemlélnék;
Maga a *Csók* méltó volna,
Hogy minden szép rádhajolna,
Megcsókolna.

MAGYAR! HAJNAL HASAD!

Vígadj, magyar haza! s meg ne tagadd tömött
Javaidtól azt a valódi örömet,
Amellyért víg hanggal ekhózik a Mátra,
Az egész országban harsogó vivátra.
Vége van már, vége a hajdani gyásznak,
Lehasadoztak már a fekete vásznak,
Mellyeket a fényes világosság előtt
A hajdani idők mostohás keze szőtt.
Az eltépett gyásznak rongyainál fogva
Tündöklük egy nyájas hajnal mosolyogva.
Setét völgyeinkre sugárit ereszti,
Mellyel a megrögzött vak homályt széljeszti.
Bíztatja hazánkat vidámító képe,
Hogy már a magyarok napja is kilépe,
S rövid időn felhág egünk délpontjára,
Hogy világosságot hintsen valahára.
Kelj fel azért, magyar! álmodból serkenj fel,
Már orcáidra süt e nyájas égi jel.
Kelj fel! s ázsiai Múzsáddal köszöntsed,
Elibe háláló indulatid öntsed.
Örvendj, hogy elmúlván a setét éjtszaka,
Megnyílt a napkelet bársonyos ablaka.
Ezáltal egy kövér reménység táplálhat,
Hogy még napod fényes delére felszállhat.
Lesz még a magyarnak olyan dicső neve,
Amilyen volt a Márs mezején eleve.
S még azok is laurust fűznek magyarinkra,
Kik most finnyás orral néznek hérosinkra.
Idvez légy, szép hajnal! ragyogtasd fáklyádat,
Víg egünkön mutasd mosolygó orcádat.
Jer! imé, nimfái már a víg Dunának
Elődbe koszorús fővel indulának. -

Ezt minap egy jámbor magyar énekelte,
S benne a huszadik századot képzelte.
Ne is félj, óh magyar, talám akkorára
Bóldogabb nap jön fel reád valahára:
S aki mérget forral hazádnak ellene,
Megveri a magyar seregek istene.

A DUGONICS OSZLOPA

Az ő barátihoz és tisztelőihez

Mi? hát valójában láttam-e szememmel,
Vagy csak álom játszott képzelődésemmel!
De hát álmodhatik olly tisztán valaki,
Hogy a való képét illy nyilván lássa ki? -
Nem, nem; mert álmunkkal oda van mindenünk,
Eltűnik árnyéka, mihelyt felserkenünk;
De én, amit láttam, arra úgy eszmélek,
Mintha kísért volna egy mennyei lélek.
A magyar Hélikon virágos tövében,
A szelíd múltság híves mezejében
Apró violákat s nefelejcsét szedtem,
Egy kis bokrétába tarkán egyengettem;
Víg énekecskéket, amint van szokásom,
Danoltatott vélem nyájas andalgásom,
Mellyet egy zefirke, kerengvén lejtősön,
A bokrokról viasszasüvölte kettősön.

A hegynek tetején, hová a szeretet
S az édes vágyódás vélem felnézetett,
Láttam, magam láttam... De mivelhogy nagyok
A látások, és én kis éneklő vagyok:
Te beszéld el, Klio! hogy raktak a kopott
Kömaradványokból egy dicső oszlopot?
Kik rakták a hegynek tetején, és kinek?
Hol már egy nagy oszlop állott Gyöngyösinek.

Egy nagy setét barlang egyedül magában,
Mély torkolattal áll a hegy oldalában.
Porlott kövét lepte a régiség moha,
Mintha még kéz sem járt volna rajta soha.
Rakás maradványok puszta düledékit
Az idő fogai lassan tördelék itt.
Sok mauzóleumnak itt tört le a feje,
Eltemetve van sok temetésnek helye.
Kevélykedtek hajdan sok tornyok, templomok,
Mellyeknek a porban alig van már nyomok.
Láss itt sok örököt ígérő oszlopot,
Mellynek már a darab köve is elkopott.

Kőhalom már, amit rakott Szemíramis,
Kőhalom sok ezer kolosszus, píraxis.
Sok nagy nevek s becses érdemek egysorban
Megtelve heverték mohosan a porban.
Sok vitézek, derék hősök itt valának,
Agamemnon előtt akik virágznak.
A feledékenység ült ezek tetején,
Vastag gyászos daróc volt burkolva fején;
Érzéketlen, némán, siketen és vakon
Hevert a láb alá tapodott hamvakon;
Két kezét bágyadtan tevén két szemére,
Bocsátotta gőzös fejét a térdére;
Egy homályos felhő, mely a mélységről jött,
Körülötte sűrű ködkárpitot szövött. -
A néma hallgatás őrzi e barlangot
És nem ereszt belé semmiféle hangot:
Olykor, ha ide jut világunk lármája,
Egy fél rekedt hangot ad a barlang szája;
De az is olly zavart, olly lassú és siket,
Hogy már kettő közzül nem hallhatd egyiket.
Az örökös álom, a halálnak bátyja,
E környékre hideg szárnyait bocsátja.
Az avúlt régiség magát itt hízlalja,
Amit a századok szültek, ő felfalja:
Torka nagy, s még nagyobb gyomrában a verem,
Mellybe megy, valami a világon terem.
Acél fogak márvány ínyében pengenek,
Minden elmúlándót rakásra őrlenek.
Minthogy ez hely a fényt éppen nem szenved,
Az örök éjtől szőtt vastag szőnyeg fedi.
Útja is mély völgyben vagyon s tekervényes,
Igen omladékos, dudvás, szövevényes.
Nem volt a Labirint olly tévelygős régen,
Melly épült Krétában titkos mesterségen,
Dédal annyi ezer vakos fordulatot
Ezer ösvényébe annak nem rakhatott,
Mint amennyi öszvekevert tekervények
Között tétováznak ebben az ösvények:
Ténari öblei poklok üregének
Olly kietlen ködbe tán nem kerengének,
Amilyen homályba úszik e tartomány,
Hol hamar eltéved maga a tudomány.
Itt láttam Dugonics lábainak nyomát,
Hogy járta fel ezt a régiség templomát
Itt van pálcája is feltéve s lámpása,
Hogy amit ő már itt látott, más is lássa.
Ezért érdemlette, hogy Hélikon hegyen
E régi kövekből néki oszlop legyen,
Mellynek buzgó szívvel első talpot vetett

A háládatosság s hazai szeretet
 A feledékenység setét barlangjába
 Szedett követ ezek rakták fel sorjába,
 Mellyet sok csókok közt a hív emlékezet
 Háláló könnyekkel öszvecémentezt;
 S akkor a gráciák csínosra faragták,
 És reá a szépség mázzát bőven rakták.
 Egy babérkoszorút e nagy oszlop felett
 Trombitálva tartott az érdem s tisztelet.

Mihelyt az oszlophoz közelebb eshettem,
 A darab köveket sorra nézegettem.
 Némellyik a Trója öszvetört falából
 Volt faragva, Párosz fejér márványjából.
 Némellyeket köves sziklájából raka
 Bölcs Ulisszesének a sovány Ithaka.
 Sokon vésve látszott a kolkisi házon
 Argonautáival vitézkedő Jázon.
 Karjeli kőszálon volt metszve Etele,
 Etele és kedves Etelkája vele.
 Kún maradványok is közötté látszottak,
 Mellyeket Lászlónak a kúnnék hordottak.
 Láttam még iszonyú nagyságú köveket,
 Tíz ember is alig bírná fel ezeket.
 Roppantak valának, mint amiket maga
 Hercules Abila- s Kalpénál faraga:
 Töldi állította ezeket magának,
 De már hasadásin bokrok származának.
 Két dicső szűz is volt, Bátor, Macskási,
 Amint mutatták a kövek mohodzási.
 Ezekből építék az oszlopot ezek
 A Dugonics hírét felépítő kezek.
 Sok helyen a kövön Árpád, Taksony, Zoltán
 Triumfált az idő elmúlándó voltán.
 Sok dicső őseink nevei új fényben
 Kezdetek ragyogni e nagy építményben.
 Ezek között látszott a nagy nevezetű
 Dugonicsnak metszve néhány arany betű,
 Mellyet a hív magyar kezek így metszenek:
 A HAZA DUGONICS ANDRÁS NAGY NEVÉNEK!

Szemét sok hazafi könnyekkel áztatta,
 Sok hév indulatok buzogtak alatta.
 Azok közt bennem is az öszveolvadt
 Szív sok háládatos könnyekre fakadott.
 Tiszteltem, nagy tudós! ennyi érdemedet,
 S hazafi csókokkal értetvén tégedet,
 A magyarok kegyes istenét imádtam,
 Hogy illy magyar szívű polgártársam láttam.
 Áldjon is meg az ég, édes hazámfia!

Zengjen Duna, Tisza, s minden magyar fia.
Ezt kívántam néked; meg ne szólj ezekkel
A te érdemidhez illetlen versekkel.
Én, mint Themisztokles, oszlopodnál sírtam,
És alá ez egy pár sorocskákat írtam:
SZEMLÉLJETEK KÉSŐ UNOKÁNK FIAI!
A NAGY DUGONICSNAK A HÍV CSOKONAI!

A PESTI DICSŐSÉG

Inkább laknám Moldovába, Bukarestbe,
Mintsem a candra, pénz-sípos, fene Pestbe.
Búcsúzz hát el innen, hasam és erszényem,
Mert itt pénzbe kerül minden kedves kényem.

Itt holmi gögös irka-firka uraknál,
Kevély ráncba szedett homlokú uraknál
Mit agárkodsز egy két sovány ebédéért,
Kit begyűjtött sok begyűjtött rossz pénzéért?

Ember-veszekedésből te minek élnél,
Rossz logikán zöldet kéknek hogy ítélnél?
Törvényt tudni nem tudomány, csak soványság,
Érte pedig időt veszteni pogányság.

Amidőn bér nélkül kellett szolgálnod,
Méltatlanul bút [és] sírást kell kiállnod:
Ugyan kérlek, ítéld meg magadat, pajtás,
Nem jó-e a szádra ezer bú s sóhajtás.

Büdös kőfalak közt poloskákkal élni,
„Audiat, veniat”, sorra felugrálni,
Koplalni és fázni, futni: nem okosság,
Ruhádat koptatni több, mint a gyilkosság.

Ez elegy-belegy népek sodomájába,
Török, zsidó, rác, német, tót rút nyájába
Ne rühesítsd, arra kérlek, erkölcsödet,
Míveld, jobb lesz, eredj haza, öröködet.

Hiszen itt minden dicsőség csak abba áll,
Ha az ember locsog, pipál, ül vagy sétál,
Hörből pergelt török babot szűk kortyokkal,
Földig érő füstfelleg közt ollyanokkal,

Kik begyűltek ezerféle köntös-vázba
Egy különös szabadságú pipaházba,
Hol egyhúzámba félnapig is elnézik,
Némelly bolond csonttekékkal hogy tekézik.

Ez az egy látásra való csekély nézés
És taksára szabott pénzcshaló tekézés
Teszi már egy részét a gyönyörűségnek
És a legpompásabb pesti dicsőségnek.

Szinte ehhez hasonló a promenádé,
Ahol: kicsoda-ez? vajon könnyen ad-é?
Vólt-e s hányszor ez a virág megaratva,
Szép mód vagyon kitanúlni sétálgatva.

Mert ez a hely út rende - - - -
Udvara apró kövecsekkel kirakva,
Arra való, hogy a kőfal bűdös gőze
Akit átjár itten, magát kiszellőzze.

Mihelyt nyáron friss levegőt hoz az este,
Puha kényességbe elő - - - -
A dámáknak ide vágyjon pipeskedni,
A feltett céltárgyra itten leselkedni.

Itt ha lányt látsz is, ne véld ám, hogy szűz volna.
Első kérésedre mindjárt ne hajólna,
Mihelyt a lány tizennégy esztendősen leszzen,
Pesten mindjárt asszony-szolgálatot teszen.

Bál és szála, óh, gyönyörű nevezetek,
Melly hatalmas erő vagyon tibennetek.
Azon kerengő tánc kifejezésére,
Amelly tartozik az örültség nemére.

MILITAT OMNIS AMANS ET HABET SUA CASTRA CUPIDO

Ejnye kisasszonykám! meggondoltam biz azt, hogy elsőben is a verseket méltóztatik elolvasni. Bánom, hogy nem azt parancsoltam vala, hogy olvassa el, talam rá se nézett volna. Be Éva-természet! Mert ugyan a megtiltott fának csak virágit szagolta, [mégis már a hasacska fája], de az egekre kérem, meg ne kóistolja gyümölcsseit. S még az öreg úr is elolvasta? Sőt azt mondják, még így kiáltott fel utána: O! mihi praeteritos referat si Jupiter annos!

Kisasszonyka! Ettől a bakkancsos ruhába öltözött pajzán Múzsától úgy őrizkedjen kérem, mint azon ifjaktól, azoktól az elmés veresnadrágos stutzerektől, akik szüntelen a kisasszonykának őrajtok való győzedelmeit pengetik szájokon. Őrizkedjen, mondom, mind azoktól, mind ezen világi libériás versektől, különben félő, hogy a veresgyűrű botról mézet fog kóstolni és meg talál, kincsecském, halni - metaforában. Én oka nem leszek, jobban javaslom, hogy ezeket elfordítván, csak azokkal az apáca-színűekkel méltóztassa magát mulatni. Csókolom kezecskéit.

Tiszteletreméltó Öreg Úr!

Én felkelvén és az Úr vén orcáját megbecsülvén, arra kérem, hogy ezen hivalkodó veres úrfiak közé ne adja magát, mert vagy fekete vére az ilyenekkel meg nem egyezhetne, vagy ha ifjúi mulatságit akarná az Úr megújítani, azt találnák ezek a páfusi vitézek mondani, hogy Turpe

senex etc. Tisztelem a Nagyasszonyt is. Ugyanezt méltóztassa az öreg úr az udvari káplánjának, annak a kegyes és jámbor szent embernek megparancsolni, mert őkegyelme a lelkit keresvén, levetkezte a testieket és csak titkon szokott felöltözni.

Ha katonáskodnak minden szerelmesek,
Köztök egy jó zsoldot magam is keresek.
Bár sok félelemmel, veszéllyel teljesek
Az éjjeli csaták, ostromok és lesek.

Ha a kétfejű sas rettentő ezere
Számába lágy szívem íródni nem mere,
Hadd legyenek egy nyájasb tábornak embere,
Amellynek kétfejű galamb a címere.

Nemzeti címerén látszik kettős kereszt,
Mert két személyre néz itt a házi kereszt;
Hogy túlfelől négyes fehér vizet ereszt,
Homályba akarom hagyni most egyszer ezt.

De hármas halmának célját kitalálom,
Mert amikor végbe megy a diadalom;
Két halom közt épül egy harmadik halom,
Ezt Évától fogva szüli a fájdalom.

Nincs egy lovassá is szerelem-istennek,
Mind gyalog katonát verbuválnak ennek,
Akik midőn mennek, egy helyben pihennek,
Mars helyett kellemes Ámorosón mennek.

Vitéz táborának nincs uniformissa,
Mert meztelen maga a Generálissa,
Nincs semmi sisakja, páncélja, paizzsa,
Várát az ellenség hogy jobban megnyissa.

Távolról győz nyájas kacsingatásokkal,
Mint megannyi szívet gyújtó gránátokkal,
Ámor fellobbanván két szemben lángokkal,
Az óhajtás szelén repíti azokkal.

Némellykor a várat felkéri levele
Ámornak nevében, ígérettel tele!
És ha a kommandáns nem tetszön felele:
Titkosan dolgozó spiont is küld bele.

Mikor pedig közel birkóznak egymással:
Nem rongálják egymást erős bajvívással,
Leggyakrabban győznek lágy orcafogással,
Öleléssel s gyenge kézszorongatással.

Kivált legerősebb tüzet akkor nyelnek,
Mikor hév csókokkal egymásra tüzelnek;
És ha a várból is hasonlóan felelnek:
Akkor a vitézek helyet alig lelnek.

Mihelyt szikrát kapnak szíveknek lángjától,
Tüzet lobbantanak ajjakok ágyától,
Észrevévén nyájas elcsattanásától,
Talpig felgyúladnak egy-két csókocskától.

Mint mikor egy csillag a tűzi munkába
Felgyúl és szikrája ér a másikába:
Az is tüzet kapván tőle hamarjába,
Ontnak ezer szikrát egymás szikrájába.

Így mikor kölcsönös lángokhoz értenek
S egymásra szapora csókokat hintenek,
Mellyeket, óh csalfa szerelem-istenek!
Hány bágyadt nyögések s könnycseppek követnek.

Magamnak is vagyon annyi bátorságom,
Hogy az ellentálló határt én bevágom,
A várnak domború bástyáit meghágom
S fokára felteszem győző myrtus-ágom.

Ha a nagy Ulysses Trója fala mellett
A Pallás várából kifolyó vizellet
Al-lyukán bemenni hajdan nem szégyenlett,
Mikor vitézkedni olyan helyen kellett:

Én is azt kikérem katona létemre,
Hogy egy jámbor lélek se vesse szememre,
Hanem hajtván semmit büszke szeméremre,
Az ilyen bűvöcskát bízom az öcsémre.

Függ még magyarosan rajtam a fegyverem,
Melly Ádámtól maradt s velünk együtt terem;
Kivont éles karddal bérontván, megverem
Saul és Dávidként az én tízezerem.

Egy káplár-aljával mihelyest sort bontok,
Már a nagy corpussal azonnal bérontok,
Hymen sorompóját bétörvén, vért ontok,
Míg töltéstől ki nem ürül a patron-tok.

Azalatt a várat az aljánál combba
A külső posztokról verdesi két bomba;
Míg az elhalt vitéz az én hatalmomba
Kapituláción feladja azomba.

Ekkor megcsókolván szép kommandánsnémat,
Sergemmel megteszem néki parádémat;
Nyalkán félrevágom eltévén spádémat,
Fehér s piros rózsza színű párdupémat.

A szűz Komáromot mihelyt így megvettem,
A vízi városnak kulcsát félretettem:
Ámor mosolyogva nézi vitéz tettem,
Győzedelmi nótát danolván mellettem.

Boldog ostrom! ha ki elesett is azon,
Felkel, bár félhóltan hevert is a gazon;
És ki a csatáról nem ment el szárazon,
Annak lesz jutalma a levert amazon.

Óh, százszor szerencsés alkotmányú kis vár
Amelly midőn egyszer így lerontatott már,
Magasabb tetőre épülést akkor vár,
Míg az idők száma kilenc hónapra jár.

De a vár ha sokat attakírozódik,
Csillámló ablaka homályba vonódik,
Vakolatlan fala ráncokkal szántódik,
Megrokkban, és végre franc kézre adódik.

Azonban kímélni magát sok száz kába
Nem tudván, plezúrt kap a heves csatába;
Kankóba és cifra francia ruhába
Megy az invalidus katonák házába.

Ámde akik tudják kímélni magokat,
Sem azomba el nem vesznek kurázsokat,
Azok élnek vitéz módra világokat,
Azok fűzik arany láncra a rabokat.

Az a víg jegy alatt született katona,
A szerencse s öröm annak tulajdona,
Annak fejére száll zöld myrtus-korona,
Mellyet a gráciák legszebbike fona.

Nevét hordja Ámor aranyos szárnyain,
Éneklik a nimfák Cyprusnak partjain,
A szépség angyala vezethet karjain,
Úrrá teszi kedves földi angyalain.

*

Óh! ha rám akadna az angyalabbika,
Akinél még könnyen hasad a pántlika:
Főkapitányságot adna a taktika,
Tudom, bárha még most vagyok is közfika.

A PENDELBERGAI VÁR FORMÁJA S MEGVÉTELE

Ne csudáld, barátom, hogy e fellegrárnak
Mohos gyepűjére mulatozni járnak,
Vizenyős utcáit mindenek vizsgálják,
Körülte forgódó elmével strázsálják,
Hogy benne a bús bölcs és a komor vénnek
Kétrét hajlott karddal próbákat tevének.
Mert ez a testiség egy mulató helye,

A fő gyönyörűség summája, veleje.
 Tán Epikourus csak ebbe tanított,
 A gyönyörűsége midőn igazított.
 A természet szoros helyre szerkesztette,
 Bájoló mínáit körül helyhez tette,
 Mert hol az út keskeny, és szoros a kapu,
 A gyönyörűsége ott nem terem lapu.
 Amitől leginkább el vagyunk rekesztve,
 Azt szoktuk kívánni mindég szív-epedve.
 Két szép fehér márvány oszlop tartogatja,
 Mozdúlásaival csendesen ringatja,
 Mellyeken ha ésszel felfelé cicázol,
 A gyönyörűségbe egészen elázol.
 Ha kínáltatsz ezen élet gyümölcsével,
 Láttatol bírní a világ mindenével.
 Felette a várnak terűl kies halom,
 Mellyet tapogatni csupa nyűgodalom.
 Feljebb csak látása két kis dombocskának
 Már gyakorta elő halált okozának.
 Feljűl, az épűlet pompásabb díszére,
 Csupa remek dombot tettek tetejére,
 Sok ezer selyem szál lengedez körűle,
 Melly a sík frontjára fűrtönként terűle.
 Úgy látszik, mint a hegy tetején épített
 Fehér kastély előtt sorba kiterített
 Pálma vagy jegenye karcsú derekával,
 Játszi levelével, sűgárzó ágával.
 Legfűbb kommendánsa a várnak itt lakik,
 Külön szobácskába elől strázsáltatik.
 Szolgái minden hírt bevisznek hozzája,
 Mert ezekre nyílik dolgozó szobája;
 Két tűndűklű strázsá vigyáz a lesekre,
 Szerencsés s kedvetlen minden esetekre,
 Melly ha játszódozva homállyal fogad el,
 Jobb, a vizitálű hogy jókor szalad el.
 De ha ragyog, feljebb s alább ugrándozik
 Fedele, kedvedre akkor játszódozik.
 Kétfelől a posta-házak építetttek,
 Kerek folyosóval körül űltettettek;
 Ahol a levelek, válaszok szedetnek,
 A száguldozásra posták rendeltetnek.
 Az alja közepén ezen dombocskának
 A tanácsház-ajtók rózsákból nyílának.
 A két piros ajtó lassú csattanása
 A nyugodt csendes vér elektrizálása.
 Ez az értelemnek csendes muzsikája,
 A szelíd nyájasság mulató hárfája;
 Itt bomlik fel a frigy, és béke köttetik,
 Szapora csókokkal itt pecsételtetik.

Maga a fellegvár középpontra épült,
Azért múlatozni aki belé készült,
Hol alól, hol felől igazgatta útját,
Míg megkóstolhatja ezt az élet-kútját.
Most a két kis fejér oszlop bámúlása,
Majd a dombocskának s várnak csudálása
Vezeti a kezet az ország útjára,
A megalégítő öröm forrására.
Kívül a gyepűje, mintegy elvettelve,
Anglus kert formára fákból van ültetve.
A levegő ege belől igen nedves,
Kár is, hogy sokaknak olyan igen kedves;
Mert aki gyakran jár bele múlatozni,
Hamar andalgást fog magának okozni.
Olyat kap hát ettől ennek kedvelője,
Amit az anglusnak szerez levegője.
De mintha valaki súgdosna fülembe,
- S egy morális görcsöst nyújtana kezembe.
Hát a szita szemek, s a gyáva gondolat,
Éretlen, mindenre érzékeny indulat,
A halovány ajak, a nyelv fakósága,
A mértéknél nagyobb gyomor forrósága,
A stoicust mondva nem kínzó podágra,
Amelly ha belékap, szakad ezer ágra,
Test erőtlensége, a láb tántorgása,
Inak gyengesége, a bőr sárgulása,
A fehérrel piros képnek komorsága,
Mind ettől származik vad bika-mordsága.
Azért idejére ki alig négy hat van,
Gyávább egy friss vérnél, kit meglép a hatvan.
Hát még a hasmenés? hallgass, szette-vette.
Csak a rossz kakálást hogy elő nem vette.
Ezen a mord lélek igen megpirúla,
Alig hogy a horgas botjához nem nyúla.
Nohát vessz magadba, Kató így felele,
Elmehet dolgára, nincs is itten helye.
Mit moralizál itt, és mit flektírozik
Philosophus bottal, és mit dorgálódzik.
És ő is tám azért olly szomorú szegény,
Hogy az ostromlásba volt gavallér legény.
Ő is, ha tűz kapott a piszkafájába,
Nem nyomta-é belé csávás dézsájába?
No de szegény ördög tán olyanról szóla.
Aki, mint a kotló, le se szállna róla.
Úgy belebolondult azon várívásba,
Mint a piszkafázott macska a fíngásba.
Te pedig, barátom, élj vele módjával,
Hasznos orvosság ez egy kis diaetával.

Nehogy, ha a véred csendesen állana,
Mint a legfrissebb víz, egyszer megpállana.

*

Ezen kívánt várnak ilyen hát a tája,
Kies vidékének bájoló formája.
De vagynak, mellyeknek a pöfeteg gomba
Rongált várak vagyon már a sok ostromba.
Mint a lucskos körtvély, magokba könnyeznek,
Mellyeket a rothadt csatornák vizeznek.
Csak a tulajdonos maga cementezi,
A légyökés ellen más nélkül legyezi.
Amint tellik tőle, önnön kristélyozza,
Ki- s békorkadt farát köhögve foldozza.
Olyan bűdössége, hogy tán Gomorának
Kénköves mennykői mind idehullának.
A Pontinai tó lehel ilyen szagot,
Ez is olyan, mintha éreznél maszlagot:
Mint az Avernus tó fekete levébe
A madár a bűdös gőz miatt reptébe
Belehull, úgy ebbe a balhák szédülnek,
Dohos mocsárjába végképp elmerülnek.
Amelly rothadt balzsam volt a kicserzőjük,
Annak bűzhödt sarja lesz a temetőjük.

*

Azon szép várakat amazonok bírják,
Bezzeg a törvényt is asszony-módon írják.
Mert bár a vitézek alá hódítottak,
Mégis sokezerszer másnak átadattak.
Ilyen erős várat már sokat szemléltem,
De a háborútól magam megkíméltem.
De minthogy másokkal vitéznek születtem,
Szerencsét próbálni magamba feltettem.
Egy várra találék, inték a strázsának,
Hogy jelentene bé a kommandánsának;
Hogy már akkor tudta, mit akarnék vele,
Teljes öröömre ekképpen felele:
„Minthogy nincsen ura, aki igazgassa,
Megegyezek benne, hogy az úr bírhasssa.
Csakhogy mit izennek alól, meg kell várni,
Így fogunk dolgunkba szerencsésen járni.”
A két posta-házból mindjárt leszaladnak,
Sőt egy kevés *tessék* rövid választ adnak.
Innen lefele a tanácsházba mentünk,
Ahol kötelező írást pecsételtünk.
Én így kötelezvén magam, hogy rontója
Nem leszek, sőt inkább megnagyobbítója.

Ő is, hogy megesmér engemet urának,
 Mindenkor enged, mint parancsolójának.
 Táncolt már az öröm minden katonámba,
 Hogy így boldogultam elkezdett munkámba.
 Készítém vitézim pompás parádára,
 A várba akarván menni vacsorára.
 Egy dobót üttettünk, trombitát fúvattunk,
 Büszke paripákon elébb ballagtattunk.
 Hát amint a két domb völgyébe sétálunk,
 Egyszerre ellenség truppjára találunk.
 Kértem, mi az? talám elfogatni jöttek?
 Hát avantgárdámra vakmerőn ütöttek,
 Azon dombtetőkre már felszalasztották,
 Kicsibe múlt, hogy a sort fel nem bontották.
 Egy miniszterné volt, *Szemérem* a neve,
 Ki jámbor létére ellenségem leve.
 Ő ugyan előre már mindent jól tudott,
 Mert a kommandánsnál velem is alkudott;
 De a többi tüzes miniszternék mellett
 Őnéki többnyire csak hallgatni kellett.
 Ha enyém lesz a vár, bizonyosan hallá,
 Néki úti füvet kötnek talpa alá.
 Úgy is lett, hogy a vár kezemre kerüle,
 Titkos lyukakon a várból kitérüle,
 Én pedig szeretném, ha még meghódolna,
 Mert féltő váramon lakat gyanánt vólna,
 Így bajos is, mert azt bé nem lehet zárni,
 Minden komondornak szabad bele járni;
 Elsőbb símogatva kezdtem kísérteni,
 De ezzel kevésre lehetett ám menni.
 Csak avantgárdával harcoltunk mindketten,
 Hát az én vitézem egyszerre megretten,
 Mert tüzesen kezdtem én is parancsolni,
 Seregén által kell akárhogy rontani;
 Akkor a lapjára mintegy maga vezet,
 Láttatik nyújtani barátságos kezet.
 De mikor a várnak sáncaihoz értem,
 Ott a boldogtalant meg hiába kértem.
 Végre fortélyokkal addig csalogattam,
 Vitézit elfogván, hogy beszorongattam.
 Ekkor a nagyságos *Kívánság* kijöve,
 Legfőbb tanácsosné, egy sálvétet löve.
 A katonaságot mindjárt öszveszedte,
Vivát kiáltással seregem vezette.
 Kicsiny volt a kapu, le kellett rontani,
 De elébb még magok kezdték megbontani.
 A csatornákat is öszvegázoltattuk,
 Vereses vizekkel a földet áztattuk.
 Mert a sok *Indulat* nevű lakosokkal,

Akik látásunkra nem bírtak magokkal,
Annyi volt a lélek, alig fért a várba, -
Tudom, nem volt annyi a bécsi határba.
Mikor a két sereg együtt verekedett,
Belől a bástyán a nép kétségeskedett,
Ekkor, a tolongás- és a nagy lármára,
Csattantom acélom puskám kovájára,
Talám nyolcszor lőttem, mindnyájan elhaltak,
Mert azelőtt illyet sose tapasztaltak.
Magam is elhaltam, megrúgván fegyverem,
Ájúlva, reszketve rendkívül vert erem.
Akkor kíváncorgék a várnak szélére,
Retten néztem puskám elrongált csövére,
De a miniszternék meg utánam jöttek,
A bemenetelért meg belém kötöttek.
Kedveztek, kivált a puskámat forgatták,
Bájoló szerszámmal úgy megigazgatták,
Hogy megint bé kellett lövöldözni menni,
Kedvekért ezt talám hétszer kellett tenni.
Már úgy megszűkültem töltésbe, fojtásba,
Hogy csak két golyóbis volt a patrontásba.
De már el is kopván a puskám kovája,
Végre csütörtököt adott a szerszáma.

*

Másnap a Rákosra gyűlést parancsoltam,
Hol szép színnel mindent magamhoz csatoltam.
A vár-általadás törvényje a' leve,
Mit *Állhatatlanság* tanácsosné teve;
Hogy a várból én is mindjárást kimenjek,
A várat rontani benne ne pihenjek,
Vitézim büzhítnék a levegő eget,
Vagy tán szereznének francia szőnyeget.
De mikor kedvem lesz benne mulatozni,
Ne merjen senki is akadályt okozni.
Aláírja magát az *Állhatatlanság*,
Hogy örökké légyen másolhatatlanság.
Ő pedig azt mondja, hogy Pendelbergia
Minthogy nemcsak fővár, de akadémia.
A tudományoknak olly bővibe vagyom,
Hogy más oskolákat mind feljül haladjon,
Lehessen bémenni némelly tanulóknak,
Kivált a nőtelen, friss tráncsírozóknak.
Krutz kriminal! ezen nagyon felborzadék,
Haragomba illyen erős törvényt adék,
Hogy vérontás alatt nem szabad bémenni
Senkinek, vagy lábát küszöbén bétenni.

De hidd el, barátom, sokan besuhannak.
Még bosszúságomra kuklival játszanak,
A biliárd pálcát bátran taszigálják,
Mert a hűségtelen strázsák nem vizsgálják.

TANÍTVÁNYAITÓL BÚCSÚZIK

Nemes szívű nevendékek! kiket forrón szeretek,
Miólta megesmértetett a poézis veletek.
Ó, legkedvesebb barátim! beh édesen képzelem,
Mi örömmel sétáltatok tavaly a Tempén velem.
Melly jól esett, ha játszódva lépvén utánam nyomba,
Kis koszorúkat raktatok tiszteletül markomba.
Ah, olvastam orcátokon azt a hév indulatot,
Mellyet az igaz szeretet azokba lobbantatott.
Viszontvaló szívességem, amint megérdemlétek,
E valódi szívességgel halmazva megnyerétek.
Mellynek tüze most is lángol, meg nem aludt azolta,
Sőt tüzét a szenvedések edző tüze pótolta.
Égni fog, míg el nem alszik fáklyája életemnek,
Nevetek ragyogni közte fog közepén szívemnek.
Rólatok jól emlékezem, már mikor megváltam is,
Ah, ah, emlékezzetek jól, kedvesim! énrólam is.
Bennem hív barátotoktól váltok most meg; de hiszem,
Szerelmem veletek marad, szívemet el nem viszem.
Örömöm lesz örömotók, szerencsém szerencsétek,
Dísz ad nékem s tiszteletet mindenkori a tiétek.
Ezért nemes lélek legyen bennetek, melly sem sorba
A büszkéssel ne repdessen, sem ne másszon a porba.
Embertársát ki szereti és híve hazájának,
Még emellett a tudományt tartja főfő javának:
A csendes megelégedés s boldogság azt vezeti,
Ha késő maradéktól is érdemét tisztelteti,
Mert az áldott emberiség, a tudomány s a haza
Még minden hív tisztelőjét bőven megjutalmazza.
E kis intést szíveteknek táblájára írjátok,
Hogy jövődő futástokba legyen Cynosurátok.
Mellynek mikor rátok nézve lesznek majd bő hasznai,
Éledjen fel a titeket szerető Csokonai.
Én elmegyek, a jóltévő Ég vigyázzon reátok,
Ah, szeretett, kedves lelkek, Isten, Isten hozzátok!

BÚCSÚ A MAGYAR MÚZSÁKTÓL

Múzsák, akik eddig olyan jók valátok,
Hogy körültem nyájas színnel mosolygátok;
Jó szívű, de kicsinyt használó barátok,
Kecsegtető Múzsák! már Isten hozzátok!

Ti ugyan adtatok sok olyan napokat,
Mellyeken töltöttem víg mulatságokat;
De ha meggondolom ama sok bajokat,
Néktek köszönhetem egyedül azokat.

Vagy ti már nem vagytok ma olyan kedvesek,
Vagy az én énekim néktek nem ízesek:
Elég, hogy nem vesznek fel is a pénzesek,
Azért bizony már én más dolgot keresek.

Szeret, azt megvallom, szeret szívem kénye,
De nem vágyok lenni az ország szegénye...
Mit ér az embernek, ha van is reménye,
S azonba üressel tele az erszénye?

Tusculanum s Tibur szülik a lelkeket,
S ha Caesar s Maecenas dajkálják ezeket;
Különben nem lehet várni olly remeket,
Melly közel érhesse Virgilt s több illyeket.

Kimegy ám a főből minden cadentia,
Ha üres erszénnyel ír az emberfia,
S ha még azt sem kérdik, hogy van-e gázsjia,
Csak szorúljon öszve a jó bagázsia.

Mit ér örökös hírt nyerni Iliással,
S falunként élődni tudós koldúlással?
Ha nem kérkedhetni semmi Maecenással:
Jó éjtszakát, Múzsák, Fébussal s Pallással!

Igaz, hogy nagy becse lehet egy babérnak,
Melly örök életet szerzett volt Homérnak:
De csakugyan úgy jó lenni ám Voltérnak,
Ha néznek ferneyi úrnak s gavallérnak.

Vagy pedig, ha sok úr, módja lévén benne,
A múzsáknak szíves áldozatot tenne,
Mellyből a poéta egy kevés részt venne:
De nálunk ez a szám még nem sokra menne.

Más népek közt feles példákat találok,
Hogy mind a királyok, pápák s kardinálok,
Mind a pénzes urak annyit adtak nálók,
Amennyit nálunk sem visznek el a bálók.

De minthogy ez nálunk ausländisch portéka,
Hogy a poétának légyen ajándéka:
Sok szegény legénynek megcsökken szándéka,
S közfényű gyertyáját elrejtí a véka.

Magam is ezután tivéletek tartok,
Kik élni és nemcsak verselni akartok,
Verbőczihez megyek: ti tán meg nem martok,
Kik a törvényléből moslékot habartok.

Te pedig, poézis! az egek munkája,
Apollónak mézes szájú leánykája,
Te, a szegénységnek anyja és dajkája,
Élj vígan, elszakaszt Verbőczi pennája.

Minden írásimat, mellyek megmaradtak
S szűk erszényem miatt közfényt nem láthattak,
Maecenasokra is eddig nem akadtak,
Akik talám nálunk mind sírba rakattak,

Bízom az érdemes késő maradékra,
Melly több szívességgel néz a jó szándékra,
Vagy pedig nem hajtván semmi tartalékra,
Pipára raggatom és vajjas fazékra.

LANTOMTÓL BÚCSÚVÉTEL

Bessenyei obojjára,
Horváth réztrombitájára,
Szabó zengő hárfájára,
Mátyási tamburájára,
Földi érzékeny lantjára,
Kazinczy Orphicájára,
Pócsnak négyhúrú brácsára,
Gyöngyösinek Nablumára,
Apolló dült oltárára,
Sőt minden múzsák szavára
Esküszöm, hogy utoljára
Függesztlek a bodzafára.

A BORITAL MELLETT

Nyelvelnek, barátom, hogy sok borral élek,
Kurvanyjok, hiszen én vélek nem cserélek.
Nekem tereh gyanánt nincsen a lételem,
Van borom, pecsenyém, egy-két tál ételem.
Senki sem ruházza rám a sobrák nevet,
Faszariságomért huncfut aki nevet.

Alább írt sem jár a nyakamra ám senki;
Ki tart adósának, ki húz a gyepre ki?
Azért, hogy nem kapok a gyülevész kincsen,
Mégis, jó barátom, semmi bajom sincsen.
Azért, hogy a bankót nem gyűjtöm rakásra,
Hiszem a jó Istent, mégsem szorít másra.
A régi magyarság is eleget itt s ett,
Mégis, aki munkált, az koldussá nem lett.
Hanem hogy a német a Dunán áltúszott,
A sok bolond módi országunkba csúszott.
Maskarává tette a szép magyar dámát,
Azólta nem tudjuk a pankrótok számát.
Ha a szegény Zrínyi már ma feltámadna,
Magyar emberekre csak itt s ott akadna.
A gárdának fénye itt s ott sugározott,
De hogy a némettel együtt bogározott:
Az ugorkafán is narancsot keresett,
Megbotlott a lába s a porba leesett.
A Fáy-, Patay-ház is gazdagabb volt,
Míg a magyar szokás belőle ki nem holt.
Az öregek minden névnapon báloztak,
Ettek, ittak, mégis nem bankrotíroztak.
Vagy talám csak szégyen annyi borral élni?
Szégyenebb, barátim, magunktól kímélni.
Árpád nem szégyelte locsolni a torkát,
Mert maga meghívta innya Hubát, Horkát,
Szerencsen mindnyájan együtt ivogattak,
Az áldomás közbe nagyot kurjantottak.
Ugyanott Etele Gyulával végtére
Egy nemesest is járt a Lehel kürtjére.
Hát én külömb ember leszek úgy azoknál
A rettenthetetlen vitéz magyaroknál,
Ha magamtól egy-két pohár bort is szánok,
Mint némelly pénz után járó publikánok?
Nem - baszom az anyja hugyos németjének,
Huncfut, aki hódol ocsmány manérjének.
Szilágyi napestig szüntelen borozott,
Egyszer, midőn Buda alatt táborozott:
Az ellenkezőket mégis széjjelverte,
Mátyásnak a magyar koronát megnyerte.
Igyatok, barátim! igyatok, hiszen mit...
Magyar ember kínál, ne féljetez semmit.
Buzog még énbennem elhúnyt ősim vérek,
Buzog is, még mástól kenyeret nem kérek.
Azt pedig nem hiszem, hogy valaha légyen,
Mert az igaz magyart nem érheti szégyen.
Igyatok, kurvanyja, fiúk! a világnak,
Kurvanyjok azoknak, akik minket rágnak.
Tudok én már annyit oláhúl, mint tótul,

Hogy nem ijedek meg hatlovas hintótúl.
Igyatok, barátim! eb, aki nem iszik!
Egyikőnk sem iszik, ha a sírba viszik!

BAKHUSHOZ

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

Idvez légy
Bakhe, áldott istenség!
Hol te mégy,
Vígad ott a föld s az ég.
Szívünk úgy felrajzik véled,
Mint a méh;
Életünk csak tőled éled:
Évoé!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

A mazúr
Általad gazdag lehet.
S mint az úr,
Szarvat és szemet vehet.
A bolond észtlél a borba,
S úgy lesz bölcs:
Tölts tehát bort e csuporba,
Tölts, tölts, tölts!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

Általad
A barátság lelkesül;
Általad
Sok harag lecsendesül.
Bóldog, és azon nem ülhet
Semmi baj,
Aki véled egyesülhet.
Haj, haj, haj!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

Csak te vagy
Szíveinknek mindene:
El ne hagyj,
Óh, örömnék Istene!
Meghalunk; de semmi gond az;
Fére bú!
Aki búsul, mind bolond az,
Hú, hú, hú!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?

Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

Tőled ég
Ámor édes lángja is;
Tőled még
Felhevül a lomha is.
Csak te tartod friss melegben
A gyomort:
Bort igyunk hát illy hidegben.
Bort, bort, bort!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

EGYES

Soknak kárt
Tészen a bor: szentigaz.
Soknak árt
A tivornya: semmi az.
Fére most az etikával:
Nincs itt pap:
Táncra víg kompániával.
Hap, hap, hap!

KAR

Évoé!
Bakhe, évan, évoé!
Évoé!
Bakhe, töltsd lelkünket bé!
Itt van a zúzos december:
Bor van-é?
Bort igyon ma minden ember:
Évoé!

FÖLDI RÓZSA

Nyílj ki, nyájasan mosolygó
Rózsabimbó, nyílj ki már,
Nyílj ki: a hajnalba bolygó
Gyenge szellők csókja vár.

Nyílj ki, gyenge kerti zsenge:
Hébe nektárt hint terád,
Szűz nyakadba Flóra gyenge
Bársonyos palástot ad.

Ó, miként fog díszesedni
Véled e parányi kert!
Ó, hogy óhajtják leszedni
Rólad ezt a drága szert!

Hadd szakasszalak le, édes
Rózsaszál, szép vagy te már.
Hej, ha meglát, hány negédes,
Hány mosolygó lányka vár!

Nem, nem! egy leány se nyissa
Büszke fűzőjét terád,
Földi doktor szép Julissa
Néked újabb kertet ad.

Ott kevélykedj bíboroddal
Ékeőbb bíborja közt!
Ott kevélykedj illatoddal
Kedvesebb illatja közt!

Akkor a szép rózsafának
Bimbáját árnyékba vedd,
S benne nőtt kis Rózsijának
Képit új rózsákba szedd.

Gráciák úgy szállanak le
Zöld levélkéidre ma
S kedvezőn mosolyganak le
Onnan a kis Rózsira.

Így piros orcád egészen
Gyenge orcájára nő,
S Rózsi élő rózsá léssen,
Majd ha a világra jó.

Rózsá léssen ő magába,
Drága Rózsá, drága kincs,
Mínthogy illy szép kert sorába
Semmi hitvány dudva nincs.

Drága Rózsaszálba lelte
Életét e Rózsaszál.
Földi nedvesség nevelte,
Mindenik jó karba áll.

Rózsa színű Júliánná,
Itt van egy szép rózsza hát,
Vedd örömmel s várd utána
A parányi Rózsikát.

E virágot szép öledbe
Vedd be, és míg abba lész,
Híved is jussék eszedbe,
Hogy köszöntésedre kész.

Én, hacsak csalatkozással
Fébus el nem áztat ám,
Rózsival, s vigasztalással
Bátorítlak, szép madám!

És ha majd jövődölésem
Bételik szüret felé,
Vígadásom s tisztelése
Bőv jutalmat nyerhet-é?

Ah, elég jutalma léssen
Tisztelő szívemnek az,
Az, ha látom majd egészen,
Hogy prófeciám igaz.

És ha egyrészt tiszta szívem
Abb' az inneplésbe vész,
Mellybe két valódi hívem
Kölcsönös vígságba lész,

Majd talám nagy korra érvén
A parányi Rózsi is,
S rózsza színével megérvén
Gyenge elmécskéje is,

Majd ha a negyvent megélem,
Mint öreg poéta már,
S majd ha kedves anyja vélem
Akkor a negyvenbe jár,

Elbeszélvén Rózsijának
Hajdani prófeciám:
Rózsi e prófeciának
Vígadozni fog talám.

S rózsza színekkel virúlván,
Gyenge szája lánggal ég,
S csókokat rak rám, pirúlván,
Két fagyos kezemre még.

**AZ OTAHAJTA,
VAGYIS NÉMELLY OSKOLÁINK HAZÁNKBAN
A NAGYVILÁGTÓL BÉSZIGETELVE (ISOLIROZVA)**

[Levél egy nagyérdemű úrhoz]

Így gondolkodott magában
Az együgyű otahajta,
Ki ollykor egyet sóhajta
Sorsán pusztá kösziklában.

Ő látván, hogy szűz fénnyébe
A nap az ő partján jön fel,
S az ő partján enyészik el
A tengernek kék vizébe;

Azt gondolta csekély ésszel,
Hogy egy két vad kőszirt között
E kis szigetbe költözött
A világ mind az öt résszel;

Hogy annak minden forgása
S baja csak abban végződik,
Ha a szigethez verődik
A szomszéd tenger habzása. -

Ezt látván, melly messze terjedt,
Gondolta, hogy van valami
Még arra, de nem tudja, mi?
S annak tudására gerjedt.

De megúnván bölcselkedni
Tévelygő gondolattal,
Elindult vad társaival
A pusztákra gyökért szedni.

S hát ím víg kiáltásokra
Rendül meg a sziget tája,
S egy európai gálya
Száll pompáson a partokra.

Mellynek várából végtére
Nyájas nézéssel kilépe
A boldogabb világ népe
E sovány sziget szélére.

A több gyáva barbarusok
Elfutottak félelemmel,
De ez nézi meredt szemmel,
Millyen nyájjas geniusok.

Akik véle fogtak kezet,
Kiknek szívek olly jó, olly szent!
Rólok s hazájokról mindent
Sóhajtozva elkérdezett.

E jó szívű idegenek,
Ami csak szép valójában
És csinos Európában,
Mindent előbeszéltenek.

Az indus szemét könny telte,
S mihellyt e boldog megyébe
Hívták, ugrott örömébe; -
S barátit rendre ölelte. - -

A SZÁRAZSÁG ÉS AZ ELHAGYATOTT SZERELMES

Anákreon mértéke szerént

Jer, Nice, és tekintsd meg,
Alélva mint vesződnek
A hervadó virágok
S bágyadva mint rezegnek.

A Flóra szűz leányi,
Nézd, hektikába estek
S a földre mind ledőltek,
Halál lebeg felettük.

Ó! bárcsak egy esőszem
Cseppenne most reájok,
Hogy zsibbadott erekbe
Új vér cseregne ismét.

Csepegjete, ti terhes
Felhők, reájok éltet:
Ím, Flóra kér lihegve
S temjénnel egy esőért. -

Hull már! de jaj! hiába
Csepeg le harmatod már,
Hiába, mert kiszáradt
Erek be nem fogadja.

Későre harmatoztok:
Az illatos virágok
Sárgúlva hulltanak le
S gyász éjtszakába dültek. -

Szép Nice, engem is te
Így ölsz meg, és rövid nap
Nem lések! Ah kegyetlen,
Nem szánol-é meg ekkor?

Jer, Nice! míg kinyújtott
Karokkal és lihegve
Sohajtozok, s szememből
Gyöngyharmatok csepegnek.

Nicém! csak érted élek,
Jer már, ölelj meg engem,
S tedd számra gyenge szádat,
Élet csepeg belőle.

Jer! s lankadó szemembe
Tekints csak egyszer, édes
Nicém, tudod, hogy engem
Tekinteted feléleszt.

De futsz te, jaj! kegyetlen,
Szép Nice! jer! s ne fuss el.
Nem állsz meg? ah hitetlen,
Hogy veszne el szerelmed!

Sisegd tehát utánna,
Sisegd, te gyenge szellő,
Zokogva, hogy szerettem,
És ő vetett meg engem,

S mondd, hogy rövid időre
Kimúlok én örökre:
Mert ah! ki tudna ennyi
Fájdalmat elviselni!

Jössz már? de ah, sokára
Jöttél, kimúlok imhol.
Miként ma a virágok
Kimúltak, úgy ki én is.

Ne sírj, ne, Nice, kérlek,
Magad minek fogyasztod!
Bévett szokása már a
Sírás kevély nemednek.

De jaj! alig lehellek.
Adj csókot - és azonnal
Halld - ím he-reg-ve mon-dom -
Halok, de él sze-rel-mem.

Ó, SZEGÉNY ORSZÁGUNK!

Ó, szegény országunk!
Ó, szegény hazánk!
Elmúlt szabadságunk,
Nyakunkon a hám.
Hová légyünk? Jaj! mit tégyünk?

Csúf a rabota.
Olly országba mért nem mégyünk,
Hol nincs despota?

Hagyjuk el örökre
E rabi határt
Szálljunk olly örökre,
Hol német nem járt.
Ha lehettek olly mérészek
Jámbor eleink!
Mért nem ollyan bátrak, készek
A mi szíveink?

Vagy mért ki nem állasz!
Mért nem ontasz vért? -
Bosszút mért nem állasz,
Scytha, magadért?
A jármot szabad testedre
Tették, s mégis élsz?
És vitéz magyar léttedre
A haláltól félsz?

Ímé, a némentség
Alja, sepreje
Egy nemes nemzetség
Ura és feje.
Bécs Angáriának hívja
Scythák lakhelyét,
Álnok áspis-módra szívja
Mézét és tejét.

Árpád örökjébe
Csúf bitang dúskál,
A sólymok fészkebe⁵⁴
Gyáva banka száll;
Ha van szíve a magyarnak,
Ha van benne ész,
A buggyogós hóhér kardnak
Áldozatja lesz.

Hacsak bécsi lelket
Rókától nem kér,
Méltóságos telket
A magyar nem nyer.
Így lett úrrá holmi Nitzki
És Grasalkovics;
Holmi német itzki, fitzki,
Holmi rác ics, vics.

⁵⁴ A sólyom régente Magyarország címere volt

A MILTON ELVESZETT PARADICSOMÁRÓL

Mint a vad ménesből fogott délceg paripa rágja
Tajtékozó zabláját, s a föld hantjait rúgja, vágja.
Regulát nem esmér, hámját szerteszéjjel szaggatja,
Dúl, ront mindent, mint egy fene tigris dühös fajzatja
Nyargal, s talám a szelet is futással meghaladja,
Nemes makacssága tűzön-vízen egyre ragadja.
Nincs semmi, ami futása célját meghatározza,
Mígnem egész testén minden mérgét kitajtékozza.
Ekkor szelídséggé válik előbbi büszkesége
Hül a szilajságnak tüze, melly szinte lánggal ége.
Milton is, mikor a *komort, rettentőt* kiizadja,
S az elmét rémittő képek tengerét meghaladja,
Múzsája szelíd s érzékeny gondolatokkal teli
Lévén, együgyű nótáját nyájason énekeli.
Ha amott rettent, itt édes mosolygások közt játszik,
Orcáján a gondok helyett egy-egy grácia látszik.

ÁRPÁD*vagy a magyarok megtelepedése*

Rettentő hadakat, vért és egy nemzeti szörnyű
 Bajnokot éneklek s a bús hadak istene bátor
 Hét fő hadnagyait, kik a maga lakta helyéről
 Egy isten vezetése alatt bújdosni kiindult
 S mind földön, mind a vizeken, mind ellene támadt
 Harcaiban nagyokat szenvedt európai legszebb
 Nemzetet a Pannon boldog mezejére vezették!
 Mint a cserje között a tölgy, mint a kiderült éj
 Apró csillagi közt a hold, úgy fénylik ezek közt
 Nagy születésével s felséges tettei méltó
 Fényivel a szörnyű Árpád - az az isteni férfi,
 Akinek áldja porát még a késő maradék is.
 Sok történeteken kellett neki menni keresztül,
 Sok hadakon kellett fecskendeztetni ki véré,
 És bár a vezető isten maga tette vezérré,
 S bár derekán viselé az erős hadak istene búsult
 Fegyvereit, mégis csak alig győzhette halandó
 Vállaival szörnyű bajait, míg megtelepíté
 Nemzetit, - a legjobb földön, - míg rendele törvényt
 S alkota olly nemes alkotmányt, mellyben az időnek
 Szennyei közt az ő fényes maradéki ragyognak.
 Míg szentegyházat s óltárt építe vezérlő
 Isteninek s a megrettent Európa határi
 Megrázásával nagy lelkű nemzete fényjét
 A ragyogó napnak méltóságáig emelte,
 S Istentől azt nyerte, hogy a kék északi sarkon
 Nemzete drága magyar neve csillagfénybe ragyogjon.
 Nemzeti tűz! Te magyar lélek! Haza tiszta szerelme!
 Boldog Hélikonunk szent szűzei, mellyek az édes
 Hanggal hódító érzést egyelítetek öszve!
 Jóltévő magyarok-kegyes-istene! akit Etelka
 Így nevezett, s mind, mind, édesség isteni! mind, mind
 Hintsetek e csendes s árnyékos völgyre világot,
 Amellyben Múzsám koszorúját hajnali tépett
 Rózsából most fűzi vitéz bajnokja fejére.
 A ti lehelletetek jól tévő életet árul!
 Ott, ahol éneklek, csendes szellőcske lebegjen!
 Balzsam- s rózsaszagok fűjják a barna homálynak
 Árnyékit, lesködjön az est mosolyogva szemembe,
 S mennyei mézetek egy epedő bús fülemilének.
 Édes jajja között a szép íz gyenge tejével

Lepje meg a híves forrást, hogy majd mikor egy kert
Gallyas báltja alatt, ahol a fényes Buda vára
Talpait a gőgös habokon úszó Duna nyalja,
Más részről pedig a szerelem s a pannoni Múzsák
Szentelt berke vagyon, s élesztő mennyei kútjuk,
Ott, ahol a mesterség s a természet is Orczyt
Tiszteli, ott mikor egy szírtén énekli vitézét
Múzsám s a hold fénye alatt epekedve zokogja
A megavúlt emlékezetet, - legyen éneke édes!
A Ti mosolygástok kezes is s nekem életet ígér.

RÖVID KRITIKAI RAJZOLATJA EGY NAGY MAGYAR EPOPOEIÁNAK, MELLYNEK NEVE: ÁRPÁD VAGY A MAGYAROK MEGTELEPEDÉSE

I. könyv. Árpád Lebedin mellett megverettetvén a pacinacitáktól, Szabolcs és Bors vezérhadnaggy barátival szaladásnak indul. Egy csillagba öltözött istenasszony Hálic felé igazítja őket; oda mentek, először esméretlen idegeneknek adták ki magukat, de midőn a fejedelemnétől megtudták, hogy a fejedelem az Attila országát visszaszerezni jövő magyarok eleibe ment ajándékokkal, akkor kijelentették magukat, hogy ők is azok közül valók, de ők Lebedinnél, az Előd vezérsége alatt, kevés számmal lévén, a pacinacitáktól megverettek stb. A fejedelemné igen szívesen fogadja.

Ezt majd álomlátásokkal s egyebekkel ékesítem.

II. könyv. A fejedelemné kívánságára Árpád nemzete történeteit beszéli el a Lebedinnél való csatáig. Nevezetesen: hogy ők legrégibb nemzete a világnak, hogy Attila az ő nagyatyjuk, hogy neveztettek ők magyaroknak és chasaroknak, hogy csalogatta őket egy ismeretlen isten és az ő nagyatyjuk földjének visszavételére, hogy vette rá az útra, hogy indultak ki, micsoda ceremóniákkal éltek, hogy jöttek az Etel vizén keresztül, hogy tanyáztak a Tanaisnál, mint telepedtek meg a Boristenesnél és mint áldoztak ott, mint voltak ott három esztendeig a chasarok szomszédságában s hogy indultak Kióv felé és mint vették meg Kióvt.

Itt a scythia antiquitások fognak illetetni, amennyire csak lehet.

III. könyv. A fejedelemné nagyon becsüli Árpádot. Árpád az atyján, barátin, szeretőjén, a maga gyalázatján, népe kárán, a népnek napkelet felé való visszaűzöttetésén kesereg éjjel magában. Bors egy szeretőjét siratja, aki a pacinaciták által elkergettetett a többivel napkelet felé. A magyarok Kióv felől megérkeznek Hálicba, az elejekbe ment fejedelemmel; nagy pompával; örülnek, hogy Árpádot, Szabolcsot és Borsot ott kapták; áldoznak, ünnepelnek; az egész tábor és a háliciak mint vígadnak. Kéri Árpádot, hogy a lebedini megverettetését beszélje elő etc.

IV. könyv. Árpád beszéli, hogy amint Kióvtól, a többi magyaroktól, az Előd tábor a Boristenes mellékének megvételére elküldetett, ott mint vendégeskedtek, mint lepték meg a pacinaciták, hogy azok egy nemzetről lévén vélek, miért támadták mégis meg, mint vágták kétfelé az ő táborukat - mint nyomták vissza napkelet felé az ő táboruk nagyrészét s mint verték meg a kisebb részét, úgyhogy kevés maradt belőle, a megmaradtak mint vonták magukat az

Etelközre; mint szaladtak ők el, és egy istenasszony mint vezette őket Hálícba. Álmos megköszöni a fejedelemnének fiához és hadnagyihoz való jóságát: barátsága a hálíciakhoz, bánatjuk az elmeneteleken. Kádár vigasztalja, hogy a vezető isten el nem hagyja etc.

V. könyv. Egy hónapig Hálícban való mulatások. Játékjaik, Árpádnak magaviselete etc. Szerelme. Onnan való elindulások, útjuk Munkácsig: ott egy hónapig való mulatások. Árpádnak házassága.

Itt a magyarok antiquitási a házasságban bejönnek.

VI. könyv. Ungvárnak megvétele. Laborc esete. A chasarak vagy császáriak követsége a magyarokhoz. Álmosnak látása. Kádárnak látása. Árpádnak fejedelemmé való tétele. Az esküvésnek újra való megerősítése.

VII. könyv. Árpádnak esztendeig a Bodroghközön való mulatása, a Retel és Tarcol kémlelése. A Bodroghparton egy patak (Sárospatak) mellett a Múzsáknak eleikbe való menetelek és aziránt való kérelmek, hogy engedjék meg őket ezután is ott lakni. Azoknak tett felelete Retelnek. Tuhutumnak és Szabolcsnak Mén Marót ellen való küldése. Szabolcsnak szerelme, szeretőjének Lyányváron való megölettetése a tótok által, azon való bánatja, bosszúállása és egy isteni jóvendülés afelől, hogy az a rész az ő nevéből neveztetik, hogy maradéki igaz magyarok lesznek örökké, s az ő fogadása. Hadadon a hadak istenének való oltár építése. Gád és Gelus megverettetése s azon földnek elfoglalása etc.

Ez igen szép darab lesz.

VIII. könyv. Árpádnak Zalánhoz való ajándéka, annak minden birtokának elfoglalása. Borsnak vitéz tettei: Borsod és Bars várának építése; neki tett jóvendölések. Zoltánnak Zsolton való születése. A magyarok öröme.

IX. könyv. Árpádnak Csepel szigetébe való menetele. A pusztaszeri első diéta. A törvények és a nemzeti alkotmány etc.

Itt a magyar fundamentális törvények bájönnnek.

X. könyv. Árpádnak az Attila várába való menetele, ott és a Nyulak szigetében való mulatása. Isteni látás a végzés tükörszobájában, maradékáról egész a mostani időig.

Itt valami csak méltóságos a magyar nemzetben, mind fogja látni Árpád.

XI. könyv. Pannoniának elfoglalása. Mén Marótnak leánya iránt Árpádhoz való követsége, az etelközieknek kiverettetése stb.

XII. könyv. Az országnak nagy innepe. A világosi szentegyház felszentelése, a törvények kihirdetése, az isteneknek áldása. Itt a magyarok istene, az ő vitézségükért, megmutatja, hogy a magyarok első betűjét éjszokon csillagból csinálta ki. A Múzsák kérni fogják a magyarok istenét, hogy engedje meg nekik magyar nyelven énekelni, de az isten a végzésre haragosan tekintvén, kilencszáz esztendőn szomorúan nézett keresztül, a tizediknek pedig elejére elmosolyodott. A Múzsák is szomorúan és némán néztek azokon keresztül, a tizedik elejére pedig ők is mosolyogtak s akkorra előre énekeltek a magyarok istene dicsőségére. S e' lesz vége.

LETHE

Hol vagytok, ó, Lethe nyugtató partjai,
Nemtudás, nemérzés csendes határai.
Mely'k sarokba fekszel, ó, boldog tartomány,
Hol semmi főfájást nem szül a tudomány,
Hol legédesb érzés az érzéketlenség,
Hol édesdenn altat a feledékenység?
Andalgó árnyékkal béborított berek,
Hol ismét emberré lesznek az emberek.
Te, aki másként is, akármeddig élünk,
Hóltunk után mindent elfelejtetsz vélünk,
Nyíl meg, áldott vidék, s megszánván engemet,
Fogadd bé előre megfáradt lelkemet.

A FÜREDI PARTON

Ó, Tihannak rijjadó leánya!
Szállj ki szent hegyed közül:
Egy, kit a sors eddig annyit hánya,
Partod ellenébe ül.
Itt a halvány holdnak fényjén
Jajgat és sír elpusztult reményjén
Egy magános árva szív.
Egy magános árva szív.
Míg azok, kik bút, bajt nem szenvednek
A bódogság karjain,
Vígadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sírok,
És te, nimfa! amit én nem bírok,
Verd ki zengő bérceken.
Verd ki zengő bérceken.
Zordon erdők! durva bércek! szírtok!
Harsogjátok jajjaim!
Tik talám több érezessél bírtok,
Mintsem embertársaim,
Kik keblekből számkivetnek
És magok közt csúfra emlegetnek
Egy szegény boldogtalant.
Egy szegény boldogtalant.
Akik régen jó barátim voltak,
Még felköltek ellenem,
Üldözőim pártjához hajoltak:
Ó, miket kell érzem,
Amidőn már ők is végre

Úgy rohannak rám, mint ellenségre,
Bár hozzájok hív valék.
Bár hozzájok hív valék.

Nincsen, aki lelkem vigasztalja,
Olly barátim nincsenek;
Vállat rándít, aki sorsom hallja,
Már elhagytak mindenek.
Nincsen szív az emberekbe:
Hadd öntsem ki hát vaskebletekbe
Szívem bús panasszait.
Szívem bús panasszait.

Rózsím, aki sorvadó ügyemnek
Még egy élesztője volt,
Rózsím is, jaj, gyászos életemnek.
Fájdalmára már megholt.
Már te nyugszol, drága lélek,
Én pedig még elhagyatva élek
Ennyi zaj, jaj, baj között.
Ennyi zaj, jaj, baj között. -

Ó, van-é még egy *erémi* szállás,
Régi barlang, szent fedél,
Mellybe egy bölcs csendes nyugtot, hálást
E setét hegyekbe lél?
Hol csak egy kő lenne párna,
Hol sem ember, sem madár nem járna,
Melly megháborítana.
Melly megháborítana.

Abba tán a földesúri jussal
Ellenkezni nem fogok,
Hogyha én egy megvetett virtussal
Itt egy kőbe helyt fogok.
S e szigetnek egy szögébe,
Mint egy Russzó Ermenonvillébe,
Ember és polgár leszek.
Ember és polgár leszek.

Itt tanulom rejtek érdememmel
Ébresztgetni lelkemet,
A természet majd az értelemmel
Bölcssebbé tesz engemet
Távol itt egy másvilágba,
Egy nem esmért szent magányosságba
Könnyezem le napjaim.
Könnyezem le napjaim.

Itt halok meg: e setét erdőbe
A szomszéd pár eltemet.
Majd talám a boldogabb időbe
Fellelik sírhelyemet;
S amelly fának oldalába
Áll együgyű sírhalmom magába,
Szent lesz tisztelt hamvamért.
Szent lesz tisztelt hamvamért.

A FŐTISZTELETŰ, MÉLTÓSÁGÚ ÉS TEKINTETŰ RENDEKHEZ A DIÉTAI MÚZSA

Eljöttetek hát, ó, *haza nagyjai*,
Dicső személyek! - *tik*, kiket a mai
Idők örömmel énekelnek
S glória vára felé emelnek! -
Nagyságtok élő érdemi mind nagyok,
De én csak egy kis Múza-leány vagyok:
És így talám homályosítám,
Majd ha nagy érdemitek nagyítnám.

Elég csudálnom bennetek a nemet
S ezt díszesítő százszeres érdemet:
Én hát, ki e' kis völgybe ülök,
Mélly özőnébe nem is merülök.

Ti, a nagy Árpád nagy maradékai,
Nagy nemzetünknek légyetek atyjai!
Hadd zengjen ilyen szíves ének
A magyarok kegyes *Istenének*:

„Dicső hazánknek *rendei*, éljetek,
Lakjék az érdem lelke közöttetek;
Hogy a dicsőség szárnyra végyen
S több koszorút fejetekre tegyen!”

Így zengedez már a Duna partja is,
Illy hanggal ekhöz Karpatus alja is:
Én is tehát Pindus tövében
Lantolok illy *haza* innepében.

S bár Tempe völgyén még fiatal vagyok,
Hárfám erőtlen húrjai sem nagyok,
Hogy ennyi *hérost* énekeljen
S illy *nagyok* érdemivel beteljen;

Mégis, hogy ezzel tiszteletet tegyek,
Nagyságtok áldott szárnya alá megyek;
Hadd mentsen illy hatalmas *aegis*
Béfedezése alatt az Ég is.

EGY ORVOSNAK SÍRVERSE

Itt fekszik, aki által
Sokan feküsznek itten.

A VITÉZKEDŐ MAGYAROKHOZ

Ó, Múzsám! mi veszély, mi csapás rettegteti mostan
A rémült Európa felét? mi kegyetlen időket
Szültek az emberiség kínjára az emberi lármák? -
Vérpatakok folynak, s benne sok régi vitéznek
Kardjai, puskái s veretlen testei úsznak.
A színek látom, látom mint dültenek őszve
Már sok erős várak, mellyeknek pusztá falában
Róka-fiak s a gyászéjnek denevéri huhognak.
Melly szörnyű fegyverropogás! melly szívet epesztő
Rettenetes dörgés! mint verdesik a magos égre
A port a paripák! melly mérges láрма, kiáltás!

Trombita kell, Múzsám! függeszd mirtusra erőtlen
Lantodat, amellyel Rózsím kebelébe danoltál
A piciny Ámornak, kedvelte is a piciny Ámor.
Most Erató szűnjék, dörgőbb hangokra tanítson
Melpomené; hadakat látok, s közepén a hadaknak
Rénus füstölgő partján már látom az Árpád
Kardra szokott fiait, csorog a vér görbe vasokról,
S tölök az ellenség fut s omlik előttök ezerrel.
Trombita kell! e Márs fiait harsogva rikoltó
Trombita! mellynek erős robjától rengjen az erdő.
Ordítson Ligeris, repedezzen az alpesi kőszál.

Vajha te Gyöngyösinek hadi kürtjét olly teli hanggal
Harsogtathatnád magyaridnak, vajha te Horváth
Trombitaszóra tanúlt Múzsáját hímzeni tudnád:
Úgy se Keményt, se magát Hunyadit később unokáink
A te vitézidnél nem fognák tartani többre.

Merj mégis! vedd fel hadi kürtödet! ím, az elosztott
Táborok indulnak, csörög a kard, s az hadi láрма
Verdesi a felhőt, dobog a dob, ezer paripának
Reng a föld dübögése alatt, a trombita zendül,
S már a puskáknak lyukainn a sárga halálok
Omlanak, a ropogó rézagyúk bombija dördül,
Rettenetes tüze közt ezer orkán módra zörömböl.
Ordítanak Treviris mezején a Rénus eláradt
Partjai, borzasztó hanggal riadoznak az erdők
Spíra között, s a hegyek barlangjai rábömbölnek.

Ím, már a vérnek tágas mezejére kiszállnak
A seregek: rohan a felkenttnék vérbe ázott
Francia nép, Párizs nadrágtalan asszonyi népe.
Ellene ront vértől párádzó görbe vasával
A magyar, ó, mi vitéz tűz szikrázik ki szeméből!
Ím, alföldi lován villám módjára kipattan,
Kardján ül a halál, rémülés mégyen előtte,
S öldöklés kíséri nyomát; száz tarka kokárdát,
Száz sapkát látok lov' alatt a porba heverni.
Mint mikor az haragos felhőknek terhes öléből
A rohanó zápor széllel, dörgéssel elindul,
És jéggé válván, a tarka mezőkre leomlik
S a vereses pipacsok fejeit mind öszvetiporja:
Így dörög a vérnek mezején, így zúzza rakásra
A rőt sapkáú kaponyákat scytha vitézünk.

Rajta, magyar! harcon kell pálmát szedni tenéked,
Harcra, vitéz nemzet! Természet is arra tanított,
Hogy paripán üljél, hogy kard legyen a te kezvedben.
Rajta, magyar! magyaros bátor szívedbe buzog még
Ősi vitézséged, zászlód e' legyen a hadban,
Hogy hadi szép hírét eleidnek meg ne setétítsd.
E' legyen vezetőd, mikor a franc fegyvere villog
Ellened, Árpádot s Kinizsit forgasd az eszedben,
Légy magyar, és mint ők, légy a Márs embere: győzől!
Rajta vitéz nemzet! lám, jó fejedelmed örökké
Benned s a magyaros szívben tartotta reményjét.
Verd le, tipord le dühös seregét a francia népnek,
Melly mikor a törvény ellen megölette királyát,
Durva bilincseivel rettenteni kezdi hazánkat.

Rettegi már Párizs s az egész Európa csudálja
Ritka vitézséged, nincs olly szöge a kerek égnek,
Melly nagy tetteidet ne beszélne, ó, hadi nemzet!
Míg Rénus lefelé fog folyni Batávia földén,
S a német mezejin csupa tenger nem fog eredni,
Míg az olasz bércek lappá nem válnak egészen:
Haj, magyarim! Magyarim! tűndökleni fogtok örökké.

Vajha vitézségtek szép híre nagy őseitekhez,
Kedvesim! az holttak siket országába mehetne:
Ah, melly édes öröm lepné meg bajnok atyáink
Lelkeit; ah, millyen kedves hír lenne azoknak,
Hogy még a magyar él, s él benne a hajdani lélek:
Mint vígadna vitéz unokáinak Attila s Álmos!

RÚT ÁBRÁZAT S SZÉP ÉSZ

Azt mondd, barátom, hogy én ocsmány vagyok,
S orcám fertelmei irtóztató nagyok.
Hogy én ha magamnak zöld kantust vehetnék,
Olvasva a majmok között elmehetnék.
És hogy te nem szántál már engemet másnak,
Hanem csak egy meggyfán lebegő Tamásnak,
Mellyen ha illy cirmos képpel hirintőznék,
A veréb még felém jönni is irtóznék.
És hogy én ne vegyek reám semmi harát,
Magam képe is tud játszani maskarát.
Azért így szól rólam véled sok goromba,
Hogy ez csak egy esős időbe nőtt gomba,
Ez egy lóganéjon nőtt, hitvány pöfeteg,
Mellyre tekinteni a szemnek viszketeg. -

De megállj, barátom! ilyen ítéletet
A régi időben még Mídás úr se tett.
Megállj, szép ostoba s festett fejű számár!
Kiben csak egy szóra kong a kaponya már.
Lélektelen szép test és pengő cimbalom!
Mért lettél csak cifra makhina? fájdalom. -
Szép vékonyak lábad egyenes szárai:
Még szebbeken járnak a szarvas borjai.
Súgár derekadat ne csudáltasd velünk:
Az ánglus csikókba szebbet is szemlélünk.
Még fejér melled sem olly becses portéka,
Mert csak egy kotlós szív pompásabb hajléka.
Sírna kezeiddel ne fitogasd magad;
A márvány képektől e dísz meg ne tagadd.
Se nyakadnak ne légy olly magasztalója:
Illene rá a cseh ló nyakravalója.
Rózsaszínnek se mondd vereses pofádat:
Mert én véresebbnek láttam egy kutyádat.
Frizérozott hajad hosszan fedi nyakad:
Még ez, szép Absolon! hátha cserfán akad.

Te a főbe tartod minden szépségedet:
Megnézetem tehát Múzsámmal fejedet.
Ez jóllehet csínos s módija mostani,
Mégsem merne reá a cinke szállani.
Éppen, míg még el nem száradt a törzsökje,
Illyen volt a Jónás félérésű tökje.
Csak elől is volna egy keveset lompos,
Hordhatná a nyájba az első kolompos.

Nincsen hát, barátom! benned egy bakma is,
Amelly meg ne volna még a baromba is.
Úgyis a természet nem ugrik. S ha igaz,
Hogy ember s majom közt nexus van: te vagy az.

Sőt olly állatok is elegen akadnak,
Kik a talentomba téged meghaladnak.
Becsülnek táncodért? ne mondd azt kérkedve,
Több becsülőt talál még egy oláh medve.
Erős vagy s levered az erőseket is?
Erősebb az ökör s lever tégedet is. -

Illy tarka madárka vagy hát te, barátom!
Ezzel tépett tested szárnyára bocsátom.
Lebegj te a felhőn s fitogasd magadat,
Büszkén csattogtatván aranyos szárnyadat:
Én földszint maradok formátlan testemmel,
Tökéletesítvén őtet is eszemmel.
Ha ti gyaláztok is, majd mondják valakik:
Kár, hogy az a szép ész olly rút házba lakik!

A MAGYAR GAVALLÉR

Gavallérok minden nemzet közül telnek,
Kik a néző szemtől csudát érdemelnek.
Mindeniknek cifránn csillog ruházatja,
De magát a magyar dicsőbbnek mutatja.
Ah, dicsőbb egy magyar gavallér levente,
Nagyobb méltóságot ad a magyar mente,
Mellynek zöld posztóját ragyogással szántja
Gazdagon pazérlott arany paszamántja.
Ázsiai veres nadrág fénylik rajta,
Mutatja, hogy ő is véres magyar fajta.
Arany sarkantyúja peng karcsú csizmáján,
Hármóniás ütést tesz ezüst szablyáján.
Almásszürke csődör lovát táncoltatja,
Lejtős fordulással kerengve ugratja.
Tündöklő serényje játszik a szellővel,
Az arany szerszámra hányja göges fővel.
Most büszkén rúgkapál, majd harsogva nyerít,
Orrán sebes szellőt fuvall és tekerít.
Ragyog hátán selyem posztóval vont nyereg,
Csótárján az arany meánder tekereg.
Merőn megül rajta vitéz leventája,
Nem mozdul semmije, csak a bokkrétája,
Mellynek kócsagtollból kötött szála között
Az arany boglárba a fény megütközött.
Csillámló pirossa nyusztos kalpagjanak
Szégyeníti haját az ánglus dámának.
Barna szemöldöke s hollószín bajussza
Képének pirosuló tejét büszkén ússza,
Bársonyszín hajai a szélről suhognak,
Reátekergődzött szárnyain lobognak.

Az ő orcáját is szerelem igézi,
De e szerelem is őbenne vitézi.
Ettől sem puhúl el egy magyar gavallér,
Szívében Vénus is, Bellóna is elfér.
E kettő ad néki kettős ékességet,
Felséges kellemet s kellemes felséget.
S amilyen volt Hektor, mikor fegyverbe állt,
S Andromakhéjától csókok között megvált,
Oly szerelmes vitéz a magyar gyermeke,
Ez a szép természet nagyságos remeke!

AZ 1741-DIKI DIÉTA,

vagyis

*A régi jó magyar szív
Saját királyihoz hív!*

Kantáta kilenc énekekben.

SZEMÉLYEK:

A magyarok karja.

A Hír.

A prímás. Római Szent Birodalmi herceg, galántai gróf Eszterházy Imre, esztergomi érsek.

A haza Géniusa, Magyarországnak angyala.

A régi vitézek karja.

Mária Terézia, Magyarország nőkirálya.

A nádor, erdődi gróf Pálffy János, fővezér.

A Duna.

A dolog történik a pozsonyi királyvárban, az országgyűlés alkalmatosságával, szeptember 19-dikén, 1741.

I. ÉNEK

A magyarok karja

EGY

Éljetek, nagyságos rendek,
Kik nagy őseink nyomába
A magyar nemzet dolgába
Most is összevgyűltetek.

Boldogítsatok bennünket
S vélünk édes nemzetünket,
Mellynek állandó javára
Éljetek, mind éljetek!

MIND

Éljetek, Nagyságos Rende
Boldogítsatok bennünket
S vélünk édes nemzetünket;
Éljetek mind, éljetek!

EGY

Terjesszétek, ó, nagy lelkek,
Nemzetünknek régi fényjét
S a királyi ház reményjét,
Mellyet vét csak bennetek.

MIND

Boldogítsatok bennünket,
S vélünk édes nemzetünket,
Mellynek állandó javára
Éljetek mind, éljetek!

EGY

Így fog a király s az Ég is
Venni szárnya óltalmába,
S a jövő idők folytába
Élni fog majd híretek.

MIND

Boldogítsatok bennünket
S vélünk édes nemzetünket,
Mellynek állandó javára
Éljetek mind, éljetek!

Éljetek, Nagyságos Rende,
Kik nagy őseink nyomába
A magyar nemzet dorgába
Most is öszvegyültetek.

II. ÉNEK

A HÍR

Hatalmas Rende! ó, vitézi vérből
Kisarjazott nemes magyar vitézek,
Ti bölcs személyek, akik híreteknél

Sokkal nagyobbak vagytok,
Kik e királyi várba feljövetek,
Hogy a magyar nevet naggyá tegyétek!
Örül tinéktek a sebes Dunának
S a kék Tiszának partja víg örömmel,
Mert a magyar hazának régi díszét
Tibennetek szemléli tündökölni.
Ah, boldog nép! az ég takargat téged,
A csendes békeség lakik hazádban,
Örvendetes hang zengedez hegyedben,
Minden határid bátorság keríti,
Termékenység csepeg minden meződre,
Híg nyugalom s öröm lebeg feletted,
Ah, boldog nép! az Ég vigyáz melletted. -
De ah, reszkess, de ah, rettegj, magyar nép,
Mert ellenséged ellened kizúdult,
S dühösködő sereggel
Rohan határaidra,
Pusztít, öl, éget s vakmerő dagálllyal
Rabolja a sok kincset,
Mellyből kezedre verje a bilincset.
Feldúlta már Itáliát egészen,
Berontott a cseh földre tűzzel, vassal,
A dolyfős franc ellepte táborával
A Rajna szép vidékét;
Mindenfelé elterjedt már az ínség,
A jajgatás hallik minden határon,
Bellóna vérengző vasostorának
Csapási már mindenfelé dörögnek,
Alatta a ledöntött népek nyögnek.
Közel, közel van, ó, nemes magyarság,
Ez a veszély, ez a csapás hazádhoz,
A lángok már a Kárpátokra sütnek,
A sok jajszó feléd jön a Dunával,
Az ellenség rettenti már határod,
Szabad törvényed és királyi széked.
Ah, hív magyar! ha kedves
Előtted a szabadság,
Ha boldog lenni kívánsz
Királyod oltalmába;
Menj, míg a tűz be nem ront Dáciába.
A bátorság menthet ki s a sietség:
Hajh, kelj ki, kelj ki hát, vitéz nemzetség!
Hajh, kelj ki boldogságodért,
Törvényedért, királyodért,
Vezessenek nagy tetteid
Nagy őseid nyomába.

A had szomszédid égeti,
Hazádat is rettegteti,
Rabol, pusztít a francia;
Hajh, kelj ki a csatába.

KAR

Rabol, pusztít a francia;
Hajh, kelj ki a csatába.

III. ÉNEK

A PRÍMÁS

Méltóságos Urak, jó hazámfiak,
Tekintetes Rendeik, országunk nagyjai!
Kellő orcátokon ülnek a hazai
Forró szeretetnek fényes vonásai.

Elég igaz magyar van még közöttetek,
Kik előtt féltő kincs régi becsületek,
Nemes, tiszta s bátor még a ti szívetek:
Ah, élnek dicsőült őseink bennetek.

Szemeim e Házban még sokakat lelnek,
Kik vitézi nevet méltán érdemelnek,
Úgy van! nagy lelkeik bennetek lehellnek
A nagy Attilának, a vitéz Lehelnek.

Mennyi sok veszély volt s inség hajdanába,
Melly sereggel rontott ez árva hazába,
Mennyi veszedelmek voltak egy summába,
Mellyek rettentettek; de mind csak hiába!

Mennyi ellenségink s rablóink voltanak,
Kik dühös népekkel reánk rohantanak,
Hogy hazánkat s minket földig raboljanak,
Kedvesinkkel együtt bilincsre hányjanak!

De dicső atyáink, bajnoki lélekkel
Küszködven a rájuk tódult veszélyekkel,
Megtartották nekünk tulajdon vérekkel
Ősi szabadságunk minden törvényekkel.

Hazánkban szabaddá lett minden szegelet,
A nyomorgatásnak, inségnek vége lett;
Ah, üljön sírjokon az érdem s tisztelet,
Szent árnyék lebegjen áldott hamvok felett. -

Tudom, ti sem fogtok tőlök elfajúlni,
Királyt, hazát készek lesztek megbosszulni,
Készebbek a harcon vitézül kimúlni,
Mint a magyar névvel homályba borúlni.

Már látom a fényes dicsőség várába
Mint mentek bé elhúnytt őseink sorába,
S azt a fegyvert, amelly szolgált a hazába,
Rakjátok a jó hír örök templomába.

S amelly véretek szerelmes hazátok
S királyotok mellett a harcon ontjátok,
Azzal nagy nevetek s vitézi próbátok
A halhatatlanság falára írjátok.

Ah, már előre képzelem,
Hogy e királyi védelem
Sok századig fog élni.

Magyarjaim! kívül, belől
Mind a ti lelketek felől
Fog e világ beszállni.

Tisztelnék a királyok is,
S ezért gondjok lesz rátok is,
Hatalmas bajnokokra:

Utóink áldnak tikteket
S örömmel teljes könnyeket
Hullatnak sírotokra.

IV. ÉNEK

A GÉNIUS

Egy fényes felhőben leszáll a magyar rendek közzé, körülvértetvén a vitézek karjától.

Leszállván a Mennynek fényes udvarából,
Szent István és László örök trónusából,
Lehozván e dicső vitézek lelkeit
És e századbéli fátomok könyveit,
Kedves Magyarjaim! jövök tihozzátok,
A ti pártfogótok szavait halljátok! -
Megindult szerető szívem sorsotokon,
Segíteni óhajtok édes hazátokon:
Megszántam a dűlni kezdő Pannóniát,
Megszántam a magyart s azt a jó Tréziát,
Kit azért adattam az égből közzétek,
Hogy benne egy kegyes helytartóm nézzétek;
Hogy ő gyógyítsa meg hazátok sebjeit,
Ő rakja fel ennek öszvedültt köveit;
Hogy a magyar névnek dicsősége legyen,
S minden panaszt a ti szátokból kivégyen;
Hogy boldogságtokat az égig emelje
S közöttetek saját személyem viselje.

A KAR

Ez a kegyes királyné,
Kit a nagy Károly nemzett,
Hogy benne minden nemzet
Tiszteljen jó anyát -

Ez a kegyes királyné
Lesz néktek hív anyátok,
Alatta kis hazátok
Sok boldogságot lát.

A GÉNIUS

De ím, az ellenség magát öszveadta
S az én felkentemet haddal megtámadta,
A frigyesekek az ő híveit gyilkolják,
Örökös országit pusztítják, rabolják:
Rátok is a véres kardot kezdik fenni,
Ah, ha ők rajtatok erőt fognak venni:
Ama boldogságban részetek nem léssen,
Mellyet a végzés tart számotokra készen,
Mert én *Tréziának* kinyertem az égbe,
Hogy soká lehessen anyátok egyvégbe.
Ez a jó királyné - még azt meglátjátok -
Kiveszi a porból és szennyből hazátok,
S a magyar föld az ő idejétől fogva,
Mint Nagy Lajos alatt, virít mosolyogva.
Mihelyt a trónusba az ő kegyelme lép,
Arany időt számlál a szegény magyar nép.
És az apolgtató békeség ölében
Örülnek a múzsák a magyar Tempében.
Talpokra állanak a ledúltn törvények,
Élelmet, pártfogást kapnak a szegények,
És negyven esztendőnek csendes folyásában
Az öröm s boldogság lakik a hazában.
A nagy *Terézia* mindkettőt megójjá,
Igazság s kegyelem lévén őrállója.
Kiterjeszti kisdied országtok határát,
Pompáson felrakja Buda s Pozsony várát,
És ami szépség van Pozsonyba s Budába,
Mind bésommálja azt a nemes Gárdába.

A KAR

Ez a kegyes királyné,
Kit a nagy Károly nemzett,
Hogy benne minden nemzet
Tiszteljen jó anyát -

Ez a kegyes királyné
Lesz néktek hív anyátok,
Alatta kis hazátok
Sok boldogságot lát.

A GÉNIUS

És bár ezek fényes jótétemények is,
De lesznek ezeknél még fényesebbek is,
Mellyekkel a hazát előre bízattja
E kegyes anyának felséges magzatja,
József, kinek nem lesz félvilágon párja,
Ki minden országit maga öszvejárja,
Hogy megesmérhesse saját jobbágysáit,
Hogy megorvosolja a nép panasszáit,
Hogy a porban fekvő virtust felkeresse,
Az érdemet fényes oltárra tehesse.
Csak tíz esztendeig fog országolni ő,
De illy nagy bajnoknak elég tíz esztendő.
Mert ha felszámláljuk nagyságos tetteit,
Századnak mondhatjuk minden esztendeit
Ó, nagy uralkodó! előre képzelem,
Hogy a szent igazság, az erkölcs, értelem,
A szép tudományok minden mesterséggel,
A jó gazdasággal és a vitézséggel
Általad a régi por közzül kinőnek
S a magyar nép előtt becsületbe jönnek.
Sok boldogtalannak te léssz édes atyja,
Éretted könnyeit sok árva hullatja,
Téged áld az örült, a néma, a siket,
Te vigasztalod meg, *József*, mindeniket
Te mint koronádnak fényes sugárával,
Bétöltöd a földet *virtussal, példával*.
Jobbágyid imádják nevedet, mert véled
A Mátyással megholt igazság feléled.
Barátid tisztelik felséges nevedet,
Minden ellenséged rettegnek tégedet.
A fagyos Sark alatt fekvő Szibéria,
A marokki forró partok s Barbária
A kelet és nyugot határitól fogva
A te érdemidtől zengedez harsogva.
Te bírsz virtusával minden királyoknak,
Te fogsz fényes példát adni mindazoknak,
S ha Friderik nagyobb leszen mindeniknél,
József! te nem leszel kissebb Frideriknél.

A KAR

József! nevedbe minden
Nagy virtusok megvannak,
Örül sok nemzet annak,
Örül a föld, az ég.

E név egész világon
Fog nyerni tisztelőket,
Ez a jövő időket
Megékesíti még.

A GÉNIUS

A József tündöklő országa végtére
Elmúlván, új öröm áll annak helyére;
S jóltévő angyalát a vártt békeségnek
Megadja *Leopold* minden nemzetségnek.
És hogy minden lélek légyen néki híve,
Az ő kincse léssen jobbágyinak szíve.
El is vész alatta a jaj s a siralom,
Trónusán fog ülni a köz nyugalom.
Boldogság keríti pásztori pálcáját,
Bőség gyémántozza áldott koronáját.
Ama kedves *Sándor* kegyelmes szívével
Fog segédje lenni nádorispány névvel;
Őtet közétekbe ő azért bocsátja,
Hogy légyen a magyar nemzetnek barátja.
Ah, e jó magzatnak és e jó atyának
Országlása lelket ad a két hazának!

A KAR

E két dicső személyek
Bár hirtelen kimúlnak,
De sírba nem borúlnak
Jótetteik soha.

A hív magyar mindenkor
Kívánja emlegetni,
Nem fogja betemetni
A vén idő moha.

A GÉNIUS

Az ő esztendeik, fénylő virtussokért
S a magyar nemzettel közlött jószágokért,
A Tréziáénál még többek lennének,
És a Józsefénél jobban fénylenének:
De hogy megáldhassa az ég Pannóniát
S adhasson egy másik *Ferencet s Tréziát*,
Fel fogja magához e boldog párt venni,
S helyekbe Ferencet s Tréziát fog tenni.

Kik népét törvénnyel s hittel kormányozzák
És ama szerencsés időt visszahozzák,
Mikor *első Ferenc* s *első Tréziának*
Országokkor arany esztendők folyának.

A KAR

Ah, éljen a dicső pár,
Éljen sokáig, éljen;
Sok szép időt szemléljen
Ferenc s *Terézia*!

Hogy e felséges párnak
Királyi oltalmában
Örvendjen az hazában
Minden magyar fia.

A GÉNIUS

És így ha meghal is kegyes *Tréziátok*,
Az ég *másikat* fog küldeni hozzátok,
Kit a Neápolis felséges királya,
A jövő tollak bő matériája
S néked is kedvellőd, nemes magyar nemzet!
Sok tartományoknak asszonyává nemzett;
Ki *Teréziának* oly mássa fog lenni,
Hogy alig lehessen különbséget tenni;
Ki Európának szemefényje leszen
S a magyarokkal is ezer jókat téssen.

A KAR

Engedjen a világon
A nagy *Teréziának*,
A népek hív anyjának,
Az ég sok szép időt.

Ezer királyi szépség
Tekintetén derűljön,
Szívén a virtus üljön
És az nevelje őt.

A GÉNIUS

Ha meghal is *Ferenc*, segéd-országglótok,
A bölcs *Ferenc*, kegyes szívű pártfogótok:
Helyébe a jó ég fog *másikat* tenni,
Ki Pannóniának Círusa fog lenni. -
Ha a nagy Józseffel leszáll is végtére
A királyi *virtus* sírja fenekére:
Ferenchen a *példát* kiküldi sírjából,
Kit maga tanított az Ég tanácsából,
Hogy amiket ő csak elkezdett magában,

Ferenc mutassa ki saját példájában. -
Ha hív jobbágytól az őket szerető
Leopoldot sírba zárja a temető:
De az ő jó szíve minden virtusával
Köztök fog maradni felséges fiával.

A KAR

Mindnyájokért Ferenc lesz
A népek édesatyja,
S azoknak megmutatja,
Hogy hív egy pásztor ő.

Az Ég megáldja ötet,
Kíséri a dicsőség,
A víg öröm s a bőség
Alatta visszajő.

A GÉNIUS

Ha a magyar nemzet kedvellő *Sándorban*
Hazátok reményjét teszitek a porban:
Az ég a nemzetnek siralmát megszanja,
S *József* Sándor helyett lesz nádorispánja.
Ki a magyarságot úgy fogja kedvelni,
Úgy fogja hazátok díszét felemelni!
Amellynek még nagyobb s állandóbb javára
Soká gyönyörködik benne Buda vára.

A KAR

Felséges Nádorispány!
Te léssz Budának fényje,
Te a magyar reményje,
Kiért megáld az Ég.

Az angyalok hatalmas
Szárnyokkal bétakarnak:
Teérted a magyarnak
Nagy szíve lánggal ég.

A GÉNIUS

Mit látok? előmbe mi nagy látás szaladt
A jövőendő idők setét leple alatt?
Micsoda hősök állnak ott sorjába
A királyi érdem fényes templomába!
Kezekben olajág, babér a fejeken,
Elterjedt felséges nevek a népeken.
Mennyei fény ragyog állóképek körül,
Hogy legyenek minden királynak tükörül;
Tetteik gyémántra vagynak metszve, s magok
Fénylenek mint első nagyságú csillagok...

Ah, felséges lelkek! esmérlek titeket,
Látom képeteken a bécsi jeleket:
Ti fogtok származni a Károly házából,
Trézia, Leopold s Ferenc ágyékából.
Ti töltitek még bé hírrel a világot;
Ti állítjátok fel a köz boldogságot.
Ti a nemzetektől ezer áldást vesztek:
Hahj, felséges lelkek, ti mind nagyok lesztek!

A KAR

Virágozzék örökre
Olly sok dicső királyért,
A nemzetek javáért
Ez a királyi ház.
Hogy a sok fényes héróست
Ennek minden fiában,
Mind itthonn, mind csatában
Imádja minden száz.

A GÉNIUS

Ebből fog származni ama nagy vitéz is,
Ki, ámbár a győzőt meggyőzni nehéz is,
Megvervén a rabló francok ármadáját,
Ledönti a kevély nemzetnek dagályát.
Ama vitéz Károlyt mondom, ki végtére
Lesz a magyar hadnak szerencsés vezére.
Ki a tágas Duna partját a Rénussal
Bétölti nevével és sok triumfussal.
Ó, hatalmas vitéz! már látom előre,
Mint állsz ki fegyverbe a véres mezőre:
Látom, mint omlanak a francia testek,
Mellyek neved s ágyúd hangjára leestek.
Látom, mint csókolják a láncból felszedett
Szabad tartományok felséges térdedet.

A KAR

Ti népek, tiszteljétek
Károly vitézi szívét,
Mert ellenségtek ívét
Le fogja törni ő.
Ó, halhatatlan érdem!
Rakj oszlopot nevére,
Tégy zöld babért fejére,
Melly templomodba nő.

A GÉNIUS

Kedves magyarjaim! mint a több nemzetek,
E császári háznak ti is örüljétek.
Hév kívánságtokat az Ég meghallgatta,
Az óhajtott áldást tinéktek megadta,
Amellynek zsenijét kegyes Tréziátok
Anyai ölében mindjárt meglátjátok.
Meglátjátok mindjárt ama kis herceget,
Kiért mindörökké áldjátok az Eget.
Máris rajta ama virtusok ragyognak,
Mellyek példájában tündökleni fognak.
E' lesz ama József, a világ csudája,
Ama nemzeteknek atyja és királya. -
Ah, majd magát éppen ilyennek mutatja
A második Ferenc s Trézia magzatja,
Ama kis *Ferdinánd*, kinek védelmére
Felkél még a magyar a harc mezejére.
Ki majd a jövő idők aranyjában
Dicsőségesen ül atyja trónussában. -
Ti boldogútt lelkek! adjátok azokat
A paradicsomban nőtt liliomokat:
Hadd hintsem e boldog gyermek bölcsőjére,
Mellyben fekszik annyi nagy királyok vére,
Mellyben fekszik ez a jövő világ fényje,
Az ég és a minden nemzetek reményje:
Hadd tudjak néki egy ajándékot tenni. -
Ah, szép gyermek, te még Ferdinánd fogsz lenni!

A KAR

Te Ferdinánd fogsz lenni,
S végén a másik száznak
Te a királyi háznak
Szent trónusán ragyogsz.
Bölcs lelked fog behozni
A földre békeséget,
És minden nemzetséget
Te boldogítani fogsz.

V. ÉNEK

MÁRIA TERÉZIA

Nagylelkű magyarim! kikben még lángol a hűség,
Lángol az azt fedező régi vitézi erő;
Ó ti, kik ámbátor szabadon óhajtotok élni,
Őrizetek szentül a fejedelmi nevet;
Kik fényes koronát kívántatok adni fejembe;

Ím, karotok közzé most könyörögve jövök.
 Most, mikor a rabolok kirohantak trónusom ellen,
 És már híveimet durva bilincsbe verik.
 Ím, a németeket kicsikarják minden ezüstből,
 Már a belga s olasz várakat öszvetörik.
 A dühödő franc nép országimat égeti tűzzel,
 S rám gonoszúl több-több népet a hadra loval.
 Most, mikor ennyi király fenyeget sok ezernyi csoporttal,
 Most, mikor ennyi veszély árva fejemre rohan:
 Bennetek, ó, ti nemes magyarok! csak bennetek érzem
 A segedelmet adó hajdani lelket, erőt.
 Ím, fejedelmeteket látjátok előttetek állni,
 Ím, ím, könnye vitéz karjaitokra pereg.
 E keserű könnyek nem buzdítnának-e téged,
 Ó, magyar, akibe még verdes atyáid ere?
 Ó, te nemes maradék, te maradnál messze azoknak
 Bajnoki nyomdoktól, sok deli példa után?
 Csak te valál régen bátyája királyi nemünknek,
 Édes atyáimnak gyámola csak te valál.
 Kik nyomorúltt sorsodba viszont ezen árva hazádat
 Béfogadák fedező szent koronájok alá.
 Akik alatt kiderült országod a hajdani szennyből,
 S ködbe borúlt fényjét Dácia visszanyeré.
 Illy nagy atyák vérét igyekeznék most letapodni:
 S nem buzog-é, magyarom, benned az ősi harag?
 És ha az én már sírba szállt felséges atyáim
 Érdemi gyengébbek, mintsem azokra ügyelj:
 Nézzed az én benned bízó fejedelmi személyem,
 Mellyet az ellenség porba tiporni akar.
 S ah, amelly koronát kívántál tenni fejemre,
 Ennyi dühös néptől menteni kelj ki, magyar! -
 Férjemet és magamat bátor lélekkel ajánlom
 A te vitézséged s gondviselésed alá.
 [Ímé, mint mosolyog tireátok gyenge szemével,
 Mellyen máris egész Ausztria fényje ragyog.]
 Nagylelkű magyarok! buzduljon szívetek erre,

Felemeli a félesztendő Józsefet.

Vessetek e csecsemő hercegetekre szemet.
 Még ez virtusival betöltheti északot és délt,
 Még e' hazátoknak gyámola s atyja lehet.
 Ó, ti e hősök magvát s Európa reményjét
 Porba ne hagyjátok dűlni időnap előtt.
 Légyetek e' mellett bokor ellenségei ellen,
 Kik tűzzel-vassal perzselik ősi javát.
 Hát mikor egy asszonyt s egy gyermeket annyi királyok
 Kívánnak dühösen rontani mint az ölyűk:
 Nem tüzel-é, magyarom, szívedbe a hajdani hűség?
 Nem ragad-é fegyvert érte vitézi karod?

[És ha egyéb nem hajt, e könnyek zápora hajtson,
Melly rebegő szómat mély özönébe nyeli.]

Mert ó, vitéz nemzetség!
Ha nem leszel segítség,
Majd trónusom ledöntik,
S tán vérem is kiöntik:
Ah, légy erántam hív!

De jaj, meggyúlt felettem
A kín, s ajkam lezárja:
Ah, szóljon énhelyettem
E néma könnyek árja,
Ez elfojtódott szív.

VI. ÉNEK

A NÁDOR

Haljunk meg, vitéz bajtársim! haljunk meg királyunkért,
Álljunk, álljunk véres bosszút őértte és magunkért.
Jobb dicsőséggel meghalni a holttestek halmain,
Mint gyalázattal tapodni atyáink szent hamvain.
Több már ezer esztendőnél, hogy itt lakik a magyar.
Mégis minden próbák között magyar maradt a magyar.
Megtartotta becsületét mind a világ láttára:
Hát ugyan mi szolgálánk-é annak gyalázatjára?
Hát ugyan mi fajulnánk el nagylelkű őseinktől?
Mi koldúlnánk-é kegyelmet gyáva ellenséginktől?
Mi csörgetnénk-é idegen láncot szabad létünkre?
Mi tétetnénk örök nyerget győzni tanultt népünkre?
Ah, előbb, mintsem azt lássam, felkötöm fegyveremet,
S vitéz módra trombitaszón végzem el életemet.
És ha e példára nem lesz senkinek is készsége,
Rajta! - haljon meg énbennem nemzetem dicsősége.
Bosszankodva beszélem el Árpádnak és Lehelnek,
Hogy elfajultt unokái asszonyszívet viselnek.
És ha minden könnycseppeket, amellyek lehullának
Felséges szeméből magyar hazánk királynéjának,
Elárasztott ellenséges vérhabbal nem mostok le:
Azt a magyar szívhez illő kardot mind rakjátok le,
Mellyet hajdan nagyapátok ellenségnyakra fene. -
De megvér a magyar névért a magyarok istene!
Megéritek még valaha, hogy az illy puhálkodás...
De hová, hová ragadsz el, méltatlan bosszankodás?
Hiszen mind magyarok ezek, mind nagylelkű magyarok,
Akiknek én most asszonyi ruhát szabni akarok.
Tudom, mind magyarok vagytok, ráesmerék nememre,
Vitéz tűz szikrája pattog szemetekről szememre.

Mellyet ha rettenthetetlen orcáitokra vetek,
Atillát, Hunyadit látom és Kinizsit bennetek:
Így ülnek elhúnytt őseink s bajnokink egysorjában
A vitéz lelkeknek szentelt dicsőség templomában. -
Tudom, hogy azt a víg órát békételen várjátok,
Mellyben a trombiták nemes serkentését halljátok,
Mellyben megmutathassátok a haza ellenségén,
Hogy most is magyaros kar van a magyaros kard végén.
Úgy van, vitézségtek mellett magam állok tanúba,
Én, én magam tapasztaltam azt minden háborúba,
Mikor vélem üzvén, vágván az ellenség táborát,
Együtt vitézkedtünk, együtt nyeltük a harcok porát.
Véres fegyverünkkel együtt vágattunk a csatába,
Együtt mentünk trombitaszón nagy *Hétmogor* nyomába. -
Vajha az ég visszaadná hajdani jó erőmet,
Vajha visszatértené elhanyatlott időmet,
Mellyel három királyomnak hűségesen szolgáltam
S minden hadi veszedelmet magyar szívvel kiálltam:
Víg lélekkel nyargalnék ki az ellenség nyakára,
Megreszkettetném még egyszer a *Pálfy* név hangjára!
De bár megfáradt testemben az erek már megfagytak,
S esztendeim terhe alatt vállaim leroskadtak:
Mégis felvészem e kardot reszkető markomba is,
Ikrás ez az ellenségnek aludtvérétől ma is.
Jertek, ó, vitéz bajtársim! haljunk meg királyunkért,
Jertek, álljunk véres bosszút őértte és magunkért.
És ha nem sokat teszek is vén létemre köztetek,
Legalább a Zrinyi útját megnyitom előttetek.
És ahol ez ősz haj látszik, s ahol legsűrűbb tűz ég:
Arra tartsatok, magyarok! Ott *Pálfy* s a dicsőség.

Rajta, ó, vitézek!
Rajta! menjünk harcra,
Várnak ellenségeink,
Verje őket arcra
A mi fegyverünk.

Óvjuk a magyar hazát;
S a kegyes Teréziát:
Bár a puska csördül,
Bár a bombi dördül,
Meg ne rettenjünk!

*Az ősz Pálfy kivonja a kardját: utánna az egész magyarság felzendül: „Haljunk meg a királyért és a magyar hazáért!” Ilyen szók harsognak azalatt, míg a vitéz magyarok, a következő csatadal zengése alatt a házból kivont karddal s fegyverzörgetéssel ki-
mennek.*

VII. ÉNEK

A magyarok karja

EGY

Ó, magyar vitézek!
Akiknek szemében
Bátor lelket nézek
Mártnak fegyverében:
Jertek mind, kövessük
Pálfy fővezért.

Kardra, ó, vitézek!
Haljunk meg hazánkért,
És Teréziánkért
Ontsunk drága vért.

MIND

Kardra, ó, vitézek!
Haljunk meg hazánkért
És Teréziánkért
Ontsunk drága vért.

EGY

Scytha nagylelkünkkel
Őtet befedezzük,
Scytha fegyverünkkel
Őtet védelmezzük!
Ezt ha végbeviszük,
Nyertünk drága bért.

MIND

Kardra, ó, vitézek!
Haljunk meg hazánkért,
És Teréziánkért
Ontsunk drága vért.

EGY

Jó becsületünket
Ezzel is nagyítsuk,
Szép magyar nevünket
Bé ne mocskosítsuk,
Melly egész világon
Már az égig ért.

MIND

Kardra, ó, vitézek!
Haljunk meg hazánkért.
És Teréziánkért
Ontsunk drága vért.

*A szőnyeg lefoly
Bérekesztés
Licenza*

VIII. ÉNEK

A theátrumban hirtelen nagy zúgás és vizomlás hallatik, melyre a muzsika lármáson zeng reá; a habok közzül feljön az öreg Duna, amint a poétai festés kívánja, kezében van az ő nádból, sásból és cserfából kötött koszorúja; feje németesen, melle magyarosan, lába pedig törökösen van felöltöztetve; egy oszlophoz áll az ő hétágú villájával; szól, és a habok azonnal lecsillapodnak, a muzsika halkal elmúlik.

A DUNA

Álljatok, egy kisded haladékra megálljatok itten,
Habjaim! e fényes várnak négy tornyai mellett:
S e nemes országnak míg e városba sereglett
Rendeihez szóllok, csilapítsátok le dagálytok.
Halljátok meg, örök bércek, ekhózzatok, erdők.
Rengjetek, ó, partok, paloták, zendüljetek öszve!
A Duna szól, melly annyi kövér rétekre lefolyván,
Sok gályákat emel hátán, sok réteket öntöz:
A Duna szól - Magyarok, szavamat fületekbe vegyétek!
Még mikoron hajdan ti se voltatok, őseitek se
Voltanak; én voltam, még a kezdetbe az Isten
Zsámolyszéke alól a *légyen* szóra születtem.
Jól tudom én, mi esett hajdann Európa vidékin,
Még a régi idők történeti jutnak eszembe.
Még elmémbe forog, mint jött e földre Balember
Scytha vitézeivel, mint nyertenek ebbe hatalmat
Árpád és ama hét kapitányok véres erővel.
Még jól emlékezem sok tábori ütközetekre,
Mellyekben magyaros szívvel harcoltanak a ti
Őseitek, zeng még a hadak lármája fülemben,
S úgy tetszik, most is sok ezer nép fegyvere zördül
Partjaimon, sok ezer paripák nyoma porzik az égre,
És most is vizemet sok test, sok dárda dagasztja,
Mellyeket a vérnek tajtékjai hempelygetnek.
Most is az ellenség tüze közt a régi vitézek
S a magyar őszeknek hadi tábora rémlik előttem.
Most is az őszvekevertt viadal felhőnyi porában
Látom atyátoknak kardját villogni szememben.

Nem volt semmi veszély, sem semmi próba előttök,
Mellyre vitéz szívvel ki ne mertek volna rohanni
Őseitek, ha királyt s országot védeni kellett. -
Jól tudom én, millyen szókkal harsogtanak akkor
Partjaim és e hegyek, mikor e vár kőfala mellett
A bosszú, s a halál dörgött ki az égre keményen
Nagyjaitok száján, mikor a szép *Trézia* mellett
Bátor bajnokitok kardra s paripára kelének.
Él is az ő tetemes hírek még sírjok után is,
Él a népek előtt, neveket kíséri dicsőség,
S a lemenő nappal Ganges bámúlva beszéli
Tetteket: Én magam is minden partommal örökre
Hirdetem áldandó bajnokjait a magyar égnek.
Míg csak az ő székén a *Trézia* gyermeki ülnek,
Míg a szent István koronája apostoli fön lesz,
És Magyarországnak védelme fog Ausztria lenni:
A ti atyáitokat Bécs és Európa becsüli. -
Hát ti is, illy nagy atyák nagy magzati! annyi vitézek
Szép maradéki! ugyan nem fogtok-e annak örülni,
Hogy van most alkalmas idő, amelybe megújra
Hajdani hűségtek jeleit napfényre tegyétek,
És a Márs mezején kardot pengessetek ismét.
Hát nem hív, nem erős magyarok vagytok ti is osztán?
Hát ti királyotokért s a hazáért hadra kiszállni
Nem mernétek-e már? Ím, néktek is újra kinyílik
A jó hír ösvényje megint, amelybe nagyokká
Lettek atyáitok is, mikor éles fegyvereikben
A haza védelmet lele, s a nagy *Trézia* gyámolt. -
Merjete ó, magyarim! tudom én, hogy bennetek is forr
A viadalra szokott bátorság, s hajdani hűség,
Jól tudom én, hogy még készek vagytok ti csoportban
Jó fejedelmetekért s a hazáért harcra nyomulni:
Rajta tehát! s amíg nem ütend kezetekre bilincset
A dühös ellenség, kardra s paripára, Vitézek!
Kardra, vitéz lelkű Magyarim! - Kell győzni tinéktek!

Győzni kell tinéktek!
Légyetek csak hívek,
A scytháknak szívek
Bátor és vitéz.

A királlyal együtt
A köz boldogság is,
Sőt mind a világ is
Kardotokra néz.

IX. ÉNEK

A SOKASÁG

Várnak ellenségeink!
Rajta! menjünk harcra,
Verje őket arcra
A mi fegyverünk.

Óvjuk a királyt, hazát!
S bár a puska csördül,
Bár a bombi dördül,
Meg ne rettenjünk!

A HAD

Kiütvén zászlóját a had véres atyja,
A halál s irtózás szelén lobogtatja.
Pattantja Bellóna rettentő ostorát,
Keresztül nyargalja öldöklő táborát.
Rettegés, félelem futnak szekerébe,
Dühösség szikrázik mindegyik szemébe.
Ezek elől nyargal az egyenetlenség,
Emiatt támadott még minden ellenség.
A forgószelekkel csatáznak hajai,
Zöld tajtékot túrnak kékült ajkai.
Egy bágyasztó szélben a halál kíséri,
Éh torkát egy gazdag vacsorához méri:
Ijjesztő orcával tekint a másikra,
Sárga karjain ül az aludt vérakra.

Végre a trombiták bús harsogására
A fegyveres rendek ülnek paripára;
Rettentő lármával, zörgéssel rohannak,
Hol a vér mezei már kiszabva vannak.
Amerre csak dühös ármadájok szaladt,
Reng a megrémült föld dübögések alatt.
Az ágyúk megterhelt méhe nagyot dördül,
Belőle a halál egy bombin kigördül:
Utánna az apró halálok repülnek,
Mellyeket a puska golyóbisok szülnek. -
A halálos füst a levegőt nyargalja;
Felmászván, a magos felhők hasát nyalja.

Nem írhatom tovább reszkető kezemmel,
Az irtózás elhal képzelődésemmel.
Te szelídebb Múzsá! fuss el e scénáról,
Ne gondolkodj ilyen gyász materiáról.
Vannak Helikonnak csendesebb rózsái,

Hol zúgnak az édes örömnék forrása;
Itt pengesd az estvén ezüst lantocskádat,
Elvetvén borzasztó hadi trombitádat.
Mert ha egy dalomat Rózsi helybe hagyja,
Nagyobb vagyok, mint egy Tamerlán hadnagyja!

AZ ÉN VAGYONOM

Ugyan tehát mit érsz azzal,
S mi hasznod e munkába,
Hogy kincseid nagy halmazzal
Gyűjtöd bé a ládába?

A te szivednek bálványja
Az epesztő fösvenység,
Gyötör család ragyogványa,
S titkon öl a szegénység.

Te a felsőbbek udvarát
Éhen és szomjan lesed,
A nagyok záros pitvarát
Szívszakadva keresed.

Meltyben azoknak lábait
Örvendezve csókolod,
S ezzel hijjánosságait
Érdemidnek pótolod.

Te nem sajnálsz mászni porba
S másoknak rabja lenni,
Csak hogy szabad légyen sorba
A több rabokkal menni.

S eképpen nyert érdemeid
Ruháidra varratod,
Szólgaságod szép jeleit
Azokon fitogatod.

Végre fellengős palotát
Rakatsz a felhők között,
Ameltybe bíbort s tafotát
Az öt világ kötözött.

A szegénytől gráciádat
Sok grádicsra emeled,
Tőle készült palotádat
Még magad is tiszteled. -

De légyen ez a szerencse,
Légyen tiéd, barátom!
Sorsom ettől az ég mentse,
(Menti is, amint látom.)

Egy helyhez nem kötelezem
Én gyönyörködésemet;
S így magam le nem vetkezem
Szabados tetszésemet.

Minden, ami csak szépíti
Az egész természetet,
Bennem a gondot enyhíti,
Ha rabszíjára vetett.

Az éneklő madárákkal
A szép napot tisztелем
S a csendes etéziákkal
Élesztgetem kebelem.

Ha sétálok, szép útamon
Liliomon sétálok
S kevélykedve a Salamon
Dicsőségén járkálok.

Az hegyek hús forrásai
Lelkem feléleszthetik,
Ezt a gazdagok borai,
Ó, ezt ritkán tehetik.

Édes anya a természet,
A bujaság mostoha,
Ez legtöbbször elenyészett,
Az nem változik soha.

A gyönyörűség karjait
Itt kinyújtja énnekem,
S pengetvén lantom húrjait,
Édesíti énekem!

AZ EKHÓHOZ

Panaszimat óhajtással
Kettőztetem, ó!
Jer az eget jajgatással
Kérni, bús Ekhó!
Te vad havasok kösziklája,
Te szomorú Ekhó hazája,
Jajgass vissza reája!

Panaszimat óhajtással
Kettőztetem, óh!
Jer az eget jajgatással
Kérni, bús Ekhó!

ÚTRAVALÓ A MÚZSÁHOZ

Múzsza! megszűnt a Diéta:
Szűnni kell már néked is.
Tán ha a magyar poéta
Nyer jutalmat, - nyersz te is.

AZ ESTVÉHEZ

Jövel felénk hűs szárnyadon,
Jövel, szép estve, már!
Kecsegtető sугáradon
Vénus szerelme jár:
Sok lányka a nyugvó padon
Téged pihegve vár.
Jövel felénk hűs szárnyadon,
Jövel, szép estve, már!

S te, aki szép vagy, mint maga
E fényes esti tűz,
Szűz Mancsi, szűzek csillaga,
Nyugodj le, tiszta szűz!
Már Ámor is kiballaga,
Vigyázz - nyílára fűz.
Szűz Mancsi, szűzek csillaga,
Nyugodj le, tiszta szűz!

Derítsd ki házunk ablakát,
Te nyájas égi jel!
S Mancim feje mellét s nyakát
Kezed rózsázza fel. -
Szűz Mancikám, jó éjtszakát,
Neveddel alszom el!
Szűz Mancikám, jó éjtszakát,
Neveddel alszom el!

AZ ÉN CÍMEREM

Kérded, kedves emberem,
 E titok mi részbe áll,
 Hogy legkedvesb címerem
 Egy elhervadt rózsaszál:
 Én egy rózsát kedvelék,
 Benne nagy kedvet lelék:
 Jaj, de ő elhervadott
 S nékem illy címert adott.

A NEMES MAGYARSÁGNAK FELÜLÉSÉRE

Te, ki hideg vérrel népsz a szerencsére
 S szelíden mosolygasz az irigy mérgére,
 Te, ki gyenge hangon pengetvén hárfádat,
 Békével danoltad bús és víg órádat,
 Alacsony sorsoddal ki megelégtél,
 Mellyben sok bölcsekkel s nagy lelkekkel ültél,
 Múzsám! - Emelkedj most feljebb minden hadnál,
 Zengjél vitézeket s légy nagyobb magadnál.
 Hagyd el a magános réti violákat,
 Ahol zengedezted Ámort s gráciákat,
 Ahol az ártatlan multság berkében
 Jácintkoszorúkat fűztél a Tempében,
 Köss szárnyat magadnak s tábori lármával
 Rendítsd meg Parnasszust dobbal, trombitával;
 Mellynek hallattára zengjen a föld s az ég,
 Vitézidnek pálmát szedjen a dicsőség,
 Magadat a jó hír s hazád magasztaljon,
 Előtted az irigy s a halál meghaljon. -

Ha régen érzette a hadi poézis
 Neszét a sanyarú spártai vitéz is,
 És bátor lélekkel ment ellenségire
 A sánta Tírtéus sánta verseire:⁵⁵

⁵⁵ [A messzéniak feltámadván a spártabéliek ellen, ezek az oraculumhoz folyamodtak, amelly azt tanácsolta nékiek, hogy Athenaeből kérjenek vezért magoknak. Kértek is. Az athenaebéliek pedig csúfságból egy Tyrtaeus nevű sánta poétát küldöttek nékiek. De aki egy buzdító versezetet mondván a katonák előtt, annyira fellobbantotta azokat, hogy megvervén a messzéniakat, győzedelmet nyert, nem annyira kardjával, mint poéziséval. A verse máig is megvan görög nyelven. Distichonokba van a munka öntve: melly vers nemét, minthogy a hexameter 6, a pentameter 5 lábból áll, még hajdan már sántának csúfolta a játszi Ovidius. - Tírtének a történetit bőven előadja Justinus]

Hát a magyar nemzet, aki nagylelkű is,
 Nemcsak vitéz, hanem nemes érzésű is,
 Nem buzdúlna-é fel a vitéz érdemre
 Magyarhoz magyarul tett serkentésemre?
 Holott atyáink is, kik hadra termettek,
 Együgyű versekbe szedték, amit tettek,
 S azt énekelgették virtusok hírére
 S az ifjú leventák felserkentésére;⁵⁶
 Kivált mikor vége lévén a csatának,
 Scythia szertartással áldumást ivának.⁵⁷
 Maga mikor evett a vitéz Etele,
 Illy éneklőkkel volt palotája tele.⁵⁸
 Én is hát, nagylelkű leventá⁵⁹ magzatok!
 Ha nem mehetek is harcra utánnatok:
 Legalább féloldaltt, trombitás módjára
 Buzdítlak titeket a harcra, csatára.
 Rajta vitéz ifjak, bajnokok, pajtások,
 Ím, hívnak a dobok, fegyverropogások.
 Már leng a lármától Stíria erdeje,
 Ki van már néktek is szabva a harc helye.
 Ez az a nemes hely, hol sárt kell állani
 S a halál kezéből babért aprítani.
 Itt vívik hazánknak sok hadra nőtt fia,
 Itt áll a dicsőség, hol több a francia,
 Ím, már a trombiták rekedt rivadtára
 Reng a magyar bércek megdöbbennt határa.
 Sok siralmas sípnak visítnak éneki,
 Kopognak a zörgő doboknak feneki.
 A puskák erdeje tűzláng közt megcsördül,
 Közte a mendörgő kartács, bombi dördül;
 Közepén a füstnek, a tűznek, a pornak
 Tenger kardja villog mind a két tábornak.
 Az ordító láрма, a ló nyerítése,

⁵⁶ [Deákul akartam írni. De azt gondoltam meg, hogy nem római katonáknak, hanem magyar vitézeknek írok, akikben egy „rajta, ősi, vitéz, magyar” s több efféle hazai szólás több benyomást csinál, mint minden latiumi eloquentia]

⁵⁷ [Az ütközetek után solennis örvendező pompát csináltak vitéz eleink, amelly mintegy triumphus gyanánt szolgált. A vezér a kapitányoknak és vitézeknek ajándékokat osztogatott és földeket. Sőt a jó hírt megvivő is gazdagon kapott. Azután az egész tábor örömnapot tartott. Áldomást ittak. Ez a név még akkor nemcsak a kupecok borozására ruháztatott. Béla királynak nevetlen íródeákja minden nevezetes dolgaik után a kapitányoknak odaveti: *Et biberunt magnum Áldumás*]

⁵⁸ [Eteléről, vagy amint a külföldi írók ejtik, Atilláról feljegyzí Priscus Rhetor, a konstáncinápolyi udvarnak Etelénél volt követje, hogy az ő asztala felett mindenkor poéták énekeltek a scythiai vitézek tetteit, amellyre az ott ebédlő főbb hunnuszok buzgottak, s ittak]

⁵⁹ [Leventa, vagy magyarosabban Levente, egy olyan nemes ifjú vitézt jelentett eleinknél, aki akkortájba ment elsőben hadba, és akit ők előbb solenniter tettek meg vitéznek. Erről a vitéz kötésről s a többi jeles jegyzéseket tesz fel professzor Dugonics úr, magyar hazánknak méltó fia]

A fegyverropogás, lábak dübögése
Rendítik a földet, a havast, üreget,
Verik a port, füstöt s a temérdek eget.

Egyfelől a virtus, az érdem, dicsőség,
A rettenthetetlen bátorság, erősség
Nézik a vitézek tettit a csatába
S béróvják a jó hír gyémánt oszlopába,
Hol már sok dicsőült vitézink látszanak,
Kik a magyar égnek Átlássi⁶⁰ vóltanak. -
Másfelől a halál s a rémítő vázat
Hányó félelemmel a kudarc, gyalázat
Guggolnak a kétség alacsony völgyében,
Egy gyászos ciprosnak⁶¹ setét erdejében,
Ahol a félénket, tunyát eltemetik,
A feledékenységek kövét reá vetik.
De ez helyben kevés magyar fit találunk,
Mert még a félénkség kül-portéka⁶² nálunk.

Mint mikor a Tátra⁶³ kősziklás bércéről
Sűrű felhő száll le Karpatus széléről,
S az *éthert* megúszván a felszél szárnyain,
Másikba ütközik Mátra kőszálain;
S nem akarván egy is utat adni másnak,
Dühös-tornyosodva rohannak egymásnak,
Rettentő dörgéssel, villámmal, menkövel
Küszködnek az égnek mezején erővel;
Amit csak útjukban a földön találnak,
Abból irtóztató prédálást csinálnak,
Város, falu, erdő, hegy, völgy mind pusztá lesz,
A rémült palóc fél, hogy a világ elvész:
Így csap itt a csata öszve a csatával,
A vitéz magyar nép a franc ármádával.
Lángok kavarognak, ahol öszveütnek,
Mellyek már a Szála bérceire sütnek.
A lárma Pozsonytól Brassó végéig zeng,
Mindenütt a puska csörög, s a szablya peng.
Felkél a nemes nép, pattan paripára,

⁶⁰ [Atlas és Herkules egymást felváltva tartják az eget. Poétai mese]

⁶¹ [A cupresszus halotti és halálos fa volt a rómaiaknál]

⁶² [Ausländische Specerey, kivált deutsche]

⁶³ [Tátra Szepes, Mátra pedig Heves vármegyében eső szörnyű hegy. És így ez annak délre esik. Amaz része a Magyarországot körülkerítő nagy Karpatus, vagy magyarosan Beszkéd hegyeinek; a Mátra pedig ágazatja, amellynek vidékén laknak a palócok. - Ez az egész hasonlatosság van véve a Henriásból, de újonnan öltöztetve és megmagyarosítva. - Külömben pedig a jegyzésekben gyakorta eszméretes dolgok is világosíttatnak. De ez nem a tudókért, hanem a más rendű olvasóknak kedvéért esett]

Hogy hazánkért vívjon Dentmagyar⁶⁴ módjára.

Mindenik közülök hadi lángot leheli,
Mint elhúnytt eleik, Tuhutum vagy Lehel⁶⁵.

Atyjok dicsőségét kívánják nevelni,

S a nemesi nevet duplán érdemelni:

Mert nagy őseihez nem lehet érdemes,

Aki csak azoknak virtusáról nemes.

Légyetek valódi nemesek hát ti is,

így nyerték azt régi hazánk nemesi is.

Légyetek hűk, bátrak, védelmező karok,

Légyetek vitézek, egyszóval - magyarok.

Verjétek hátra a kevély ellenséget,

Melly már a széleken pusztít, öl és éget.

Ah, ha ti nem fogtok bajvívásra menni;

Rövid nap jármot fog mindnyájunkra tenni,

És zsákmányra hányván kevés vagyonunkat,

Koldússá s szolgává fog tenni magunkat.

S Budán - szabadságunk ősi centrumában,

Hol Atilla s Mátyás lakott hajdanában -

Budán vét majd véget becses törvényünknek,

Ott fog szabni adót dicső nemzetünknek.

Ugyan hát egy nemes, egy vitéz nemzettől

Várhatni-é, hogy ő megijedjen ettől!

Várhatni-é, hogy ő béhunytt szemmel nézze,

Mikor a hazáért hull annyi vitézze?

S hogy ő veszteg üljön, mikor egy vad népnek

Pusztító tábori széle felé lépnek?

Ah nem! felségesebb vér pezseg őbenne,

Mintsem egy köz veszélyt szívére ne venne;

Készebb a csatának mezején kimúlni,

Mint hazáját lássa lángokba borúlni.

Tudom, ti is, akik versem olvassátok,

E szókra csördíteni kezditek szablyátok,

Törlitek kétfelé perge bajusztokat,

Magyarúl mutatván magyar haragtokat.

Ne is rettenjél meg, ó, nemes nemzetem!

Nagy még benned a szív és erős a tetem.

Számra, hosszú kardra csak félénkek néznek,

Tízzel kell felérni egy magyar vitéznek. -

Hát már a sok hitvány csecsebecse között,

Melly hozzánk a szomszéd földekről költözött,

Béjött a félénkség puha módija is?

⁶⁴ [Dentumoger, azaz Dentmagyaroknak nevezték magokat régi eleink, a Béla nótáriusa szerint. Az a *Dent* micsoda ige ottan, én nem tudom. Megérdemlené a tudósok vizsgálását régi igaz nevünk!]

⁶⁵ [Tuhutum, Árpád után legnevezetesebb vezér. Ez foglalta el, és ez bírta Erdélyországot. Ennek maradéka volt az a Gyula erdélyi fejedelem, akinek leánya volt Sarolt, szent István király anyja; és akitől István elvette Erdélyt. - Lehel is egy főfő vitéz volt. Anonymus, Turóczi]

Nem! magyar emberek maradtunk mi ma is;
Készek halált állni pajtásink javáért,
Gyermeink, rokonink megmaradásáért;
Ezekért megvetjük a halált s életet,
Mert mind a kettőnél erősbb a szeretet.
És mintsem ezektől a franc elszakasszon,
Testek s testünk előbb vérözönt árasszon;
Vérhabbal csináljuk szigetté földünket,
Mégsem hagyjuk könnyen édes mindenünket.

Kivált a ránkmaradt ősi dicsőségnek
Amelly szikrácskái még mellünkben égnek,
Azok tűzzé válván mint annyi istenek,
A jó becsületre s hírre serkentenek.
Ugyan ha illy méltó hadra nem szállanánk,
Vagy a vér mezején hátat fordítanánk,
Hogy mernők a magyar nevet, korcs létünkre,
Elpirulás nélkül felvenni nyelvünkre?
Mit szólna Etele, ha hozzánk felszállna,
S magyar unokáit, bilincsben találna?
Mit szólna, ha látná e népek bírója,
Hogy gyermekin csörög egy incfinc békója?
Mit mondana Árpád? - Uszubú⁶⁶ hadnagyunk
El nem hinné rólunk, hogy magyarok vagyunk,
S megfosztván a deli névtől korcs nemünket,
Nemes útalással hagyna itt bennünket.

De legközelebből mint vélekednének
Gyermekeik felől ama vitéz vének,
Kik buzgó lélekkel gyűltek hajdan egybe,
Tréziáért vívni hétszáznegyvenegybe? -
Ímé, serkentsen fel ez atyák példája,
S halljátok, mint buzdít egy jó öreg szája:
„Fiaim! ha kedves még magyar hazátok,
Ha a magyar nevet még nem utáljátok,
Ha pezseg még az a szittya vér bennetek,
Mellyet apáitok véréből vettetek,
Ha az ő fiaik nem szégyelltek lenni:⁶⁷
Ne szégyeneljete a harcra kimenni.
E nemes indulat zendített fel minket,
Mikor a burkusra fentük fegyverinket,
Mikor annyi bírós ellenség torkába
Maroknyi népünkkel állottunk csatába.
Sem burkus fortélyja törbe nem ejthete,
Sem más népnek száma meg nem rettenthete.

⁶⁶ [Uszubú, Árpád vezérünknek vitéz hadnagya, aki a tótokat bójármolta. Amelly történetet tréfásan hoz be professzor Dugonics az Etelkájában]

⁶⁷ [A magyaroknál kedves serkentés ez: ne légy külömb, mint az apád, és ez a dicsérés is: apja fia!]

Hányszor vertük kevés néppel a francokat,
Hogy nyakkal sem győzték a magyar kardokat!
Ez a büszke nemzet akkor a Rénusnál
Nem látott nagyobbát a magyar virtusnál.
Voltak is hatalmas vezérink akkorba,
Kik lelket öntöttek a magyar táborba,
Pálffy és Batthyány, kik után harmadik
Volt a Berlin várát elprédáló Hadik.
Eleget szól a hír több illy hazafiról;
Kivált a pálmát nyert vitéz Nádasdyról,⁶⁸
Ki többre ment velünk egy *rajta* szavával,
Mint más külső vezér minden taktikával,
Ki pajtásnak híván s vitéz barátjának,
Szívet adott ezzel minden katonának:
Ah, hirdesse ötet mind a négy kerület,
Nyúgodjon vitézi porán a becsület! -

De lesznek néktek is derék vezéritek,
Kiknek fényes nevét jól esmérhetitek.
Eszterházy, Pálffy, Splényi és Mészáros,
Akiknek hírével már bétölt sok város.
Alvinczy lesz feje e nemes tábornak,
Mint fő segédje a felséges nádornak.⁶⁹
Ezek fognak ama fővezérek lenni,
Kik a magyar nevet nagyra fogják tenni;
Ezek alatt ültök ti is paripára,
Ezek alatt mentek pálmáról pálmára. -
Ó, vajha megnyerném régi épségemet,
S megifjítana még az Isten engemet,
Vajha ama napok visszatérhetnének,
Mikor szemközt álltam a burkus tüzének:
Fiaim! legelső lennék a csatában,
Legelőször fognék fegyvert a hazában!
De minthogy a bennem megfagyott vitéz vér
A belső buzgásnál már egyébre nem ér:

⁶⁸ [Gr. Nádasdi Ferenc, fővezér, kinél többet a burkus háborúba senki se tett, és aki az ő vitézségről híres familiáját újabb érdemekkel tetézte. Ő vette meg Schvájdicot, Boroszlót s a többi, a bavarusokat öszvetörte, a francot a Rénuson túl zaklatta, s a többi. Utóljára horvátországi bánná lett. - Ez a nagylelkű hős kedves szavajárása gyanánt tartotta ezt: Vitéz barátom, rajta s a többi. Esmérte ő a magyart, mert maga is a' volt! Többet is ért vele, mint száz „rekcunkerdáj”-jal. Egész históriát lehetne az ő életéről írni, csak hazánkfiak az ilyenekbe restecskek ne volnának. - Jeles sírverset készített e fő vitézünknek Faludi atya, nemzetünknek amaz édes poétája]

⁶⁹ [Ez a szó: nádor, vagy hosszabban nádorispán, tesz palatinust, de hol vette magát, megvallom, nem tudom. De én a Nándorfejérvár nevét örömet ettől húznám. Igazság szerint volna Görögfejérvár, Alba Graeca; de talám, minthogy a régi időktől fogva az ország kulcsa volt s fontos szerencsésje egy vár, a palatinusnak vagy nádornak fő vigyázása alá rendeltetett, mint hazánk legfőbb hadi vezérének. Innen ezt a végvárat a mindent hamar elnevező magyarok Nádorfejérvárának nevezhették. Ebből osztán a később időbe könnyen ronthatott a köznép szája Nándorfejérvárat, mint már ma Landorfejérvárat]

Ti, fiaim! ti, ti körmönfontt termetek,
Mínthogy még erőben vagytok, ám menjetek.
Ti menthetitek meg hazánknak széleit,
Ti dülhatjátok le a franc seregeit.
Rajta! üljetek fel, löjjétek, vágjátok!
Ha mi megverhettük, ti mért ne tudnátok?
Rajta! csak menjetek, fiaim, ellene:
Hordozzon a magyar seregek istene!”⁷⁰

Illy nógatására egy öreg magyarnak
Felülni csak holmi gyávák nem akarnak:
De ti, kiknek jobb vér szállott szívetekre,
Nem buzdúltok-é fel lelkesen ezekre?
Azt a nemes mozgást nem próbáljátok-é,
Melly csupán a hadra termett magyaroké?
Igen! e magyar szók olvasása között
Ősetek nagy lelke belétek költözött. -
Rajta! én is mondom, üljetek hát lóra;
Szép dolog marsolni dob- s trombitaszóra!
Mikor a lobogó zászlók árnyékában
Megy a magyar egymás hív pajtáságában,
S beszélvén egymásnak a régi napokat,
Új virtussal hozzák életre apjokat
Ó, ha tivéletek én is elmehetnék
S a magyar virtusnak tanúja lehetnék
És láthatnék annyi szép vitézt egyszámban:
Ezt kívánnám legfőbb jó gyanánt hazámban!
De ha végezési az irigy Párkának
E szép szerencsétől engem megfosztanak:
Legalább Múzsámat tinéktek szentelem
S vitéz tetteket az égig emelem.
Majd mikor a francról győzödelmet hoztok
S borostyános fővel honnyunkba marsoztok:
Azonnal hatyúi szárnyamat felvészem,
Pindus köszálait véle megtetézem,
Megtöltöm torkomat trombita-hangokkal,
Hirdetem hazámnak bajnokit azokkal;
Hadd zengjék a Duna s a Tisza partjai,
Ekhózzák Karpatus erdős köszálai,

⁷⁰ [A scythák s magyar eleink minden pogányok közt legtisztább vallásúak voltak. Valamint egyébbe, úgy ebbe is az ártatlan együgyűséget tartották. Egy istent hittek. És amidőn látták, hogy a több népeknek annyi és olly sokféle istenjek van: ők a magok egy istenét Magyarok Istenének nevezték, mint a zsidók Jákob, Izrael s a többi istenének. Ebbe bíztak és azt tartották, mint a zsidók is, hogy ez minden más nemzetet gyűlöl, őérettek pedig mindig kiáll a legkeményebb bosszúállásra. Ahonnan ha valakit meg akartak fenyegetni, ezt mondták: *Várj rá, megver még a magyarok istene, megemlegeted, vagy megkeserülöd a magyarok istenét, megtanítlak a magyarok istenére* etc. Ezt ők, hihető, a szomszéd bálványozóknak mennydörgötték; de késő unokáiknál is mái napig szokásban maradt]

Hadd mondják a Donnál, Rénusnál, Ararnál:⁷¹
Hogy nincs hatalmasabb vitéz a magyarnál!
Élni fog nevetek a halál völgyén is,
S halhatatlan leszek átlalatok én is. -

A BECSÜLET S A SZERELEM

A GAVALLÉR

Töröljetez puskát, kardot készítsetek,
Ruhám- s szerszámommal mind készen légyetek,
Nyergeljétek fel szeg sárga⁷² paripámat;
Mert még ma fűvóm meg búcsúzó nótámat.

Mars

Lóra nemes!
Ha érdemes
Akarsz lenni véredhez,
Vedd puskádat,
És szablyádat
Kösd az övedhez.

Sem szerelem,
Sem félelem
Ne puhítson téged,
Bátorítson
És buzdítson
Ősi vitézséged.

Ó, millyen szép
A hadi nép
Pálmáján osztozni:
Bárcsak már a
Trombitára
Lehetne marsozni!

Az ÖREG ATYA

Menj, fiam! ím megnyílt előtted az a tér,
Melly a becsületnek örök váráig ér.
Menj, és atyáidnál ne légy alábbvaló.
Fiam vagy, szánlak is; de azért csak aló!
Ha én felülhettem: ott a kard, a puska!
Itt bizony nem henyélsz úgy, mint egy Katuska.

⁷¹ [A Don vagy Tanais Európa és Ázsia közt a muszka földön foly, a Rénus a német és belga tartományokon, az Arar Franciaországban]

⁷² Szeg a régi magyaroknál barnát vagy setétet jelentett, némelly szólásokba nálunk is megmaradt. - Erről is bőven Dugonics

AZ IFJASSZONY

Ah, hová mégy, kincsem! nem szépsz-e engemet?
Ne hagj el, ne foszd meg árva személyemet,
Ne vidd el magaddal minden szerelmemet,
Mert tenálad nélkül a bánat eltemet.

A GAVALLÉR

Ah, mért jöttél bé most! ah beh szúrdaló ív,
Mellytől gyötrettetik láttodra ez a szív!
Elhagylak, angyalom; de megtérek mint hív;
Isten hozzád! mert most Isten s nép szava hív.⁷³

AZ IFJASSZONY

Ne ülj fel! vagy ha már a serkentők nagyok,
Legalább egy zálogcsókot nálad hagyok. -
De maradj még - úgyis késnek a hadnagyok.
Szállj le... ó, kegyetlen!... szállj le... Oda vagyok! -

A GAVALLÉR

Elájúlt! - - Vas bennem a szív s minden tetem,
Ha ezt a keserves látást eltűrhetem. -
Isten hozzád, hír, név! a fegyvert levetem:
Nem megyek táborba. - Kelj fel, én életem.

EGY FELÜLT NEMES

Hová vesztél, pajtás? a tábor régen vár.
Minden legény kardot kötött s lóra ült már.
Te most is az asszony körül piperézel?
De nem sokra megyünk az ilyen vitézzel. -

A GAVALLÉR

Az igaz, barátom! megvallom, hogy szégyen,
Mikor egy gavallér ilyenekre mégyen;
De ládd a szerelem gyakorta erőt vész,
Ez tunyából vitézt, vitézből tunyát tész. -
Engedd meg, barátom! búcsút is kell vennem:
Nemes, de érzékeny szív lakik énbennem.

⁷³ A régi felülés módjáról ezt hagyta írásban Turóczi. - A kapitányoknak s kádár főbíróknak kinevezések után azt is elvégezték eleink, hogy midőn valami közönséget illető dolog adja magát elő, vagy a népnek mind fel kell ülni: akkor egy véres szablyát hordozzanak el a honnyosok sátoraiban, s egy hírmondó ezt kiáltsa ki: *Isten szava is az egész közönségnek parancsolatja, hogy kiki ez s ez helyen, fegyveressen, vagy amint tölle telik, megjelenjen a közönség tanácsának és rendelkezésének meghallgatására!* - Aki pedig ezt a parancsolatot átalhágta, szolgaságra vettetett. Így lett sok ősi magyar jobbággyá. Mert azelőtt mint atyafiak, mind egyenlőek voltak. Méltó az egész helyet megolvasni. Chronica. P. I. Caput X. örömet tettem volna több régiségi jegyzéseket is, de a hely is szűk, tudósabb hazafira is bízom -

Ha hibáztam: hibám helyrehozására
Előtted ülök fel erre a sárgára;
Hozzátok mind elő elhányt fegyveremet,
Tegyetek vitézzé újonnan engemet. -
Isten hozzád, Apa! mondd meg az asszonnak,
Hogy engem nemesebb vágyódások vonnak,
Hazámért magamnak egy nagy utat mérek;
Ha az Isten éltet, hozzá visszatérek.
Siessünk, barátom! - Vajha Stíriának
Bércei már itt a kapunál volnának;
Vajha már a dölyfös francot itt láthatnám
S e sárgát a veres sapkákon ugratnám:
Akkor látnád, pajtás! erejim melly nagyok,
Akkor látnád, hogy én talpig magyar vagyok.

AZ IFJASSZONY

Ah, te irgalmatlan! így válsz meg hát tőlem?
Így akartál szökve futni el előlem?
Nem szántad egy nálad hívebb szívnek búját?
Oszolj, s vidd magaddal az egek bosszúját!

A FELÜLT NEMES

Ne felelj rá pajtás! asszonyi panaszok;
Tudod, az asszonyok tettetők, ravaszok,
Alig várják, hogy ma fűjjanak trombitát,
S holnap nyerhessenek másoktól vizitát.

A GAVALLÉR

Nem, barátom! értem halni is kész lenne,
Igaz magyar virtus és erkölcs van benne.⁷⁴
Te is ezt elhagyni, tudom, sajnállanád;
Magyar ez! de talám bécsi a te zsanád.
Hazám, szabadságom, jószágom, életem
Ezért az egy kedves kincsemért megvetem.
Kész leszek elmenni számkivetésbe is,
Kész láncot csörgetni véle tömlöcbe is,
Megválok javamtól, éhezek, koplalok,
Ha a szükség arra viszen, meg is halok:
Csak ez a hív angyal maradjon meg velem;
Mert amit elvesztek, benne mind fellelem.

AZ IFJASSZONY

Csak egy napot kérek ittmaradásodra,
Hadd enyhüljön kínom: s menj osztán dolgodra.

⁷⁴ Ez a hív szeretet és tiszta élet köz virtus volt régi magyar dámáinknál; ma is látszik valami nyoma...

A GAVALLÉR

Barátom! itt hagyni merő kegyetlenség. -
Várjunk! még nyakunkon úgy sincs az ellenség.

A FELÜLT NEMES

Ám maradj itt, gyáva, s öltözzél szoknyába;
Én a férjfiakhoz megyek a csatába,
Fonj te; majd meghallja tőlem minden hadnagy,
Hogy erőd milyen nagy, s melly talpig magyar vagy. -

A GAVALLÉR

Én fonjak? én járjak szoknyába, barátom?
Éj, te engem korcsnak tartasz, amint látom.
Kard illet engemet ősi nemes névvel. -
Istenhozzád, kincsem! maradjál békével.

AZ IFJASSZONY

Ah, elmegy hát, pogány! és itt hagysz engemet:
Állj meg, és először verd által mellemet.

A GAVALLÉR

Atyáim Istene! jaj, mondd meg, mit tégyek?
Kettőé nem tudok lenni, mellyké légyek?...
Barátommal mennék - ím, párom kesereg!
Párommal maradnék - vár a vitéz sereg!
Kegyetlen a menés - rút a késedelem -
Ó, örök becsület! ó, örök szerelem!

AZ ÖREG ATYA

Fiaim! igazat teszek én köztetek,
Csak köz pert megosztó szómnak engedjete.
Ímé, a szerelem s becsület egymással
Vívik, és e hív pár e vitéz pajtással:
Ez egy hív szeretőt kérne, de becselent;
E' vitézt kívánna, de érzékenytelent.
Mindenik a fiam szívéért csatázik;
De sokat kívánván, mindenik hibázik.
Én a köz igazság törvényjét megosztom,
S egyiket is e nagy szívtől meg nem fosztom. -
Ám vidd el pajtásod, földim! a csatához,
De, hogy híven térjen vissza a párjához:
Tartson hív szerelmet, leányom! erántad,
Hogy ötet pálmákért küszködni nem bántad,
így békéljék meg a *becsület s szerelem*.
Hordozzon, fiam! az isteni kegyelem.

AZ IFJASSZONY

Aria

Ha már felúlsz, kincsem,
Paripádra:
Vess végsókot nyögő
Galambkádra.
Gondot az Ég rólad
Úgy viseljen,
Ha rám emlékezel
Minden helyen.
Térj vissza ölembe
Pálmaággal,
Vitéz és szerelmes
Forrósággal.

A GAVALLÉR

Tudom, hogy hívem vagy,
Nem is kétlem,
Szíved e hév csókkal
Elpecsétlem.
Mikor bennem végsőt
Nyög a lélek,
Akkor is nevedre
Feleszmélek:
De ha élvén vissza
Jövök hozzád,
Mellemhez szorítlak. -
Isten hozzád!

A FELÚLT NEMES

Jól van, jól: az idő maga megmutatja.
Mit sírtok? az ember végét sem várhatja.
Gyer, pajtás. - Ne tartson semmit, ifjasszonyka,
Jobb meglövik, mint a lába legyen csonka.

Allegro

Illyen a hadi élet!
Boldog, ki vitézzé lett.
Ha bélőnek a fejébe,
Hajdi Ábrahám keblébe,
S más helyébe.

A FELÜLTTEK KARJA

Lamento

Úljünk fel hát, jó vitézek, a lóra,
Kedvesinktől búcsút vegyünk;
Mert már ímé a trombita- s dobszóra
A tűz s halál közzé megyünk.

Rajta, az óra eljár;
Vagy élünk, vagy halunk már;
Kedveseink, szeressetek,
Légyen Isten véletek.

Mars

Trombiták harsogjanak,
A dobok dobogjanak,
Zászlóink lobogjanak,
Lóra már minden vitéz.

Bár ezer fegyver zörög,
Bár ezer ágyú dörög:
A királyért, a hazáért
Bátran harcoljunk;

Ha népünk hátra nem tér:
Újra zöld borostyánt nyér,
Megmutatja, hogy mit ér
A magyar szív, scytha kéz.

Bár ezer fegyver csörög,
Bár ezer ágyú dörög;
A királyért, a hazáért
Bátran harcoljunk.

[VÁLYI KLÁRÁHOZ]

Barátném, bánt-é még, ami eddig bánta?
Vagy úgy lett a dolog, mint szíved kívánta?
Hát az az értetlen hatbetűs nyavalya
Megorvosolódott-e, ugyan mi baja?
Külömben nincs Bécsbe a bánatnak nyoma,
Ott lévén az öröm fő paradicsoma.
Még a pompás Bécsbe töltöd te kedvedet,
Mi a Vágnál gyakran sóhajtunk tégedet.
S te tán torkig ülvén minden szépbe s jóba,
Meg sem emlékezel rólunk hébe-hóba.
Nem, barátném, hisszük jószívűségedet,
Nem úgy kémleltük ki e nyáron lelkedet,
Azért is szívedbe ajánlom szívemet,

Tarts hű barátodnak örökre engemet!
Majd ha nyugalom pontjára érkezek,
Többet, jobbat, szebbet készítnék e kezek.
Folyjanak vidámon életed napjai,
Maradok állandó híved:
Csokonai.

[VÁLASZ VÁLYI KLÁRÁHOZ]

Jó barátném, panaszkodol,
Hogy balsorsod igen nagy,
S ezer bajjal tusakodol.
Nem csuda: poéta vagy.

Írod: gyarló szegénységed,
Melly a porig nyomván téged,
Meggátolja serénységed.
Nem csuda: poéta vagy.

Mérget forral életedre
Sok kaján fő, sok fűrt agy:
Írigykedik jó szívedre.
Nem csuda: poéta vagy.

Sok gyáva nyelv szól, szidalmaz,
Gúnyol és rád borsot halmoz,
Szép elmédért így jutalmaz.
Nem csuda: poéta vagy.

A nagy világ a főbbekkel
Fel se vész és füstbe hagy,
S néz rád megvető szemekkel.
Nem csuda: poéta vagy.

Borít setétes koszorú,
Szíved mindenkor szomorú,
Életed csupa háború.
Nem csuda: poéta vagy.

De gyötrődjön a szerencse,
Szégyenüljön pénz és kincs,
Szíved írigy ne rettentse,
Szitokra ne is tekints.

Ne mássz porba a főbekenél,
Zengj egyebet keserveknél:
Nagyobb vagy te mindezeknél!
Azzal, hogy poéta vagy.

AZ EMBERISÉG S A SZERETET

Felfogadtam száz-meg-százszor,
Nem fogok szeretni másszor;
Felfogadtam, semmi lány
Rabbilincsre már nem hány.

Azt mondám, bolond is voltam,
Hogy szerelmekhez hajóltam;
Azt is mondám, mind bolond,
Aki rólok le nem mond.

Felfogadtam, hogy míg élek,
Egy asszonnyal sem beszélek;
S bár Heléna volna is,
Még sem kapnék rajta is.

Gyülölöm minden nemével,
Bájoló tekintetével,
Gyülölöm! - Mind csalfa kép,
S még talán csalfább, ha szép.

Felfogadtam mindenekre,
Rá se nézek ökemekre;
Mert mind vesztembe kerül. - -
Meg is álltam emberül.

Jaj, de fojtó únalommal
Bánat szálla rám egy nyommal,
S a szerelmes kény helyett
Gyűlölség foglalt helyet.

A barátság s kedv megszűnék,
Tréfa, nyájasság eltűnék;
Csak setétes gondolat
Vont körültem gőzfalat.

Csak rettentő képzelések.
Csak kegyetlen érzések
Ostromolták lelkemet,
Úgy gyötörtek engemet.

Semmi virtust nem kerestem;
Embergyűlölésbe estem,
S már egészen ellepe
Lelkestől a sárepe.

Már az elmém is tompúla;
És csak - csak kevésbe múla,
Hogy fejembe nem lövék. - - -
Mégis elmémhez jövék.

Légyen hála! észrevettem,
Hogy bolond gombákat ettem.
S felkiálték: „Grácia!
Megbocsáss, szép Cipria!”

Jertek, ó, angyal-személyek,
Hogy megint mint ember éljek!
Elvettem pisztolom. -
Szép orcátok csókolom.

Véletek hát szívet váltok,
Szép embernék, s így kiáltok:
„Mind bolond, ki nem szeret,
Vágasson magán eret!”

A FOGADÁSTÉTEL

Egy nyári estve LILLÁT,
A gyenge rózsaszájú,
A tüzzemű leánykát,
Megláttam, és azonnal
Látnom, szeretnem - egy volt.

Midőn az éjt sohajtva
Virrasztom, Amor így szól:
„Ne félj, VITÉZ! csak engem
Zengj minden énekidben,
Lillát adom jutalmul.”
Fogadtam, és jutalmul
LILLÁT megadta nékem.

Most hát lekötve lévén,
Mást nem tudok danolni -
LILLÁT csak és csak Ámort.

A PILLANTÓ SZEMEK

Ne kínozz, LILLA! újabb ostromokkal;
Ne hányd olly hasgató pillantatokkal
Felém villám szemed.
Az verte szívemet halálos sebbe;
Ne szórj, ne szórj újabb dzsidákat ebbe,
Kíméld meg éltemet.

Nem látod-é? nem-é? miként zsibongnak
Az *Ámorok*, miként rajmódra dongnak
Kökény szemedkörül?
Ki kis nyilát belőle rám ereszti,
Ki ellobbantt szövétnekét gerjeszti,
Ki veszttemenn örül.

Pillantatod szárnyára egy felüle,
Szívem titkos várába bérepüle
És ott helyet fogott.
Zászlót ütött reményem fő tornyába;
Mindent letiprott már parányi lába
Halld csak mint tombol ott.

A SZAMÓCA

Illatja rozmarinnak,
Mézíze a fügének,
És a rukerc pirossa
Szájunknak és szemünknek
S orrunknak is mi kellő?

Hát még ha egyesülnek
E kedves érzések? -
Ímé, az ért cseresznye
Melly édes és piross is?
A sárgadinnye szagja
Nárdus, s az íze nektár:
A rózsza színe bíbor,
S illatja finom *ámbra*.

De rozmarinnal együtt
A kis rukerc, fügécske,
Cseresznye, sárgadinnye
És rózsza öszveséggel
Van elvegyítve a szép
Szamóca bíborában. -
Szép színe drágalátos,
Mézíze száját enyhít,
S illatja a velőkre
Mint egy *nepente*, felhat.

Kedves *szamóca*! téged
Én, - én az isteneknek
S az istenasszonyoknak
Tennélek asztalára.
Sőt csak beszélni tudnál
És csókot adni, mindjárt
Hasonlatos lehetnél
A LILLA ajjakához.

BARÁTOMHOZ

Parnassz vadon hegyénél,
Kasztál folyása mellett,
Vagy *Tempe* puszta völgyén,
Múzsákat, ó, barátom,
Hiába fogsz keresni.
A régi durva *Múzsák*
És a paraszt Apolló
Lakhattak olly vidéket.

De ma már nagyobb örömmel
Múlatnak ők *Tokajban*,
Az észhozó Tokajban;
S nektárral élnek ottan.

AZ ALVÓ LILLÁRA

Ti hűvösös szellőcskék,
Fuvalljatok, de gyengén,
Lassan lehempelyegve
Buzogjatok, folyócskák,
Ti jószagú virágok,
Lehelljetez nepentét.
Csitt! pásztorok s leánykák,
Ezen berekbe nyugszik
Elszenderedve Lillám.

A DUNA NIMFÁJA

Amott egy nyárfa hívesében,
A fűzfa közt,
Találni a sziget mentében
Egy tiszta közt.

Itt a vad *faunok* irtoványi
Megtetszenek:
Az ősz Dunának szép leányi
Itt fürdenek.

Gyakorta a habok tapsolnak
Játékokon,
S körültök a pintyek danolnak
A bokrokon. -

Itt fürde LILLA is magába,
S az istenek
Az égről e barlangoskába
Lenéztenek.

A szép halandó a vizekből
A gyepre szállt.
Bámúlja *Zeusz* a fellegekből
És felkiált:

„Haj, istenek! melly szép halandó
Jön ott elő,
Mint amidőn a támadandó
Nap mosdva jó.

Hószín vállán miként lebegnek
Szeg fürtjei,
Görögvén röllok a vizeknek
Sík gyöngyei.

Csak egy hibát remek tagjába
Lelhetni-é?
Nem szebb-é síma karja, lába,
Mint *Vénusé*?

Kár, hogy nem nézhetünk szemére...
De erre jó -
Melly szép!... Most, most - Egek! Citére!
Szebb nálad ő.”

És nála minden szebbnek mondja
Az én tüzem:
Csak *Vulkán*, a *Vénus* bolondja,
És *Mómus* nem.

A BOLDOGSÁG

Most jázminos lugasban,
E nyári hűvös estvén,
LILLÁMMAL ülök együtt:
LILLÁM velem danolgat
És csókolódzva tréfál,
Míg barna szép hajával
Zefir susogva játszik.
Itt egy üveg borocskát
A zöld gyepágyra tettem,
És gyenge rózsaszállal
Száját be is csináltam,
Amott *Anákreon*nak
Kellő danái vannak
Kaskámba, friss eperrel.

Egy őszyveséggel illy sok
Gyönyörűt, becsest ki látott?
S ki boldogabb Vitéznél?

A MÉHEKHEZ

Kis méhek! kerteken,
Mezőkön, berkeken
Mit futtok sok veszéllyel?
A friss forrásokra,
Az új virágokra
Repkedvén szerteséjjel?

Mennyi sok munkával
És időjárával
Gyűjthettek egy kis mézet?
Szálljatok LILLÁRA,
Az ő szép szájára
Vénus sokat tetézett.

Jőjjetek: s úgy nem lesz
Olyan sok s édes méz
Sehol, mint a tiétek.
Jőjjetek: s úgy nem lesz
Olyan boldog méhészt
Sehol, mint a tiétek.

AZ ALVÓ LILLA FELETT

Nyúgodj csendességgel
Itten, szép nimfa!
Ládd, melly büszkeséggel
Féd e boldog fa;

Vágyva árnyékozza
Tejszín kebledet,
Melly duplán bőltozza
Márvány szívedet.

Két szemed héjjában
Éltem s holtom áll.
Csendes árnyékában
Álom s Amor hál;

Mindkettő szemedre
Rózsaláncot fűz;
Nyúgodj csak kedvedre.
Nyúgodj drága szűz!

Szép virágszálocska,
Mind terülj alá!
Híves árnyékocska,
Szállj lebegve rá!
Édesítsd nyugalmát,
Tiszta csergeteg!
Jőjjetek: jutalmát
Vénus adja meg.
Kis Zefír mellyére
Csendesen borúlj,
Félfedett csecsére
Gyenge szárnnyal fűjj;
Sőt ha tudsz, lelkébe
Bújj egészen bé,
S tudd meg, hogy fektébe
Rólam álmod-é?
Nem! - Magam vizsgálom,
Mit gondol most ott,
Vonj szemére, *álm*!
Dupla kárpitot,
Játszodtasd altába
Kedves képekkel,
Vidd *Idaliába*,
Hogy ne keljen fel.
Mennyi ösvényemben
A tövisk s haraszt!
Majd ropog mentemben:
Ámor! szedd fel azt...
Ah, melly édes ízzel
Alszik kincsem itt!
Pinty, pacsirta, csízzel...
Majd felserken... Csitt!

ALKU

VITÉZ ÉS LILLA

Kettős dal

VITÉZ

Valld meg, kérlek, kedves lélek!
Még szeretsz-é?
Engem másért, míg csak élek,
Meg nem vetsz-é?

Én szeretlek tégedet,
Tisztelem jó szívedet:
Megvethetsz-é?
Megvethetsz-é?

LILLA

Hidd el, kérlek, kedves lélek!
Én szeretlek,
Téged másért, míg csak élek,
Meg nem vetlek.
Százszor már nem mondtam-é?
Mégis kételkedhetsz-é?
Be nevetlek.
Be nevetlek.

VITÉZ

Sokszor ám a lyánka szíve
Állhatatlan.
És ahoz, ki legjobb híve,
Irgalmatlan.
Én is attól tartok ám;
Mert ez a kis *ethikám*
Csalhatatlan.
Csalhatatlan.

LILLA

Én is hát szíved formáját
Úgy tekintsem,
Hogy más ifjnak hibáját
Rád is hintsem?
Nem, nem: bár más mit tegyen,
A mi szívünk hű legyen;
Úgye kincsem?
Úgye kincsem?

VITÉZ

Én örökre leszek híved,
Kedves lélek!

LILLA

Én is, Kedves! mással szívet
Nem cserélek.

VITÉZ

Én szeretlek, édesem!

LILLA

Én is téged, kedvesem!

KETTEN

Míg csak élek.

Míg csak élek.

KÉT SZERETŐ DALJA

Énekeljünk *Cipriának*

Drága kincs!

Mert ez élet-asszonyának

Párja nincs.

Rózsa nyíl ennek nyomában,

Bársony ennek birtokában

A bilincs.

Énekeljünk *Cipriának*

Egyaránt;

Engem is nyájas fiának

Tegze bánt,

Amiolta szép szemeddel,

Rózsaszín tekintetteddel

Törbe hánt.

Énekeljük felsegítő

Karjait

S a szerelmek lelkesítő

Lángjait.

Vigadozzunk és magunknak

Osszuk édes ajjakunknak

Csókjait.

Ó, de kincsem! a te szíved

Ég-e még?

Úgy, miként ez a te híved

Szíve ég?

Látom ellobbantt szemedről,

Lángoló tekintetedről...

Már elég. -

Hátha engem sírom árka

Nyelné bé:

Boldog élted, szép Madárka,

Lenne-é?

Ah, ha én elvesztenélek,

Mit csinálnék, drága lélek!

Ó-ó-jé?

Angyalocskám! csak te bírod
Szívemet,
Míg ölemből pusztá sírod
Eltemet.
Addig is, míg csak lehellek,
Tégedet forrón öllelek,
Hívemet.

Csak te is hívedre nézzél,
Kedvesen,
Csókra új csókot tetézzél
Szívesen,
Így lehet hűségbe lennünk,
Karjainkon megpihennünk
Csendesen.

Hű galambom! kölcsönözzünk
Szíveket,
Szíveinkre úgy kötözzünk
Lépeket.
Csókjaink közt egybefolyjunk,
Új szerelmünkről danoljunk
Verseket.

Szádra szám egy gerjedelmes
Csókot ad,
Mint igaz szívem szerelmes
Zálogát.
Jól tudom, hogy míg csak élek,
Hív leszel te's drága lélek:
Csócsi hát!

ANAKREON S OVÍD

Életadó borról a téji Anakreon írta,
Gyenge szerelmekről játsza az éles Ovid.
S ím, maga Bakhus amaszt, Vénus maga ölte meg eztet:
Múzsza, rebegj! vég gyászt szülhet akármi dalod.

MEGKÉRLELÉS

Hogy *Mancával*
Jártam egyszer így:
Mért pörölsz olly nagy csatával,
Mért vagy olly irigy?

Ő is édes
És negédes ám.
Ő is, mint te, egyet inte,
Rám tekint, rám. -

Engedelmet!...
Gyenge volt e szív:
Nem cserélt azért szerelmet,
Hív fog lenni, hív. -

Drága lélek!
Jöszte - jöszte bé;
Csak teérted s benned élek -
Elkerülhetsz-é?

GENERÁL HOCHE HALÁLÁRA

Hós, a Bonaparte barátja,
Megelőzé minden arányban
Görögország s róma vitézit,
Egyedül - esztendeiben nem.

AZ ESKÜVÉS

Esküszöm, szép LILLA! hidd el,
Hogy miolta kellemiddel
Mégkötöttél engemet,
Már azólta semmi szűznek,
Semmi nyílnak, semmi tűznek
Nem nyitom meg szívemet.

Esküszöm; s e szent hitemnek,
Mellyet adtam édesemnek,
Pontjait meg nem csalom.
Kérlek is reménykedéssel,
Hogy viszonti esküvéssel
Kösd le szíved, angyalom!

Esküszöm hószin kezedre,
Rózsaszádra, tűzszemedre,
Hogy te léssz csak kedvesem.
Esküszöm, hogy míg csak élek,
Más szerelmet nem cserélek;
Vagy LILIM, vagy - senki sem.

HALJUNK MEG

Mint a szőlő kebeléhez
Szorítja támasszait,
Vagy a bús szilfa mellyéhez
A borostyán ágait;

Mint hív galambok, egymással
Eggyé olvadt csókjain
Félig alélva portyásznak
Egymás hív ajakain:

Ó, ha úgy ölelhetnék
Én téged s te engemet,
Ha úgy szorítná, míg élek,
Hív szíved hív szívemet;

Ha csókjaiddal csókjaim
Úgy egyesülhetnének,
S ajkaidról ajakaim
Örökké függhetnének:

Az istenek szálájában
Úgy megvetném a nektárt,
A menny ambrosiájában
Úgy én nem tennék sok kárt.

Hosszas csókjaink folytában
Örömmel alélnék el,
S szádból e boldog órában
Édes halált szívnék fel.

Jövel, óh jövel, haljunk meg -!!!
Már megy lelkem kifelé:
A halálban se váljunk meg,
Siess karjaim közzé.

Amelly kéz hív hamvainkat
Egymástól elszakasztja,
Bontván csendes álmainkat,
Óh, átkozott légyen a'!

A mirtusok hús boltjában,
Hol elhúnyni találunk,
Egy zöld sírhalom magába
Jegyezze hív halálunk.

Lelkeink pedig menjenek
Egyesült lehellettel,
Csókok közt emelkedjenek
A boldog egekbe fel.

Ama szerencsés mezőkre,
Hol örök élet hever,
Hol a mennyei tetőkre
Zúzt a bús tél nem kever;

Amelylek zöld határjára
Halhatatlan tavasz néz,
S örök fényt fest hús aljára
Ama mindenható kéz;
Hol a fák szebben virítnak,
S a szellők fuvallási
Tisztábbak, s jobban újjítanak
A folyók mormolási;
Ahol a nedves szemekről
A bús könnyek lehúlnak,
Ahol a vérzett szívekről
A fájdalmak elmúlnak;
Ahol a hív szeretőket
Örök láncok kerítik,
S egymással szerelmek őket
Örökre egyesítik;
Ahol Fáon bús Szaffóját
Megöleli végtére,
S Petrarca hív Lauráját
Forrón nyomja szívére;
Ahol kevesebb bánattal
Néz Abelárd hívére,
Helóist jobb foganattal
Tanítja szerelmére.
Ó, égi örömmérzések -!!!
Nézd, az ég már nyilván vár;
Jer, haljunk meg!!! én nem kések!!!
Ó, bárcsak ott volnánk már!!!

HÁLAÉNEK A VÉNUS OLTÁRÁNÁL

Ah, kedves szók!
Ah, édes csók!
Eget verem fejemmel.
Ah, áldott légy,
Több jót is tégy,
Cipris! beteg lelkemmel.
Szeretlek - ó,
Ez áldott szó
Mint hangzik a fülemben!
Ah, kedvel hát
S ambróziát
Tölt LILLA mély sebembe.

Kegyes *Cipris*!
Még csókot is
Ragasztott ő orcámra,
S még többet hán't,
Pecsét gyanánt.
Az esküvés közt számra.

Hogy ált'kapcsolt.
Elhaltam volt
Szerelminek miatta,
És lelke sem
Érezhettem,
Úgy lelkihez ragadta.

Általokapám,
S eltikkadt szám
Száján egyet cippantott:
Egyet sem szólt,
Csak rámhajolt
S egy lángolót pillantott.

Ah drága jók!
Ah édes csók!
Nincs a nektár olly finom.
Hagyd, ó, *Cipris*!
Még többször is
Ezt a nektárt hagyd színöm.

Ímé, e két
Szép gerlicét
Hozom neked, Citére!
Illy lángban fő
Mind a kettő
S csókot rak kis kincsére.

BÚCSÚVÉTEL

VITÉZ

Mégyek már. Engedd meg, kedves kincsem.
Hogy megváló csókom szádra hintsem.
Jaj be fájlalom,
Kedves angyalom!
Hogy midőn boldoggá kezdtem lenni.
El kell menni.

LILLA

Akkor indulsz hát el, csalfa lélek!
Amidőn már én csak néked élek?
Bírod szívemet
S itt hagysz engemet:
Ah, nem érdemel meg egy illy hívet
A te szíved.

VITÉZ

Szívemet ne vádold, jól esmérted,
Most is hév tüzekkel ég ez érted. -
A sors kísztet el
Vas törvényivel:
Ámde semmi tőled el nem választ,
Adj jobb választ.

LILLA

Minden válasz erre megy ki nálom,
Hogy, ha elmegy, nyugtom nem találom.
Hát, ha hívem vagy,
Mellettem maradj,
Kölcsönös részt vévén víg napomban
S bánatomban.

VITÉZ

Err' az útra is csak értted mégyek,
Hogy mind a kettőnknek hasznot tégyek;
Mert egy nyomban jár
A mi sorsunk már.
Hát szemed ne légyen olyan nedves
Értte, Kedves!

LILLA

Megnyugszom; mert tiszta szíved látom,
Hordjon a szerencse, hű barátom!
És e csók maga
Légyen záloga,
Hogy szerelmem néked felfogadtam,
Általadtam.

VITÉZ

Kérlek, míg öledbe visszatérek...

LILLA

Értem - - Én is tőled mást nem kérek.

VITÉZ

Angyalom, szeress!

LILLA

Kincsem, meg ne vess!

EGYÜTT

Mert lelkem csupán tetőled éled.
Isten véled!!

A FEKETE PECSÉT

Gyász pecsétje kedvesemnek!
Fejtsd ki végre, mit hozál?
Mit jelentesz bús fejemnek?
Élet-é ez, vagy halál?
Ó, egek,
Rettegek!

Rettegek - tán rózsaszálát
Gyötri nagy szívbeli kín -
Tán keservét - tán halálát
Jegyzi e halotti szín -
Tán ma már
Sírba vár.

Sírba vár! vagy mást szeretvén,
Szíviből engem kivét,
S engem így halálra vetvén,
Azt jelenti e pecsét.
Hellyes ok.
Meghalok.

Meg - de míg a sírba szállok,
Nyílj meg, ó, gyászos levél!
Tán csak egy szót is találok,
Mellyre szívem még megél
Tán halált
Nem kiált...

Nem kiált!! Ah, megkövetlek,
Szép levél. Csalt a pecsét.
Már ez egy szó is: *szeretlek!*
Visszaadja a becsét.
Már ez ó,
Égi szó!

Drága szó ez, szép levélke!
Már ezért csókollak ám:
Mert tevéled LILLA lelke
Új napot deríte rám,
Szép levél!
Szívem él.

[Szívem él! örökre mondok
Bánátimnak adiőt,
Jer, Juliskám, félre gondok,
Kedvel engem, én is őt.
Már enyim
Szép Julim!]

AZ ELTÁVOZÁS

Távol vagyok tetőled,
Ó, életem reménye!
Ó, LILLA, földi angyal,
Távol vagyok tetőled!

Elhagytalak, Galambom,
El - s ah, talán örökre;
Miólta olly sok édes
Csókok között utólszor

Búcsút vevék tetőled. -
Ím, vissza én se mentem,
Te is bilincsbe estél.

De bezzeg, aki LILLÁT
Elhagyta - ah, ha látnád, -
Elhagyta ám magát is!
El - s ah, talán örökre.

A TÁVOLRÓL KÍNZÓ

Rég nem valék tevéled szemben,
Rég is nem láttál engemet:
S ládd, mégis távollételemben,
LILIM! gyötörtél engemet.
Bár félre volt lakásom - félre,
Északra lakván én, te délre;
Mégis tüzed velem lakott,
Mindég perzselte északot. -

Most a tűz mellett vagyok:
S nincs olly szenvedésem;
Mert égésim olly nagyok,
Hogy meghalt érzésem.

THÁLES

Míg *Tháles* a nagy égnek
Tüzeit csudálva nézi:
Behúlla egy verembe.

Ah LILLA! a te orcád
Illyen gödört csinál ám,
Mikor reám mosolygasz;
És akkor abba lelkem
Melly nyakra-főre hull bé,
Míg andalogva bámúl
Ragyogó tüzes szemednek
Két földi csillagára!

ORGIÁK

MIND

Lantom, danold *Liéust*;
A szíveket feloldó,
A gondtörő *Liéust*
Méltó danolni néked.

EGY

Ő a kegyelmes isten,
És ő az, aki nélkül
A szép Citére fázik,
Tompán lövöldöz Ámor,
A gráciák alélnek;
S egész gyönyörködésben
Nem úszhat az halandó.

MIND

Lantom, danold *Liéust*;
A szíveket feloldó,
A gondtörő *Liéust*
Méltó danolni néked.

EGY

Ő a kegyelmes isten,
És ő az, aki mellett
A büszke Nagyravágyás
Rezzenti tarka szárnyát,

S a tölt pohárba szállván,
Megaláztatott örömmel
Fül a szelíd habokba.

MIND

Lantom, danold *Liéust*;
A szíveket feloldó,
A gondtörő *Liéust*
Méltó danolni néked.

EGY

Ő a kegyelmes isten,
És ő az, aki által
A megpirúlt gerézdben
Nyájaskodó barátság,
Öröm, kacaj, ledérség
S tréfás szavak teremnek,
Hogy a szegény halandó
Felejtse szíve terhét.

MIND

Lantom, danold *Liéust*;
A szíveket feloldó,
A gondtörő *Liéust*
Méltó danolni néked.

EGY

Ő a kegyelmes isten,
Ő, aki képzetünkben
Teremthet új világot.
Ő int Polimniának,
S mennybéli zengzetével
Olvasztja szíveinket
Ő gyűjtja a poétát
Érzékenyebb dalokra,
És bájoló borával,
Édes ragadtatásban
A menny felé repíti.

MIND

Lantom, danold *Liéust*;
A szíveket feloldó,
A gondtörő *Liéust*
Méltó danolni néked.

A BÉKEKÖTÉSRE

Tölts pohárt, gyermek! nesze, tölts fehér bort
Mert fehér borral fogom innepelni
Boldog esztendőnk ideérkezését;
Tölts bele, gyermek!

Most örüljünk már, mivel, ah! az elmúlt
Gyászos esztendő sok ezer magános
És közönséges bajokat hozott rám
S árva hazámra.

Visszatért immár olajággal a frigy,
A kemény hadnak kialudt kanóca,
Múlik a jajszó, s örömünket áldott
Béke tetézi.

Béke! frigy! ó, két nevezet! mi hányszor,
Értetek hányszor s be hevén sohajtánk!
Négy betű: négy-négy poharat csapok fel
Értetek én is.

Éljen a szent frigy szomorú hazánkban,
Fel ne lázzadjon soha békeségünk,
Hogy sok esztendő elejére jussunk
Illyen örömmel! -

Boldog ország az, s az arany-világnak
Látszik ott némelly fogytéka, mellynek
Tiszta csendesség kebelébe nyugszik,
S nincs hada kinn is.

Boldog ország az, hol az árva s özvegy
Nem bocsát, sírván, az egekre átkot,
Szántogat minden, s kiki szőlejében
Kényire munkál.

Semmi mesterség nem enyészik ottan,
Gazdag a kalmár s az egész közönség,
Ott tanít a bölcs, danol a poéta,
Él az igazság.

Ah, ti felperzselt legelők parazsa!
Öszvedült várak s faluk omladéki!
Vérbe tajtékzó patakok! s dögöktől
Bűzletes ég, föld!

Ah, ti borzasztó, fene látomások!...
Félek illy gyász színt ecsetemre venni -
Átkozott volt az, ki előbb örök hírt
Hadba vadászott!

Durva *hérósok*! noha száz babértok
Lenne a bérem, vagy ez a világ is;
Mégse kívánnék veletek cserélni:
Míg LILI kedvel.

Csakhogya lankadt haza békeségben
Álljon, és légyen pecsenyém, kenyérekém,
S jó magyar *nektárt* igyam arra: eb lesz
Néktek irigytek.

Csak közel hozzám ne dörögjön ágyú,
Hogy barátimnak fecsegését értsem,
Csak piciny lantom cicorázzon: ádjő,
Trombita-, dobszó!

Ó, dicső két név: *Szeretet! Barátság!*
Ó, becses két név: *Puky*, hív barátom!
És te, óhajtott LILI, életemnek
Édes aránya!

Négy betűből áll neve mindeniknek,
Akiket szívből szeretek: te gyermek,
Hozz elő négy-négy poharat! Ma inni
Kell ezekért is.

Boldog esztendő legyen ez tinéktek,
Érjete még több s gyönyörűbb időket:
Véletek legyen nekem is sok ilyen
Jánusi víg nap!

[ÚJESZTENDŐI AJÁNDÉK]

Most szegény háztól, hol az úr magános,
Így telik. Majd tán vitorabb napunk lesz,
Lilla ifjasszony, ha jövő karácson
Érheti vélem. - -

E szívből eredett újesztendői ajándék
Záloga szívemnek légyen örökre, Juli!
Éljete, ó, szeretett lelkek! kiket édes örömmel
Gyakrann emlegetek hegyközi lakhelyemen.
Most levelem tisztel, hanem a Fársáangi napokban,
Amint már írá, városotokba megyek.
Mert akkor *Juliána* nevét, amellyet imádok,
A maga képében fogja köszöntni
VITÉZ, maga kezével

Keszthely 24. Dec. 1797.

ÚJESZTENDEI GONDOLATOK

Ó, idő, futós idő!
 Esztendeink sasszárnyadon repülnek;
 Vissza hozzánk egy se jő,
 Mind a setét *kaósz* ölébe dülnek.

Ó, idő, te egy egész!
 Nincsen neked sem kezdeted, se véged,
 És csupán a véges ész
 Szabdalt fel apró részeidre téged.

Téged szült-é a világ?
 Vagy a világot is te szülted éppen?
 Mert ha csak nincs napvilág,
 Nem mérhetünk időt mi semmiképpen.

Hátha tőled, ó, idő!
 Te, aki mindenünket öszverontod,
 A Nap is hóltszénre fő?
 És láncodat magad zavarba bontod?

Mert ihol lám, mindenek,
 Bár bírtanak szépséggel és erővel,
 Változást szenvedtenek,
 Vagy semmiségbe mentek ők idővel.

Lám az ég forgása is
 Idővel újabb változásba lépzen,
 Lám a csillagokba is
 Ki most derül, ki béborúl egészen.

Hát de mennyit szenvedett
 Már ekkorig földünknek állapotja,
 Hogyha a feldüllyedett
 Tenger, vagy *Etna* lángja szántogatja?

Sok faluk határain
 Ma delfinek cicáznak a vizekben,
 S a csigáknak házain
 Most zergenyáj ugrándoz az hegyekben.

Sok merőföld már sziget,
 Sok völgyek a nagy bércekig dagadtak,
 És ahol hegy volt s liget,
 Fenéktelen sós tengerek fakadtak.

Így teszel te, ó, idő!
A nemzetek forgó enyészetével:
Most az egyik nagyra nő,
S a másik elmúlik saját nevével.

[A vitézlő pártusok
Régolta szolgaság alá kerültek:
S a bozontos gallusok
Ma már a hősök sorába ültek.]

Már ma ökrök szántanak,
Hol *Trója*, a világ csudája állott:
És ahol szántottanak,
Most *London*, a világ csudája áll ott.

Ó, ha a nagy nemzetek
Sorsán hatalmad így előmutattad:
Hát mi, gyarló szerzetek,
Mit várhatunk - mit várhatunk miattad?

Gyermek-, ifjú-, vén-korunk,
A bú, öröm s a jó, gonosz szerencse,
Ép, beteg voltunk, s torunk -
Kezedbe van, hogy jöttödöt jelentse.

Futsz te, nem vársz senkit is,
Gyakorta sok hosszú reményt ledúlál.
Ím te, míg ezt mondtam is,
Öt-hat parányi perceken kimúlál.

Nem lehet jelenvaló,
Csak múltt s jövőndő pont lehet tebenned;
És miként a puszta szó
Repten-repül, úgy kell veszőbe menned.

Így repült el tőlem is
Sok kedves esztendőm sebes-haladva;
S meglehet, hogy nékem is
A véghatár ma is ki lészen adva.

Úgyse volnék már gyerek;
Négyszer hat esztendőt eléldégéltem,
S eszerént az emberek
Szűk életének harmadáig éltem.

Vajha már - ha több nem is -
Mindegyik esztendőre jutna benne
Egy - csak egy órácska is,
Amelly az érdem oszlopára menne.

Kész vagyok meghalni - kész,
Csak ezt tegyék síromnak a kövére:
UTAS! ITT FEKSZIK VITÉZ.
EGY NAP XXIV ÓRA: ENNYIT ÉRE.

Ámde hogyha olly nemes
Szép tettek életembe nem tetéznék,
Hogy halála érdemes
Legyen dicsőítésre még *Vitéznek*:

Semmi! csak te, ó, LILIM!
Te, akiért az életet szerettem,
Csak te légy, LILLÁM, enyím:
Mindég fogom becsülni, hogy születtem.

És mivelhogy a napok
Elseprik a legédesebb időket:
Míg az ifjú hónapok
Virítnak, el ne is vesszessük őket.

Elfut a nyájas tavasz,
A bársonyos hajnalra gyászköd árad,
A kinyílt jácint elasz,
A rózsaszál egy délbe is kiszárad:

Így az ifjúság maga
Majd elrepül vitor tekintetéről.
És az Ámor csillaga
Eltűnik ám kacsingató szemedről.

Akkor, ah! rózsáid is
Nem fognak úgy kis ajkadon nevetni,
Akkor érző szíved is,
Ah, nem tud úgy örülni és szeretni.

Én is akkor csak hideg
Vérrel barátkozom hideg LILIMMAL,
Úgy napolván, mint rideg
Vén pellikán, ifjúi daljaimmal.

Míg tehát az lenne még,
A szép időt, ó, LILLA! meg ne vessük.
Míg az élet lángja ég,
Egymást viszontöröm között szeressük.

És ha semmi érdemem
Nem fog fejemre zöld babért tetetni,
Semmi sem! mind semmi sem!
Csak hogy te, LILLA! meg ne szűnj szeretni.

Híremet s nagy voltomat
Ne trombitálják messzi tartományok.
Más ne tudja síromat:
Te hints virágot arra s a leányok.

A MAGYAROKHOZ

Ne szálljatok meg érte,
Magyarjaim! kikérem,
Ha én is a csatákat,
A várak égetésit
És a királyok estét
Nem kürtölöm *Homérral*.

Ez a butella másolás
A megdühödtt világnak
Minden csatépatéját
Kiverte a fejéből.
S a LILLA hév ölében
LILLÁN kívül egyébre
Elmém ügyelni nem tud.

Ha hát csupán *szerelmet*
És *bort* fogok danolni:
Magyarjaim! kikérem,
Ne szóljatok meg érte.

KESERÉDES

A rózsza szép virágszál,
De tüske szúrdal ágán.
Ha mézet ad is a méh,
Fülánkja néha megcsíp.
A bor bétölt örömmel
S mámort okoz gyakorta.

Szép vagy te, LILLA, s édes, -
Vidít kegyes szerelmed;
De mennyi - ah, de mennyi
Kín is gyötör miattad!

LILLÁHOZ TÁVOLLÉTEMBEN

LILIM! csoport öröm között
Töltöm most éltemet.
Szívembe bú nem költözött,
Nem rág az engemet.
Sem könnyeket nem hullatok,
Sem nem sohajtok, jajgatok.

A szent barátság csillaga
Egemre felderült,
A tiszta boldogság maga

Felkentt fejemre ült:
De kedvem egybe sem lelem,
Mert nincs az én LILLÁM velem.

Ha nincs az én LILIM velem:
Mi nékem a világ!
Sokszor magamban képzelem,
Hogy az halál kívág.
Az élet édessége mi?
Mit érsz, öröm? ha nincs LILI. -

A szem, fül és egyéb tagok
Múlathatnak talám:
Igen, de *szív* nélkül magok
Gyarlón örülnek ám.
Tudod pedig, szép rózsaszál!
Szívem csupán tenálad áll.

Te bírod, ó, tudod magad,
Szép LILLA! szívemet:
Azért Te is helyette add
Cserébe szívedet.
Enyím maradjon semmi sem!
Csak a tiédet add nekem.

De mit könyörgök illy nagyon
Galambi szívedért?
Úgy-é, hogy az nálam vagyok
Cserébe szívemért?
Nohát, ha megvan, ami kén':
Többé nem is terhellek én. -

Ha már enyím Az, akié
Vagyok, szólj, *Cipria*!
Olyan szerencsés több van-é?
Van-é? s ha van, ki a'?'
Nincs, *Cipri*, nincs... De kémlel itt
Néhány irígy - csitt, *Cipri*, csitt!

Ne szólj te erről senkinek,
Mi nem szóllunk, mi se;
Hogy a világ irígyinek
Vakúljon a szeme.
Mi majd, ha boldog célt lelünk,
Tenéked oltárt szentelünk.

Én *téji* versbe foglalom
Érzékeny éneked,
S mellettem e szép angyalom
Hárfázni fog neked:
Így kötnek össze új csomók,
S mi lesz LILIM jutalma? - Csók!

BÁLINT NAPJA

Apropos, bizony majd el is felejtettem,
Hogy én komáromi poétává lettem.
Az eszem-iszom közt nem is jut eszembe,
Hogy egy-két rozsdás vers van itt a zsebembe.
Ez az, ha terhekre nem lesz az Uraknak,
Szoktak-e hallgatni, mikor vígan laknak?
De a vers másként is meg nem kedvetlenít,
Sőt a lágy főből is tud csinálni zsenit.
Csak elolvasom hát; aki nem hallgatja,
Fiaskót emelgethet, fogát piszkálhatja.
Addig a gavallér és dáma egymással
Karta-biankázhat szemmel s lábnyomással.
Egy illy örömnappal örömképpen bánjunk,
A mi Bálintunknak minden jót kívánjunk.
Ontsunk ezer áldást zengő tisztelettel,
Szórjuk rá a tarka vivátot tüccel,
A vígasság minden ábrázatban üljön,
A jókedv a boros kancsóba kerüljön.
Aki haza készül, vagy pedig szomorú,
Fejébe fonassék tövisből koszorú.
De aki másokkal örvendezve múltat,
Firól fíra szálljon benne az indulat,
Hogy unokái is mondhassák, ha meghólt:
Az én jámbor apám víg szívű ember volt.
Habzó glázlikat kell kiinni salvéval,
Ha megárt, ontsuk le fekete kávéval.
Egyszóval a kedvet ki-ki úgy megcsapja,
Amint azt mindentől várja Bálint napja.
De még csak azt mondom, hogy igyunk, vígadjunk,
A borból holnapra egy cseppet se hagyjunk.
De most már jó volna azt is említeni,
Hogy Bálintot miként kelljen köszönteni.
Kezdjük hát: Élj, Bálint, sokáig, sokáig,
A szőlőt plántáló Noénak napjáig,
Annyi napig, ahány kövekkel kirakják
A Vármegye-utcát, ha ugyan kirakják.
Úgy kerülje a kár, bánat házad táját

Hogy abba a vígság örök fészket rakjon,
Mellybe bonthatatlan nyúgodalom lakjon.
Az egészség, áldás őszvefont karokkal
Táncoljon pitvarod környékén azokkal.
Nemzetes kapitány és vitéz prókátor,
Itthon nagytanácsú, kívül erős, bátor,
Ki egyszerre viselsz Verbőczit s lódingot,
Vedd kedvesen tőlem e szál rozmaringot.
Ezt általam Vénus teneked küldeti,

Te pedig add annak, ki érdemelheti.
Hazádnak szolgáltál ekkoráig sokat,
Illő hát kedvedre élni a napokat.
De tudod, hogy sem más, sem Verbőczy nem ad
Megeléghető vígságokat reád.
Utóljára is csak Cithere fog lenni,
Kinek karjai közt meg tudjál pihenni.
Pihenj is meg végre, mert megérdemletted,
Hymen hús szárnyakkal lebegjen feletted.
Úgy sem bírsz már önnön szíved birtokával,
Kerítsd haza hát azt nemes rablójával,⁷⁵
Hogy mennél hamarabb fiaid legyenek,
Kikből szolgabírák s majorok teljenek.
Végre, ha elvégzed földi vitézséged,
S invalidus fővel a sír befog téged,
A feltámadási insurrectióval
Mennyei kvártélyba szállj trombitaszóval.
Te pedig, szent Ivo, prókátorok szente,
Kit tisztel sok apró kard és rövid mente,
Tegyél ma druszáddá bennünket s légy velünk,
Velünk, kik ma néked ünnepet szentelünk.
Többször is ejts ilyen kedvre recidivát,
Most pedig kiáltsuk: vivát Bálint, vivát.

KÖSZÖNTŐ

Láncba fűzni most szeretném
Én a jázmint s violát,
Hogy vélek megtisztelhetném
Ezt a lelke-várta mát.
Szép LILIM! halmos mellyedre
Rózsazáport hintenék;
Haj, LILIM: hósín öledre
A piros mint illenék!
Jaj, de most a tél csatázik
S véle a szél és a jég,
Minden fagy most, minden fázik,
Csak szerelmünk lángja ég.
A Te szádon a tavasznak
Százszorszépe nyíl, virít;
Ah! az én orcáim asznak,
Engem a nyár süt, pirít.

⁷⁵ Pázmándy Terézia

Eszerént mi bőjt havában
Ollyal kedveskedhetünk,
Amit csak tavasz javában
S nyár felé szemlélhetünk:
Add nekem Te két orcádnak
Kellemes virágait,
Én ajánlom bíbor szádnak
Szám hevülő csókjait
Ó, engedd meg, hogy meghintsem
Vélek orcád két felét,
Hogy vélek köszöntsem, Kincsem!
Szép nevednek reggelét.
Ötven versbe ötven szókkal
Annyi érzés bé nem fér,
Mint egy csókba: hát egy csókkal
Száz *köszöntő* fel nem ér.
Én azért hív tisztelése
Illy *ritmusba* foglalom,
Té's, ha tetszik, idvezlésem
Így fogadd el, angyalom.

KOMÁROM, FEBRUÁR 16. 1798

Kilenc szép asszonykák leszálltak magáról
Az ártatlan öröm paradicsomáról,
Hol az örökké-zöld borostyános megett
Szíjják a szép lelkek a boldogabb eget,
Hol őket az édes andalgás rengeti,
Vélek az életnek gondját felejteti,
Hol a gyönyörködés lakik, a bölcsesség,
Csak itt lévén eme kettő közt egyesség,
Hol a köz-szeretet és a csendes béke
Szállásává leve e helynek környéke,
Hol te, nagylelkű *Póp!* a gyenge *Gessznerrel*
Egy célra két úton sietsz az emberrel,
Hol én is a büszke világtól megvetve
S belső érdememmel megelégtetve
Töltöm ifjúságom legszebb esztendeit,
Hogy megfűszerezsem a vénség ideit.
E boldog környékről jöni látszatának
A *kilenc* asszonykák a kettős Dunának,
Hárfákkal jövének s inneplő sereggel,
Hogy a *tizediket* megtiszteljék reggel,
Meghallván lantjokon e szót: JULIÁNNA!
Azonnal így kezdek kiáltni utánna:

„Várjatok meg, áldott angyalok, várjatok,
Én is Komáromba megyek utánatok,
Lantos tábortokba vegyetek engem is,
JULIÁNNA kedves név énelőttem is.”

E szómra megállván, közéjek férkeztem,
S imé, vélek együtt hozzád elérkeztem,
Itt vagyok, engem látsz: de ők, mint istenek,
Testi szemeidbe néked nem ötlenek.

Elmondhatnám, amit éneklenek ezek,
De mint kis énekes, vélek nem érkezek.
Szedhetnék magam is versbe áldásokat,
De *te* már előre képzelhetd azokat. -
Én is azt kívánom, amit más kívánna:
ÉLJEN SOK SZÉP BOLDOG IDŐT JULIÁNNA.

LILLÁHOZ

LILLÁM! elég csak egy szó
Annak kitételére,
Hogy téged én *szeretlek*.

De minden ige és nyelv,
Minden poéta-festés,
Szép elme s érező szív
Elégtelen, csekély, szűk,
Hogy voltaképp kitégym,
Téged *miért* szeretlek.

DÓRISHOZ

Pillants reám, leánka!
Pillants reám, de titkon;
Hogy vén anyád, ki pénzét
Olvassa, meg ne sejtse.

Pillants reám; s azonnal,
Szép Dóris, én elértem,
Hogy érzed, amit érzek.

[MÁR SE HINTÓ...]

Már se hintó, már se szánka
Néked kérőt nem hoz ám;
Tőke! Tőke! Szép leánka,
Húzd csak, húzd csak, gyöngy Lilám!
Tőke! Tőke! húzd a tőkét:
Főkötőt már nem tevé,
Nékem társam nem levél.

Nem fogsz húzni többször tőkét;
Mert lelsz a jövő idén
Vagy egy barnát, vagy egy szőkét:
Vajha én lennék az! - én!
Vajha el tudnálak venni,
Kész volnék éretted lenni
Szőke, barna s ordas is,
Csak szeretnél, gyöngy Julis!

Ah, de a kegyetlen fátom
Már kincsemtől elszakaszt,
És ha még egyszer meglátom,
Más ölébe látom azt.
Be sok kínnal edzesítnek,
Akik illy híven szeretnek! -
Máris hullnak könnyeim - - - -
Tőke! Tőke! Szép Lilim!...

A TAVASZ

Az egész világ feléledt.
S az elékezett tavasznak
Öröme minden örvend;
Csak az egy VITÉZ nem örvend.

Enyelegnek a juhnyájak,
Tehenek, lovak futosnak,
Danol a pacsirta s a pinty;
Az egész berek homályja
Zeneg édes énekekkel:
Egyedül csak én kesergek.

Ihon, a kinyílt mezőkben,
Ligetekbe, rétbe, kerten
Hiacintok illatoznak,
Tulipányok ékesednek,
Mosolyognak a virágok:
De mi kedvem a tavaszban,
Ha az ő viráginál szebb
LILI nem virít ölemben?

RÓZSIM SÍRJA FELETT

Forró sohajtások, lelkemnek
Elszaggatott darabjai!
Itt lengjete, hol kedvesemnek
Nyúgosznak áldott hamvai.
Vagy szálljatok fel a mennyekbe.
Hol őrzik *őt* az angyalok,
És lelkem e dicső helyekbe
Várjátok meg: mert meghalok.

MÉG EGYSZER LILLÁHOZ

Én szenvedek, s pedig miattad,
Miólta szívem elragadtad,
Édes Kegyetlenem!
El-elhalok, mihelyt te jutsz eszembe,
S így kell talán e gyötrelembe
Örökre sínlenem.

Értted borong éltem tavassza,
Mert nincs Nap, amelly elfogyassza
A rám vonúlt ködöt.
Sír tisztelőd, ha kél, ha fekszik,
Miólta Azzal nem dicsekszik,
Kiben gyönyörködött.

Sír tisztelőd, kétségbe esvén,
Miólta tőled távol esvén,
Reményje füstbe szállt;
Holt álom ül zsibbadt ölében,
S gyakran ijesztő képzetében
LILIT, LILIT kiált.

E szóra karjaim kinyúlnak,
De csak sovány homályba húllnak.
Nincs Lilla, nincs öröm!
Már nyugtom éjjel sem találom,
Mert ott is ébren tart az álom,
S fejem LILIN töröm. -

Ó, melly keserves annak élni,
Kinek tovább nincs mit remélni,
És mégis élni kell!
Él az, de nincsen benne lélek.
Az én tudóm is, bátor élek,
Lelketlenül lehell.

És tán te, szép szememvilága!
Úgy élsz, hogy életed virága
Virít, míg én halok. -
Adná az Ég! Azon örülnék.
Könnyemnek azzal eltörülnék
Felét az angyalok.

De tán, LILIM! te is kesergesz?
Rab gerlicém, saskézbe hergesz
S kéred segédemet?
Hiába már, Kincsem, hiába!
Csak a halál jégsátorába
Ölelsz meg engemet.

SZERETTEM...

Szerettem! Szerettem!
De ha elvesztettem.
Ki lángom taplója vólt:
Ámorok! fogjátok,
Ihol a fáklyátok:
Ennek lángja már elhólt.

EGY VÉN FÁNAK ÁRNYÉKÁBAN RÉGEN SZENVEDŐ RÓZSAFA

Gyenge rózsabokor kesereg búvában
Egy podvas vén fának hideg árnyékában.
Könnycseppek hullanak kinyílt bíbor száján,
Mellyek leperegnek egypár bimbócskáján.
Egek! még elején a kies tavasznak
Fakadó leveli szomorúan asznak:
A fa ráterítvén mohos vén gallyait,
Nem ereszti hozzá a Nap sugárait.
Egek! illy szép rózsát ide ki ültetett,
Melly a kertekben is díszet érdemelhetett?
Ott a több mosolygó virágoknak során
Nem epedt volna el szegény ilyen korán:
De itten a bánat sűrű tövissei
Lettek szépségének furdaló ívei.
Súgár mogyorófák körülte hevernek,
De azok feléje fordúlni sem mernek;
Reá lágy tavaszi szellő sem lengedez.
Mert a vén fa tőle minden rést elfedez,
Így fonnyad magános keserűségibe -
Ah! e rózsaszálat ki ne szánná, ki ne?

Magok az erdei fiatal istenek
Kínjait fájlalják; de mit segítenek!
Gyakran vigasztalják szegénkét a nimfák,
Szánakoznak sorsán az érzékeny hím fák.
Maga a szép rózsza, csüggesztvén ágait,
Így ereszti égre bokros panasszait:
„Mért nem emészt már el vagy hévség, vagy hideg?
Illyen vadon helyen mit sínylek mint rideg?
Vajha forgószelet támasztna valaki,
Hogy tégedet, vén fa, többől facsarna ki!”

BÁCSMEGYEI LEVELEIRE

Ah, midőn táromba látom
Ezt a kedves könyvemet,
Egy leánykám s egy barátom
Sorsa vérzi szívemet.
Mindenik jó volt erántam -
Az szerelmes, ez barát.
Ó, be szívepedve szántam
Fátumok gyászos sorát!
Egy barát és egy szerelmes
Sínlik a rabláncokon:
Szállj le s enyhíts, ó, kegyelmes
Isten! e bús sorsokon!
Ó, ha még egyszer lehetne
Látni lelkem angyalit!
Mert ki az, ki nem szeretne
Egy jó barátot, s LILIT.

DUGONICSRA

Állítnék Dugonicsnak is itt örök oszlopot újra,
Jaj de minek rakjak, lám negyedéve rakék.
„Hát amit te emelsz, örök oszlop az? - ó, sokat ígérsz!”
Már az örök, Dugonics helybehagyása után.

[ARANYSÚJTÁSOS NADRÁG]

Perpatvart, házsártosságot,
Még kemény csatákkal ám, -
S egy arany sújtás nadrágot
Énekel kis trombitám;
Amelly nagy kincsért sok népség,
Sok vitéz rend és sok szépség
Véres hadba kelt vala.

Eztet Véczy elragadta
A kevély Kőszáritól,
Lobbanván ez is miatta
Márs vitéz szikráitól,
Harcolt a Nadrág dolgába,
S Véczyt sok tüzes csatába
Ostromlá, - de hasztalan!

Élni fog dicső nevébe
Véczy túl a Vágón is:
Mert illy dolgot régenébe
Nem vitt véghez Jázon is,
Amidőn aranygyapjával,
S bűvös, bájos Kondijával
Annyi próbákat teve.

Múzsá! s Múzsáknak szerelme,
Kótyogós butellia!
Amellytől vidúl az elme
S ébred a fantázia:
Töltsd be lelkem spiritussal,
Hadd harsogjam Enniussal
A vitézek fegyverit.

Hadd fessék le énekembe
A neszmélyi jó borok,
Melly nagy tűzzel szálltak szembe
Két hatalmas táborok;
Amidőn itt két vagy három
Holnapig Pozsony s Komárom
Tűzbe, porba, füstbe állt.

Hogy Heléna a nadrágért
Hajdan elveszett vala,
Elveszett e szép virágért
Pergamumnak kőfala;
S hogy Homérus, amint tudta,
Ezt a tréfát jól hazudta,
Ím örök laurust nyere.

Nékem is fejemre menni
Fog Homérral laurus-ág,
S halhatatlanná fog tenni
Véle a pendely s nadrág,
Már Homérral egy listába
A dicsőség templomába
Látom metszve a nevem.

És te, aki e dolognak
Tárgyat tudtál szerzeni,
Sárközym! tenéked fognak
E versek szenteltetni.
Halld meg a népek csatáját,
A nadrág históriáját
S nyúlj saját kebledbe bé. - - -

Véczy még Zsigárdfalváról
Jól nem is mozdúla ki,
Hol Nyitrának oldaláról
Zúgnak a Vág habjai;
Amidőn bús bánatjába
Húriel tündér magába
Illyen mérget forrala:

Hát a nadrág elvittéből
Illyen kárt kell vallanom?
S Véczyt Nyitra vármegyéből
Nem lehet kitiltanom?
Én, ki pendelnek, nadrágnak
És azáltal a világnak
Lettem istenasszonya.

Én, ki bírom a Schloszberget,
S tisztelnék sok pendelen,
Mért szerzettem annyi serget
Ott s a Zuckermandelen?
Hát magam csak illy bolondnak
Hagyjam tenni? mit nem mondnak
Majd a pesti Pártesen.

Ezt mondván, bús bánatjába,
Mint esett szűz, úgy meg-sírt:
Bémegy híves hájzlijába,
Felcsap egy pint plutzer-bírt,
És hogy búsabb légyen képi,
Vukliját is összetépi
S földhöz vágja kantusát.

Egy hasított púdermantel
Függ nyakán, csak negligzé.
Mellyen a kis Zuckermandel
Átvirít, mint egy izé.

Nincs pantoffel egyik lábán,
S mint a hédervári bábán.
Úgy fityeg rajt' a ruha.

Húriel, bús fázisába
Nem kapván a csínoson,
Úl a púder-kattulyába,
Mellyet két kis pudli von.
S in directum arra tarta,
Hol te, rongyos ebkaparta,
Állsz az erdő szélibe.

Itt hordóval s butykoskával.
In crumenifragium,
Rakkival s más pálinkával
Áll a bor s szilvórium,
Mellyet, gróftól árendába,
Egy nagy pince barlangjába
Antal csaplár zárva tart.

Ah, ezeknek mérges szessze
Hogyha egyszer résre kap,
Elragad sok józant messze
És sok észet örvénybe csap.
Felkapván az ott menőket,
Felforgatják fővel őket
S Scylla-örvénynek viszik.

Ezt csaplárnénak nevezte
Véczy és a tartomány,
S amint róla feljegyezte,
Olyan mint egy ékes lány,
A kezébe pintest kongat,
Szép szemével úgy kacsongat,
Hogy sokat magához csal.

Ah, de bő ágyéka mellett
Tágas, mély örvény hiúl,
Habzik benne a vizellet;
Nagy veszély van innen s túl!
Mert kit itt el nem merít is,
Túlnan a kormos Mefitis
Gőzi búzi fojtja meg.

Eljutván e korcsomához
A megbúsult Húriel,
Bétipeg, s Antal gazdához
Bús szavát így kezdi el:
Ó, te, akinek markába
Adta a gróf árendába
A bort és a pálinkát;

Antal! ím, mindjárt Pozsonyból
A nadrág-vivő kiér;
Csalfa lévén, egy asszonyból
Véczy könnyen csúfot vér:
Támassz záport száz üveggel,
Öntsd el népét fergeteggel,
Részegítsd agyon magát.

Fáradságod szép jutalma
Virradtáig Náni lesz,
Tölgye, völgye, mint birsalma,
Gömbölyű, kerek s egész,
Nem visel még semmi kéket,
Nem traktált deákot, péket,
Kétforintos nimfa ez.

Néked azt nem illik kérni,
Mond Antal, parancsolhatsz;
Nékem illik a bort mérni
S teljesíteni, amit hagysz.
Ezt monda levett kalappal;
És kivont dugóval, csappal
Megnyitott hordót, butykost.

Ím, butykossal és kupával
Omlik a borfergeteg,
Rakkival s rozspálinkával
Három bütykös telle meg.
Véczy éppen akkor ére
A nagy zűrzavar helyére
Kótyogós vitézivel.

Tüstint közrevészi őket
A bor és pálinka-szesz,
Felfogat sok agyvelőket
S hirtelen nagy láрма lesz.
Most a kancsószájig düllyed,
Majdmeg a fenékre süllyed
A sok nyughatatlan hab.

A vitézek elmerülnek,
Már testekben nincs erő,
A nagy habba torkig ülnek;
A veszély mindjobban nő.
Nagymihály egy kösziklába,
Ott a korcsma ajtajába,
Orrtörést is szenvedett.

Húriel, ki arra vágyott,
S célja a' volt szívinek,
Hogy Scyllán halálos ágyot
Vessen a jó Véczynek,

El nem ment a mély örvénytől,
Hogy majd a vitéz legénytől
A nadrágot elvegye.

Ah, de bezzeg rossz idővel
Jára a jó Jancsi ott,
Mert a tág üregbe fővel
Édes öccse békukott.
Ötet négyszer elpeselte,
Végre öccsét is benyelte
A sebes örvény lyuka.

Interim jobban öregbül,
Tör, ront mindent a veszély,
Nem süt fény a fergetegbül,
A korcsmára ül vak éj.
Mennek kőnek és lapátnak,
A nap kettő, mégse látnak,
Reng a föld, forog velek.

Véczy a kompániának
Vesztit látván, így sohajt:
Ó, be boldogok valának,
Nem szenvedtek semmi bajt,
Akik jó atyjok szemébe,
Otthon a híves pincébe
Hóltra részegedtenek!

Véczy már magát elszánta,
Józanság vagy veszteség!
Amidőn ötet megszánta
Jámborságáért az ég.
S egy hatalmas istenasszon,
Hogy minden bajt elszakasszon,
A nadrágzsebből kiszállt.

Gömbölyű, kerek formája,
Sárga, verhenyes, feje,
Zöld selyem strikkolt ruhája;
Édes hangja lelket ér.
Ezt ifjak, vének, leányok,
Mind keresztények s pogányok
Tisztelik mind egyaránt.

Ember ennek fájorából
Várat, pendelt megvehet,
Ez kisasszonyt sok banyából.
Sok tökből bölcset tehet.
Sok nagy pénzes úraságra
A becsület s a podágra
Emiatt jön úgy reá.

Húszas, márással, petákkal,
Körmöc, császár, szúferint,
Több fejr s veres nimfákkal
Jőnek véle per forint.
És hogy minden észrevenné,
Zeng a jóltevő istenné,
A kegyes Pecunia.

S ím, lelket nyerő szavának
Bájoló pengésire
Kedve jó Antal gazdának,
S nyájasan néz Véczyre;
Visszahordja a kupákat,
Klázlikat, butelliákat.
Pálinka s bor elrepül.

Szűnik a zaj, és alóla
Véczy eljön népivel:
Itt a nadrág - Véczy szóla -
Adiő, bon Húriel!
Hurjel, nem tom mit morogván
S a púdermantelt felfogván,
Tükröt fordít Véczynek.

Így vonúl az ég aljáról
A vak éj palástja fel,
Míg a Ganges oldaláról
Balzsamos szellő lehel.
S a setételt szótt ablakba
Rózsa és hószín alakba
Hasadó hajnal virít.

Így piroslott volt a Concha
És fodor habok felett
Vénus isten-ifjasszonka,
Amidőn világra lett. -
Végre pudlis hintájával
S meztelen fenómonjával
Húriel madám eltűnt.

Véczy és az ő flottája
Addig-addig tévelygett,
Hogy sokára Farkasd tája

CZINDERY SÍRJA FELETT

A KESERGŐ ÖZVEGY

Kedves test! hát itt szemléllek

A holtak között, -

Belőled ama nagy lélek

Már kiköltözött, -

A keskeny emberformába

Minthogy meg nem fért:

Eredeti hazájába

Innen visszatért.

Tőle megfosztattunk,

Csak sírni maradtunk.

Ó, halál!

Hogy valál

Illyen kegyetlen?

Aki esztendők sokságát

Élni méltó volt,

Alig élte ifjúságát,

Véletlen megholt.

Életének tavaszára

Alig juthatott,

A jó lelkek fájdalmára

Elragadtatott.

Engemet s árváját,

Barátit, hazáját,

Illy korán,

Szaporán

Bánatra hagyá.

Lehet-e szívnek keserve

Olly, mint az enyim,

Midőn itt látom heverve

Kedves Czinderym?

Nevem nem *Mária* léssen,

Hanem *Mára* már,

Mert keservvel folyt egészen

Nékem e pohár.

Elfelejthetetlen,

Szerelmes, egyetlen

S hív pár volt,

Kit e bört

Örökre elzárt.

Lelkem sűrű sohajtását

Égig emelem;

De szívem vigasztalását

Sehol nem lelem.

Áztatom könnyhullatással

Kincsem fejkövét,
Kiáltom bús zokogással
Czinderym nevét:
De nagyobb kínomra
Ennyi sok jajomra
Ah, sem ő,
Sem e kő
Nem felel vissza.

Így kell-é tehát nevelnem
Új kint kínomon?
S gerliceként nyögdécselnem
Árva voltomon?
Nincs, akiben feltaláljam
Veszteségemet,
Nincs enyhítóm, hogy kiálljam
E gyötrelmemet.
Ha már elvesztettem,
Kit híven szerettem:
Csupa jaj,
Kín meg baj
Lesz az életem.

Dicső lélek! te elvetted
Méltó sorsodat:
Ne felejtsd el örömednek
Hív galambodat,
Ne felejtsd el, örömednek
Közepette is,
Hogy híve voltam szívednek,
S kedveltél te is,
A menny pitvarában
Több hérók sorában
Vígadjál,
Kedves *Pál*!
Örök hazádban.

Én pedig ez úntt világban
Még itt maradok,
Míg e gyászos árvaságban
Majd elhervadok.
Addig is e sírnak halmát
Meglátogatom,
S gyakorta szívem fájdalmát
Itt lejajgatom.
Mind ide temettem,
Valamit szerettem:
Ó, remek
Tetemek!
Isten hozzátok!

Alig várom, hogy érhessem
Kimúlásomat,
Hogy ismét megölelhessem
Kedves Pálomat.
Amaz elfelejthetetlen
Miolta felszállt,
Nékem e világ kietlen
Pusztasággá vált.
Ó, egek hajléki!
Sírhalomok árnyéki!
Lelkemet,
Testemet
Fogadjátok bé!

A MENNYEIEK KARJA ÍGY VÍGASZTALJA AZ ÖZVEGYET

Kegyes Özvegyl! vegyél búcsút keservedtől,
Szűnj meg, ó, bús gerlicepár, nyögésedtől.
Ő a mennynek pitvara körül
A dicsőség trónusában ül,
Halhatatlanság kelyhének örömedvét issza:
A nyomorúlt földiekhez hogy vágyna hát vissza?

Fényes Napod lenyugvását mért siratod?
Tündöklök ő azért hogy te nem láthatod.
Már kérkedik, már ragyog vele
Az alvilág hosszas éjjele.
A téli nap, bár futása rövid, és sugári
Hamar hűnyak, szintolly dicső, mint a hosszú nyári.

Az alacsony világ meg nem érdemlette,
Hogy illy dicső lélek lakjék közepette,
S hogy egy bölcslet zaklasson ma is,
Nagy szerencse, hogy csak látta is.
Az illy hős született csak boldogabb időkre:
Felhoztuk hát, hogy jutalmát elvegye örökre.

Nyerjen újra vigasztalást árva szíved,
Halhatatlan életet él a te híved.
Halál s irigy porba nem temet
Egy Czinderyt s annyi érdemet,
Már temjénnel tiszteli őt virtusa s hazája,
Fején lebeg a dicsőség örök koronája.

Vigasztalódj, szép Érzékeny! már itt néked
Hív szívedért, virtusidért kész a széked.
Triumfálsz az élet bajain;
S a kellemeik arany szárnyain
Felemelkedsz megdicsőült kedvesed ölébe,
Vigadni a heroínák örök innepébe.

A HAZA TEMPLOMÁNAK ÖRÖMNAPJA

*Aggredere o magnos aderit jam tempus honores,
Pollio! el incipient magni procedere menses.*

Virgilius Eclogae IV. v. 12 et 48

*Élj! élj! nagyszívű hazafi! aki szívedre vetted
Sorsunkat és Múzsámat is unszolva serkengetted*

Horváth, Holmi III. v. 25. 26.

[GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC lesz az én énekem. -

Vajha most hattyúi szárnyam volna nekem,
Ímé, e fő *grófnak* érdemei nagyok;
Somogynak hálával talpig adós vagyok,
Amaz már régólta pártfogásába vett,
Emez vélem sok jót, sok szívességet tett.
Széchényi és Somogy két olly nevezetek,
Kiket én eléggé nem énekelhetek.
Virgonc fantázia! agyvelők nimfája,
Te, a vén Valóság piperés lyánykája,
Te lelkesítsd hát meg együgyű énekem:
Ha hattyúi szavam nem lehet is nekem.]

Van a magyar haza hármas bérce felett
A legmagossabbik tetőn egy szegelet,
Hová csak az olyan nagy lelkek hághatnak,
Kik a haza iránt hűséget mutatnak.
Szent hely ez, a hérók előtt szentek szente,
Hol szív kell, nem hang, rang, sem nem cifra mente.
Itt áll mohos fala hazánk templomának,
S pislogó oltára annak angyalának.

Szent hely a hazáé: mind távol menjenek
Hazám szent helyétől a szentségtelenek!
Én pedig áldozó ruhákba öltözve,
Babérkoszorúkkal homlokom kötözve,
Lantolván ekkorig nem hallott éneket,
Felnyitom e régi szentséges helyeket.
Tömjént, mirhát viszek hazám oltárára.
Új szeneket rakok alvó parázsára.
Felszállok a templom tornyának csúcsába,
Tátra sziklájára, az ég szomszédjába,
Ahol a magyarok erős istenének
Zsámolyszéke alatt harsog magyar ének.
Ott az elhúnytt scytha vitézekkel szembe
Óriási lelket vőn gyarló testembe,
Fenn az agg cserfákon tébolygó ekhóval
Minaréti hangon ezt zengem felszóval:

„Él még a szép nimfa, a bús Pannónia;
Örvendj, s borúlj arcra minden magyar fia!”

Meredek kösziklák bémohodzott szirtja,
Mellynek vén tüskéit semmi kéz nem irtja,
Vezess e szent hegyre, vezess fel engemet,
Kíméld tántorogni kezdő lépésemet! -
Ím, már látom távol a kőszálak alatt,
Látom, vagy láttatom látni a szent falat.
Már rémlik előttem szomorú formában
A melánkóliás erdő homályában. -
E néma csendesség lelkemet borzasztja,
Szent volta homlokom hidegen izzasztja:
Közepén a sűrű, nyálkás setétségnek
A halotti mécsek pisla fénnel égnek.
Az odvas ciprosfák gyászszín árnyékában
Egy-egy bémohodzott sírkő áll magában,
S a sarlót nem próbáltt dudva közt hevernek
Eltörtt darabjai sok régi fegyvernek,
Hol az elhányt sisak rozsdás üregében
A halálos csúvik sivákol fészében.

Szörnyű környék! mellynek rettent komorsága,
Talám ez a halál s a holtak országa?
Úgy van! ez a környék a holtak lakja lett,
De kiket a halál halhatatlanná tett.
[Kik, mikor egynéhány embert megöltének,
Magok halhatatlan életet nyertének.]
Ők ama vitézek, akik hajdanában
Bajnoki érdemet tettek a hazában.
E veres márványba bevéssett írások,
Amint engedhetik az elporlódások,
Mutatják az Árpád s Hunyadi neveit,
Őrizik a magyar vitézek tetteit.
E vérrel tajtékzó patak folyamataja, -
Melly sírjok oldalát végigharsogtatja,
S a halál ölében alvó setétséget
Fellármázván, hátán viszi a kétséget -
E gazban fejező tetemmaradványok,
E nagy diadalmi kapuk és bálványok
Mind olly jelek, mellyek a szívet serkentik
S a régi vitézek érdemét jelentik.
Olly jelek, mellyeket te állítasz, Haza!
Annak, aki téged vérrel oltalmaz.

Rettenetes környék! hálá végre, hálá,
Hogy elaléltt lelkem nyugtát megtalálá.
Szelídebb vidéket látok megnyílni,
A fojtó lélekzet kezd már tágítani.
Ligetes berekké válik a rengeteg,
Vér helyett folydogál kristályszín csergeteg.

Szagos virágokkal béterült halmokon,
Illatos jázminnal beszótt lugasokon
S pázsitos völgyeken visz az út felfelé,
Hazám templomának szent pitvara felé.

Istenhozzád, régi bajnokok sírhelye!
Engem hív a szelíd békeség mezeje.
Fedezd szent árnyékkal azoknak csontjait,
Kik vérekkkel védték hazám kőfalait.
Harsogjon nevekkel a hír trombitája,
Úljön sírhantjokon a nemzet hálája!

Melly kellemes vidék mosolyog előttem,
Miolta a hadi erdőből kijöttem!
Már itt nyájasabban lengedez a szellő,
Itt a sír is vidám, a halál is kellő.
Ím, itt az oszlopnál egy márvány lyánka sír;
Amott rózsákkal van béhintetve a sír:
Itt árnyékos ákász fedí a gyászshantot,
Odább a fejkőbe látok metszve lantot:
Amott egy sír mellől magát felemeli
Egy pacsirta, s dalját nyersen énekeli.
Túl a fülemüle egy bokor aljában
Kesereg egy lengő ághegyen magában;
Most felső zengzete a cédrusgallyra hág,
Majd dörgő alhangja a sír mélyére vág.
S mint mikor a zápor után a sivatag
Köszirtnak gerincén lehömpörgő patak,
Nem férvén árkába a duzzadt vízözön,
Ordító lármával görög a szirtközön;
Most kataraktaként bög a bükkök között,
Mellyekbe nyargaló árja megütközött;
Majd lejtőre jutván aléltan nyöszörög,
Vagy a túlsó völgyben rekedezve dörög:
Ennyi fordulást tesz csattogó daljában
A kis fülemüle a bokron búvában,
Küszködik magával keserves nótája,
Dombot, berket bétölt gyász-trenódiája.

Minn jajgatsz, kis dalló? így szólék magamban,
S felé közelíték andalgó útamban.
És ímé, egy új sír szemembe ütközött
A sorba ültetett platanusfák között:
Egy nagy márványoszlop közte veresellet,
S egy kőveder állott ott az oszlop mellett
Istenem! melly szép szűz könnyökölt le erre,
Sűrűen hullatván könnyét a vederre;
Felségesen fénylett annak özönéből
Két szeme, mint a Nap május felhőjéből.
Kérdem okát halkal illy mély keservének,
S hogy mi baja lehet egy illy istennének?

„Ah, úgymond, én vagyok a Somogy angyala;
Nézd e kőt, - sírj te is, - *Czindery* meghala.
Ah, nincs többé”... Ennél többet nem szólhatott,
Sohajtott, sűrűen könnyezett, s hallgatott
Én is hév könnyekkel áldoztam hamvának,
S megcsókolám kezét a bús angyalának.

Azomban, míg ekként kesereg a szép szűz,
Ellepi az erdőt egy fényes égi tűz;
Megdördül az égnek szomszéd boltozatja,
Dördültét a templom visszahármaztatja;
Reng a föld, a dombok, a berkek mormognak,
Kétfelől a kürtök, trombiták harsognak. -
Még egy nagyot dördül fent a hegytetőben,
S ímé, - leszáll az Úr egy fényes felhőben.
Az angyalok újra hármat kürtölének
S minden kürtölésre ekképp éneklének:
„Áldott az Úr, ama magyarok istene,
Ki árva népének ismét megjelene.”
„Él az Úr!” a lelkek ekképpen zengének.
„Él az Úr!” s a bércek rendre rendülének.

Csendesség lett. Az Úr végre megszólala.
Szava a villámnál általhatóbb vala.
Felnyittatá örök könyvét a titoknak,
Szent könyvét a minket váró fátumoknak,
Mellyben rendre meg van írva a jövő, a jövő,
Pontba ki van szabva nap, hónap, esztendő.
Ezzel egy fő angyal, kit én minapában
Láttam, melly zokogva sírt Buda várában,
Előállt, s felszóval kizengé azokat
A magyar hazának írott fátumokat. -
Miket hallottam én! még most is reszketek,
Hol vídít, hol borzaszt az emlékezetek.
Elmondanám - de - de még mostanság titok,
Kedves magyarjaim, a ti fátumitok:
Elég, hogy él az Úr, nemzetünk Istene,
Ki árva népének ismét megjelene.
Él az Úr, és régi szennyedből kikelsz még,
Borongós felhőkkel gyászoló magyar ég!
Nemsoká felderül ősi dicsőséged:
Ne félj, nagy nemzetem! ne félj, nem lesz véged.
Vajha napjaimat addig terjeszthetném,
Hogy e boldog idő pontját megérhetném,
Lehetnék nézője imez arany kornak;
Vígán adnám osztán testemet a pornak,
Hattyúba szállt lelkem síromra repülne,
S még egyszer a magyar dalra megzendülne. -

Bétevé az angyal a könyvet, s mindenek
Szentet kiáltottak s újra kürtöltenek.

Visszatért egébe hazánk jó Istene,
S véle a mennyei sereg is felmene.
Fejet hajtott nekik a Somogy angyala,
Tudván, hogy derül már napjának hajnala.
Felkél, s könnyebbülven szíve bánatjától,
Örömmel indul meg *Czindery* sírjától.
Kére engemet is, kísérem őt nyomba,
Vígadjak, s menjek bé véle a templomba.
„Ó, hogyne engednék, drága angyal, néked!
Nyájas vagy, mint maga kellemes vidéked.
Ez ajánlásodat nagyra is becsülöm,
S öröminnepedet magam is megülöm.”
Ezt mondtam. Ő indult: én kísértem nyomba;
Vígadtam s bémentem véle a templomba.

Pompás volt a templom mind kívül, mind belől;
Oszlopos tornácok keríték kétfelől,
Élő sziklán állott vén fundamentoma,
Mellyet szörnyű terhe s alkotmánya nyoma.
Formája gothika, és olyan volt pontban,
Mint a káptalannak temploma Pozsonyban.
Négyszegű kövekből állott vastag fala,
Bástyányi támasszal rakva volt oldala.
E tíz székcolumnál idősebb templomnak
Sok részein látszott nyoma az ostromnak,
Az égés, pusztítás, aludtvér jóformán
Megtetszett még most is oldalán és ormán.
De sem e romlások, sem sok düledéki
Hajdani felségét el nem vették néki.
S ha az óságból is származik tisztelet:
Kérkedik ez sok új filegránok felett.
AZ IGAZ MAGYARNAK, A JÓ HAZAFINAK.
Illy fennírása volt minden ajtajinak.
[Korinthusi rendű oszlopok kétfelől
Tartották márványos tarka boltját belől.
A közép sor harminc oszlopot számlála,
S minden harmadikán egy-egy zászló álla,
Tornyos sátor-formán félrevont kárpitja
Csillagos bíborba a nézést kinyitja.]
Mennyezete nyugodt márvány oszlopokon,
Tíz ország zászlói lobogtak azokon;
S amint elvégződött ez oszlopsikátor,
Ezüst csillagokkal beszótt bíbor sátor
Tündöklött a végén és két oldalra vált
Szép kárpitjaival szabad nézést csinált
Egész az oltárig, melly, meg nem keverve,
Merőn csak körmöci aranyból volt verve.
Átilla kerecsény tollú bokrétája,
Árpád buzogánya, István koronája,
A Mátyás hollója és a József neve

Ez oltárnak legfőbb dicsőséget teve.
Kívül ez írás volt metszve oldalára:
MAGYAROK! SZENTSÉGES A HAZA OLTÁRA.
Amint végigmenni mind a két oldalon,
Vastag gyémánt táblák függenek a falon,
Amellyekbe minden igaz magyar nagynak
Neve s érdemei felmetszetve vagynak.

De amíg ezeket nézkélem gondosan,
S *Festetics!* tégedet olvaslak hosszason:
Béjön a hazának szüze a templomba,
Utánna számos nép s gróf *Széchenyi* nyomba.
Jobb kézen vezette gróf *Csáki Széchenyit*, -
Melly dicső volt látni hazánk két szemfényit! -
Csáki! hazánk dísze, ősi nagy magyar vér,
Kiben még a Szabolcs kapitány vére vér;
Csáki! egyik híve jó fejedelmünknek,
Nagylelkű támassza dülő nemzetünknek;
Ki olly nagy dísze vagy nagy familiádnak,
Mint nagy familiád felséges hazádnak;
Bölcs gróf! csak fiatal Múzsám erősödjön,
S kitisztult lantomba hazám gyönyörködjön,
Csak az ég olly lelket s erőt adjon nekem:
Téged fog zengeni hattyúi énekem. - -

Felhág hát oltára pompás grádiccsára
A szép szüz, s reá néz Somogy nimfájára;
S előbb is *Széchenyit* zöld babérágával
Tisztelvén s az érdem bíbor palástjával;
Int: mind a vivátnak, mind a muzsikának
Vége lesz, s ő így szól Somogy nimfájának:

„Kedves vagy az égben: szíved kéreményi
Boldog véget nyertek: tiéd gróf *Széchenyi!*
Tiéd ő, és amelly szerencsét mind vára
Egész hazánk, azon örvend Kaposvára;
S amit óhajtozott ötvenkét vármegye,
Azzal kérkedhetik most a Zselic hegye.
Tiéd gróf *Széchenyi!* örvend e szózaton,
Örvend ama magyar tenger, a Balaton:
Örvend a Drávának ligetes országa,
Hogy főfő székére gróf *Széchenyi* hága.
[Víg hanggal zengedez a kunyhó s palota,
Vivátoz a nemes, tapsol a rabota.]
Úgy van! harsog a bérc, örvendez a lapos,
Ma minden örömnék hazája lett Kapos.
Ő az, kivel Somogy díszlik mint fő tiszttel,
Ő az, kit a király becsül, s hazánk tisztel.
Tudod, megmutatta nagy lelkét eleve,
Midőn öt vármegyét keze alá veve;
Midőn a Drávának mind a két szélénél

Nem volt semmi nagyobb *Széchenyi* nevénél.
Még ma is azon van mind az öt vármegye,
Hogy ötet az érdem oltárára tegye.
Áldja benne most is régi főispányját,
Hirdeti jó szívét s ritka tudományját,
Dicsekszik óhajtott emlékezetivel,
S nem vagy-é hát nyertes, Somogy, *Széchenyivel*?

József is, hazánknak ama bölcs királya,
József, a virtusnak már meghóltt példája,
Kitől helybenhagyást nyerni annyit téssen,
Mint minden érdemet befogni egészen,
Ama *tízek* között őt egynek esmérte,
Kikre magyar hazánk ügyét bízni merte;
Meg is elégedett minden lépésivel:
S nem vagy-é hát nyertes, Somogy, *Széchenyivel*?

Tót, Horvát, Dalmata ország ma is bánja,
Hogy nem gróf *Széchenyi* az ő vice bánja.
Az ő kedves nevét emlegetik máig
A Drávától fogva Adria partjáig,
Ez a három ország áldja és tiszteli,
Magyarország pedig az égig emeli.
Erdély csudálkozva hirdeti s hálával,
Miket tesz a magyar literatúrával.
Ausztria bámúlja, vegyül melly szép szerbe
Külföldi galántság magyar karakterbe.
Kérkedik az ékes Nápoly ottlétivel:
S nem vagy-é hát nyertes, Somogy, *Széchenyivel*?

Nem nyert-é örök dísz főispányi széked,
Egy olly nagy hazafi adattatván néked,
Ki Nápolyba menvén országos követnek,
Dicsőséget szerzett a magyar nemzetnek?
Bámúlva csudálta Nápoly csínos népe,
Millyen a felséges magyar nemzet képe.
S Ferdinánd, ki jelen volt a Diétában,
Diétánkat benne látta egy summában.
Bétölt benne nemes hazánk bizodalma,
Függ mellén a Nápoly csillagos jutalma,
Örök dicsőséget szerzett a hazának,
Méltó tiszteletet nyert önnön magának.
Mellyért a negédes Porticsi környéki
Tengeri víg hanggal udvarolnak néki,
S magok a bájoló tirrhéni szírenek
Az ő virtusiról versent éneklenek,
Bétöltvén Apennint az ő érdemivel:
S nem vagy-é hát nyertes, Somogy, *Széchenyivel*?

Nyertes vagy, szép megye! nincs nyertesebb nálad,
Most, ami híjjával valál, feltalálod:
Mert bár nálad lakott a bőség angyala,
Szegény valál, mert még *Széchenyid* nem vala. -
Most, mikor ötet is megnyerted végtére,
Új hegyet tetéztél szerencséd hegyére.
Megllett, amit vártál: méltán örvendhetel,
Méltán diadalmi kaput emelhetel,
Mellyre én illy kurta verset tenni fogok:
Somogynak határi mindenképp boldogok!!!”

1798. július 4.

ÍZIS ÉS OZIRIS

[*O Isis und Osiris! welche Wonne etc. etc.*
Die Zauberflöte]

Oziris szántásvetésre
Tanította meg népét,
Mellyért jobbágyi a Napban
Ábrázolták ki képét;

Ízis pedig, ki övele
Volt népe jóltévője,
Hold lett, - a szegény munkásnak
Édes megenyhítője.

Mind a kettő hazájával
Annyiféle jót teve,
Hogy örök hálát érdemlett
Mindkettőnek a neve:

És amelly oltáron tömjént
Ozirisnak égettek,
Azon a jó Ízisnek is
Tömjénnel kedveskedtek.

S ekként Oziris és Ízis,
Egyiptom két istene,
Az érdem útján a mennynek
Pitvaráig felmene.

Boldog pár! amelly népének
Hasznáért így fáradott
S tisztelt emlékezetével
Bétöltött sok századot,

Melly nemcsak a tengeren túl
Vitte nevét Rómába,
Hanem ma is tiszteltetik
A bölcsök templomába. -

Boldog pár! sokat kerestem
Párod a világban,
S ím, mai nap feltaláltam
Mássod a Somogyságban.

Ozirisra ráesmértem
A Napnak címeréről,
Ízisre meg Ozirisról
S mindkettőre nevéről.

De főképpen meg lehetett
Esmérnem mindeniket,
Hallván a hazával s néppel
Tett sok érdemeiket.

Megesmértem, és az Ízis
Templomába bémentem,
Ha tán e szép istennének
Tetszenék komplementem.

Már ma Ízis templomának
Nincs ugyan semmi nyoma,
De van a böcsek szívében
Ízisnek még temploma:

Ez az, melly egyaránt nézi
A személyt s az érdemet,
Ez az, melly papnak fel szokta
Venni mind a két nemet.

E templomba mentem én be,
Zengvén innepéneket;
S ímé - ímé, ott találom
A somogyi szépeket,

Kik rózsákkal koszorúzva,
Kiválasztott pompában,
Énekeltek a szépnemnek
Oltáránál sorjában.

Mézes szájokon angyali
Hanggal csengett az ének,
S néked, méltóságos grófné,
Örömmel inneplének.

Én is tehát, ki idvezlém
Előbb főispányomat,
Így rebegtetem nevekben
Gyengén rezgő lantomat: -

*

Ím, kegyelmes Grófné! szemben
Lehetünk ismét Veled,
Veled, aki a szépnemben
A koronát viseled.

Te zendítéd meg nevedre
A másként néma lantot,
Az Ég angyali képedre
Olly mosolygón pillantott.

Te vagy a Hóld, ki Napunkkal
Újonnan feltetszettél,
S Ízis, ki Ozirisunkkal
Itt oltárt érdemlettél.

Te vagy, aki e megyének
Tündökölsz határába,
Te vagy, akiért az ének
Felhat a menny várába.

Idvezlégy, szép istenasszon!
Újra zengem, idvezlégy!
S hogy jóvoltod elárasszon,
Kérünk, végig vélünk légy.

Úgyis most lettek Somogynak
Legtündöklőbb napjai,
Mert, ím, soha meg nem fogynak
Fényt adó csillagjai.

Oziris szép Ízisével,
Lám, együtt fényeskedik,
A Hold a Nap feljöttével,
Lám, meg nem setétedik.

Sőt véle jár új fényjében
A Hesperus csillaga.
Melly hazánk setét egében
Bő sugárt hinthet maga.

Sőt feltetszett két új fényünk
E kellő planétával,
Kiket nézünk már reményünk
Teleszkópiumával.

Mindezeket te szerzed,
Ég asszonya! minékünk,
Mellyért is megérdemletted,
Hogy tiszteljen vidékünk.

Hálával is fogadjuk el
Egünkre-jövésedet,
E napot alig vártuk el,
Hogy láthassunk tégedet.

Alig vártuk el, s örvendünk
Már most, hogy köztünk ragyogsz,
Ó, te, aki nemes rendünk
Brilliántja lenni fogsz.

Örvendjünk, hogy bikkligetünk
Megnyert, ó, szűz Diána!
Örvendjünk, hogy tisztelhetünk,
FESTETICS JULIÁNA!

Ím, azért mind lehajolván,
Fejet is hajtunk mélyen,
S nagyságos kezed csókolván,
Kiáltjuk: *Grófnénk éljen!*
1798. július 7.

**TEKINTETES NEMES NÁDASDI SÁRKÖZI ISTVÁNNÉ,
SZÜLETETT CHERNELHÁZI CHERNEL ESZTER
ASSZONYNAK TISZTELETÉRE**

Hát már mindég csak vígsággal.
Mindég csak a Nagyvilággal
Zengedezzen énekem?
Ki ad a sok örvendésre,
Ki ad a verséneklésre
Annyi erőt már nekem?

Mennyi volt a pécsi várban,
Mennyi itthonn s Kaposvárrban
Fáradtságom és bajom!
Alig jövök meg amonnan,
S már letett lantom újonnan
Felparancsolja Bajom.

Felveszem, fel, víg lélekkel
S énekkel s örömversekkel
Megpróbálom pengetni:
De fáradtt lant, rezgő ének
Mit tesz? azt *Eszter* nevének
Nem illő szenteltetni.

Mégis bízván jó szivében,
Énekemet hevenyében,
Mint tudom, lepergetem.
Tán ezzel is rovásomnak,
Haladó indulatomnak
Egy pontját lefizetem.

Dícséretébe azoknak
A beléd szálltt virtusoknak
Nem fogok belé talám:
Felette van a köznemnek
S az én csekély énekemnek,
Amint én tapasztalám.

Úgysem illő itt dícsérni:
Aki hát kíván esmérni
Utasítom magadhoz;
Nem kell több, csak egyszer lásson,
Már túl lesz a bámúláson,
S többeket küld házadhoz.

Már most hát csak arra megyek,
Hogy méltó udvarlást tegyek,
Szép *Eszter*! szép nevednek;
Énekeljek és vígadjak,
Az öröme okot adjak
Úri sok vendégednek.

No tehát ott kinn hadd essék,
Az Uraknak is csak tessék
Ázni benn a szobába:
Kérem is az egész asztalt,
Kit már Bakhus megvigasztalt.
Töltsön bort poharába.

Illy napot rég óhajtottunk,
Most tehát hogy rá jutottunk,
Méltó lesz örvendeni.
Örvendjenek minden rendek,
Örvendjünk, én is örvendek,
Esztert kell köszönteni.

Kívánjuk, éljen sokáig,
Sok szép idők lefolytáig
Virágzó egészségben,
Lássa sok vídám óráit,
Unokája unokáit,
Férjével, zöld vénségben.

[Vélek együtt virágozzék,
Több illy szép lelket is hozzék
A Sárközy- s Chernel-ház;
Hogy e két famíliával
Díszeskedjen mint napjával,
Mind Bajom, mind Csernelház.

Vivátot zengjenek néki
E Respublica vidéki,
Mi is bort vegyünk elő:
Úr, ifjasszony, pap és mester

Kiáltson fel: vivát Eszter,
Éljen Eszter, éljen ő!]

Az Eszter egészségéért,
Gyermekeiért és férjéért
Most már egyet hörpentünk,
Egy derék salve-ivással
És egy *vivát* kiáltással
Fejezvén komplementünk. -

1798. júl. 7.

KRISZTINA NAPRA

Apropos! ejnye lám, bizony majd el is felejtettem,
Hogy én uraságtok között Leib poétává lettem.
A sok eszem-iszom között nem is jutott eszembe,
Hogy egy-két rozsdás köszöntő vers van itt a zsebembe.
Ez az. De nem lesz-e most már terhekre az Uraknak?
Szoktak-e jól figyelmezni, mikor nagyon jóllaknak?
De a vers meg nem terheli a gyomrot, sőt azt tartják,
Hogy még appetitust csinál ebéd végén, mint a rák.
Azért bátran elolvasom, ki pedig nem hallgatja,
Addig fiaszkót emelgethet, vagy fogát piszkálhatja.
Addig az olyan gavallér és kisasszony egymással
Diskurálhat zur Zeitvertreib, szemmel vagy lábnyomással;
Aludni is bátran lehet, csak nagyon ne hortyogjon,
Lógó fejével a versnek taktusára bólogjon.
Urak, ma itt mindnyájunktól dupla kedvet kívánnak,
Nevenapja van a háznak és a ház asszonyának.
Megifjodott mind a kettő ebb' a két esztendőbe,
Mind a kettő menyecskésen jár az új főköttőbe,
Mert jól tudhatják az Urak, hogy még nemrégenében,
Egy emeritus épület állt ennek a helyében.
De azt ez árnyékvilágból az Úr kiszólitotta,
S helyébe az asszony ezt a szép házat állította,
Amellyben Krisztina napja most vagyon legelsőben,
Adja Isten, hogy így légyen e' minden esztendőben.
Adja Isten, ezt kívánjuk, s nagyobb bizonyosságára
Mindjárt egy vivátot iszunk a Visnye rovására.
Akkor a jó Lendvai is mutassa meg a virtust
S húzzon a vivatunk mellé egy legsomogyisabb tust.
A kisasszonykák pediglen készítsék a cipőket,
Mert ép talppal ugyan haza nem viszik ám ma őket.
Ha hús lesz, igyanak kávé, ha hús, limonádét,
Mégis ma már virgoncan kell megtenni a parádét!
Az Urak pedig addig is fogjanak karafinát,
Mert mindjárt teljes pohárral köszöntjük fel Krisztinát.

Oda neki, nem a világ, ha egy kicsint megázunk,
Rá táncolunk, rá kávézunk, rá alszunk, rá pipázunk.
Ma úgyis, Krisztina napján, megérdemli Krisztina,
Egy-két zsidó betűt vessen érte az ember ina.
Eb, akinek jó kedve nincs, eb, akinek nem is lesz,
Félre tölünk, gond, búbánat, vessz ki ma Korpádról, vessz,
Minthogy ennyi úri vendég itt ma udvarlást teve,
Népes Lisztlangoddá válják a pusztá Korpád neve.
Egyszóval ma minden a víg öröm színét jelentse,
Mert esztendőben csak egyszer esik ez a szerencse.
De hogy prédikációvá ne válják a sok betű,
S a táncosok talpát soká ne szántsa a vaktetű,
Kezdjünk hozzá a munkához, töltsön kiki üveget,
S ilyen jók kívánásával kocogtassuk az eget:
Éljen sokáig Krisztina, mégpedig olly sokáig,
Olyan, - minek hívják vala, - olyan nagyon sokáig,
Hogy még ezt az új házát is láthassa olly ócskának.
Mint a' volt, amellyet tavaly innen exekválának.
És hogy a Treszka kisasszony jövő kisasszonyjának
Kézfogóján is láthassák táncát a nagyanyjának.
No már millyen soká éljen, jobban ki nem tehetem,
Úgy tettem ki, amint tudtam, s utánna most ezt vetem,
Hogy ilyen vén korában is olly jól folyjon a vére,
Hogy soká rá ne szoruljon Rataics úr kezére.
Hogy mikor én is vén fővel Korpádra eldöcögök
S Krisztina napján köszöntést köhögök és döhögök.
Mikor egyebet nem tudok rágni a híg tikmonynál,
Csudálkozzam, hogy én vénebb vagyok már az asszonynál.
Majd ha osztán beléúnunk abb' a hosszas vénségbe,
Együtt menjünk az Ábrahám kebelébe, az égbe.
De még sok esztendők után kéne annak elsűlni.
Mert még magam sem akarnék olly hamar idvezülni.
Már isz' akkor lesz, amikor, most elég az hozzája,
Éljen soká az asszonyság s egész famíliája!
Éljen a Treszka kisasszony, s jövő ilyenkorára
Egészségben ne láthassam, hadd szorúljék bábára.
Éljen Antal, éljen Lajos, éljenek kis húgaik,
Ezeknek is sok időkre terjedjenek napjaik.
Éljen ez új ház és belé kár avagy bú ne jőjjön,
Éljen ez az újdön-új ház, éljen és nagyot nőjjön!
Éljenek mind az Urak is, Asszonyságok éljenek,
Éljenek a Kisasszonykák, no éljenek mindenek.
Éljek én is, hogy másszor is tisztelhessem Krisztinát!
Kiki klázlit! - Lendvai, tust! - vivát Krisztina, vivát!

SIRALOM

Gerliceként nyögdécselek,
Vigasztalást már nem lelek,
Nálad nélkül, mintegy árván,
Kietlen pusztákon járván.

Ah! örök gyászt szerze nékem
Elrablott gyönyörűségem.
Más lett boldoggá általa,
Ki az én reményem vala.

Nékem pedig bú, siralom
Szerelmemért a jutalom:
Miólta azt elvesztettem,
Akiért élni szerettem.

Kiáltozom fűnek, fának
Kedves nevét itt LILLÁNAK:
Ő pedig ül más ölébe:
S nem is jutok tán eszébe.

Gyászra dűlt éltem hajnala:
Boldogságom szép Angyala!
Várhatom-é valahonnan,
Hogy megvigasztalsz újonnan? -

Halavány Hold bús világa!
Te légy kínom bizonyosága;
Te sok álmatlan éjjelem
Együtt virrasztottad velem.

Süss kedvesem ablakára,
Hints lágy álmot szemhéjjára;
Hogy a bájoló szerelem
Párnáján álmodjék velem.

Te pedig, ó, kedves-kellő,
Álomhozó esti szellő!
Legyezd gyengén angyalomat
S ejtsd mellére egy csókomat.

A MAGÁNOSSÁGHOZ

Áldott Magánosság, jövel! ragadj el
Álmodba most is engemet;
Ha mások elhagyának is, ne hagyj el.
Ringasd öledbe lelkemet.
Öröm nekem, hogy lakhelyedbe szálltam,
Hogy itt Kisasszondon reád találtam,
E helybe andalogni jó,
E hely poétának való.

Itt a magános völgybe és cserében
Megfrisselő árnyék fedez,
A csonka gyertyányok mohos tövében
A tiszta forrás csergedez.
Két hegy között a tónak és pataknak
Nimfái kákasátorokba laknak;
S csak akkor úsznak ők elő,
Ha erre bölcs s poéta jő.

A lenge Hold halkal világosítja
A szőke bikkfák oldalát,
Estvéli hús álommal elbontja
A csendes éjnek angyalát.
Szelíd Magánosság! az illy helyekbe
Gyönyörködöl s múlatsz Te; ah, ezekbe
Gyakran vezess be engemet,
Nyugtatni lankadt lelkemet.

Te a királyok udvarát kerülöd,
Kerülöd a kastélyokat;
S ha bevetődsz is, zsibbadozva szülőd
Ott a fogyasztó gondokat
A félelem s bú a vad únalommal
Csatáznak ott a tiszta nyugalommal.
A nagy világ jótétedet
Nem tudja, s útál tégedet

Ohajtoz a fösvény, de gyötrellemmel
Goromba lelkét bünteted:
A nagyravágyót kérkedő hiszemmel
A lárma közzé kergeted.
Futsz a csatázó trombiták szavától,
Futsz a zsibongó városok falától:
Honnyod csupán az érező
Szív és szelíd falu s mező.

Mentsvára a magán szomorkodónak
Csak a te szent erdődbe van,
Hol biztatásit titkos égi szónak
Hallhatja a boldogtalan.
Te azt, ki megvetette a világot,
Vagy akinek már ez nyakára hágott.
Kiséred és apolगतod;
Magát magával biztatod.

Te szülőd a virtust, csupán te tetted
Naggyá az olyan bölcseket,
Kiknek határtalanra terjegetted
Testekbe kisdéd lelkeket.
Tebenned úgy csap a poéta széjjel,
Mint a sebes villám setétes éjjel;
Midőn teremtet új dolgokat
S a semmiből világokat.

Ó, kedves Istenasszony! én is érted
Gyakorta mint sohajtozom,
Mert szívemet baráti módra érted,
Midőn veled gondolkozom.
Ártatlanul kecsegtetel magadba,
Nincs tettetés, sem csalfaság szavadba,
Hív vagy, nem úgy, mint a mai
Színes világ barátai.

Lám, melly zavartt lármák között forognak
A büszke lelkek napjai,
Kőről kövekre görgenek, zajognak,
Mint Rajna bukkanásai. -
De ránk mikor szent fátyolid vonúlnak,
Mint éji harmat, napjaink lehúlnak,
Tisztán, magába, csendesen:
Élünk, kimúlunk édesen.

Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző az halál:
Ott a magánosság setét világán
Béhulltt szemem reád talál.
Síromba csak te fogsz alá követni,
A nemtudás kietlenén vezetni:
Te leszel, ah! a sírhalom
Völgyén is őrzőangyalom.

Áldott Magánosság! öledbe ejtem
Ottann utolsó könnyemet,
Végetlen álmaidba elfelejtem
Világi szenvedésemet.
Áldott Magánosság! te légy barátom,
Mikor csak a sír lesz örök sajátom.
De ez napom mikor jön el? -
Áldott Magánosság, jövel!

DOROTTYA KÍNJAI

Hej, ha tudná kedves lélek,
Hogy érte mint pihegcsélek,
Ha rám szemesben ügyelne,
Bennem sok titkot fellelne.

Megesmérné lelkem kínját,
Lelkem kínjának a csínját,
Tapasztalná, mint forr vérem,
Mint küszködik a szemérem.

Azok a kézszorítások,
Sohajtások, pillantások
Nem módiból, galantságból
Estek, hanem forróságból.

Melly édesen beszélgettem,
Ha olykor szemben lehettem.
Ezt is Ámor cselekedte,
De az Úr el nem értette.

Ha elérte: mért ment el
Olyan hideg komplementtel?
Rám mért jobban nem vigyázott,
Mikor szemem úgy szikrázott?

De csak elnéztem zokogva,
Tegnap is a tánctól fogva
Melly hidegen traktál vélem,
Bár én a szót nem kímélem.

Az Úr keze, mikor táncolt,
Az enyémhez képest jég volt;
S bármelly heven szorongattam,
Szíves kölcsönt nem kaphattam.

S bátor mást akármit teszek,
Érte jutalmat nem veszek;
Sőt sokszor el sem fogadja,
S ha mit kezd is, abbahagyja.

Az Úrnak sokkal kedvesebb,
Aki köszívű s kényesebb;
Ej! a vadegrest szereti
S az asszúszöllőt megveti.

Szavát sem úgy szokta tenni,
Mintha el akarna venni;
Hozzám eddig csak úgy szíta,
Mint gavallér s fávörítá. -

Sokszor várom, de csalódom,
Sokszor látom, de nincs módom.
Szól, szól, de egy hév dámának
Kényjei többre vágynának.

Azt veszem már észre éppen,
Hogy nem tűrhet semmiképpen:
Mert minden fordulásnál
Vélem ellenkezőt csinál.

Elfordúl, ha megyek felé:
Feláll, mihelyt ülök mellé:
Ha mit célzok, mindjárt felsüt.
Majd hogy a guta meg nem üt!

Ha valamelly társaságba
Kezdek véle nyájasságba:
Mindjárt szérióz s valódi.
Az sem szívesség, sem módi! -

Ezer kínom ha meglátná
S újját sebembe bocsátná;
Tudom, hozzám lágyabb lenne,
Szükségemről mindjárt tenne.

Jaj, be nagy kín a hevedség,
Még nagyobb a szemérmesség!
Ez hallgatna, ama' szólna;
Csak mindkettő baj ne vólna.

Köszív volt abb' a férfiba,
Ki behozta a módiba,
Hogy ő bátran szóljon s járjon,
A dáma csak kéztől várjon.

Ha kivalljuk, hogy szeretünk,
Az ifjaktól megvettetünk;
Ha szólni meg nem kívánunk,
Az ördög sem jár utánunk.

Égni kínos: szólni szégyen,
Már hát az ember mit tégyen?
Ó, férfiak vas törvényje,
Melly alatt nyög sok szív kényje!

De én bizony nem bánom már,
Szóljon akárki a tatár:
Mégis az Úrnak megvallom,
Mert a sok tűrést sokallom.

Szóljak-é, vagy hallgassak-é?
Ez mindkettő az ollyaké,
Kik örömet hallgatnának,
Hogyha hallgatni tudnának.

Már szívemnek nincsen nyugta
Hallgatás zárját felrúgta,
Ki is vólna, ki ne szólna,
Ha illy kínok között volna?

Megvallom, hogy úgy kedvelem,
Hogy még helyemet sem lelem;
Étem sincs, csak nyújtózhatnám,
Az Úr karjára vágyhatnám.

Ha pedig az Urat látom;
Ásítózik, számat tátom,
Csiklandik bennem minden rész,
Hogy majd az eszem is elvész.

Álmaim is mind nehezek:
Mind csak kísértést érezek.
Az éjjel is a setétbe
Megnyomtak az Úr képébe.

Édes ugyan a szerelem:
De keserűn bánik velem,
Ha mézét olykor mutatja,
Üvegen által nyalatja.

Kedvel szívem egy szép legényt,
De nem vár abból vőlegényt.
Én szeretem, de hiába,
Nem fogad gráciájába.

Én pedig ha néki vólnék,
Inkább oly szívhez hajólnék,
Mellyen a lágyság már nyilván
Megtetszik, mint az ért szilván.

De ő bár márvány légyen is,
Bár másokért megvessen is,
Nem csügged nálam a remény,
Mert csakugyan jobb a kemény.

Bámúlásra méltó vennem,
Hogy lehet oly erő bennem,
Hogy gyarló lyánka létemre
Halál nem jön életemre?

Azt sincs honnan magyaráznom,
Hogy bent égek, kint meg fázom,
S két kerek dombocska alatt
Oly nagy Etna hogy lángolhat?

Mert ha szívemet cserébe
Tehetném az Úr mellyébe,
Hogy egy nap ott szikrádzana:
Az Úr a kútba ugrana.

De bár kútba ugranék is,
Bár benne nyakig állnék is;
Mégsem alunna el langom,
Mellytől gyúlad tűzbarlangom.

Hanem ha tán, mint szokásban
Van minden nagyobb városban,
Vízi puskával óltanák
Tüzem, lecsillapítanák.

MIHÁLY-NAPI ÁLOM

Beszélje el minden ember, az éjjel mint nyugodott?
Szent Mihály nap éjszakáján mint aludt, s mit álmodott?
Én elmondom, mit álmodtam: emlékezem rá nagyon,
Mert az álom nem mindig az essős időtől vagy, -
Én elmondom, mit álmodtam. - - Az éjjel, hajnal felé,
Édes ölébe az álom gyengén merített belé.
S ímé, maga Dubranovszky előmbe jött álmomba,
Az, aki essőt-mit megmond a kalendáriumba.
Fekete palástján írva voltak az égi jelek,
A Napnak, Holdnak járását kijegyezte velek.
Innapi veres zsinórral van kihányva ruhája,
Bőjtöt jegyző kereszteket sűrűn raktak reája.
Hó, zúzmaráz, dér, fergeteg a hajáról csorgottak,
Héség, dörgés, ragya-villám két orcáján látszottak.
Egyik kezébe üvegcső, mellyel asztronómizált,
A másikba, mint a karom, olly nagy vásár-liszta állt.
Utána Streibig, Landerer más typographusokkal,
Kis István is Tyukodival s utól Tóbi azokkal.
S midőn éppen elbámúlván azt akarám kérdeni.
Mit akar, mi jó hírrel jött; így kezde beszélni:
Hát asztronómusnak azért tett a király engemet,
Hogy holmi okos emberek fel se vegyék könyvemet?
Hát szabad-é már Szent Mihályt harmincadikra tenni,
Holott huszonkilencedik napon kell annak lenni?
Ha a névnap is már máskor fog esni: mit mondanak.
Akik engem különben is főhazugnak tartanak?
Ezt legalább még ekkorig a világ megfogadta:
S ki meri most abba magát avatni az ebatta?
Ki merészli megsérteni most királyi tisztemet:
Hiszen a császár sem szokott korrigálni engemet?
De tartok ám, hogy akik így elhányják a szenteket,
A kanonizálásra is rávetik a fejeket.
Bécsúsz a világosodás már a kalendárjomba,
Beh megtetszik, hogy nincs pápa már a Vaticanomba.
Ó jé! ha Mihály arkangyal meg találja hallani,
Hogy a nevét odább tették, ugyan mit fog mondani?
Mit fog maga a király is, ha a fülébe viszik:
Hogy egynehány okoskodó egy nappal odább iszik?
Hiszen az ördög se kap úgy a kalendáriumon,
Ha a névnapot se tartják véle többé egy nyomon,
Éhkel vész el Streibig uram minden typographussal,
S Tóbi sem fog többé bírni Somogyba annyi jussal.
Már kétszer elnéztem ugyan az idén Nagybajomba,
Hogy tettek korrigációt a kalendáriumba.
Hogy Eszter meg Mihály napja szombaton talált lenni,
Uraságtok vasárnapra méltóztatták áttenni.
Most megmondom, hogy ez nekem préjudíciumra van,

Most elnéztem, de harmadszor el nem nézem ám ugyan.
Jól tudom, hogy vasárnapra azért tetszett átvinni,
Mert vasárnap kommodabbul lehet enni és inni.
És csak azért engedem el magam is hibájakat,
Hogy örömmel és kedvekre tölthessék névnapjokat.
Kívánom is, hogy vidámon egyenek és igyanak,
Barátságos indulattal s víg szívvel múlassanak.
Számos esztendőt nyerjenek az Isten áldásától,
Hogy még sok kalendárjomot vehessenek Tóbitól.
Mind Mihály, mind a nem-Mihály, akik itt örvidenek,
Töltsenek sok szép szerencsés esztendőket. - Éljenek!
1798. szept. 30.

KIFAKADÁS

Bíz én nem is törődöm már,
Akárki mit beszéljen.
Gyakran rúgást ejt a számár
Becsületes személlyen,
És jámbor is járt ott, ahol
Egy-két irígy kuvasz csahol.

Akárki mit felőlem mond,
Mind szél után bocsátom.
Volt mindenkor, s lesz is bolond:
De volt s lesz is barátom.
Behúnyom hát fülem, szemem,
Érzem tulajdon érdemem.

De másra mért is hallgatok?
Szándékomból ki zár ki?
Amint vagyok, maradhatok
Olly ember, mint akárki;
Ebnél külömb sok címeres;
Akár setét, akár veres.

Ha kell, kedvem szerént eszem,
Kottyfittyre nem szorúlok.
Hellyén van még az én eszem;
Ollytól nem is tanúlok,
Kinek kobakja korpavár,
S a cinke is tart tőle már.

Érzem saját jó szívemet,
Más embernek nem vétek.
Mégis ti, cenkek! engemet
Szitokra felvevétek.
Ha néha én botlottam is:
De a ti lelketek hamis.

Más a hibában torkig ül,
Mégis darál felőlem;
Bár engem a jámbor becsül,
Csijést teszen belőlem.
Kurvanyja! hadd fecsegjen ő,
Holdtőltre tán észre jó.

[Külömben, akit már elért
Az illy bolondos gomba,
Hiába küld az orvosért,
Bohó marad s goromba.
No hát! ki azt fel is veszi,
Magát bolondabbá teszi.

Szelíd s nemesszívű vagyok,
Mit gondolok paraszttal?
Ha másnak én békét hagyok,
Önnön hitem magasztal,
Így éltem én, így élek is:
Ha több bajon átmegyek is.]

[PATA KÖZSÉG LAKOSAINAK ÍROTT VERS]

Régen is mondták a tavaszt ravasznak.
Ravasz is, ne is higgy soha a tavasznak;
Tavasznak, parasztnak, mindkét fő ravasznak,
Ne higgy haláláig soha a parasztnak!

[HOGY ELMENTEM GIGÉBE...]

Hogy elmentem Gigébe,
Sírt a papné mérgébe.

[NAGY PÉTER ÁLTAL NYERT NEMESSÉG CÍMERE...]

Nagy Péter által nyert nemesség címere,
Amellyet Nagy Gergely ismét visszanyere.
Nyúgodjon hát pora egy olly jó atyának,
Ki nemes dísz szerze famíliájának.

DOROTTYA
vagyis
A DÁMÁK DIADALMA A FÁRSÁNGON

Furcsa vitézi versezet négy könyvben

*Vos etenim, iuvenes, animos geritis muliebres:
Illa virago viri - - Ennius*

ELŐLJÁRÓ BESZÉDJE AZ ELŐBESZÉDNEK

Közönséges dolog az authoroknál, előljáró beszédet írni; de még közönségesebb az olvasóknál azt soha el nem olvasni.

Mind a kettőnek szintűgy okának kell lenni, mint annak, hogy a poéták ajánlólevelet írnak, a mecénások pedig nem is válaszolnak rá. Lássuk tehát mind a kettőnek az okát.

A *könyvíró* előbeszédet csinál, többnyire! ezen két okból: 1. vagy sokat akar magáról az olvasóval elhitetni, hogy ő ezt a munkáját ennyi s ennyi esztendő alatt, éjjeli, nappali munkával, szorgos hivatala mellett is, ennyi s ennyi hiteles írókból, szakadatlan elmélkedéssel s a többi dolgozta ki; ez Németországon charlatánságból, másutt igen csak kevélységből esik meg; 2. vagy alázza munkáját, csekélységét emlegeti, bocsánatért kunyorál, s mégis a végén haláruló kofa módra húzalkodik a rongyos lelkű *Zoilussal*; ez még nagyobb kevélység az elsőnél, de talám gyakorlottabb is. - Ami engemet illet, *Nihil mihi arrogo, quamquam nec derogo quidquam*: nem is hánytatom magamat, mert az hiúság! de nem is alázom ám, mert az meg alacsonyosság!

Az *olvasó* elfordítja az előbeszédet, mert: 1. vagy megúnta már az említett két hibával rakva lévő praefatiókat; 2. vagy sürgősen tartja az udvaron való bemenetelt, mikor az ember a kert alatt is elkerülhet s az ablakon is beszélhet. - Még aki ráveti is fejét az előbeszéd olvasására, beléunatkozik; mert az többnyire mind tanítói, atyai vagy audienciás tónuson vagyon írva s többnyire mind egy a foglalatja.

Ezen az okon én minden előbeszédemben kettőt csináltam: 1. valamelly interesszáló materiáról való értekezést iktattam belé; 2. nevetséges, csípős és eleven beszédbe öltöztettem, hogy amaz az értelmet, ez pedig az érző elmét mulattassa, s az olvasó ne állhassa meg, hogy előbeszédemen végig ne menjen; amidőn osztán mind énrám, mind őrá az a jó háromlik, hogy munkámat abból a szempontból fogja nézni, amiből én óhajtom. -

Ez a *kültornác*, mellyben annyit végeztünk, hogy hosszas és néhol szatírai előbeszédjeimen többé, jámbor magyarom! meg nem ütközzöl. Most menj bé az *előházba*; ott bővebb discursusra várattatok - Múlasd ki ott magadat; rakd le ott kritikus pálcádat, filozófus köpönyegedet, teológus süvegedet: és akkor szívesen lát, magában a *szalában*, *Dorottya* és az egész fársángi kompánia. Magamat ajánlom!

ELŐBESZÉD

Minden mondanivalók között legelsőnek tartottam, hogy ennek a versezetnek, melyly a maga nemében magyar nyelvünkön első próba, eredetét, okát és alkalmatosságát előadjam.

Somogy vármegyében lakám 1799-ben, és szerencsém vala sok vidám házaknál esméretségben lenni. Előhozódtunk együtt-másutt az időjárásról, a télről, a fejér vagy fekete karácsonról, s több effélékről, amik a mindennapi beszélgetésnek vagy kezdete, vagy pótolói szoktak lenni. Illyen intermezzo ritkán esett meg, kivált ha vegyes volt a társaság, hogy elő ne jött volna a *fársáng*. Látám, hogy erről kivált a szépnembéliek nem éppen tudnak részvétel nélkül szólni: látám, hogy nagyrészt sajnálkoztak, hogy olly rövid időt szabott kalendáriumjok az országos bohóskodásra; láték *modelleket* a Dorottyára, de amelly modellek itt is csak olyanok valának, mint mindazokban a tartományokban, amellyekre szóllott a régi lőcsei kalendárium. Azonnal feltevém magamban, hogy amit egy vagy más személyben nemcsak akkor, hanem életemnek megrendült napjaiban, nemcsak Somogyban, hanem akárhol is valaha láttam horáciusi sóra valót, azt egy (a maga nemében gondoltatva) tökéletes ideálban költőképpen előadom. - így kerekedett *Dorottya*.

Ennek a képzelt személynek munkálkodást is (actio, Handlung) kívántam adni, hogy az interestjét a versezetnek azzal is neveljem. Erre a célomra azt költöttem, hogy az én Dorottyám nemcsak szívében, hanem személyniesen is kikél a Fársáng ellen, akit szinte úgy felvettem ideális személynek. És ez a *Carnevál*.

De mit lett volna belőle, ha az én két ideálom egymás ellen feltámadván, egy kurta duellumra ment volna ki köztök a dolog? Nem lett volna az egész mesézetnek kifejlődése (evolutio fabulae) igen együgyű? Vagy Dorottya kisasszony kikarmolta volna Carnevál úrnak mind a két szemét, vagy ez az úr ölon kapta volna a tisztes mamzelt s úgy vágta volna a hófúvásba, hogy -

Kellett hát tennem mellékszemélyeket, mellékképeket s epizodákat. Így a mesézet is tarkább, a *csomó* is többszeres, a kibontása is tartóztatóbb lett. Belékeveredtek a dologba majd minden dámák a Dorottya részire, s majd minden gavallérok a Carneváléra: sőt hogy az epopoeában annyira kedvellett *machinák* is, az álmélkodásnak nagyobbítására, melyly a vitézi versezetnek fő célja és vége, ki ne maradjanak, részt vettek a történetben Eris, Fáma, Vénus s a többi. Illyen móddal formálódott osztán egy magános gondolatból *egész költemény*, melylynek továbbá egyéb híjja nem volt, hanem hogy képekkel, festésekkel, beszédekkel s több effélékkel színt és erőt nyervén magának, versekbe öntetessék.

Nem hisztória hát ez; annyival inkább nem pasquillus, melyly élő vagy megholt individuumokat sértegetne: sőt nem is szatíra, noha ez utolsónak tulajdoniból, valamint minden comicum poéma a világon, egy kis lelket kölcsönöz magának. Semmi magános történet (az egy fársángról való diskurszuson kívül, amit az elébb már említék) nem adott erre alkalmatosságot vagy matériát. Még annyi valóság sem vetett ennek a költeménynek csak akkora talpot is, mint amennyin fundálódott akár a Tassoni Elragadtatott Vedre, akár a Boileau Pulpitussa, akár a Pope Ellopott Vuklija.

Három dolgot találhatnak az olvasók egész versezetemben olyat, amiből a valósággal megtörtént históriára gyanút csinálhatnának. - Az *első* ez, hogy az idő, amikor a fársángi állapotok estek, a poéma meneteléből nyilván kijön. De azt én nem is tagadom, hogy 1799-ben írtam, s a dolgokat is arra a tére költöttem. Akkor-idén vólt a fársáng - ó, szomorú folyása az eszten-dőnek! - olyan kurta, mint a Vigano leányinak a derekok. De azon a télen esett-é afféle bál vagy efféle história, amit nekem csupán csak versekbe kellett volna minden költői tehetség

nélkül foglalnom? arról szóljanak az egész táncoló publikumnak mind a két renden lévő érdekes tagjai.

Második az, hogy a tartomány, a helység, sőt a ház is praecise ki van téve, ahol a dorottyai intrigék estek. „Somogyban! Kaposvárott! a herceg kastélyában! Mégis csak kellett ebben valaminek annak lenni. Hamissak a poéták!

Miért itt? és praecise itt? s nem másutt, egyebütt, akárhol? hanem itt, és praecise itt? ...?” Kérem alázatosan: a Hold ugyan elég tágas lett volna, és ott az együgyűk átlátása szerint Dávid hegedülvén, nem lett volna szükség a toponári zsidókat is Pegazus szárnyain felforspontoltatni: de én földi s különösen nemzeti dolgokat kívántam írni, hogy némelly nemzeti visszaéléseket inkább megróhassak. A földön kellett hát játékomnak nézőhelyét felütnöm és általan fogva nemzetemnek lakó-földén valahol.

Ha csupán az üres álmélkodás lett volna a fő céloim; jutalmamat pedig abban helyhettem volna, hogy Szabadvölgyi úr ezt mondja költeményemre; „Ejnye no, az ilyen-amollyannak be gyöngy esze van! Ugyan no, hogy tud már ilyen átkozott portékákat kigondolni? Mi ördög -” vagy, hogy Háromlovy uram úgy elandalodjon rá, hogy egy pipa dohányja tízszer is elaludjék az olvasás közben, az asszonyság pedig a sok csuda képekkel majd minden éjjel véle álmodjék: már úgy bezzeg jöttek volna ám drágalatos scénák s a drágalatos scénákban gyönyörűnél is gyönyörűbb peripetiák. - - Csak vegye az emberi lélek méltó képzelőre! egy kies rézerdő, túl az óperencián - egy kerek erdő, melyben ezüstmadarak szóllanak - ez már valami: de abban osztán egy aranyvár, melly kokassarkantyún forog - már megmeg valamibb; hanem a tündér királykisasszony, akinek minden pillanatjára orientálsi gyöngyök peregnek - - hahó, ez már nem lári-fári! Hát még a szép királyfi, a gyémántbuzgánnyal, a tátos lóval? s több ilyen álmélkodásra méltó jelenések szinte az akastyáni hegyig, melly ötven mérföldről, az egy erős griffmadaron kívül, mindent magához szippant? - - - Már ilyen istóriákat talám nyólc lovas debreceni szekérrel is lehetne a pesti vásárra vitetni, mint a lipsiaira a sok *Feengeschichtéket mit einem saubern Tittelkupfer*. Már az efféle költemény nyalatná magát, mint a méz; de a szatira vajmi nyögve nyelő orvosság! -

Akárhogy legyen: énnékem hazámban kellett helyheztetnem a költeményt. Hogy pedig annak egész situációját *Somogy vármegyében* választottam, az nem azért esett, hogy a sokszor említésbe jött abusosokat ott találtam volna fel legjobban; éppen nem! Abban a nemes megyében, mellyre én mindenkor idyllumos elmerüléssel emlékezem, a barbarismusnak sincs helye, de a luxusnak vétkesebb neme sem verhetett még fészket. Nemesek annak nemessei, mint mindenha valának, s teljesek a nemzeti buzgósággal. Egy *Széchenyi* provinciájában mit találhatna az ember szatirávalót? -

„Node kérem hát: csak kellett mégis valami okának lenni a Somogy választásában - ok nélkül csak a poéta sem csinál valamit” -

Sem több, sem kevesebb okom nem vólt, mint az, hogy akkor ott laktam. - Azomba, ha mindjárt Zágor vármegyét, vagy Berzence és Bodrog vármegyék közül akármelyiket választottam volna is scénaul, csak fennmaradt volna az előbbi kérdés, hogy mit vétett Berzence vármegye s a többi? Csak olyan kérdés az, hogy mulató személyim közzé mért vittem muzsikálni *in spece* a toponári zsidókat és nem a keszthelyieket vagy nagykahiróiakat?

Harmadik, ami valamelly igazságra való célozásomat gondoltatja, ez, hogy mind a gavallérok, mind a dámák közt olyan characterek, beszédek s környülállások találtnak, mellyek igen nagy praecisióra mutatnak. - Örülök, ha úgy van: sőt ha ezt sokaktól s kivált nagy bélátású olvasóktól hallom, el találok bízni magamat.

Minden szép tudományoknak és mesterségeknek, jelesen a poézisnak is, fő végek az ámulás (Täuschung); ha tudni illik eleven és természeti előadásunkkal az olvasó, szemlélő vagy hallgató képzelődését annyira elámíthatjuk, hogy azt a mi költött scénánkba vagy indulatunkba, mint valamely új világba, a maga reális situációjából általvarázsolhatjuk. Aki tehát azt hiszi, hogy az én poémámban leírt személyek lehetetlen, hogy valóságos és élő személyek ne vólnának, s hogy a tőlem előadott történeteknek nem másoknak, hanem igazság után írottaknak kell lenniük; az, minden becsülettel (engedelmet kérek a technicus terminusról) - *elámúlt*; és én minden bizonnyal, legalább órá nézve - *poéta* vagyok.

Mert az egész nemes vármegyében mindazokat, valakiket esmérni s tőlök esmértetni szerencsém volt, tanúbizonyságul hívom, hogy az egész tartományban, a Balaton és a Dráva partjai közt egyetlenegy személyt sem találhatni, aki az én leírásommal és mesémmeel megegyezne: tanúbizonyságul hívom a múzsákat, kicsinytől fogva nagyig, Cliótól fogva Urániáig mind a kilencet, - pedig kilenc dáma közt csak nehéz titkot tartani, - hogy az egész poémát mind magok diktálták, kit Csökölben, kit Hedrahelyen, amelly két faluban pedig, hogy mentségemre ezt is felhozzam, egy dámát sem találtam, akit ideálnak felvehettem volna; sőt a dáma név is olly idegen az ottvalóknál, hogy én egyiknek sem mernék ezzel a névvel tisztelkedni. - Más az, hogy én Kaposváron mindöszve is egyszer voltam, akkor is betegen és kúra kedvéért; a herceg kastélyában pedig sohasem voltam, és még annyit sem tudok róla, mint az Első Konzúlnak St. cloudi palotájáról.

„Hogy tudom hát mégis leírni?”

A Mátyás király palotájáról Fűsűsné is tud beszélni valamit, ha járt valaha benne. - De poétának lenni éppen azt teszi egyiket, hogy költeni és képzelni tudjon az ember.

Legpraecisébb látszik leírva lenni a Carnevál Kaposba való bémenetele, vagy az *Einzug*. - Ezt azután szúrtam belé, mikor már az egész poéma el vólt készülve. Fényt és pompát akartam véle adni a történetnek, vévén az ideát a nagyméltóságú főispány ő excellentiájának béiktatásakor tett solennitásból, melly azelőtt való nyáron esett. De ha valaki az én fársángi colonnejaimnak vezérit az akkori vezér urakból akarná kiókumlálni: nem tudom, hogy találná fel a marcali osztályban madám Cserházynét? - Értenek engem, akiknek illik. - -

Egyébaránt, nem szükség apologizálnom: négy esztendő olta esméri sok úri rendű urak és asszonyságok ezt az én tréfa versemet; elégnek olvastam fel magam is némelly víg kompániákban, elégnek megvan kézírásban is. Mindenütt jó kedvvel fogadták, senki benne meg nem ütközött. Legnagyobb jutalmam egy-két kacaj volt; legnagyobb büntetésem pedig egy-két legyező-leggyentés. Ez egyik sem düjti el a tornyot: valamint maga sem az egész *Dorottya*, vagy a *dámák diadalma a Fárságon*; ha mindjárt még tízszer volna is írva négy könyvben.

Mégis képezem, hogy találkozni fognak ollyan nénék, akik vagy itt, vagy amott megbotránkoznak vagy ebbe vagy amabba: szja, Lelkem! a hajlott időnek tulajdona a botorkázás, és bajos dolog a tárgyakat tisztán és a magok formájában látni pápaszemen, vagy hogy a genus ellen ne hibázzak - mámaszemen -! Képezem más oldalról azt is, hogy sok húgak mint fognak tetszeni magoknak, mikor a szép szemek, orcák, kezek, a szerelem diadalmi s több effélék fordulnak elő, hogy dagad győzni vágyó szívek, hogy futnak majd a tükörhöz, majd a toillethez - s mit látnak? amaz elsáppadva kuncsorog emennek liliomiért s rózsáiért. Te szegény tükör! és te könyörülő toille! Semmi: ez mindennapi dolog, az illyen a boldog culturához tartozik, és a világ magától megy. Ájúlnek a stucerek truppjai egy nimfa előtt, kire születekor sem a bába, sem édes mamiájája nem nevetett; és a nimfa maga is kezdi hinni, hogy az ájulásig kifáinúlt nemes látogatók nem csapodárkodhatnak, s a jó tükör csak reggel hazudik. A Flórától kicifrázott párkák nyújtják vagy elmetszik a megbutúlt érzésűeknek életek

fonalát; és a salátának-önteni-való nyűttes románokból lepáriált levelek szinte ontják a temjénfüstöt a Kármin istenasszonynak...

De elég a szatirából. Folyóbeszédben hamarabb megneheztelnek azért, mint a versekben. - Azt mondtam az elebb, hogy ez a poéma nem szatira: most is azt mondom, hogy nem szatira ez a poéma.

„Mi hát?”

Epopoea comica.

„Mi?”

Poëma heroico-comicum.

„Micsoda?”

Már ez franciául is, olaszul is csak ilyenformán hangzik, tehát németül magyarázom - *komisches Heldengedicht*. Magyarul nem merem addig a nevét emlegetni, míg részenként okát nem adom. Hátul kezdem fejtegetni.

Versezet. Már e' régen meg van téve annak, amire ő jó: hadd tegyen hát nálam is *carment* mint poéma köteményt; bárhogya kiáltsanak is, akiknek vagyon szájok, kedvek, idejek a kiáltásra. Superintendens Szilágyi olyan régen vette fel ezt a szót, s azolta olyan régen élünk vele minden ellenmondás nélkül, hogy ez a szó már praescibált.

Vitézi. Ezt jobban szeretem a bajnokinál a *heroicum* kitételére; noha nem ragaszkodom belé makacsú. Sem a vitéz, sem a bajnok nem teszi ki eléggé a héróst: míg nem akarjuk. Egyez-zünk meg valamelyikben, s mindjárt hérós lesz akár a bajnok, akár a vitéz, - és csak azonn a becsületes úton, aminn a németek Heldje. Mi a valóságos hérós, és mi a heroicus cselekedet, s miben áll a heroicum poémának természete? az nem fársángi discursusba való. Írtam erről az *Árpád* név alatt írandó epopoeámnak rövid rajzolatjában és kritikájában, melly, reményilem, nemsokára kijöhet. Addig a tudni kívánó olvasótól egy kevés várakozást kérek.

Furcsa. Ez nekem annyit tesz, mint *comicum*. Az Árpádra írott kritikámban ennek az elnevezésemnek is okát adom, s kérem, hogy akik benne meg találják ütközni, függesszék fel addig recensiójokat, míg az említett kritika közkézre kerülhet. - Ott az epopoeának tudományját bővebben előadom: most csak arról szóllok egy keveset, millyen móddal kívántam légyen ezt a Dorottya nevű furcsa epopoeát annak formájához alkalmaztatni.

Magában a *vitézi epopoeában* már sok próbát tett hadi dolgokban gyönyörködő nemzetünk, mellyek között a belső érdemre nézve legderejobb *gróf Zrinyi Miklósnak*, ama szerencsétlen vadásznak, *Ádriai tenger Sirénája*, mellyel vitéz nagyatyjának, a Szigetvárban elesett gr. Zrinyi Miklósnak tetteiről szerzett, és amellyet én, minthogy csak kevés és nem kapható régi rongyos exemplárban lappang a nagyobb könyvtárakban, szándékozom *Árpád* kidolgozása előtt históriai és aestheticus commentáriussal kiadni, ha az Isten egészségemnek s csendes életemnek kedvezend.

A közép vagy *bajnoki epopoeában* már nemcsak próbákat, hanem valósággal szerencsés csinálmányokat is mutathatunk anyai nyelvünkön.

A *furcsa epopoea* még az, amellyben egy-két fordítást ugyan magyarul is olvashatunk: de eredeti próbát még nem tettünk.

Ez az a *Dorottya*, mellyel én poétai literatúránknak ezt a hízakját bétölteni igyekeztem. - - Ebben az actio vagy a munkálkodás, mellyet én a deák fabula után *mesézetnek* nevezek, egészen költött, amint már oda feljebb előadám; költöttek a személlyek is, karakterestől együtt.

Mivel pedig a költésnek fő törvénye a *verisimilitudo* (Wahrscheinlichkeit), azaz, hogy a dologban semmi képtelenség ne legyen, s az olvasó képzelhesse, hogy az megtörténhetett: ezt a törvényt én is szemem előtt kívántam tartani. Hanem mivel a comicumnak természete megenged egy kis *nagyítást* (Uebertreibung), amelly tisztességes fillentés a kómius poétának célját s az ő munkájának bényomását hathatósabban segíti: én is néha ebből az okból a személyeknek egyes vonásait s a különös történeteket szaporítottam, halmaztam, nagyítottam, hogy így a festés elevenebb és béhatóbb legyen; de képtelenségre mégse fajúljon el.

Epopoeámnak meg kívántam adni az *aesthetica egységet* is, hogy a benne levő egy és simplex actiót az olvasó elméje egyszerre könnyen felvehesse és végig láthassa: melly actió, vagyis végbevitt cselekedet rövideden ebben áll: *Dorottya a maga leánytársaival, a rövid fársáng és a kevés menyegző miatt, Carnevál és az ifjak ellen hadat indít, és mikor már őket szinte meggyőzte, Vénus a dámáknak minden kívánságokat megígérvén, emezek eránt megbékélteti.*

Ezen fő actió mellé *epizódákat* is tettem, vagyis olyan melléktörténeteket, amellyek a főtörténetnek természetével megegyeznek és származásokat mintegy amattól kölcsönözik; s annak interesszejét, béhatását s egész fényjét nevelik, segítik. Illyen episodium a többek között a kaposvári ebéd, a tánc, a lokajok és szobaleányok közt esett külső csata, melly utólsóval, mint valamelly umbrával akartam a galánt csatának fényjét felemelni. Ha pedig olvasóm alacsony történeteket s egy Gergő hajdú szájába illő szókat talál ebben az episodiumban: jusson eszébe, hogy a dramatikában is vagyon *niedercomisch*, Possenspiel, opera buffa, s holmi monodráma, duodrama s a többi. Lesz, aki ezekben több kedvet talál, mint Cithére pompás megjelenésében és oratiójában: lesz, akinek jólesik ez utólsót olvasni, nyomban mindjárt egy cselédházi scena után.

Az én szerzeményemnek *interesszéje* áll a nemzeti luxusnak és elkorcsosodásnak kigúnyolásában s ifjainknak és leányinknak csintalan, sőt sokszor pajzán mulatságaiknak megbüntetésében. - Mert aki azt gondolja, hogy a comica poézisnak célja (már az akár epicus, akár drámai, akár más kisebb darab legyen is) csak az olvasó mulattatására s nevettetésére irányoz: az, ítéletem szerént, hibázik. Bizonyára, valamint az egész poézisnak, úgy ennek is fő célja az emberi szív jó vagy rossz, nemes vagy erőtlen, okos vagy bohó vóltának előadása, melly által amazt lelkesíteni, ezt pedig helyre hozni iparkodik. Ezt a nemes célt pedig (kivált a sokaság eránt) nem holmi sikeretlen szentenciák, sem nem az iskolai száraz declamatiók éretik el az íróval; hanem a nézésre kitett példák s a munkálkodásba hozott érzéseknek és indulatoknak van az a béhatóbb erejek, melly által a múzsák boldogítóivá lesznek az emberi nemzetiségnek.

Hogy pedig az említett fő célra jobban eljuthasson az epica poézis, és szebb formában bájолhassa bé magát az olvasó fantáziáján keresztül annak szívébe: több eszközöket is vett fel, mellyekkel én is igyekeztem élni. - Illyenek a *leírások*, a *képek*, mellyeknek a festés és jó elrendelés által nagy aesthesis erejek vagyon; illyenek a *hasonlítások* (similék), mellyek a történet előadásának elevenséget, gyönyörködtető tarkaságot és néha világosítást is szereznek.

Nálam a *comicumnak kútfeje* az, hogy a történetet, melly magában nevetséges, úgy adom elő, mint nagy és fontos dolgot; hogy a fontosság és az olvasónak interesszáltatása még nagyobb legyen, munkálkodó személyimnek sok gáncsot és akadályt szerzek céljaiknak elérésében: de az akadályokat utóljára egy váratlan eszköz által, sőt isteni közbenjárással hárítom el, hogy az addig várakozó s kételkedésbe tétetett olvasót a csomónak feloldása egyszerre lepje és nyugtassa meg. Ez neveli a *csudálatosságot* is, melly az epopoeának tulajdona, és amelly az én epikus versemben már a történetben magában is megvan, a *machinák* által pedig szaporíttatik. - Azt mondhatná valaki, hogy jobb lett volna a csomónak kifejtését magából a dologból s magok a munkálkodó személyek által tétetni meg: de egy az, hogy a dámáknak annyi

praetensiójáról tenni emberi erőn feljűl vagyon, és csak a hatalmas cyprusi istenasszonynál van az a bőség szarva, melyből mindnyáját ki lehessen elégíteni; más az, hogy a visszavonást is Éris csinálta, a megbékélést is istenasszonynak volt illő véghezvinni.

Stílusomat szándékoztam célomhoz, a dologhoz és a személyekhez alkalmaztatni; és hogy epopoeám néha-néha drámai formát is végyen magának, s annálfogva még tarkább légyen, a scénák pedig jelenvalóbbá és érdeklőbbé légyenek: imitt-amott magokat beszéltetem a személyeket, mely az olvasónak únalalmát is ébreszti. Vesse össze a figyelmetes ember Bordácsnak, Dorottyának, Rebekának, Opornak, Gergőnek és Vénusnak beszédjeit: reménylem, nem fogja azokat cél ellen valóknak vagy únalmas pótolékoknak tartani.

Egy szóval óhajtottam az epopoeának egész formáját, természetét és alkotását, a legjobb mustrák után, ebben a kis munkámban is követni. Amelly célból még a külső szokott módra is vigyáztam. Így példának okáért a poémának elején mindjárt kiteszem a *matériát* rövideden és világosan: hogy pedig az egy kevésbé sokat ígérő, magahányi és olyan *scriptor cyclicushoz* illő, az a comicumban elmehet, különben a valódi epopoeában szenvedhetetlen volna. Ilyen comicum a *felkiáltás* is, vagy a segítségül való hívás a butelliához; más heroico-comicus poéták más-más felkiáltásokat gondoltak; az én fársángi poémámhoz s annak foglalatjához ez nem éppen alkalmatlan. Munkámat négy könyvekre osztottam; mely *felosztás* a történetnek és a poémának természetéből foly; nem is lehet az, akármely költeményben is, ok nélkül való. Ami utoljára a *versnemet* illeti: ha vitézi epopoeát írtam volna, a hexameterre esett volna a választásom; egy ilyen populáris és csupán mulattató époszhoz jobbnak tartottam a szokott kettős strófákat.

Akárhogy ítéljen ezen első igyekezetem felől kedves nemzetem: én azzal nyugtatom meg magamat, hogy jobban szeretek középszerű originál lenni, mint első rangú fordító. - Adják az egek, hogy egész nyaláb remekek homályosítsák meg minél előbb ezt az én csekély próbatételemet! Írám Debrecenben, Febr. 6-ik napján, 1803.

ELSŐ KÖNYV EBÉDIG

Summaya. Mikippen az Carneval⁷⁶ nagy pompával Kapos Várott be menván, holoth is ebidöl vala és az Matricullat föll nittatia vala; kin az Dorothia kis Azzonnak löön nagy bussulása.

Éneklek a Fársáng napjait s Dorottyát,
Ki látván a dámák bajos állapotját,
Carnevál s az ifjak ellen feltámadta,
S diadalmat is nyert pártára únt hada.
Olly lármát, zerdülést, viadalt beszéllek,
Amillyet nem láttam, miolta csak élek,
Amillyet nem említ semmi istória,
Meg nem merne tenni maga a francia:
Miként insurgála amazon módjára

⁷⁶ CARNEVÁL (Carnaval, Carnoval) olasz szó; teszi azokat a nagy fársángi maskarás bálakat s mulatságokat, amelyeket az olaszországi nagy városokban, kivált Velencében szoktak tartani. Tesz átaljában csak fársángot is. - Itt személynek vétetődik

Egy nagy dámatábor Carnevál hadára.
Vajha méltóképpen le tudnám rajzolni,
Millyen vitézséggel tudtak ők harcolni,
S miket vittek véghez felforrott mérgekbe. -
Hát férhet illy harag angyali szívekbe?⁷⁷
Igazán, hogy minden századnak a végén
Nagy dolgok esnek meg a föld kerekiségén! -

Fársáangi jó borral habzó *butellia*!
Mellytől a múzsákban gyúl a fántázia,
Te tölts bé engemet élő spiritussal,
Hadd danoljak harcot én is Enniussal.
És te, *Nanét*, töllem szívességgel vedd el,
Ha munkámnak becsét szerzek szép neveddel:
Legalább, ha könyvem végig nem olvasod,
Megpróbálhasd rajta frizérozó vasod.⁷⁸

Az örvendő *Fársáng* kiindult Budáról,
Tudósítást venni a magyar hazáról,
S lajstromba szedni az új menyecskéket,
Öszvejárt sorjába minden vármegyéket.
Fejérvár és *Veszprém* csinos két vidéki
Teljes örömeire szolgáltak önéki.
Majd *Szálának* keskeny, de kies csúcsánál
Általjött a jégen *Tihany* hegyfokánál,
S kiszállván Balaton *szántódi* révére,
Az áldott országba: *Somogyba* béére.
Löllén egy stációt csinálván magának,
Igyekszett a *Lengyel* urak *Tótijának*,⁷⁹
Tótiból mint teljes kész lakadalomba,
Behajtatott vígan a víg *Nagybajomba*,⁸⁰
És ott ama magyar jószívű uraknál,
Kik közt holtfélben is vidám szívvel laknál,
Kipihenvén magát, másnap késő reggel
Megindult *Kaposba* parádés sereggel.
Kapos fővárossa Somogy határának
S herceg *Eszterházy* dominiumának,
Melly az elmúlt nyáron felette örvendett,
Kéblébe fogadván annyi úri rendet,
Kik a nagy *Széchényi* főispánságának

⁷⁷ HÁT FÉRHET ILLY HARAG s a többi, Virgilnál: Tantaene animis coelistibus irae?

⁷⁸ A FRIZÉROZÓ VASAT, mint sok olvasó nálam is jobban tudja, elébb holmi hányt-vetett papiroson próbálják meg, hogy nem éget-é nagyon? Ez is elég szerencséje sok szegény verseskönyvnek

⁷⁹ A tekintetes LENGYEL familia Tótiról, TÓTI pedig az említett familiáról nevezi magát, Somogy vármegyében

⁸⁰ Ez a NAGYBAJOM Somogynak közepén esik, sok urak lakják, kivált lakták ezelőtt. Az odavaló víg társaságokról láss egy tréfás megjegyzést KORABINSZKY: *Lexikon von Ungarn* Articulus NAGY-BAJOM

Hallatlan pompával s fénnel udvarlának,
Kapos, hol másként is, igazságot tenni
A megye tisztjei öszve szoktak menni,
Kapos volt a vidám Fársángnak is célja,
Hol szállásává lett a herceg kastélyja.

Itt nyugodott ő meg. De bezzeg előre
Nem tudta, mi szélvész támad jövődre.
Sokszor hol öröme készülget az elme,
Ott lepi meg nem várt baja s veszedelme.
Sokszor torrá válik a víg lakadalom,
S a muzsikát ketté vágja a siralom,
így járt a Fársáng is. - De míg még a' lenne,
Hogy e zűrzavarra Múzsám reá menne:
Előbb kell kezdenem elbeszélésemet. -
Fársangi víg humor! csiklandj fel engemet.

Dob- s trombitaszóval elhagyá már *Mérőt*⁸¹
A Fársáng, vivén sok vezetőt, kíséret.
Ki szánon, ki lovon, ki csak gyalogjába,
Örömkurjantással siettek nyomába.
Kiki elővette legcifrabb köntösét,
Hogy fitogtathassa magát, pénzét, őset.
Villog az ezüst kard s az arany paszomány,
Virágzani látszik tőlök a tartomány.
A szépség angyali magyar szűz formába
Leszálltak az égből a földi szánkába.
Gyenge szívecskéik előre repesnek,
Hogy még ma tört fognak vetni egy kegyesnek.
Azért rendbe szedvén szemek s orcájokon,
Ami csak bájoló s béható azokon,
Köntöseikből is azt vették magokra,
Ami jobban illik egy illy angyalokra.
Szív-halászó hajók drágaköve s tője,
Hószín nyakok s fülök aranyos függője,
Rezgő billegéssel amidőn lengenek,
Minden érző szívben reszketést szerzenek.
A szép kantusoktól kirózsádzott szának
Pompásabban diszlő tavaszt nem kívánnak.
A sok *slepp*, az *a' la Bonapárt* s *vigánó*
A rakoncák között suhognak piánó. -
„Álljatok meg! kedves angyalkák! álljatok!
Ímé, egy poéta siet utánnatok,
Szánkáitok nyomát lantolva késéri,
Hogy társaságtokba vegyétek, azt kéri;
Öröm-innepteket danolni kívánja:
Aki rám nem hallgat, dúljön fel a szánja!”,

⁸¹ KAPOSMÉRŐ, ahonnan nevezi magát a tekintetes Mérey familia, fekszik Kaposvárhoz félórányira

Így szóllék hozzájuk. De rám nem hallgattak,
S helyet valamellyik szánkában nem adtak.
Én hát csak utánok ballagék fáradtan,
S ímé, a *Pegazus* előmbe lepattan.
Felugrani e szárnyas paripa hátára,
Felettek repkedtem *Mongolfír*⁸² módjára.
A levegőégnek felsőbb országából
Mindent pontról pontra láttam a szánkából.
Ó, miket láttam én! ó, miket csudáltam!
Kivált a *trompőzbe*⁸³ ha lekukucsáltam.

Mint mikor a külső princek mulattára
Udvari szánkázást csapat Pétervára,⁸⁴
És északnak minden szépsége pompáson
Láttatik egynéhány szánkában summáson;
Szibéria minden nyusztal, hermelinnel
A cár udvarából kijön vegyes színnel;
Az európai követek indulnak,
Árktósz dicsőségén csudálva bámúlnak:
Illyen pompa volt itt; ennek látására
Illy csudálkozással bámúlt Kaposvára.
Én pedig felettek az éther útjain
Úgy lebegek vala *Pegazus* szárnyain,
Mint midőn *Blanchárd* úr úszkált az áerben,
S egész Bécs bámúlva nézte a *Práterben*.

A lovak és szának öt osztályt tevének,
Öt járása szerént Somogy vármegyének.⁸⁵
Vezette mindenik osztályt egy olly nemes,
Ki gavallér s illen fő rangra érdemes.
Bongorfi, egy dísze a magyar hazának,
Lovaglott előtte *Kapos* zászlójának.
Közép idejű ő, de a virgonc termet
És friss elme benne vígasságra termett.
Külömben is Bécsben s más külső országban
Eleget forgódott ő a nagyvilágban.

⁸² MONGOLFIER nevű francia találta fel Parisban 1783. a levegőégbeli hajót, mellyen azolta *Blanchard* úr, kiről az alábbi versekben szó lesz, sok ízben produkált, nevezetesen Bécsben is. - Olvashatni erről a híres makhináról a tiszteletes FÁBIÁN úr köznép számára kiadott *magyar Physi-cájában* (Veszprém 1803. n. 8) a 75-77. lap

⁸³ Ez a TROMPŐZ, franciául *trompeuse*, magyarul *csali* ruha, olyan patyolatdomb, amellyet kebleikre az ollyan dámák tesznek, akiknek nincs ott mit mutatni. Azt tartom, helyesen! - De, idővel, a módiból ollyan fiatal és ép gráciák is felrakták, akiknek van mit mutatni. Már ez nem szinte olly helyesen!

⁸⁴ PÉTERVÁRA, *Petersburg*, *Petropolis*, az orosz császár lakvárosa, ahol pompás szánkázások tartatnak. Péterváradját hibásan hívják sokan Péterváranak. Ennek igaz neve *Pétervárad*, *Peteruardein*, *Petrováradinum*

⁸⁵ ÖT szolgabírói JÁRÁSAI Somogy vármegyének ezek: *kaposi*, *marcali*, *igali*, *szigeti* és *babócsai*

Vídám a nézése, módos a ruhája,
 Cifra s cifrán lépked büszke paripája.
Marcali osztályját *Cserházy* vezette,
 Ki e szép hívatalt meg is érdemlette,
 Ha nézzük ruháját és deli termetét,
 Régi őseivel tündöklő nemzetét. -
 Fiatal ő, van egy szép kis felesége,
 Ebben van önéki fő gyönyörúsége;
 Kinek cafrangozott hintó-szánja megett
 Pompáson vezérli a lovas sereget.
 Az *igali* népnek vezére volt *Ecse*,
 Kinek sokra nézve lehetett illy becse.
 Ő a franc és német könyveket forgatta,
 A szép assemblékat⁸⁶ gyakran látogatta:
 S ezzel olly tudományt szerzett ő magának,
 Melly díszére lehet egy világfiának.
 Még a lóhátról is játszik a dámákkal,
 Múlattatván őket sok elmés tréfákkal.
 A katonaságot viselt *Bordács*, *Sziget*
 Lobogója előtt katonásan ígét.
 Torzonborz bajusza eléggé mutatja,
 Hogy *Bordács* inkább *Márs*, mint *Vénus* magzatja.
 De különben, tudjuk, *Vénus Márst* kedveli:
Bordács is ezt sok nyers dámáknál felleli.
 Tanúlt lova hortyog s ugrándoz alatta,
 Ura száján pereg illyen-ollyan *atta*.
Szemővel, egy módos ifjú gavallérral
Babócsa érkezett gyönyörű manérral.
 Szelíd vezetője ennek a *colonnak*
 Csak most adott kezet egy szép kisasszonnak.
 Mátkája portréját a mellyén viseli,
 Szája mosolygással, szeme tűzzel teli,
 Kardja briliántos, strikkolt a ruhája,
 Kellemes lejtőt jár kisdéd paripája.

Öt fő vezetői hát ezek valának
 A somogyi sereg öt fő osztályának.
 Mindenik magával szép népet vezetett,
 Melly zászlója alatt lóháton léptetett
 A meglett idejű urak a dámákkal
 Körültök s utánnok csúszkáltak szánkákkal,
 Mellyekben mint annyi égnek szülöttei
 Jöttek a Somogynak mosolygó szépei,
 Kik közt a szép *Laura*, *Szemőnek* mátkája
 Ollyan, mint *Etelka*, a világ csudája:
 Képén olvashatni azt a boldogságot,
 Amellyért kedvelli *Szemő* a világot

⁸⁶ ASSEMBLÉ, átaljában gyűlés, gyülekezet; különösen mulató társaság a nagy városokban s udvarokban

Másik szánban *madám Cserházyné* vagyon,
Szép kis ifjasszonyság, még fiatal nagyon.
A nagyvilág ötet galántúl nevelte,
Mellyel természeti kellemét emelte.
Igéz, mikor játszik, bájol, mihelyt táncol,
Ha diskurál, minden szívet hozzáláncol.
Muzsika, hímvarrás, könyvek olvasása,
A finomabb érzés és erkölcs forrása
Édes versengésre ébresztették nemét,
Díszeltetvén benne a szépség érdemét. -
Úgy fénylett egy másik szánon *Amália*,
Mint a majoránnán szendergő grácia.
Azok a szépségek, kik véle valának,
Megannyi próbái voltak a hibának;
Ötet úgy nézhetni, mint egy tökéletest,
Kinek minden ízén Vénus egy Vénust fest
Mint midőn az éjnek setétes kárpitja
Bakacsin-szőnyegét kétfelé kinyitja,
A hajnal pirosuló orcája kiderül,
Atlác-felhőkből szőtt kantusa szétterül:
Úgy leng kétfelőlről haja, melly fekete,
Úgy fénylik körüle rózsás tekintete,
Szeme két csillaga úgy derült ki erre,
Mintha két *Phosphorus*⁸⁷ ragyogna egyszerre.
Mosolygó ajaki fejlődő rózsabimbók,
Mellyeken cukorra változik minden csók.
Hószín nyakán örv van, mint a gerlicének,
Gyengébb a harmatnál bőre szép kezének.
Pihegcsélő mellyé domború két halma
A gyönyörűségnek szentelt aranyalma.
De mit festem én azt, amit az isteni
Kéz is csak remekként akart teremteni?
Elég, hogy ő olyan, mint az a rózsaszál,
Melly a *Cipris*⁸⁸ mellyén hasadófélben áll. -

Istenek! istennek! ugyan millyen zsinat,
Melly ennyire borzaszt mindent érző-inat?
Mi hármóniátlan lárma jön fülembe,
Mintha nyólc kutyafi zúgna egy verembe,
Vagy mintha az elfőtt kása poffangana? -
Ahá!... itt jön egy szán, s benne két vén zsana.
Beszélnek magok közt, az ördög tudja mit,
Tán a szengelléri borsot⁸⁹ vagy valamit.

⁸⁷ PHOSPHORUS, magyarul hajnalcsillag. Ez ama sezeép Vénus planéta, melly mikor estve jár fel, Hesperusnak, esthajnalcsillagnak mondatik

⁸⁸ CIPRIS nevet is visel Vénus, a Ciprus szigetéről

⁸⁹ SZENGELLÉRI BORS. Azzal tartja az együgyű nép, hogy a vén banyák éjszakánként megnyergelvén az embereket, a Szent Gellért hegyére járnak rajtok borsért

Dorottya az egyik, egy öreg kisasszon,
 Ki méltó, hogy reá örök párta asszon;
 Mert úgyis már akkor viselt aggkoszorút,
 Hogy a burkus kezdte a másik háborút.
 Mégsem ólthatta meg annyi sok esztendő,
 Bár már hatvanötöd-fűre lesz menendő,
 Most is a legényért mindjárt kardra kelne,
 Csak vén oldalához dörgölőfát lelne.
 Pedig már felszántott tisztos orcájának
 A bőrén lúdgégét⁹⁰ könnyen csinálnának.
 Úgy pislog béhullott szeme két tájéka,
 Mint a kocsonyába fagyott varasbéka.
 A vénség beverte púderrel hajait,
 Kitördelte kettőn kívül a fogait:
 Úgyhogy, ha bélottyant ajakit kifejti,
 A hamut *mamu*-nak, a szösz *pösz*-nek ejti.
 Akár nézz elaszott bőr és csont karjára,
 Akár két, irhával bévont rakoncára.
 Lohadt mellyen csomó ruhák tekeregnek,
 Mellyek közt elhervadt csecsei fityegnek:
 Mint két darab vackor a sűrű levélben,
 Amelly alatt fonnyadt egész ősszel s télben;
 Vagy mint midőn az ért uborkát leveszik,
 S a napon megaszván, a kóc közzé teszik.
 Egy szóval nincsen már benne semmi épség,
 Már elfelejtette nevét is a szépség:
 Mégis, lám, akinek kén litániázni,
 Itt mér a fárságlók között botorkázni. -
 Mellette aki ül, az öreg *Orsolya*,
 Bíz az is csak olyan elcsiszolt korcsolya,
 S csak annyival külömb mamszel Dorottyanál,
 Hogy asszony, s ötször volt Hymen oltáránál.
 De abban őrajta sem vág ki Dorottya,
 Hogy néki is kedves még az Ádám botja.
 Igazán, hogy vén lyánt s vén asszonyt a manó
 Olly helyen is teker, ahol nem volna jó.
 Mit keresnek ezek Fársáng innepében,
 Kik úgy látszatnak a szépek seregében,
 Mint mikor a rétnék virági kinyílvá
 Mosolyognak, s köztük áll két rothadt *gilva*.⁹¹
 De ám légyen! Úgyis Fársáng van most éppen,
 Maskarára nem lesz szükségünk ekképpen.

⁹⁰ LÚDGÉGE névvel nevezik a Duna két mellyékén a *tésztának* azt a nemét, amelyet a Tisza körül *csigának* hívnak. Ezt orsó hegyével kanyarítják meg egy kivőlgelyt vagy kibarázdolt deszkácskán, faluhelyett pedig a szövőbordán

⁹¹ GILVA, gomba neme, melly rothadásnak indult gyertyán-, bikk- és sziltörzsökön pezsdl ki

Az egész tábornak *Opor* fővezére
Mind az öt osztálynak volt teljes díszére.
Mert nemes nemzete régen fényeskedik,
S vitézséggel híres ősökkel kérkedik.
Maga is az élet legszebb tavaszában
Nagy magyar gavallért mutat formájában.
Fekete bajussza fedi vidám száját,
Árnyékozza barnán pirosuló orcáját.
Bátorsággal teljes két szeme forgása,
Természeti vitézt mutat mozdulása.
Válla, mellye, combja s minden tetemei
Fővezérhez illők s az ég főmívei.
Nyusztos kalpagjának kócsag-bokrétája
Gyengén leng, ha fúvall a szellő reája.
Prémzett zöld mentéje fekete báránnyal
Szépen öszveillik a skarlát dolmánnyal.
Rojt s paszamánt veres nadrágát drágítja,
Magyaros derekát arany öv szorítja.
Almás paripáján cafrangok függenek,
Amellyek szittyai módra készültének.
Lova kevélykedvén a rajta ülővel,
Hortyog, táncol, kapál, nyerít délceg fővel,
Gőgösen megy elől mint fővezér lova:
A truppok kísérik és a szának tova. - -

Ekkép ezer öröm és kiáltás között
A mulató sereg Kaposba költözött.
Carnevál a herceg kastélyjába szálla,
Hol már elkészítve vala a bál-szála.
Lovokról az urak mindjárt leugrálnak,
Avagy szánjaikból módosan kiszállnak,
S főhajtva köszöntvén a szép angyalokat
Lesegítik fogott karokkal azokat. -
Így szedik a vidám népek, mikor megért,
A pirosuló bakart és a fejér gohért,
Mint itt a lyánkákat, külömb öltözetben,
A víg gavallérok e dáma-szüretben.

Megtele vendéggel már a szála szépen;
S a dél órája is elérkeze épen.
Az urak mulatnak egyetmás beszéddel,
Míg elkészülnének mások az ebéddel.
Egyik azt vitatja, hogy Bonapárt megholt,
Másik: miket csinált, mikor insurgens volt
Egyik arról beszéll, mellyik jobb paripa,
Más, hogy az övénel nincs szebb tajtékpipa.
Némellyik dicsekszik futos agarával,
Vagy ennyi lépésre járó puskájával. -
A dámák előtt is forr sok matéria:
Az a szép gavallér kinek az úrfija?

Az a jeles kantus ugyan hol készüle?
Az a fülönfüggő mennyibe kerüle?
Mért van ennek s ennek most olly ritkasága?
A kávé, a cukor mért olly méregdrága?

Míg ekképpen üzik a terhes unalmot,
Várván az ebédet, hegedűt, cimbalmot:
Ím, a *toponári zsidók*⁹² békerülnek,
És muzsikájokkal helyekre leülnek.
Hajdú, lokaj által elkészül az asztal,
Melly már sok elvásott hasakat vigasztal,
Megfrissítő levest nyújtván a gyomorba,
Melly pacallá vált a tegnapi mámorba. -
Egy kicsiny csendesség volt az ebéd felett;
De az étel, ital hevítvén a belet,
S éledvén azáltal a szív verőere,
A vendégek kedve újj életet nyere. -
Úgy is szokott lenni, hogy a leves alatt
Elzárja a beszéd útját minden falat;
De már a hús után a discurs kezdődik,
Csakhogy még országos dolgokról vivődik;
Majd a becsináltak hozzák a tréfákat,
A *viccet*,⁹³ a *bon-mot*, az anekdotákat;
A sült megvettette nézi az asztalon,
Mint törik a kacajt mind a két oldalon;
S mikor a csemegét kezdik hordogatni,
Bezzeg auditort is írmagúl kaphatni.
E' történt meg itt is. Már az ebéd végén
Liber atyánk s *Comus*⁹⁴ országglott a gégen.
Már a nyájasság is, pillangó szárnyakkal
Repkedvén, enyelgett s játszott az urakkal.
Víg öröm és tréfa ült minden homlokon,
Gráciák cicáztak dámák pillájokon.
Már a galánt lelkek nem győztek nevetni,
Sok szemek kezdenek együtt beszélgetni.
Barátság s szerelem köztök mulatozik,
A vígság zászlója alatt alkudozik.
Míg a toponári *Azsáfok* szép számmal
Múlatják az asztalt muzsikaszerszámmal,
Édes áriákat Amphion módjára,
Vagy fürge tust húzván az ivók számára.

⁹² A TOPONÁRI ZSIDÓK nevezetes muzsikuskok *Toponár* nevű mezővárosában Somogy vármegyének, melly a tekintetes Festetics famíliának uradalma, s Kaposvártól nem messze esik

⁹³ WITZ német szó, jelent elmésséget, hirtelen találó észet, s azt is, amit a franciáknál a *bon-mot* térszen, t. i. elmés mondást vagy erre ejtett találmányos feleletet. *Mátyás királyt* úgy adják elő mind a históriák mind a regék, hogy a *bon-móknak* barátja vólt, s maga is szerencsés vólt azokban: de az ilyen *bonmós* lelket minden valóságos *nagy embereken* feltaláljuk az egész világ históriáján keresztül

⁹⁴ LIBER ATYÁNK, azaz: Bakhus, pedig a vendégségnek hajdani istene

Végre a vendégek hogy megelégtültek,
 S már minden poszpásztok asztalra kerültek:
 Parancsol Carnevál, töltsenek borokat,
 S a köz egészségért igyák meg azokat.
 Maga egy nagy pohárt, melly arany egésszen,
 És drágakövekkel csillagzik sok részen,
 S amint mutatják a jelek oldalában,
 A *Kupa hercege* vala hajdanában -⁹⁵
 Egy nagy pohárt megtölt *zákányi* jó borral,⁹⁶
 S fejet hajtván minden vendéginek sorral:
 „Adja Isten, így szól, többször is, másszor is,
 Hogy így megvidúljon köztünk a komor is;
 Más egészségéért, a magunk hasznára,
 Eresszük ezt a bort a többek útjára:
 Adjon Isten sok pénzt, bort, búzát, pecsenyét,
 Éltesse vármegyénk újj vejét és menyét;
 Éljen a barátság köztünk s a szerelem;
 Aki engem szeret, igyék egyet velem!”
 A vendégek erre *éljent* kiáltanak,
 A muzsikák pedig öröm-tust rántanak;
 Tajtékzó poharát Carnevál kiissza,
 S az urak *prositot* kiáltanak vissza.

Mind elcsendesednek az egész szálába,
 S Carnevál felállván bársony trónusába,
 Az egész népséget körül megtekinti,
 S felvont szemöldökkel figyelemre inti.
Himent, egy kellemes termetű fiataalt,
 Ki visel *generál-násznagyi* hivatalat,
 Felszóllítván ülőszékéből mellőle,
 A nagy *mátrikulát* előkéri tőle.
 Hymen a székéből elfordulván balra,
 Egy potrohos könyvet feltesz az asztalra.
 Még a *Calepinus* tíznyelvű grapsája,⁹⁷
 Vagy a kazuisták teológiája
 Hozzá képest tetszik Finger-kalendernek,
 Vagy *etuisbe*⁹⁸ illő dirib-darab szernek.

⁹⁵ KUPA HERCEG nagy és nevezetes fejedelem volt a Somogyságon, Szent István király idejében

⁹⁶ ZÁKÁNY, nevezetes helység Somogy vármegyében, nem messze a Drávától; tartozik a méltóságos gróf Széchényi familia uradalmához. *Borai* híresek és kelendők

⁹⁷ CALEPINUS *Ambrus* augusztiniánus barát volt a XV-ik században, egy nagy deák dictionariumot írt, melyhez idővel 9-10 nyelven való magyarázatokat adtak s a felsőbb időkben híres munka volt a tudósoknál. Most is hasznavehető. Van némelly kiadásában magyar nyelv is mellette. - Született ez az ember *Calepióban*, Bergamo városa mellett és a nevet hazájáról vette

⁹⁸ ETUIS, francia szó, átaljában minden tokot tesz, amiben sok darab holmi tartatik; különösen pedig, és itt, jelenti azt a kis cifra tokot a dámáknál, amellyben apró kés, tükör, pugilláris, szagos üveg etc. vagon

E nagy könyvben fel van jegyezve sorjába
Minden dámák neve *pro-memóriába*,
Akik már tizenkét esztendő elhadtak,
Hanem hatvannégyet még meg nem haladtak:
Mert ez a két határ amaz *epochában*,
Mellyben már s mellyben még van tűz a dámában.
Aki az időnek e két pontja közt van,
Annak mint megannyi angyal, olyan a kan.
Legyen kicsiny vagy nagy, szelíd, vad, vén vagy hűlt,
Mégis elvágja az, hidd, ameddig megsúlt. -
Mindezeknek nevek hát lajstromképpen
Fel vagynak ama nagy könyvbe írva szépen,
És akik el vagynak véve vagy jegyezve,
Egy veres kereszttel vagynak megjegyezve:
De, ah! benne, amint odakandikáltam,
Igen kevés veress keresztet találtam. -
Elég, hogy a dámák hatvannégytől fogva
Esztendő-szám szerént voltak itt kiosztva;
Akik pedig örök pártába maradtak,
Nevek mellé asszú fűgécskék írtak.

Carnevál a jegyzőkönyvet kinyitatta,
S előbb curiose keresztül forgatja,
Osztan kikeresvén *Somogy rubrikáját*,
Hímennek kezébe adja a pennáját.
Hímen hát a pennát dugja a füléhez,
S *Carnevál* is így kezd beszélni népéhez:
„Urak! asszonyságok! tudjátok tisztemet,
Amelly most közzétek vezérlett engemet.
Ím én azért jöttem ide mostanában,
Hogy tudjam, ki van még, s ki nincs már pártában.
Hogy megköszönthessem az újj asszonyokat,
S más fársáanggal férjhez adhassak másokat.
Igaz, hogy a mennykő vén *Dubranovszkija*,⁹⁹
Már elkomorítván a hypocondria,
S irigyelvén a más gyönyörűségeit,
Kurtára szabta ki a fársáng ideit:
De meg is, azt tartom, elég idő annak
Hat hét is, akiben virgonc erek vannak.
Sőt öt hét alatt is férjhez lehet menni,
Akit a legények el akarnak venni:
Egy hét leánynézés, második szeretés,
Harmadik, negyedik, ötödik hírdetés. -
Most nincs egyéb hátra, hanem hogy tudhassam
A férjhez-mentteket s őket felírassam:
Írja, Notáros ‘ram!’ - Hímen hát szépszerrel
Megtöltvén pennáját veres cinoberrel,

⁹⁹ *Stanislaus* DUBRANOWSKY mátémátikus és kalendárjomcsináló volt a XVIII. században

Amint a társaság maga jelentette,
A férjhez-menteknek nevét feljegyzette. -
Carnevál elbámúlt, melly kevés a számok,
Akiknek készülnek a vénusi hámok,
Látta, millyen sokak itt a subjectumok,
De sem copulájok, sem praedicatumok.
Látta, melly szomorú képpel búsonganak,
Akiken különben rózsák virítanak;
S mint rideg¹⁰⁰ violák a pusztá homokon,
Magánosan sírnak únt árvaságokon.
Látta, hogy Dorottya, s akik már vénecskék,
Dohognak magokban, hogy ők nem menyecskék;
Egy két fogacskájok csikorog szájokba,
A vénség ráncait szedik több ráncokba;
S mint a világa-únt és megszáradt avar,¹⁰¹
Mellyet a homályos déli szél felkavar,
Mindenik úgy susog és morog magában
Elélt idejének kelletlen vóltában.

Ezt jól észbe vévén Carnevál, ezennel
Helyére téteti a könyvet Hímennel.
S hogy a kedvetlenség több erőt ne végyen,
S netán az örömben nagyobb csorbát tégyen,
Látván, hogy poszog már sok asszú pöfeteg,
S az ifjagnak lábát bántja a viszketeg;
Mond: „Hozzanak elő másolás-butelliát,
Készítsék a zsidók a kanafóriát,
Jőjjön az asztalra *auszprug*¹⁰² és piskóta,
Azután perdüljön mindjárt egy friss nóta!”
Meglett. - Asszúszőlőt az urak ivának,
A dámák feketén egyet kávézának.
S asztaltól felkelvén prosit-kívánással,
Udvaroltak orca- és kézcsókolással.

MÁSODIK KÖNYV ESTVÉLIG

Summaya. Mikippen roppant Tancz tartatic vala és le ülénec vala hoga yacczodnánac és az Dorotthiával és mind az több Kisazzonokval chuffolcodnac vala, és mikippen Isten Azzon Eeris álmilkodásra miltó galibacat tőőn vala; az Dorotthia penigh zúében gonozt forral vala, mikint az Iffjacat hadval megh kerülne.

¹⁰⁰ RIDEG annyit tesz, mint egyedül való, magános, p. o. rideg fa, rideg marha, rideg legény s a többi

¹⁰¹ AVAR, azaz: lábán maradt, száraz gyepfű

¹⁰² AUSZPRUG, vagy *Ausbruch* néven ejti és issza a német a magyarok asszúszöllőborát

Megpendül egyszerre Izsák száraz fája,
Zengő szerszámokkal kíséri bandája,
Kellemes hangzások a szálát bétöltik,
Az ifjú szíveket örömmre felköltik.
Mindenütt a vendég kezd már örvendeni
S viszketeges lábát táncra készíteni:
Az únalom s bánat iromba szárnyakon
Kirepül lekókkadt fővel az ablakon. -
Hogy az urak csendes táncot tehessenek,
Izsákék szép lejtő minétet kezdenek;
Mert hamar megromlik a gyomor főzése,
Hahogy étel után nagy a test rengése. -
Carnevál felkiált: „Urak, egyet szóllok!
Itt sok újj mátká van: gondolkodjunk róllok.
Úgyis az útam is őérettek tettem,
Az urakkal együtt köztök ebédlettem.
Engedjük meg nekik (hisz az úgysem szégyen),
Hogy az első rend tánc most az övék légyen,
S ekként kézfogójok ittlétemben essék,
Hogy megemlegessék.” Mind rámondják: *Tessék!*
De Dorottya s mások, kik pártába sülve
A széken, kanapén maradának ülve,
Magokban zúgódtak, mivel szégyenlették,
Hogy köztök e csúfos külömbséget tették.
Rendes is vólt látni, miként sok vén dada
Többektől kiválva a széken kushada,
S miként néhány csalfa ifjú sok agg-lantot
Ujjal mutogatván, nagyokat kuccantott.

Kezdődik a minét. - Három gavallérral
Három deli dáma kiáll szép manérral:
Franciás táncokat kezdik főhajolva,
Folytatják páronként viszontag másolva,
Sétáló lábokkal Z betűt ejtenek,
Egymásnak oldalvást suhanva lejtene.
Mint midőn szerelmes gőr-jércéje megett
A dagályos kakas érezvén meleget,
Enyelegve játszik, tarróját berzeszti,
Oldalt forog, tipeg s szárnyát leereszti:
Így tesz a gavallér itten a dámának,
Kényes tempójára a francok táncának.

Sem kedvem, sem erőm nincsen arra nekem;
Hogy minden sor táncot leírjon énekem.
Az első társaság mihelytt elvégzette,
A rendet a többi újj házaskövete;
S hogy minden mátkapár egy-egy táncolást tett,
A szála s muzsika mindennek szabad lett.
Ismét megzendülvén a húron a minét,
Ecse kézen fogja madám Cserházynét.

Cserházy helyre áll a szép Belindával,
Opor is Rózsival, a legszebb lyánkával:
Negédes módira léptetik lábokat,
S dupla főhajtással végezik táncokat.

De miként a május mosolygó havában,
A természet csendes lévén ő magában,
Tisztán fénylik a nap, vidám a mezőség,
Lassú andalgásban hallgat az erdőség,
Nincs semmi zaj, csupán a madárcák zengnek,
Vagy a virágok közt etéziák¹⁰³ lengnek;
De felkeveredvén a vídi pusztáról
Vagy a Szengellérnek borstermő szirtjáról
Zablás sárkányján a garaboncás deák;¹⁰⁴
Már a forgószéltől csikorognak a fák,
Ropog a pásztornak kunyhója fedele,
Kavarog a vetés, a víz habbal tele,
Egyebütt csendesség látszik völgyön, hegyen,
Csak ott van fergeteg, ahol ő átmegyén,
Toll, kóró, falevél, ringy-rongy, egyetmással,
Zúg a poroszlopban forgó karingással,
A megrémült banya teheneket fejet,
Háza oltalmáért készíti a tejet:
Illy zavart forgószél tódult a szobának,
Hogy a hebehurgya *langauszhoz* fogának.

Opor kilenc ánglus kontratáncot jára;
Mégsem szállt lankadság vagy görcs az inára.
Olyan derék stuccer nincs is tán Londonban,
Aki ennyit tudna győzni egyhúzómban.

Bongorfi egynéhány személyt öszveszede,
És *alla polacca* a táncnak erede.
Maga volt a vezér, a többek követték,
Kik a lengyel tempót emberül megtették.
Illyen menést téssen a Springer¹⁰⁵ a sakkban,
Mikor harmadfelet ugrik a likakban;
Vagy miként a darvak, midőn kikeletre
Sereggel elmennek a rétre, ligetre;
Előrehányt lábbal és billegő nyakkal
Sétál az első pár a többi darvakkal.

Végezván a lengyelt, *stájerén* forognak.
A szála közepén tipegnek, tapognak.

¹⁰³ Az Etéziák kánikula idején lengedező szelek

¹⁰⁴ A GARABONCÁS DEÁK felől az a mese van népünkénél, hogy sárkányon jár és a forgószelet ő támasztja, kivált ha, ahol rongyos köpenyegjében kéreget, tejet és kását nem adnak néki

¹⁰⁵ SPRINGER német szó, magyarul ugrás, egyik tiszt a sakkjátékban. - A községnél a neve *kutya*, nem jobb és csinosabb neve volna-é *lovás* vagy *huszár*, minthogy franciául is *chevalier*?

Így lépked, így kereng Békés vármegyében,
Az alföldi magyar gazdag szűrűjében
Hét-nyolc nyomtató ló, midőn patkós lába
Tapos a világnak legszebb búzájába.

Jártak galoppátát, straszburgert, hanákat,
Valcerest, mazurkát, szabácsot, kozákat.
E módi bolondság többre is megy vala,
De a vitéz Bordács végre felszólak:
„Uraim! az Urak magyarnak tartanak
Magokat: de ki tót, ki német, ki hanák.
Mért nem táncol magyart az ánglus, francia?
Csak a magyarnak kell más nemzet módija?
Így veszjtük hazánkat a magunk kárával,
Külső táncsal, nyelvvel, szokással, ruhával.
Mi? hát az Uraknak nem jut már eszébe,
Mikor főispánunk béülvén székébe,
A legelső táncot magyaron kezdette,¹⁰⁶
S minden hazafi szív becsülte érette? -
Nemzeti táncunknak legyen első jussa:
Magyart! ilyen-adta vén Jebuzéussa!”
Rárándítja Izsák pengő muzsikáját
S a palatinusnak elkezdi nótáját.
Minden magyar szívek azonnal buzdúlnak,
Ősi természetes lángjaiktól gyúlnak,
Felséges állásba teszik termeteket,
Valódiba szedik férfiú képeket;
Bennek a rátartós gögje Ázsiának
Dísz ad Európa csínos módijának.

Csak a magyar tánc az, melly sohasem jára
A jó egészségnek semmi ártalmára,
Mivel mérsékelve mozgatván bennünket,
Frissíti elménket, testünket, vérünket
Csak a magyar tánc az, melly díszesbé teszi
Az embert és soha hívságra nem veszi,
Mert ha csak vitézi módra nem öltözött,
S ha nincs sarkantyúja, csúf a többi között.
Csak a magyar tánc az, melly bír olly érdemmel,
Hogy legjobban egyez a szűz szeméremmel,
Mikor sok külföldi táncban a módosság
S a legúrabb fogás legnagyobb pajkosság. -
Nemes magyar táncom! ki ősi nyelvünkkel
S ruhánkkal jöttél ki dicső nemzetünkkel,
Ki európai finnyás lakhelyeden
Máig sem szenvedtél mocskot szépségeden,

¹⁰⁶ MIKOR FŐISPÁNYUNK BÉÜLVÉN SZÉKÉBE, A LEGELSŐ TÁNCOT MAGYARON KEZDETTE... Amire itt célozás van, valósággal megesett a nagyméltóságú gróf Széchényi Ferenc ő excellentiájának főispáni beiktatásakor, 4. jul. 1798.

Ázsiai színben fénylik nemességed,
S még a módi nem tett alacsonnyá téged:
ím, a külső népek bámúlják díszedet,
S tulajdon nemzedet nem becsül tégedet!¹⁰⁷

Azomban míg ezek ekképpen folyának,
Tréfából kezet nyújt Bordács Dorottyának,
Egypár ugrós tánccal ötlet megkínálja,
S hogy e szerencséje lehessen, instálja.
Nem kellett hosszason hívni ám ökemét;
Felszedi a székről elpetyhűdt tetemét.
Ürög-forog, tipeg, lóbálja a kócot,
Mellyből görcs farának csinált vala pócot.
Bordács s az egész nép a fejét lesüti,
Nevettében majd a guta meg nem üti.
Így táncol a tátos banyák paszitjába¹⁰⁸
Varázsló pemetjén a vasorrú bába.

Már éppen elüte nyólcát a toronban,
Estve volt, s elég lett a tánc egyhúzóban;
Szakadt az izzadság mindegyik vendégről,
Kiki panaszkodni kezdett az éhségről,
A hajdúk, lokajok asztalt készítenek,
Ezüst kések, villák, kanalak pengenek.
„Míg, úgymond Belinda, asztal fog készülni,
Avagy nem jó lesz-é egy játékhoz ülni?
Míg feljő a leves, eleget játszhatunk,
Tán egy sor zálogot addig kiválthatunk.”
Egy tágas sarokban Belinda szavára
Leülnek a dámák s az urak jobbára.
Mindjárt külömbféle játékokhoz fognak;
Vígadnak, divatja vagyon a zálognak. -
Midőn *A! Kit szeretsz?* ez a játék jára,
Reá megy a kérdés egyszer Dorottyára.
A! kit szeretsz? - Felel: *Akárkit szeretek.*
Mit adsz enni? - *Annyit, amennyit vehetek.*

¹⁰⁷ Az igaz MAGYAR TÁNC, a lassú verbunkos, amit boldog emlékezetű eleink, kik a nemzeti dolgokat korcsosodó unokáiknál jobban kedvelték, szebb és méltóbb kifejezéssel *nemeses táncnak* neveztek. A mi hiú, szapora és rendetlen táncunk, melyben asszonyszemélyek is ugrándoznak, ölelkeznek, keringenek, s kiki magáért és párjáért táncol, egész formájával megmutatja, hogy tót eredetű, az ázsiai gravitással és méltósággal átaljában ellenkezik; ezt én a nép után nevezem *kuferces táncnak*. - Ilyen megkülönböztetéssel, reményelem, megesméri az olvasók a magyar tánc felől tett ítéletemnek igaz voltát. Az ilyen táncról tették a külföldiek is azt a sok jeles megjegyzést. Mikora francia háború idején sok ánglus nagy emberek lakának vala Bécsben, egy ánglus az ott lévő magyarok táncában háromszáz figurát számlált meg. Ezt produkálni s hideg vérrel felszámlálni - csak ánglustól és magyartól telik. Jusson eszedbe, édes magyarom! a halhatatlan Kaunitz ama mondása, hogy nemzeti karaktere csak az ánglusnak és a magyarnak van: s érezvén jobban-jobban nemzeti méltóságodat - becsüld meg még az aprókban is magadat!

¹⁰⁸ PASZIT, vagy paszita, túl a Dunán a keresztelőkori vendégség

Hová viszed? - Ágyba. - - Brávót kiáltanak,
S a nagy kacaj miá majd hanyatt hullanak.
„Ágyba? (felszöll Ecse egyik szugolyába)
Koporsóba! úgyis ott áll a fél lába.
Megvette a hideg már benne az ikrát,
Vén üszög a madám, nem vethet már szikrát.
Csak lássák az Urak! a jó lélek mit vár,
Ha a *banya-posz*¹⁰⁹ is virítani akar már?”
A vén Adelgunda hallván e szavakat,
Dorottya fülébe feccsenté azokat;
Kézzől-kézre adták egymásnak a vének
S kótyogós szívekben megkeseredének.
Galiba lett volna a kompániába,
De a levest éppen hozták a szobába. -
„Imádkozzunk! együnk! csitt! hallgass! ne neved!
Együnk! (felszöllálnak) majd elhül a leves.”
Asztalhoz ülének, evéshez fogának,
Édes tréfák között együtt mulatának.

De *Éris*,¹¹⁰ egy mérget keverő, babonás;
Akitől származik minden visszavonás,
Ki a jó szíveket öszveháborítja,
A férjt, feleséget egymásra buzdítja,
Ki az édes mézbe vegyíti a mérget,
A legszebb virágba, gyümölcsbe rejt férget,
Ki a csendes lelket bújtja háborúval,
Nyugvó bizodalját zavarván gyanúval,
Ki jajgat a szelíd békesség láttára,
S ha pert, lármát sajdít, fakad hahotára, -
Éris kaján szemmel nézván a vígságot,
Amelly mulattatta e szép társaságot:
„Hát az én hatalmam? (így szól bús kedvében;
Hol orrát, hol farát vakarván mérgében)
Hát az én hatalmam, amelyet mindenek
Az egész világon eddig esmértenek,
Így csonkíttasson meg? Így nézzem húnyt szemmel,
Mit tesz a barátság a víg szerelemmel?
Ezek örvendjenek? én csak epedjek-é?
Óh, nem! - a triumfus nem lesz ám ezeké.
Hóh, barátim, ahol legtöbb kedvet vártok,
Ahol nyerekedni készültök, ott ártok.
Hála istenimnek, hogy társaságtokba
Vén banyák is vannak; búvok majd azokba.
Ordas epesárral torkig töltöm őket,
Öszveháborítom az örvendezőket. -

¹⁰⁹ BANYA-POSZ néven esméri a nép némelly helyeken a pöfeteget. *Lycoperdon Bovista*, Linné

¹¹⁰ ÉRIS, görög szó; itten az egyenetlenség és visszavonás istenasszonyát jelenti

Rajta! per! irígység! bosszúállás! szégyen!
Vénlyány harag! kudarc! kofaság! - így legyen!”

Ezek hát, s többek is, véle felkészülnek,
Denevérszárnyakon utánna repülnek.
Maga beléüle egy nagy katulyába,
Rongyos *pudermantelt* vetvén a nyakába,
A szélnek ereszti öszvecsapzott haját;
Két kis pudli húzza lebegő hintáját,
Mellyben a szellőkön magát felemelé,
S az éj homályjában tart Kaposvár felé.

Valahol végigment, borzadtak az egek,
Küszködtek a hóddal borongós fellegek.
A baglyok civódtak a több madarakkal,
A zúzos fák egymást verdesték gallyokkal.
Kapos udvarára mihelytt béléptete,
Mindent megígézett mérges lehellete.
Az udvari kopók s agarok morogtak,
Benn az istállóban a lovak hortyogtak,
Üstökbe ment Jancsi csatlós a kocsissal,
Pörölt a kis Náni az öreg Marissal.
Mihellyt a konyhába a fejét bedugta,
Főbe verte egymást fazékkal a kukta.
Fridrik szakács perbe szállván a dajkával,
Leöntötte nyakát egy zsajtár csávéval.
Onnan a szálába bésuhanván Éris,
Zúgni kezd a dáma és a gavallér is.
Serteperthy uram azon kezd pörlni,
Hogy ő az asztalnál megúnt vesztegleni:
Koppóházy feddi, hogy az gorombaság,
Holott még múlatni akar az társaság.
A dámák között is néhány szúrós szóba
Egy kis csataforma esik hébe-hóba.
Ízetlenségre kezd a barátság válni:
De okát senki sem tudja feltalálni.
Érist ők nem látták, ki tündér orcával
Bolygatta már őket mérges párájával.

A' vólt legfőbb gondja, hogy egyet válasszon,
Kire leghathatósb dögséget árasszon:
De ki lett volna az egyéb Dorottyánál? -
Éris is hát ennek áll meg a hátánál.
Azon töprenkedik, miként verhetné be
Pestisét legjobban az öreg nénébe.

A szegény Dorottya, nem lévén már foga,
Csak holmi lágyacskább csemegén nyámmoga.
Néhány *kráfli*¹¹¹ állá tányérján előtte,

¹¹¹ KRÁFLI, magyarul fánk és olasz tészta

Mellyel görcsös gyomrát apránként töltötte.
Éris hát tündéres erejét felvevé,
S magát egy gömbölyű kis formába tevé;
S midőn a fortélyban jó módot találá,
Dorottya tányérján egy kráflivá vála. -
Ah! vigyázz, Kisasszony, most vigyázz ám nagyon,
Ím, a tányérodon méreg s veszély nagyon.
Ne higgy minden színnek s kráflinak: mert veled
Ezer bajt szereztet, meglásd, ha lenyeled.
Ah, kérlek, Kisasszony! kérlek ősz hajadra,
Úgysem vagy már gyermek: jól vigyázz magadra.
Mit teszek! - Ím, ímé a kráflit felveszi
A gondatlan öreg, s nagyon mohón eszi.
Megegyi! - megette! - megvan! - már hijába!
Éris kívánt célra jutott szándékába.
Már látom, reszketeg fogja el tetemét,
Már vasvilla-módra hányja a két szemét,
Morgásra áll szája, forog benn a nyelve,
Keserű aggsággal van mellye megtelve.
Bús melancholia gőzölög a fején,
A harag rozsférge bántja ülő helyén.
Éris őszvejárja belől minden tagját,
Szívére, májára kiönti maszlágját,
Minden belsőrésze útát fűr magának,
Kivált hol fészke van a *hiszterikának*.

Most a mértékletlen öröm erőlteti,
Hívságra, kacajra, dévajságra veti;
Majd egyszerre csügged feje komor bútól,
Haragtól fojtódik és irigy gyanútól;
Egy indulat erőt vesz más indulaton,
Mint mikor hullámmal zajog a Balaton.
Végre a fekete sárepe elteli,
S minden más érzésit egyszerre elnyeli.
Felpattan a székről, s Érist a gyomrába
Béviszi magával egy oldalszobába,
Hol egyedül lévén, pályát nyit magának,
Szabad gyeplőt ereszt minden haragjának,
Szűz ráncait hideg könnyekkel áztatja,
S asszú kökörcsinjét ekképpen siratja:

„Egek! már én tehát csak azért születtem,
Hogy férfi sohase feküdjék mellettem?
Miért juttattatok hatvan esztendőre,
Ha szert nem tehetek egy rossz főkötőre?
Vártam, sokat vártam, azt nem mondhatjátok;
Várásom bérét hát mért meg nem adjátok?
Mindég jóhiszemben ültem az adventet,
Hogy tán tesz egy kérő nállam komplementet;
A fársángot mindég töltöttem vígsággal,

Hogy tán nem gyötörtök többé a lyánysággal:
Mit ért? nem is véltem, s már itt volt *Húshagyó* -
Húshagyó! Húshagyó! engem itthon hagyó!
Mivel érdemlettem? Egek! Ugyan mivel?
Lám lett volna mivel, csak lett volna kivel.
Sem pénzét, sem eszét én nem néztem volna,
Sem nemét, sem képét; csak férfi lett volna.
Mondtam, hogy akárki légyen, hozzámegyek,
Kezet csapok vele; csak leány ne legyek.
Bóldogabb férjfiú nem lett volna, mint ő:
Úrrá tette volna ötöt egy főkötő.
Hordtam volna mindég saját tenyeremen,
Csak könnyörült volna pártát-únt fejemen.
De hijába! mégis egy sem jött eszére:
Be bolond vólt, aki engem meg nem kére!
Akárkinek tárva vólt szívem birtoka:
Az ég, a föld tudja, én nem vagyok oka. -
Sokszor végignézttem ezt a világot már:
A legény előttem úton-útfélen jár,
A férfi megannyi, mint az asszony, látom:
Mért nem jut hát köztök nékem egy sajátom?
Mért kell nékem ilyen bőségben szűkülni,
S szomjan a kád-vízben Tantalusként ülni?
Mért alkotott az ég asszonynak engemet?
Vagy hát mért teremtett férjfiúi nemet?
Ha asszony nem vólnék, vagy férjfi nem vólna:
Édes boldogságom ürmöt nem kóstolna. -
De, ímé, aggságban emészttem napjaim,
Az idővel együtt terjednek kínjaim,
Komor magánosság fonnyasztja életemet,
S még hajadon fővel eltemet engemet.
Hogy nyújtóztatnak ki, hogy megyek pártába,
Ó, majd a szenteknek paradicsomába?
Ó, szegyenletemben meg kell halnom ott is,
Mikor vén lyánnak mond egy hitvány halott is.
Holott ímé most is, e kis társaságba,
Annyiszor keverik az embert csúfságba.
Anélkül nem esett egy tánc vagy egy játék,
Hogy illetlen dolgot vagy mocskot nem láték.
Hát már, hát így kell-é nékem hóltig élnem,
Hogy szerelem helyett csúfot kell remélnem?
Nem! nem! - Vagy azokon bosszút fogok állni,
Akik olly vastagon mertek volt tréfálni;
Vagy azt megmutatom, hogy idős létemre
Erővel is ifjat kerítek kezemre,
És így tán - - ah, megállj! csendesedjél, szegény,
Te csak egy leány vagy, de hány ott a legény?
Mit gondolsz, Dorottya? jobb, magad meghúzod,
Vén vagy, a meghült bőrt már hiába nyúzkod.

Mit érne harcolnod? férjt azzal nem kapnál:
 De ám ha kapnál is, s véle kezdet csapnál:
 Mit tenne e kurta kis gyönyörűséged,
 Midőn a halál is kandidált már téged?
 Mit próbálsz? mit kezdessz? belőle mi hasznod?
 Úgyis leányfővel kell néked megasznod.
 Ám lássad. - - - Hát mégis? - - nem lehet - fussatok!
 Fussatok elmémből, gyáva gondolatok!
 Bosszút kell állanom. Sokba megbántottak,
 Sokba! csúfot tettek, azt az átkozottak.
 Nem csak rajtam, hanem több leányokon is,
 Mártán, Adelgundán, Rebekán, máson is.
 Az a *zálogosdi* játék sokat sérte;
 Hát a mátrikula? - s én ne szóljak értté?
 Á! á! - az nem lehet; bétörök, bérontok,
 Asztalt, kompániát, táncot széjjelbontok,
 Földig legázolom őket a nyelvemmel;
 Másszor ne játsszanak a becsületemmel.
 Kivált a Fársángot - mert másként is ennek
 Tulajdoníthatom az okát mindennek, -
 A Fársángot - azt, azt, még lejjebb gázolom,
 Haját széjjeltépem, szemét kikarmolom. -
 De, hogy annál jobban megszégyenüljenek:
 Minden hajadon lyánt felbujtok ellenek.
 Orsolya, Rebeka, Magdaléna, Márta,
 Adelgunda; mind, mind, akin csak van párta,
 Sőt ha párta nincs is, de férj nélkül maradt:
 Nem ad kérésemre tán üres kosarat.
 Nem ad; szemeikből olvastam előre,
 Miként borzadozott mindeniknek szőre.
 Őket veszem mellém - - - várjatok, várjatok,
 Ti, kik a lyánkákkal olly csúfúl bántatok.
 Várj, Fársáng!" - - E szókat alig rebegé ki:
 Orrán, száján forrtak a méreg tajtéki,
 És újabb lángoktól lobbantatván vére,
 Az oldalszobában egy kómódhoz ére;
 Ahol öszveszedvén minden indulatját,
 Így tette meg a vén lyányok áldozatját.

Előbb egy éjjeli edényt a szájára
 Fordítván, e' vala néki az óltára,
 Fenekére rakott kénygyertyát, s e' felett
 Néhány bálbiletet s szerelmes levelet.
 Három szűzkoszorút, három fűrt hajával
 A rakásra tevé egy tucet kártyával.
 Ott volt *Florentina* s a *Tündér Ilona*,¹¹²

¹¹² FLORENTINA; TÜNDÉR ILONA. - Ezek a régi öregeknek s a mai községnek esméretes romány-
jaik, vagy istóriáik, melyeket a szűrboltokban árúlnak a tót bibliopólák

S valamennyi tőkét életében vona.¹¹³
 Ezeket meggyújtá: s nem győzvén szellővel,
 Gerjesztette tüzét az előkötővel.
 Ekkor, mint megannyi áldozómarhákat,
 Kiválaszt száz derék fekete balhákat;
 Augspurgi láncokkal¹¹⁴ öszvepórácsolja,
 S áldozó tüzére mindnyáját feltolja.
 Mint midőn a három-képű Hecaténak¹¹⁵
 Innepén áldozni kell egy vén papnének,
 Az áldozat füstje gombolyog a lángon,
 S a fekete bikát hozzák az istrágon:
 Így áldozik itt is Dorottya. Végtére
 Egy üveg tím olajt önt a szenecskére.
 S felemelvén szemét: „Ó, édes szerelem! -
 Így szóll - tégy már egyszer, tégy kegyelmet velem.
 Ha most is sohajtok, szemem most is nedves,
 Ha ez áldozatom teelőtted kedves:
 Ennyi férfi közzül juttass egyet nékem,
 Aki felépítse pusztá düledékem.
 Vagy ha még hatalmas szódra sem hajolnak,
 Ha engem s társaim tovább is csúfolnak:
 A bosszúállásra segéljed munkámat.
 Dupla áldozattal adom meg hálámat.”

Ámor ezt hallgatta, nevette, és jelül
 Egy kisdéd mennydörgést durranta balfelül,¹¹⁶
 Mellyre az áerbe magát felemelte
 Éris, s az áldozat tüzét elpeselte.

¹¹³ TÖKÉT VONNI. - Szokásban vagyon sok helyeken, hogy mikor a fársáng elmúlik, a meg nem házasodott ifjakkal és férjhez nem ment lányokkal valamely darab fát vagy tőkét nevetségnek okáért megemeltetnek, vagy egy helyről más helyre vitetnek. A csinosabbak az olyan személynek zsebjébe egy kis forgácsot, szilánkot vagy zsindelet tesznek, sőt affélét levelekbe s cédulákba is zárnak. Illyenkor a' csinál legtöbb nevetséget, hogy a furcsa emberek miképpen fortélyoskodnak, hogy vigyáznak magokra, s hogy szedődnek rá s a többi

¹¹⁴ AUGSPURGI LÁNCOK. - Ollyan finom, apró láncocskát csinálnak az augspurgi mesteremberek, hogy azzal a balha lábát is megköthetni, s ha a balha ugrik, utánna rándul. - Az árra egy láncocskának csak 15 kr.

¹¹⁵ HÁROM-KÉPŰ HECATÉ. A régi mesék szerint azon egy istenasszony az égen Luna vagy a hóld, a földön Diánna vagy a vadászatnak istenasszonya, a pokolban vagy a holtak alsó világában Proserpina, akinek, mint minden odavaló isteneknek, fekete marhákkal áldoztak. VIRGILIUS említi a *Tergeminam Hecaten tria Virginis ora Dianae*, és HORATIUS a *Diva triformis*-t: mert három fejjel festették; közbül állott a leányfő, jobbról a lófő, balról pedig a kutya-fő

¹¹⁶ A MENNYDÖRGÉST jó isteni jelnek tartották a rómaiak, ha BALFELÜL talált imádságokra vagy áldozások idején hallatódni. Erre van itt a célozás; valamint több régi pogány ceremóniákra, kivált amellyek a rómaiaknál megváltak: de mindazokat bajos volna illyen szűk helyen eléggé megmagyarázni az azokban járatlanoknak. - *Virgiliusnál, Aeneis Liber 11. versus 693.* az Anchises imádságára... *Intonuit laevum*

HARMADIK KÖNYV ÉJFÉLIG

Summaya. Mikippen az Dorotthia Kisz Azzon az tamétalan Zűzekvel thábort yáratván és Carneval Vitézeivel zertelen nagi hada lén; mell Kőnivnec is alkalmatosságával ki s mit tött? avagi chinált? avagi niert és vezőtött ligien; zeep rendvel voltakippen megh írván látod.

Így lévén, Dorottya kiment a szálába,
Ahol a tánc vala legszebb divatjába.
Az urak, a dámák a kölcsön vígságban
Képzettek magokat bódogabb világban.
Más pedig, akinek a jövő munkára
Szüksége volt teste-lelke nyúgalmára,
Édesdeden pihent, még a tölt hóld haladt,
A jóltévő álmom superlátja alatt.
Csenedség volt: csupán a muzsikahangok
Mozgatták az üvegtáblát s a firhangot,
S a dobogó lábak zörgettek taktusra
A fél-szenderedett éjji Zefirusra.
A kastély ekhózott az örömlármával;
A cseléd, a vendég, az úr a dámával
Játszott, tréfált, táncolt, vígadtt az udvarban,
A nagy palotában, tornácban, pitvarban.

Csupán Dorottyának kóválygott a feje,
Kit megvesztegetett az Éris mételye;
A mord indulatok szívében s amegett
Mind elterjesztették a bús fergeteget.
Nem lelvén már kedvét, dúlt-fült ő magában,
S belévágta magát egyik zúgolyában
Egy bőrkanapéra, hol némán vesztegelt,
És lelke a harag sovány mérgén legelt.
Most egyszer lehetett látni valahára,
Hogy ő piros színt is vehetett magára;
De az ő pirossa hamar elenyészett,
Pirja kékké, kékje hamar sárgává lett.
Láttatott szája is beszéd formán tenni,
De annak nehezebb vólt értelmét venni,
Mint amit a Delphis vén Pythiája mond,
Ha Fébus meglepi, jövendő, s félbolond.
Egyszerre felugrott az ágyszékről, készült,
Meg akart indulni - s újra a székre dült.

Adelgunda hozzá méne. - „Jókor jövé! -
Mond néki Dorottya, - lelkem újjonnan él.
Titkot közlök véled; szíved legyen helyén, -
Gyere e szobába, - jöttél jóidején.
Gyér hamar, - ne késsünk - titok - jól esmérlek;
De hídd bé magaddal Orsolyát is, kérlek.”
Orsolyát behíttá, s a muzsikaszónál

Eltűnt a három vén az oldalajtónál.
Így mennek a három fúriák morogva,
Csókoló kígyókkal s egymást kézen fogva,
Tulajdon anyjoknak örök homályjába,
A Styx mellyékének egyik barlangjába,
Mikor a királynak s népnek esztét veszítik,
Rá a hadat, pestist és veszélyt terjesztik.
Így lépdegél együtt a három párka is,
Az öreg Atropos, Clothó és Lachesis,
Kiki a szerszámot vívén a markába,
Az élet és halál fonószobájába.

„Édesim! - Dorottya nékik így beszélt:
Sorsom keserűség, s tiétek köz velle.
Az én fájdalmamból ti is részt vehettek,
S feltett szándékomban méltán segíthettek.
Bosszúállás tüze perzseli mellyemet,
A méltatlan szégyen elfogyaszt engemet,
Halált s elégtételt szomjúznak csontjaim:
Rajta! ne késsünk már, szenvedő társaim!
Duplázzuk meg azt a csúfot az ifjaknak,
Amit már ennyiszor reánk raktak, s raknak.
Kevélységek szarva szinte az égig ér,
Annyi esztendőktől fogva bennünket vér;
Törjük le, s nyerjük meg érdemlett becsünket -
Csúfjuknak tárgyává tettek már bennünket!
Éreztessük vélek, melly súlyos a harag,
Mellyet a megvetett asszonyi szív farag,
S melly érzékeny bosszú, mellyet a megsértett
S gyalázott szerelem önnön magáért tett. -
Tudjátok, hogy itt a Fársáng; jól láttátok,
Melly vad és goromba volt hozzám s hozzátok;
Láttátok, melly víg volt szomorúságunkra,
Melly büszke és szúrós csúfoltatásunkra,
Ugyan lehetne-é néktek rá nem állni,
Ha e tanácsomat mérészlem ajállni,
Hogy az ő örömét fordítsuk bánatra
S duzzadt hegykeségét méltó gyalázatra?
S ha magam elkezdem ez intézetemet,
Lehetne-é néktek elhagyni engemet?
De ám legyen! töllem mind - mind elálljatok:
Magam is indulok. Eljöttek? Szóljatok!”

Az Éris szikrái, amellyek titokban
Eddig a banyáknak szívekben, májjokban,
Mintegy hamu alatt, még benn lappanganak,
Egyszerre kiütvén, lángokká válnak.
„Megyünk - menjünk!” amit mondhattak, ez vala;
Indultak, s mindenik már bosszút forrala.

De Dorottya, ki már haragja tajtékát
Jobban kifőzte volt, így közlé szándékát:
„Nem, nem! gondolkozva kell bánni nagy fával,
Sok kézzel kell nékimenni s sok baltával.
Nagy munkába kezdünk, melly ha végbe mégyen,
Vagy öröm lesz bére, vagy örökös szégyen.
Nékünk is kárt tehet a hebehurgyaság.
Jót, rosszat jobban tud túrni egy társaság.
Előbb is azokkal közöljük dolgunkat,
Kik sorsokhoz fogják mérni a sorsunkat.
Ha egyszer Rebeka s Márta meg nem veti
Zászlónkat, a többi önként is követi.
Mindent, akit velünk a közügy egyesít,
Majd a köz próba is egyaránt lelkesít. -
Ez tehát tanácsom: rajta! ne késsetek,
Minden társainkba olly lelket öntsetek.
Hogy köz gyalázatunk megtromfolására
Kiki a köz munkát vállalja magára.
Töltsétek bé őket belső háborúval,
Carnevál s az ifjak eránt új bosszúval,
Valakiket köztök hajlandóknak láttok,
Magatokhoz vévén, hozzám béhozzátok.
Én addig az egész dolgot megforralom,
Kifőzöm s egyszerre nékik kitálalom.”

Ezt mondván, ama két banyát elereszti,
S zajos szívét újjabb habokba süllyeszti.
Hányja, veti végét, elejét dolgának,
Kivált: miként kezdjen néki a csatának.
A harag, bosszúság gyakran kilankasztja,
S plánumának folytat közbe megakasztja. -
De vídúl, hogy immár dolgai jól mennek,
Mivel néhány dámák nála megjelennek,
Kikkel már Orsolya és Adelgunda szólt,
S kiknek már a szívek a Dorottyáé vólt.
Ezek után több-több gyüle zászlójához,
Újjabb truppok jövé a többek truppjához.
Úgy forrt már a leány s asszony a szobában,
Mint a szentelt szűzek Veszta templomában,
S mint a lefüstölt raj az új kasban belől,
Zúgtak, zsibongottak az ajtón kétfelől.
Könnyű vólt Orsolya- és Adelgundának
Így nevelni számát szoknyás verbungjának;
Mert az asszonyi szív s a leányi elme.
Kivált ha búja van, vagy pedig szerelme,
Az olly ámitónak magát ki- s bénýtja,
Aki eltalálja, hol a dámák nyitja.

Éris sem henyéle a többi társával,
S minden rést és utat megrakott minával.

Most pedig (ki tudná még meg is gondolni!)
Álommézzel kezdi Izráelt locsolni,
Izráelt a bögőst, kit altató méze
Mindjárt a legmélyebb álomra ígéze.
A bögője mellől feldűle Izrael,
Helyét alattomba Éris foglalá el,
S olyan vén zsidóvá válék azon nyomban.
Amilyen rabbi nincs lebergi templomban.
Felveszi a vonót, kapja a húrokat,
Széjjel igazítja s tekeri azokat.
Rajtok száz *discordánt* hangzatokat csinál,
Mellyek bérohanván a fül dobjainál,
A nyugovó lelket úgy felháborítják,
Hogy gondolatjait egymásra zúdítják,
A szép *hármónia*, melly a holt húrokról
Az érző-inakba szállong, és azokról
A lélekbe felhat, s a szívbe bényomúl,
Hogy azt az erkölcsnek szentelje templomúl,
Egyszerre elhagyá a húrt, az inakat,
A lelket, a szívet, - s a jó rend megszakadt.
Jól tudta azt Éris, hogy a szív útjának
Birtokán hatalma van a muzsikának!
Mint a zöld Hortobágy kövér mezejében
A csintalan betyár, ha a szél mentében
Süvegmocskot éget a szalmán vagy pipán,¹¹⁷
Maga meg odébbáll gyalog vagy paripán;
Hiába hangicsál a duda, furulya,
Összebög a marha, megszalad a gulya,
Tehén, üsző egyre szalad a cserénynek,
Van baja, van mérge a szegény legénynek:
Így ama szédítő hangok bűbájára,
Az Éristől titkon húzott muzsikára
Tódult a dámáknak nagyjok és aprajok.
Zűrzavar lett, kiki bámúlta, mi bajok?
Szintúgy törték, nyomták az ajtón magokat,
Otthagyták a táncot s a gavallérokat.

Dorottya már szintén ugrott örömében,
Tajtékba lábbogó szíve reményjében,
S köröskörül nézvén az amazon hadat,
Győzött már előre! nyúzta is a vadat.
A bosszúállásnak, truccnak kívánsága
Benne a legfelsőbb garádicsra hága;
Carnevált már saját lábánál képzette,

¹¹⁷ A HORTOBÁGY pusztáján, melly az úgynevezett Hortobágy folyóvíznek vagyis Tiszaszakadéknak környékén esik a debreceni és újvárosi földön s közönségesen az alföldi legelők körül, szokások holmi pajkosoknak, hogy *pipájokba süveg- vagy kalapmocskot* tesznek, mellynek füstjét ha messzéről a gulya megérzi, szerte-széjjel szaladoz

S mint csókolják kezét az ifjak mellette. -
Gyenge, kevély cipő, ugyan mit nem tennél,
Ha te a süvegnek főhelyére mennél?
Most is te szabsz törvényt ezer galántoknak,
Akik imádói a piciny láboknak:
Sok férjfiész saját Kapitoliomát
Elhagyja, s csókolni leszáll lábad nyomát.

Mihelytt tanácskoztak együtt egy keveset,
Amelly is sok szóval, kevés sóval esett,
És minden bibéjét gyarló szép nemeknek
Illették (de amit a külső füleknek
Nem lehet most nékem előtrombitálni,
Szent titkok! mellyeket tilos profánálni): -
Dorottya kiválaszt egyet nagy felhanggal,
Aki a szálába menjen követ-ranggal
S mondja meg az ottan lévő vendégeknek,
Mi a kívánsága a dámaseregnek.
Rebeka vala ez, a tisztos Rebeka,
Kinek ősz a haja, görbe a dereka,
Ki hajdan magának, most pedig másoknak,
Sok próbán általment kerítője soknak.
Ékesenszólóbb ő, mint akármelly kofa,
Meg is van edződve orcáján a pofa.
Ezt választották ki Dorottya s a szépek.
Hogy az ifjak előtt legyen az ő képek.
Ki is állt nyúlborös szalupban a dada;
Melléje Dorottya még kilencet ada.

Kongott már a szála: nem tudták odaki,
Hogy a szép nimfákat mi a kő hordta ki?
Bent egy-két ifjasszony csak úgy csilleng-filleng,
Mint a szedés után az elhagyott billeng.
S midőn éppen immár azon töprenkedtek,
Hogy a sok dezentír szépek hová lettek,
S egy kurázsiz ifjú szinte már értek ment:
Rebeka s az egész követség megjelent. -
Kacagtak az urak és brávót tapsoltak,
Mert ebből egy jeles maskarát gondoltak.
Carnevál maga is (nem tudta) vígadott,
Hogy a dámasereg illy szép tempót adott.
De midőn azokat különös gálával
Látták vala lenni szeriöz minával,
Nem tudták a dolgot egybe mire vélni,
Mígnem missz Rebeka így kezde beszélni:
„Uracskaim! engem azok küldöttek,
Akiket az Urak meg nem érdemlenek,
Azok, kiket ide hozott ma a szánya,
Az a sok ifjasszony s drága szép leánka,
Kiknek, bár magokat olly nagyra nézik is,

Lába kapcája sem lehetne egyik is.
 Mért vagynak olly nagyra a gavallér névvel
 Ha úgy bemocskolják azt a szilvalével?
 Phi! arra a névre fel sem nyitnám számat,
 Vagy a zsinóros nadrág, ha az ember bászli? -
 Mit ér a fodroshaj? a mándzsét? a tászli?
 A zsinóros nadrág, ha az ember bászli?¹¹⁸
 Pedig melly kényesen-feszesen-begyesen
 Járnak az uracskák végig a *Pártesen*?
 Az Úr is Pozsonyban eleget fentergett:
 Mért nem produkál hát itthon is *Schlossberger*?¹¹⁹
 Azért, mert nem szabad? azért, mert nem illik? -
 Azért, mert az Urak mind csak kákompillik!
 Magok elcsergetik másutt sűgárjokat,
 S itthon még csúfolják a szegény lányokat.
 Kereken kimondom: az Urak s Úrfiak
 Csak ahon nem kéne, ott csintalan fiak. - -
 Ez a locsperdi is, az ebágyról esett,
 Mit tesz? mért jött ide? nálunk mit keresett?
 Léhűtni jött ebbe a kompániába?
 Diktom, faktom! vesszen pokol-kurvanyjába!
 Fárságnak hívatná ő is magát hogy már,
 Pedig pernahájder, gézengúz, koszlobár.
 Mégis ő mér hányni a dámáknak fittyet:
 De megtanítjuk ma ezt a kótyonfittyet.
 Meg! és minden leány fülébe pesel ma;
 Néked szól a lecke, te gizgaz, te selma! -
 De, hogy követségem hosszason ne essék:
 Idejöttöm okát meghallgatni tessék.
 Minden rangú dámák egyes akarattal
 Engemet küldöttek olly parancsolattal,
 Hogy kívánságokat adjam elő pontban
 Az Uraknak; melly is áll e három pontban:
 Elsőben az Urak szabad tetszésünkre
 Ezt a gaz Carnevált adják ki kezünkre;
 Másodszor haladék nélkül felkeressék
 A nagy mátrikulát, hogy megégettessék:
 Harmadszor, valakik most is nőtelenek,

¹¹⁸ BÁSZLI némelly környéken annyit tesz, mint másutt *baszuta*, *liphec*, *pipogya*, és ami odább alább előfordul: *kákompilli* s a többi

¹¹⁹ PÁRTES! SCHLOSSBERG! fájdalom, hogy nagyon is esméretes nevek és helyek, amellyeken való lelki, testi és világi elromlások az ifjaknak nemcsak egy szatiristának érdemlené meg a figyelmét, hanem olyanoknak is, akik vagy könyveikkel vagy hatalmokkal hamarabb fordíthatnak a dolog nevén! - Nem elég a bűnt megtiltani, hanem a bűnnek eszközeit kellene eltörölni; vagy a gyönyörűségeket a virtus kecsegtető eszközeivé tenni. - A legútálatosabb úgynevezett *Kreutzertheaternél* mi közönségesebb fészke és menedékhelye a közönséges bűnöknek? Tegyük virtus oskolájává a theátrumot, s érzékeny ifjainkat bátran vezethetjük akkor belé; a gyönyörűségek nemes érzést fognak benne, mint a Róma és Athéné nevendékiben, felindítani!

Minket *solenniter* mind megkövessenek.
Ha e kívánságot a szála felhagyja
S követő-levelét nékem ki nem adja,
S a mátrikulával ezt a gaz spicbubot:
Ellenségnek tartsa az asszonyi klubot.” -

„Ellenségnek tartjuk az asszonyi klubot;
Magunk közt egyet sem esmérünk spicbubot;
(Illyen választ ada Bordács Rebekának)
Szüksége van nálunk a mátrikulának;
Eb, aki Kenteket, néném! megköveti;
Diktom! s az öreg fart visszacepelheti.”

E szókra az urak mind kacajt ütének,
De a lány-követek felmérgeződének. -
S mihelyest az egész követség-csoporttal
Rebeka visszatért a kerek réporttal:
Seregét Dorottya mindjárt összeszedte,
S egy rendes ármáda formájába vette. -

Nyílj meg most, Helikon! nyílj meg; s ti magatok,
Szép istenasszonyok, előttem dalljatok.¹²⁰
Ti elmondhatjátok, jut is eszetekbe,
Kik állottak belé a leányseregbe.
Kik vóltak vezéri az amazonoknak,
S örök egri nevet kik nyertek magoknak. -
Egy erős négyszegű corpust formálának;
Akik legaggottabb leányok valának.
A sereg derekát ez a népség tette:
Kommandóba őket *Adelgunda* vette.
A két szárnyán álltak, mintegy könnyebb truppan
A fiatal szűzek felkötött szalupban:
E gyönyörű népet vezérelte elől
Magdaléna a bal, *Márta* a jobb felől.
Hátul a vasasok nehezebb osztálya
Az özvegyasszonyok seregét formálja.
Lassú, de kemény nép: reservaként vagynak;
Orsolyát tisztelik vezérlő hadnagynak.
Az avantgárdába, melly mindnyája között
A legkatonásabb formába öltözött,
Azok az eleven freycorok valának,

¹²⁰ NYÍLJ MEG MOST! Helikon! s a többi. Mikor Virgiliusa háborúra felkölt itáliai vitézeket elő kezdené számlálni, így kiált fel egész enthusiasmmal (Aeneis Liber VII. versus 641-646.):

Pandite nunc Helicon, Deae cantusque movete,
Qui bello exeiti reges, quae quemque secutae
Complerint campos acies; quibus Itala jam tum
Floruerit terra alma viris, quibus arserit armis.
Et meministis enim, Divae, et memorare potestis:
Ad nos vix tenuis famae perlabitur aura.

Akik már férj nélkül szülni is tudának.
Friss és gyönyörű nép! fortélyos, vakmerő;
Rebeka vezette, egy próbált hadverő.

Ezek a vezéri s osztályi valának
Ennek a rettentő dámaármádának,
Mellynek fő kormányát Dorottya tartotta,
S mint *general en chef*¹²¹ maga mozdította.
Nem választott ő ki egy helyt egyenessen,
Hogy ahol nagyobb baj esik, ott lehessen.
Tizenkét ősz s próbált banyát melléje vett,
S egy vén guvernántné¹²² adjutantjának tett.
Ekkor az ütközet módját így rendelé,
Hogy a front léptenként menjen eléfelé:
A szárnyi könnyű nép akként fordúlgasson,
Hogy minden sort s rendet zavarba hozhasson.
És a mátrikulát csalfán vagy mérészen,
(Melly a triumfusban legszebb préda lészen)
Kerítse kezéhez az ellenség elől,
Egyszóval vigyázzon minden oldal felől:
A hátúlsó sereg még most szótól várjon,
Minden rést és utat keményen bészárjon:
Most pedig egyszerre az első dobhangra,
Az egész avantgárd¹²³ üssön a Farsangra,
S ha lehet, Carnevált hadifogllyá tegye,
Vagy a mátrikulát kezéből kivegye;
De ha rabbá esik, kedvezzen Hímennek.
Lánc közt is tisztelni kell a rangját ennek.

Mikor a táborban mindent elrende:
Últ egy baldakinra, kit nyólc szűz emele,
S onnan igazgatta a népet, a helyet,
És, mintegy feldmarsal, perspectiva helyett,
Hogy ráügyelhessen a nagy ármádára,
Egy vén pápaszemmet feltett az orrára.
Külön-külön minden vezért és hadnagyot
Serkentgetvén, nekik mindent jól meghagyott. -
„Most már eljött a perc, így szólla nyájához:
Hív barátináim! kezdjünk a munkához.
Csak bátran! velünk lesz a bosszú s szerelem.
Menjünk! már zsebemben van a győzedelem.” -

¹²¹ GENERAL EN CHEF a legfővebb vezére egy sok ezerből álló fegyveres seregnek, akitől függnék osztán minden osztályos generálisok

¹²² GUVERNÁNTNÉ, franciául *gouvernante*, a nagy házaknál a gyermekeket nevelő s az azoknak gondját viselő asszonyszemély

¹²³ AVANTGADE, *elősereg*, előre indított vagy az ütközet elejére állított kissebb sereg

E szókra *Tesztilis* felveszi kezébe
A sereg zászlóját, mellynek a végébe
Lengő pántlikákkal körül koszorúzva
Tintukkal bodrozott főkötő vólt húzva.
Az apróbb zászlók is lobognak szép sorral,
Kiken Vénus látszott, bölcsővel s Ámorral. -
Megindúl a sereg; a selymek suhognak,
A pádimentomon a cipők topognak:
Szikráznak a tüzek a dámaszemekben,
Keblekben kurázs van, fegyver a kezekben:
Harnádel,¹²⁴ strikknádel, ördögpokol-nádel,
Mellynek külömb nemét ma sem számlálnád el,
Almaevő kis kés, etuis-bicskia,
Szemnyilak, csókcsákány, mosolygás-fringia.¹²⁵

A Dorottya gőgös baldakinja megett
Fő hadi-muzsika gyújtá a sereget.
Lizette, a szépen hárfázó *Lizette*
A lányok Fársángi marsát elkezdette:
Mellette a nótán tíz hárfá hangozott,
Húsz tambura s doromb akkompanyírozott.
Mások, vagy letörvén a butellák alját,
Azzal trombitálták a *Lizette* dalját,
Vagy holmi nagy smukkos katulyát tartának
S két frizőr-füsűvel azon dobolának.
Az egész ármáda danolta a marsot,
S úgy tették hangjánál a truppok a marsot.
Éris pedig, szíve teljes örömében
Felemelvén magát pudlis szekerében,
Titkos kacajok közt lebegett felettek,
S denevér-nimfái körülte repkedtek.

Mikor a nagy corpus a szálába kijött,
Már az avantgárda Carneválra ütött,
A pajzán freycorság ötet megtámadta,
Ki kezét, ki haját s köntösét rángatta.
Lármás csivogással mind rá kezdtek esni,
Maga volt s oltalmat nem tudott keresni,
Így jár az a szegény bagolyfi is éppen,
Ki elhagyja enyhős odvat délközépen.
Mihelytt a madarak látják, körülveszik,
Akármerre fordul, meg nem menekszik;
Míg a kányák üzik, a csókák csácsognak,
Cseveg a sok veréb, a varjak kárognak.

¹²⁴ HARNÁDEL s a többi. - *Nadel* német szó, magyarul tűt téssen. Egyszer egy német technologicus könyvben a tűnek huszontkét nemét olvastam meg; pedig sem a hájvarró, sem a bornyomózsák varró, sem még inkább a bocskorfűző tű nem vala meg benne

¹²⁵ FRINGIA. - Ezt a szót a kardvasakra szokták felütni, annak jóságának jeléül és bizonyosságául

Csúfolja, csipkedi, rángatja mindnyája,
Tele a tollával mindeniknek szája.

Már a nagy sereg is a csatapiarcot
Magának foglalván, elkezdte a harcot.
A bal szárnyon álló könnyű nép sok szűzzel
A mátrikulára ütött kemény tűzzel.
Hímen felkiáltott: „Urak! ne hagyjátok!
Most a mátrikulát mindjárt nem látjátok.”
Ezt a gavallérok hallván, odamennek,
Hogy segítségére legyenek Hímennek.
De már akkor körbe fogta a lánycsoport,
Verték a széjjelhányt székek között a port.
Szörnyű a zaj s lárma. Ezek megragadják
Híment és a könyvet, amazok nem hagyják:
Most ezek hányják el a széktől azokat;
Majd azok nyomják el onnan a lányokat.
Fillisnek már a könyv éppen kezében volt;
Kiáltott a sereg, a győzőnek tapsolt:
De alig csípte meg *Károly* egy keveset,
Elejté a könyvet, s a' lábára esett.
Odaugrott *Károly*, a prédát már hozta:
De *Rozinka* ötet agyoncsiklandozta.

Másfelől az ifjak, e szép harc neszére,
Indulni akartak Hímen védelmére:
De a könnyű sereg jobb szárnyával Márta
Kirukkolt, s előlük az utat elzárta.
Keresztül próbálnak az ifjak rontani:
De ennyi szép ellen ki tudna állani?
Egyedül maga vólt olly gavallér *Albert*,
Hogy annyi amazon ellen indulni mert.
Thrézi ellentállott: de egy pillantása
A szép szűz szívében halálsebet ása.
Visszapillantott rá haldokló kedvese,
S a sebhedt bajnok is a földre leese.

Ez esetre a harc nagyobb tüzet kapott.
Felzendült mind a két népség s összecsapott.
Csatáztak a merész dámák az ifjakkal
Szerelem mérgébe mártott szemnyilakkal,
De a kézszorítás és sóhajtás heve
Sok szépek szívében nagy pusztítást teve.
Sok gavallér pénzt is adott a spionnak
S kitudta bibéjét a szép kisasszonnak:
Mellyért az amazon hullott is a harcon,
Koccant a csákány is a keblen és arcon.

Már a gavallérság jóval is innen járt,
Hogy Dorottya arra veté az okulárt.
A legszebb szárny vesztét a baldakinjából

Meglátja s a közép-sereg derekából
Négy erős csoportot kiküld sietséggel,
Hogy a győzött félnek légyen segítséggel.
Kik is kiszégezett pagnéttal kiálltak,
S tűjökkel eleven sorompót¹²⁶ csináltak.
Azonnal Boriska, ezek komendántja,
A gavallérokat olly mérgesen bántja,
Hogy perlő nyelvének s éles szablyájának
Ellene ők tovább már nem állhatának. -
Egy főkötő-spádé vala a markába,
Amellyel úgy szúra Lajcsi nadrágába,
Hogy amint sok tréfás társaságban hallik,
Még most is meglátszik puliderjén a lik.

Ezalatt a harcnak legjobb divatjában
Ámor, ki sohasem nyughatik magában,
Elméjét egy hadi fortélyon hánytatta;
A kis szerelmeket mind öszvehívatta,
Kénkövet, kanócot ásóval, kapával
S a hamar-szerelem friss puskaaporával
Adott a kezekbe, hogy azzal menjenek
A házba, megmondván, mitévők légyenek.
Megértvén Ámornak e parancsolatját
Az apró *minörök*,¹²⁷ a szála padlatját
Mindjárt mesterséges mína alá vették,
A dámák ruhája alját felvetették.
Ah! e sebes tűzláng hányat felpörköle,
Hányat ejtett sebbe, hányat meg is öle!
Sokan, igen sokan, mintegy fél-halottak,
A földre s az urak ölébe hullottak.
A rúgó salétrom minden észet és csontot
Saját forgójából kihányt, széjjelrontott,
S a láthatatlan láng gyújtván a velőket,
Édes csiklandással emésztette őket.
Héj te, ravasz Ámor! miket fel nem találsz?
Egyfelől nem győzvén, másutt is praktikálsz!
Van-e olly rejteke az asszonyi nemnek,
Amellyben nem nyílnék rés a szerelemnek?
Dorottya, kit a láng ama baldakintól
Nem érhetett vala, ment maradt e kintől.
Azért kevés népét ismét serkengette,
Az elszéledteket újjabb rendbe szedte.
Fellobban villogóbb tűzzel a harc lángja,

¹²⁶ *Spanyol SOROMPÓ*nak nevezik a hadi mesterségben azokat a hegyes, vasazott karókból készített és forgatható palánkokat, melyeket a gyalogság elibe szoktak hányni, hogy a lovas nép el ne gázolhassa azt. Németül *spanische Reiler*.

¹²⁷ *MINÖRÖK* a tábornál azok, kik minát ásnak, vagyis akik a puskaport földlyukakba rejtve, azzal az ellenséget vagy annak valamely épületjét felvettetik

Verdesi a padlást a csatázok hangja,
 Szék, asztal zörömböl, a dob, trombita zeng,
 Csizmától, cipőtől a pádimentom reng. -
 Legelőbb is *Rózi*, a legszebb amazon,
 Ecsével szembeállt, s erőt is vett azon:
 Már szinte életét el is fogyasztotta,
 Kiált Ecse: *Pardon!* s a kardját nyújtotta.
 De *Johanna*, kinek rózsákba mártatott
 Orcája született hajnalszint mutatott,
 Johanna újonnan Ecsét megtámadta:
 De orcáját Ecse addig cirolgatta,
 Míg mind elenyészett a Johanna vére,
 S hajnalszíne maradt az Ecse kezére.
 Iromba lett a szép cerussza s miniom,¹²⁸
 Olyan lett a rózsza, mint a sásliliom. -
 Így hálnak el gyakran egy orcafogásra
 Sokan, kik rászoktak a képmázolásra,
 Azok, akik nappal angyali bálványok,
 Éjtszaka lüdercek s merő boszorkányok.

A virgonc *Belinda* szokott tréfájával
 Bordács úrhoz szalad vigyorgó orcával,
 „Mosszió! az Úr is csak kan-életet él:
 Mire nézte most is a fársángot? s nem fél,
 Hogy hadifoglyommá teszem, megköttetem
 S győző-hintóm előtt kevélyen vitetem?”
 Ekkor olly bájoló szemekkel tekintett
 Az úrra, mint Vénus, mikor Márssal csínt tett,
 Az úr mosolyogván a nagy bajusz alól,
 „Eredj, te kis pajzán! - a lyánkának így szól, -
 Tudod, már sok ízben ellenem pártoltál,
 Faludat prédáltam, ismét meghódoltál.
 Kardom most sem tompa, ha tompa, megfenem:
 Hogy mersz, pajkos madár, felkelni ellenem?”
 Így szóllott, és magát a nimfa megadta,
 Tudván, édes iga nyögni őalatta.

Más oldalra *Chlórís*, kinek természetben
 Minden kellemesség volt csak a szemében,
 (Szikrázó nyilat szórt arra, aki nézte,
 Alélt pillantása halkal megígézte;
 De mikor csillogó rezgése szétreppent,
 A nehéz-nyavalya édesen tört mindent).
 Chlórís az ifjakat sebess pillantással
 Sűrűn lövöldöztén, hullatta rakással;
 Kivált rátalálván a deli *Vincére*,

¹²⁸ CERUSSA, tesz fejr festéket, fejr kendőzöt; *miniom* pedig egy neme a piros festéknek. A jóféle orcafestő piros színnek a neve carmin

Ezer tűzkacsintást szórt rá szegénykére.
A triplázott villám elfogá a szemét,
Megelektizálta mindenik tetemét.
Lángolt az orcája, dobogó szíve vert,
Élt még, de nem tudta, s eszméletlen hevert,
Chlórís odaugrott, s a maga csókjára
Kicsalta lelkét is halvány ajjakára. -
Azomban Ámor is a harc közepében
Akhillesként nyargal hadi szekereben,
A szépszemű Chlóríst, ki elandaloda
Holt bajnokja mellett, s nem vigyázott oda,
Chlóríst elütteti a rúdnak végével,
Lerogyik s fekvését festi szűz vérével.
Eltapodta ötet az Ámor szekere,
Átjárta szép melljét, szép hasát kereke,
Így esett el e két bajnok egy csatában,
S mindketten megholtak ők - metáforában.

Ámbátor a fejem toalett¹²⁹ volna is,
Kurtizán mellyemből coquet nyelv szólna is,
Bár próbát romános elmésséggel teszek,
S ékesebben szóllok, mint Hof-maitresszek;
Mégsem festhetem le teljes valójában
Mindazt, ami esett ebben a csatában.
Másként is sok itten, ami titok és szent;
S még a poéták sem tudhatnak itt mindent.

Elég, hogy a dámák, kik bár hullottak is,
Víttak még, és sűrűn hulltak az ifjak is,
Tovább is tüzesen folytatván a harcot,
A gavallérokon tettek sok kudarcot.
Emellett a szegény Fársáng óltalmára,
Ki a sok dáma közt már majd pórúl jára,
Másfelől Hímennek s a mátrikulának
Védelmére számos ifjak tartatának.
Azomban a dámák megmozdíthatatlan
Nagy ármádiája mégis mindúnatlan
Attakban vólt, sok szép ifjnak kárára,
Vagy a két szárnyáról kicsapott portára.
Dorottya mind újjabb csatára rendelte
Vezérit s a lankadt szíveket tüzelte.

Opor, hogy már végét vesse a csatának,
Egy újj stratagémát gondolt ki magának,
Mellyel minden trüppöt zűr-zavarba tégyen,
S Dorottya, a vezér, tehetetlen légyen.

¹²⁹ TOALET. *toilette*, teszen franciául asztalkát, különösen pedig asszonyi ékesgetésre készült kis fiókos asztalt; KURTIZÁN, *courtisan*, udvari ember, hízelkedő, dámák körül hívalkodó; COQUETTE, tetszeni kívánó, színes, mézes-mázos beszédű, szerelemhez értő dáma s a többi

Annyi sok hatalmas szemmel és szablyával
 Szemközt állván, így szólt felséges orcával:
 „Halandó angyalok! kedvelt, szép ellenség!
 Kiket bennünk ural minden érzékenség,
 Kik bírván szívünket a természet jussán,
 Törvényt szabtok nekünk szépségtek trónussán,
 Hogy ellenkezhethénk tovább tivéletek?
 Itt a kéz! itt a szív! csak hogy békélljete.
 Tudjuk, miért vagytok haragban erántunk;
 Mert véletek nagyon hidegképpen bántunk:
 Nohát ezen vétkünk jóvátételére
 Én mint a fársáangi tábor fővezére,
 Még ma egy kisasszonyt kívánok elvenni;
 S tudom, vitézim is mind így fognak tenni -
 De én annak adom cserébe szívemet,
 Aki legelőször megcsókol engemet.”

Édes kotlós anyjok egy kotyogására
 Hogy fut a sok csirke egy szem gabonára:
 Minden kisasszonyok akként tódulának
 Legelső csókjára Opor orcájának. -
 Senki sem ügyelt már zászlóra vagy sorra:
 Isten hozzád jó rend! hajde mind Oporra!
 Szintúgy rúgták egymás cipellője sarkát,
 Tapodták, hasgatták egymás sleppje farkát;
 Az elsők hátrálták az utólmenőket,
 A hátulsók visszahúzták az elsőket;
 Lármáztak, zajgottak, porfelleget vertek,
 Asztalt, széket, bőgőt, cimbalmot levertek.
 Tört a pohár, palack, tányér, táca csörgött:
 Ugattak a pudlik; ajtó, ablak zörgött.
 Ifjúként szaladtak még a vénlantok is.
 Sem hadnagy, sem swardom, sem rend. Sőt magok is
 A baldakint tartó szüzek elfutának,
 S keze, lába kitört marsal Dorottyának.

NEGYEDIK KÖNYV HAJNALIG

Sumaya. Mikippen az vitéz Dorotthia Soc Zűecnec hallatlan kesserűsighire az faidalmos halálval küzködnéc, és hoga mikippen ochódnéc föll, miért hoga Carnevallyal egietemben az Matriculla Sácmánra yutván; mell is tűzvel megh igettetic vala az Carneval penigh megh zabadól vala, mellecnec utánna vödd eződben Kegies Olvasó az Vin Gergőnec bezidit, és a' zépp Venus Isten Azzonnac is mikint történéc az ő ala-zállása ickes Rithmusocval elődben adattatnac.

Mind rátódúla már kíváncsi vágyással
 A dámáknak nagyja, apraja rakással
 Oporra, hogy ötet mindjárt megcsókolja;

De a gavallérság őket meggátolja.
Az ifjak hatszeres *Karéba*¹³⁰ állának
S Opornak eleven sáncot csinálának.
Már egy dámának sincs, akármerre térjen,
Sem rüsse, sem módja, hogy Oporhoz férjen.
Néha erőszakkal rohantak ostromra,
Néha rimánkodtak, sírtak, - de potomra.
És mivel a *karén* által nem törhettek,
Szégyennel, bosszúval hátrálni kezdettek.
Mint vert had, egyenként kiki visszatére
Felsült kívánsággal a tábor helyére.
Ahol már összetört baldakinja mellett
Megsebhedt marsaljok csak alig lehellett.

„Hitetlen nép! - így nyög Dorottya nékiek -
Hát a vitézeknek így kell-é tenniük?
El kell-é hagyniok kiszabott rendjeket,
A fegyvert, a zászlót, a fővezérjüket?
Gyarló nép! egy ravasz ellenség szavára
Úgy kellett rohanni a férjfi csókjára?
Phi! szégyen! gyalázat! gyáva teremtvények,
Kikből így űzhetnek csúfot a legények!
De lám, hívságtokért megvan a jutalom:
Od’ a szép becsület, od’ a diadalom,
Helyébe csak szégyent, kudarcot kaptatok,
S ím, félhóltan fekszem én is miattatok.”

A szégyen és bosszú őket eltöltötte,
Lesütött orcával álltak körülötte,
Dámaszokás szerént sírtak haragjokban,
Átkozván magokat és Oport magokban.
S fájlalván hűséges vezérjeknek estét,
Hószín karjaikra felvevék kék testét.
Bévivék szomorún az oldalszobába,
Ahol helyhez tették puha nyoszolyába,
Vígasztaló szóval, kávéval éleszték,
Szederjes sebeit kötözni is kezdték. -
De néki nem lévén többé bizodalma,
Elnyomván testének, lelkének fájdalma:
„Gyalázatban - úgymond - tovább miért élek?
Inkább becsülettel hal meg a nagy lélek.
Ti, kik okoztátok rajtam e csúfságot,
Hogy tukmálhatjátok énrám e világot?”
E szókra sebéről tépvén a flastromot,
Meg is tette mindjárt a testamentumot.

Öt vén dáma leül a toalettéhez,
Apollónka pennát dug a fél füléhez,

¹³⁰ CARRÉ tesz itten különösen négy szegeletre álló s egy bizonyos helyet békerítő katonacsoportot

A *Schreibkalenderből*¹³¹ a böjtnél kiszakaszt
 Egy tiszta levelet, kétfelé hajtja azt;
 A gyászos íráshoz készül keseregve.
 Dorottya elkezd diktálni heregve: -
 „Én, alább is megírt kisasszony, Dorottya,
 Letelvén világi életem robotja,
 Egyébként ép s csendes elmével diktálom,
 Csak hogy az ifjakat szeretem s útálom.
 Én, mondom, e nemes megyében születtem,
 S eredetet régi törzsök-házból vettem.
 De amellynek bennem magva fog szakadni:
 Jóságomról tehát rendelést kell adni. -
 Elsőben is hagyok kétezer szuverént
 A bécsi *bolondok házá*nak aszerént,
 Hogy fundussok legyen az olyan szűzeknek.
 Kik kosarat adván magok kérőjöknek,
 Mint szokott, örökös pártába sültenek:
 Ezek a bolondok házában éljenek!
 Másodszor: testálok a *szülők házá*ra
 Kilencezer tallért, az ollyak számára,
 Akik csúnyák lévén, vőlegényt nem kapnak,
 S természeti tűzök miatt félre-csapnak.
 Harmadszor: keresett jószágomnak felén
 Egy jó fundációt állítok Pentelén,
 Mellyből esztendőnként megtartván a számát,
 Férjhez kiadjanak tizenkét vén dámát,
 Felén egy *Vesztális templom* építtessék,
 Mellyben húsz vén szűznek lakás rendeltessék.
 De úgy, hogy mindnyája járjon főkötővel,
 Mert igen éktelen jární leányfővel.
 Továbbá, ha ama költő jó kedvébe,
 Aki most itt mulat ebb' a vármegyébe,
 Leírná a dámák mellett tett harcomat
 S hattyúi szárnyain zengné halálomat,
 Minthogy, amint mondják, eddig minden nagyok
 Üressen bocsáták:¹³² néki fundust hagyok.

¹³¹ SCHREIBKALENDERNEK vagy írókalendárjornak hívják a németek a negyedréti árkusra nyomtatott kalendárjomot

¹³² EDDIG MINDEN NAGYOK ÜRESSEN BOCSÁTÁK. - Ha mások ezt mondják, nem jól mondják: mert példának okáért nagyméltóságú gróf *Széchenyi Ferenc* ő excellentiája egy presentben is 100 rf., a *grófnő* ő excellentiája egy ódámért külön 50 rf., ismét méltóságos Gr. *Festetics György* ő nagysága a hadi oskoláról írott ódámért 100 rf., más ízben 25 rf., ismét 30 rf, ismét 40 rf. méltóságos gróf *Erdődi Zsigmondné* ő nagysága 5 vagy 6 sor versemért 12 aranyat, tekintetes nemes Fráter István úr 50 rf. adtak, hogy most másokat ne említsek. Méltatlan panasz az, hogy nemzetünkben Maece-nások nincsenek; vagynak igen is, csak az íróink vagy importunusok ne legyenek, vagy sordidusok. -

Principibus placuisse viris, non ultima laus est.

HORATIUS

Lencseni¹³³ kertemet mezei házommal,
 Minden bankóimat az egész smukkommal
 Adják néki: ebből holtig elverselhet
 S Beócián Parnasz hegyeit emelhet.
 De a buffánomat¹³⁴ mégis Orsolyának,
 A két mopszot pedig adja ki Mártának.
 Végre a széjjeltört baldakin fájából
 S vőlegényt nem esmért nyoszolyám aljából
 Egy *castrum doloris*¹³⁵ készüljön számomra,
 De nevem ne messék kőbe a síromra;
 Netám az utazók, kik ott szájonganak,
 Még holtom után is lyánnak csúfoljanak. -
 Testem pedig a két pázsimhoz¹³⁶ temessék,
 S legalább porom is férjfi porhoz essék. -
 Ezen testamentom végrehajtójának
 REBEKÁT...” E szók még a száján valának: -
 Amidőn Rebeka, ki az elszéledett
 Népet rendbe szedte, s ott kinn verekedett,
 Triumfált sereggel, örvendő lármával
 Béjött a Fársáanggal s a mátrikulával.
 Alig pillantá meg Dorottya félfelől,
 Azonnal olly édes öröm lepte belől,
 Hogy elfelejtkezvén minden fájdalmáról,
 Életről, halálról leugrott ágyáról.
 „Itt vagy! s pedig fogva! élek már, így szólla,
 Hol a könyv? - majd gondot viselek én rólla.
 Élek már! már több írt ne is kössetek rám:
 Mindjárt felöltözöm; hol van, hol a ruhám?”
 Igaz, hogy Dorottya mindjárt megújítja,
 Ruháját rávette, tapsolt s meggyógyula.

Mihelyt Rebekával előbeszélltette,
 Hogy kézre Carnevált miként kerítette:
 Azon tanácskozott a sereg nagyjával,
 Mit tégyen e régen várt hadifoglyával?
 Kik közt arra ment ki a dolog summája,
 Hogy csak hadi törvényt tartsanak reája,
 De, hogy kéznél legyen, csukják bé azomba.
 Bé is csukták ötet kemény áristomba,
 Amelly olly keserves fogház és kaloda,

¹³³ LENCSEN egy puszta Somogyban, Nagyabajom mellett

¹³⁴ A BUFFÁN, magyarul far-dagály, talám a módinak minden bolondsági között legképtelenebb bolondság vala! Ez már kiment a szokásból; de a mopszok vagy a dámáknak ölbéli kis kutyáik mégis a gráciák szolgálatjában vagynak

¹³⁵ CASTRUM DOLORIS nevet visel a nagy emberek halálára felállítatni szokott *gyászalkotmány*, melyben a meghóltak érdemei szoktak példázatokban előadódni

¹³⁶ PÁZSI, franciául page, ollyan nemes gyerkőc, akit a nagyobb udvaroknál nevelnek

Hogy a napfény soha bé nem süthet oda,
Dupla *moldon*-fallal van kerítve körül,
Nehéz hozzáférni, erős köröskörül.
Olly hely, mint aminőn Ulissz hajdanába
A Palládiumért bémene Trójába. -
Mégis mennyi csinos urak s bölcsek vannak,
Akik e fogságba víg szívvel rohannak,
Sőt ezt a fogságot vásárolják kincsen,
S örülnek a rájuk vert erős bilincsen.

Végre megtétetvén rá a szentencia,
Felhossa a setét tömlöcből Lídia.
Kijőve Carnevál a vén porkolábbal
Arany nyakláncokkal megbilincselte lábbal. -
Strimfli-galandokkal jól hátraköttetvén
Két kezét s drabantok között kísértetvén,
S így nem is ügyelvén az ő mentségére,
Ezt a szentenciát olvasták fejére:
*„Sok lévén Carnevál bűneinek száma,
Méltónak ítélte erre minden dáma.
Hogy mátrikulája porrá égettessék,
Maga hóhér által kiheréltetessék.
Menjen véghez. Dátum Kaposvár s a többi,
Dorottyá mint a szék feje és a többi.”*

Ki is ment húsz dáma az oldalszobából,
S rógust rakván a tört baldakin fájából,
A tüzet nagy öröm s tánc közt gerjesztették -
És a mátrikulát hamuvá égették. -
Innen van, hogy ma már nincsen többé vén lány,
Mert az esztendeit más nem tudhatja, hány,
S ha egyszer a képét jól kimázolhatja,
Magát gyenge szűznek szabadon mondhatja.

Már éppen kivitték a szegény Carnevált,
Már éppen fegyver közt a veszőhelyen állt,
Mikor láрма esett ott kinn a pitvarban,
Kiáltanak: tűz van! tűz van az udvarban!
A szobából minden ember kiszalada,
S Carnevál odabé egyedül marada.
Hímen eloldotta a békót lábain,
S a strimflikötőket eltépte karjain.
Akkor vették észre a dámák magokat,
Mikor már szabadon látták a rabjokat.
Késő volt már akkor. Már őket nevette
Carnevál, és magát az ifjakhoz vette. -
De nem tévén a tűz semmi veszedelmet
Szüntetvén a bál is a lármát, félelmet,
Opor úr azonnal kérdezkedett rólla,
Mellyre a lokajja, *Gergő*, ekképp szólla:

„Tens Uram! A casus minthogy hosszas lévén,
És ezek a lányok igen sok csint tévén,
Meg is únván talán a Tens Úr hallgatni:
Méltóztassék vélem egy pipát gyűjtani.” -
„Nem kell; csak mondd, Gergő!” - „Tens Uram, tehátlan
Igazán, hogy minden lyáncseléd orcátlan,
Kivált azok, akik lokajok közt nőnek,
S az úri udvarba csak léhűtni jönnek.
Én ugyan helyet sem adnék egyiknek is,
Ha mindjárt csupádon széllel élnének is.
A konyhára hordják a pletyka beszédet,
Mindég derogálják a férjfi cselédet.
Mindég csak cserfelnek, osztán nyálnak-falnak,
Morzsáját sem látjuk a belső asztalnak.
Csak kurafijoknak szoktak ők duggatni.
Tens Úr! kár ezeket lyányfővel járatni. -
De, hogy egyik szómat másikba ne öltsem
És a Tens Úrnak is úri kedvét töltsen:
Most is, míg az urak ott benn mulatának,
Ni, a szedtevétték mit nem csinálának!
Lecsepültek minden becsületes legényt,
Lajhának, kappannak csúfolták a szegényt.
Ihogtak-vihogtak, nyakunkra tódultak;
Mégkövetem - még a nadrágba is nyúltak.
Nézze csak a Tens Úr, millyen ez a mente,
Nánika a *sterccel*, ni, hogy összekente.
Tens Úr! egy kurvától én ezt fel nem veszem,
A sátisfekciót az Úrért megteszem,
Megőszültem az Úr uraatyja mellett,
De még senki rajtam ilyen csúfot nem tett
Egésszen bolondot csináltak belőlünk,
A mondért, süveget elkapkodták tőlünk,
Azt mondták, hogy jobban illik ökemeknek,
Csak pendely kell nekünk, bodzfa legényeknek.
Még a vitézkötést feltették búbjokra;
Ó, hogy a jégeső verne kobakjokra! - -
Fridrik szakács éppen az ágyon szunnyadott,
Hogy hatodmagával Manci rátámadott.
Leöntötték szegényt; az mégis szerencse,
Hogy veres nadrágát nem érte a lencse!
De bezzeg mikor a fejére tapinta,
Már a haján folyt le a híg palacsinta.
Felugrik haraggal, szidja sok *attá*-val
S bémázolja képét egy tál kocsonnyával,
Tens Úr: azon semmi épséget nem hagyott:
Didergett a kurva, majd hogy meg nem fagyott.
Úgy kellett! magam is nagyon bosszankodtam,
Mégis a kacajtól meg nem tartózkodtam,
Mikor kocsisunkat négyen körbe vették.

Futni akart Jancsi, de nem eresztették:
 A fél sarkantyúja akadt a szoknyába,
 S Kalárral együtt zuhé a csávába.
 Ecse úr hajdúja éppen ott pipázott,
 Mellé suhan két fraj, s mikor nem vígyázott,
 Szájából az égő pipát kitekerték,
 S Uram, még a *Pámpám*¹³⁷ farka alá verték!
 Ne hagyja ked magát, pajtás, felkiáltok,
 Ti is az emberből csúfot mért csináltok?
 E szómra egyikhez a kostökönt csapja;
 A másikat pedig futtába megkapja,
 S úgy szúrja farába a nyúl-ispékelőt,
 Hogy most is keresik a nyúl-ispékelőt. -
 Míg Ferkó egy lészán pihenteti magát,
 Kettémetszik lopva a gatyamadzagát.
 Pakolj, Ferkó! kiált a dévaj nemzetség:
 Talpra ugrik Ferkó; s bezzeg volt nevetség!
 Egy külföldi tarka ánginba öltözött
Francia pázsi volt itt a többek között,
 E' tett nagy zavarást itt a fejrénéppel,
 Új módit kapatott, főképpen a széppel.
 Ritka olly szobalyány, frizérozó s dajka,
 Hogy ne jutott volna néki kalamajka,¹³⁸
 Tán nem is maradtak itt már ollyan frajok,
 Kiknek e pázsival ne lett volna bajok.
 Tens Uram! nem tudom, ki tart ilyen pázsit.
 Nem szeretem benne azt a nagy kurázsit.
 Ragados a módi, kivált ha francia,
 Pedig a magyarnak árt az ő módija.
 Most ugyan még kinn jár a cselédszobában:
 De hátha kedvre kap benn is a szálában?" -
 „Jól van, Gergő! jól van, de a tűz hogy esett?" -
 „Elmondom, méltassék várni egy keveset
 Már semmi csendesség nem vőlt a szobában,
 Állt a patália kintt is a konyhában.
 Már a legénység is nékidühödt, mordúlt,
 Egyszóval a kastély fenékkal felfordúlt.
 Azt mondják, - de arról aláson követem,
 Nem voltam ott, reá meg nem esküdhetem -
 Mondják, gyertyát vagy mit akartak gyújtani,

¹³⁷ PAMPÁM nevű pudlija volt Somogyban egy uraságnak, kinek házánál ismeretségben voltam. Furcsa kutya volt!

Fies nobilium tu quoque PUDLIUM,
 Me dicente. - - -

HORATIUS

¹³⁸ A KALAMAJKA egy szőrből való fényes matéria, melyet kivált régi magyarjaink mentebéllésnek viseltek

Vagy ami kis tűz vólt, azt is eloltani.
Nem tudom, nem láttam; elég az hozzája,
Azt mondják, kiégett a Lízi szoknyája.
Sikóltott, szoknyáját rázta a dévaj szűz,
Egymást érte, szintúgy hullott rólla a tűz.
Ráesett egy parázs a *Pámpám* hátára,
Kifutott ordítva, s ráment a szénára.
Meggyúladt a széna! - Laci szerencsére
Ott feküdt, és álom nem jött a szemére:
Látja, hogy mellette a tűz lángot vetett;
Valami baja vólt, mindjárt nem kelhetett.
Kicsapott már a láng: lármát kiáltottunk:
De ő elóltotta, míg vízért futottunk.
Megszűnt a tűz, mire mi elértünk oda:
Kijött Laci és még - Náni, vagy kicsoda.”

E szókra az urak s dámák kacagának.
Némellyek Gergővel így is tréfálának:
„Bizony, Gergő! a tűz már nagyon láttatott,
Mégis, a jó Laci jó, hogy nem alhatott.
S ekképpen a tüzet hamar mególthatta;
De tudod-e, Gergő! ki distrahálhatta?”
E tréfára Gergő így felelt valódi
Orcával: „Az ollyast vizsgálni nem módi!
Az illy kérdést tartom igen helytelennek,
Elég, hogy elaludt a tűz, hál’ Istennek!
Hát a Tens Urak is és Tens Asszonyságok,
Mikor utóleri az álmatlanságok,
Nem szereznek társat mindjárt distrahálni?
S szabad-é azt osztán másoknak vizsgálni?
Az illy kérdést tartom igen helytelennek:
Elég, hogy elaludt a tűz: hál’ Istennek!” -
Mindnyájan kacagtak e feleletére,
Hihető, jól reá talált a bibére.
Egymást közt sok furcsa tréfára fakadtak:
S az öreg szolgának egy pohár bort adtak.

Szinte helyreállott volna a csendesség,
S meglett volna köztök a kívánt békesség;
A dámák szüntetni kezdték haragjukat,
Nem bántván Carnevált s a gavallérokat:
De - - éj igazán, hogy a háborúságba,
Melly Trójától fogva esett a világba,
Csak belé kell jönni mindég a dámának! -
Most is a’ lett oka az új galibának.
Egy nimfa,¹³⁹ kit Virgil s utánna mindenek
Olyan irtóztató formában festenek,

¹³⁹ EGY NIMFA, KIT VIRGIL s a többi. Lásd Aeneis Liber IV. versus 174. sqq.

Holott, habár néha rémülést hoz is ránk,
 De sokszor angyali orcával jön hozzánk;
 Egy nimfa, kit *Kozma* zengő trombitával,
 Repülő szárnyakkal és felfűtött pofával
 Festett rozsólisos szalmás üvegére,
 Egy *Fama-Volatot* tévén címerére;¹⁴⁰
 Egy nimfa, ki Virgil paraszt idejébe
 Maga hordta a hírt a világ fülébe,
 De most nála bérért szolgálnak, mint úrnál,
 A *Novella, Zeitung, Gazetta és Journal*.¹⁴¹
 Egy nimfa - de ki ne esmerné *miss Fámát?* -
 Újabb zendülésbe hozott minden dámát,
 Mivel elhírlél a bálban egyszerre,
 (Hihető, hogy Éris vette őtet erre)
 Elhírlél, mondom, hogy hallván mindenek
 Carnevál ittlétét, rá felzendültenek,
 Hogy nincs olyan ember, ki rá nem neheztel,
 Mivel ilyen kurta fársággal ereszt el,
 Ameltyben így felsült mindennek a kényje,
 Kinek a szíve fáj, kinek az erszényje.
 Ihon a *tislér* céh hijába fárada,
 Mivel a sok bölcső mind nyakán marada;
 Alig van kenyere s fűtője szegénynek,
 Pedig hetibért is fizet a legénynek.
 Sok szegény varrónék jó bizodalomra
 Megvarrtak húsz-harminc főköttöt potomra;
 Ötöt ha eladtak hat-hét forintjával -
 S még most is adósok a tintuk árrával.
 Majd minden kalmárok bankrótokká lettek,
 Akik sok jegyruhát előre megvettek.
 Így jár a szűcs, szabó s minden mesterember,
 Kiket jó haszonnal bíztatott december.
 Kiváltt a cigányok, a szegény cigányok
 Fájlalják, hogy itthonn vesztek a leányok,
 Minthogy rá nem szokván kaszára, kapára,
 Támaszkodnak csupán a más lagzijára.
 Hát az a sok lezsák eszemiszom pajtás,
 Kiknek csak a tánc kell és a kancsóhajtás,
 Kik ha tivornyázó házat nem találnak,

¹⁴⁰ Hogy a literatúrában még a rozsólisos butellára is kell citálni. Vide sic:

Rosolio di aqua d'oro, all'insequa della
 Fenice in Bologna.

MICHAEL KOZMA. FAMA VOLAT.

- In Bologna: pedig Kozma Mihály, míg élt, budai rozsólisos görög volt. -

¹⁴¹ A NOVELLA, ZEITUNG, GAZETTA ÉS JOURNAL mind olasz, francia és német nevei az újság-leveleknek

Életnek sem tartják: ugyan mit csinálnak?
Hol él most sok szegény svalér¹⁴² e nagy télben?
Aki bablevest is alig kaphat délben;
Mert sem uramöcsém nem tarthat most sok bált,
Sem asszony-húgomhoz leánykérő nem szállt,
Pedig csak olly helyen néha jóllakhatott,
S a két lovacska is abrakot kaphatott.
Sőt még a papság is haragszik reája,
Mivelhogy az idén kevés a *stólája*.

Ezt hírlelvén Fáma s több ilyen formákat,
Ismét zűrzavarba hozta a dámákat.
Dorottya gondolván, hogy majd mellé állnak
Ezek is, és feltett céljában szolgálnak:
Nyúgovó vitézit ismét felzendíté,
S holnapra egy újabb csatához készíté.
Orsolyát, Rebekát s a több vezéreket
Feleszelte, miként rendeljék népeket,
S majd mikor az ifjú urak lefekszenek,
Vélek s Carnevállal mitévők légyenek. -
Mert már a hajnali kakasszó is hallott,
Szőkült már a hideg setétség, s pitymallott.
Megfordult a Göncöl szekere tengelye,
S a késő álomnak eljött az ideje;
A lankadt gavallér rikácsolt a torkán,
Pislogott a dáma, mint a vén boszorkán.

De - midőn már éppen fekünni készültek,
Egy új tüneményen mindnyájan elhültek.
Amint a harmatos rózsákba öltözött
Hajnal már feltetszett a csillagok között,
S erőt vévén a már szendergő éjtszakán,
Besütött a szála keletső¹⁴³ ablakán:
A gyertyák nyomorúlt fényje halványodott,
Tükör, fal és edény öszverózsásodott.
A gyönyörű Foszför¹⁴⁴ ezüst világával
Játszott a bíborba borúlt ég aljával,
S a hó fejér egén elszórá azokat
A ragyogó, kisdéd hajnalcsillagokat.
Úgy tetszett, hogy mintha lassú zengzetek is

¹⁴² SVALÍR vagy Svalje, franciául Chevalier, gavallér, Ritter, nemes vagy nemeskedő

¹⁴³ KELETSŐ vagy napkeletső; keleti vagy napkeleti. Így ejtik ezt néhol magyar hazánkban, és ítéletem szerint nagyon helyesen. Valamint ezekből: *túl, innen, vég, hátul, elől vagy elő, utól, közép* s a többi ezen szók jönnek: *túlsó, innenső, végső, hátúlsó, első, utolsó, középső* s a többi úgy nem tudom, mi okon lehetne kicsúfolni azon helységeket, amellyeknél szokásban vagyon az *északsó, napkeletső, délső, napnyugotső* termináció? Kivált hogy a *só* és *ső* suffixumok mindég helyet jelentő szóhoz ragasztódnak

¹⁴⁴ FOSZFOR, görögül Phosphorus, deákul Lucifer, magyarul hajnalcsillag. Lásd az első könyvben

Jöttek volna onnan, s valóba jöttek is;
Mert egy-két perc múlva mindjárt a mennyei
Karoknak hallattak édes *koncertjei*,
Mellyre az érzékeny szívek megolvadtak,
Repestek a velők vagy elandalodtak.
Örült minden lélek, s örömét mutatta,
Örült, s örömének okát nem tudhatta.
Már a földi fénynél pompásabb világgal
Borúlt el a szála s díszlett méltósággal,
Már a fél-felébredt szellők által hozott
Gángesi kellemes szagtól illatozott:
Midőn egy tündöklő felhő béhempereg,
Gombolyagjain ül a szerelem-sereg.
Maga a nyájason mosolygó Citére¹⁴⁵
Ülvén diadalmi aranysekerére,
A hajnali pompás felhőből kiderül,
S előtte minden fény setétségbe merül.
Tejszín combján játszik nyilazó kis fija.
Kinek szemén tűz van, száján ambrózia.
A felhőnek, mintegy mennyei pázsitnak,
Hajlásin friss rózsák és jácintok nyitnak,
Mellyek Citerének egy mosolygására
Teremnek a hattyúk lábának nyomára,
S rajtok a tetszetes gráciák táncolnak,
Midőn ezer apró szerelmek lantolnak.
Édes ígőzésnek, másnak nevezzem-é
Azt, melly közönséges, és mind a két nemé,
Mikor ők Citére eljöttét érzik,
Sokan ezt hatodik érzésnek nevezik.
Elég, hogy mind az öt érzés részt vesz ebben,
Részt, és semmiben sem vesz érzékenyebben.

Ezt érzé minden szív most is, míg végtére
Így szólít az életet lehellő Citére:
„Halandó szép nimfák! élő templomaim,
Kikben temjéneznék hév indulataim,
Ti, kiknek szemében élet és kedv játszik,
Orcátokon saját képvonásom látszik,
Ti, kik lecsaljátok mennyből a vígságot,
Hogy paradicsommá tegye e világot,
Halandó nimfáim! lejttem hozzátok,
Hogy végezésemnek törvényjét halljátok. -
Az az istenasszony, Citére, én vagyok,
Akinak áldoznak szegények és nagyok,
Ki előtt a király kihág trónusából,
Büszke felségéből s bíbor ruhájából;
Kit jóltévőjének szöllongat szívében

¹⁴⁵ CITÉRE, görögül Cythere, deákul Vénus, a szerelem istenasszonya, ki hattyúkon jár

A hideg vérű bölcs kedvessé ölében,
 Ki jó órát teszek néha a vénnek is
 S a mindennek szűkét látó szegénynek is,
 Ki áldott békóban tartom a szíveket,
 S kedves áldozatra szorítom ezeket.
 Még a *hijéna*¹⁴⁶ is, bár szeme szikrádzik,
 Foga vérbe fered, nékem megjuhádzik.
 Elöttem a *lajhár*¹⁴⁷ friss játékot téssen,
 S e leglomhább állat vidám s virgonc lészen.
 Béborítom a nagy *balénát*¹⁴⁸ lángokba,
 S párt keres a fagyos grönlandi habokba.
 Béonthetem tüzem egy férgecskébe is,
 Bár kicsiny a szíve, s hideg a vére is.
 Sőt bogaracska nöss másik bogaracskán,
 Sok millió nemzik fiat egy fogacskán.
 Egyszóval, nincs állat, mellyben tűz nem érzik;
 Sőt ezt a nem mozgó plánták¹⁴⁹ is mind érzik;
 A pompás *pálmának*, a silány *penésznek*¹⁵⁰

¹⁴⁶ A HIJÉNA egy kegyetlen állat, melyet soha tökéletesen meg nem szelídíthetni. Irtózva kell olvasni, amiket erről az állatról írnak az utazók és természetvizsgálók; aki magyar olvasóim között a hiénáról keveset vagy éppen semmit sem tud, ne mulassa el megolvasni, amit Raff után felőle beszéll tiszteletes FÁBIÁN József úr a *Természeti históriának* (Veszprém, 1799. n. 8.) 497. és 498. lapján

¹⁴⁷ LAJHÁR, Földi és Fábán elnevezések után az a minden állatok közt legtűnyább, leglassúbb és legostobább négylábú állatocská, melly görögül *bradypus*, deákul *ignavus* vagy *tardigradus*, franciául *paresseux*, németül *Faulthier*, az amériakaiaknál pedig a maga sipitnya szavairól AI nevet visel. Minthogy ennek természetét is járatlan olvasóim magyar könyvből is megtanulhatják, útasítom őket az említett Históriajára FÁBIÁN úrnak a 604-606. lap. Vessék egybe ezzel a FÖLDI jegyzését is, melyet a *Természeti História*nak (Pozsony. 1801. 8.) 55-dik lapján téssen, Blumenbach után. Megnézhetni *Johann Friedrich BLUMENBACH'S Handbuch der Naturgeschichte*. IV-te Auflage, Göttingen 1799. 8. Seite 72.

¹⁴⁸ A BALÉN a legnagyobb neme a cethalaknak, sőt a legnagyobb állat a mi földünk kerekiségén; mert 10-15 öl van a hosszúsága, s áltáljában van a teste százannyi temérdekségű, mint a mi ökreinké. Terem az északi és déli Óceánuson; legjelesben pedig az északi pólus felé hajló, kietlen Grönlandiának környékén. - Ennek is egész formáját, természetét és fogása módját megolvashatni *Földinél* 108. és 109. lap., hosszasan pedig *Fábán Raffjának* 589. lapjától egészen az 599. lapig.

¹⁴⁹ Hogy a PLÁNTÁK is szaporodnak, s magvaikból hasonló fajtát tenyésztetnek, azt a paraszt ember is tudja. Hanem, hogy erre a tenyésztésre szintűgy a plántákban is *hím* és *nyöstény* *nemet* állított elő a természet, mint az élő állatokban, azt már nem tudja minden ember. A régi bölcsök valamennyikére sajdították ezt a dolgot; de világosan és határozottan legelőször MILLINGTON nevű ánglus írt a plántáknak nembeli különbségekről. Ő pedig élt a XVII-dik század végén. - A növények nemzőrészei a virágban vagynak. Itt az én verseimnek megértésére elég ennyit tudni; hosszabban ennek fejtegetésébe ilyen helyen nem bocsátkozhatom

¹⁵⁰ A PÁLMA legelső és legszebb, nemesebb, pompásabb neme a plántáknak; a PENÉSZ pedig legutolsó s legsilányabb. Erről méltó lesz tanulatlan olvasóimat a hely szűk vóltához képest megvilágosítani. Azt gondolja a természetet nem esmérő ember, hogy a penész csak valami rusnya por és pelyhes nyálkásság, melly a romlásnak és rothadásnak következése: holott mindaz, ami nekünk ilyennek látszik, egynehány ezer apróplántákból öszvecsoportozott erdőcske, amellynek gyökerei, szárai, ágai, virági és magvai vagynak, s amellyet jó nagyító üvegen szemlélni kibeszélhetetlen gyö-

Fajtái mind az én híremmel tenyésznek.
 Én hozom az ifjú rózsát bíbor színbe
 És a lilomot tiszta muszelinbe;
 Hogy így lakadalmi öltözetben, szépen
 Fogadják el Zefir csókját mátkaképpen.
 Énáltalam élnek s magzanak mindenek,
 Nálam nélkül minden dologok kietlenek.
 Citére vagyok én: ti is mind esmérték;
 Bár szájjal titkoltok, de szívvel dícsérték. -
 Most pedig közzétek jöttem olyan véggel,
 Hogy felváltsam a múlt lármát békességgel;
 Hogy kívánt örömet hozzak le azoknak,
 Kik nyomorúságot képzelnek magoknak;
 És hogy a sok bút, bajt, panaszt eltérítsem,
 S köztetek hatalmam s nevem dicsőítsem.
 Mivel tehát főként azon aggodtatok
 S haddal Carneválra azért támadtatok,
 Hogy kurta a fársáng ebb' az esztendőbe,
 Hosszabbra szabatom azt is a jövőbe.
 Előre titeket assecurállak is,
 Hogy nagyobb divatja lesz a lagzinak is;
 Megvőlegényellik árva nyoszolyátok,
 S éh leányságtokat dosztig tarthatjátok.
 És azok az ifjak, kik most csekély tűzzel
 Láttatnak traktálni akármellyik szűzzel,
 Jövő idén, mintha nem is ők volnának,
 Úgy nekidühödnek ők is a dámának.
 Mert fiamnak, kit most hintóm oldalánál
 Nyilat köszörűlni láttok a fáklyánál,
 Fiamnak meghagyom, hogy minekutánna
 Letett már a nyílról mind Márs, mind Diánna,
 S *frater Schwartztól* fogva¹⁵¹ ezek az istenek
 Kézív helyett puskát, flintát szerzettenek:
 Hányja el nyilait, tegzét, számszeriját,
 Tanúlja meg ő is az artillériát;
 Rakja körül övét apró mordályokkal,
 S löjje az ifjaknak szíveit azokkal;
 Sőt akiknek nagyon kemény a zúzzájok,
 Baka-mangaléttal lövöldözzön rájuk;
 Vágott golyóbissal, tirolisi stuccal

nyörűség. Ha feketedni kezd, jele, hogy megérett, s már veszni tér. Többnyire hamar felnő (nyáron 1-2 óra alatt, ha nedvességet, meleget s rekedt levegőt kaphat), de némelly nemesi esztendő-számra is eltartanak. Van pedig, amint a természetírók számlálják, 15 faja, melly fajok közül némellyiknek egyes szára van, némellyiknek ágas-bogas, háta tartós, kilence múlólag való. Nemi neve Linnénél *mucor* és tartozik a *gombák* rendjébe

¹⁵¹ SCHWARTZ *Berchtoldot* tartják a puska első feltalálójának - Európában. Élt ő a XIII-dik században: freyburgi fi volt és franciscanus barát

Szálljon szembe holmi makacsabb kuruccal.
 Annyi lesz a sebhedt minden palotában,
 Mint az invalidus katonák házában.
 De mégis, ha látom, hogy a lövöldözött
 Szívek sem keresnek írt a dámák között,
 Vagy pedig sebjeiket titkon gyógyíttatják,
 És a leánykérést mind csak elmúlatják:
 Béhozom szokásba (sok már csinálja is),
 Hogy legényt megkérni merjen a dáma is.
 És ha a legénység mégis durva lenne,
 S a kérő leányhoz hozzája nem menne:
 Lehozom az égből *Júnó*¹⁵² virágjának
 Magvait, s kiosztom minden leánykának;
 Tudom, hogy lábrakap a dáma-világban
 Jobban, mint a krumpli már Magyarországon.
 Addig is, mivelhogy a leányéletnek
 Legnagyobb únalmat a párták tétetnek:
 Kimennek szokásból lassanként azok is,
 Sőt lyányfővel járnak még az asszonyok is,
 Itt van egy fő nimfám, ki a nagy világban,
 A mai dámák közt lábra kelt hívságban
 Mindenhatóságát olly nagyra terjeszti,
 Hogy a fél világnak könnyen esztét veszti.
 Ő az, ki a régi nemzeti ruhákat
 Parasztta, és korccsa teszi a dámákat.
 Ő az, ki azokat rakja több formába,
 Mint ami van Ovid *Metamorfózzába*;
 Úgyhogy a dámákról meg tudnád magát is
 Tanúlni a *Linné* Históriaját is.
 Állj meg bár, ne tovább egy fertályóránál,
 Bécsben a Szent István öreg templománál:
 Látsz ott buffánmedvét, tüskés sündisznókat,
 Mesterséges hangon csivogó rigókat,
 Vannak nyaktekercsek, puffadt pellikánok,
 Barázdabillegők, sleppfarkú fécánok,
 Van ott ölni-tanult baziliszkus szeme
 S kivált a lepkének mindenféle neme:
 Mindezek a módi nimfa teremtvényi,

¹⁵² JUNO, amint Ovidius beszéli, magtalan lévén, Jupiter a maga fejében a fegyveres Minervát foganta, kit osztán a Vulkánus kalapáccsa szabadíta ki onnan. Ezen bámulván Juno s hasonló páratlan nemzésre törekedvén, elindult az öreg Oceánhoz, hogy tőle tanácsot kérjen afelől, mi móddal lehetne néki is férjfi nélkül gyermeke. Ez útjában elfáradván, betér Flórához s közli véle szándékát. Flóra a kertjébe viszi ötöt, egy virágot mutat néki, amellyet ha csak újja végével érintene is, azonnal fogadna méhében. Úgy is lett: és Mársot szülte, a hadak istenét. - Más alkalmatossággal, midőn Jupiter asztalánál vendégségben ülne, jól talált lakni mezei salátával, s azonnal megterhesedett. Ebből szülte a hasonlíthatatlan szépségű Hébét, az ifjúság istenasszonyát s istenek pohárnoknáját. - Csudálatos költemény ez, holott a salátának vizes és hideg természete mind a két nemet meddővé teszi!

S a kipallérozott hívság leleményi.
 Ő a találója Auszugnak, kontónak,
 Ő oka számtalan konfiskációnak,
 Ő teremt a földön galánt szegényeket,
*Donna Olimpiát, báró von Nichtseket.*¹⁵³
 Ő az, ki elkezdvén sokszor csak egy kényen
 Henyélő stucceren, egy borbélylegényen;
 Mindjárt sok grófocskák *modernjéhez* állnak,
 Sőt a deákok is abban koledálnak.
 Ő tette Párizst is e szép bolondságon
 Királynévá hajdan szinte fél világon.
 E nagy nimfa által a dáma felkapja,
 Hogy csak patyolatja légyen vagy kalapja,
 Hogy az asszonyok is lányfővel járjanak,
 S még a falukon is erre rászokjanak. -
 Légyetek hát jövő fársángig békével,
 S elégedjete meg Vénus végzésével.”

Ezt mondván, nyájason mosolyga feléjek
 S éltető örömet lehelle beléjek.
 A *gráciák* pedig, óldott övezettel,
 Reájok pillantván édes tekintettel.
 A kellemességnek s élvény¹⁵⁴ ifjúságnak
 Hajnalló felhőjén a hintóhoz hágnak,
 S annak zsámolyánál így szólla *Thália*,
 Thália, a köztök legdélibb grácia:
 „Szépek! ajándékot tölünk is végyetek,
 Hogy e jeles napról megemlékezzetek.
 Termetetek deli, orcátok kellemes,
 Szívetek érzékeny, és elmétek nemes,
 Szemetek tűz légyen, rózsá ajakotok,
 Hulló hó kebletek, muskotály csókotok;
 Vén, komor, formátlan ne légyen köztetek:
 Egyszóval mihozzánk hasonlóké légyetek.”

¹⁵³ DONNA OLYMPIA, egy nagy familiából való, de szegény és büszke spanyol úriasszony a Holberg egyik vígjátékában. Báró von NICHTS a németeknél olyanforma szólás, mint magyarul a Sohonnai vagy Semmiházy uraság

¹⁵⁴ ÉLVÉNY, deákul *vivax*, olaszul, franciául *vivace*, németül *lebhaft*. Ellenkező jelentésű azzal, hogy *halovány, halvány*. A deáknál ezek a grádusok vagynak: *vivens, vivus, vividus, vivax*; az olaszoknál szint ezek; a franciáknál *vivant, viable, vif, vivace*; a németnél *lebend, lebendig, lebhaft*. Nyelvünkben még eddig csak e két szót gyomroztuk: *élő* és *eleven*. Ha azt akarjuk, hogy jövőben a tudományokban, muzsikában, képírásban előbb menjünk: sok szavakra s meghatározott értelműekre kell szert tennünk. Ama két régi szónkhoz hadd járúljon hát hozzá az *élvény*, melly ellen semmit az új vóltán kívül nem vethetni. Ha jól emlékezem, BENKŐ úr valahol ilyenformát akar az *élnék* szóval kitenni. Nagyon helyesen! valamint *fél* gyökértől *félénk*, úgy *él* gyökértől *élnék* jön. Ezt is adjuk a többihez, s nekünk is négy grádusú szavunk lesz az élet ideájára, mint az itt előhozott nemzeteknek. - Aki az új szókat nem tűrheti, mondjon le az új ideákról is. Elég tágas a Caspium homokpusztája! Ott életében sem hall egy új szót is!

E szókra a felhő őket béteríté,
Tetszetes ifjakká tévé s megszépíté.
Ezért olly gyönyörűk a Somogy dámái,
Mert ők a gráciák igaz kópiái.

Dorottya leveté a vénség szőnyegét,
Mint a kígyó szokta téli lebernyegét.¹⁵⁵
Bételének gyenge hússal agg ráncai,
Kinövének mind a harminckét fogai,
Felderült ajakán friss rózsák nyitának,
Szemein idegen lángok lobbanának,
Ősz haja tündöklő bársonnyá barnúla;
Szíve benn repesett, teste megújítja:
Egyszóval belőle - csudáltam magam is -
Delibb dáma válék, mintsem Szemiramis.
Kerekded fara is úgy domboroda ki,
Mintha birsalmából harapták volna ki.

De már a lángok is éppen látszatának,
Mellyeket az égi lovak fúvallának;
Szikrádzott a napnak rúdja a föld felett,
Tűzbe, lángba borúlt az egész napkelet.
Eltűnván a halvány hajnalcsillag szinte:
Népének Citére elkészülőt inte;
Fel is kerekedvén hattyú hintájába,
Fénybe hagyott mindent és ámbróziába. -
De *Ámor*, a szép fény s illat közepéből,
Kiválasztván egypár nyilat a tegzéből,
Ráteszi keményen elhúzott íjjára -
S ellövi Oporra s a *szép Dorottyára*.
Dorottya Oporral mindjárt kezét csapott:
Levágatta tulkát, s hívatta a papot.

¹⁵⁵ Amelly régi bőrét a kígyó tavasszal elveti, az felette vékony, halovány és lenge: a LEBERNYEG ilyen ruhát jelent a magyaroknál; példának okáért a rongyos, kopott, vékony, szélszűrő köpönyeget lebernyegnek csúfoljuk. Deákul és görögül ez a kígyóhártya *syphar* és *leberis*, ahonnan az a példabeszéd is van: *nudior leberide*: nem jól jön-e hát ez a *leberis* magyar nyelven *lebernyegnek*?

[SOMOGYI KÁZUS]

Tegnap Csököl és Hedrehely csaknem üstökbe kapott,
 Egy sem akarván engedni a másiknak a papot.
 Utóljára, hogy egymásnak nem akartak engedni,
 Botra, balaskára kezdett a dolog kerekedni.
 A nagy süvegű csökliek kikeltek eb rendébe,
 Szintén úgy, mint mikor erdőt vágni mentek Gigébe.
 A felpálkázott polgár egymás után topogott,
 A bocskor Hedrehely felé a hó hátán csoszogott.
 Az erdőn által utazván, Kadarkútra bémentek.
 Ott megálltak, Hedrehelybe kettőtől beizentek,
 Hogy mondjanak le a papról, mert ők el nem szenvedik,
 Ha másként nem, Kis Bálintot vérekkkel sem engedik,
 Mellyet a hedrehelyiek amidőn meghallának,
 A csökli deputátusra jó ötvent nyomatának.
 Ezzel botra kelt a falu Csökölnék ellenére,
 Kovácsitól és Gigétől több segítséget kére,
 S a horogi pusztá körül a parasztság öszvegyűlt,
 A merész csökli nép pedig Kadarkútba táborot űlt.
 De mégis, hogy kedvezzenek ők is egymás vérinek,
 Hedrehelyiek bírāja így izent a csöklinek:
 Hát ti lenpogácsán hízott, erdővágó s megcsapott
 Csökliek! nem akarjátok adni nekünk a papot?
 [Hedrehellyel újjat húzni bátorkodik-é Csököl,
 Mellynek paraszt indulatja hamar embert öldököl.]
 Ahol pozdorján rágódik mind anyja, mind leánya,
 Fia, apja rozson leng, teng, menne oda a fránya.
 Nálunk buza ám a kenyér, a bor sem olly kótyonfitty,
 De Csökölnben a visnyei is guter Wein, mert a' sincs.
 Minden termés bőven tölti határunknak mezejét,
 Nincs szükségünk, hogy levágjuk a más falu erdejét,
 De minden módon egy papot jobban eltart Hedrehely,
 Mert mindennel bír, s ami több, derék disznótartó hely.
 Erre egyik csökli esküdt így felelt: Hallják ketek!
 Én a kendtek beszédjére nem sokat felelgetek.
 Ha eltarthatnak egy papot, kendtek, édes emberem,
 Nálunk sem hal ám meg éhen, mert elég széna terem.
 Csököl mindég Csököl marad, Hedrehely csak Hedrehely,
 Kár egy ilyen emberséges embernek olly ronda hely.
 A szóbeszédről már botra kelt volna a lármájok.
 Hanem szerencsére egy szép nimfa szállt le hozzájuk,
 Amellyet minden képírók festenek szűz formába,
 Két szárny lebeg a két vállán, trombita a szájába,

A rozsólisos butellán illyet akárki látott,
Ha gondos szemmel megnézte ott a Fáma-Volátot.
A Hír az: e' beszélte el mind a két fél bírának,
Hogy mi már a végezése Bálintnak s az atyáknak.
E bölcs fejek intézetén nyugodjatok meg készen,
Ugyis a felsőség ellen száz paraszt is mit téssen?
Különben is hajoljanak egymás barátságára,
S kézenfogva menjenek el Bálint nevenapjára.
El is jöttek, Kis Bálintom, a te tiszteletedre,
Mind a két fél ezer áldást kívánván a fejedre,
Amelly áldás miből állott, azt most mindjárt elmondom,
Mert az illyet elmondani másként is az én gondom.
Bálint, élj sok esztendőket örömmel e világban,
Virágozzék édes házad állandó boldogságban!
Élj sokáig hív pároddal, nagyot nőjjön Esztered,
Kedves csemetéd Ádámra üssön, majd ha megnyered!
Légyen teljes vígságtokra ezután is a többi,
Végre a boldog lelkekhez szálljatok fel s a többi.
Úgyis tudjuk, hogy hosszasan köszönnek a parasztok,
Azzal a sok köszöntéssel hát senkit sem fárasztok.
Hanem inkább azt tanácslom, töltsünk bort a gégébe,
Vígadozzunk, amint tegnap s tegnapelőtt Gigébe.
Most pedig len legközelebb, kinek üres glázlija,
Töltse meg, s mondja ezt velem az egész kompánia:
Élj, Kis Bálint! ezt kívánja néked az egész Csököl,
Amellynek kathedrájába már te többé nem pököl.
Élj, Kis Bálint! ezt kívánja az egész Hedrehelyed,
Melly egész életedbe lesz állandó csendes helyed.
Élj, Kis Bálint! ezt kívánja néked az egész asztal,
Amelly benned maga eránt szívességet tapasztal.
Élj, Kis Bálint! ezt kívánják velem együtt mindenek,
Élj, Kis Bálint! élj, Kis Bálint! kedvesid is éljenek!

JÓSEPHA KISASSZONYHOZ

Keljetek fel napkeletnek
Óldaláról, keljetek,
Ti, a bágyadt természetnek
Lelket adó szelletek!

Keljetek fel, ah mit késtek!
Már az a nap itt vagyon,
Hogy gángesi lehelléstek
Erőt végyen a fagyon.

Nyissátok meg napkeletnek
Bársonyszínű ajtaját,
Húzzátok a kikeletnek
Felrózsázott hintáját.

Minden kincsével Flórának
Őfelé szárnyaljatok,
Hogy ott egy szép Gráciának
Csókkal udvaroljatok.

Puha szárnnyal legyezzétek
Szép mellét és homlokát,
Új rózsákkal terítsétek
Lába kedves nyomdokát.

Menjete! - ah, bár elmenne
Ámor is tivéletek
S ama szíven sebet tenne,
Akiért én reszketek.

És akinek szép tüzével
Ha magam kecsegtetem,
Bíztomban minden kincsével
A világot megvetem.

Ó, ha Ámort meglátjátok
Hó nyakán vagy kebelén,
Egypár csókommal adjátok
Tudtára, mit érzek én.

És ha rálő kis nyilával,
Tüstént szárnyra keljete,
S még meleg sóhajtásával
Lelkembe repüljete.

Hogy e nap, melly imádandó
Nevének szenteltetett,
S mellyen kívánok állandó
Egészséget, életet,

Ama szép név innepébe,
Amellyet bálványozok,
Essen szívem szerelmébe,
Akiért sóhajtozok.

Tán e nap a szeretettel
Kölcsön hűségre kelünk,
Mellyet minden kikelettel
Egymás karján szentelünk.

Ah, remélni tán nem szégyen,
Ah, tán erre rámegyek,
Hogy Jósepha enyim legyen,
S én Jósepháé legyek.

1799. március 19.

EGY FIATAL HÁZOSÚLANDÓNAK HABOZÁSA

Szeme nem sír, mégis nedves;
Képe ráncos; foga redves;
Horgas lába tittyen-tottyan;
Sovány fara egyet lottyan.

Mégis, noha hidegvette,
Legényes a szedtevette:
Ó, Uram! őrizz meg ettől
A vasorrú kísértettől! -

Vén ugyan, vén a kurvanyja:
De van ezüstje, aranyja,
Amellybe ha markolhatnék,
Hozzá jobb kedvet mutatnék.

Csak pénzében lennék vice;
Megölelném histórice,
Férje lennék az erszénynek,
E' kén a szegény legénynek!

A SZERELEM TILALMA

Minden érez gerjedelmet,
S én kerüljem a szerelmet?
És csak én legyek hideg?
Hát a szépet
S a faképet
Nem különböztetni meg?

Mért adott ízlést a szemnek,
Kölcsönös búbájt a nemnek,
E világnak bölcs Ura?
Hogy szeressük
S félrevessük? -
Éj, az ám a ha-ha-ha!

Még az ifjúság szememben
Csillog, és virgonc eremben
Véremet jól érzem:
Hát ha ennek
Lángba mennek
Zsúrolási, vétkezem?

[Három ember volt, barátom,
Mind a hármáról a fátom,
Hogy ne éljen, már teve,
Hókus, Bókus,
Pellidókus
Ókegyelmeknek neve.

Ők az ifjaknak tüzeről
És ledér természetéről
Szüntelen zsorváltak,
A világnak,
Dámaságnak
Kancsukái voltak.

Szint' a hatvant érte Hókus,
Hitvesét féltette Bókus,
És magáról egy se hitt.
Pellidókus,
Mint a mókus,
Játsza önnön farka... csitt!]

A HESZPERI MÉHES TÖRTÉNETE

Felállított Ariszt egy méhest nemrég
Heszper vidékébe, ama szép térségen,
Melly egy természeti kies kertet játszott,
De rajta emberi kéz nyoma nem látszott.
Önként kínálkozott vad termékenysége,
Még előre nagyot ígért nyers felsége;
Mint a komor télnek tüskés csipkebokra,
Melly rózsát ajánl a tavaszi napokra.
Sok szép patak csergett gyepes halma között,
De az csak vadon nőtt berkeket öntözött.
Völgyein éltető keleti szél lengé,
De csak faunus-sípek ekhóival zenge,
Mosolygott mindenütt a réti viola,
De reá csak ledér pillangó szárnyola.
Lakta ezt számos nép, de nem mívelé ki,
Mert eledelt messzebb határ adott néki,
Mellynek drága pénzén gyűjté adományát,
S így parlagba hagyá saját tartományát.

Ariszt, - a jószívű, a bölcs Ariszt végre
Ráakadt a pusztára, de bő mezőségre,
És Minerva lévén, mintegy Mentor, vele,
Sátort a veszteg állt mezőben emele.
Egy kisdud hajlékot rakott közepében,
A szelídebb déli verőfény enyhében.
A hajlékhoz élő vízforrást vezetett,
Partjaira körül hársfákat ültetett,
A mező virágait tömöttebbé tette,
S a vad természetet elősegéllette.
Ekkor a rengeteg erdők homályjából,
A redves vénségtől tisztos fák aljából
Egy serény, de durvas méhraját kivona. -

Bongott a szent vénség, - csípett a babona. -
Ariszt csak bátor volt, vigyázó és serény,
Megnépesült hamar az együgyű cserény,
Méhei a szomszéd rétekre kijöttek
S a megharmatozott zanóton függöttek,
Méz-forrás fakadt a heszperi határba,
S ártatlan arany folyt a káka-kosárba.

De ah, igazán hogy valakik használni
Nem tudnak, csak mind kárt kívánnak csinálni,
Csak üldözésre ér a henye gonoszság;
Kenyér nélkül marad a munkás okosság,
És még robotba is nehezen szenvedik
Ott is, hol a kopárt bogácskórók fedik.
Így járt Arisztom is. - Méhének s mézének
Divatjáról mások hírt alig vevének;
Egy része önéki vesszőt s holmit ada,
De a több s vadabb rész ellene támada.
Az egyik vádolá, hogy újságba vágott,
A másik avúlnak monda ez újságot.
Némellyik a messzebb földre igazítá,
Vólt, aki a közjót sértettnek állítá.
Sokan, hogy önéki kárt csinálhassanak,
A köz jó színével több méhest raktanak.
És vagy régiséggel hánytatták magokat,
Vagy gipszből gyúraták népetlen kassokat.
Már egyszer a vidék ura a mezőbe
Illyen méhest hányt el a régi időbe.

PARASZTDAL

Ama fejtér nyárfák alatt,
A part felé,
Sűrű rekettye közt vezet
Egy róna bé.
Ó! mert ez a hely énnekem
Irtóztató;
Ott egy vityilló, abba nyög
A szép Kató.
[Vityilló, nádból kötött gugyilló,
Vityilló, vityilló,
Egyen meg a fejilló].

Hiszen no csendes este van,
Nincs semmi szél:
Mégis hogyan, hogyan rezeg
A nyárlevél.
Ó, szép Katóm! nem reszket úgy
A nyárlevél,
Mint én teérted reszketek:
Hová levél?
[Vityilló...]

Katóm! Katóm! ki sem jöhetsz
Te tán soha.
Úgy bécsukott az a guta
Vén mostoha,
Miólta szép orcáidat.
Szép violám,
Ottbenn az ajtósark megett
Megcsókolám.
[Vityilló...]

T'od, azt hazudtam volt neki:
Csak a pipát...
Hogy a manó el nem vivé
A vén szipát!
El sem hivé, rá sem hagyá
Egy szómat is;
Kikergetett s lelúgozá
Subámat is.
[Vityilló...]

Azólta erre jönni is
Nem mertem én.
Tudod, pemetén jár az a
Puruttya vén.
Csak itt nyögök hozzád, Katóm!
E fák alatt;
Tudom, te is nyögsz a setét
Kémény alatt.
[Vityilló...]

Füstöl, galambom! füstöl a
Kéményetek;
Mert tán bizony nagyon alá
Tüzeltetek,
Héj, héj, az én szívembe is
Nagy tűz vagyon;
Héj, héj azért sóhajtok én
Illyen nagyon.
[Vityilló...]

De még az Isten módot ad -
Tudom, hogy ad -
Kimentlek én, vagy meggebed
A vén anyád.
Ha máskülönben nem lehet,
Felégetem
Azt a vityillót s őtet is
Belévetem.
[Vityilló...]
A szívem is majd meghasad,
Kedves Katóm!
Hogy képedet még csak nem is
Csókolhatom.
Szegény legény vagyok; de csak
Egy csókot adj:
Ihon van a szűröm, nesze,
Gatyába hagyj.
[Vityilló...]
De már reám setétedett
Az éjjel is:
Mégis csak itt kesergek én
Potomra is.
Bús sorsomat kesergem én
S a szép Katát.
Rózsám, aludj helyettem is -
Jó éjszakát!
[Vityilló...]

[ANTAL NAPJÁRA]

ELSŐ NÓTA

Adnotam: A szerencse csak játszik.

Ez örömnök óráján,
Mellybe mindennek száján
A vivátok zengenek,
Mindenek örüljenek,
Múzsák, kik a vadaskertek
Régi helyén laktok, jertek,
Zengjétek ki szóval, lanttal:
Éljen sokáig Antal!
Éljen úri házával,
Az ég minden javával,
Hogy minden bútól mentse
A kedvező szerencse;

Éljen, éljen kedvesével,
Minden úri vendégével!
S valakik itt örvendenek,
Éljenek, mind éljenek!

Urak, asszonyságok, ugyebár jól esett,
Hogy Antal napjával késtünk egy keveset,
Mert ha tiszteletet akkor tettünk volna,
Most ennyi szép vendég itt nem udvarolna.
Mi is ezt illy okon halasztottuk mára,
Hogy ma szert tehessünk szebb kompániára.
Hogy több személy előtt tessék tiszteletünk,
Mellyel illy tisztos úr eránt viseltetünk.
No, hát ha pompátlan hagytuk Antal-napot,
Nézzük Antal-napnak ezt a vasárnapot,
S amit csütörtökön vittünk volna végbe,
Vasárnap tegyük meg e szép vendégségbe.
Ontsunk ezer áldást zengő tisztelettel,
Harsogván a szíves vivátok tucettel.
Egy illy örömnappal örömképpen bánjunk
S Antalkor Antalnak minden jót kívánjunk.
A vígasság minden ábrázatra üljön,
A jókedv a boros pohárba kerüljön.
Aki haza készül vagy pedig szomorú,
Fejébe fonassék tövisből koszorú:
De aki másokkal örvendezve múltat,
Firól fira szálljon benne az indulat,
Hogy unokái is mondhassák, ha meghólt:
Az én atyám s anyám vígszívű magyar vólt.
Habzó glázlikat kell kiinni salvéval,
Ha megárt, öntsük le fekete kávéval.
Táncra kell nógatni az örvendezőket,
Illyenkor kímélni kár a cipellőket.
Ha meleg van, hűtsük limonádé-cseppel,
Mindjárt pávásabban léphetni a sleppel.
Egyszóval, a kedvet kiki úgy megcsapja,
Amint azt mindentől várja Antal napja.
Mi is, az új város domború oldalán,
A múzsáknak szentelt kisdud kastély falán,
Amelly énekeket magunkba zengettünk,
Elhozván Antalnak egy udvarlást tettünk,
S kérjük, hogy azt tőlünk nyájas szívvel vegye,
Amit zeng a Somogy új Helikon-hegye,
Melly is, ámbár nyelvünk hosszasan beszéljen,
E két szóra megy ki: éljen Antal, éljen!
Éljen boldog időt véle az asszonyság

Udvarát boldogság s áldott öröm lakja,
Arany időt érjen, ne légyen salakja,
Betegség ne szálljon házára s magára,

Doktorért ne küldjön soha Kanizsára,
És ha elköltözik késő vénségébe,
Szálljon a szentekkel Ábrahám keblébe.
Azok is, kik néki udvarlást tettek,
Urak s asszonyások, sokáig éljenek.
S hogy a jövő idén ismét recidivát
Ejtsen az örömben: vivát Antal, vivát!

MÁSODIK NÓTA

Már próbánk akár kedves,
Akar hitvány és redves,
Hogy terhekre ne legyünk,
Hazamegyünk.

Ha csekély az ajándék,
Tegye jóvá a szándék.
Még e gyenge
És csak zsenge
Csurgói stuk.

Vélünk ismét mindenek
Új vivátot kezdjenek.
Kívánjunk áldásokat,
Víg napokat.

Éljen Antal párjával,
Éljen egész házával.
Örvendjenek
És éljenek
Mind az urak.

JÖVENDŐLÉS AZ ELSŐ OSKOLÁRÓL A SOMOGYBAN

Hát, múzsáknak szenteltt
Kies tartomány!
Illy számkivetve vólt
Nálad minden tudomány?
Hát csak sertést nevelt-é
Itt a makk s haraszt?
Hát csak kanásznak termett
A somogysági paraszt?
Istenem!
Senki sem
Vette észbe,
Hogy e részbe
Árva még Somogy!

Hány jó ész lett vaddá,
Hogy nem mívelték?
Hány polgár búnyikká?
Hogy jóba nem nevelték!
Dudva lenne a dudvák
Közt az ananász:
Kanász marad, akinek
A nevelője kanász.
Hát már, hogy
A *Somogy*
Illy tudatlan,
Formálatlan,
Kié a hiba?

Debrecen és Patak
Messze estenek
Ide, hol a múzsák
Nem is esmértetnek.
Ami kevés pénz bejött,
Két-három póra,
Nagyobb dologra ment el -
Borra avagy disznóra.
A szegény
Pórlegény
Vagy bodnárnak,
Vagy betyárnak,
Vagy zsványnak állt.

Ó, szomorú sorsa
Egy szép megyének!
Hol a magyar lelkek
Megvetve heverének.
Ó, nem fáj-é a szíve
Minden magyarnak,
Hogy a magyar fiakkal
Gondolni nem akarnak? -
De tán jó
Olly idő,
Mellyben nekünk
A vidékünk
Új Hélikon lesz. -

AZ IGAZSÁG DIADALMA

[Hatalmas Igazság! tekints le papodra,
Ki szent borzadással hág fel óltárodra.
Itt van a jót s gonoszt megméréséklő fontod,
Itt a pallos, mellyel az embervért ontod.]

Igazság! ki bírod hazául a mennyet,
S a földön sem vehetsz szűz orcára szennyet,
Ki előtt reszketve állnak a vétkesek,
Sőt a jámborok is mintegy félelmesek!
Még minekelőtte a halandó néked
Nevet adott volna, állt királyi széked;
És hogy a gonoszság a földet eltelte,
Csak diadalmadat s erődöt nevelte.
Ó, örök valóság! engedd, hadd tiszteljünk
S néked ma innepet és oltárt szenteljünk.
Mi ugyan, megbocsáss, már azt hittük vala,
Hogy számkivetve van a törvény angyala;
Mivel szent templomid földre döntettenek,
Feldúlta oltáridon meghültek a szenek,
Birodalmát a bűn büntetlen tartotta,
Az égre pökdösvén neved káromlotta.
Kijött az álnokság virtus lárvájába
S szelíden csúszott bé trónusod jussába;
Bár a fanatizmust ő mondta, hogy űzi,
Orrán füstölgött a fanatizmus bűzi.
Magát a népeknek szívébe bétolta,
Az Igazság kardját, fontját bitangolta.

Tudod, szent Igazság! tudod mit tárgyazok,
Igazság vagy: magad esméred, kik azok.
Te jól láttál mindent; ó, mért veszteglettél?
Nálad volt az erő: mért nem segítettél?
Ó, mért nem keltél ki, midőn hozzád nyögtünk,
Midőn segítségért sírva könyörögtünk?
Midőn kevély lelke Franciaországnak
Közönséges hadat izent a világnak
És felkeveredvén a népnek sepreje -
Egy sokfejű monstrum, mellynek még sincs feje,
Mellynek szabadsága virít száraz fában
És egyenlősége áll veres sapkában,
Chimérákon töri mámor-lepte fejét,
Maskaráson tölti bolond esztendejét -
Más népeket rablott, pénzét kizsarolta,
Az ember s nemzetek jussait gázolta.

Ím-ím, felriadnak minden tartományok,
Dúlnak a magoknak just formáltt zshiványok;
Elordítja magát a szelíd csendesség,
Felreppen fészkeből a szunnyadt békesség;
Juss, törvény, tisztelet és jó rend megszorúl,
A négy elementum fergetegbe borúl.
Felhőkig göngyölög a megolthatatlan
Tűzláng, és az *éter* közönséges katlan:
Minden vizek árka embervérrel teli,
Márs a vén Óceán hátát megnyergeli:

A föld nyög a roppant táborok súlyjától
S részegül a népek vérének árjától:
A levegő ezer ordítástól bömböl,
A bombikra durrant ekhókra dörömböl.
A kösziklát győző bástyák repedeznek,
A lelövött várak, tornyok töredeznek.
Futnak a porrá lett házból a lakosok,
Csak kéményerdőkké válnak a városok;
A kiraboltatott ártatlanok nyögnek;
A faluk hamvaik között füstölögnek. -
Itt szalad egy özvegy apró árvaival,
Jajgatván, fejére kúcsolt karjaival;
Ott egy halvány asszony megölt férje s atyja
Vérbe, porba kevert testét mosogatja;
Amott az éhkel holt háznép a tűz megett
Egymásra békült szemekkel nézeget.
Illy szívet-borzasztó, illy szörnyű látomást
Ó, hogy nézhettél el ilyen szemlátomást?

Ím, fut a földműves áldott ekéjétől,
Habzik a szőlőhegy a munkás véréből,
Elhallgat műhelye a mesterembernek,
Az úton a meglőtt kalmárok hevernek.
Amott a tanácsos gombolygat praktikát,
A nyavalya töri itt a politikát,
Amott egy factio rontja a másikat,
Az erősebb nyomja itt a gyarlóbbikat.
A földi földije véréből habozik,
Ember az embernek emberrel áldozik!
Ím, a megcsalt népek bilincset csörgetnek,
Európa roskadt oszlopi reszketnek,
A törvények régi gyámjokat keresik:
Eljajdúl a világ és kétségbe esik. - -

Hol valál, míg így dúlt a bűn, inség, halál?
Hol valál, ó, örök Igazság? hol valál?
Talám csak az égben laksz már, csak az égben,
S minket, halandókat, itt hagysz a kétségben?
Ó, ha csak felséges szavad nem ijeszti,
Egymást a balgatag halandó elveszti.
Ne hagyj, szent Igazság, dördülj le az égből
S az emberiséget vedd ki az inségből. -

De mit mondok? ó, de mit mondok ellened?
Élsz még, szent Igazság, él még szent Istened.
Élsz te még, bár a bűn s bolondság káromlott,
Élsz te, s még mennyei széked le nem romlott.
Eddig is csak azért vártál illy sokára,
Hogy térjen a bűnös előbbi útára;
De mivel több vétkeztél vétkekre,
Itt az idő, hogy már hozd őket eszekre. -

Megvan! a büntetés pallosát felvevéd,
A világ nagyjait eszköziddé tevéd! -
De kiket is tudtál volna e mostani
Frígyeseken kívül arra választani?
[Kik méltóságodhoz jobban illenének,
Egy világ dolgában illy részt vehetnének.)
Három nagy császárja a föld öt részének
És egy monárkája Óceán vizének,
Négy fő gyámolai a négy fő vallásnak
Hogyne állhatnának ellent egy romlásnak?
Nem látott még a föld ilyen ellenséget?
De nem is látott illy erős szövetséget:
Róma! szégyenülj meg fényes hatalmaddal,
Mikor minden ország két büszke fiaddal
A Farzal mezein táborba kiszálla,
S az ó-világ egy pár ármádává vála.

Már-már büntetődnek ama gonosztevők,
Ama szép szín alatt fosztó emberevők.
Nem késhetett tovább; kezdik az isteni
Büntető korbácsot hátaukon érzeni.
Már kezdik hűteni az előbbi hevet,
Kezdek már rettegni a császári nevet
Lelkiesméretek belső furdalása
Nézik mint megannyi bombik ostromlása.
Csüggednek, mert benne újabb tüzet nem gyújt
A nemes bátorság, melyet a virtus nyújt.
Látják, hogy nincs ügyök félénk madárkakkal,
S el nem ijeszthetik a szabadságfákkal,
Veres sapka váztól ők meg nem rettennek,
Minthogy Igazságnak harcolnak s Istennek.
Látják, vívniok kell győzhetetlen sassal,
Ki hidrafejeket szedi tűzzel, vassal;
S hogy nem dühödhetnek többé a világon,
S ledűl az Úr előtt a párizsi Dágon.

Ti pedig, világunk négy fő potentáti!
Ti a sértett jusnak bosszúálló baráti!
Fényes trónustokból mendörögjete le
S a kárhozott bűnöst menkövezzéte le. -

*

Győzhetetlen Császár! hazám fejedelme,
Kit lelkesít a hit és törvény szerelme,
Kihez annyi népet, vallást és nemzetet
Láncolt a közjóért lángoló szeretet,
Kiért sok vitéz nép kardokat köszörül
A szabad Dunának mindkét partja körül,
Ki olly fénnel ragyogsz atyáid székében,
Mint a máj nap a tegnapi helyében, -

Kelj fel és sasoddal tétesd fel végtére
A hármass liliom címet a *Luvrére*,
Mellyből kirángatván a Bourbon fiait,
Latrok barlangjává tették szent falait;
Sőt annyi nép édes anyjának magzatja
Lett egy dühös népnek csúfos áldozatja,
Kinek vére kiált a bosszúért végre
Hozzád s az Istenhez, Bécsbe és az égre.
Indulj meg, nagy Császár! indítsd meg népedet;
Néped a sír fog követni tégedet,
Harcra kél éretted, s néki a jutalom
Vagy a halál léssen, vagy a diadalom.
Hazámfiak is, a kardos magyarok,
Kikben még nagy a szív s erőssek a karok,
Éretted őseik lelkébe öltöznek,
S a halál pázsitján bátran megütköznek.
Magyarok Királya! még a nagylelkűség
Él magyarjaidban, él benne a hűség;
Bízd meg nemzetemnek ezt a két virtusát,
S ne féltsd eleidnek örökös trónusát.
Maga adta néked István koronáját,
Örömmel viselte Bécs szelíd igáját,
Őrzötte székedet, fogja is őrizni:
Állandó a magyar, nem szokott módizni. -
Vagy állj meg, királyom, szent trónusod megett,
S nézd el a melletted harcoló sereget;
S örülj, hogy néked fog olly szerencséd lenni,
Hogy a Bourbon nevet fényre fogod tenni,
S ezt írhatjuk rólad a késő világnak:
„Ferenc tett eleget minden igazságnak.”
[Addig is kívánom, hogy az Úr segéljen,
Hogy az én királyom, Ferenc császár éljen!]

*

És te, *Pál*, a muszkák rettenetes cárja,
Ki előtt térdepel két világ tatárja;
Ki a Jeges tenger habját igazgatod,
Az északi pólust pálcádon forgatod;
Te, ki Svécziának partjaitól fogva, -
Hol a cobol-prémű Pétervár ragyogva
Kölcsönözi tőled téli napfényedet -
Túl terjeszted Beering útján törvényedet.
[Te, aki sok vitéz népnek törvényt adál,
Te, kit a szamojéd ural s a kamcsadál,]
Te, ki Nagy Péternek ülsz most a székében
S tőle különbözik csak az egy nevében,
Nagy Pál! Európát zendítsd fel s Ázsiát,
Rettentsd meg dzsidázó népeddel Galliát:
Hadd lássa az Óbi partjának lakossa,

Hogy sasod a pártost miként letapossa;
Hadd legyen távol is híre az osztyáknál,
Hogy nincs átkozottabb nép a franciáknál. -
Ím, a feldúlt világ néked reménykedik:
Szólj, elmegy Szuvarov s győződelmeskedik.
Tudják Martinestye szomorú vidéki,
Hogy látni és győzni egyszerre van néki;
Tudják a törökök, tudják a lengyelek,
Hogy csak triumfusra szállt ki mindég velek.
Csupán hallattára az ő nagy nevének,
Az olasz békók is széttöredezenek.
Így midőn a téli szélvészektől hozott
Hócsoport a bércek csúcsára tornyozott,
Odapillant a Nap, a havak olvadnak,
És morgó árvízzé válván, leszaladnak. -
Oroszok császára! ímhol még markodban
Van e had menköve, lödd ki haragodban.
Verd hadra a Neszter s Visztula városit,
Ültesd fel a rabló Kaukázus lakosít;
S mutasd meg a képzés forró hagymázában
Tébolygó francia népnek valójában,
Melly vitézek azok, kik barlangban laknak,
S millyen veszedelem véteni északnak.
[Néked is kívánom, hogy az Úr segéljen,
Kívánom, hogy Pál cár triumfáljon s éljen!]

Szelim! ki földünknek legszebb közepében
Gyémántképpen ragyogsz az Ozmán székében,
Amellynek zsámolyát három világ tartja,
Mossa márvány talpát hat tengernek partja,
Te, ki kulcsát bírod a szent városoknak,
Te, ki tisztelője vagy a vallásoknak,
Te, a fél napkelet búsultt oroszlánnya,
Nagy Úr! egy nagy vitéz nemzetnek zultánja!
Parancsold fel zászlód alá a népeket,
Tedd gályabércekké a sík tengereket;
Stambul köfalait rendítsd meg szavaddal,
Reszkettesd meg Jaffát s Kajrót hatalmaddal:
Hadd hűlljanak arcra a Jordán partjain,
Kik büszkén gázolnak a népek jussain.
Hajdan Európa kötött szövetséget,
Üldöztél tégedet mint köz ellenséget:
Te állj szövetségbe most Európával,
És kelj ki mellette tűzzel és szablyával:
Hogy triumfust nyerjél egy olly nemzetségen,
Ki nagyobb ellenség, mint te valál régen.
Te csak a Szentföldet fogad el erővel,
Ez minden szentséget rongál délceg fővel;
Te csak birodalmad nagyobbítására,
Ez minden trónusnak siet rontására;

És hogy könnyebb móddal dúlja a világot,
Vakmerőn megtapod minden barátságot.
Régi frigyedet is most azzal hálálja,
Hogy a szép Egyiptom térségét prédálja,
Csúf magyarázatot csinál a Koránból,
Hogy rabot tegyen a buzgó muzulmánból. -
Szedd fel hát az Unna s Eufrát vidékén,
Szedd fel a Szuákem és Kócim környékén,
Szedd fel a pontusi pusztán lovaglókát,
S a pálmafák között sátorban lakókat:
Hűtsd el napnyúgotot az Alla nevére
És a damaskusi kardok pengésére,
Hogy Paris dámái bajnokid rettegjék,
S kisírt szép szemeken a könny cseperegjék,
[Ímé, Európa sok szerencsét kíván,
Ezt kiáltja: Éljen Szelim és a Díván!]

*

Csüggedhetetlen *György*! Óceán félelme,
Te egy ásbestszívű népnek fejedelme,
Te merész szolgája Istennek és jusnak,
Lelkesebbítője a lelkes ánglusnak,
Te ki koronáson üződ a tirannust
S lord-respublikában tartod a britannust,
Engedd meg, nagy Király! hogy, ha már tégedet
Nem tudlak leírni, írjam le népedet;
Mert amilyen a nép, olyan a királya,
A királyt a világ a népben csudálja. - -
És te, dicső sziget! (ki Cézár korában
Olyan esméretlen voltál még Rómában,
Mint most teelőtted György király szigete,
Vagy a te éneklőd hazája s nemzete)
Ha téged említlek: meg ne ítélj engem,
Hogy a római Tameszt izsterezen zengem. -
Néreus karjain enyelgő szűz leán!
Kit térdeplő habbal csókoltat Óceán,
Kinek trónust a mélyly örvényen építe
Jobbágy cselédével az ősz Ámfitrite, -
Zengd ki énhelyettem saját dicsőséged
Amaz öt világnak, amelly ural téged;
Zengd ki azt az okot, miért vagy fegyverbe,
Hogy emberi érzést önts minden emberbe,
Hogy a föld és tenger szódra talpon álljon,
A három India zászlód alá szálljon,
[Hogy a parlamentum, az erős lelku Pitt
Kiáltsa legyen: csitt! azonnal legyen csitt!]
És az ártatlan vér, melyet a bolond ont,
Hassa meg az érted kardoskodó Londont. -
Ó, te a királyok leghívebb pajtása,

Kit nem tántorít meg a sors változása,
Te *vallás védője*! Te, aki tiszteled
A köz igazságot, kezet fogunk veled,
Legtisztább barátja s híve Ausztriának,
Ura két Francország s Ulimaroának!
Rád bizzuk a tengert, a köz-igazságot,
Tanítsd meg az ánglus szívre a világot
[Kiáltsa fel velem minden emberfia:
Éljen György királlyal együtt Britannia!]

*

Ó, vajha Behemót, vajha Leviáthán
Hanggal dördülhetnék végig a föld hátán
Szózatom villámi erővel bírhatna,
Hogy az egyik sarktól a másikig hatna,
Elektrumi szikrát vehetne magának,
Mellytől minden népek megrázattatnának,
Érzené ütésem akármelly szegelet,
S tüzet kapna tőle napnyúgot, napkelet!! -
De mit mondok? hová ragadsz, indulatom?
A világ négy sarkát mivégre zaklatom?
Maga kél fel győzni itt az emberiség,
S talp' alatt semmivé válik a semmiség.
Ímé, a Burbon-ház s a Menny ajándéka,
A negyedik Henrik dicsőült árnyéka
Kiszáll az udvarló szentek pitvarából,
Örök nyugalmának fényes sátorából,
S megmondja népének, hogy mozdíthatatlan
Az a trónus, melyet véd a Halhatatlan;
Inti, hogy szerencsés bűnébe ne bízson,
Kárt szülő ösztövére reménnyel ne hízzon.
Ó, Henrik! előtted tám sírva fakadnak,
Talám hisznek a te atyai szavadnak;
S talám, ha szívedet keresztül verték is,
Ha most unokádnak nyakát metszették is:
Egy szódra feléled a hála őbennek,
S ledült oszlopodhoz melyet verve mennek;
És mint te, úgy megölt unokád is végre
Párizs népe előtt hág a dicsőségre.
[Ez úgyis nem újság, és a franciáknál
Több hősölőt is lelmi Ravajláknál.]
Lám, a Henrik népét megbosszúlta népe,
Eltörtt koronája ismét fényre lépé,
Mebántott hamvait jobbágyi csókolták,
S vérét a trónusra vállaikon tolták.
Nemeslelkű Henrik! megöltek tégedet,
De szét nem törhették királyi székedet:
Utánnad harmadik ama Nagy Lajos volt,
Akinek nevére minden nép meghajolt.

Lajost is megölték szintúgy a gyilkosok;
(Nem a nép, nem a nép, csak némelly pártosok).
De amelly király lett utánna harmadik,
Ki a Lajos néven már tizenennyolcadik,
Második Nagy Lajos lesz Európában,
S dicsőül országol Burbon trónusában.
Szerencsétlen Lajos! te szóltál a Mennyen,
Hogy árva királyi kisasszonyod menjen
Fő örökösödhöz, s eleik trónussán
Triumfáljanak ők a bitangok jussán. -
Mennyei házasság! amellyet magához
Hasonlítok a két sas házasságához,
Amellyben hazánknak a nádorispányja
És az egész észak fényes ragyogványja
A két császárságot atyafivá tették,
S a századok méhét megterhesítették. -
Nagy dolog valóban, s bámulhatni rajta,
Amit senki sem várt, és minden óhajta,
Midőn két hatalom fon olyan kötelet,
Mellyből egy korbáccsa lesz észak s napkelet.
Igazán! többet tesz Ámor kis puzdrája,
Mint az embertelen Mársnak a dárdája,
Ki amíg nyúgoton gyilkol s agyarkodik,
Ámor itt szelíden mindenhatóskodik. -
Édes gondolatim! agybéli magzatok!
Ha lehet, megannyi Pallássá váljatok,
Vegyétek hozzátok a három gráciát
S az Isten újjain játszó hármóniát:
Mondjatok éneket ama két mátkának,
Kiktől új hajnala lett Buda várának,
Mellynek csak azt mondták pusztá düledéki:
„Voltak, de nincsenek Árpád maradéki!”
Csak bajnoki sírkő volt roskadtt teteje,
S egy vitéz testének koronátlan feje;
Mert benne királyok vérségi nem laktak,
Miolta Mohácson hazámnak sírt raktak.
Zendülj meg hát, lantom! mert zeng Buda vára,
Bé ne pókhálózzon e Kupa határa,
Hová, bár hazámban legtúlsó sarkalat,
A budai öröm vívátja elhaladt.
Dalra, gyenge lantom! tolmácsa lelkennek!
Vég részt örömébe egész nemzetemnek,
Melly örvend, hogy az ő nadorja és feje
A legfőbb császárok fia, öccse, veje. -
Igaz, nagy tisztelet a magyar hazának,
Midőn mátkát az ő nadorispányjának
Ajánl a világnak legfőbb birtokossa,
És néki sógora lesz Buda várossa:
De talán néki sem lesz kissebbségére,

Hogy nadorispányné lett itt az ő vére,
S hogy egy nagy császárság illy kisdud országgal
Fogott mostan kezét ez új házassággal.
Úgy van; kisdud ország e haza, de nemes;
Ha szegény is, de sok virtussal érdemes.
Nem csuda hát, hogy Pál méltónak ítélte
Annak lakására, kit leginkább félté;
S hogy a státusok közt legnagyobb Góliát
Fiává fogadta Jesse zömök fiát. - -
[De szűnj meg, kis lantom, csitt a császárokról!
Elszakad a húrod, ne szólj nagy dolgokról.
Elég, éljen Lajos, Lajos leányával,
József nadorispány felséges párjával.]

*

Most, most, Múzsám! ha van benned annyi erő,
Most ragadj trombitát; s légy olyan vakmerő,
Hogy hősies hangot adván gyenge szádnak,
Egy nagy magyar vitézt zengedezz hazádnak.
Báró *Krayt*, - akit a megcsúfoltt békesség
Bosszúllójának szült a vitéz Szepesség.
Ki magyar hazánkból ment Olaszországra,
Olaszországból a halhatatlanságra.
Aki megmutatta, hogy hazánk határa
Nem jutott még ma is a héraók fogytára;
S hogy Mantua vára nem megvehetetlen,
Mikor az ostromló megrettenthetetlen.
De, erőtlén Múzsá! halkal beszélj erről
A főbb poétákhoz méltó, nagy emberről,
Kinek a hír légyen örökös postája
És Virgiliussa a Virgil hazája. -
Te pedig trombitád függeszd fel fűzfára,
És szállj le újonnan a Pindus alá:
Horváthot illet az vagy pedig Mátyásit,
Hogy zengjék a magyar héraók csatázását,
Kik most nagy nevekkal az Álpeszt bétöltik
S elhunyt őseinket magokban felköltik,
És kik, a királyhoz viseltt hűséget
Vérrel pecsételvén, hágják az egeket. -
Elnyomott olaszok! újra éledjétek,
A Kray kezében már eltörtt bilincsetek.
Csókolván fegyverit örvendő dobszónál,
Állítsatok néki oszlopot a Pónál.
Ti is, segítségért esdeklő nemzetek!
A magyar nemzethez haladók légyetek,
Melly nemcsak napkelet ellen oltalmaz,
Mikor vérbe ferdett a két magyar haza,
És több századokig népe és királya
A kereszténységnek volt előbástyája;

Hanem most is, ímé, felkél hazájából,
Kiugrik a szelíd békesség ágyából
És napnyúgot felől oltalmaz titeket,
S terem számatokra bátor vitézeket.
Én hallgatok rólok, ti jól esméritek:
Kicsodák, akiknek ezt köszönhetitek.
Ti láttátok kardra termett sereginket
S apáinkról maradt vitéz tüzeinket:
Ha hát megszorulunk, ti is mutassátok
Azt a jót, amellyel mi voltunk hozzátok.

*

Én pedig, nem tudván zengeni háborút,
Leteszem fejemről ezt a zöld koszorút;
Kraynak és a többi magyar vitézeknek
Szentelvén, ezer jót kívánok ezeknek!

1799. szeptember 24.

[KATA NAPRA]

Micsoda nagy vígság van itt a majorba,
Miért a sövény is úszkál itt a borba,
Hol vette ez ennyi sok úri vendégét,
Kik dosztig locsolják a spongyia gégét?
Nem gondolhatják el a felső városba,
Micsoda trakta van itten a laposba.
Megholt-é valaki, vagy pedig született,
Hogy ennyi szép vendég egy házhoz gyűlhetett?
Midőn így tűnődünk a fundamentumon,
Azt mondja egy hajdú kinn a pódiumon:
„Hán bizony, hogy Kata napján megjelentek
Sok úri vendégek, menjenek be kentek.
Lájék-é, megöltünk tyúkot, ludat, kappant,
Bor is vót, de abba a mi szemünk koppant.”
Így szóllott a hajdú. Itt vagyunk, s ha Kata
Nem bánja, elmondjuk mindjárt adcommatta:
Sajnáljuk valóba, hogy ma még jó reggel
Nem jöhettünk ide éneklő sereggel.
De senki eránta semmit se jelentett,
Hogy még ma Katának tegyünk komplementet.
Pedig olly jó szíve van hozzánk önéki,
Amellyért tisztelik a Múzsák vidéki.
Kár, hogy meg nem tudtuk elébb azt a napot,
Amellybe levegyük nálla a kalapot.
Pedig Kata neve azt megérdemlené,
Hogy a kalendárjom veressel festené.

Hogy így, mint innepet, meg lehetne ülni,
S ne kellene ilyen későn becsődülni.
De semmi, jó neven veszi talám Kata
Azt is, amit Múzsám illy hamar írhatta.
Nem cifra, de szíves a mi tisztelésünk,
Csak tiszta lélekből mondjuk, úgy nem késünk.
Kívánjuk hát, éljen szerelmes párjával,
Éljen nevedékeny három nimfájával.
Éljen sok esztendő gyönyörű napokkal
S vigadjon örökké fent az angyalokkal.
E rövid, de fontos áldásunk summája
Légyen tiszteletünk örökös táblája.
Reggel is csak annyit tudtunk volna tenni,
Nem szükség hát mindég kávéra megjelenni.
Mi, mihelyt megtudtuk, versíráshoz fogtunk
És illy setét este idevancorogtunk.
Mi vissza is megyünk, a többi maradjon,
Szalagja, mentéje kanapéhoz fagyjon.
Egyszóval, úr és pap, ifjasszony, kisasszony
- - a major házhoz mintegy hozzá asszon.
Kinek kedve nem volt, vagy pedig nincs kedve,
Bakkantsa meg hazamentekor a medve.
Ezzel jó éjtszakát kívánunk és Katót
Instáljuk, hogy ő is kívánjon [adiót].

NEMES BÁTORÍTÁS

Szűnj meg az ollyakkal magad is gondolni, barátom,
Kiknek az érdem elég a szidalomnak okúl.
Nem méltók, hidd el, nemes ellenségre az ollyak,
Kikbe paraszt szívvel nemtelen elme szorúlt.
Még sok ezer kutya van, ki az áldott holdat ugatja,
És ki az ártatlant szóba keverni meri.
Ámde számár bögtét a mennyországba ki hallja?
Amint a magyarok példabeszédje tanít.
Légy te bolond, mint ők, vagy bíráj olly kutya-szívve
Mindjárt társ-parolát fognak örökre veled.
Ők az okost, jámbort valahol tündöklenni látják,
Üldözik, és pöffedt kedveket abba lelik,
Hogy nyomorúlt sorsok vinnyóit az égig emeljék
A más érdeminek dült palotája felett.
Tarts vélek és kölcsön segedelmet nekik ajánljál,
Mindjárt megszűnnek lenni csatába veled.
Én pedig azt mondom, hitvány pletykákra ne hajtsál,
Légy ember s iszonyú szíveket óva kerüld.
Légy te az, aki valál: mind megpukkannak irigyid,
Minthogy igaz, mindég győzni fog a te ügyed.

Nagy lélekre szokás alacsony lelkeknek ugatni,
Mert ki mivel nem bír, becsteleníti kívül,
Benn maga mérgétől rongáltatik: én pedig inkább
Szánom az illy embert, mintsem irigye legyek,
Mert ki az égre pököd, maga képét szokja beköpní,
És ki szelíd virtust bánt, maga hírit öli.
Benned az elme serény, a szív jó, rajta barátom!
Mért szomorodnál meg holmi goromba miatt.
Vágd ketté szavait mintegy tréfával azoknak...

A MÚZSÁHOZ

Múzsám, ne csüggedj! bár vak irigyeid
Kancsal szemekkel rád hunyorítanak,
Múzsám, zsinatjokbann az ország
S a tudományok eránt ne csüggedj!

Lát'd! a magános berki homály alól
Míg a babérszál halkal emelkedik;
A nyári gyanták durrogási
Szent tetején magosabbra rázzák;

A téli szélvész mérgei közt örök
Zölddel virítván, fája tövesbedik:
Te is kevély megnyúgovással
Bírd magadat, ha sikolt az aljnép.

Lát'd! integetnek tiszta barátaid;
Nevednek óltárt a maradék emel:
Megpukkad annál a kajánság,
És a halál elalél előtte.

VIRÁG BENEDEK ÚRHOZ

Nékem zöld olajág s rózsalevél fedi
Békés homlokomat, s páfusi lantomon
A mirtusligetek lanyha Zefirjei
Félszunnyadva enyelgenek.

Míg LILLÁNN zokogok s csonka panasszaim
A lágy alkonyodást sírni siettetik:
Szép kínzóm azalatt kedvese karjain
A Cythére lugassa közt

Próbálgatja nevem messze felejteni;
Én sírok, te pedig, zengedező *Virág*!
A zöld Pannoniát s Dácia szüzeit
Új hangokra tanítgatod.

Hallom tárogatód tábori hangzatit,
Hallom Pest fala közt és Buda szirtjain;
Már a Kárpátokat verdesik s a Tisza
Síkján messze terülnek el.

Hallá Élizium berkeiben Horác
Szent árnyéka hazám bárdusa énekét,
És réz piramisán, melyet emelt maga,
Néked fő helyet engede.

Látom lábod alatt a letiportt halált -
Ni, mint küzdik az éj rettenetes fia!
Mint tajtékzik acél ínye, s eszén kívül
Mint ordítja kiverett fogát!

Látá ezt az örök hír: s felemelkedő
Két szárnyára vevé nagy nevedet, *Virág!*
S túl a csillagokon Melpomené fiát
Istenlé diadalmi hang.

Megvan! Győzödelem! Rajta, nemes Magyar,
Fűzz számodra babért s tégy örök oszlopot;
És sasszárnyaidonn engem is, édesem,
A szent Pimpla felé segíts! -

A Nap ködbe borúl, elfogy az Óceán,
A szirtok s a hegyek fellegi bércei
Elmállott hamuvá válnak; az ősz idő
Mindent fékje után ragad:

Eldülnek Babylon tornyai, s nem lelik
Gyémánt jármokat a büszke tirannusok,
A nagy várakat és kis birodalmakat
Vastag rozsda emészti meg. -

Látjátok? vagy erőss rémzetem áltat el?
Látjátok, ki van ott a düledékeken?
Ő az - Melpomené; a befaló Chaósz
Mellén áll, s az ezer veszély

Porja s füstje között, a zavarón belől,
Csendes fénybe ragyog mennyei homloka,
Megtartó szemeket vét Helikon felé;
S élnek lantosi, él *Virág*.

Élnek mindazok is, kik neki templomot
Szenteltek, s kiket a lantosok áldanak;
Él a *keszthelyi gróf*, és az örök napok
Jussán nagy neve tűndököl.

Jer hát, végy te babért, én olajágakat
Fűzök fel: te vitéz tárogatód szavát
Búdítsd, én meg ezüst lantomat izgatom:
Zengjük *Festeticset*, jere!

[HORVÁTH ÁDÁM NEVENAPJÁRA]

Hát még Apollónak nevez engem Apolló fia?
Úgy van, de tán csak trópus ez és költő-licencia.
Mert csak abba egyezünk meg én és a múzsák atyja,
Hogy mind a kettőnk leckéit kevés lélek hallgatja.
Barátom, ez a mi hegyünk csak annyiban Helikon,
Hogy pusztá, s botorkázni kell rajta, mint a másikon.
Csak annyiban nevezhetni ez új várost Delfisnek,
Hogy bódító párája van a szomszéd Mefitisnek,
De amellynek erejétől jövőndöket csak a' mond,
Ki már a Pince-krénéből jól ivott, vagy félbolond.
Hogy vigyem Delfist hozzátok, nagyérdemű barátom?
Holott ahol téged látlak, magát Delfist ott látom.
Csak magamat viszem le hát és arányos szívemet,
S Uram, el nem bocsátlak, míg meg nem áldasz engemet.
Jussod van rá és jussa van magának is Ammonnak,
Kihez engem tanítványi kötelességim vonnak.
Sőt kívánhatják ezt tőlem mind a két hitvesetek,
Kik erántam a jó szívet kölcsön vették tőletek.
Én ugyan még ma jó reggel tettem volna egy ávét,
De ti sem ajánlottátok, én sem iszom a kávét.
Az a Kasztal vígabb elmét csinál a poétába,
Mellyet hegyünkön rúgott ki a Pegáz első lába.
Délben sejtjük meg örömet kedves neved napjának,
Délutánra meg tegyük meg oldalbordád Évának.
Ádám, e szomorú nevet te víggá tetted számba,
Visszahozván az elesett poézist a hazánkba.
Te vagy első ember köztünk, és Ádámja magának,
A kies magyar Helikon szűk paradicsomának.
Élj sokáig, élj olly hosszan, amíg híred fog élni,
Jaj, de úgy halhatatlannak kén' az embert ítélni.
Bízom hát ezt az Egekre, úgyis már elterjedett
Érdemeid századokká csinálták életedet.
Ha majd Illyéssel a virtus diadalmi szekeren
Nyargalni fogsz az ég felé a levegő tengerén,
Bízd rá Elizeusodra a próféták vidékét,
Hagyd itt nála palástodat s lelked kettős mértékét.

1799. dec. 24.

[PÁL NAPJÁRA]

No, most megfordultak igazán a Pálok,
 Melyet hogy nem tudtam, valóban sajnállok:
 Most tehát már egyéb módot nem találok,
 Hanem csak hogy innen házul gratulálok.

Éljen azért Pál úr! s azok is éljenek,
 Kik Pál fordulóján fordulást ejtenek:
 De nékem az urak most megengedjenek,
 Hogy tiszteletekre csak lélekbe' menek.

1800. jan. 25.

VISSZAJÖVETEL AZ ALFÖLDRŐL

Hála, hála az egeknek!
 Végre már megnyughatom,
 Hogy a tiszai tereknek
 Levegőjét szíhatom.

Minden föld ugyan hazája
 A jó embernek: való!
 De mégis születte tája
 Mindennél előbbvaló.

Bár hazánk áldott öletől
 Az okosság elragad:
 De annak édes nevétől
 A jó szív mégis dagad.

Másutt is bőven valának
 Jó napjaim s uraim:
 De csak fültek a hazának
 Szent tüztől csontjaim.

A boldogság kelletén is
 Ültem, mint egy retecen,
 Hogy nem szemlélhettem én is
 Kedves füstöd, Debrecen!

Túlhan a magyar hazának
 Végéről útra kelek,
 S jöttem, amerre szívának
 A hazúl fúvó szelek.

Sok volt a baj s a törődés,
Melly alatt erőm rogyott,
De az édesb képzelődés
Felejtette Somogyot.

Általtem a Dunának
Szökén zajgó habjain
S a Kecskemét pusztájának
Széllel bélelt szirtjain.

A Tiszának sík partjára
Kiszállván a csónakon,
Áldást mondván Dáciára,
Indúltam a lovakon.

Indúltam, mert úgy képzettem
Már mostanság magamat,
Hogy már a jó földre tettem
Jó földön nőtt lábamat.

Egészséggel, szép határa
A Tisza mellyékeinek,
Hol vígan símul nyakára
A földi a földinek.

Úgy is lett, megláttam végre
Azt az áldott Karcagot,
Hol a kún a szép térségre
Halmoz sok száz asztagot.

Itt hosszas törődésemnek
Egy kis pihenése lett,
Vívén egy jó emberemnek
Házához a tisztelet;

Akit régi jótétéért
Lelkem mindég tisztele,
S mostani szívességéért
Tegyen jól az Ég vele.

Kiben idegen színesség
Még úgy be nem költözött,
Hogy a szép magyar szívesség
Eltűnjön a szók között.

Mert ma sok is a szállóhoz
Holmi üres komplement,
S fogjunk osztán a zokszóhoz,
Ha vendég uram kiment.

De engem ollyhoz vezérle
A nyugalmat szerző Ég,
Kinek szavain fejtérle
A magyar őszinteség.

Varróm ez: a szíves Varró,
Kit bármi jó verselő,
Bármi festő és hímvarró
Jól nem adhatna elő.

Elég, hogy kik az országba
Tiszta szívet kérdenek,
Csak Karcagra a Kúnságba
Varró úrhoz jőjjenek.

Mert ki e kis tartományba
Keresztülmenni talál,
Közemberbe, kapitányba
Termés kún szívet talál.

Éljenek ősök portáin
Soká az illy emberek,
Kiknek illy híres és fájin
Mind szívek, mind kenyerek.

Köszönöm a nyugvó szállást,
Tisztelt Varróm! köszönöm:
S hogy áldjam Karcagújszállást,
Ez is egy új ösztönöm.

Karcag, 1800. máj. 9.

LÓCSERE

Hol vagy most, Pégaze! amelly, mint az árnyék-ölelő
Képzelőds érthetetlen hangokon adja elő,
Szárnyas ló vagy, s a bérceket és magas kősziklákat
Megtetéző szárnyaiddon hordod a poétákat.
Melly egy percbe előállasz vickándoza, mint a ló,
Mihelyt nagy fennyen ketyyeget hozzád egy rongyos dalló.
És egy percbe odarántod, ahová parancsolja,
Ha negédes dühödtébe egy-két versét mormolja.
Te, ki ingyen hozod, viszed amaz ingyenélőket
S passus nélkül országokon keresztül teszed őket;
Plútóné ágyasházáig most lekalyimpáztatod,
Majd a csillagokon feljűl felmongolfiroztatod:
Hol vagy most, Pégaze! mondom, állj ide az udvarra,
Vigy el engem, ha tovább nem, legalább Nádudvarra.
Mert nem kapok egy szárnyatlan lovacskát is Karcagon,
Noha elég nyerít itten a kúnsági pallagon.
Igazán hogy nincs Helikon-hegye ezen határnak,
Mert itt a szegény poéták a magok lován járnak.
Te jőjj hát elő, szárnyas ló, te vigyél haza engem,
Hogy majd ha szárnyas hátadon a levegőt kerengem,
És meglátom a kún bírót szárnyatlan lovon menni,

Előtte a kalapom se méltóztassam levenni.
Tudom, hogy ha a kún banya meglát, tehenet fejet
S a garaboncás deáknak önként fog adni tejet.
Jövel, ó szárnyas Pégaze! Végy fel egy múzsák-fiát,
Ki nem a poétás főben kikoholt utopiát,
Nem Parnassust avagy Tempét akar rajtad bejárni,
Hanem Debrecenbe készül, hol rég kívánják várni.
Csak a Veres Toronyig vígy, csak addig, ó, Pégaze!
Te is hipp-hopp hírvél jársz, ó Pégaze, igaz-e?
Jövel! még egyszer szállítlak. - De nem felelsz szavamra,
Jaj, a poétaság mellett rászorúlok lábamra.
Vagy én poéta nem vagyok, vagy azok hazudtanak,
Kik poéta-fővel néked szárnyat s lételt adtanak.
Úgy van! én lemondok rólad. Ebnek kellesz, nem nekem,
Ha már csak Nádudvarig se csalhat el az énekem.
Eladlak. Most úgyis a ló becses, kell a remonda;
Ki magánál nagyobb urat tart lovának, bolond a'.
[Majd ha egy magyar huszár húz farkadra farmatringot,
Nem versre, hanem attára porcogtatod a fingot. - -]
De mégsem adom el őtet. Menjen inkább cserére:
Jusson osztán akár magyar, akár cigány kezére!
Még a nyári vásár úgyis rám nézve soká esik,
Ej, a szárnyas lovat vásár nélkül is megkeresik.
Nohát becsületre méltó kúnsági uraimék!
Mondják meg, hogy aki lovat szeretne cserélni, mék?
Derék ló ez, amit adok. Homerus is ezen járt,
Hogy vénecske, az egy szárnyas lóba nem tesz semmi kárt.
Nem kell ennek sem zabola, sem kantárszár soha is,
Kengyel és sarkantyú nélkül mindent megtesz maga is.
Éjjel, nappal, hegyen-völgyön, vízen egyaránt megyen,
Széllel élván, nem kell róla gondolkodni, mit egyen.
Egy jó lóért elcserélem, vagy ha nem jó is nagyon,
Semmi! csak azt adják kentek, ami kenteknek vagyon.
Nem bánom én, legyen sánta, félszemű avagy görbe,
Csak a lábát tudja bírni, s ne ejtsen a gödörbe.

AZ ELMÁTRÓNÁSODOTT DÓRIS

Dóris! míg úgy virágzottál,
Mint egy májusi szép fa,
Bokrétákat ajánlottál
Minden ifjú hajára.
[Én is, más is szaggathattunk
Rólad friss virágokat,
Árnyékok alatt szíhattunk]
Újító balzsamokat.

De virág-hullta szépséged
Hozván már gyümölcsöket,
Kerülünk, ó, Dóris, téged
S álomtalan csószödet.

Már most csak az ő számára
Kell neked virítani:
Kacsi! a más almájára
Számot sem kell tartani.

A szűz - s mátróna - a szemnek
Vét más-más tekintetet. -
Tavas van a szerelemnek,
Hideg ősz a tisztelet.

Hajdan egy pillantásodra
Mint kótogott kebelünk!,
Most már komoly virtusodra
Bölcs fázással ügyelünk.

Sovány *lelkem* titulussal
Bé kell érni néked már,
Kit mindennapos tónussal
Férjed morog, ügyebár?

Az a boldog kor eszébe
Asszonyságodnak jut-é,
Midőn ledér szerelmébe
Olly sok ifjú tégeté?

Dóris! Dóris! mit nem tettél
Az én lány szívembe is.
Mi valál? de mivé lettél
Szent jármod alatt te is!

Már bút terem barázdáján
Asszonyságod homloka,
Már karcsú nyakad símáján
Hasat ereszt a toka.

Már, ahol domború vóltál,
Lapos vagy és négyszegű:
Olyan állásra hajóltál,
Mint a bögő-hegedű.

Már cédrusa szép testednek
Öles törzsök, nem sugár;
Egy pár narancsa mellyednek
Sárgadinnye-forma már. -

Dóris! Dóris! mivé lettél
Szent jármod alatt te is!
De mit? jaj, akit szerettél,
Hanyatlani kezd az is.

Én is hanyatlok időmmel,
És kergetlek tégedet;
Nékem is roskadtt erőmmel
Szívem meggémberedett. -

Régi lángom elloccsolta
Cipris pajzán gyermeke,
Virgonc kedvem elgázolta,
Csak füstöl szövétneke.

Elmém is, melly hajdanában
Az égnek tág boltjain
Átlövelt egy minutában
A Pégazus szárnyain,

Lassodik, s hogy megjárhassa
A szomszédság völgyeit,
Mankót fog és megolvassa
Minden tippeneit.

Most is, hogy tréfás versembe
Játszhatnak még húrjaim,
Az, hogy ti juttok eszembe,
Régi kedves napjaim.

Sőt, Dóriszám! ha nem vólna
Párod, úgy áldjon az Ég -
Szívem szívedhez hajólna,
S megifjodnám egyszer még.

ÁLOMLÁTÁS

Mit álmodám az éjjel!
Ó, Dóri! mint csudállék
Két domború halomkát
Citére templománál.

Apró Meánderecskék
Kékelnek a virág közt
És egy parányi völgyön
Eltűnnek ágaikkal,
Ahol ti, lány szerelmek
S víg gráciák, cicáztok;
- - - fejéren
Tollászkodó galambid
Cirolgatod, Citére!
Pihegő fuvallatoktól
Habozva lengedeznek
A gyöngyvirág-barázdák;
Felettek a tetőn áll

Egy kláris-oldalú kút
Gyengén körülölelve
Rózsákkal s ért eperrel,
Mellyből az élet áldott
Forrása tiszta mézet
S hősín tejet szivárog.

A rózsakáva mellől
Nyilával a kis Ámor
Rám int; s alélva dülök
Elasticus gyepére;
S azt képzelem magamnak,
Hogy én a Hébe bóldog
Vánkossain henyélvén,
Mint égiek barátja
Nektárral ittasúlok. -

Azomba, Dóri, halld csak!
Ütött az éj, az őrzők
Szavára felriadtam;
S hát - bús fejem borúlva
Van a te [köldöködben.]

AZ ÉN BARÁTNÉM, D. A. QUODLIBETJÉRE

Mi a világ? ha képzelem,
Egy nagy quodlibetnek lelem
Az égi kék szőnyegen,
Mellyben a sok csecsebecsét
S annak kisebb-nagyobb becsét
Nézi a bölcs hidegen.

Holmi tündöklő dibdábót,
A sors számára vett bábót
Itt a Fátum elhinte:
És elrakatta magával
A játszi Harmóniával,
Ki olly szép tündér - mint Te.

AZ ELVÁLÁS REGGELÉN

Távollételembe
Képedet szívembe
Szent bélyegűl viselem,
Ne légy, szép érzékeny,
Te is feledékeny,
Legalább álmodj velem.

IMPROMPTU EGY CSERESZNYEFA LEVELET RÁGÓ HERNYÓRA

Tavaszlott éltem bimbója,
De titkon rágván hernyója,
Korán hervadásra dült.
Hernyóm, kiben gyönyörködtem,
Pillangóvá vált előttem
S frissebb rózsákra repült.

[SZÍVEM TITKON...]

Szívem titkon azt beszél,
Hogy egy szív rá gerjedez:
Ó, nem-magam-nemembéli -
Olvasó! tán te vagy ez!

HÍMENHEZ

Gyanús Hímen! sokan bánják,
Hogy a szívet nyűgbe hányják
Komor fogadásaid:
Édes Hímen!
Az enyímen
Csiklandók szent láncaid.

A HAJÓKÁZÓ ÁMOR

Ámor egy narancshéjjacskán
Fel s alá kormányozott,
S egy szívbe e kis vasmacskán
Kikötni szándékozott:
De a sors szelet indított,
Tengert, mindent rázúdított,
A kis vasmacska eltört,
S szegény Ámor hajót tört!

EGY ELTÖRÖTT VASMACSKÁRA

Arany láncsal kötéllek
Szívemhez, égi lélek!
S a révpartra jutott remény
Vasmacskáján pihentem én:
De jaj! mind a vasmacska,
Mind az arany láncocska,
Mind a reménység oda van,
S ki, mint én, olly boldogtalan?

A HÍZELKEDŐ

Vigyázz! ha a hízelkedő
Rád mosolyog: olly tükör ő,
Kit mindég készen találsz:
Színén lefestve láthatod
Saját rózsás ábrázatot:
De csak míg előtte állsz.

A FIATAL REMÉNY

Reményt reményit az ifjacska
Hányván a sors habja;
Eltört, eltört a vasmacska,
Ímhol a darabja...

A SZÉPSÉG EREJE A BAJNOKI SZÍVEN

[*Questo fu il premio del mio lungo amore.*
Vicini]

Kisasszony!

Sem a hiú kacéroknek, minemű ama záporbeszédű stuccer s amaz agyatlan szép coquette, sem a mély lelkek számára nem írok én: mert ezeket meg nem érdemlem, amazok meg nem érdemlenek. A múzsáknak legjobb baráti a gráciák: én is ezeknek képviselőit keresem fel - akik éreznek, akik gondolkodnak, akik *valódi* nyájasok, és szép orcájokból a szép lélek mosolyog ki - szóval: akik olyanok, mint a Kisasszony,

Die mit dem Gürtel der Venus geschmückt,
Die Seelen fesselt, die Augen entzückt,

hogy itt is az én kedves Wielandom szavaival éljek.

Ami egyszer szép, hogy ne tudná, mi a szép? s ki ítélné meg jobban a mások érzéseit, mint akik magok csupa érzékenyek? Úgyis az asszonyszemélyekkel vélek születik, s a szerencsés nevelés által ingerlőbbé tétetik valamelly kellemetes bizzarria, melly a poétákat férfitársaiktól különbözteti. E különös szimpátia által tehát ha az érzékeny Szépeknek tetszését megnyerem, a természet maga szól énmellettem, s még előre számot mérészek tartani a poéták borostyánjára. -

Me iuvat in gremio doctae legisse puellae,
Auribus et castis scripta probasse mea.

Ha jelenlétemkor nem elég vagyok az ő mulattatásokra, kirepül lelkem testemnek gyalgó kalitkájából, s mint a magános fülemüle, látatlanul zeng ökörlöttök. - És a Kisasszony, tudom, olly kegyes érzésű lesz, hogy néha a külföldi kanárikról nem átalja figyelmét az itthoni bokrok madárkái felé is fordítani.

Mostan pedig e kis ajándékot méltóztassa tőlem kegyesen elfogadni, s megjutalmazni azzal, amit nemesszívű *Borbély*-ja, ezerekért nem adna - - életadó pillantásával... Úgy igyekeztem, hogy belsője, külsője méltó legyen a gráciához, méltó a Kisasszonyhoz. -

Ami magamat illet: az én külsőm olyan, mint a magának hagyott természet; belsőm hasonló a tavaszhoz, melly mikor borongós is, játszik és terem. - Csókolom kezeit!

Miskolc, júl. 25. d. 1800.

Márs megúnván a harcoknak
Orrprűszköltető porát,
Elhagyá a bajnokoknak
Vérbe fördött táborát.

Ama zöld hegyek mellyékén,¹⁵⁶
Hol a nektár csordogál,
Hol a [Zsolca] szép vidékén
Sajó végig folydogál,

Széjjelnézett egy szép este
És olly helyet keresett,
Hol elfáradt vitéz teste
Nyúgodjon egy keveset.

Úgyis *Vayt*¹⁵⁷ jól esmérte,
E hazánk nagy emberét,
Ki felkötötte vólt értte
A nemesség fegyverét.

És aki most azért vájja
Debrecennek dombjait,
Hogy bő étekkel táplálja
Az ágyúk éh gyomrait. -

¹⁵⁶ A miskolci s több magyar nektárt termő hegyek alján fekszik Zsolca, a Sajó vize mellett

¹⁵⁷ Zsolcán lakik üres napjaiban méltóságos vajai *báró Vay Miklós* ő nagysága, császári-királyi ingénieur kapitány, 1797-ben a szabolcsi insurgents nemes seregnek őberstere, most a debreceni és vidékébeli salétromfőző helyeknek birtokossa

Itt akart hát megpihenni
A hadaknak istene,
Únalmára kezdvén lenni
A feldúltt várak szene.

Ruháját leterítette
A Sajó zöld partjain,
Fegyverét a szél lengette
Egy vén fűzfa gallyain,

Mellynek ritkás árnyékára
Lúna ingó fényt vetett,
S a Márs füstös bajusszára
Irtózva tekingetett.

Nyúgodj, szelídíthetetlen
Isten! nyúgodj egy kicsint,
Majd a trombiták kegyetlen
Hangja ismét kardra int.

Nyúgodj! ím a lármás hadnak
Fegyvere most nem zörög,
Csak e patak zúg, s álmadnak
Únszolására csörög. -

De ébredj fel! a cserébe
Egy szép szűz megszólala,
Jön a kedves-kellő *Hébe*!¹⁵⁸
Az ifjúság angyala.

Ébredj! ím, zöld pálmaágot
Tart kezében s hozzád jó,
Hogy a vitéz bátorságot
Benned megtisztelje ő. - -

Úgy van: Mársnak homlokára
Tábori koszorút fűz,
Bíbor szájával szájára
Egypár csókot vét a szűz.

Megkötözi friss rózsával
Vasba burkoltt karjait,
S Vénus övszorítójával¹⁵⁹
Megbékózza lábait.

„Kelj fel, vitéz! (úgymond néki)
Esmérd meg érdemedet,
Ím, a Vénus ajándéki
Megtiszteltek tégedet.”

¹⁵⁸ *Hébe* az ifjúság istenasszonya, ki az istenek asztalán adogatja fel a halhatatlanító nektárt s ambróziát

¹⁵⁹ A görög elmének szép találmánya a Vénus övedzője, szépen leírja *Tasso* is, mikkel piperézte fel Vénus *quel cinto, de quello ella avea il bel fianco succinto*

Felkél a táborok atyja
 E szókra az álomból,
 Hébet gyengén szorítgatja
 És a szép szűznek így szól:
 „Légyen *Borbély* kapitányé¹⁶⁰
 Ez a pálmakoszorú,
 Rózsád a legszebb leányé:
 Engem vár több háború.
 Most jöjj velem.” - E szavára
 Elhagyák a patakot,
 És béindúlnak Zsolcára,
 Hol az a *Vay*¹⁶¹ lakott,
 Ki hajdan mint politikus
 Tündöklött a hazában,
 Most, mint egy magyar Attikus, -¹⁶²
 Nagyobb önnön-magában.
 Kinek szárnya alá vonja
 A magyar Pindus magát,
 A Hegyalja Hélikonja
 Úgy nézi, mint csillagát. - -
Borbélyt, ki már *Zsanétjával*¹⁶³
 Szép reményjét érlelé,
 Nemesszívű barátjával¹⁶⁴
 Mávors éppen itt lelé.
Jósa tartá a leánynak
 S a vitéznek karjait;
 Szól Márs, és a kapitánynak
 Nyújtja pálmaágait:
 „Hozzám mindenkor hív voltál,
 Érdemed már elég nagy,
 Hazádért sokat harcoltál;
 Munkát győztél: ember vagy!

¹⁶⁰ Tekintetes nemes vitéz roffi *Borbély Gábor* úr, becsületből nyugvó császári és királyi kapitány. Itten mint vőlegény

¹⁶¹ Méltóságos vajai *Vay József* úr, császári és királyi tanácsos, ezelőtt a felséges Helytartótanács tanácsosa, most a főtiszteletű Tiszamellyéki Superintendenciának s a nemes sárospataki Református Kollégiumnak fő kúrátor

¹⁶² *Atticus*, római főember, az akkori világ legnagyobb embereinek s a tudományoknak barátja. Egy házi hérós. Midőn az ő élete leírását olvassuk, alig hihetjük, hogy ő ember vólt: illy gyarló, illy *Hobbess* ideájához szító ember, mint a mi világunk fiai

¹⁶³ Tekintetes nemes vajai *Vay Jeanette* (olv. *Zsanét*, magyarosan *Johanka*), a méltóságos Consiliárius úr kisasszonya s a Kapitány úr mátkája

¹⁶⁴ Tekintetes nemes nemzeti és vitézlő pankotai *Jósa Gábor* új, aranyarkantyús vitéz, több tekintetes vármegyék táblaülője, Tiszafüreden

Felhágtál a becsületnek
 Olly polcára már te is,
 Hová sokan nem érhetnek
 Késő vénségekbe is:
 Mondj tehát *válét* a hadnak,
 Érdemes vitéz személy!
 Hogy hazádnak és magadnak
 És a békeségnek élj.
 Nesze ez a véres pálma,
 Amellyért fáradt szablyád;
 De díszesebb kincs is száll ma,
 Ó, nemes bajnok, terád.
Zsanét ez, kinek szemében
 Ragyogva olvashatod,
 Hogy a boldogság ölében
 Arany időd várhatod.
 Letörli bársony hajával
 Poros izzadságodat,
 Csókolván rózsaszájával
 Gondlepte homlokodat.
 De még, hogy próbára vegyem
 Férfi szíved várfokát,
 S annál édesebbé tegyem
 Illy szép kincsed birtokát,
 Kerengést hányok dolgodba,¹⁶⁵
 Meggátolom útadat,
 Ha nem csüggedsz szándékodba,
 Elnyered várt váradat.
 Túrve méltó feltalálni
 Egy halandó gráciát,
 S katonadolog kiállni,
 Fiam, a strapáciát.” - -
Hébe a füzér rózsával
 Mindjárt öszveköti hát,
 A vitéz pardupéjával
 A szép kisasszony haját,
 Sőt kezeket is kezekkel
 A rózsanyűgbe veti
 S mond: „Nem cserél istenekkel,
 Aki egymást szereti!”¹⁶⁶

¹⁶⁵ Két esztendőnél tovább várakozni csak egy Borbély tud, s csak egy Zsanét érdemli azt

¹⁶⁶ [*Mann und Weib, und Weib und Mann*
Grenzen an die Gottheit an.
 Die Zauberflöte]

Truccoltok a halandóság
Nyomorúlt határain,
A kölcsönös hajlandóság
Hord a menny tornácain.

Kérdjétek meg a hazának
Terhétől fáradtt *Vayt*,
Ki adott erőt vállának,
Édesítvén bajait?

Nem az ő szíve felének¹⁶⁷
Ritka tálentoma-é?
Nem a *Zsanét* szép képének
Szép *originálja*-é?

Úgy van: az ellankadtt virtus
Megújítja erejét,
Midőn egy szerelmes mirtus
Hűsíti forró fejét. -

És te, szép szűz, örülj néki,
Hogy vitézhez kapcsolnak,
Mert leghívebb martaléki
A vitézek Ámornak.

Lámhogy a szép asszonyságnak
Róma is lány rabja volt,
Aki előtt fél világnak
Térde hajdan meghajolt.¹⁶⁸

Te is e hódíthatatlan
Szíven uralkodni fogsz,
Mihelyt hasonlíthatatlan
Képeddel rá mosolyogsz.

Szeresd; mert akik becsülni
Tudják a vitézeket,
Tudnak a hazának szülni
Ők is vitéz gyermeket. -

Kívánom is, díszesedjen
Két nemes ház véletek.
S országunk egykor kérkedjen,
Hogy hérokat szültetek,

[Kedves nevetek dicsérijék
Annak késő fiai,
És ebben is megesmérjék,
Hogy közjóra élt *Vay!*”]

¹⁶⁷ Méltóságos bocsári Motsáry Erzsébet asszonyság, a méltóságos Consiliárius úrnak hitvese

¹⁶⁸ *Holberg* elmés jegyzése, hogy a régi rómaiak feleségeiknek szolgálván, mind a világon uralkodtak: a mai olaszok azokon uralkodván, rabjai sok nemzeteknek

Jósa pedig, hogy szent célját
A két pár elérheté,
Barátját és barátnéját
Csókokkal hintegeté.

Mondván: „Húgom, ma rád szálla
A boldogság, ugye jó? -
S ugye Drusza, nincsen nála
Szebb kapitány-penzió?” -

*[Dieux! De quels doux plaisirs s'enyvrent, deux époux,
Dont l'Amour aformé la chaîne fortunée!*

Berquin]

EPIGRAMM LEONÓRÁHOZ

Azt mondod, Leonóra, hogy tizenharc
Eszkendőbe forogsz: hogy is ne hinném?
Tíz esztendeje már, hogy mondod.

AZ ESTVÉHEZ

Csendes este! légy tanúja,
Mint kesergek én.
Szívemet mint vérzi búja
LILLA szép nevén.
Lágy árnyékkal
Szójj be engemet
S e tájékkal
Zengd keservemet.
Mert család az emberekben
Már a szív nagyon,
És az érzéketlenekben
Több kegyes vagyon.
Csendes este! ah, tekints le,
Nézd e bánatot.
Könny helyett szememre hints le
Tiszta harmatot:
Mert elfogytak
Régi könnyeim,
Úgy rámrogytak
Szenvedéseim.
Nincsen, aki sírna vélem,
Szánna engemet,
Így vesződöm, míg leélem
Kínos életemet.

Csendes este! Már alusznak
Mások édesen,
Vagy viszonti kedvbe úsznak
Ők szerelmesen.
Én aggódom:
Hát mit is tegyek?
Nincs más módomban,
Nincs hová legyek.
Édes este! ah, ne hagyj el,
Zárj le más szemet,
És lakásodig ragadj el
Innen engemet.

Csendes este! balzsamozd el
Durva kínomat,
Vagy reám végtére hozd el
Vártt halálomat.
Mert fájdalom
Többre, többre nő,
És nyugalom
Senkitől se jó.
LILLA is midőn eszembe
Ötlik, elhalok
S újra felfakadt sebembe
Szinte meghalok.

Csendes este! ah, ne hozd el
Még halálomat,
Kérlek, ó, ne balzsamozd el
Gyenge kínomat.
Inkább áztasd
Szűz szemed te is
És dupláztasd
Kínom ezzel is.
LILLA vesztén sírdogálni
Drága sors nekem,
Sírdogálva haldogálni
Szép halál nekem.
1800. szeptember 20.

FILLISHEZ

A semmiség örök tavába
Ifjúkorod javát hiába,
Szép húgom! ó, ne hánd;
Úgy éld virágít a tavasznak,
Hogy majd ha melleden megaszna,
Elveszteket ne bánd.

Ne higgy a nyájasan mosolygó,
A gráciák kertébe bolygó
Lepkéknek, ó, ne higgy!
Ezek csak új rózsákra futnak
És hirtelen vénségre jutnak;
Ne hidd, nem tart ez így.

Én is neveltem egy virágot,
Kit lopva egy hernyócska rágott,
Emésztvén édesen;
De végre lepke vált belőle,
S újabb virág után előle
Eltűnt negédesen.

Ó, mennyi bút láttam miatta!
Már lelkem elcsüggedt alatta,
A szívem öszvetört;
Kedvet haszontalan kerestem
Másutt, mihelyt attól elestem,
Ki édesen gyötört.

A szép napok hosszúak valának.
Az éjszakák nem nyugtatának,
Hogy ő máshoz hajólt.
Szétnéztem, és sohol se láttam
Azt, akit olly híven imádtam:
S egész föld pusztá vólt.

Most is, ha foly könnyhullatáson,
Csupán ez egy vigasztalásom:
Hogy ő a hitszegő!
A tiszta szívet megvetette,
Ki őtet olly forrón szerette,
S reám méltatlan ő.

[BORBÉLY GRANÁRIUMÁRA]

A XVIII-adik századnak
Ősze utolsó végén
Lett rakása e magháznak
Borbély Sándor költségén.

1800. december

A BÉKÉTELENKEDŐ**TAVASZ**

Ejnye, már az esztendőnek
Silány napjai eljönnek,
Itt a kedvetlen tavasz.
Locsos, pocsos minden napja,
Komor a bőjtmás hónapja.
Április csalárd, ravasz.
Sovány szelek süvöltése,
Száras porral kerengése
Torkot, mellyet terhelő
Huruttal kerül elő.

Kinek volna kedve benne!
Bárcsak hamar vége lenne
Únalmas óráinak.
Szemem bármerre tekintsen,
Sem gyümölcs se semmi nincsen
Kertem pusztá fáinak.
Mit ér zöldje a szőlőnek,
Ha rajta fürtök nem nőnek,
Mit ér a bimbó, virág,
Ha körtvélyt nem nyújt az ág?

Barmaim, jaj, be soványok,
Elfogyott a takarmányok,
Már sem széna, sem mező,
Ezer az ember szüksége,
Nincs új, elfogyott a régi,
Majd kihúz az éhező.
Ó, bárcsak hamar nyár lenne,
E silány tavasz elmenne;
Uram! Uram! talán már
Nem is fog már lenni nyár!

NYÁR

Haj, haj, no! be elfáradtam,
Ugyan nagyon megizzadtam,
Adjatok egy kis vizet!
A nyári napnak hésége
Éltünk terhe, veszettsége
Csak, csak illyennel fizet;

Uram, szüntesd a héséget,
Mert magunkat is eléget.
Tikkasztó kánikulánk
Bűnünkért van csapva ránk.

Testünket alig bírhatjuk,
Lélekszakadva aratjuk
Ami kis termésünk jött;
Vetegettük hideg szélbe,
Most takarjuk forró délbe
Dudva és bogács között;
Amit e' még meg nem fojtott,
Szipoly és sáskaraj tojt ott,
S amit ez is meghagya,
Elsütötte a ragya.

A hosszú napnak terhétől,
A munka keménységétől
Csigázódik életünk.
Mégis mindezért végtére
Mi a szegény ember bére?
Aggunk s alig ehetünk.
Mennykő, villám és mennydörgés
Mind, amit nyer a könyörgés,
Forgószél és jégeső,
Ami a munkánkra jó.

ŐSZ

A fejem már majd megbódúl,
Annyi a gond, melly rámtódúl,
Érik a gohér nagyon.
Szintúgy félek még előre,
Ha ránézek a szőlőre,
A szüret s baj itt vagyon;
Restellek már ki is menni,
Eső esik, mit kell tenni,
Alhatnám is, de nem is,
Mozogni kén nékem is.

Most jönnek már, haj, most jönnek
A megaggott esztendőnek
Legkomorabb részei,
Borong, tolong a kedvetlen
Őszi felhő, és szünetlen
Buggyognak löcs cseppjei.
Bent ásítok, kint meg ázom,
Bent didergek, kint meg fázom,
Szomorú ősz, haj, haj, haj!
Benn is baj most, kinn is baj.

Bárcsak meleg napfény vólna,
Vagy kemény télre hajólna
Már ez a locspocs idő.
Mert most setét ködbe fedve
Sínlik az embernek kedve,
S azért hozzám más se jó.
De ha jó is, mit csinálunk?
Csak únalom lakik nálunk;
Most is bú és álom nyom:
Jaj be fáj a vékonyom.

TÉL

No eljöttél valahára,
Gyászos tél, a föld nyakára,
És az erszényt oldozod:
Együk most már munkánk bérét,
Igyuk saját testünk vérét,
Már az inséget hozod.
Igazán, hogy minél rosszabb
A te részed, annál hosszabb,
Életünkben majd fél rész
A te napjaidba vész.

Elrablod a kikeletnek
Tején hízott természetnek
Gyönyörűségét magad;
Mindent, amit a termékeny
Nyár s ősz adott a vidéken,
Fagyod tőlünk elragad.
Csak számodra munkálódunk,
Érted élünk és aggódunk,
S midőn mindent elragadsz,
Magad csak kedvet sem adsz.

Tömlöccé teszed szobánkat,
Kertünket és gyümölcsfánkat
Zúzzal virágoztatod.
És azalatt nagy lármával
Kimormolsz szélhahotával
S jégfogad vicsorgatod.
Ne dúld fel minden kedvünket,
Enyhítsd megúnt életünket,
Bocsásd hozzánk a tavaszt,
Szívszakadva várjuk azt.

PURGOMÁK

1

Purgoma nem jó szó. Mért? Mert görög. Úgyde magyar lett:
A görög is bár így lenne hazánkba magyar.

2

Jancsi! az Árpádom hosszúlod. *Purgoma* kell-é?
Kurta ez, ó, Jancsim, s kurta eszedhe' való.
Nincs az is ínyedhez. De nem is csuda, mert ha nem érted,
Úgye ez is hosszú, és az is, úgye, rövid.

3

Mézet ereszt, ha vagyon hátúl fülánkja, az apró
Purgoma; hogyha utól a fara tompa, here.
Én ugyan e kasból kiölém a tompa heréket:
Úgye hogy itt, Földim, mégis elégre találasz?

4

Új magyarok lettünk; mert ázsiabéli szokásunk,
Régi ruhánk, nyelvünk már ma kudarcra került.
Tőlünk, ó-magyarok, nemetek csak ezekbe különböz:
Hogy ti fejérből színt, mink feketébbet adunk,
És hogy az elrontó idegen járomba mi végre
Lettünk új-magyarok, tik pedig ó-magyarok.

5

A vén Kopácsi esküszik, hogy ifjantan
Nem jött fel a bor asztalára víz nekül.
Úgy van: de csaplár volt Kopácsi ifjantan;
S most már azért van módja tiszta bort inni.

A NAP INNEPE

„Idvez légy, áldás forrása,
Világosság tengere,
Munkás halandók lámpása,
Életünk rúgó-ere!

Te mutatod meg minékünk,
Mi fejér, mi fekete?
Teáltalad bús vidékünk
Örömkertté tétete.

Halmainkat, völgyeinket
Örömbé öltöztetted,
És sorvadó beteginket
Erőddel élesztgeted.

Süss atyáink templomába,
Süss szent sugáriddal bé,
S a setét telet honjába
Kergesd tőlünk másfelé.

Im, az innep szűzecskéi
Elődbe kiszállanak,
S jótéted első zsengéi
Kaskáikban látszanak.

Fogadd el ez apróságot
Hozzánk-jöttöd innepén,
Ó te, ki fényt s gazdagságot
Hintesz el Pérú gyepén!” -

Az inkák így éneklének,
Így a Nap leányai,
Így a Kuskó szent helyének
Minden béavattjai,

Midőn hozzájok megtére
A rokon nap fényivel
És hazájok édenjére
Fényt és termést szóra el. -

Hát mi miként innepeljünk
Néked, óh keszthelyi nap,
Kitől éden lesz lakhelyünk,
Kitől népünk fényre kap?

Ó, tiszteld minden haboddal,
Balatonnak Tétise!
Mert ki tesz jól tájékozzal? -
Festetics, - vagy senki se.

A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA

1

A nekiszépült Budára
Nádorispányunk számára
Egy aloét hoztak vólt:

De alig lett virágzása,
Mint az áloék szokása,
Ő is azonnal meghólt.¹⁶⁹

2

Szépeink közt megjelenvén
Angyalnak ítéltének:
Most az angyalokhoz menvén,
Óh! minek nevezzenek?

DR. FÖLDIRŐL EGY TÖREDÉK

A természet erős bűvárja, az északi Linné
S a szép Sulzer, ama jó ízlés mestere, Földit,
Míg ő tiszta szavú lantján Eratónak ölében
Árpádnak fiait gyönyörűbb hangokra tanítja,
S felnyitván az egész természetet, öszveseregli
Tág elméjében az egész hóldalji világot,
Felragadák csuda karjaikon e földi hazából.

Sulzer bévezetése e képződési világba,
Mellybe az ízlésnek felséges temploma mellett
A gyönyörű lelkek tündöklének: a sok idétlen
Elme pedig nyomorúlt nyűg közt a porba rikácsol.
„Jöszte idebb - úgymond - Földim, nesze lant, nesze korbács!
Ezzel az ízlésnek szentebb törvényire szoktasd
Polgártársaidat, kik szép tudományra születtek;
Mert lát'd mennyi magyar vagyon itt: de - de mennyi pedántok.
Névnapi rigmisták, szélalmok nyüzsgenek itten,
Akik ezen helynek nagy merészelve tapodják
Szent küszöbét! Itt a korbács, verj görbe nyakokra.” -
Lantját megköszöné, korbácsát másnak ajánlá.

Ekkor gyenge babért fűzvén gondlepte fejére,
Felveszi őt Linné, és minden földi teremtest
Feljűlről neki megmutogat, valamit csak az égnek,

¹⁶⁹ Az áloé egy fejedelmi virága a fejedelmi kerteknek; mihelyt elvirágzik és magzik, azonnal meghal

Földnek, tengernek tág gyomra magába befoglal.
Egy nagy öregbítő csövet adván nékie, így szól:
„Látod-e, melly kicsiny itt a Föld, félrésze vizekkel
Béfooglalva setét zöldes, félrésze világos,
S mint félérésű citrom hintálva tulajdon
Terhe nyomásától, lóg a nagy semminek ágán.
Mennyi piciny férgek mászkálnak rajta, balénák,
Hány bogarak járvák túlhan? mind bérci vadökrök,
Mind elefántok azok; kik közt a büszke halandók,
Mint a hangyafiak, hitvány munkába nyüzsögnek.
Úgye csekélység így minden? Most már az üvegcsőt
Megfordítva tekintsd: ím, a végetlen üregben
Földi hazád [mértéketlen] nagy tengelye végén
Tagos gözgömböt, hóbérceket, öszvetoluló
Tengereket sok ezer mértföldnyire mint hemperget.
Látsz-e amott egy rettenetes csuda állatot? ímé.
Mint amaz egyszarvú fenevad, mérgébe kietlen
Lábaival tombol, szemeit borzasztja dühösség.
Mint mérsékli kemény szarvát fenyegetve, hogy azzal
Vagy tölgyfát vagy vén jegenyét csapjon le derékba.
Gondolod-é, mi ez a Behemót? - Egy lyánka kezéből
Kisdéd teste miatt kicsuszamlott kétnapi bolha.” - - -

**FÓTISZTELETŰ ÉS MÉLTÓSÁGOS
PÓKATELKI KONDÉ MIKLÓS
Ő NAGYSÁGÁNAK TISZTELETÉRE**

Még mindég csak setét búkkal
Ráncolván homlokodat,
Emberölő háborúkkal
Erőltetted lantodat,
Vagy a pompás természetnek
Andalogván útjain,
Néha a szűz szeretetnek
Pihentél meg karjain:
De most, Múzsám! békeségnek
Innepit kell zengened,
És a császári felségnek
Nevét dicsőítened,
Ki a véres diadalmat
Népiért feláldozá,
És a hósín nyúgodalmat
Hazánkba visszahozá.
Trónussát (mellyet sokáig
Tüzes felhő fedezett,
Melly a világ négy sarkáig
Dörgött, ölt, mennykövezett)

Most olly áldott nappá tette,
Melly fényt és életet ad. -
Ó, kegyes király, érette
Örök hálá szálljon rád!
Ím, egy korona, amellyet
Készít néked minden hív,
Mellyen briliántok helyett
Van egy-egy jó magyar szív;
Nincsenek rajt? Indiának
Négervesztő gyöngyei,
Hanem milliom anyának
Megvigasztalt könnyei.
A felvidult mezők, kertek
Cifrázzák kerületét,
Mellyek elhagyva heverték,
Lakos nélkül, szerteszét.
A népnek megkímélt vére
Bíbor béllést ad alá,
S fényje önnön érdemidnek
Arany almát függeszt rá.
Jer, tedd fel ó, haza atyja!
Itt nagy lelkednek jele. -
Melly kevés király mondhatja,
Hogy ő illyet visele!
És te, Múzsám! olajfával
Kerítvén homlokodat,
Vedd fel innepi pompával
Philanthropus lantodat.
Jer velem a békeségnek
Újuló tornáciba,
Mellynek száz óltárok égnek
Mohos omladékiba.
A népek köz vígságára
Készíts éneket velem:
Mert meggyőzte utóljára
Magát a győzedelem!
Jer, s keljünk túl a Hágónak¹⁷⁰
Meredek csapásain,
Adj koncertet az ekhónak
Hazám boros halmain.
Édes születte földemnek
Fővárosát járjuk meg,
Hol sok magyar fejdelemnek
Hamvain szent éj lebeg.
Nézd, mint tapsol a nemesség,
A szegény mint örvendez.

¹⁷⁰ Debrecenből, az én hazámból, a Hágó meredek hegyén menni a nagyvárad gyűlésekre

Ó, mit nem tesz a békesség! -
Ó - de mit hallok? - mi ez?
Kolonics nagy templomába
Éneklő leánykar zeng,
A lágy szellőknek fújtába
Rólla kedves ekhó leng.
A harangok kondúltára
Örömtrombita ropog,¹⁷¹
Tíz-húsz hegedűtrillára
Öt-hat bot dobja kopog.
A muzsikák szent királya¹⁷²
Ezer síppal sír, zeng, bong,
És pompás symphoniája
A temjénfüstbe zsibong.
Múzsám (mert szent borzadástól
Eltelvén, nem nézhetem,
A sok hangtól és lámpástól
Elalélt fülem, szemem)
Nézd azt, ki bíbor ruhába
Űl a főoltár megett,
Arany pálcát tart jobbja,
Fején papi süveget.
Ó, melly kellemes méltóság,
Amelly tekintetén ül,
Melly mennyei világosság
Súgároz feje körül.
Nézd jobbról-balról mellette
A hír s haza angyalát:
Ó, mi két szent követ vette
Körül az ő oldalát!
Zsámolyának grádicsára
Egy-egy tudomány leül:
Ó, illy férfit bizonyára
Menny, haza, ész mind becsúl!
Tán Kondé ő? - „Ő” - egy égi
Szózat ekként felele,
Vagy hogy itten a hegységi
Ekhó szólalt meg vele.
Elég, hogy én rendbe szedtem
Azonnal a húrokat,
És Múzsámmal kísértettem
Élő hangon azokat.
Készültem, hogy szent Péterhez
Hasonlítom ötöt én!

¹⁷¹ Itt a muzsikaszámok természeti hangját akartam követni, a magyar nyelv harmonikusságát megmutatni

¹⁷² Az orgona

Vagy a legfőbb szent emberhez,
Aki ült Péter székén;
S hetedik Pius nevével
Vetem egybe nagy nevét,
Ki betölté érdemével
A világ ürült helyét,¹⁷³
Vagy legalább a hazának
Első térítőjéhez
S e váradi kathedrának
Mérem fő díszeihez. -
De gyarló lantom csak zörgött
Pengető újjom alatt,
Húrja aléltan nyöszörgött,
Hol szakadt, hol leszaladt.
Illy nemes tárgy nagy vóltával
Nem bírván, félre vetem,
S készülök, hogy csak prózával
Ejtem meg tiszteletem;
Hogy majd sok jókívánással
Idvezlem e főpapot,
S kívánok néki áldással
Rakott sok ezer napot;
S hogy miképpen a hazának
Eddig oszlopa vala,
Úgy most az ekklésiának
Légyen őrző angyla;
És hogy midőn e sárházi
Életből mennybe megyen,
A Batthyány s Eszterházy
Dicsőült társa legyen:
Midőn - - - - -

AZ EMBER, A POÉZIS ELSŐ TÁRGYA

Ó, melly örömben folytak el ekkorig
Zsengére nyíló napjaim! ó, miként
Érzem, hogy élni s Tháliának
Rózsanyakán enyelegni édes!
Víg borzadással jártam el a görög
Szépségek és a római Nagyvilág
Pompás maradványit; s ezeknek
Sírja felett az olasz negédes

¹⁷³ Mint ez a váradi

Kertjébe szedtem drága narancsokat!
A franc mezőket láttam; az Álbion
Barlangiban s a német erdők
Bérceiben örömet találtam.

Ollykor hevítvén lelkemet is belől
Új képzelések s büszke vetélkedés,
Lantot ragadtam, s a lapályos
Dácia térmezején danolván,

A földnek aljáról felemelkedém;
A felleg elnyelt, mennyei képzetim,
Mint a habok, felfogtak, s úsztam
Gondolatim csuda tengerében.

„Merész halandó! lelkesedett iszap!”
Így zenge hozzám egy levegői hang,
„Szentségtelen létedre nem félsz
Angyali pitvarokat tapodni?”

*Ki vagy, miért vagy, hol lakol? és kinek
Szavára mozgasz? s végre mivé leszel?*
Míg ezt ki nem vizsgálod, addig
Por vagy, az is leszel.” E szavára,

Mint lenge párák éjjeli csillaga,
A tágas éther mennyezetén alól
Sebes bukással földre hullván,
Csak csupa por, hamu lett belőlem.

ERDŐDI LAJOSHOZ

Szép elméd nézzem-e vagy nemes lelkedet?
Erdődi! mindkettő nagygyá tett tégedet.
Hígabb éggel tápláltt Múzsádat ölelem,
Eredeti magyar szívedet tisztelem,
Írj, s félistenekké lesznek ama nagyok,
Kik dicséreténél én - én kisebb vagyok.
Majd a te neved is szent marad minálunk,
Sírodra érdemlett borostyánt plántálunk:
Addig is siratván e hazánkfiait,
Csak az vigasztal, hogy bírunk még két *Vayt*. -

1801. július 7.

A MAGYAR ORPHEUSHOZ

Hogy *Orpheus* kit a halál fiának,
Az őrebtől felfaltnak gondolának,
S barlangjaikba jajgatának
Hebrus szelid leányai,
S a bérci ekhó hangjai,
Véletlen a kies Hémus hegyére
A poklok félelmes torkából,
Plutónak zordon országából
Mennybéli lantjával kiére:
Örültek a folyamatok,
Örült minden part és sziget,
Örült hegy, völgy, mező, liget,
Örültek a vadállatok;
Főként Eumolpus,¹⁷⁴ a tanítván,
Bús húrjait feligazítván,
Zengette ötet énekén
És úgy örült: mint Néked én. -

1801. július 11.

AZ ESTIKE

Míg az égi nap felette
Hév világát terjegette.
Gyászba hordozá magát,
Most, hogy a halálos éjjel
Bírja, szebben hinti széjjel
Lelke a virtus szagát.

[IZENGET MÁR...]

Izenget már valahára
A párosság istene,
Hogy már az ember ágyára
Egy emberné illene.
Nem soká él a halandó,
A jó szerencse múlandó,
Házasodni kellene.

Már a nádat elvettem,
Mellyen véled, hajdani
Gyermekkorunkban szerettem

¹⁷⁴ Ovidius *Metamorphoses*. Liber XI. Fabula 4.

Fel s alá lovaglani.
Alkudni kén' a lányokkal,
Akik szótalán bábjokkal
Elúntak már játszani.

Érzem, hogy egy nagy hízakja
Van szívemnek félfelől;
De ki lesz, aki bérakja
Azt a hízakot belől?
Több leány van, mint pillangó,
Válogathatni, de bangó,
Aki nézgél csak elől.

Egynek tetszik szép formája,
Másnak deli termete,
Annak mézes-mázos szája,
Ennek jó természete.
Én is közlöm hát, barátom,
Milyen lesz az én sajátom
Erkölcse s tekintete.

A HAFÍZ SÍRHALMA

EGY

Sírászi barna hölgyek,
Kökényszemű leányok,
Öltözzetek selyembe,
És kebletek fejrét
Rózsákkal ékesítvén,
Karikába font karokkal
Zengjétek e dalocskát
Hafíz halomja mellett:

„LÉGY IDVEZ, Ó, *HAFÍZNAK*
SÍRHALMA, MELLYBE NYUGSZIK
A RÓZSABOKROK ALJÁN
KELET ÉDES ÉNEKESSE.”

MIND

Légy idvez, ó, *Hafíznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekessé.

EGY

Tölts bort, leányka, tölts bort;
Kedvellem a piros bort,
Melly a sirászi hegynek
Boldog kövén tenyészik.
Nincs több bor e világon,
Nincs több ehez hasonló;
Setét ez és aranyzín, -
Szívem kinyílik ettől,
Öröm pezseg szememben,
Boldog vagyok, s alélva
Simúlok édesemnek
[A szeghajú legénynek]
Ölébe és elalszom.
Felébredek, leánykák,
Ittam; de mégsem érzek
Az én fejembe terhet. -
Zengjétek, ó, leánykák,
Ez égi bor hatalmát,
És töltsetek *Hafíznak*
Sírjára is belőle
A tarka rózsza közzé,
Az ő danái vígak,
Örömhözók, erősek,
Szerelmeket lehellők,
Mint a bor, a piros bor.

MIND

Légy idvez, ó, *Hafíznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekesse.

EGY

Most nyílnak a virágok:
A rózsza, mint királyné;
Ül tarka trónusában,
S a narcisok körülte
Fennállva udvarolnak.
Tulipántok és kükörcsök
S jácintusok borúlnak
Királyi zsámolyára:
S a szép tavasz felette
Kék kárpitot lobogtat. -
Viríts becses ligetke,
Viríts ezer virággal,
S felhőzd bé illatoddal
A jó *Hafíz* halomját! -

Ti pedig, piros leányok,
Jertek hegyezni rózsát
A jó *Hafíz* gyepéről,
Kinek égi lelke nyájas,
Mint rózsaszag, s drága híre,
Mint rózsaszag, kiterjedt
Szívünkre és hazánkra.

MIND

Légy idvez, ó, *Hafíznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekesse.

EGY

A zöld bokorba hallom
A filmilét danolni,
Hallgassatok, leánykák!
Most andalogva lejtőz,
Majd felfelé cikornyáz,
Majd harsog és ledörmög,
Kanyarog, siet, rezeg, nyújt.
Be hathatós! be vídám!
Be gyenge és szerelmes!
Ah! így danolgatott ő,
A kellemes poéta,
Ki ez halomba nyugszik.
De lelke e dalok közt
Édes lebágyadással
Szállott el a vidékről
Éden leányi közzé:
Miként eme madárka,
Melly már alélva hullt le
A rózsaszép ölébe.

MIND

Légy idvez, ó, *Hafíznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekesse.

EGY

Légy idvez, ó, poéták
S bölcssek hazája, Sírász!
Ellepte a te híred
A napkelet vidékét
S a földövezte tengert.
Mert a te kőfalad közt

Oltára áll az észnek;
És citromerdeidben
Száz verselők danolnak,
Kiknek szavára zengnek
Az ispaháni tornyok,
A Tigris és az Indus.
De mék tud énekelni
Sirász szülőtti közzül
Úgy, mint ez a mi dallónk,
Ki ez halomba nyugszik? -
Rakjátok, ó, poéták,
Koszorútokat *Hafiznak*
Sírjára, s énekéből
Tanuljatok közöttünk
Danolni és szeretni.

MIND

Légy idvez, ó, *Hafiznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekesse.

EGY

Szép szűzek ám az *ozman*
Anyáknak a szülőtti;
Mégis *Georgiának*
Karcsú leányit inkább
Veszi s becsúli Sztambul.
Cirkassziát az észak
Rózsái ékesítik,
S a barna szép *arabnét*
A déli nap csudálja.
Bogárszeműek a te
Lyánkáid, ó, *Szamarkánd!*
És rózsaszínnel ékes,
Ó *Kásmir*, a te hölgyed!
De egész Kelet határán
Csak Persiába nőnek
S a büszke Persiában
Csak Fárs kies vidékén
S a fársi tartományban
Csak a sirászi földön
Legszebb szemek, karocskák
És szájak, arcok, emlők,
Nyájas leányi szívek,
Világcsudálta szűzek. -

És ó, *Hafiz*! tenéked,
Ím, e dicső leányok
Jöttek köszönni dallod.
Illy ritka földi nimfák
Táncolnak, énekelnek
Sírod halomja mellett,
A legdelibb leányok,
Legszebbek a világon!

MIND

Légy idvez, ó, *Hafiznak*
Sírhalma, mellybe nyugszik
A rózsabokrok alján
Kelet édes énekesse.

EGY

Mit érzek! a virágok
Bimbóikon kinéznek,
Habosan terül az illat,
A fellegek szaladnak,
Belőlök a szelíd Nap
Mosolyog derült egünkre.
A filmilék zenegnek,
S egy szellet a rozsának
Bimbóiból kilendül:
Mit, - ah, mit érzek! - édes
E szellet ihletése! -
Ó, szent öröm! szerelmek! -
Megalégedés nyomási! -
Te vagy, - te vagy - *Hafiznak*
Árnyéka! csendes árnyék,
Te lebegteted hajunkat! -
Üljünk le sírja mellett
A mirtusos ligetben,
Üljünk le, szép leányok!

Ti barna, kondor ifjak!
Kik a narancsberekből
Most szálltok ez halomhoz!
Ó, jó időbe jöttök!
Megnyílvá olvadoznak
Hő szíveink reátok.

„S te utazó! ki a szép
Váras felé igyekszel,
Ne térj odább *Hafiznak*
Fülepte sírja mellől!”

AZ ELSZÁNT SZERETŐ

[Penseroso]

Semmivé kell lennem!
A nemlétel hív.
Gémberedj meg bennem,
Roncsoltt szív!
Jobb, hogy a dögférgek
Szétmarcongyanak,
Mint e belső mérgek
Rágjanak.
Ó, miért születtem!
Vagy miért szerettem!
Vagy mért élek!
Jaj, fuss a szépektől,
Mint a tigrisektől,
Jámbor lélek!
Én is egyszer képzésemnek
Meghódoltam,
Két hitető szemnek
Rabja voltam.

Válj bennem epévé,
Hajdan édes hang!
Gyúlj pokol tüzévé,
Kedvelt láng.
S akiért így élem
Bús világom még,
Vágd ki együtt vélem,
Bosszús Ég!
Mért kívánjak élni?
Élni s nem remélni? -
Hogy búm nőjjön? -
Nem! - s ha halni megyek:
Hogy magam ne legyek,
Ő is jöjjön!

[Volti Allegro]

Hogy ott csalfa praktikáját
Kitruccoljam
És hitszegő száját - -
Megcsókoljam.

A BÉKESSÉG ÉS A HADI ÉRDEM

Még mindég csak setét búkkal
Ráncolván homlokodat,
Emberölő háborúkkal
Erőltetted lantodat,
Vagy a pompás természetnek
Andalogván útjain,
Néha a szűz szeretetnek
Pihentél meg karjain:
De most, Múzsám! békeségnek
Innepit kell zengened
És a császári Felségnek
Nevét dicsőítened,
Ki a véres diadalmat
Népiért feláldozá
És a hósín nyúgodalmat
Hazánkba visszahozá.
Trónusát (mellyet sokáig
Tüzes felhő fedezett,
Melly a világ négy sarkáig
Dörgött, ölt, mennykövezett)
Most olly áldott nappá tette,
Melly fényt és életet ad. -
Ó, kegyes király, érette
Örök hálá szálljon rád!
Ím, egy korona, amellyet
Készít néked minden hív,
Mellyen brilliántok helyett
Van egy-egy jó magyar szív;
Nincsenek rajt' Indiának
Négervesztő gyöngyei,
Hanem milliom anyának
Mevígasztalt könnyei.
A felvidúlt mezők, kertek
Cifrázzák kerületét,
Mellyek elhagyva heverték,
Lakos nélkül, szerteszét.
A népnek megkímélt vére
Bíbor béllést ad alá,
S fényje önnön érdemidnek
Arany almát függeszt rá.
Jer, tedd fel, ó, haza atyja!
Itt nagy lelkednek jele. -
Melly kevés király mondhatja,
Hogy ő illyet visele!
És te, Múzsám! olajfával
Kerítvén homlokodat,
Vedd fel innepi pompával

Érdemzengő lantodat.
Jer velem a békeségnek
Újuló tornáciba,
Mellynek száz óltárok égne
Bodzás omladékiba.
A népek köz vígságára
Készíts éneket velem:
Mert meggyőzte utóljára
Magát a győzedelem!
Jer, s keljünk túl a *Hágónak*
Meredek csapásain,
Adj koncertet az ekhónak
Hazám boros halmain.
Édes születte földemnek
Fővárosát járjuk meg,
Hol sok magyar fejdelemnek
Hamvain szent éj lebeg.
Nézd, mint tapsol a nemesség,
Nézd, a nép mint örvendez.
Ó, mit nem tesz a békesség! -
De - de mit hallok? - mi ez?

Megzendül egyszerre örömlármával az ekhó,
Pest palotái között a népnek tengere zúg-búg,
Hempelyeg és muselin habokat tol az Újpiac öblén;
A Gyulay grófnak seregéből szittya vitézink
Innapi pompával fogtak helyet; ó, deli látás!
Szívemelő jelenés! a lelkes, tarka spalírok,
A bajuszos statuák melly szép hadi rendbe ragyognak.
Jámbor zörgéssel csördül azon egy minutában
A puska-promenád, a trombita túrt reze tördelt
Hangra ropog, közzé zendülnek az erdei kürtök,
S a buta rézdobokon fabotok repedeztetik a bőrt.
Sír a lágy klarinét, dobog a dobok apja gorombán,
S a csörgők nesze közt fenekét veri, döngeti tölgygomb;
Akkordál öblös hangon a tompa fagótnak
Réznyaka. Most egyedül ábrándozik egy vagy két hang,
Majd pedig egybezavarva zsibonganak, s a megeresztett
Trombita-dob-sípszó harsog, kopog, énekel, ordít,
S a csengő tányért némítja a tábori tambur.

Az újságra bámúlt Pest-Buda, s a bátor
Vitézek közepén áll egy pompás sátor,
Felibe az örök dicsőség fényben száll
S lebegő szárnyakon fennfüggve trombitál,
Egyik kürtjét tartja Pestnek és keletnek,
Másikat Budának vagy napenyészetnek,
Az ősz Duna vígan duplázza harsait
S megtanítja rájuk tomboló habjait,
Leküldi vivátját a Pontus torkáig,

A magyar vitézség régi határáig;
Medrének feneke vígan veri vissza,
Mellynek szűk, de tiszta vizét a sváb issza,
Ama kegyes püspök meredek óltára
Százszeresen dobja Buda köszálára,
Szétzúzik az ekhó a kemény szirtokon,
S elterül a hangpor a pesti homokon.

DR. FÖLDI SÍRHALMA FELETT

Megkönnyezetlen kell hamuhodni hát
Ákaszod alján, *Földi!* tenéked is?
Ó, néked is, kit dúltn hazáért
Sustorogó tüzed onta egybe?

Természet édes gyermeke! s a világ
Tág templomának béavatott fia!
Hát amikor törvényt írod,
S pitvarait kinyitod minékünk,

Akkor szorít-é jussa alá korán? -
Korán! az élet leggyönyörűbb korán! -
Ó, tán irígy ő? s azt akarja,
Hogy bekötött szem alatt imádjuk?

Hát már Apolló, aki fejed körül
Kettős borostyánt vont vala, kedvesem,
Hát már Apolló a halálnak
Bűne között hidegen danolgat? -

Nem is danolgat! - Lantjai, fűvei
Pindus vidékén dísztelen állanak:
Bús a poéta- s orvos-isten,
Jaj, Erató s Hygiéne sorvad.

És én, ki hozzád olly lekötött valék,
Én a barátod légyek-e szóttalan?
Ah! megmeredjen szívem inkább,
És veled egy por alatt fedezzen

E bóldog ákász: mintsem egész hazám
Közös telében én se legyek meleg.
Felvészem a lantot, s gyepedző
Sírod előtt keseregve ülök.

Te tiszta polgár, víg, egyenes barát,
Mélly tudományú, tiszta eszű valál;
Hempelyge roppant lélek apró
Tested erébe, nemes barátom!

Mégis becsetlen puszta bogács fedi
Hadház homokján szent tetemid helyét,
Még sincs, ki lantján a Dunához
Így keseregne: *Kimúla Földi!*

Nincsen! - De nyugodj e ligetek megett,
Nyugodj, dicső test: énvelem is csak így
Bánik hazám, bár drága vérem
Értte foly, értte fogy, értte hül meg.

Lesz még az a kor, melybe felettem is
Egy hív magyarnak lantja zokogni fog,
S ezt mondja népünk: *Ó, miért nem
Éltek ez emberi századunkban?!*

[FÖLDIRÓL]

Boldog lélek az olly, amelyet úgyszinte tehetnek
A bölcseknek erős filozófálási szikárrá,
És a szép tudományok alélt ingerleti lággyá.

SÁRKÖZI KISASSZON HALÁLÁRA

Itt fekszik ő - a hajdanában
Kedves, mosolygó rózsaszál,
Elhervadt nyíló korában,
És fája díszét-vesztve áll.

A mord halál e ritkaságot
Meglátta, és tárgyúl vevé,
S e bíbor orcájú virágot
Egy sárga rózsává tevé.

Sárgán se múlt el tetszésége,
Sárgán is ékes rózsza volt:
De élte lángja fogytig ége,
És elnyelé e néma bolt.

Itt áll, - de csak kóró magában,
Ah, a mosolygó rózsaszál,
E düledéknek oldalában
Bús fája díszét-vesztve áll.

Mellette tépett szárnnyal ülnek
A víg reménység gyermeki,
Sír Hímen és füstölve hülnek
Leforgatott szövétneki.

Ti ifjak! akik szép szemére
Hevülve olvadoztatok,
Könnyes szemekkel sírkövére
Hervadt virágot szórjatok.

S mondjátok ezt: „Ah így futál el
Tőlünk, te rózsás Grácia!
Illyen valál: így hervadál el,
Ó, *Sárközy Terézia!*”

TISZTELŐ VERSEZET

[Báró Vay Miklósnak]

Nem közönséges szokásból, melly csak külsőn tartódzik,
Nem sovány hízelkedésből, mellytől szívem irtódzik,
Nem azért, hogy Dubranovszki mára tette nevedet;
Hanem belső tiszteletből köszöntlek meg tégedet.
Mert ha mind Miklós-nap volna, mikor temjénezzek én,
Úgy háromszázhatvanötször esne az minden idén:
Nincs hát időre kiszabva, nincs az én tiszteletem,
Csakhogy külsőképpen azt is most jobb móddal tehetem.
Ó, mennyiszer óhajtottam néked udvarolni már:
De jaj egy kis Ikarusnak, ha a naphoz közel jár!
Szent rémülés tartóztatván, kerültem tornácodat,
Csak munkáidban szemléltem halhatatlan vóltodat.
Nemes lélek! legyen szabad Múzsácskámnak szólni,
Sokszor tud egy kis halandó halhatatlanítani.
Hadd zengjem Osszián lantján hérósba szállt lelkedet,
Melly a múlandók szféráján már feljülemelkedett,
És nevét béróva hagyván a gyémánt oszlopokon,
Dicsőségét lobogtatja a testvér csillagokon.
Engedd meg, hadd kívánhassak néked örök napokat
Mit mondok? hiszen te bírod örökre már azokat.
Engedd meg, hogy minden jókkal áldjalak, míg élni fogsz,
Míg velünk az eloszlandó földi ködök közt ragyogsz:
Ez is minnek? - Ó, Nap vagy te, kit néz e szűk szegelet,
Ki a bölcsesség tűzszárnyán jársz horizonunk felett;
Engedd meg hát, hogy párodnak helyetted udvaroljak,
S a nap hevét ki nem állván, e szelíd Hóldnak szóljak;
De itt is lantom húrjai gyarlón leszállonganak;
Mert a testvérjeokről magok a gráciák dallanak.
Mit szóljak hát? - Rajta mégis, gyenge lantom felveszem,
És csekélységem truccára udvarlásom megteszem.
Emelkedj, Múzsám, amint tudsz. - De mit látok, istenek!
Minemű öröm lármája, amellyre megrezzenek?
Ki az, akit hozzánk hoznak kelet felől az egek,
Mint pompás napot késérvén aranyos kék fellegek?

Tüzet, fényt, elevenséget terjeszt városunk felett,
Sűrűn bámúl a halandó, csudát küld a napkelet.
Ó! esmérem, Károlyi ez és hazám bajnokjai,
Most, most örülj; mert *népgyőző* a te nagy neved, Vay!
Adj ételt a leventáknak, érdemes hazámfia!
Salétromot ágyújoknak; hadd vesszen a francia. -

1801. december 10.

EPISTOLA

[Gróf Fekete Jánosnak]

Bellona dárdával, Clio hadi kürttel,
A szép Cytherea elbontott hajfürttel,
E három istenné megy tiszteletedre:
Tudós Gróf! méltóztasd őket jó kedvedre.
Te, kit zöld pálmái vitéz érdemednek
Nevestől a sírba dőlni nem engednek;
Te, kire a magyar s a franc Helikonnak
Múzsái kétszeres olajágot fonnak;
Te, kinek a Tréfák s az örömistenek
Hajad ezüstjére rózsákat hintenek:
Mebocssáss, hogy hozzád fársángra bészállnak
Azok, kik esmérnek, szeretnek, csudállnak.
Az üres agy megvét mindent, ha nevette,
Komoly elmélkedést és mély lelket tettet:
A romlott szív titkos bűnét palástolja,
S [az] apró enyelgést, tréfát korbácsolja.
De a nagy character nem tart olyan nagyon,
Mert a bünön nemes szíve feljül vagyon,
S világos elméje nem koldúl nagyságot,
Egyre járván a nagy s az apró világot
Cyrus fél Ázsiát győzte s igazgatta,
Lenge virágait mégis ápolgatta;
Villars a dicsőség útján táborozott,
S apró madarkáin örömmel bábozott;
Colbert kedvet talált halálos ágyában
A csipős Boileau szent Pulpitussában;
Bolingbrocke s Lyttleton baráti valának
A Lopott vuklinak s elmés írójának:
Bátran teszem hát le nyugvásztalodra,
Egyébre nem vágyok, csak pártfogásodra.
Adj, amit az udvar adott Tassoninak,
Egy füge is becses lesz Csokonainak.
Hát vakmerőség-e reményleni nekem,
Hogy nálad, nagy ember, kedves lesz énekem?

A SZOMOTORI TEMPLOMRA KÉSZÍTETT FELJÚLÍRÁSOK

1

Klobusiczky Pálnak s Parlagi Erzsébetnek,
Akik fundálói voltak ez épületnek,
Adassék Istentől kegyelem s idvesség,
E szent háznak pedig állandó békesség.

2

Zétényi Klobusiczky Pált s Parlagi Erzsébetet
Áldjad, keresztyén! - Szomotor, adj nekik tiszteletet;
Mert felépült e szent egyház, e hív pár költségével
A tizenkilencedik száz első esztendejével.

BÚCSÚZÁS EGY LYÁNKÁTÓL

Virágozzál, szép rózsaszál,
 Jó szüléid kertébe!
 S kikeletkor plántáltassál
 Egy jó ifjú ölébe.
 Teremj édes magzatokat,
 Tölts sok vidám tavaszokat,
 Végre a mennyországba
 Élj hervadatlanságba. -

És ha majd e *pacsirtának*,
 Ki most nálad énekel,
 Tavasszal a kék Tiszának
 Partjain túl menni kell:
 Emlékezz rá jó szívedből,
 Ejts egy sóhajtatást mellyedből,
 És az mint rózsailat,
 A szellőn házamig hat.

1802. február 12.

[GRÓF SZÉCHÉNYI FERENCNÉNEK]

Nagyságodnak kárpitokkal,
 Keresztekkel, csillagokkal
 Ez napon udvarlanék,
 Tisztelkedném köszöntőükkel¹⁷⁵
 És reá smaragd betűkkel
Juliánát metszenék;

Koncertekkel ekhóztatnám
 És ágyúkkal durroztatnám
 A Dunának partjait;
 Pompáznám örömportákkal
 S tündöklő tűzi-munkákkal
 Buda s Pest piaccait:

Sőt még többet is mivelnék!
 De sem tőlem ki nem telnék
 Illyen pompa, illyen kincs;
 Sem *Nagyságod* grófi telke,

¹⁷⁵ Köszöntő - Monile, - Torques, Armband, Halsband, Aranylánc, Karkötő, Nyakbavaló. Régi magyar szó

Kincstárja és nemes lelke
Illyeknek hijjával nincs.

Én bővölködöm versekben;
Nagyságod pedig ezekben
Mindég nemes kedvet lél.
Méltán is; mert kit lantjára
Klió vészen, Nap módjára
Fénylik az s mindenha él.

Sok gyémánt jelek elvesztek,
Léthét ússzák sok keresztek,
Sok oszlop a porba ül;
Ellobban Stuver remekje,
S a Hájden bájos énekje
A szellőkön elrepül.

De a Múzsáknak szózatja
A sírt is megrázkódtatja
S életet fúvall belé:
A virtus nevét felfogja
S örök trombitán harsogja
A Nap két háza felé.

Kit Bellóna babérjával,
Kit a polgári cserfával
Jegyez ki a tisztelet,
Hogy az érdem templomában
Tündököljenek sorjában
Feltördeltt sírjok felett.

Nagyságod kegyelmes férje
És *méltóságos testvérje*,
Kik hazánk múzsáinak
Oltárokat építettek,
Részesivé ekképp lettek
Olympus tornácinak.

Hogy pedig e dicső tájon
Az ő *húgok* is sort álljon
A *héroinák* között,
Nagyságod tisztelt fejére
A Klió egyik testvére
Egész TAVASZT kötözött.

Kin az ősz a kikelettel,
A morál a szép képzettel
Atyafias láncot von;
Mint ágán a narancsfának
És képén a Gráciának,
Vagy pedig - *Nagyságodon*.

GÖRÖG ÚRHOZ

Megholt egy haza embere,
Megholt, és idegen por fedi Bécs alatt
A fáradtt *Kerekest*: jövel,
Gyászos Melpomené! s éjjeli sípodon
Jajdíts bánatos éneket.
A buzgó hazafit zengeni szent erény.
Ah, jó szíve, magyar tüze,
Közjóért pihegő lelke, serény esze,
Ah, érette esenkedő
Népünk mind kicsinyek voltak az Ég előtt.
Megholt! s jókori fátuma
Minden jámborokat buba meríte bé,
S főként tégedet, ó, Görög!
Ó, bajtársa s igaz Dámona őneki,
Úlj sírjára, hazámfia!
S gyászolván, keseregd tiszta barátodat,
Én, - mert szívbeli bánatod
Megnémít - ki fogom zengeni siralmad.

HIMFYHEZ

Mint vagy, ó, édes kesergő!
Hazám végső oldalán?
Te most is jajgatsz a csörgő
Források megett talán?

Vagy a vasvári bérceknek
Horpadásit keresed,
S a hív, de néma köveknek
Kiáltozod kedvesed?

Vagy tán biztos almafádnak
Aljában múlatozol,
S az esthajnalon nimfádnak
Nevére sohajtozol?

Ó, öleld meg szép vidéked!
Mert te még boldog vagy ott,
Ahol a szerencse néked
Egy árnyékos fát hagyott. -
1802. június

A NAGYMÉLTÓSÁGÚ GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC Ő EXCELLENCIÁJA NEMZETI KÖNYVTÁRJÁRA

melly hozzám Kulcsár úr által érkezett

Hol jártok, ó, félistenek, ó, nemes
Árnyékok, itten? Ki s mi hozott ugyan
E Hortobágy pusztái mellé,
E magyar Arkadiába, kérlek?

Ti új világot szórtok az én setét
Honnyomba s új fényt: érezem isteni
Ihlésteget; s lantot ragadván,
Hódolok ellene-állhatatlan

Súgáritoknak. Volt az arany világ,
Mellyben az Égnek sorsosi a szelíd
Emberhez is beszálltak. - Így lett
A Filemon kalyibája templom.

Ti, halhatatlan lelkek! az érdemet
Mogsokszorozván drága hazátokon,
Buzgányra termett markotokba -
Pindusi tollat egyengetétek.

S most már az ázur menny palotáiban,
A mennyköveknek hámorain fejűl,
Megistenített ajjakokkal
Vészitek a diadalmi nektárt.

Mégis magános nyugta-helyén, ihol,
Egy elfelejtett kis danolót s magyart
Meglátogattok: mint köszönjem
Isteni táborotok malasztját?

Kulcsárom! itt vagy? tán te valál dicső
Félisteninknek jó kalauzza, szólj?
Hogy hű barátságod fogadjam
S isteneinkre töményt bocsássak. - -

„Ne nékem intézd a köszönést, magyar!
Ne nékem intézz tárogatót, töményt:
A cenki oltárookra tartsad
Innapi tárogatód, töményed.

Tudod, hogy ott áll temploma a szelíd
Múzsáknak, ott van pitvara a fejr
Jótételeknek! ott adott helyt
Kalliopédnak ama nagy ember,

Ki nemzetünknek lantosit és jeles
Íróit a közfényre kiállatá.
Gözburkok ülték szent neveknek
Érdemit a buta Léthe partján,

Széchenyi csendes virtusa bétöré
Az ólom éjnek százszeres ajtajit,
És nemzetünk kertébe rakta
A siket Élizium babérit.

Most látogatják régi tudósaink,
Vagy elfogadják, hív unokáikat. -
Hozzád is elkísértem őket
A kegyes *életadó* szavára.”

Ó, gyáva lantom húrja, miért rebegsz?
Ó, mért nem onthatsz olly teli hangokat,
Amillyekenn az égi szférák
Hármoniáznak az Isten-áldó

Mindennek öblén? Méoni trombiták,
Lezbószí lantok dörgik az emberek
Meggyílkolóit, s homlokoknak
Tiszteletére babért kötöznek.

Egy, tartományok pestise, milliom
Élőket öl meg; s ímhol, az ő neve
Hérós: Ugyan neked mit adjunk,
Ó, te, ki annyi halottat ismét

Életre hoztál? ó, te ki annyi sok
Élőknek édes gyámola, dísze vagy.
Nagy Gróf! az élők s holtak együtt
Zengedezik kezeid csudáját.

Ní, a jövődők, ni, az utóvilág
Képes piaccát látom az éj alól
Felnyúlni, s a *Széchenyi* névvel
Hallom az aeonokat susogni:

Gyémánt kopáccsal, nézd, Uram, a komoly
Történeteknek termetes angyalát -
Nézd, nézd, neved roppant betűkkel
Vágja be a Krapak oldalába.

SZERELEMDAL

a csikóbőrös kulacshoz

Drága kincsem, galambocskám,
Csikóbőrös kulacsocskám!
Érted halok, érted élek,
Száz leányért nem cseréllek.

Megvidító orcácskádat,
Csókra termett kerek szádat
Ha a számhoz szoríthatom,
Zsuzsiét nem csókolgatom.

Ó, hogy kótog a kebeled,
Mellyben szívemet viseled!
Ó, milyen szép az ajakad,
S aranyláncra méltó nyakad!

Karcsú derekadon a váll
Halháj nélkül is szépen áll;
Nem úgy ám, mint a Mancié,
Vagy a majd megmondám kié.

Szép a hajad szép szála is,
Ha kis csikó hordozta is,
Nem akasztott ember haja,
Mint a Trézi rőt vuklija.

Édes a te danolásod,
Jérce-forma kotyogásod,
Kittykottyod innepi ének
Bús szívemnek, szegénykének.

Ha bánátim közlöm véled,
Egy szódra lelkem megéled;
Ha jókedvem csucsorodik,
Általad megszorodik.

Mikor hideg szelek vagynak,
Elveszed mérgét a fagynak;
És mikor a hév nyár lankaszt,
Nékem te megfrissíted azt.

Ó, ha téged nem láthatlak,
Beg óhajtlak, be siratlak!
S ha képed kezembe akad,
Szememből örömkönny fakad.

Téged hordozlak útamban,
Téged öllelek ágyamban;
És valahányszor felkelek,
Szerelmedről énekelek.

Együtt be sokszor feküdtünk,
Bár soha meg nem esküdtünk!
Az éjjel is, csak megintsem,
Együtt hálunk ugye, kincsem?

Ó, ha szívünk szerelmének
Kis zálogi születnének
S ott ülnének hosszú sorral
A kuckóban, tele borral! -

Bárcsak a feleségemmel
Téged cserélhetnélek fel,
Hogy fiaikat, leányokat,
Szűlnél apró kulacsokat:

Zsanám meg kulaccsá válna,
Borral mindég színig állna.
Az ő bőre úgyis csikó,
Beléférne négy-öt akó. -

De jaj, engem ide-tova
Elvisz a Szent Mihály lova,
Szerelmed megemészt végre,
És te maradsz özvegységre.

Keserves sors! adjatok bort!
Lakjuk el előre a tort;
Ami menne más kutyába,
Jobb, megy a magunk torkába.

Akadtam még egy bankóra,
Kit szántam szemborítóra:
De vakságtól ki már nem fél,
Minek annak a szemfedél?

Kincsem, violám, rubintom!
Itt az utolsó forintom:
Érted adom ezt is, tubám!
Csak szádhoz érhessen a szám.

Ó, csókollak, ó, öllelek!
Míg moccanok, míg lehellek:
Tested tegyék holttestemhez
És ezt az írást fejemhez:

„Útas, köszönj rám egy pint bort:
Itt látsz nyúgodni egy jámbort,
Kedves élete-párjával,
Csikóbőrös kulaccsával!”

SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR

Estve jött a parancsolat
Viola-szín pecsét alatt,
Egy szép tavaszi éjszakán
Zörgettek Jancsim ablakán.

Éppen akkor vált el tőlem,
Vígán álmodott felőlem,
Kedvére pihent ágyában,
Engem ölelvén álmában:

Mikor bús trombitaszóra
Úlni kellett mindjárt lóra,
Elindulván a törökre;
Jaj! talán elvált örökre!

Sírva mentem kártélyjáig
S onnan a kertek aljáig.
Indúlt nyelvem bús nótára,
Árva gerlice módjára.

Csákóját könnyel öntöztem,
Gyász pántlikám rákötöztem;
Tíz rózsát hinték lovára,
Százannyi csókot magára.

A lelkem is sírt belőlem,
Mikor búcsút veve tőlem:
„Isten hozzád!” többet nem szólt,
Nyakamba borúlt s megcsókolt.

GRÓF ERDŐDYNÉ Ó NAGYSÁGÁHOZ

Tudom, midőn siránkoztál
Halálán *Czinderynek*
S könnyek gyöngyével áldoztál
Elhervadt teteminek.

Tudom, midőn mély kínodban
Olvasztád a vas eget,
Veszteg ülvén kastélyodban
A tanú falak megett.

A sír, melly a bú szózatját
Meg nem szokta hallani,
Siralmod bő áldozatját
Kezdte már sokallani.

Vakmerő tettét megbánta
A halál, szánt tégedet;
S bár szíved gyakran kívánta,
Mégkímélte étedet.

Maga a Természet, mellyet
Olly szépen tudsz festeni,
Körülted a pompa helyett
Gyászban kezdett sínleni.

A Nap bánta, hogy sугárral
Nem köszönthet tégedet;
A Hold búsult, hogy könny-árral
Látja ázni szemedet.

A fülemülék zengették
Lassú keserveidet,
A vadgalambok felvették
Darabolt nyögésidet.

Ők megtanúlták tetőled,
És őtölök az Ekhó,
S *Atád* berkében felőled
Nem zengett egyéb, csak „ó!”

Kertedben elhervadoztak
A rózsák, mint képeden;
Ők terajta szánakoztak,
Te pedig kedveseden.

Hébe égi balzsamommal
Apolá szépségedet;
A *gráciák* fájdalommal
Törölgették könnyedet;

Ámor a fejét bűvában
Balra hajtá s piszege;
Füstölgött *Hímen* markában
Lefordúlt szövétnéke.

Ágyadtól tömött seregben
A sírig zsibongtanak
A Fájdalmak gyászleplekben,
S mind feléd mutattanak.

Etelkád viaszsohajta
Sűrű sóhajtasodat,
S fejét öledbe lehajta,
Kettőzvé bánatodat.

*

Én akkor LILLÁT sirattam,
Azt a szépet, azt a jót,
Akinél szívemet hagytam,
Mint örökös foglalót.

Őtöle és mindenektől
Elhagyatva jajgaték.
Lelkem a mély keservektől
Ízekre szaggattaték.

A barlangok setét gyomra,
Hol senki sem láthatott,
Hol magános panasza
Csak a kőszál hallgatott,

A pusztult várak omlása,
A vad erdők éjjele,
A mély völgyek horpadása
Jajjaimmal megtele.

Nem hallá semmi érzékeny
 Tőlem a LILLA nevét,
 Csak a folyás, a félékeny
 Nyárfa és a jámbor rét.
 Már Ekhó is jól esmére:
 S minthogy ő is szeretett,
 Keservemnek zengésére
 Keservejobb választ tett;
 Sőt talám sympathiából
 Könnyezte is sorsomat,
 Mert harmat önté boltjából
 Égre nyújtott karomat. -
 LILLÁT kerestem örökké:
 De minthogy ő elveszett,
 Az emberek törzsökökké,
 A világ pusztává lett.
 Kergettem a Reménységet;
 És ha olykor megjelent,
 Nálam hagyta a Kétséget
 S a boldogabbakhoz ment.
 Elmém régi virgoncsága
 Ködbe borongván elmúlt:
 Érző szívem nyájassága
 Lomhává lett, elvadult.
 Már kezdett bennem gyengülni,
 És számon lebegett már
 Az élet, mint a repülni
 Készülő, ijedt madár. -
 Könnyemben, sohajtásomban,
 Jajszómban részt vettenek
 A *Vértesben* és *Bakonyban*
 Már minden kietlenek.
Vázsony szent omladékában
 A Napra heveredém.
 S még reményem divatjában
 A violákat szedém,
 De jaj, mikor visszatértem,
 Már az apró viola
 És minden remény énérttem
 Hervadásra hajola:
 Mint a kő, meredtten állék
 Egy ledülts boltozaton,
 És mikor sorsom elválék -
 Rámjajdúlt a *Balaton*.

*

Így örök számkivetésre
Kárhoztatván magamat,
Egy titkos kényszerítésre
Délnek vettem útamat:
És hogy a zajgó világban
Ne kelljen tolongani,
A rengeteg *Somogyságban*
Elbúttam haldoklani.
Itt hozzám semmi se fére,
Még az édes Múzsá sem;
Csak eltűnt kedvem esmére
És a kínzó szerelem.
De e temérdek rejtekbe
Tenger bánatom nem fért,
És a földtől az egekbe
S innen a Dunába ért.
Itt, hol eldúlni próbáltam
LILLÁM emlékezetét,
Minden zugban feltaláltam
Mennyei tekintetét.
S azt olvastam minden fánál,
Azzal csörgött minden hab:
„Nincs szebb teremtes LILLÁNÁL.
S nálam boldogtalanabb!” -
Ah! egy vén tölgynek aljában
Láttam a sápadt Időt,
Sereg szű pezsgett markában.
Ah, melly sírva kértem őt,
Hogy törölje ki belőlem
LILLÁT és a bánatot! -
De ő elfutott előlem,
Könnyezett és hallgatott.
Sőt azolta jobban vérzi
A rögzött kín szívemet,
S amint hergő lelkem érzi,
Siettetni végemet.
A Horvátország partjától
Majd Erdélyig kergete;
Mégis bennszorult nyilától
Szívem nem menekhet.
Már a Tisza is sajnálja
Beléhullott könnyemet,
S az Alföld gazdag lapályja
Siratni kezd engemet.

E kenyér sík óceánja,
Hol semmi ekhó nem szól,
Poétája sorsát szánja
És susog kínjairól.

*

Már ugyan láthattam volna
LILLÁT több ízromba is:
De mérget hogyan kóstolna
Önként a haldokló is?

Sőt olly vad gyönyörűséget
Óhajthat-é valaki,
Hogy egy imádott szépséget
Halva szemléljen, vagy mi?

Úgy van! ez a kedves lélek
Nékem még élven meghólt:
S ez az, hogy én halva élek,
Míg el nem zár a gyászbólt. - -

Múzsák, lankadó fejemre
Setét ciprust kössetek.
Hímen és Ámor! nevemre
Egész Léthét öntsetek.

És te, a szelíd Álomnak
Áldott testvére, jövel!
S megroggyant alkotmányomnak
Kötéseit oldozd fel,

Hogy ama hús nyoszolyában,
Mellyet sírnak mondanak,
A lármátlan éjszakában
Tagjaim nyúghassanak,

S ez az érző szív megállván,
Lelkem egy nagy, egy hideg,
Egy vég sohajtássá válván,
LILLA mellén szűnjön meg.

*

Te pedig, gyönyörű elme,
Gyönyörű test lakosa,
Kit a hív érzés gyötrelme
Olly sokáig mardosa,
Kegyes Grófné! ki hallgattad
Fülemülém jajjait;
S érttek megaranyoztattad
Ciprusfámnak ágait,

Ha már amit *Czinderydnek*
Sirattál gyászphantjain,
Nemes szívű *Erdődydnek*
Találtad fel karjain:
Idd mennyei édességgel
A *héroók* szeretetét;
S elfogadván kegyességgel
Eratóm tiszteletét,
Bocsáss meg, ha bús siralmát
Lábaidnál önti le,
S tán örömid szent nyugalmát
Megháborítja vele.

MÉLTÓSÁGOS GRÓF FESTETICS GYÖRGY Ó NAGYSÁGÁRA

A hadi iskoláról

Szárnyalj le mennyből, Kalliopé! s segítsd
A még szokatlan tárogatón kezem,
Ím Tháliának gyenge lantját,
Bár szeretik koszorús leányink,
E rozmaringok zöldje alá teszem;
A fenyveseknek görbe gerinceit
Mégmászom, s onnan messze nézván,
Kalpagosink örömét kifúvom. -
Ki az, ki kertet téteti a mezőt
S termő mezővé a sivatag kopárt?
Kit Trítónok kürtje s Tihannak
Ríjjadozó hajadonja hírdet?
Nem látod őt - a keszthelyi indigeszt?¹⁷⁶
Az ő nevének temploma fénylik ott.
Nézd, mint teríti bé hazánknak
Boldog egét ragyogó világa.
Bellóna markos bátyja pihenteti
GYÖRGY görbe kardját húsz adamás szegen,
Zöld pálmaágakkal takarván
A hüvelyére tapadtt aludtvért.
A tarka bőség csűngeti jobbfelől
Horgas türökjét; és sok ezer becses
Áldási nem férvén beléje,
Hervadozó mezeinkre ontja.

¹⁷⁶ [Akik valamely tartománnyal jól tettek, annak indigeszt (vagyis honnyi) istenévé lettek, mint Osiris, Faunus, Aeneas s a többi. Lásd Virgilius Aeneis Liber XII. v. 794, 795.]

Pomóna rak rá ritka gyümölcsöket;
Céres kötést fon sárga kalássziból,
Mellyet piros pipacsvirágok
S kék cianák¹⁷⁷ gyönyörűn vegyítnek.

Idvezli GYÖRGYÖT szőke gulyái közt
Pán, a furuglyás; s szittya szokás szerint
Bacchussa a boldog szigetnek¹⁷⁸
Tölt poharát neki hajtogatja. -

Mély tisztelettel borzadok! a magas
Mennynek leányit látom az áoni
Keszthelybe - ó, bóldog halandó,
Aki az égbe lakók barátja!

Melly édes érzés játszik az ő komoly
Orcáikon, s mint zengik az indigeszt,
Tágas mezőt s védőt találván
Szárnya alatt... De mi képtelenség -

Márs könyvet olvas! Húga, sziláltt haját
Felsímogatván, né! hogy okoskodik,
És cirkalommal mérsekéli
A tüzes ütközetek piaccát.

Ott kardra termett ujjait egy huszár
A messzelátó csőhöz egyengeti:
Itt egy erőss hajdú¹⁷⁹ az ország
Rajzolatlan figyelemmel andalg.

Mit szóltok erről, *hétmogorok*? ti, kik¹⁸⁰
Tátur havassán tábori abroszok
S nézőcsövek nélkül jövétek
E Kánaán mezejére győzni?

Azonn igyekszik FESTETICSÜNK, hogy e
Kartács-világban hív unokáitok
Ésszel s okossággal tanulják
Őrzeni érdemitek jutalmát,

Melly érte hullott véreitek miatt
Zsengés. - Ma már a táborokat befűltt
Szobákba intézik csatának,
S penna után viszik ütközetre,

¹⁷⁷ [Cyana, búzavirág. De az ilyen öszverakott nevek nem jól jöven ki a poétai ízléssel, megtartottam a gyönyörűen hangzó görög szózatot]

¹⁷⁸ [Értem a Muraközt, ahol teremnek a kereskedésben Insulaner név alatt menő, igen becses borok]

¹⁷⁹ [Hajdúknak nevezték a magyarok átaljában a gyalogkatonákat]

¹⁸⁰ [Béla nevetlen íródeákjánál: Septem principales personae, qui *Hetumoger* vocantur. Álmos vezér maga hat fő társaival, akikkel jött vala ki Scythiából, a Tátur vagy Karpatus bércein keresztül, Per montes Hovos]

Kiknek nyeregből szabta ki rendjeiket
Az üstökös *Kund*, a bajuszos *Gyula*.

Most línéán lövik rakásra,
Kit buzogánnyal ütetek agyba.

Hijjába vinnéd, rettenetes *Botond*!¹⁸¹

Mennykőcsapású bárdodat a mai
Bizáncium várához, annak
Rézbe borúltt kapuját bevágni:

Egy messzelátó cső kitekintené
Szándékod, egy más cső az egész kaput,
A bárdot, a vitéz Botondot
Egyszeri percbe darabra törné.

Mindég „vitézek nemzete” volt nevünk;
E két örökség jegyzi ki még ma is:
„*Rettenthetetlen szív s serénység*”
Nagyra való fiait *Lehel*nek.

De ez kevés még egy bizonyos veszélyt
S halált okádó bombi előtt; ma már
Száz dentmagyart is porba dűjtne
Holmi suhanc gyerek egy kanóccal.

Izmos leventák! hogyha reánk maradt
Kemény erőtök: megnemesíti GYÖRGY
A szittya testet brittus ésszel;
S gyermekeink VAYak lehetnek.¹⁸²

Ő, aki földünk Pontusa¹⁸³ habjait
Törvényre húzá, száz lehetetlenen
Tett s tesz csudát; ő mér fuvallni
Lélekerőt az inas magyarba.

Ő új Minervát ugrat elő Zeüsz¹⁸⁴
Szent homlokából és maga nyújt dzsidát
S halálszemű égist kezébe. -
RHÉDEI van vele és segíti.

Zengj harsogóbban, énekem! e becses
Két névre, melly, mint a Duna, élni fog,
S mint a világosság, kiterjed,
És bekerül az egész világon.

¹⁸¹ [Láthatni ezt a Botond históriáját az említett íródeák könyvében, a Mándi úr fordításában]

¹⁸² [Jegyzés nélkül is érthetni, hogy itt méltóságos báró Vay Miklós ő nagyságára van a célzás; ki a hadi tudományoknak bővebb tanulására a felséges rendelésekhez képest Franciaországot és Angliát öszvelakta]

¹⁸³ [Ama tengeri módú gályával, melly a Balaton zajjait neveti]

¹⁸⁴ [Görög neve Jupiternek. Égis pedig a Minerva medúzás paizzsa, mellyre aki nézett, kővé változott]

Hanem ki leszen bárdusaink közül,¹⁸⁵

Ki a sok elmés Hunnia hadnagyit

A Léthe zsibbasztó vizétől

Trombitaszón az egekre hordja?

Méltatlan éjcsend sürgeti sok vitéz

Árpádjainkat. - Félre, haszontalan

- Kétségek! - ím, általragyogván

CENKI NAPUNK¹⁸⁶ a homály csoportján,

A múltt s jövőendő pólusit is süti.

Tud már ezentúl tenni is, írni is

Nagy dolgokat földünk vitézze

S lantosa: Kalliopém! elég ez.

Elég! - Reked már tárogatóm szava,

Lankadnak ingó ujjaim ennyi nagy

Dicséreteknék hirdetésén,

Mellyek elállt erejim tetézik.

Mátyás dicsőült lelke! tekints alá,

Esmérd egedből lábbadozó hazád,

A Keszthely és Cenk istenülő

Grófjaiban magadat találod fel;

S érezd, hogy a menny kedve is egy igaz

Hérosi szívben megszorodhatik,

Ha nemzetét s emberbarátját

Virtusiban öröködni látja.

A SZÉLHEZ

Mit hízelkedel, ó, lengeteg, ó, család

Elmék ingadozó bélyege, esti szél?

Hát füstfogta hazámnak

Nem borzasztanak üszögjei?

Víg hangot hazudó posta! mit ünszold

Pernyében heverő lantomat? A kacaj

Bosszantó gyönyörűség

A bóldogtalanok között.

¹⁸⁵ [A bárdusok valának a celta, gallus s a többi népeknek poétáik, kik isteneikről, eleiknek vitéz tetteikről s egyéb nemzeti dolgokról énekeltek]

¹⁸⁶ [Célozás van a nagyméltóságú Gróf Széchenyi Ferenc ő excellentiája által fundáltatott Nemzeti Könyvtárra. Ebből az okból jön elő oda alább a Mátyás király emlékezete is]

Zengj a kis Balaton partja¹⁸⁷ körül, hol a
Természetnek örök szüze s az emberi
Mesterség, ez a hērós,
Egy tükörbe kacsonganak.

Csattogjál aranyos szárnnyal enyészeten,
S hagyj engem szabadon Dácia pallagán
Elnémúlva zokognom
A nádlepte fedél alatt.

Hát a nyár elején¹⁸⁸ nem te valál, ki a
Szikrából eredett lángokat egy szegény
Özvegynék fedeléről
Szórád vad hahoták között?

Látám a lakosok jajjait a setét
Füstnek gombolyagin mennybe tolongani,
A Mindent-tehetőnek
Zsámolyszékihez, akinek

Kor-kémélte falán¹⁸⁹ bús diadalmadat
Tapsoltad. Szomorú düledezési közt
Most a gyász s a halálos
Csendesség fia zsibbadoz.

Szent tömjénit előltá az imádkozás,
S a zsoltárok erős sérafi¹⁹⁰ zengzete
Megnémúlt. Igaz íret
Vallásába se lelheti

Mostann a nyomorúlt; csak zokog és maga
Házának hamuját hinti fejére már.
Ó, ó, mégis örömré
Ingerlesz, te kacérozó!

Hogy? Hogy tudjon ezüst hangokat s innepi
Víg dalt adni nekem Kalliopé, mikor
Vulkán az Helikonnak¹⁹¹
Szent berkét tövig égeté?

¹⁸⁷ [Kis Balatonnak nevezem a Fertő tavát, mivel ezt a nevet nemigen aestheticához valónak tartom: ez okból teszek oda alább helyette Nizidert]

¹⁸⁸ [Ekkor megégett a Nagytemplom is, mely 1564. esztendőben megégyvén, 64 esztendeig állott a fala pusztán. Ez egy jeles példája a góthusi építés módjának, és eredete elvesz a Debrecen és Magyarország históriájában]

¹⁸⁹ [Ekkor megégett a Nagytemplom is, mely 1564. esztendőben megégyvén, 64 esztendeig állott a fala pusztán. Ez egy jeles példája a góthusi építés módjának, és eredete elvesz a Debrecen és Magyarország históriájában]

¹⁹⁰ [Sérafi, jobb mint Serafimi, tudják a zsidó nyelvhez értők]

¹⁹¹ [Itt a népes református Kollégium értetődik, mely az említett nagy égésben szintúgy a lángok zsák-mánya leve]

Nem lát'd, hogy kesereg, nyögve hogy öntözi
Elsírtt csillaginak könnyivel a babért?

Nem lát'd sárba keverve
Pernyés köntösinek havát?

Hát én, aki (miként a Capitolium¹⁹²
Töszomszédja, Ovid) hasztalan éltetem
Itt a mennyeieknek
Környékén bizodalmamat,

Felvidülhatok-é? Lám, oda Tiburom,
Hol víg gondolatim szárnyra repültenek.
És a rózsalugasnak?¹⁹³
Amellyben Philoméla s én

Egymást váltva üténk pindusi dallokat,
Nincs árnyéka tovább. Hagyj nekem, esti szél!
Hagyj békét s pici lantom
Törd ízekre... De mit, de mit

Hallok mégis amott? innepi lármaszót
És Széchényi nevet hallok a Heszperus
Bíbor pitvara mellől -
Hajh, mégis csak örülni kell!

Mégis kell örömet tudni! nem állhatok
Ellent szívem erős duzzadozásinak:
Lantot, Pieri,¹⁹⁴ lantot!
Száz víg hang veri nyúgotot.

Menyegzőt mutató innepi láрма-é?
Vagy más boldog öröm zengedezése az?
Jertek, gángesi szellők,¹⁹⁵
Mellyek Veszta ölének ért

Almáit gyönyörűn lengetitek puha
Szárnyakkal, vigyetek, jertek, emeljete
Túl a fellegeken, túl -
Már-már szárnyra emelkedem,

¹⁹² [A számkivetett Ovidius háza egybe volt ragasztva a Capitoliummal, lásd a kesergését, Tristia I. Elegia 3 v. 29-34. Az én hajlékom is közel volt a Nagytemplomhoz és szomszédjában a Kollégiumnak]

¹⁹³ [Ez a rózsalugas, ez a fülemile és ez a poétizálás nem költeményes gondolat, hanem természet után van festve]

¹⁹⁴ [Pieri, azaz Múza, Horatius után:
O testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri! temperas.]

¹⁹⁵ [Gángesi, azaz napkeleti nyájas szellők, amelyek a szent Mihály nyarat olly édessé teszik; amikor ez az óda is készült. - Veszta a föld, vagy a természet]

Látom tornyosodó szent hegyedet, Buda!
Hol Corvin ragyogott s hajdani nemzetem,
Látom már Nizidernek
Csendes tükribe képemet.

Itt minden halait Cenkre sietteti
Tétis, túl az öreg Pán teli tulkait
A kastélyba behajtja,
És Céres maga tölti meg

A bőség szaruját. Sopronyi halmain
Tombol Liber atyánk¹⁹⁶ s víg adományival
Kínálgatja az Ikvát:
Ikvának szeme ég, ragyog.

Ím, ím, a koszorús pásztorok¹⁹⁷ és vélek
A szomszéd ligetek hölgyei (ó, kegyes
Látás!) dalra fakadnak:
Haj! hogy zeng az egész vidék.

„Jóltévő Oziris! életadó atyánk!
Ízis, nyájas anyánk! éljete! éljete!
És a bóldog aranykort
Ó, kezdjétek elől megint!”

Így éneklenek ők. - Vénusz-Uránia,¹⁹⁸
A bóldog szeretet kellemes asszonya,
Szennyetlen viseletben
Hoz két égi szövétneket.

S ím, a földmivelő keszthelyi Indigesz
Húgával jön az én Kalliopém kegyes¹⁹⁹
Dísze s gyámola; szívén
Hogy csillognak az érdemek! -

„Hószínű szeretők! már huszonöt tavasz
Rózsáját kötözém rátok. Az égi tűz,
A vidám, a hibátlan,
Lángolt bennetek, édesim!

Fél századra fogom nyújtani láncotok,
Hív lelkek, nemesek: majd unokáitok
Fogják ősz korotokban
Számosbítni ez innepet.”

¹⁹⁶ [Azaz Bacchus. Liber pater. - Ikva Cenk alatt foly]

¹⁹⁷ [Célozás van a cenki bíró köszöntésére a nép nevében. Lásd a *Magyar Hirmondó* Nro. 38. Toldalék]

¹⁹⁸ [Az *Uránia*, vagy mennyei *Vénus* a lelkek és elmék szeretetének volt istenasszonya, minden testi gerjedezés nélkül: az *amathusi* pedig a két nem között való testi, de mégis törvényes szerelemnek: *A páfusi Vénusznak* a fajtalanok áldoztak]

¹⁹⁹ [Én ezt a tiszteletet olyan jussal adhatom, mint Horatius a magáét. L. I. Od. I. v. 2. és II. Od. 17. v. 2, 3.]

Ezt mondá az egek tiszta lakója, s ím,
Szép testvére, ama rózsatekintetű,
A szellős Amatusról
Hattyúinn ide jön s felel:
„Így fényljék ezután a ti LAJOSTOKON²⁰⁰
S BATTHYÁNYN Amatus rózsakötése majd;
És néktek liliomszál
Légyen béretek és babér.”
Így áldottanak ők: mennyei hangjokat
Vígán visszonozák istenek, emberek.
És én - pallagi dalos -
Bort és kedvet ivám vélek.

GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC Ő EXCELLENTIÁJÁHOZ

Nagy lélek! te, aki fényt hintesz
A homály vak rejtekibe
S életadó szemekkel intesz
A nem-létel bús völgyibe;
Te, kinek sok százan esmérjük
Magunk között jótévedet:
Hogy kívánhat'd, hogy ne dicsérjük
Vagy a napot, vagy tégedet?
Én ugyan, ki parancsolásod
Szent törvényemnek esmerem,
Név szerént a te pártfogásod
Előbeszélni nem merem;
De e violák kilehellik,
Ki e törpe versek magok,
Hogy a te fényedtől díszellik
Új életek, színek, szagok.
Rajtok képed lefestve látszik
Hálakönnyem cseppjeibe,
Mint midőn sok apró Nap játszik
A harmatok friss gyöngyibe.
Nézd, nézd, ama kisdéd pacsirta
Hogy kél fel a göröngy alól,
Eddig szárnyát, nyelvét nem bírta,
De most repül s vidúlva szól.

²⁰⁰ [Említém a méltóságos gróf Széchényi Lajos és Batthyány Miklós ő nagyságok menyegzőit.]

Most már maga alatt szemléli
A pornak irígy férgeit
S a napnak örömmel beszéli
Eláradott jótéiteit.

Meleg fényed közt a jobb égben
Önnönmagával áldozik,
S eltűnván a kék messziségben,
Érzéssé s hanggá változik.

Menj kis madár, menj, hogy szíhassad
A felsőbb abroncsok hevét,
Csakhogy vigyázz és elhallgassad
Gróf *Széchenyinek* nagy nevét.

ÉVA NAPRA

Megbocsáss, ó, szeretetnek
Húga! ha gáncsot vetett
A baráti *tiszteletnek*
A testvéri *szeretet*.
Én örökké óhajtottam
Nevedet: de magamért
Már két ízben fárasztottam
Debrecenbe Bagamért.
Már mennem kell: de Évamat
Mégis csak megtisztelem.
Megtisztelem és druszámat
Együttal megölelem,
Kérvén, hogy tegyen lantjára
Russzándai húrokat,
S tőlünk kedvellett hűgára
Terjesszen áldásokat.
S ha én nem tisztelkedhetném
Óhajtott innepedért:
Zengjen és igyon helyettem
A te egészségedért.
Én is majd a bagaméri
Vínkót a számhoz veszem,
S amint az öcsém igéri,
Értetek tönkreteszem.
S mondom: *Éljen Éva asszon!*
Mondom: *Éljen Évi is!*
És hogy torkom meg ne asszon,
Mondom: *Éljen bácsi is!*
Mondom, és ezt addig mondom,
Míg a vinkó felderít,
Elvész minden búm és gondom,

S a kedvözőnbe merít.
Hát kendtek majd mit csinálnak
A benci nektár körül?
Tudom, hogy Éván regnálnak,
Ha a pintes veszteg ül.
Szaári, ha ed kisz bort vennél,
Szaári! - hányszor cserfelik?
S Éva napját bor-isztennél
Szaári napján tisztelik. -
Míg a' lenne, ha nincs benne,
Töltsünk a pohárba bort,
És míg Bagamérba menne
A Fakóm [?], igyunk egy sort,
Mondván: Ádámné lyánykája,
Első anyáknak druszája,
Élj anyáddal,
Élj bátyával,
Élj mivelünk,
Amíg élünk.

És engedd meg, hogy múlassunk,
Érted még egy sort ihassunk.
Mert a tanyát már elbontom
S mondom: *Éljen Éva*, s ponktom.

[Már én megyek,
trink! trink! trink!
Úgyé, bácsi?
ez nem fíng.]

1802. december 24.

SERKENTÉS A MÚZSÁHOZ

Jer! magunknak fűzzünk szárnyakat,
 Hogy ama bérces kőszálakat
 Megtetézhessük azokkal,
 Láthassuk várát az Ízlésnek,
 Hol a múzsák a sok elmésnek
 Fejét fűzik babérokkal.

A Halhatatlanság felette
 Öröm templomát építette,
 Amellyben megholt a halál.
 Itt, ki szerette a múzsákat,
 Nevével kérkedő táblákat
 Merő gyémántokból talál.

A Dicsőségnek trombitája
 Érdemét harsogva fúkálja
 Mindenütt a nemzeteknek;
 Ezt a hír felvén szárnyára,
 Viszi a világ négy sarkára,
 S fülébe zengi ezeknek.

Századjai az elmúlásnak
 Általadják öt egymásnak
 És megőrizik hűséggel;
 És mikor sírjára mutatnak,
 Örömmel könnyeit hullatnak,
 Koronázván dicsőséggel.

Népei a fagyos északnak,
 S kik a forró nap alatt laknak,
 Hirdetik, ki volt Homérus!
 Örömmel tapsolnak őnéki
 A Gangesnek gazdag környéki,
 Visszaekhózik Ibérus. -

Vajha énreám tekintene
 Nyájas szemekkel Melpómene,
 És éneklője lehetnék!
 Úgy mind halált, mind más veszélyt s kárt,
 Melly a legnagyobbaknak is árt,
 Bátor lélekkel nevetnék.

A FELÉLEDT PÁSZTOR

TIRZIS

Amott, hol a nyájas patak
Köveccsin játszadoz,
Laurám a zöld fűzfák alatt
A völgybe szunnyadoz,
Én addig e kopár kövön
Panaszlok, jajgatok
S a déli nagy hévség alatt
Miatta bágyadok.
Én kértem untalan
Szívét; de hasztalan.
Te jőjj most, gyenge szellet!
S lengvén hajfűrtje mellett,
Súgd néki ezt, hogy Tirzise
Végsőt lehellett. - - -

LAURA

Megállj, haldokló pásztorom,
Tartóztasd lelkedet!
Tartóztasd! - ó, mert lelkem is
Lelkedre éledett.
Altomba éppen, édesem,
Terólad álmodám,
Midőn zefir keservesen
Nyögvén fuvalla rám.

Ez a szintén megholt
Zefirke lelked volt,
Amellyre Ámor üle,
S mellembe bérepüle;
Addig csikolt, hogy szívem is
Reád hevüle.

A VERSSZÉPÍTŐ

Ha most nem édes énekem
S nem ég poéta-tűzzel:
Ne bánts! legyen borom nekem
Egy szív-szerette szűzzel:
Gyúl nékem is tüzem, hevem,
Poéta lesz az én nevem,
S mirtust fejemre fonnak,
Miként Anákreonnak.

AJÁNLÁS

KAZINCZY! FÖLDI! Kik belőlem
Már-már poétát tettetek,
Kérlek, vegyétek el ma tőlem,
Mit rég megérdemlettetek.
Csekély ugyan, csekély ajándék:
De tegye a baráti szándék
Naggyá előttetek!

AZ ANÁKREONI VERSEK

„Vad *jámbusid*, barátom!
Hadd zengjenek *szerelmet*.”
Így szóla ARKILOK-nak
ANÁKREON szelíden.
De ő saját szülöttit
Nem engedé szerelmes
Dalokkal elpuhítani.

E szóra öszvezajdúl
A két öreg poéta.
Közzéjek ugrik *Ámor*,
S apróra tépi mérges
Jámbussit Árkiloknak.
Ambróziába mártja,
Szerelmivel behinti;
Liéus is, leszállván,
Máslásba megferesztí.

Mind felszedé örömmel
Anákreon magának;
S mindjárt boros, szerelmes
Dalokra verte őket.
Énnékem is belőlök
Egy-két csomót ajánlott -
Bor és szerelmetesség
Csepeg belőle, látod.

A HÉVSÉG

Az égető *Kutyácska*
A zöld mezőt aszalta;
Miatta Flóra hímes
Virági haldokoltak,
Fonnyadtak a ligetnek

Zöldségi megkonyúlva:
A föld egész határi
Alélva bággyadának.

Énbennem is van egy tűz.
Mondják, hogy az Kupídó,
Én nem tudom, ki légyen,
Nem esmerem nevéről;
Elég, hogy ég melyemben
S emészti nagy hevével:
Szemlátomást betegszem
És már alig lehellek.

Tegnap leszálla csendes
Cseppekkel egy esőcske,
Megáztatá az erdőt
És a mezőt vizével:
S ím, a beteg virágok
Mindjárt feléledének,
A kókkadó falombok
Zöld színbe jöttek ismét.

Ó, vajha énreám is,
Az én alélt fejemre
Egy ilyen éltető víz
Hús cseppje harmatoznék!

A LEÁNYKÁKHOZ

Ti szent Idáliának
Kacér szemű leányi!
Ti minket istenítő
Nyilakkal öldököltök.
Mikor levert erőnkön
Feláll királyi széktek,
Reánk bodor kacajjal
Nehéz bilincset üttök.
Ti mézitalt ajánltok,
Ha maszlagot keverték;
Ha nyűgbe vertek is ti,
Lágy bársony az s virágszál.

Ó, kellemek szülötti!
Ez a ti martaléktok
Gyönyörködik, s örömmel
Hever bilincsetekben.

LILLÁHOZ

Leányka! hű szerelmem
Tüzét miért kerülöd?
Ne félj; ez a beteg szív
Dobog csupán tenéked:
Ez a te bírtokodban
Nyög és imádja képed.

Leláncozott rabodtól
Ugyan miért remegsz hát?

A BÚKERGETŐ

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
Ki bóldogabb halandó,
Mint aki nem sohajtoz?
Ki bóldogabb magamnál? -
Héj, vízivók! be sűrű
Pocsolyába foly világtok!

Szép volt *Filéta* s ifjú,
Szerelem s dalok barátja;
De béka módra zengett,
Csigaként tudott szeretni,
Bámúlsz-e? - Vízivó vólt. -
Héj, víziszák! be sáros
Elmétek és világtok! -

Kancsót, fiú! veszendő
Ez élet és előlünk,
Mint egy palack bor, elfogy.
Hát kurta napjainkból
Hányat leopnak a bók!
Mért bokrosítam a bajt?
Miért fogyasszam éltet,
Míg a gohér virágzik?

Iszom, ha szívem örvend.
Iszom, ha bánat éri;
S ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.

A SZEPLŐ

Mint egy megértt boróka,
Melly tiszta hóra hullott;
Mint a delin fejezlő
Rózsába bútt bogárka;
Mint a korinti szőlő
A cúkoros kalácson:
Úgy bársonyollik, oly szép,
Oly édes egy kerekded
Szeplőcske LILLA mellyén.

Ez az a kies szigetke,
Amellybe a Szerelmek,
Ha keble tengerének
Téjhabja közt fürödtek,
Enyelegve szárogatják
Hajók vizess aranyját.

Ti szóljatok, reája
Húllt csókjaim! ha méltó
Dühödés-e LILLA mellyén,
Egy földi nimfa mellyén
Imádni az hibát is?

AZ ÁLOMHOZ

Soká jön erre LILLA,
A hitszegő soká jön. -
Jer addig, édes álom!
Jer, e setét lugasról
Hints mák-olajt szememre,
Fedezz be kárpitoddal
S a gondokat fejemről
Legyezd le szárnyaiddal.

De ha eljön a lányka:
Sem mák-olaj, se kárpit
Nem kell, magad se kellesz;
Csak menj el, édes álom!
Elmúlatunk mi ketten.

AZ ÉN POÉZISOM TERMÉSZETE

Sírhalmok, ó, ködlepte kertek,
Te szívborzasztó éjszaka!
Te alvilág vakablaka!
Ti holtak, akik itt heverték!
Ti múlandóság birtokának
Setétes völgyei,
Ahol petécses fantomának
Bóbiskolt *Hervey*!

Gyászhely! mellytől lelkünk irtódzik,
Hol minden érzésünk elhal,
Fülünk csak csendességet hall,
Szemünk a semmitől kapródzik,
Csak kupressz árnyékát láthatja
A hóldnak fényinél,
Midőn azt bágyadtan ingatja
Egy sír-fuvallta szél.

Szörnyű környék! hová a lélek
Ha ólomszárnyakon repül,
Rémülve jár, alél, elhűl,
S félhóltan hátrál vissza vélek.
Szörnyű környék! kérkedj *Yungod*dal,
Ki hantodon ragyog;
Isten veled s mord ánglusoddal!
Én ánglus nem vagyok.

Mások siralmas énekekkel
Bőgettessék az óboát,
És holmi gyász-trenódiát
Ríkassanak jajos versekkel.
Én illy kedvetlen embereknek
Nem lések egyike,
Legyen jutalma bár ezeknek
A kedves estike.

*

Nékem inkább olly bokréta
Árnyékozza képemet,
Mellyet nyer a víg poéta,
Múlatván a szépnemet:
Ezt a vidámabb múzsáknak
S a mosolygó gráciáknak
Fűzzék öszve rózsaszínű újjai,
Élesztgessék borba ferdett csókjai.

Nem kell kupressz, mellyel *Rácint*
Tisztelé *Melpómene*;
Egy kis rózsza, egy kis jácint

Nékem jobban illene.
Mert ez LILLÁM szép szemével,
Az pedig tekintetével
Egyezvén, mindenkor léssen tüköröm;
S így mindég új dalra késztet új öröm.
Így veszem fel víg lélekkel
Gyengén rezgő lantomat;
S majd Lillám új énekekkel
Lelkesíti húromat,
Míg leng a friss esti szellő,
S szárnyán egy nárdust lehellő
Rózsában megszállnak a kis istenek
És mennybéli koncertecskét zengenek.
Lelkünkől e víg hangokkal
Minden únalom kivész,
Mert megédesítjük csókkal
Ott, hol tartós pauza lesz.
Bágyadt nótánk végszózatja
A szép tájt elszunnyadtatja;
S addig andalgunk az esti hajnalon,
Még egymás ölébe hullunk a dalon.

ELSŐ SZERELEMÉRZÉS

Ifjúságom reggelében
Szívem bűt nem szenvedett.
Míg a tündérek kertében
Lepke-módra repkedett.
Ha belső részem hevíteni
Kezdte a szikrázó Rák:
Meg tudták mindjárt újjítni
A híves Etéziák.
Ha szomjúztak a melegtől
Eltikkadt tetemeim:
A völgy metsző csergetegtől
Felocsódtak ereim. -
De most, LILLA, új tüzemnek
Semmi enyhítője nincs.
Ah, más szomja van szívemnek,
Más láng éget, kedves kincs!
Most a barlang éjjelében
Déli napot képzelek,
A bikkék tömött kódében
Az árnyéktól tüzelek.

A hűvös Etéziáknak
 Ám megnyitom kebelem,
 Mégis e gyújtó fáklyáknak
 Orvosságát nem lelem.

Mit? a fagyos Bóreásnak
 Szárnya alá sietek;
 De a belső gyúladásnak
 Tüzén nem enyhíthetek.

Sőt gyakran a hóba fekszem
 Ott kinn a havasokon;
 S ah! fagyok, mégis melegszem,
 Nincs nekem tél azokon.

Másszor minden lankadásból
 Testem új életre jött,
 Mihelyt ittam e forrásból
 Melly zúg a bokrok között:

De most, noha csípésével
 Majd kiszedi fogamat,
 Mégis északos vizével
 Ez sem óltja szomjamat;

Mert megemészti tüzemnek
 Heve minden cseppjeit,
 Mihelyt lángoló szívemnek
 Éri edzőhelyeit. -

Eddig éltem tavasszára
 Mennykőt az Ég nem vetett,
 S májusi hajnal módjára
 Csak rózsákkal nevetett;

Bennem a kedvet s únalmat
 Ébreszté szelíd remén:
 Ezt a kint, ezt a fájdalmat
 Nem régolta érzem én.

Nem régolta kell szenvednem,
 Ah LILLA, kellő alak!
 Ah! csak azolta van bennem,
 Hogy egyszer megláttalak.

Tudom, LILLA, e kín tőled
 Került: de nem esmerem.
 Ah, árthatsz-é? - Azt felőled,
 LILLA, hinni nem merem.

Hisz étellel kecsegtette
 Pillantásod szívemet -
 Úgy van! csak azért sértett e'
 Hogy gyógyítson engemet.

ÉDES KESERŰSÉG

Ó, *Cipria* terhes igája!
Hogy kell magam adnom alája!
Nyakamat vasláncra keríti,
Szívem siralomba meríti.

Nem nyughatom, és csak epesztem,
Magamat sírásnak ereszttem,
Éjjel szememet le se zárván,
Siratom balsorsomat árván,

Mint a szomorú egek éjjel
Sírnak mezeinkre le széjjel,
Hogy enyészvén a nap, az égnek
Tetején sűgári nem égne.

Sírok, zokogok keseregvén,
Könnyem kebelembe peregvén,
Mint gerlice párja tavasszal,
Nyögök, ah! sok ezernyi panasszal.

Egek! ó, egyedül titeátok
Kérést panaszolva bocsátok:
Jaj! enyhítsetek emésztő
Tűzemet, mert már megemészt ő.

Szánjátok, egek, nyavalyámat,
Könnyebbítsetek igámat,
Enyhítsetek állapotomban;
Én tömjént gyújtok azomban.

Te pedig, kegyes angyali lélek!
Ki miatt bús életet élek,
Nézz e szívbéli sebemre,
Tölts balzsamot árva fejemre.

Nézz erre galambi szemekkel:
Jobban gyógyítol ezekkel,
Jobban egy gerlicecsókkal,
Mint minden sebrevalókkal. -

Ah, mézzel elegy keserűség!
Kínnal teljes gyönyörűség!
Ó, *Cipria* édes igája,
Hogy kell nyakam adnom alája!

A BÁTORTALAN SZERELMES

Remény s kétség között epesztem
Édes kínok közt magamat.
Most feltalálom, majd elvesztem
LILLÁT s belső nyugalmamat.

Ha látom őtet, felhevülnek
Rabbá-esett érzéseim;
Ha eltávozik, hanyatt dülnek
Tornyodzó reménységeim.

Imádandó kegyes képének
Mindennap temjénezhettek:
De egy nyájas kis istennének
Tekintetére reszketek.

Erről bátorít, arról ijjeszt
A tisztelet s a szerelem;
A szív emel, az éj lesillyeszt.
Ó, csiklándozó gyötrelmem! -

Lelke kegyes; de negédjétől
Ójlatok, irgalmas egek!
Szava nyájas: de egy *nem*-jétől,
Mint a haláltól, rettegek.

Szeme, mint élet csillagzatja,
Bóldog napra hív engemet;
Mégis, mint a villám, meghatja
És öszverázza szívemet.

Édes mézharmattal kecsegtet
A nyíló rózsá ajakán:
De hátha még halált csepegtet
Szívemre, hogyha meg nem szán?

Ó, értem teremtetett szép lélek,
Hogy szívem ki nem önthetem!
Tölled reménylek, tölled félek:
Terád van bízva életem.

Piros orcádnak rózsájára
Ámor új-új pecsétet nyom,
Hószín kebled liliomára
Lehellte az én *fátumom*!

De kit bélyegzett ki színedre?
Mék az a boldog valaki?
S felőlem mit fuvallt mellyedre? -
Halált vagy életet? - mondd ki!

De kímélj s adj erőt szívemnek,
Ah! gyengén szólj sorsom felől:
Mert akármit végzesz fejemnek,
A kín vagy az öröm megöl.

AZ ÉJNEK ISTENIHEZ

Te csendes éjnek királynéja,
Endímion szép barátnéja,
Te, ott a fél felhő megett!
Ints hallgatást nárcispálcáddal,
S halkán nyomd pamut-hintócskáddal
A harmattól nyirkos eget.

Te is, földünknek férje s bátyja,
Míg a magánosság barátja,
Coelus! terád bámészkodik,
Tekints le milliomm szemeddel
S halld meg könnyörülő szíveddel,
A hűség mint búslakodik.

Ti fájdalmim sokszor hallátok,
Ti aggó éjjelim tudjátok,
Tudjátok, mért nem alszom én.
Ti láttátok, melly bús lélekkel,
Melly bágyadtan s könnyes szemekkel
Kesergettem LILLA nevén.

Ah! A LILLA mennyei szíve,
Orcája, a kellemek míve,
Megvarázsolta szívemet,
És bár Ámor kohában élek,
De tüzemről beszélni félek,
Hogy meg ne vessen engemet.

Pedig tán nemes indulatja
A nemes lángot beszívhatja,
Vagy, - ó, vagy tán már érez is.
De hátha édes aggodalma
Más bóldogabbnak a jutalma?
Ó, félek is, - reménylek is. -

Ti álomhintő istenségek!
Kiknél az éji jelenségek
Ezer formában lengenek,
Míg öszvehajlott szempillái,
Mint a tulipánt fátyolkái,
Testvéresen szendergenek:

KüldjeteK egy *képet* elébe,
Ki, mint én, szíve kétségébe
Halvány, bággyadt és hű legyen,
És egybegyűlt sohajtásomnak
Ködjébe burkolva, kínomnak
Mélységéről vallást tegyen.

Vallja meg könnyező szemekkel,
Rebegő nyelvvel, nyílt kezekkel,
Hogy *ő szép, és én szeretem*.
Akkor tán édes nyugalmaiban
Részt vévén a más fájdalomában,
Ezt nyögi: *Én is szeretem*.

Ó, - de tán most is álmod látok -
Ó, akkor - akkor példázatok
Előmben szép bálványomat:
Ah, mert bár eddig sok kín sértett,
E kép - e mennyei kísértet -
Visszaigézi nyugtomat.

A RÓZSABIMBÓHOZ

Nyílj ki, nyájason mosolygó
Rózsabimbó! nyílj ki már,
Nyílj ki; a bokorba bolygó
Gyenge szellők csókja vár.

Nyílj ki, gyenge kerti zsenge:
Hébe nektárt hint terád,
Szűz nyakadba *Flóra* gyenge,
Bársonyos palástot ad.

Ó, miként fog díszesedni
Véled e parányi kert!
Ó, hogy óhajtják leszedni
Rólad azt a drága szert! -

Hadd szakasszalak le, édes
Rózsaszál: szép vagy te már.
Héj, ha meglát, hány negédes,
Hány kacér leányka vár!

Nem, nem! egy leány se nyissa
Büszke fűzőjét terád.
Ültetőd kedves X ... issa
Néked újabb kertet ad.

Ott kevélykedj bíboroddal,
Ékesebb bíborja közt!
Ott kevélykedj illatoddal,
Kedvesebb illatja közt!

AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK

Éltemnek fényes hórizonja
Dúlt borzadó setétességre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre. -
Két szép szemecskék engemet
Megvigasztalhatnak magok:
Űzzétek el hát éjemet
Ti, két halandó *csillagok*!

A POÉTÁKBAN LAKÓ ISTENSÉG

Verselők! felőletek
Hirdetik, hogy bennetek
Lakna istenség,
Akinék lehellete
Bennetek lángot vete
S lelketekbe ég.

Verselők! én rólatok
Illy erőt nem mondhatok,
Bennetek van az.
Ámde kezd egy isteni
Lelket lelkem érzeni,
Már az szentigaz.

Verselők! ez gyújtja meg
Lángomat, s csak úgy leszek
Én is verselő.
Kérditek talám nevét,
Aki lelkemnek hevét
Szerzi?- LILLA ő. -

TARTÓZKODÓ KÉRELEM

A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt.
Te lehetsz írja sebemnek,
Gyönyörű kis *tulipánt*!

Szemeid szép ragyogása
Eleven hajnali tűz,
Ajakid harmatozása
Sok ezer gondot elűz.

Teljesítsd angyali szókkal,
Szeretőd amire kért:
Ezer ambrózia csókkal
Fizetek válaszóért

A TANÚNAK HÍVOTT LIGET

Itt a liget. - Zöld rejtekébe,
LILLÁM, avégre hívtalak,
Hogy e cserfák setét enyhébe
Vélek szemközt állítsalak.

Ezek tanúk, ezek hallották
Szerelmem gyászos énekét,
Gyakorta vissza is hangzottak
Búsonn a LILLA szép nevét.

Halld csak, LILLÁM! mi bágyadt szellő
Sohajtoz fenn az ágakon.
Nézd, mint ingatja a zöldellő
Levélt a gyenge lombokon:

Mind - mind az én sohajtozásim,
Kik ott a fákon lengenek,
Kiket gyakor panaszkodásim
Mellemből feltekertenek. -

Nézd, - nézd, a rétnék bő harmatja
Még mostanság sem szikkadt fel,
Bár reggel olta szárogatja
A nyári nap hévségivel;

Ezen magános rejtekemnek
Mindennapos harmatjai
Az én kiszáradtt két szememnek
Saját könnyhullatásai.

Ezekkel e virágtölcsérek
Megtelve vágnak úntalan.
Hogy e virágok illy kövérek,
Ah, nékem az be sokba van!

AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ

Nincs tavasszal, nincs se nyáron,
Mint te, olyan rózsaszál;
Még nagyobb dísz nyerne Sáron,
Csak te ott virítanál.

Rózsaszínnel játszadoznak
Két virító arcad,
Rózsamézzel harmatoznak
Csókra termett ajkaid.

Látta kellemid *Citére*,
Látta és irigykedett,
Hogy pirosuló lába-vére
Képeden büszkélkedett.

Hófejér tekintetednek
Hajnalán nyílásba jött
Rózsaszálacsókák ferednek
Tiszta téjhabok között:

Szűz melyed fehér ölére
Ők is úgy mosolyganak,
Mint mikor rózsák tövére
Gyöngyvirágot raktanak. -

Rózsa vagy te, rózsaszínes,
Rózsa még a selymed is:
Jaj, de bezzeg kínra teszel,
Hogyha van tövisesed is!

Rózsa! engedd, hadd heverjek
Éltető bokrodba már,
S édes árnyékozába nyerjek
Fészket én, rideg madár.

A FEREDÉS

Ni, szemeim! idenézzenek!
Ni, a rózsabokor hirtelen
Mint megremegett ott a vízszélen:
Ni, szemeim! idenézzenek.
Ni, mint megbillentenek
Levelei s ágai,
Tövises s virágai
Hogy összeverődtenek.
Illatozó bíborának
Pompái elszóródának:
Némelyek, ím, elterültek
A dudvának száraiban,
Mások úsznak az itt lengő
És játszadozva kerengő
Zefíreknek szárnyain.

Ni, ni, most vigyázzatok! -
De fényetek hogy rezeg pislogva,

Hol öszvevonúl, hol dűlyed.
 Most repes kacér pattanással forogva,
 Majd rettenve vak gödrébe sűlyed:
 Tán biz istent láttatok?
 Ne zárjátok bé ablaktokat!
 Ott nem haragos istenség látszik,
 Ne féljete, ott egy szép nimfa játszik:
 Nyissátok meg ablaktokat!
 A rózsákon általfénylenek
 Sokkal szebb rózsái,
 Pirosló orcái,
 Mellyek titeket megigéztenek
 Ah, boldog rózsafa!
 Be nyájas nimfa
 Nyugszik alatta árnyéknak!
 Ah, végy be engem egyik ágodnak!

 Ti pedig, szemeim, ti lesve vigyázzatok,
 Mit akar ott az a ti szép nimfátok?
 Ni, ni, ruháit levetette,
 S a rózsza tövére tette -
 Maga indul: most már nézzetek!
 A nézés istene legyen véletek!
 Ahol megy! - ah, melly isteni képnek kell lenni,
 Melly hátúl is ennyi gráciákkal kezd jelenni?
 Vajha láthatnátok, melly szép
 A halhatatlan kép!

 Ah, fordúlj erre, szép istenné! -
 Egek! - micsoda! - jaj, szemeim, mit láttok?
 Mint reszkettek?
 Mint meredtek?
 Mint fellobbanátok?
 Már kipattannátok,
 S tán golyóbiskátok
 A nézés tövéből kivenné? -
 Ah, mit látok? - irgalmas egek!
 Ah! én kincsem! - Alig pihegek! -
 Visszanézett az én galambom, visszanézett!
 S szememet, szívemet, lelkemet, mindent megigézett.

 Az én Rozáliám fut amott!
 Ah, mint dobog szívem belől!
 Ah, mint olvadok mindenfelől!
 Isten! egek! - jaj, elfogyok!
 Ne hagyjátok! - mindjárt lerogyok.
 Az én Rozáliám fut amott!
 Ah, ötet, - ötet láttam ott!
 Ahol megy! - jaj, mit látok - mezítelen! -
 Irígylem e vidékeknek ezt:
 Hogy látják, ami engem öl s éleszt,

S szerelemtársimmá lesznek illy hirtelen. -
De csalódom. - Ti láttok testén
Valamelly leplet - de melly ritka
Az a fedél, melly alatt van szívem kies titka,
S melly lebeg meztelen Évám édenén!

E csalódás játszodtat-e titeket,
Vagy csakugyan látjátok ezeket?
Miként pirosollnak,
Mikor meghajolnak.

Fényes szárai,
Márvány combjai,
Amellyeket főhajtva
És utánna sóhajtva
Csókolnak magok
A szép virágok. -

Vajha én most, vajha virág lennék,
Én is ilyen komplementet tennék!

Nézd a vékony patyolat
Vigály felhője alatt
A szerelmes zefírek mint enyelegnek:
Ah, ezt mint irigylem e játszi seregnek!
Némellyik szép lábára tekergőzik,
Egyik kies mellye alá rejtőzik,
Másik márvány oldalára könyököl:
Ah, a szerelemfáltás, ah, majd megöl! -
Vajha én most, vajha zefír lennék,
Én is a legszebbik helyre mennék.

De látjátok, már a patakba lépett,
Melly kettőssé teszi ezt a gyönyörű képet,
A hízelkedő habok hozzá mint tódúlnak,
S farkok-csóválva lábához simúlnak.
Vetélkednek, az első mellyik légyen,
Melly néki udvarlást csókolással tégyen.
Már szárait,
Már térdeit,
Már combjait,
Combtöveit

Nyelik el a fajtalan habok:
Ah, távozzatok, ocsmány habok!
Ha feljebb vizitek vizeteket,
Menten özszvegázollak benneteket.
Óh, már megöltetek!
Szerlemtárssá lettetek. -
Óh, már alig látom szép mellyét,
Jaj, mint nyalogatják nyugodalmam helyét!
Vajha én most, vajha egy hab lennék,
Én is szerelmes testén pihennék.

DÉLI AGGODALOM

Felhágott már a Nap a dél hev pontjára,
Egyenessen omlik lefelé sugára.
Küszködik a bággyadt levegőég, s hevül;
Felfortyant az egész természet merevül.
A lankadtt arató ledül izzadt fővel,
Hogy majd dolgát kezdje megújultt erővel.
Az utazó, ki már csak alig lehellett,
Óltja szomját a hús forrás vize mellett,
A barmok terepély bikkfák alá mennek,
A híves árnyékban kérődzve pihennek.
A madárcák csüngnek a setét lombokról;
Leszáradt a nóta eltikkadt torkokról.
Csupán csak a munkás méhecskék zszibongnak,
Széjjel az illatos rétek között dongnak.
Csupán csak az apró bokrocskák tövében
Zeng a zörgő ptrücsök a Nap ellenében.
A rezzent gyíkocska a gaz között csereg,
Megáll, liheg, száraz torokkal sziszereg.
Sok száz szűcske ugrál pattanó lábain
A hévtől elaszott fűszálak szárain.
Egyebek mind híves helyyeken pihennek,
A dél forró heve elől fére mennek.
Alusznak magok is a híves szellők is:
Eltikkadtak a Nap hevétől tán ők is.
Csak némelly enyelgő zefirek játszanak,
Mellyek a levelek alól kiugranak,
Cicáznak kerengő szárnnyal a bokrokon,
Lassan elenyésznek a liliomokon.
Jertek ki, ó, nyájas fuvallatok, jertek,
Kik az ambróziás rózsákban heverték;
Szedjetez mennyei szagot kebletekbe,
S úgy szálljatek hozzám e setét berekbe,
Hol a néma fáknak sírva énekelem,
Mint égeti mellyem a forró szerelem. -
Ah! most is az a nap forog az eszemben,
Mellyen legelőször lobbant fel szívemben,
Mellyen rám csillámlott LILLA szempillája,
S tüztől felgyúladt az Ámor fáklyája.
Ah! azólta nincsen semmi nyúgodalmam:
Még sincs e kínomért legkissebb jutalmam.
Könyörgök, esdeklek néki mind úntalan:
Minden könyörgésem rá nézve hasztalan.
Egek, s égésimet orcámon mutatom:
De az orvoslásra őtet nem hajthatom.
Sírok: de sírásom nincs kit érdekeljen;
Panaszlok, de arra nincs aki feleljen.
Ah, kínos állapot! bárcsak valahára

Ennyi fájdalmimnak lehetne határa! -
 Átkozott perc volt az, amellyben mellettem
 Elmenvén, szép gyilkos! reád tekintettem,
 S *Ámor* mosolyogván szelíd nézésedből,
 E kegyetlen lángot szívtam ki szemedből.
 Vajha az Ég vagy olly angyali szemeket,
 Vagy olly tigris-szívhez illő érzéseket
 Beléd, kedves Kínzóm! ne teremtett volna:
 Most szívem illy szörnyű tűzben nem lángolna. -
 Egyenes Természet! hát rend szerént mégyen,
 Hogy aki mást éget, maga jeges légyen?
 Vagy LILLA is így ég? vagy szívem is fázik,
 Vagy - vagy a te hitvány törvényed hibázik:
 Vagy tán... Mit gondolkod? - Balgatag szózatok!
 Hisz égek, lám, mégis vízcseppel hullatok.
 Ollyan tűz ez, melyet gerjeszthet a jég is,
 És lángokkal égvén, vizet áraszt mégis.
Jupiter is, mikor esőzik legjobban,
 Lángozó villámja mindég akkor lobban:
 Hát ugyanezt *Ámor* nem vihetné végbe,
 Holott ő a legfőbb istenség az égbe?
 És így hideg lehet, LILLA, bár én égek...
 Félre az eszemből, *systemás* kétségek!
Ámor tanácsából még őt megkérlelem;
 Ki tudja, tán gyengébb szívvel bánik velem?
 Sírok, panaszkodom, új szokat keresek,
 Előtte könyörgést teszek, térdre esek,
 Lefestem kínomat sápadtan, mint félholt,
 Kincsemnek mondom és... Ah, de már ez mind *volt*!
 Mégis egy jó nézést tőle nem nyerhettem,
 Eltűnt - én egy néma kőnek reménykedtem. -
 Vad szűz! gonosz *Ámor*! s te vagy ég istene?
 Nem, nem: az *Erynnis* szült téged, ó, fene!
 Tán e nimfádat is a *Styxnál* nemzettek
 S belé az *Alektó* vad szívét ültetted.
 Vesszetek! Vesszetek!... Mit mondok! - Ó, talám
 Mindkettőt méltatlan szitokkal káromlám?
 Ki tudja? ah, talám bennem van a hiba?
 Járatlan vagyok még *Ámor* titkaiba. -
 Itt ülök, a nap is elhagy már engemet,
 S a lelketlen fáknak mondom keservemet;
 Pedig tán a kegyes *Szerelem* nevembe
 Most sugall legtöbbet ártatlan Szépembe. -
 Keljetek fel, nyájas zefirek! keljetek,
 Mondjátok meg Néki, hogy hozzá sietek.

MEGKÖVETÉS

Ha haragszol, megkövetlek;
Békélj meg, szép angyalkám!
Csak azt mondtam, hogy SZERETLEK,
S e szóért haragszol rám?

Ki az oka? s ki hibája,
Hogy kellemed olyan nagy?
Hogy te, ó, virtus példája,
Szeretetre méltó vagy?

Ha téged szeretni vétek:
Hányan esnek úgy belé?
S hogy én legtartósbban vétek,
Magam azért büntetsz-é?

Lelj csak *egy*et, ki szépséged
Látván (de mint én, úgy ám)
Ne szeressen mindjárt téged:
Úgy neheztelj osztán rám.

És ha e szómért: SZERETLEK,
Úgy kikelhetsz ellenem:
Egypár csókkal megkövetlek:
Csak hagyj holtig vétenem.

Vagy ha e szó úgy megsérte;
Mondd vissza, LILLÁM, te is:
Én nem haragszom meg érte,
Megbocsátok százszor is. -

A SZÉPEK SZÉPE

Ti, élet balzsamát lehellő leányok,
A szépség tüznél olvasztott bálványok,
Kiket imád sok szív, áhítva reszketvén
S fellobbantt óltárán a temjént égetvén, -
Óldjátok le rólam gyarló kötéseket!
Nem tudlak imádni többé benneteket;
Mert minden szépséget, mellyel hódítátok,
Már az egy LILLÁBAN bésummálva látok.

Jer, szépem! mutasd meg azt kevély nemednek
Együtt, amivel ők csak külön kérkednek:
Hadd mondják, akiknek van finomabb ízek,
„Te vagy a remekkép, ők pedig a *skízek*,”
Léda gyermekinek hűljön meg a vérek.
Szégyenljék magok közt a görög vezérek,
Hogy ők Helénáért vesződtek Trójánál;
Holott lehet s van is szebb személy nálánál. -

Állj ki, irígy! találj mocskot tagjaiba,
Nézd, legkényesbb ízlés! van-é benne hiba?
Ha valamelly'k részét hibásnak mondjátok:
Hibáztok. A szépet rútnak gondoljátok. -
Ha tőlem kérditek: „*Mi szép?*” azt felelem:
Én a szépet s rútat ollyformán képzelem,
Hogy *szép* mindaz, ami őbenne láttatik,
Ami benne meg-nincs, az *rútnak* mondatik.

Tökélletes tehát, mind így ítélnének,
E pompás munkája a szép természetnek:
De én e remekben egy nagy hibát látok,
Mellyet ti, elfogott szemek, nem látátok.
Mert ámbár a pazér természet bő keze
Minden kellemeket őreá hímeze:
Mégis illy főmívben ez egy nagy csonkulás,
Hogy övéle is köz a *vénség* s *elmúlás*.

Isten! hát csak azért formálsz illy remeket,
Azért árasztasz rá minden szépségeket,
Hogy egy *légyen* szódat elrontó *múljon*-nal
Minden gráciákat eltörülj azonnal?
Hová teszed akkor illy dicső mívedet,
Amillyent még semmi föld pora nem fedett?
Hadd tudjam! Sírjára rózsákat plántálok,
S ezt írom fel: *Szépek; de ez szebb volt nálok.* -

Jer, LILLÁM! csak néked lehellek, míg élek;
Míg eszemet tudom, csak terád eszmélek.
Sőt, ha majd a halál engem valahára
Kebeledből ragad vak tartományára,
Mikor már lelketlen porrá változtatott,
Szóljál sírom felett csak egy fél szózatot:
Akkor is szikrái a hév szeretetnek
Fagyos tetemim közt egybe lángot vetnek.

A MUZSIKÁLÓ SZÉPSÉG

LILLÁM! midőn szemem nézi
Hajnal tekintetedet,
Ezer *grácia* ígézi
Elmerült képzésem;
Látván *Citère* virágít,
Olvadni kezd kebelem,
S az egész menny boldogságit
Szűk mellyemben viselem.

De midőn szácskád daljára
A húrokat pengeted:
Mit érzek! minden trillára
Szívem ölöd s élteted.

Truccol fülem a szememmel,
És minden érző inak
Hódolnak levertt lelkemmel
Dalod bájolásinak.

A hangok virággá válnak
Mosolygó ajjakidon,
S a virágok hangicsálnak
Teremtő újjaidon:

Mint midőn a nyílt rózsákkal
Ékes bokor közepén
Filoméla új nótákkal
Zeng az Ámor innepén. -

Vajha rózsává válhatnál,
Szép LILLÁM! egyszeribe,
S ágaid közt danoltatnál
Fülemüle képibe!

Ó, nem lenne a vidéken
Tenálad szebb virágszál;
Nem zengene a cseréken
Vígabb madár nálamnál!

Nyíló kelyhedet megszállnák
A szerelem isteni,
S a nimfák versentt próbálnák
Érzésim énekleni.

A VERSENGŐ ÉRZÉKENYSÉGEK

LILLA! kellemességednek
És mosolygó szépségednek
Ínt ébresztő balzsama
Érzésimet megszédíté,
Mebájolá, részegíté,
S perre indította ma.

Köztök nagy csata lázzadott,
Mellyet az abból támadott
Szép dicsőség okozta,
Hogy mellyik az, ki Tégedet
Megérezvén, felébredett,
S nekik ennyi jót hozza?

Mindenik nagy heveséggel
Perlett, hogy e dicsőséggel
 Bírjon a többek felett.
Illyformán szóltak egymásnak,
Míg a heves civódásnak
 Lelkem által vége lett.

SZAGLÁS

Tudjátok-é? hogy magatok
Másfelé andalogtatok,
 Más tárgyon szűnyókálva;
Mikor a táncnak öltözött
Szépség leányai között
 LILLA eljött sétálva;
Mikor egy zöld hársfa mellett
Egy kis szellő rámlehellett
 Ambróziás illattal:
Mellyet mihelyt észrevettem,
Inatok felébresztettem
 Édes csiklándozattal.

LÁTÁS

Elsőben is mély álmomból,
Tévelygő andalgásomból
 Nemde én pattanék ki?
Látták éles nyilaimat,
Villámló pillantásimat
 A mulatság környéki.
Míg tüzes szemem sokára
Ráakadt a szép LILLÁRA
 S féloldalt reácsapott:
Ah, mikor a több szem között
Látásunk összeütközött,
 S egymástól lángot kapott;
Ah, mikor szűz pillantása
S elevenebb kacsintása
 Kétszer az enyémre lőtt:
Bezzeg mind felpattantatok,
Bezzeg eloszlott álmatok,
 Melly lankasztott azelőtt. -
Lebegő bársony hajain,
Elefánttetem vállain
 Melly szép színek játszottak!
Rózsát mosolygó ajjaka,
Hószín mellye, márvány nyaka,
 Ah, miként elragadtak!

HALLÁS

Hát mikor mélyly sohajtása
S bágyadt hangon tett szólása
Ébredtt fülembe hatott?
Édes ájulás lepett el,
Melly egy mennyei élettel
Kecsegtetett, biztatott,
Mikor mellé ereszkedtünk,
S végre, hogy sok kérést tettünk,
Ezt mondotta: *Szeretek!*
Ah, e szóra vérünk égett,
És minden elevenséget
Ti is levetkeztetek.

Mikor mézes beszédjére
Örök hűséget ígére
S illy biztató hangon szólt:
„Szeretek! - Téged kedvellek,
Csak néked élek, lehellek,
Míg be nem féd a sírbolt.”

Akkor - ó, mert e szavának
Olly édességi valának,
Hogy élet ömlött belénk -
Egy legédesebb mennyei
Öröm gyönyörködései
Kezdték repesni felénk.

Mikor *kedvesének* mondott,
Elvett minden bút és gondot
Ez az édes nevezet;
És hízelkedő nyelvének
Mézzén lecsorgó szívének
Mindnyájunk temjénegett.

TAPINTÁS

Közte e temjénezésnek
S e mennyei ihletésnek,
Kezeim felemelém,
És jótételét hálálván,
Ez imádni való bálván'
Szent testét megölelém.

Ah, halhatatlan istenek!
Mit érzettem! ah, millyenek
Vóltak gyenge karjai,
Mellyek mikor rám hajóltak,
Nálok gyengébbek nem vóltak
A rózsák harmatjai.

Mellyét *Ámornak* melege
Olvasztván, gyengén pihege
Bíbor fátyola alatt.
Kezemet tévén szívére,
Sűrűn vert; és minden vére
Hozzám örömmel szaladt.

Mint a hó a nap hevétől,
Úgy az ő tűz-szerelmétől
Mind elolvadva valánk.
Életünk belé költözött,
S ölelő karjai között
E világnak meghalánk.

ÍZLÉS

Mit ér a szép gyümölcs maga,
Bár kedves a színe, szaga,
Ha jó ízzel nincs tele?
Ti csak LILLA szépségére
Bámúztatok s mézízére
Egyiktek sem ügyele.

Nincs a nektár olyan édes,
Amellyet tölt *Ganimédes*
Jupiter csészéjébe.
Ó, nem bír az annyi jókkal,
Hacsak azt egy ilyen csókkal
Fel nem vegyíti *Hébe*.

Illy mannával nem kínálja
Gazdag lakosit *Panchaia*
Vagy más déli tartomány.
Ennél édesebb itala
Bármelley királynak sem vala.
Ó, mennyei adomány!

Ó, méznél édesb ajjakok,
Minő nektárt csorgattatok
Rózsaszín kelyhetekből!
Melly kellő csókok valának,
Mellyeket kölcsön szopának
Hév ajjakim ezekből!

LELKEM

Mit civódtok? ah, szűnjetek,
Híveim, mit versengetek?

Csak LILLÁT imádjátok.
Lebegjete gyönyörűség
Szárnyain s az örök hűség
Pontjára mozgassátok.

Miolta kellemet velem
Éreztettétek, tisztelem
És imádom azolta.
Rabja vagyok rabszíjjain,
Rengetvén nyájas karjain,
Szívem hozzá csatolta.

Én párját nem tapasztalok.
Néki élek, néki halok.
Ő énnékem mindenem. -
Jer, Lilla! jer; érzésemet
Mind ébreszd fel és engemet
Ne hagyjál veszteglenem!

AZ ELTÉVEDT LÉLEK

Ah! hová repültél,
Lelkem, s melly felé?
LILLA száján ültél:
Hol vagy? - ott vagy-é?

Annyi sok csókokban,
Ah, hová levél?
Ott vagy-é? - azokban
Senki meg nem lél. - -

Látom már; azokb' a
Bíborokba ült,
S a habzó csókokba
Torkig elmerült.

Ott evez sietve
A partok felé.
Kis nyilát nevetve
Nyújtja *Ámor* bé.

Ennek szálacskáján
Már a partra ért
S a partok rózsáján
Nyúgalomra tért.

S tán por-sátoromba
Már belé se jő:
A paradicsomba -
Abba alszik ő.

Lágy sohajtozások!
Mellyeken eltűnt,
Míg a csókolások
Árja meg nem szűnt,

Ah, legyezgessétek,
Míg ott andalog,
Lengve rengessétek,
Míg nyugodni fog.

LILLÁM SZÁCSKÁJA

Ó, LILLA! LILLA! halld meg,
Kellő hatalmadat.
S mék isten adta, valld meg,
Illy bájos ajkadat?

Midőn te mátkatályúl
Egy csókot adsz nekem:
Szívem merőn elájúl
Elhallgat énekem.

Szácskád magára nyitja
A száját és szemet,
A mennybe andalítja
Nektárja lelkemet.

Ajkad virági szebbek,
Mint rózsa bíbora,
És csokid édesebbek,
Mint a *Tokaj* bora.

HABOZÁS

[VITÉZ]

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet az én LILLÁM nem szeretne,
Örömmel megválnék tőled, komor város,
Ha menésem az övével lenne páros.
De melly édes örömtől kell megfosztatnom,
Ha nem lehet szép hívemmel itt múlatnom,
Ha északra lakik már ő, én meg délre,

Ha csókokat raggatnom kell csak levélre.
Ó, iszonyú búcsúvétel,
Melly egy áldott szívtől vét el!

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet az én LILLÁM nem szeretne.
Öszveütném sarkantyúmat, megindúlnék,
Még e város felé háttal sem fordulnék.
De egy égő szívet hagyni magánosan,
Melly kívülem beteg lenne halálosan,
Nem engedi a szövetség s a szerelem,
Melly lángoló tüze által harcol velem.
Ó, milyen két szörnyű gond főz!
Egek! LILLA! Ah, mellyik győz?

Itt hagynám én ezt a várost, ha lehetne,
Ha engemet az én LILLÁM nem szeretne.
Vígan tenném fel lantomat szekerembe,
Ha őtet is ültethetném az ölembe.
De ki előtt kell danolni már énnekem?
Egypár édes csókot kitől nyer énekem?
Ki biztatja Múzsám édes mosolygással?
Ki önt belém lelket egy fél pillantással?
Árva Múzsa! árva író!
Ó, lesz-é egy biztató szó?

Nem hagyom itt ezt a várost, mert nem lehet,
Mert LILLÁTÓL szívem búcsút nem is vehet.
Nem mehetek; tartóztatnak szent kötelek,
Szívem gyengébb, mint meg tudna vinni velek.
Múljatok hát, szép szándékok! maradjatok,
Ha LILLÁT is el kell hagynom miattatok.
Lemondok a dicsőségről, bár szeretem,
Csakhogy ezen gyöngy Kincsemet megvehetem.
Őerte megvetem mindazt,
Ami tőle különszakaszt.

LILLA

Hagyd itt, hívem! ezt a várost, bár nehezen,
Bár szeret is szegény LILLÁD s könnyez ezen.
Hagyd itt! Szívem kebeledben fog gyúladni,
A tiédnek az enyimben kell maradni.
E hév csókban, mellyet szádra ragasztottam,
Lelkem minden indulattal kibuzgottam. -

VITÉZ

Vedd el te is ezt éntőlem, kegyes lélek!
Csak árnyékom megy el; magam benned élek. -
Kellemes szűz! -

LILLA

Ah, kedves hív!

KETTEN

Ne félj: néked dobog-e szív!

BARÁTOMNAK

Illyen dorgálást, barátom,
Tőled már sokszor hallék,
Hogy magam miért bocsátom
Úgy el, bár vitor valék?
Mért vagyok most olyan gyáva,
Aki másszor, mint egy páva
Vóltam a felöltözött
Víg gavallérok között?

Azt is hányod a szememre,
Hogy most bús, komor vagyok,
És hogy már ifjú létemre
Mindenemmel felhagyok,
Én, ki másszor a lányokakat
És egész kompániákat
Kedveltetni jól tudám. -
Úgy van: LILLÁT bírtam ám.

Most pedig már bús kedvébe
Szívem csak szomorkodik,
Öltözöm csak negligésbe,
Két orcám halványodik;
Nem kedvellek társaságot,
Sem leányt, sem cifraságot.
Úgy van: Lillát fájlalom. - -
Ó te, eltűnt angyalom!

AZ UTÓLSÓ SZERENCSETLENSÉG

Zokoghat még egy betűcskét
Belőlem a fájdalom?
Ejthetek még egy könnyűcskét
Utánad, szép angyalom?
Bús elmém rajtad tűnődik;
Csak kíván, sóhajt, gyötrődik -
Édes, fojtó képzetek! -
Mind ez, amit tehetek.

A természet a törvénnyel
Szívemben ellenkezik,
Most is szoptat a reménnyel;
S nem hiszi, hogy vétkezik.
Lámpási a bölcsességnek
Előttem hiába égnek;
Nékik szunnyadozni kell,
Mihellyt az egyet lehell.

Ó, mennyit vívok kínommal!
Küszködésim melly nagyok!
De, jaj, nem bírok magammal:
Érzem, hogy beteg vagyok.
Képződésim tüzeskednek,
Roskadtt inaim csüggednek.
Hát olly bűn a gyengeség,
Hogy megverné azt az Ég?

Velőt szívó lángjaimtól
Fejem nehéz, zúg, szorúl;
Bennrekedtt indulatimtól
Szívem dobog, mellyem fül.
Már nem tudok mást mit tenni,
Csak érezni és szenvedni.
Lelkem, testem hóltbeteg,
Menny, föld, kincsem, bocsáss meg!

Kínálkoztak orcájáról
A fejlő rózsabimbók,
Cukorral folyt ajakáról
Minden szó és minden csók,
Annak a földi Kellemnék,
Ki asszonya volt szívemnek,
Míg én, boldog martalék,
Lánca s karja között valék.

Szeme bízott, öldöklött;
Ölt, s gyógyított másfelől;
Tiszta hősínnel tündöklött
Mellyé mind kívül, belől;
Lelke vídám, mint a hajnal,
Szíve jó volt, mint az angyal:
S ah, ez a Paradicsom,
Melly engem a sírba nyom.

Bóldog órák! amellyekben
Szíve kulcsát bírhatám
S a meghitt enyelgésekben
Lelke lángját szíhatám.
Midőn ezer tördeltt szókkal,
Ezer pecsételő csókkal

A hit egymáshoz csatolt;
S gyanúnk mégis édes volt.

Gondolván, hogy bódogságunk
Még csak kezdő-félbe ment,
S már is kinyílt mennyországunk
Egymás karján idelentt:
Mint a szőlő támasszával,
Mint a repkény a bikkfával.
Egymásba csimpalykozánk,
S ég, föld, mind mosolyga ránk.

Már azt hittem, hogy ha készen
Állnak is száz szélveszek,
Az én LILLÁM enyím lészen,
S én a LILLÁÉ leszek.
Megvakúlva, siketülve,
Szándékom kórmányán ülve
Kergettem a drága jót,
S a révnél törtem hajót!

Hah! e szépség ritka mívét
Prédára kell tartanom
És szívemhez forradtt szívét
Vérrel kiszakasztanom.
Ó, ne hagyjátok, szerelmek!
Vagy öljetek meg, gyötrelmek!
Kinek szíve másnak jut,
Csak szeretni s halni tud.

Most a tenger sík pusztáját
Érzem, de nem láthatom,
A haboknak lágy szikláját
Öröngve tapogatom.
Óhajtalak, messzi partok!
De töletek mégis tartok.
Amit bús lelkem talál,
Zaj, homály, kétség, halál.

Hah! mint dördülnek, ropognak
A világ két sarkai,
Mint lobbannak, mint villognak
A mennydörgés szárnyai:
Ah, gyászos fény, látom, látom
A puszták közt szép sajátom.
Jajgat az elhervadt hív,
Kúcsolt kézzel engem hív.

Látom unszoló sírását:
Rajta nem segíthetek.
Hallom kétes sikoltását:
De az egek siketek.

Állj meg! állj, te irgalmatlan!
Illy nemes rabra méltatlan
A te ólomkebeled:
Ámort miért terheled?

Hasztalan! - csúfol futtában
És gázolja szívemet,
S a törvény bújnyik-varában
Lebékózza kincsemet.
Engem pedig, ah, egyszerre
A zaj bécsap a tengerre.
Jaj, nekem víz, néki tűz!
Szegény ifjú! szegény szűz!

Ó, mért nem hagyod véremmel
Láncát felolvasztani,
S minden könnyét száz gyöngyszemmel,
Ó, rabló, megváltani?
Mért állsz őrt, mint ama sárkán,
A szép aranyalmák árkán?
Nem ízled te azokat;
Mért marsz el hát másokat?

Vagy mért nem ölsz meg méreggel,
Hogy ne látnám kínjait
Annak, ki örök meleggel
Tartja szívem lángjait?
Úgyis rá kell végezetre
Únnom ez átkos életre.
Bírd őtet, míg meghalunk,
Akkor rajtad truccolunk.

Ó, túl fog ez, sírhalmunkon
Túl is fog lángolni ez,
Ami most indulatunkon
Olly édesen gerjedez.
Nem! ezt meg nem fagylalhatja
A sír nyálkás boltozatja.
Ámor égi istenség,
Néki mindegy: föld, vagy ég.

Ez ösztönről nem tehetni;
Megveti ez gátjait.
A természet szokta vetni
Szívünkbe szent magvait.
Illyen a *gyöngy*, melly magába
Vervén gyökeret a fába,
Véle él és véle hal
S emészti sarjaival.

Érzem, hogy a vas törvénynek
Szükség meghódolni már,
Sőt, hogy még a jobb reménynek
Szikrája is bűnnel jár:
De ó, ha nem az én mívem,
Hogy LILLÁÉRT vér a szívem,
S hogy lelkem benne lehell,
Éreznem és túrnöm kell.

Sírok én; de csak keblemben
Húllnak néma könnyeim,
S a magános gyötrelmemben
Legelnek képzéseim,
Senkihez sincs bizodalمام,
Hogy tűrje s mentse siralmam:
Ah, minden bóldogtalan
A földön megvetve van!

Mit tesz sűrű sóhajtasom,
Mellyet felszitt már az Ég,
Ha kebledben nyugovásom
Az óltár is tiltja még?
Mit tesz, ha egy érzéketlen
Téged és engem szünetlen,
Mint egy mély tenger, megoszt,
És a rózsáktól megfoszt?

Ó, halál! ki a szerelmet
Nyájas színnel követed
És szívéből a gyötrelmet
Egyszerre leülteted,
Ládd, mindhárman búval élünk,
Végy el egyet, tégy jól vélünk,
Akár én, akár más léssz;
Jobb, hogy egy, mint három vész.

Jobb, hogy engemet választol,
Ki legrozsoltabb vagyok;
Egy szellővel elszáraztol,
Egy újjadtól megfagyok.
Nem tartom azt fájdalomnak,
Ami véget vét kínomnak:
Ha élve nem alhatok,
Aluva meghalhatok.

S akkor e gyönyörűséggel
Húnyom bé bús szememet,
Hogy tisztán s örök hűséggel
Zárom sírba szívemet.
Majd ha dombom megtekinti
S hervadt rózsáit ráhinti

Két sóhajtó szerető,
Ezt mondja: *Itt fekszik ő!*

És te, szívemnek pompája!
Légy jobb hozzám, mint az Ég.
Édes kincsem! Más rózsája!
Isten hozzád! Itt a vég!
Teljesítsd kötelességed
Ahhoz, ki fogva tart téged:
Szíved javát nemdenem
Megtarthat'd mégis nekem?

Isten hozzád! Áldlak, hidd el,
Köszönöm jó szívedet,
Csókjaiddal, beszédiddel
Orcád, karod, szemedet.
S bár halálos kínnal vérzem:
Mégis, ah, bóldognak érzem
Ezt az árnyék-életet -
Ó, LILLA! ó, szeretet!

Élj soká! s legyen világod
Jobb, mint az én életem,
S ha zavarná bóldogságod
Az én emlékezetem:
Ah, felejts, felejts el engem!
Én már a sírban fetrengem,
Léthe vizét iszom már;
Mégis elmém LILIN jár.

De mit láttatsz a jövődő
Tükörében, kék Remény?
Ó, felrózsázott esztendő -
Ó, mennyből szállt tűnemény -
Ó, szívet olvasztó hangok -
Ó, óltári fáklyalangok -
Ó, élet - ó, szerelem -
Ó, ne játsszatok velem!

Óceánja bánatimnak
Többé nem duzzadozik,
S elhullott könnye LILIMNAK
Mind gyöngyökké változik.
A kővár gyomra széttűllyed,
A rabló zúg, hereg, süllyed;
Én úszok, az ég segéll:
LILLA int és nékem él.

A haboknak ormózatján
Látszik egy dombos sziget,
És a dombok bóltozatján
Egy meghitt rózsaliget.

Itt száz szerelmek danolnak,
Itt száz *gráciák* táncolnak;
A tánc LILLÁT gyűjtja fel,
A dal engem érdekel.

Már kétségem törtt hajója
A zöld parton nyugszik már,
S istenségem *Kalipszója*
Örök ifjúságra vár.
Félre, kincsek és nektárok!
Én a mennyek felé járok.
Ó, remény! ó, szerelem!
Tegyetek jól énvelem!!

A TIHANYI EKHÓHOZ

Ó, Tihannak ríjjadó leánya!
Szállj ki szent hegyed közül,
Ím, kit a sors eddig annyit hánya.
Partod ellenébe ül.
Itt a halvány holdnak fényén
Jajgat és sír elpusztúlt reményén
Egy magános árva szív.
Egy magános árva szív.
Míg azok, kik bút, bajt nem szenvednek
A bódogság karjain,
Vígadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sírok.
És te, Nimfa! amit én nem bírok,
Verd ki zengő bérceken.
Verd ki zengő bérceken.
Zordon erdők, durva bércek, szirtok!
Harsogjátok jajjaim!
Tik talám több érzéssel bírtok,
Mintsem embertársaim,
Kik keblekből számkivetnek,
És magok közt csúfra emlegetnek
Egy szegény boldogtalant.
Egy szegény boldogtalant.
Akik hajdan jó barátim voltak,
Még felköltek ellenem,
Üldözőim pártjához hajoltak:
Ó! miket kell érzennem,
Amidőn már ők is végre
Úgy rohannak rám, mint ellenségre,
Bár hozzájok hív valék.
Bár hozzájok hív valék.

Nincsen, aki lelkem vigasztalja,
 Olly barátim nincsenek;
 Vállat rándít, aki sorsom hallja;
 Már elhagytak mindenek.
 Nincsen szív az emberekbe:
 Hadd öntsem ki hát vaskebletekbe
 Szívem bús panasszait.
 Szívem bús panasszait.

LILLA is, ki bennem a reménynek
 Még egy élesztője volt,
 Jaj, LILLÁM is a *tiran* törvénynek
 S a szokásnak meghódolt.
 Hogy vagy most te, áldott lélek?
 Én ugyan már elhagyatva élek
 A tenger kínok között.
 A tenger kínok között.

Ó, van-é még egy érmi szállás,
 Régi barlang, szent fedél,
 Mellyben egy bölcs csendes nyugtot, hálást
 E setét hegyekben lél?
 Hol csak egy kő lenne párna,
 Hol sem ember, sem madár nem járna,
 Melly megháborítana.
 Melly megháborítana.

Abban, gondolom, hogy semmi jussal
 Ellenkezni nem fogok,
 Hogyha én egy megvetett virtussal
 Itt egy kőben helyt fogok,
 S e szigetnek egy szögében,
 Mint egy *Russzó Ermenonvillében*,
 Ember és polgár leszek.
 Ember és polgár leszek.

Itt tanulom rejtek érdememmel
 Ébresztgetni lelkemet.
 A természet majd az értelemmel
 Bölcsébbé tesz engemet.
 Távolság itt, egy más világban,
 Egy nem esmért szent magánosságban
 Könnyezem le napjaim.
 Könnyezem le napjaim.

Itt halok meg. E setét erdőben
 A szomszéd *pór* eltemet.
 Majd talám a bódogabb időben
 Fellelik sírhelyemet:
 S amelly fának sátorában
 Áll együgyű sírhalmom magában,
 Szent lesz tisztelt hamvamért.
 Szent lesz tisztelt hamvamért.

A PILLANGÓHOZ

Hamar-követje a tavasznak,
Hímes pillangó, idvez légy!
Még nincs rózsza; s te a kopasznak
Mégis csókolására mégy?

Miért szállsz ama puszpángokra?
Hiszen nem a víg kikelet
Adott még új kantust azokra;
Átöldellik ők a telet.

Menj inkább a setét rögökbe,
Állhatatlan selyemmadár!
És súgd az ő dugútt fülökbe,
Hogy élet és tavasz van már.

Lát'd, még a földben szúnyókálnak
A *Flóra* gyenge szüzei,
S a napra félve kandikálnak
A csirák nedves szemei.

Nézd csak, az orgonák tövébe
Melly kellő szagok lengenek;
Menj, fuss a szellők ellenébe,
Tán a violák fejlenek. -

Eredj, s egy hosszú csókkal szídd ki
Zefir elől illatjait,
És szárnyad zörgésével hídd ki
A napra kisdud húgait...

Mit? violákról violákra
Osztod te, csélcsep, csókodat?
Be boldog vagy, hogy egy virágra
Nem kötöd indulatodat!

De én csak egy *Rózsát* szerettem;
Ah! csak egy bírta szívemet,
S miolta már ezt elvesztettem,
Örök tél dúlja létemet.

Az én lelkem is hajdanában,
Mint te, vídám s eleven volt,
Míg ifjúságom tavaszában
A virágzó LILLA bájolt:

De most lomha s *hernyó* módjára
Mászkal a fanyar bánaton
És a mások mulatságára
Magának verskoporsót fon. - -

Ah! szárnyad eszembe juttatja
 Psychét s az ő bánatjait.
És a *Psyche* gyötrő bánatja
 Tulajdon lelkem kínjait.

Ő is *Ámor* arany várában
 Egykor édes nektárral élt
És a *gráciák* rózsássában
 Kedvet s örök tavaszt remélt:

De egy búbajos hang neszére
 E víg scénák eltűntenek,
S az ő halálos gyötrésére
 Ég, föld, mind felesküdtnek. -

Ó, mikor lesz, hogy bús kínjában
 Letöltöm *hernyó*-éltemet
És szemfedelem púpájában
 Kialszom szenvedésemet?

Mikor lesz, hogy lelkem, letévén
 A testnek gyarló kéréit
S angyali *pillangó*vá lévén,
 Lássa *Olimpus* kertjeit,

Hol ötlet egyik vígasságból
 Másikba új szárnyak vigyék,
Hogy a *szférákban* nőtt rózsákból
 Örök ifjúságot igyék?

A REMÉNYHEZ

Földiekkel játszó
 Égi tünemény,
Istenségnek látszó
 Csalfa, vak *Remény*!
Kit terem magának
 A bódogtalan,
S mint védangyalának,
 Bókol úntalan. -
Síma száddal mit kecsegtetsz?
 Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
 Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
 Bíztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
 Mégis megcsalál.

Kertem nárcisokkal
Végig ülteted;
Csörgő patakokkal
Fáim élteted;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt,
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel,
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy híjját esmértem
Örömimnek még:
LILLA szívét kértem;
S megadá az ég.
Jaj, de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszm, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Ó! csak LILLÁT hagytad volna
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténém,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irigyleném.
Hagyj el, ó, Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgyis eltemet.
Érzem: e kétségbe
Vólt erőm elhagy,
Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kisült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dült. -
Bájoló lágy trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák! -
Isten véletek!

BUDAI FERENCRE, HALÁLA UTÁN

Köszönjük, boldogult, példátlan munkádat,²⁰¹
Mellyel fényesbíteni akarád hazádat.
Szomorún vádoljuk a fekete halált,
Melly nemes pályádnak legdivatján talált,
S melly, midőn általad Árpád nemzetének
Sírba dült nagyjai életre jövének,
S midőn elméd nekik nevet s laurust oszta,
Téged az éltető szellőtől megfoszta.
De túrd el a csapást, dicsőült hazafi,
Él még érdemidnek egy tudós atyafi,
Ki, midőn a görög s római nagyokat
Leírván, mustránkká csinálja azokat,
Szentebb tüztől égvén, felhossa a fedett
Sírból magyarinkat, s általok tégedet.
Majd mikor fiaink róllok emlékeznek,
Téged testvéreddel hálálva neveznek.
Máris dicsekednek Debrecen hantjai,
Hogy itt nyugszik a mást éltető Budai.
Én is megnyugtató örömmel telek el,
Hogy lantom illy becses nevekről énekel:
S midőn laurust fűzők hív tanítóimra,²⁰²
Édesen eszmélek bimbós napjaimra.

[TALÁLÓS VERS]

Süket fülü,
Telhetetlen
Tátott szája
Neked mered;
Itatod is, ha eteted,
Ha itatod, nem eteted.

²⁰¹ Megboldogult tiszteletes, tudós Budai Ferenc úr a régi magyar nagy embereknek életét és tetteit leírta a b c szerént azon könyvében, melyet a kólikából hirtelen történt halála miatt ki nem adhatván, tudós testvérje, tiszteletes tudós Budai Ézsajás úr, a históriának és literaturának Debrecenben professzora fog a tanult világgal maholnap közleni. Erre a munkára amilyen nagy szükségünk volt, olyan nagy hálával tartozunk mind a megboldogult szerzőnek, mind az azt világra bocsátandó professzor úrnak

²⁰² Tiszteletes Budai Ferenc úr volt a deák tudományokban, különösen pedig a magyar történetekben meghálálhatatlan tanítóm közönségesen: valamint Budai Ézsajás úr magánosan a poézisban. Ezzel dicsekedni országosan is szerencsémnek tartom

RHÉDEI LAJOS ÚRHOZ

Magyar fejedelmink nagyságos gyermeke,
 Lelkestől-testestől a virtus remeke,
 Ízlés terjesztője, tudomány barátja,
 Királynak, nemzetnek egyaránt sajátja,
 Te, kit a szerencse jó és rossz időbe
 Nagynak látván, fél már venni üldözőbe,
 Kinek Festeticshez úgy von természete,
 Mint azon centrumnak kisebb kerülete -
 Rhédei! ha munkás elméd kinyugodott,
 Halld meg, egy poéta rólad mit álmodott.

A sáfrányozott ég már gyengén pirúla
 S a homály és álom egyaránt hígúla,
 Tisztább s igazandibb képecskék valának,
 Amellyek elméink körül zsibongának,
 Már kezdtük, de gyengén, a terhet érezni,
 Melly a feljött nappal szokott ránk érkezni:
 Midőn úgy képzeltem a nyugvás ölében,
 Mintha lettem volna Tempe mezejében,
 S ott a téli estvék hosszas únalmában,
 Magánosságomnak nádas hajlékában
 Olvasnám vak sorsát az emberi fajnak,
 Ropogó lángjánál holmi száraz gallynak.
 Egyszer csak előmbe tűnik bámúltomban
 Hazám Géliussa háromszín bársonyban.
 (Felséges látomás!) szép is, bús is vala,
 Mint a szürettáji napnak egy hajnala.
 És „Mit késel, úgymond, közreadni saját
 Ifjúi elmédnek aprólék adaját?
 Tedd fel bátor szívvel hazád oltárára
 Tavaszod zsenéjét, mellyet régen vára:
 S hogy majd emberkorod becsesebb gyümölcse
 Háládatosságod szaruját megtöltse,
 Siess elhúllatni már a virágodat,
 Szárnyán jár az idő. Becsüld meg napodat.
 Tudod, hogy magános fogadástételel
 A legfontosb adót fizetteti veled,
 Hogy megmaradt részét világi pályádnak
 A hét magyaroknak szenteljed s Árpádnak?
 Siess a vitézek oszlopát feltenni
 S nemzetünk nevében háládatos lenni!”
 E szóra előttem terem, mint a villám,
 Kassa fogházában rég senyvedő „Lillám”;

Víg Anákreonom mellette mosolyog,
 Melly a Duna partján régóta tébolyog;
 Több szüleményim is körülte látszanak,
 Mellyek a váradi bölcsőben ringanak;
 Meglátom, magamba szálllok, s így felelek:
 „Nagy lélek! örömet sietnék én velek,
 De lám tőlem messze és sokfelé vagynak,
 Bajos útja van most mind sárnak, mind fagynak,
 Szekerest nem kapni, vagy pedig olly drága,
 Hogy borsos az ember literátorsága.
 Van ugyan egy könnyű római lecticám,
 Abban a Hágón is majd úgy néznének rám,
 Mint egy proconsulra, vagy no, csak póstára;
 De honnan köthessek egy derest rúdjárá?”
 Még alig mondtam ki: előttem hortyoga
 Egy karcsú paripa, csikó volt a foga,
 Serényje loboga. - „Nézd, - mond a Genius, -
 Két szárnya van, gyors ló; ez ama Pegazus.
 E’ már a Dunának zajlódó habjain,
 A tótok bércein s a Hágó csúcsain
 Egy akaratodra könnyen általviszen,
 S a nép poétának, nem postának hiszen.
 Rhédei, ki szárnyat fűz a jó szándéknak
 S paripát ad alá nyűgnek, haladéknak,
 Rhédei küldi ezt...” A bámúlás s öröm
 Felébreszt. Nincs semmi. Nézek, - fejem töröm.
 Hát sem ló, sem álom. A munkám Váradon,
 Bécsben, Pesten, Kassán... Magam meg a padon.
 S ím, tűnődésemben illy szók érdekelnek:
 „A két szárnyán kívül álmaid betelnek!”
 1804. jan. 24.

HALOTTI VERSEK

*néhai méltóságos kohányi Kátsándi Terézia asszony, császári és királyi aranykulcsos
 kisorhédei Rhédei Lajos házastársának eltemettetésekor. Nagyvárad. 15. április, 1804.*

*Je ne veux pas argumenter avec vous,
 ni même tenter de vous convaincre; il
 me suffit de vous exposer ce que je
 pense dans la simplicité de mon coeur.
 Rousseau*

ELŐJÁRÓ BESZÉD

Midőn én egy olyan solennitásra, amilyen a boldogult Rhédeiné asszonyságé vala, a lélek halhatatlanságát választottam matériául: előttem tartottam azt a fényes gyülekezetet, amely ottan öszve fog seregleni. Minden hiten lévő fő és alpapok; méltóságok, nemesek, közép és alsóbb renden lévők; pallérozott és természeti asszonyságok; gazdagok, szegények; tudósok, tudatlanok; vallásosak, buzgók, babonások és szabad gondolkodásúak; erősítést, vigasztalást, megnyugtatót, gyönyörködést vagy csak csupa időtöltést kívánók; poéták, poézist szeretők vagy ehhez nem értők s a többi - illy sokféle hallgatók fogják (gondolám magamban) az én verseimet várni, kihallgatni és megítélni. Ez a gondolkodásom tartott sokáig függőbe a halotti tárgynak választásában: míg végre, egyéb okokból is, meghatároztam magamat, hogy a lélek halhatatlanságáról peroráljak. Lehetetlen, így biztatám magamat, lehetetlen, hogy minden gondolkodású és érzésű személyt vagy egy, vagy más oldalról ez a dolog ne érdekeljen. A hitnek és a vallásnak ez a sarkalata, amilyen annak egész alkotmánya megfordúl; az erkölcsiségnek ez a fő principiuma, vagy legalább serkentő rúgója, a philosophiának legrégibb és legfőbb tárgya: a nyomorult emberiségnek közönséges és minden tartományokban feltalálható vigasztalója: és egy poétának is szép, bő, érzékeny, indulattal teljes, képzelődést izgató, melegítő és kifeszítő, nagy, nemes és forró matériája. Az írónak lelke felemelkedhetik ebben, a bölcsőtől fogva a leggyengébbekig minden lélekre kiterjedhet, és mikor halandó nyelven a halhatatlanságról mér énekelni, az értelem és az érzés, a természet és a vallás erősítik meg az ő szózatját, és minden ő halandó társai örömmel fogadják el őbenne az emberiségnek merész szószóllóját.

I. RÉMÍTŐ S VIDÍTÓ KÉTSÉGEK

Lenni? vagy nem lenni? - kérdések kérdése!
Mellynek nehéz, kétes, szép a megfejtése.
Nagy kérdés, amellyet ha mélyen vizsgálók,
Még több mélységeknek mélyére találok.
Lát és habzik az ész, a szív fél és óhajt,
S bennem a kérdésben forgó lélek sóhajt.
Érzem nemes vóltom, érzem gyengeségem,
S reményem béborúl és derül kétségem;
S mikor a mozgó sárt az égig emelem,
Az isteni lángot egy porba nem lelem.
Csillagok közt hordnak aetheri szárnyaim,
De a sír partjára húznak ön lábaim;
Az ég s a föld között függök utóljára
Én, angyal meg állat, vagy csak por meg pára. -

Ha most vagyok, látom, mindég is kell lennem:
S ha nem lések, csapás volt az élet bennem,
És ha el kell múlnom, mi szükség volt élni?
Egy elveszendőnek miért kell remélni?
Azért? - hogy ezer baj, bú, betegség között,
Mint egy számkivetett és mint egy üldözött,
Vágyakozzam dicsőbb rendelésem felé,

Egy méltóbb országba, s mégse menjek belé?
Légyek, hogy szenvedjek? és bánjam létemet?
Reményljek, de ez is gyötörjön engemet?
Így, örök semmiség! óhajtlak tégedet,
Vedd vissza méhedbe vexáltt gyermekedet. -
Boldog! százszor boldog, aki nem született,
Aki nem ízlelte még meg az életet!
De jaj! aki egyszer van és kezdett lenni,
Örök halál annak semmiségbe menni.
Ha nem levék vala, e nagy jót nem tudnám
S a nem esmértt halál karjain aludnám,
De az élet bennem mihelyt szikrát vetett,
Fellobbant a hozzá vonzó szeretet. -

Létel! te mennyország ezer inségbe is,
Nem-létel! te pokol még nem érezve is.
Itt állok virágzó éltem szigetjében,
Egy kőszikla tornyán a hab közepében,
Itt nézem partotok kétes messziségét,
Az én lételemnek folyását vagy végét.
Alattam a cháosz bögő torkolatja
Az elementumok fogát csattogtatja,
S varázsló bal kezét sárgán nyújtván felém,
Elveszel! így ordít, s rémülést önt belém.
De kárpítja alól a kék reménységnek
A testvér csillagok mosolyogva égne,
Biztatván, hogy mennyből szállt belém a lélek,
S ha elvesz is e test, jobb részemmel élek.

Ó, édes érzési az örök lételnek,
Mellyek vígasztalnak, s erőmbe nevelnek,
A halhatatlanság kezdeti már ezek,
Amiket most bennem gondolok s érezek!
És TE, ki így érzed tulajdon lételed,
Ki önnön erődét vizsgálod, képzeled;
Te, ki esmérni tudsz sok ezer dolgokat,
Azoknak formáját, számát, nagyságokat;
Ki ítélni is mersz, te, kinek nem elég
Ez a megteremtett levegő, víz, föld, ég,
Hanem magad körül építsz új világot,
Majmolván a munkás Mindenhatóságot;
Te, ki által mozgok, nővök és dolgozok,
Eszmélek, ítélek, vágyok, gondolkozok,
Örvendek, búsúlok, reménylek és félek,
Te csuda valóság, belém szállott lélek!
Te igazgatója e por-makhinának,
Teremtett istene e kis planétának,
Szállj magadba, nézd meg öntermészetedet:
Meríts erőt abból, s fejtsd meg lételedet. -

II. OKOSKODÁSOK; ÉRZÉSEK

Tudom, hogy létedet nem lehet tagadnom,
És hogy nem vagy te test, azt is meg kell adnom;
Miért vitatja hát olly sok gondolatlan,
Hogy ami meg nem tud halni, halhatatlan?
Úgy van! mert csak ott győz a lerontó halál,
Ahol megosztható részecskékre talál,
Amellyeket külön szedvén vas újjával.
Egyesíti önnön elementumával.
Ront ugyan, illy jeles makhinákat ront el.
De mindent új képre s új életre bont el;
Ő a természetnek segédje s szolgája,
Őáltala forog ennek karikája;
De legkisebb rész sem veszhet el kezéről,
Ő csak bont, de számol minden részecskéről,
Mert aki e Mindent semmiből alkotta,
A megsemmisítést magának tartotta. -
Nem halhatsz hát te meg, ó, nemes valóság,
Hacsak maga egykor a Mindenhatóság,
Ki akart és véled közlötte lételét,
Lángodra nem fújja a semmiség szelét.

De egy *bölcs* Istenről azt állítani vétek,
(Sőt, hogy említem is, tán azzal is vétek)
Hogy ő egy, a maga képére teremtett
Nemes valóságot csak azért teremtett,
Hogy a bú, baj közzül semmiségre híjja
S önnön lehelletét mintegy visszaszíjja.
Emberek *jó* Atyja! tudjuk valójába,
Hogy egész mivoltunk por s árnyék magába,
És amit adtál is, azt sem érdemeljük;
Úgy van! hatalmadat rettegve tiszteljük.
De te, ó, jóságnak kútfeje s tengere,
Kitől e lelkes sár ennyi áldást nyere,
Örvendhetsz-e egykor, örvendhetsz-e annak,
Hogy halált mennydörögj egy halhatatlannak?
Hogy aki áldhatná felséges nevedet,
Elvesszen, átkozván a lételt s tégedet?
És aki lenni kezd, előre rettegjen? -
A bölcső és sír közt mordon ténferegjen?
A meghóltak közzül ne említsen senki?
S az életre minden írtózva lépjen ki?
Ó, nem! nincs becsebb javunk az életnél,
És te olly kegyetlen soha nem lehetnél,
Hogy e legfőbb jónktól megfosztanál minket
S megcsalnád az erre vágyó lelkeinket.

Igazság Istene, jók s rosszak bírāja!
Kinél bévall mindent az esztendő szája,

Ki részrehajlástól soha meg nem rontott
Jobb kezeddél tartod a mérséklő fontot,
Hogy vonhatsz a sírnak szélén örök határt,
Ha addig olly ritkán fizetel méltó árt?
Ha azok, kik sújtó pálcádtól nem félnek,
Veretlen maradnak, sőt még vígan élnek;
És aki a virtus pusztáján bújdoklik,
Sír, szenved s a bűnnek körme közt fúldoklik?
Uram! te, ki magad vizsgálod szívemet,
Tudod rólad való tiszta érzésemet:
De mihelyt az erkölcs világába megyek,
Nem tudom, mit higgyek, érezek vagy tegyek;
Ha az embereknek dolgait vizsgálom,
Azt a jó, bölcs, igaz Istent nem találom,
Kit a természetnek világában leltem
S ki előtt olly megtölt szívvel térdepeltem.
Mert, lám, a virtusnak semmi becse nincsen. -
Ne is légyen! senki még rá se tekintsen,
Ő az olly szíveknek mindég elég bére,
Akik érdemesek annak érzésére.
De mikor azt látom, hogy őt csúffá teszik,
Szidják, háborgatják, üldözőbe veszik,
Verik, tömlöcözik, halálra hurcolják:
Már ezek a szívet nagyon marcongolják.
S kivált, mikor látom, hogy a gonoszoknak
Tündöklő napjaik kényjekre forognak,
Szabadon ferednek az ártatlan vérbe
S a szűzek erkölcsét nyerik értte bérbe,
A szegényt a törvény útján megkéselik,
S a rongyos árvának kenyerét bényelik,
Magok az álnokság hálóját hintik el,
S a törvény kötelét csúfolva tépik el:
Mégis a boldogság mosolyog le rájuk,
Szívek víg és nyugodtt, virít az orcájok. -

Hát ezekért folynak Paktólus habjai?
Ezekért vésődnek Quito havassai?
Ezekért jön-é fel a Nap minden reggel,
Hogy jót tenyésztessen fénnel és meleggel?
Fúljanak a zajgó habba minden gályák,
Mellyek az öt világ kincsét vondogálják,
Száradjon el fű, fa, erdő, mező és kert,
Minthogy nagyjából csak rosszakért hevert,
Az áldott nap váljon tűznek katlanjává,
Ezt a szép világot tegye bús pusztává,
Süsse ki a kényjén élő gonoszokat,
S egy nagy földindulás falja bé hamvokat!
Legalább e közös vég-veszedelembe
Az a vígasztalás fog szállni szívembe,
Hogy a tomboló bűn jajját is megérem,

S az igazság karját egy részről dícsérem. -
De hát a szenvedő jámbornak jutalma
Hová lett? hol van a virtus diadalma?
Azt e düledékek ormán, e félelem
Rettentő mezején nem látom, nem lelem.
Itt együtt hever a lator palotája,
A jámbor kunyhója és akasztófája;
Egy szél fújja hamvát itt egy jó atyának,
Egy szelíd gyermeknek s ezek gyilkosának;
A végső káromlás, a végső könyörgés
Hangjait egyszerre fogta el a hörgés;
E kerek föld pusztán forog az üregben,
Hordozván a néma halált gyászleplekben,
Bús gyomrába zárta az emberi nemet,
S egy sorsra juttatta a vétket s érdemet;
Nagy sír! de amellyre csak ennyit írhatok:
„Itt laktak tollatlan kétlábú állatok.”

Úgy van! csak állatok! sőt még a barmoknál
S a porba fél napig mászó kukacoknál
Még annyival ezek szerencsétlenebbek,
Amennyivel nálok voltak nemesebbek.
Őket a beléjek óltott ész megcsalta,
Az erkölcs ösztövére reménnyel hízlalta,
És ők, kik kérkedtek a szabad lélekkel,
Most együtt hevernek a hitvány férgekkel. -
Ti boldog tigrisek, ti boldog madarak,
Boldog halak, kígyók, férgek és bogarak,
Te szerencsés holló, egynehány száz télig,
Te szerencsés kérész, reggeltől estvélig,
Ti a természetnek szülöttei vagytok,
S egy illy édesanyját soha el nem hagytok:
De mi az erkölcsnek, e száraz dajkának,
S az észnek, e tőlünk vállalt mostohának
Hideg intéseire makacsulva járunk,
A nyertt jót megvetjük s képzelteket várunk.
Néktek szőrt és tollat ad édesanyátok,
Mindennap terített asztallal vár rátok,
Igaz szomjatokat kristály vízzel óltja,
Hajlékotok a föld vagy az erdők bóltja;
De mi mezítelen jövőnk e világra
S azonnal szükségünk van a társaságra,
Étünk, itunk, ruhánk izzadságba kerül,
S még fiatal fejünk gondba s őszbe merül,
És hogy bátorságba tehessük magunkat,
Ím, fel kell áldoznunk a szabadságunkat. -
A ti érzésitek fájinok, tartósok,
Elmétek egyforma, lábotok futósok,
S egyiket is a szív lázzadt indúlatja
Szokott fekvéséből ki nem forgathatja,

Sem az elméskedés szomorú hagymázza
A táplálás útját meg nem tofánázza,
Látástok, hallástok élesek tinéktek,
Hogy meg ne ronthasson ravasz ellenségtek,
S hogy az ennivalót feltalálhassátok,
S e múltó életet jobban kóstoljátok;
De a mi szemeink könnyet is hullatnak,
Füleink rezzennek, ajjakink jajgatnak,
Mikor édes hazánk a szélveszek között,
Mint egy roncsolt gálya, a szirthoz ütközött,
Mikor vallásunkra készül új fergeteg,
Mikor embertársunk rab, kóldús vagy beteg,
Mikor szüléinket vagy magzatjainkat,
Szerelmes párunkat vagy jó barátinkat
A halál karjain meghűlve csókoljuk,
S kínunkat a fáknak s néktek panaszzoljuk.

Hát még a *becsület*, mellyet akkor adott
Nékünk a természet, mikor megtagadott,
Mikor eredeti forrásit bédugta,
S vad lábunk a virtus csóváit felrugta, -
Hát még a becsület hányszor búsít minket,
Hányszor lázzasztja fel délceg érzésinket?
Ti, ti mindezeket még nem érzettétek;
Kevés, de jó s nyugodt érzés a tiétek. -

Még ez mind elmúlnék; de nagyobb kínunkra
Rá van az *eszmélés* vetve a nyakunkra,
Hogy régi fájdalmunk felmaradjon ebben,
S amin általestünk, rágjon mérgesebben;
Sőt, hogy a jövő bajtól is rettegjünk,
S még a jók között is féljünk, keseregjünk.

Istenem! ha szétt kell csakugyan oszolnom,
Ah, mit is kell a te munkádban vádolnom!
Még a *Reménység* is, e legfőbb orvosom,
Csalárd ajándékok, hóhérom, gyilkosom.
Miért szükség nekem a haláltól félni,
Ha csakugyan egykor meg kell szünnöm élni?
Mért olly édes nekem az halhatatlanság,
Ha ez a reményem merő hasztalanság?
Bizony drágán vesszük ama színes jókat,
Mellyek elcsábítják a vak halandókat,
Ha ez a vágyásunk csak magunk szerelme
S hiábavalóság és lélek gyötrelme! -
Ugyan, ha már ételkívánás van bennünk,
És mégsem lehetne itt e földön ennünk:
Ha a leghevesebb szomjúság únszolna,
S ez egész plánétán egy csepp víz sem volna:
Nem azt mondhatnám-é, hogy aki teremtet,
Kegyetlenségének tárgyává engem tett? -

Meg ne ütközzetek, ha illy nagy ügy felől
Egy alacsony példát merek hozni elől:
Egy együgyű állat - egy gólya mit szólna,
Ha néki jó szárnya, s egy ország nem vólna,
Amellyben bújdossék; pedig a Teremtő
Belé adta vólna, hogy oda vágyjon ő? -

Úgy van! e bölcs Isten, ez élők jó atyja
Még a barmoknak is szívét megnyugtatja,
És bétöltvén minden állat kívánságát,
Örvendve szemléli kedve-tölt világot.
Ugyan hát, ó, ugyan csak az ember volna,
Melly többet kívánna, semmit sem kóstolna?
Kinek az *erkölcsi* világ csak kárt tenne,
A *természet* pedig mostohája lenne?
Ki az emberek közt nyomna vagy nyomódna,
S még mint *állat* is csak tengene, kínlódna?
Én ugyan, ha nincs más élet énérertem,
Meg nem köszönhetem, hogy emberré lettem;
És, ím, egy illy fényes gyűlés hallatára,
Az emberi hitvány kevélység truccára
Letésem az eddig viselt méltóságot
S az állatok között kérek bódogságot.

Te, ki *Ermenonvill* rideg szigetében
Nyugszol a nyárfáknak lengő hívesében,
Ébredj fel, és bámulj egy lelkes állatot,
Ki mér tenni nálad nagyobb áldozatot;
Te a társaságban az aprós hibákat
Nem tűrvén, óhajtál olly messzi pusztákat,
Hol még nyers fiai a nyers természetnek
Kevélyek, gonoszok, hiúk nem lehetnek.
Én pedig őket is kerülni kívánom,
S hogy hasonló lelkem vagyon, azt is bánom,
Akarom, hogy elmém setétségbe ejtsem,
A vétet, a virtust, mind - mind elfelejtsem.
Ez odvas makkfának kongó oldalában
Eszem, alszom, egyéb állatok sorában,
Az égre nem nézek, földön jót nem teszek,
Itt élek, itt halok, itt rothadok, veszek. - -

De melly sűrű homály gombolyog felettem?
Melly váratlan szélvész ordít, zúg mellettem?
A zápor lerohan, s az ég sarkalatja
Lelkemet s e bérces erdőt rázkódtatja;
Míg szóllok, ím cserfám menedék tövére
A sustorékoló gyantaláng leére,
Fut minden fenevad, - én magam maradok, -
Futnak ők, - én fázom, s - a *tűzért* szaladok. -
Hah! hogy lehet mégis olly erő lelkembe,
Hogy e tűzről is az ember jut eszembe?

A vadak ekörül meg nem mernek állni,
A *pongó* szereti, de nem tud csinálni. -
Érzem, hogy lelkemnek tehetségi nagyok,
Hogy én a fő lélek helytartója vagyok,
Hogy már e földön is több vagyok baromnál,
S tán messzi reményem több csupa álmnál.
Érzem, hogy ha itten bétöltöm helyemet,
Édes ráeszmélés fogja fel lelkemet,
S így lebegvén az én Uram trónusáig,
Kilátok az örök létel központjáig,
Hol eredetemnek kezdetét fellelem,
S a végtelen idők kerekét képzelem.

Isten! akit fednek általlátszó leplek,
Még egyszer zsámolyod előtt letérdeplek,
Add vissza a tőlem lehányt istenképet,
Mellyet a makacsság orcámról letépett.
Nem! hanem a kevély alázatosságnak,
A rendetlen széltől forgó okosságnak
Csalóka míve ez. - Bocsáss meg, Istenem,
Ha vakon nem lehet hinnem, reménylenem!
Hogy az igazságot keresvén, tántorgok;
A tetőled adott lámpásodnál forgok,
Melly, mikor megbotlom, jóra akkor vezet,
S azon pontban érzem a mennyei kezet.

Ímé, míg magamat embernek számláltam,
Az emberiségnek becsét nem vizsgáltam:
És most, hogy elhagytam az emberi nemet,
Négy milliárd ember tölté be szívemet.
Uram! mind egyforma teremtesid ezek,
Kikkel én egyaránt gondolok, érzek;
Csakhogy némely része már kifejtve vagyon,
A többi még buta, kicsinnyég vagy nagyon,
Ki dolgos, ki lomha, ki tüzes, ki hideg;
Ki durva vagy szelíd, ki társas vagy rideg:
Mégis mindeniknek szívéen van egy pecsét,
Melly jegyzi és őrzi az emberség becsét.
A London útszája, a Húron posványja
A jövőendő boldog életet kívánja;
A csendes kínai s a kóborló tatár
Érzi, hogy a halál nem legvégsőbb határ;
Sőt az a kannibál, ki dühödtt bélibe
Önnön embertársát vendégeskedi be
S az ötig olvasni nem tudó déli nép
Hiszi, hogy lelkestől a halálba nem lép.
Ha ezek mind hisznek, én kételkedjek-é?
Sőt ha hibáznak is, én bölcsőbb legyek-é?
Én is ember vagyok: és embertársamnak
Köz hibáját miért szégyenljem magamnak?

Ha úgy nem ítélek és érzek, mint ezek,
Talám akkor botlom, vakúlok, vétkezek.
Négy milliárd ember: felséges társaság!
Hamarább vét négy-öt, mint illy nagy sokaság,
Sőt ha ez mind görbén találna is nézni,
Nem tartoznám szemem szemekhez intézni?
S kivált mikor szívem így verne belőlem:
„Ah, ez édes hibát ne zavarj el tőlem!”
Sem több, sem kevesebb, csak *ember* lehetek,
Sem barom, sem angyal lenni nem szeretek.

De itt ezt kérdheti egy világ-polgára:
Hogy jutott minden nép ennek tudására?
Barátom! hányd fel bár a könyvek asztagát,
Meglátod, hogy egy nép sem formálta magát,
Egy ember, egy nem-köz lélek, egy isteni,
Szokatlan erővel felruházott zseni
Látta, amit mások nem láttak, s a vadon
Népnek előadta szelíden, szabadon.
A gyenge fél hitte az erősnek szavát,
S nem-tudva érzette önnönmaga javát:
Látta, hogy a szíve nem kiált ellene,
S hogy ez az ő nemes sorsához illene.
Vagyis amelly bimbót nyerses természete
Még béburkoltt kérégek alatt rejtegete,
Mihelyt egy boldog fény s meleg kifejtette,
Mindjárt magáénak vallotta - s szerette.
Én ugyan állítani nagyon merészelem,
Hogy régibb út a hit, mintsem az értelem,
S hogy minden nép elébb lett teológussá,
Mint kételkedővé vagy filozófussá.

III. NÉPEK

Reveláció, filozófia nélkül

És én, hogy példát is hozzak a népekről,
Miként képzelődtek azok a lélekről,
Vagy kettőt említek, kit a szent hagyomány
Útján nem vezet még az ész és tudomány,
Kik a bevett vallás álmában nyugosznak,
Állatként éreznek, s kicsit gondolkoznak.

A *scythák*, *tatárok* s akik az északnak
Fagyos vagy mérsékleti öve alatt laknak,
Azt tartják s reménylik, hogy ezen testekkel,
E kívánságokkal és e szükségekkel,
Amellyekkel bírnak földi életekbe,
Egy ehhez hasonló helyre költöznek be.
Hogy ott nyilazással töltik napjaikat,

S büszkén ugrattatják délceg lovaikat.
Azért, ha meghalnak, sírjokba rakatják
Mindazt, aminek ott hasznát gondolhatják.
Ki nem marad onnan a kard a kopjával
Vagy a nyusztos kalpag ráró bokrétával,
A buzgány, a puzdra, a varrott sátorok,
A csigás szerszámok s több becses bútorok.
S az így felkészített sírjánál az úrnak
Kutyát, lovat, szolgát s ágyast agyonszúrnak.

Például halljátok egy *lapon* érzését,
Ki látván halála elközelgetését,
Megnyúgodt vadsággal, hideg reményjében
Ezt mondja megásott sírjának szélében:
„Légyen vége életemnek, nem bánom, légyen vége!
Hajtó szellő csónakomnak fájdalmim keménysége.
Ni, hogy mosolyognak felém, közepén is a kínnak,
Ezer szép istenasszonyok udvarából *Odinnak*,
Kiket a hatalmas Odin, az isteneknek ura
Állított ki kastélyából előmbe a kapura.
Már a kékszemű *Valkirák* a legjobb sert készítik,
Már Odin palotájában az asztalt is terítik,
Hol vaddisznó-sodort eszem a bóldog istenekkel,
S a kopjákról beszélgetek a harcon elestekkel,
És ott Karinton apámmal a felső helyen ülök,
S odvas kaponyákba töltött zab-sertől részegülök.
Valhallának kies földje, hová most kell bújdosni,
Hol a mohos szirt pompáját tiszta tó szokta mosni.
Hol a szép nyírfabokrokat aranyos zúz teríti,
S ha esső és, a nyíl húrját meg nem pőtyögösíti;
Fogadj, fogadj bé engemet! nem hazudtam, nem féltem,
Nem loptam el más tarándját, harc és fegyver közt éltem.
Odin előtt félelemnek szavával nem állok meg!
Lefolytak életem napjai: mosolyogva halok meg.” -

Lám, melly boldogító a vallás érzése!
S bár illy együgyű is, lelket ad ihlése.
Hányszor vigasztalja ez a *néger* szívét,
Mikor már nem bírja elcsigázó mívét.
Mikor a potosi bányák éjjelében,
Az élet és pokol kölcsönös szélében,
Hol csak jajszók s bilincscsörgések hallatnak,
A rabság s a kínok már lelkéig hatnak,
S a pogány keresztyént átkozván magába,
Elszánva ugrana az ércek kohába.
De csak visszahátrál, letörli könnyeit,
S a tágas tengerre fordítja szemeit,
Melly hazája között, ahová vágyódik,
S nyomorgatásának földje közt hánykódik.
Gondolja: majd eljő az a perc végtére,

Mellyben elér ő is a kínok végére,
És az esti szellők lágyemeleg szárnyain
Általrepül lelke a tenger partjain,
S majd otthon egy tarka publikánná válván,
Őseivel egyik fáról másra szállván,
Zengi új örömét és elmúlt kínjait
S átkozza a kávék kertek vad urait.

Ez, amit így képzelsz a feketék neme,
Az északi s déli hitnek egy láncszeme.
Mert ahol a tiszteltt elefántok laknak,
S ennivaló fészket a madarak raknak,
A fázó Imaus bérceitől fogva,
Ameddig a déli tenger ér zajogva,
Földünk legszelídebb s legrégibb nemzeti,
Kína és India s a jó szag szigeti
Azt hiszik, hogy csupán e testé a halál,
A lélek megmarad, csak hogy más testbe száll. -
Bizonyos számok van, mondják, a lelkeknek,
S egy kies planéta lakások ezeknek,
S ha e boldogságban vétkezni találnak,
Számkivetés gyanánt e földre leszállnak.
Itt a durva testet magokra öltöztvén,
Egy állatból másba sokáig költöztvén,
Végigtapasztalják e bú-baj világát
S elfelejtik első léteik méltóságát.
Ha egy testek meghal, poklokra hányatnak
És a furiáknak kezekbe adatnak,
Hol, ha a kiszabott büntetést kiállják,
Az istenek másik állatban próbálják,
Most egy jó ifjában, majd egy szép leányban,
Kígyóban, kutyaiban, féregben, fácányban. -
Közbe megtörténik, hogy büntetésében
Árnyék-módra bolyong az ég üregében;
Sokszor a tengerek mélyére lökődik,
Onnét a kietlen szárazra vetődik,
Felcsapódik a Nap tűzkemencéjébe
S vissza a levegő zúgó örvényjébe;
Maga s minden dolgok irtózva utálják,
S az elementumok visszahajigálják. -
Ezer esztendőig tart így e vándorlás,
Míg a sok kín, próba, bánat és gyakorlás
A mennyből szállt lelket úgy ki nem tisztítja,
Hogy virtusát semmi már nem mocskosítja:
Ekkor a Teremtő magához felvészi
S önnön istensége részesévé teszi. -

Bangó képzelődés! - de nem bolondság a',
Háromszáz milliomm ember boldogsága.
Ez a hit csinálja őket csendesekké,

Jókká, dolgosokká, mértékletesekké;
Ez okozza, hogy ők a vért nem kívánják,
S még az állatot is kímélik és szánják;
Emiatt nem fognak kardot gyilkolásra,
Puskát védelemre, ágyút hódításra.
Külömben illy gazdag országnak lakosi,
Gyémánthegek s aranybércek birtokosi,
Kiknél a fűszerszám erdőszámra fekszik,
Kiknek gyomjaival Schönbrunn is dicsekszik,
Kiknek lakóhelyek az Édenbe ese,
Kikre minden szorúl, és ők senkire se, -
Régen azt tehetnék földünk több részével,
Amit most London tesz Ganges mellyékével.

Boldog! ki a tündér románok helyébe
Útazók írásit forgat a kezébe,
Mellyekben szintannyi a sok viszontagság,
Az emberi virtus, ész és balgatagság,
Szinte annyi szelíd s vad scénák festetnek.
Mennyit a firkálók nem is képzelhetnek;
S ami több, mind igaz, ami itt íródik,
Ami a képzésbe vagy szívbe nyomódik;
S mikor végig vittük a könyvet s a napot,
Mind tudomány, amit az elménk megkapott.
Aki ásítózva ül toalettjéhez
S únalommal nyúl egy utazó könyvéhez.
Kis olvasás után emberré kezd lenni,
Földekről, népekről esméretet venni.
Rátalál helyére e nagy planétában,
S mi ő az emberi nemzetnek láncában?
Azt érzi, hogy ott jár, és ébren álmodik,
Egyre tanul s múltat, henyl s okosodik.

IV. BÖLCSELKEDŐK

Filozófia, reveláció nélkül

Most már a szentté lett régi hagyományok
Partja mellől beljebb visznek a kormányok,
Olyan emberekhez, kik a természetnek
S csupa okosságnak útján lépegetnek.
Itt népes országot nem szükséges várunk,
Csak apró különös csoport közt kell járnunk:
És hogy mindnyájáról ítéletet tegyünk,
Csak három haldoklót látogatni megyünk.

Az első *Atheus*, ki, hogy nem láthatta
Az *Istent* s a *lelket*, vakmerőn tagadta;
Erkölcsei jó s rossz közt különbséget nem tett;
Mindent csak magáért s magából teremtett;

Életét s dolgait aszerént követte,
Amint az állati ösztön ingerlette;
S csak ott őrizkedett világos vétségtől,
Ahol retteghetett földi fenyítéktől.
Most már belelépve a halál révébe,
Illyenformán érez elfásult szívébe:

„Megvan! vártam is egykor azt,
Hogy megbomlik ez a durva matéria,
És a dolgos erő kifogy,
S más formákba ütik makhina-testemet
A dúló elementumok,
És én nem leszek *én*. - Érzem: ez a halál!
Mellyen túl mi van? ami vólt
Hitvány létem előtt. Bennem az éltető
Tűz felgyúla, s elalva már;
S most is gyertya vagyok, gyertya, de melly nem ég.
Hát kívánjam-e létemet?
Kívánom: de tudom, hogy lehetetlen az.
Bárcsak téged, erős, vad ész,
Megcsalhatna nemesb sorsra esenkedő
Szívem; bárcsak ez a remény
Felnyitná lecsukott életem ajtaját!
Adjátok nekem, állatok,
Csendes, tompa, hideg véreteket. Miért,
Mért gondolkozom én? s miért
Képződök, habozok, rettegek, érezek?
Ó, amellyet igen hiszek,
A nemlétel örök tengere mint ijeszt;
S amit nem hiszek, a becses
Élet s boldogodás, melly igen édesít!
Lévők létele s kútfeje,
Isten, hogyha te élsz, óltsd ki szorongató
Eszmélésemet, ó - vagy ó,
Szánj meg, hogy nevetem léted, erőd, neved.”

E bús haldoklótól menjünk ébredtebbhez,
E rettegő szívtől jobbhoz, csendesebbhez.
A hajnal szárnyai engemet felvésznek
S a Kína termékeny partjain letésznek.
És itt, hol nagyot szült a *Lu* tartományja,
Hol virágzik egy szép folyóvíz párkányja,
Háromezernél több tanítványok között
Egy nagy bölcs már szinte a sírba költözött,
Egy földünk barátja és az ég kedvesse,
Napnyúgot csodája, kelet Szokratesse,
Confucius, - kinek nemes munkáiba
Eltűnik egy vagy két aprólékos hiba;
Ki csak annyit mondott, mennyit érzett s tudott,
Ki világosított, de mégsem hazudott;

Aki egy legnagyobb s legrégebb nemzetet
Törvényre, erkölcsre s jó rendre vezetett.
Ezt látjuk itt. Már ő az *Istent* dicsérte,
De a halhatatlan *lelket* nem esmérte,
Egy foggal feljebb volt amaz epés bölcsőtől;
Halljunk hát egy-két szót a csupa erkölcsőtől:

„Ó, halál! te szelíd álomnak testvére,
Mikor vetsz örök zárt szemem fedelére?
Mikor száll testemre az a végnyúgalom,
Amellyel örökre bíztat a sírhalom,
Hogy a semmiségbe létem visszaszálljon,
S belőlem csak egy por és csak egy név váljon?
Elalszom mint fáradt, s úgy fogok aludni,
Hogy arról semmit sem fogok magam tudni,
Mert amit beszélnek a megholtak felől,
Hogy holmit csinálnak még sírjokon belől,
Azok az élőknek setét álmodási;
Mert csendesek minden halottak alvási.
Mélyen alusznak ők; s mi, akik eszmélünk,
Órólok álmokat látunk és beszélünk. -
Alusznak? De ugyan lehet-e az álom?
Én az álmot élet nélkül nem találom.
Hiszen ha porrá lesz testünknek porfala:
Csak semmivé válik, ami semmi vala;
Az ember egy bűzös dögbálvánnyá lészen,
Bomlani kezdenek a részek egészen;
A könnyebb s folyó rész magát feljebb vonja,
S a göröngy között marad csak a skeletonja;
Ez is nemsokára, bár ércső vólna is.
Egy rakás agyaggá változik maga is:
Az olajos részek az áerbe mennek,
S a sír körül lidérc formába jelennek;
A sós és a kövér részecskék meggyűlvén,
Földszínen maradnak, s összevegyesűlvén,
A plántagyökerek által felszívódnak,
S belőlök a fűvek s barmok táplálódnak
Így lesz az élőbből minera s televény,
A földi részekből plánta és növény,
Mellyet ha az élő állatok megesznek,
Belőlle magoknak testet s növést vesznek,
Így alszunk mi! - Hanem vigyáz a természet,
S nincsen forgásiban hízak és enyészet;
Pontos forgásának örök karikája
Egynek elmúlttával másikat táplálja.
Mi voltam magam is, míg még nem születtem,
Míg fűből s állatból e testet nem vettem?
Aludtam mélyen a semmiség ölében,
A magam-nem-tudás csendes éjjelében;
Még a természetből, mint egy annak megholt

Részecskéje, akkor ki nem feslettem volt;
Így fogok bomlani újjonnan beléje,
Mint annak egy megholt, picin részecskéje. -
Köszönöm, hogy nemes állatnak születtem,
S nem bánom, hogy ismét minerállá lettem.
De te, mennynek Ura, miért teremtettél?
Egyéb állatoknál okosbbá mért tettél?
Miért adtál nekem több s jobb tehetséget? -
Hogy sok eszköz által érj el azon véget?
Hogy az ételt, italt, levegőt megszűrjem?
S szabad lévén, a sok bút, bajt nyögve tűrjem?
Hogy egy romló testet neveljek s hízaljak:
S egy kis jóért ezer gonoszt tapasztaljak?
Nem! te bölcs Teremtő, mindent jól alkottál:
Te egy vagy és minden; s a te véged ott áll,
Hol a mi karikánk forgása kezdődik,
S ahol te kezdődöl, létünk ott végződik.
Ahol szent újjaid hegyét végigvonod,
A jó rendnek láncát ott akarod s fonod,
Mindennek célt, rendet és eszközt csinálsz ki,
S egy részért az Egész útjából nem állsz ki,
Megvan a föld s a kő, hogy talpat csináljon,
Megvan a fű és fa, hogy éljen s tápláljon;
Teremtél állatot, hogy egy önként-való
Sokaság mozogjon, légyen élő s haló;
Teremtél embert is, hogy jót s gonoszt tégyen,
Hogy bolond és okos itt a földön légyen.
Minden egy tulajdon pontot nyert magába
Ez okos és bolond, jó s rossz világába.
Tőled vagyon célja, eszköze mindennek,
S az a boldog, aki megfelelhet ennek:
Míg az eszköz megvan, addig kergessünk célt,
S aki a célig ért, az nem hiába élt. -
Én tudom, és önnön érzésem hitet el,
Hogy vissza nem éltem e rövid élettel,
Hogy rendelt helyemet bétöltni kívántam,
S ha olykor hízakot ejtettem is, bántam.
És most, hogy munkámat folytatni megszűnöm,
Csak hibám szomorít és nem feltett bűnöm.
S midőn visszaadom lételem az Égnek,
Csak e vígasztaló indulatim égnek,
Hogy helyemet méltóbb teremtésnek szánja,
S hogy azt én is bírtam, soha meg ne bánja!”

A harmadik halott ezt még többre vitte:
Mert a halhatatlan *lelket* is már hitte,
S önnön méltóságát az *Isten* létevel
Egybe tudván kötni, bírt nemesb elmével.
Szokrates ez, kinél a pogányok között
Másvilágra szebben senki sem költözött,

Akiben szemlélni legtisztábban lehet,
Hogy egy természetnek fia mire mehet.
Akit Apolló is legbölcsebbnek vallott,
Kit a bölcs Athénás nagy örömmel hallott,
Hanem siettetvén bal gyanúságait,
Egy napon ölte meg ötet s - gyilkosait.
Menjünk tömlöcébe, hol a fő bölcsekkel
Készül a halálra megnyúgodt lélekkel.
Imé, a halálos mérget mostan adja
Őnéki könnyezve a tömlőc hadnagyja,
A bölcs hideg vérrel vészi azt kezébe
S így szól barátinak a halál révébe:

„Lelkek lelke, te nagy, bölcs, igaz és örök
Jó Isten, ki az én szívemet esmered,
Kérésemre figyelmezz,
És juttass hamar engemet

E földön lefutott vándori napjaim
Boldog célja felé. Lelkem erőlködik
És áldott kebeledbe
Készül szállani, jó Atyám! -

Itt a vég: megivám kelyhedet, ó, halál,
S néhány percek után testemet itt hagyom. -
Hogy-hogy, drága barátim!
Mért vagytok szomorú s levert

Ábrázattal? az én végemet is hideg
Megnyúgvás szemivel kellene néznetek,
Mégis szántok: ez a bú
Mebánt, férjfiak! engemet.

Ah, híjjátok elő balzsamomúl az észt
S a virtust. De te sírsz, Chrêmesem, és te is,
Plátóm, könnyezel? - Ó, ég!
Ó, jó Isten, ugyan hová

Lett és lészen ama szent philosophia,
Melly a földi halált semmibe véteti?
Bátran, drága barátim!
Majd egykor ti is engemet

Megláttok. Mit is ér sírni, sohajtani
S e történetemen nyögve kesergeni?
Hát egy büntelen embert
Rettegtethet-e az halál?”

V. KERESZTYÉNSÉG

Filozófia is, reveláció is

Illy érzések között múlt ki az üldözött
Szokrates kesergő tanítványa között,
Kinek nagy lelke volt és tiszta erkölce,
Ez a régi világ feddhetetlen bölcse,
De akit setétnek s kicsinynek találunk,
Mihelyt egy haldokló keresztyént vizsgálunk,
Kit a kitisztázott értelem okosít,
S maga az igazság napja világosít.
Méltó s épületes, ha, akik még élünk,
Egy ilyen haldoklót gondosan szemlélünk!
Elégnek ágyához tudnák vezetni,
Akiről jó példát s tudományt vehetni;
De tégyük most hátrább tíz nappal magunkat,
S halljuk végóráján önnön halottunkat,
Kinél a jó lélek magyarázására
Alig akadhatok nemesebb példára.
Így szóll hát e gyenge portestbe öltözött
Szép lélek magához véghörgési között:

„Mennybéli lángnak kellemes isteni
Szikrája! hagyd el, hagyd el ezen halál

Alá vetett testet: te játszó-
Eszköze a repeső örömnek,

Búnak, reménynek! Már napod itt vagyon,
Hogy célra jutván, végy diadalmat a
Természeten, s a boldog élet
Szent palotái felé emelkedj.

Halld, azt kiáltják fent amaz angyalok:
Jer, drága hógunk, égi rokon, jövel! -
Már én nem esmérek magamra,
Megzavarodtanak érzésim,

Béhúllt szememnek már elaludt tüze.
Híg éltetőim széjjeloszoltanak!
Lélekzetem kezd szűnni. - Ó, hát,
Lelkem! ugyan csak ez-é *kimúl*ni?

A föld előlem távozik, és szemem
Nem látja többé. A magos ég kinyílt,
És benne száz kar szérafimnak
Zengedezése fülembbe csendül,

Kik általadván szárnyaikat nekem,
Gyors repdeséssel mennybe emelkedem. -
Fúlánkod, ó, halál! mutasd már,
És diadalmadat, ó, koporsó!”

VI. A MEGBOLDOGÚLT ASSZONYSÁG KARAKTERE

Így szállott fel az ég tündöklő várára
Ez a nemes lélek méltó jutalmára,
Ki a halandóság tövises völgyében
Már félig öltözött az angyali képben.
Kihez ha mindennek hasonlóknak volnának,
Tán az égiek is hozzánk leszállnának;
Ki megérdemlette e testi világban,
Hogy részt vegyen rangban, kincsben, boldogságban,
Aki ha származott volna kunyhóból is.
Kisúgárzott volna szép lelke abból is.
Kit tisztelt, szeretett egy illy fényes sereg,
Melly most hamvainál bánkodik, kesereg,
Kiben gyönyörködött ennyi pallérozott,
S kimúltakor még az irigy sem átkozott;
Kiért a társaság és az erkölcs vérzik,
Kinek híjját magok a gráciák érzik. -
Egy nemes törzsökház méltó sarjzatja,
Kinek a közjóért élt és halt az atyja,
Egy érzékeny mátká, egy olyan feleség,
Melly a nemes szívnek legnagyobb nyereség,
Egy olyan asszonyság, kinek természeti
Szívét, eszét, lelkét minden esmérheti,
Aki ha származást Párizsban vett volna,
Eszendőre róla sok *memoires* szólna.
Otthon nyájas, csinos, víg, lebecsátkozó,
Jó rendet szerető, elmés, mulatozó,
Ki buba csak akkor ejtette vendégit,
Mikor azok észrevették betegségit. -
Nagy emberek voltak atyja, férje s vére;
Mégsem szállt kevélység s vad gög a lelkére:
Gazdag volt s nem pazér, hatalmas, nem kemény,
A módosság nem volt benne csak tünemény.
Mindent megkímélt ő, de nem színeskedett,
Jó lenni nem tanult, mert annak született;
Virtusát érzette, önn becsét esmérte,
Elméje könnyű volt, a másét dicsérte: -
De elevensége nem tette hiúvá,
S testi gyenge volta vaddá, szomorúvá;
Sem világ rabjává nem szeretett lenni,
Sem abban magának követőket venni,
Mégis tudott élni ez élet javával,
S gyakran ízleltette azt embertársával. - -

Ó, felséges virtus, ott tetszesz te nagynak,
Hol a cselekvőnek akadályi vagynak.
Hol, amidőn egy jót szükség fényre hozni,
Sok kedves dolgot kell azért feláldozni.

A hely, szokás, rang, mód s mások ítélete,
A körülünk lévő emberek élete,
Midőn ezek jönnek a virtussal perbe,
Ekkor kell értelem s erő az emberbe. -
E boldogútt lelket illy pontból tisztelem;
Csuda egy gyengében illy erő s értelem! -
Más, mikor szokásból szólnak a holt felett,
Más pedig e bennem megfundált tisztelet,
S tudom, hogy midőn ezt illy hosszan kitettem,
Minden ittlévőknek szíve szólt mellettem. -
Engedj meg, szent árnyék! ha e köz siralom
Szomorú piaccán neved magasztalom:
Félek virtusidról több említést tenni,
Ámbár érzékennyé megszűntél már lenni.
Mély álmod s vérednek fagyos elállása,
Orcádnak örökös halaványodása
Alig tudnak egész bizonyossá tenni,
Hogy dícséretedre ne tudj érző lenni.
De e gyász koporsó és e fényes rendek
Meggyőznek; s magam is csakugyan örvendek,
Hogy dícséretidről tisztetem most szóllani,
Amit te pirúlva szoktál volt hallani.
Vedd békével tőlem, hogy itt megtisztellek,
Hogy messze, magasra, magadig emellek.
És ti, tisztelt karok! tőlem tán várjátok,
Hogy e boldogútnak életét halljátok;
De minek írjam azt, amit tudtok nagyon?
Minek írjam, ami tiszteletben vagyon,
S amit már tinéktek jobban lerajzoltak
Ama két tudósok, kik előtttem szólltak?
Én hát csak lantommal fogom fel szózatját,
Hogy itt kirebegjem végső indulatját.

VII. MAGA A BÚCSÚZTATÓ

Zártt koporsómnak fedelén belől is
Érez a szívem szeretett nevedre,
S e setétségnek hideg éjjelében,
RHÉDEI! látlak:

Látlak, eszmélek, karomat fogadd el,
Ó, szerelmemnek deli tárgya, lelkem,
Hű s nemes férjem, LAJOSOM, barátom,
Látlak, öllelek.

Ó, az érzékeny tüzet el nem oltják
E hideg, nyálkás ködök; s az halálnak
Pusztá völgyén is tífelőletek még
Hangzik az ekhó.

Jöszte, s hív emlékezeteddel újjítsd
E magánosság szomorú világát!
Ah, erős lelked lehatolhat e sír
Érc kebelébe.

Itt fogadd még el, hol az áltatások
Nem lakozhatnak, s ahol a világi
Tettetésnek nincs helye, itt fogadd el
Trézia szívét.

Jer, nemes lelkek remeke s királyok
És magyar hérók fejedelmi vére,
Aki laurussal s olajággal ékes
Érdemeid közt

Házi virtussal szereted tetézni
Nyertt dicsőséged! jövel, és ne vesd meg
Annyi jó hírnek jubileumában
Hitvesi búcsúm!

Jer, de melly híven sietel te meghűlt
Karjaim közzé! Köszönöm... de szállít
A dicső tornác, hova téged is hoz
Egykor az érdem.

*

Kedves testvérem, *Zsuzsannám*,
Fogadd el végszózatom;
Elválásom nagyon bánnám,
Mert leköt indulatom:
De a mennyei szózatnak
Szent törvényi felhívatnak,
Most bocsáss el: egykor még
Egyesíteni fog az Ég.

Addig is *gróf Gyulayddal*
Élj a hűség karjain,
S nagyra termett magzatiddal
Járj az öröm szárnyain.

Én szeretlek, én tisztellek,
Én sohajtlak, én öllelek.
Isten hozzád! ah, egy ó
Nékem elég búcsúszó.

*

De még több jajszót kell tennem,
Többtől is kell búcsút vennem:
Ó, keserves változás!

Még Szerencsy özvegyétől
Bús hang jön sírom szélétől
És igaz sóhajtozás.

Te, kit a hív rokonságnak
S ebben ritka barátságnak
Kétszeres szent kötele

Énvélem úgy egyesített,
Hogy köz érzés lelkesített,
Tréziám, szívem fele!

Ez elválás pontján érzem,
Melly keserves kínnal vérzem
Elhagyván az életet;

S most, mikor már elszakadtunk,
Ott, ahol egybeforradtunk,
Szörnyű metszés tétetett.

Ó, ha addig tartanának
A barátság angyalának
Rózsákból font köteli,

Míg a sír bé nem nyél minket:
Ó, úgy érző szíveinket
Csak kínnal rakná teli.

De ő bármelly messziségre,
Égből földre, földről égre
Egyaránt fut szárnyain.

Véle a szelek sem bírnak,
S a tömlőcnek és a sírnak
Truccol vasas boltjain.

Mikor már én itt tündöklök
S a kék égen kikönyöklök,
Hallom tőled nevemet.

Valamelly'k csillag sugára
Ráfesti szemed héjjára
Hív emlékezésemet.

E dicsőültek országa
Egyik legfőbb boldogsága
Az a kedves érzemény,

Hogy barátinkról eszmélünk,
S hogy majd vélek együtt élünk,
Legvígasztalóbb remény.

Ó, karjaim mint repesnek,
Hogy egykor nyakadba esnek
Ez élet tornáciban;

Addig is kívánja szívem,
Hogy rózsák közt járjál, hívem,
E világ pusztáiban.

*

Hát te, *Domokos Jakabnak*
Tiszta szívű hitvese,
Ki a boldogtalanabbnak
Dajkája vagy s frigyese,
Hív *Uray Juliánna*,
Kitől a végpercen is
Több jószágot nem kívánna
Még a békételen is,
Te, a baráti hűségnek
Példája és bélyege,
Kit nem borzaszt az inségnek
Szélvesze és fellege,
Ki a sűrű fájdalomba
Vigasztaltál engemet,
S te kísérted le síromba
Elhervadt testemet;
Hogy köszönjem meg hűséged
S arany barátságodat? -
Ó, már az ég esmér téged,
S letette jutalmodat:
Megőriz kedves férjeddél,
És megáld benneteket;
S végre vélem, kedveseddel,
Meglátod a szenteket.

*

Ti is a *Gyulay, Bárczay s Rhédei*
Fényes familiák minden vérségei,
Hűséges rokonok, nemes atyafiak,
Itthon és a hadban példás hazafiak,
Végbúcsúmat tiszta szívvel fogadjátok,
Az Úrnak áldása terjedjen reátok!

*

Legfőbb tiszteletre méltó *praelátusok*,
Minden hiten lévő *papi* szent chórusok,
Kik híven őrt állván az Úrnak házában,
Részeltettek mindent annak mannájában;
Ti is felsőbb, alsóbb rendű *méltóságok*,
Nemes magyar *urak* s úri *asszonyágok*;
Vitéz *hadi tisztek*, akik a csatának
Tüzén éltek s haltok királynak, hazának:
E régi városnak csinos *polgárjai*

S e tisztos *közönség* minden jó tagjai;
Valakik erántam hív szívvel vóltatok,
S a jó emlékezet könyvébe írtatok,
Köszönöm, valamit erántam tettetek,
Légyetek áldottak! Már Isten véletek.

*

Mi pedig, valakik koporsódhoz gyűltünk,
Valakik szerettünk, tiszteltünk, becsültünk,
Köszönjük, hogy rólunk most is emlékezel,
S még a sír szélén is erántunk érezel.
Mi is, nemes lélek, sóhajtunk és sírunk,
S háládó szívünknek táblájára írunk,
És csak az vígasztal, hogy még feltalálunk,
Égi társak leszünk, *s többször* el nem válunk.
És *én*, aki olyan szerencséssé lettem,
Hogy illy nagy lelkek közt virtusid zenghettem,
Bocsánatod kérem rebegő nyelvemről,
Elmém szűk voltáról s kis tehetségemről,
Amelly ha bírt volna szívemnek lángjával,
Verset futott volna a szelek szárnyával.
De bár talentomim nem tüzesek s nagyok,
S hazám lantosi közt középszerű vagyok;
Az az önnönérzés emeli tollamat,
Hogy még méltatlanra nem fogtam lantomat,
S hogy most is egy méltót magasztalt énekem,
S ennyi nagy, bölcs, csinos hallgatóm vólt nekem.

TÜDŐGYÚLADÁSOMRÓL

Fenn lengő Hold! nézd, mint kínlódom,
Mondd meg nekem, hol fekszem én?
Ágy-é, amelyben hánykolódom,
Vagy a koporsó az szintén? -
Nem! Csónak ez, melly, jaj, a kétes
Remény és biztos félelem
S az élet és halál setétes
Hullámjain lebeg velem.

Fojtó szirokkóknak hevétől
Asznak tüdőhólyagjaim,
S a kriptáknak fagyos szelétől
Borsódnak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
Kéznek nyila bélővé áll,
S mellyem csontbóltján irgalmatlan
Sarkával rúgdos két halál.

Hová ütődöm az habokba?
Haj! melly szörnyű hányattatás!
Most a kupresszusos partokba,
Hol rémlet ül s jéghallgatás;
Majd a túlsó part lejtőjébe,
Honnan barátság szózatit
Hallok a platánok berkébe
S örömszerszámok hangzatit.

Innen savanyú ázótyokkal
Pusztás barlangok fojtanak;
Amonnan kerti balzsamokkal
Hígabb szellők újjítanak.
Fúlok, lehellek; fázom, gyúlok,
Vagy egy kivégez már vagy más,
Ájúlok, érzek és ocsúlok:
Haj! melly szörnyű hányattatás!...

Ki vagy te, ki hósín leplekbe
Felém mosolygva közelítsz,
S a partról e szagos berekbe
Áldott jobboldon felsegítsz?
Te, földi biztossa az égnek,
Arany gyógyulás! Te a nagy
És bölcs teremtmény tehetségnek
Halandó leánya! te vagy.

Te illeted rózsás újjoddal
Mellyemnek rokkant börtönjait,
S elindítád pillantásoddal
Az élet dobbanásait.
Már lelkem új fenix módjára
A lángok között éldelez;
S gyengült újjom pattanására
Kis lantom újra zengedez.

De te repülsz? mind tűnnek, - mennek
Minő derülés ez, nagy ég?
Sándorffym ül ágyamnál... s ennek
Köszönhetem, hogy élek még?
Zendülj, ekhózz, esti csendesség!
A hálá engem dalra ránt.
Telj bé, kettős szent köteleesség,
Az orvos és barát eránt!

FÓHADNAGY FAZEKAS ÚRHOZ

Kerek hajnal! sugárodal
Küllőzd meg a fél eget
S múlólagszín sáfrányoddal

Szegd bé a kék felleget.
 Én, ki téged napszálltával
 Legtöbbször áldottalak,
 Most a kelet harmatjával
 Melly nagyon óhajtalak.
 Menj, s fogj szürke paripádhoz
 Félébredtt zefíreket,
 Tégy kakast is hintócskádhoz
 S kettőzd a lépéseket
 Süss druszámnak, barátomnak
 Két szemére édesen,
 S babonázd le az álomnak
 Mákját rólok csendesen.
 Vagy ha már ő, mint kedvellőd,
 Ébren szívja lelkedet,
 Mondd meg néki, hogy egy szellőd
 Mellyemből kerekedett;
 Mellyemből, mellynek tartatlan
 Ereje csak akkor nagy,
 Mikor érzése ártatlan,
 Tiszta s vidám, mint te vagy.
 Mondd meg néki, hogy kertjébe
 Régolta kíváncsozom,
 Hol a természet ölébe
 S az övébe nyúgoszom.
 Mondd meg néki, hogy pattantom
 Húromat már őfelé.
 Ah, mert - ah! magános lantom
 Drágább névvel zenghet-é?
 Mondd meg, - de már - már jól látom.
 Már itt van, - már látom őt, - -
 Haj! az én nemes barátom
 Hogy használja az időt!
 Ő, akinek Bellónától
 Magasztalva van neve,
 A gögösség hagymázzától
 Irtózáván, kertész leve.
 Ő a tomboló vígságnak
 Futja unszolásait
 S egy félig fejlett virágnak
 Lesi biztatásait.

Ő a fösvények sorában
 A dög kincsekkel felhagy
 S hűgának társaságában
 Gyöngyvirág gyöngyökre vágy.

Számlálgatja víg orcával
Az ezüst jácintokat
S az ibolyák aranyjával
A szagos gyémántokat.
Most a böcseknek álmára
Hol ébred, hol szunnyadoz,
S majd a képzeltt Heloára
Érez, újjúl, bágyadoz.
Majd a rendtartó méheknél
Kedve-telve ácsorog,
S érzi, hogy az embereknél
Az ország nem így forog.
Már meglátott: gereblyéjét
És kapáját elteszi,
S félig harmatos Linnéjét
Pipája mellé veszi.
Jer, barátom! lépegessünk
Kis kertednek útain,
S dohogás nélkül ne vessünk
Mások bolondságain.
Jer, s érezzük, hogy nagy telket
Többször fának ad az ég,
S kis jószágot és nagy lelket
Bírni bóldogabb sors még.
Jer, e répánál térdeljünk,
Jer, kacsint e tulipánt,
Jer, e töknél süvegeljünk:
Mind használ ez, s egy se bánt.

SALÉTROM INSPECTOR KISS IMRE ÚRHOZ,

Debrecenben

Múzsáknak barátja! hát Mársot segíted?
S gyilkoló bombáit langszárnyra repítet?
Irtózva lépek e halál műhelyébe:
De erősb ösztön hajt barátom ölébe.
Bár itt emberölő savakra találok,
Bár itt kádra vagynak szűrve a halálok;
Bár itt azt a cúkort öntitek kristályba,
Melly keserves ízt hágy a népbe s királyba,
Bár, barátom! az itt kipárgott lének
Cseppjei számtalan könnyekké lennének:
Mégis e gyász kohát édesdeden látom,
Mihelyt eszembe jutsz, régi jó barátom! -
Kivált most, amidőn az alkalmatosság
Int, hogy veszteg légyen a komoly okosság;
Sárba is kihozott hozzád Imre napja,

Talán mászlással foly a salétrom csapja.
Jobb is lesz hát, ha bor zúg ma minden kádba,
És viváttá válik a számba s a szádba.
Bezzeg ekkép csapunk derekas szüretet,
Kívánván Imrének szerencsés életet.

De így is élj vígan, nemes lelkű Imre!
S tarts számot baráti, hív érzéseimre.

1804. nov. 5.

TÖREDÉKEK

1

Szerelmem pompásabb sírt nem talál.
Itt legyek én elfeledve, elrejtve.
Ti mohos kőszálak, érzékenyedek,
Ha a szép szíve nem indul.
Bévésem nevét a szirtbe,
Hadd fűjjanak belé a szelek,
Hadd lássa meg az utazó.
Azt kell szeretnem, aki nincs,
És mégis kell szeretnem.
Így járt Narcissus.
De én őt mégis szeretem,
Mert hogy lehetne nem szeretni?
Ti folyóvizek, ti szép vidék,
Szívemet néked elküldeném,
De kell még a hazának,
Te azt kebledbe temetnéd,
S míg olvadoznál,
De mégis a te neved marad rajta,
S óh! háládatlan, akkor mit mondasz?
Közel vagy, mégsem láthatlak.
Mert meghalnék.
Megháborítnálak.
Még kétszáz esztendő múlva is látja az utazó, és
A hazafi elsóhajt s a poéta:
Te addig nyugszol, míg én -
És nevetsz:
Hát nem lettem volna elég gazdag,
Hát lehet-é olly köszíve...

2

Hajdan dorongok, vasak etc. és Erő.
Most pénz, por, papiros, - Ész.
Botond egy bottal; most nézd,
Egyet kerekít s omlanak az ezer és ezer napi mívei.
Szép palota nemes lakossa, magyar test és szív.
Én ugyan békesség barátja: Rousseau.
Hát a fortia aget et canet? Azért dicsősége...
Kövessétek, hazafiak! kis ajándék az oltárán.

3

E - - -
Láss - - -
Én is - - -
Addig - - -
Szívemet - - -
Most rövid - - -
Másszor - - -
Légy te igaz - - -
S boldog az - - -
 - - - ül
 - - - ulj [?]
 - - - un
 - - - ényjei [?]
 - - - d
 - - - míg ötlet
 - - - -lehell
 - - - állnék
 - - - vár [?]
 - - - ókra
 - - - emet
 - - - ge dulóra
 - - - ilit
 - - - lni fog együtt
 - - - Juli barát
 - - - tiszta

IN COMITEM PÁLFFY

Hangzik-é hát olly kedvesen a magyar szájába is,
Ó, nagy magyar, a nagy Voltér dicső Henriássa is,
Úgyé, hogy a magyar...

TERVEZET

Orpheus innepet tart.
Hozzá érkezik Aristeus.
Belészeret Eurydicébe.
Kergeti, ez meghal.
Eurydice temetése.
Orpheus keserve.
Leszállta a poklokra.
Feljötte.
Keserve.
Pyrén emberekkel áldozik.
A többi rabságra veti.
Pusztít, öl, éget.
Orpheus reducálja a népet.
Arion elérkezik.
A pásztorokat szántásra veszi.
Napfogyatkozás, rémülés.
Orpheus oktatása.
Háború.
Pyrént a maga népe megkötözi.
Orpheus megenged neki.
Orpheus oktatása.
Orpheus secedál Strymon mellé.
Várost épít.
Orpheus maga tusakodása unter Ruhm und Ruh.
Orpheus muzsikál.
Eurydice is odamegy.
Orpheus beleszeret.
Ámor rózsát producál Eurydice kertjébe.

ZSENGÉK (1785-1787)

PROO: EGY KIES KERT LEÍRÁSA

Mutogatja magát a pompás természet,
Mesterség cifrái tündököltet készet.
Áldott természetnek kies lakóhelye
A nyájas örömek legelő mezeje,
Hol az ártatlanság vidám képe örül,
Kedves gyönyörűség táncolva jár körül.
Ártatlan multság emelte magának
Örökös sátorát kertébe Flórának.
Itt Zefír virágít mikor csókolgatja,
Édesen illozgat mennyei harmatja.
A termő gyümölcsfák majd hogy egymást érik.
Egyről gyümölcsöket vékával is mérik.
Már Priapus is felállott az állóra,
Hogyha majd nem vigyáz, megbünteti Flóra.
Itt a víg örömek s nyájasság egymással
Táncolnak öszvefont karral Zefírral.
Egy szép forrás csereg e kert közepében,
Nimfák gyengédedett fái nőtt szélében.
E szép, kies kerthez közel egy folyóvíz,
Mellyből sok plántákra hárul bőv, édes íz.
Nem messze a parthoz van egy szép zöld csere,
Mellybe a bú soha bemenni nem mere.
Egy magos kőszikla a habok mérgétől
Őrzi e kies helyt észak hidegétől.

SZÜNTELEN KÖZEL VAN A HALÁL

Nézd meg csak a rózsák tündöklő szépségét,
Flóra magzatának csuda ékességét:
Most a virágoknak szépségét csudállod,
Majd száradt kóróit megúnván útállod.
Így ember éltének mivolta hagyatott,
Az három Párkákra egészen bízott,
Kik személyválasztás nélkül mindeneknek
Életek fonalát vágják a véneknek,
De még az ifjak sem maradnak ki sorból,
Ámbár ki nem léptek még gyermeki korból;

Mert akit akárhol célba vesz a halál,
A nyila halálos sebet rajta talál.
Utolsó óráját senki sem tudhatja,
Hogy a' mikor hal meg, meg sem gondolhatja,
Mert sebes szárnyakkal repül mindenfelé,
Amott jár, majd fordúl gyors lépéssel elé.
Gonosz Pándora is pixisét forgatja,
A sok embereket igen nyomorgatja,
Nem kérdi e' ki ez, király-e vagy Irus,
Vagy nagy gazdagságban kevélykedő Cyrus,
Nem vigyáz senkire, érett-e vagy gyenge,
Hull az ért kalásszal együtt a zöld zsenge.
Ó te, gyötrelmeknek kegyetlen királyja,
Nincs, ki veszélyedet valaki kiállja,
Kérlek, kedvezz nekünk, gyenge edényeknek,
Kik társai vagyunk a nyárleveleknek.

PROO: AZ ESTVÉNEK LEÍRÁSA

Látod-e szép Fébust dicső trónusában
Úlni az ég bóltján fényes ruhájában?
A megmosdott nap az, aki mindeneket
Táplál sűgárival minden embereket.
De mikor megúnja már hosszas futását
És félbe akarja hagyni útazását:
Elérkezik hozzánk az az édes estve,
Melly az ég kárpitján van sűrűn lefestve.
Az ég bóltozatja már másba öltözött,
Sok csillagok sora az égre költözött.
Ez, aki plántákat öntözi könnyével,
Kellemetes Zefir csókolja szelével.
Illyenkor vehetnek a múzsák időket,
Pallás tanítja [a] tudományra őket.
Mert ekkor szűnik meg a városi lárma,
A gondos múzsáknak igen nehéz járma.

EGY FÖSVÉNYNEK LEÍRÁSA

Míg Plútó jóságát nem közlé emberrel,
Amíg meg nem vesztett sokat édes szerrel;
S mihelyt az Úr őket veré gazdagsággal,
Bemocskolták éltek sok rút gonoszsággal.
Mert ebből származott az a fösvény elme,
Amellynek csak a pénz minden segedelme;
Mert a crézusi kincs a fösvény szentsége,
Ha pénzt kérnek tőlle, mindjárt van mentsége.

Akármi nagy vétket nem fél vinni végbe,
Csak hogy bús ládája pénzzel telhessen be,
Csak hogy pénzt adjanak, rágja a fa héjját,
Bosszantja az Istent, ha nem éri célját.
A pénz kívánságát addig el nem únja,
Míg örökre szemét maga bé nem húnyja,
A gondtól gyötretik lelke s tetemei,
Nem esmérnek álmod bésett szemei.
Leesik lábáról szörnyű rohanással,
Búsult orcájára borúl nagy sírással,
Ha látja, hogy pénzét viszik a tolvajok;
Nem bánja, ha testét epesztik sok bajok,
Így felel a fősvény keserűségébe,
Mikor gyötretetik súlyos inségébe:
Ama boldog idők, jaj, úgymond, elmúltak,
Mellyekben szegények lábamhoz borúltak,
És tetszésem szerént magokat intézték,
Mert pénzemért szavam mint törvényt, úgy nézték.

A POÉTAI FELVIDÚLÁS

Mit nyájaskodsz, bánat, s akarod magadat
Kedveltetni? nállam nem éred célotat.
Retteg engem a bú, s szomorúság kerül,
Még a mély bánat is én körültem örül.
Hagyjatok hát békét nekem, ó bánatok,
Mert nállatok nélkül mással múlathatok.
Bár igyekszel nyomni le, mély bánat árja,
De nem, mert víg öröm a szívemet járja.
Bár igyék a balsors Erisnek borába,
Mégis bé nem férhet múzsák táborába.
Múzsák zabolázzák minden dühösségét,
S a bánat megtartja hozzájuk hűségét,
Mert Pallás őrzi ezt egész erejével,
Táplálja ezt Fébus kellemes tejével.
A múzsák táborát, bánat, meddig rontod,
Bár kemény erődöt egészen kiontod,
De nem árthatsz semmit, bármeddig próbálsz,
Az öröm csatáját, tudom, ki nem állod.
Bár szórja az átkot szomorúság szája,
Ellene áll néki az öröm bástyája.

AZ ÁLOM LEÍRÁSA

Mindennél jobb hír vagy, ó te édes estve,
Nyugodalom képe mellybe van lefestve!
Édes szenderedést mert ez mutogatja,
Mély álom szelével a bajt elmúlasztja.
E' pihenteti meg az törődött testet,
Az ember képére új életet festet,
Mert fáradtság miatt bár halálra szálltak,
De álom vitézi azok ellen álltak.
Akik egész napot nyughatatlansággal,
Testeket gyötörök a sok fáradtsággal,
S ha munkájok után testek kezd lankadni,
Olly orvos az álom, melly erőt tud adni.
Akire szunnyasztó mákját bőven ejti,
Fáradtsága terhét az könnyen felejtí;
Akiknek szíveket a bú általjárta,
Az öröm reményét már tölle elzárta,
Csupán álom által tér meg minden vére,
Kívánt nyugvás után tér meg erejére.

EGY VÁROS LEÍRÁSA

A mord Merkurius szárnyain repültem,
A Fekete tenger partjára leültem.
A habok mormolva verik a köszirtot,
De ezek csúfolván, mellyet ki nem irtott
Még a dühös habok mérgek s irígységek,
Ámbár akármeddig tartott dühösségek.
Nem messzire láttam ott egy roppant várost,
Sok szegény királynak igen nagyon károst,
Ahonnan az ágyúk zúgván közelgettek,
Mellyeknek gyomraik halállal töltettek.
A sok rakás bombi repült mindenfelé,
Melly az egész határt egészen eltelé.
Bementem a várba, ahol megütköztem,
Mert sok kincsek között majd eltévelyedtem.
Drága temjént visznek ennek óltárára,
Sok ajándékokat emelnek számára.
Űl az Achmet zultán kevély trónusában,
Gyönyörködik szeme sok cifraságában.
Lába alatt hever tündöklő ezüstje,
Mellyre sohajt feldúlt sok városok füstje.
Sok drágaságoknak e város hazája,
Az egész világnak mert ez[t] szólja szája.
A palotájára mesterség cifráját
Tékozlá a szépség rá a frizúráját.

Te nagy, kevély császár, kinek bűnös karja
Öl, ront, pusztít, s vérrel a földet takarja,
Kitől függ sokaknak mind élte s halála,
Boldog, ki kedvébe helyet jól találja.

PROO: VENTUS DESCRIBITUR

A ragyogó napnak díszes ábrázatja
Magát a kékellő égen mutogatja.
A vízen mosolygó sugárok magokat
Mossák, de jaj, nézzük, mi leli azokat?
Aeolus irigyli, a kamarát nyitja,
A háborgó tengert mindjárt felindítja.
Morgatja a felhőt, s egyiket másikhöz
Üti össze, és így a' könnyen essőt hoz.
A ragyogó napfény hirtelen elborúl,
Zeng az ég, zúg a szél, a tenger háborúl.
A nagy Alpesekről a szelek leszállnak,
Mellyek mormolással tengerpartra állnak.
Mindjárt a sós tengert fenéig forgatják,
Legbelsőbb gyomrát is a földnek mozgatják.
Az eloldott szélvész hánytat vízhegyeket,
A langoló mennykő szaggat fellegeket.
Itt a zúgó habok csak összeütődnek,
S így küszködven messze egymástól verődnek,
Törik az árbocfa, hajó orra szakad,
A hajóba a víz mindenfelől fakad.
Romlik a sok kötél, a hajó repedez,
Hajóba házakat csupán az ég fedez.
Törnek a vasmacskák, hajó hanyattatik,
Caronhoz utazni hajós hívattatik.
Melyet látván hajós, jajgatásra fakad,
Gondolván, hogy mindjárt ég, föld öszveszakad.
Hajósra már halál sárgája ráüle,
Benne minden vére egészen meghűle.
Úgy látszik, hogy az ég barnúl s búsul belé,
Tudván, a dühösség mint ront mindenfelé.
De ha kedvező szél kezd szépen lengedni,
Akar a haragos tenger is engedni.
A megmaradt hajó ül szelek szárnyára,
Úgy siet a hajós a feltett tanyára.
Kipihent erővel úgy csendesesen mennek,
Mi baja, kérdezvén, volna annak s ennek.

A BÉKESSÉG

Olajfa ágakkal fűzi bokrétáját,
Pallás úgy viseli békesség tógáját.
Múzsák a Parnassust békességgel lakják,
Apolló leckéjét figyelmével hallgatják.
Tegzes Diána is sereg nimfáival
Bátran vadászgat már gyors agaraival.
Bakhus általagja már nyertesén telhet,
Pán ökrei bátran a fűvön legelhet.
Neptun is haszonnal halássza tavait,
Triptolemus bőven rakja asztagait.
Dúdolgatván fogja paraszt esztekéjét,
Hol csára, hol hajsza mozdítja szökéjét.
Bátran jár a kalmár, nincs már félelmes út,
Nem fél, hogy szekerén lásson már többé bút.
Mesterség lábra áll, és szépen virágoz.
Az igazság feláll, s mindenfelé ágoz.
Boldog az az ország, s gazdag minden jókkal,
Hol a Merkúr forog a két kígyós bottal.

PROO: QUEM DII ODERUNT, PRAECEPTOREM FECERUNT

Ha a legkeményebb büntetés helyébe
Azt tette vólt hajdan Horác egy versébe.
Legnagyobb büntetés[t] akik érdemlenek,
Jóllakásul egy pár foghagymát egyenek;
Ha az igaz lelkű jó Polixénesnek
A kövágásnál is nehezebben esnek
A Dionizius verseit dícsérni,
S jó szívét egy tirann vad lelkéhez mérni;
Ha Scaliger, kinek tisztelik hamvait,
A léleknek minden únalmit s kínjait
Egy kurta lexicon kicsinálásában
Nem félt befoglalni hajdan egy summában:
Talán engemet sem ítélnék hazudni,
Ha minden lélektört ebbe fogok tudni,
Hogy akit a reá felbúsult istenek
Egyszer praeceptorai névvel büntetnek.
Talált egy sokszeres büntetés sorára,
Holtig vétkezhetik annak rovására.
Mellyet a végezés jól tudván eleve,
Dioniziusra illy végezést teve:
Hogy sok vétkeiért már eleget tégyen
Úgy, hogy Corinthusnak praeceptora légyen.
Ha tizennegyedik Lajos feltámadna,

Pártosinak egyéb büntetést nem adna.
Hanem holtig való praeceptorrá tenné,
Szenvedésit rajtok így bőven kivenné.
A praeceptorságot én akképp képzelem,
Hogy ha benne öröm rózsácskáit lelem.
Ez is a többtől kicsit különbözött,
Nővén bogácskóró s ördögszekér között
Sokan azért járnak Apollo templomát,
Hogy az Pinduson is lásson ökör nyomát;
Csak azért keresik Pegazus vizeit,
Hogy felturkálhassák kristályszín cseppjeit:
Külömben barom is ha ezt nem tapossa.
Nem fog kitetszeni majd így az okossa.

PROO: EGYEDŰL A TUDOMÁNYOK TESZIK HALHATATLANNÁ AZ EMBERT, KIVÁLT A POÉZIS

Bár bírd te nagy gazdagsággal.
Világon égjen fényed,
S földi minden boldogsággal
Dicsekedjen reményed,

Bár hectori vitézséged
Itt mindent feljűlműljon,
S mindeneknél kedvességed
Gyönyörűségbe fűljon,

Legyenek bár kamaráid
Sok kincsekkel teljesek,
És szép, fényes palotáid
Círádákkal ékesek,

Bízd el magad tisztségedben
A grófi méltósággal,
Kevélykedj örökségedben
Sok szép, drága jószággal,

Bár bírd sok birodalmakat
Mástól csalárdságoddal,
Vég el csak sok városokat,
Uralkodj hatalmaddal:

De ezt az idő vaskeze
Egészen mind lerontja,
Mindent, ami gyülekeze,
A földre veti s ontja.

Aki szereti a virtust,
Poézist gyakorolja,
Kötik annak a szép mirtust,
A halált nem kóstonlja.

Ki Pinduson múlatozik
És Pegazust kóstolta,
A szűz múzsáknak áldozik
S ezt kedvelli azolta.

Itt az Ovid, Horatius,
A koszorús Virgilius,
Kik eztet bizonyítják,
Múzsákat felindítják.

AZ ÁLOM

Jön az álom, s mindent pihenésre hajta,
Az éjjelnek barna palástja van rajta,
Beborítja véle a földet s az eget,
Alóla altató mákolajt csepeget,
Mellynek hús balzsama a benne feredett
Szemhéjaknak édes nyűgovás[t] engedett.
Lágy karjain fáradt érzékenységekinket
Ringatja, s egy másik világba tesz minket,
Hol sok ezer képpel elménk játszództatja
Valóság képébe tűnő ábrázatja.
Most az öröm aranyhegyeit ígéri,
Az áldás javait bő marokkal méri,
Majd a félelemmel rettentí lelkünköt,
S a kétség szélére viszi életünköt.
De akár mint tűnik képzelődésünkbe,
Valódi örömet terjeszt ő szívünkbe;
Ápolgató karral kötésink feloldja,
Ellankadt erőnkhez új erejét töldja,
Megtört érzésinket simítja kezével,
Új életre hozván gyógyító mézével,
A terhes gondokat rabláncához fűzi,
Szívünkéből a Léthe partjaira űzi.
Mínthogy a világi bajoknak érzése
Éltünknek legnagyobb terhe s szenvedése,
A halálnak képét öltöztvén magára,
Bennünket holtakká téstzen utóljára.
Úgy vagyón, holtakká téstzen, és hogy élünk,
Csak egy kis szuszogás hiteti el vélünk.

PROO: MINDÉG KÖZEL VAN A HALÁL

De hát olly ösztövéremény is táplálhat,
Hogy aki még ma él, holnap meg nem halhat?
Hát ha az egészség s az erő jár veled,
Bízatsz és a halált még messze képzeled?
Illy édes álmokkal ne csalogasd magad,
Mert biztos örömid közt hamar elragad.
Gyakran a legnagyobb erők leroskadnak,
Ledúlt oszlopai ezekre szakadnak.
Mikor így az erős a földön fetrenge,
Minden bajon kívül nyúgova a gyenge.
Gyakorta sírhalmot a meghólt ifjaknak
A vénség nyálazó erőtlenni raknak.
A halálnak jöttét egy ember se tudja,
Az erő, a szép szín gyakran elhazudja.
Mindezek az Isten titkának házába
Sorra vágynak metszve adamás táblába.
Ezt az emberi ész soha fel nem járja,
Bár minden titkoknak légyen nagy bűvárja.
A' bizonyos, hogy meg kell halni mindennek,
De rendelt idejét ki tudhatja ennek?
Várhatja hát éltünk akármellyik pontja,
Hogy gyógyíthatatlan mérgét reánk ontja.

PROO: A POÉTA CSAK GYÖNYÖRKÖDNI SZERET, NEM KÍVÁN Ő SEMMIT EGYEBET

Ugyan tehát mit érsz azzal,
S mi hasznod e munkába,
Hogy kincseid nagy halmazsal
Gyűjtöd bé a ládába?
A te szívednek bálványja
A fösvenység angyala
Bokros gondok között hányja,
Nincs étele s itala.
Te a királyok udvarát
Éhen és szomjan lesed,
A nagyok csalárd pitvarát
Szívszakadva keresed.
A kevélyeknek lábait
Örvendezve csókolod,
S ezzel hiányosságait
Érdemidnek pótolod.

Te nem sajnálsz mászni porba,
Másoknak rabja lenni,
Csakhogy szabad légyen sorba
A több kopókkal menni.

S ekképpen nyert érdemeid
Ruháidra varratod,
Szolgáságos szép jeleit
Azokon fitogtatod.

A gazdag paszamántokkal
Láttatol jelenteni,
Hogy több paszamántosokkal
Tartozunk becsülleni.

Azért fellengős palotát
Rakatsz a felhők között,
Amellybe bíbort s tafotát
A más világ kötözött.

A szegénytől gráciádat
Sok grádicsra emeled,
S tölle készült palotádat
Még magad is tiszteled.

De légyen ez a szerencse,
Légyen tiéd, barátom!
Sorsom az ég ettől mentse,
(S menti is, amint látom.)

Egy helyhez nem kötelezem
En gyönyörködésimet;
S így magam le nem vetkezem
Szabados tetszésemet.

Minden, ami csak szépíti
Az egész természetet,
Bennem a gondot enyhíti,
Melly rabszíjára vetett.

Az éneklő madárákkal
A szép napot tisztelem,
S a csendes etéziákkal
Élesztgetem kebelem.

Ha sétállok, szép útamon
Liliomon sétálok,
S kevélységgel a Salamon
Dicsóságén járkálok.

A hegyek hús forrásai
Lelkem felébreszthetik,
Ezt a királyok borai,
Óh, ezt ritkán tehetik.

Édes anya a természet,
A bujaság mostoha,
Ez legtöbbször elenyészet,
Az nem változik soha.

A gyönyörűség karjait
Itt kinyújtja énnem,
S pengetvén lantom húrjait,
Lelkesíti énnem!

KONSTANCINÁPOLY

Amint a Bosporus Európát mossa,
Másfelől Ázsia partjait csapdossa,
Itt büszke habjai dicsekedve folynak
Kevélly fala alatt Konstancinápolynak.
Régi szépségének pompás dűledéki
Borzasztó árnyékot bocsátanak néki.
A roppant templomok, úgy látszik, kérkednek
Nevével a benne lakó Muhamednek,
Amellyekbe sok szent bögéseket halla
Az ezekben igen gyönyörködő Alla.
Örül, hogy nagy nevét a felhőkre hányja
Talpig zöld selyembe fénylő muzulmánja.
S könyörülvén hozzá esdeklő táborán,
Szentebb lesz az illet ígérő Alkorán.
Ó, e népre, ó melly sűrű felhőt vona
A szentség színével bemázolt babona!
Ti is itt állotok, kőszálnyi mecsetek,
Mellyek a fellegek közé rejtettetek!
Hegyes tetőtöknek aranyozott holdja
Fényjével az égi holdak számát toldja.
A tágas utcákon sok veres selyembe
Öltözött törökök találkoznak szembe,
Kevéllyen ugratják az arabs paripát,
Szíván ázsiai dohánnyal tölt pipát.
Súgározik lován gazdag briliántja,
Az olcsó aranyat megvetéssel szántja.
Itt megyen egy dáma, de irigy fátyola
Minden szépségeket töllünk elpakola.
Jer, Múzsám, láthatunk majd eleget szembe,
Ha beme gyünk ama firhangos hárembe.
Ez olyan magazin, vagy inkább kalitka,
Amellybe csirippol a zultánnak titka,
Olly templomsegregstye, mellyben a zultánnak
Erőt, egészséget sok százan kívánnak,
És ha érkezése hallatik Zelimnek,
Sokszáz előkontyú turbíkol egy hímnak.

Mikor excerpálni akar unalmába,
Bémegeyen e dáma-bibliothékába,
Hol sok ázsiai pergamen membránák
Író pennájának megnyílni kívánnak.
De menjünk ki, Múzsám, mert majd a császárnak
Daktilust éneklő múzsáihoz zárnak,
A szemfűl heréltek utánunk zúdúlnak,
Jer, fussunk, hagyjuk el kapuit Stámbulnak.

CIGÁNY

Mikor Prometheus a megkészítettet
Sárból kigyúrta az emberi nemzetet,
Egy estve a vidám mű-látó istenek
Vacsorára az ő házához mentenek.
Mikor már keresztet tettek sok kancsóra,
Műhelyébe mentek ők konkokcióra,
S ottan nézegetvén a kész embereket,
Csudálták isteni formájú képeket.
Hát egyszer eszébe a'jut egy istennek,
Hogy egy tréfás mássát kék csinálni ennek.
Ráhagyja az egész kompánia, s végre
Körömhegyig isznak nagyobb erősségre.
Mindenik elkezdi a vizes sárt gyúrni,
Az elkészült masszát egy halmazba túrni.
Először is Vulkán a képit megmássza,
Mindenütt ott marad szurtos kulimássza,
Mellyet hogy megköpött Vénus útalással,
Két szem fejrlett ki csalfa vigyorgással;
Kézét Merkúrius frissebbre drótozta,
S enyves tolvajírral öszvefírnácozta;
Apolló béhinté hegedűgyantával,
S éjszakákat győző kanaforiával.
Mikor elkészültek benne a tetemek,
A patkán állott már ez a dicső remek:
Prometheus lélek felől gondolkozott,
Egy nagy csomó lélek-fótót előhozott,
De ki igen vastag, ki meg igen lenge,
Ki igen durva volt, ki meg igen gyenge.
De mind cikkelyenként mégis öszveszedte,
S eképp a setétbe öszveötögette;
Végre megbéllelte a majom lelkével,
Egy végből hasított vékony velezzével.
Azért olly találós, azért tud követni,
Azért nem tud soká egy helybe ülhetni,
Azért lett kenyere világon jártába
A fódózni való serpenyő s eszkába,
Azért henyélkedik teljes életében

A szurtos gráciák condor kebelében,
Azért van, hogy néki legédesb nyugalom
A hajnalig pengő hegedű s cimbalom,
Azért tudta vinni a lopást annyira,
Azért ragad minden enyves újjaira,
Azért tud másoknak jövődőt, mostani
Állapotjok felől szerencsét mondani,
Ezért kedves munka a tapasztás nála,
Mert néki is első lételt e' csinála.
Éppen ott sétál egy: én, ha illy mazúrnak
Nem látnám, ítélném egy szárnyas Merkúrnak.
Megszóllítom: megállj! Nem felel rá. Hahó!
Nem addig van ám a', fekete Fáraho,
Most már elsietek, utánna futtatok,
Rólla hát többet nem historizálhatok.

PROO: LURIDA SUB DULCE MELLE VENENA LATENT

Most bárány képedet vedd fel,
Majd farkas színbe hevervén,
És íved másra te tedd fel,
Így bokros buba kevervén,
Ronts minden, nyelved is ártott
És szép szín közbe te mérget
Adsz: s más vérebe bemártott
Fegyvert, és rontod e férget.

PROO: A SZÍNESSÉG

Vélnéd, hogy a nyalkán pirosuló Sodoma
A legjobb gyümölcsök szép paradicsoma:
Pedig ha skarlátja szádba ketté válik,
Várt gyönyörködésed mind hamuvá válik.
Gyakran a mennyei illatú epernek
Apró levelei közt kígyók hevernek:
Ne higgy a hozzája csalogató partnak,
Ne véld, hogy sikamló hantjai megtartnak.
A szív igen szoros helyre vagyon zárva,
Az ábrázat sokra fordítható lárva:
Sőt még a beszéd is egy olly csalható jel,
Hogy minden szándékot palástolhatsz ezzel.
Sőt a mosolygó száj, a vigyorgó szemek
Egy ártalmas lelket fedező tetemek;
Sőt mit mondok? vagynak ollyatén Judások,
Akiknek halálra árul csókolások.

Óh, Jupiter! ha már a hamis arannak
Illy tiszta jelei s bizonyági vannak:
Ugyan hát a hamis szívű rossz embernek
Testén ilyen jegyek miért nem hevernek?
Különben ki millyen portékákat árúl,
Azoknak jutalma mind magára hárul.

PROO: GLORIA CALCAR HABET

Nézd, sarkantyú által e katona alatt
Szép pej paripája millyen nagyon szaladt,
Bár kemény zablája roncsolta a száját,
Mégis ugrálással hagyta el tanyáját.
Bár a kertet nőjjék fel a durva gyomok,
Mégis kitetszenek a szép liliomok,
Így laurus-koszorút igen nehéz fűzni,
A bajt, a bánatot sokszor el kell üzni.
De Gloria szívét egészen meghatja,
Bízik, mert Apolló jóakaró atyja,
Ki ámbár merül is veszélyes örvénybe,
Bár feje csügged már a kínos veszélybe,
Mégis bátorsággal fog nehéz dolgához,
Csak hogy juthasson el a feltett céljához.
Bár sok tövis ösvényt kelletik meghágni,
Sok ellenségeit bátor szívvel vágni,
Nem retteg, hanem megy, míg csak vége nincsen
Bár keze s lábai legyenek bilincsen,
A Pindusnak járkál nemcsak a szélébe,
Hanem vígassággal dombol közepébe;
Nem retteg Boreás kemény hidegétől,
Nem fél viperának legnagyobb mérgétől,
Dicséretért semmit nem fél vinni végbe,
Nagy nevével csak hogy mehessen az égbe.

PROO: LIBERTAS OPTIMA RERUM

Bár próbálj akármelly grófi méltóságban
Élni: király után főfő uraságban;
Bár sok országokra túndököljön fényed,
Nagy s hosszú időket ígérjen reményed,
Bár ne félj a király legnagyobb mérgétől,
Hogy megöljön, akárki nagy erejétől,
De ha legkedvesebb szabadságod nincsen,
Bár kezéd, lábaid ne légyen bilincsen,
Csak ha úgy nem élhetsz, amint te akarod,

Sajnálod azt, ámbár akár mint takarod:
Mindennél jobb vagy te, kedvező szabadság,
Távozz tőlünk, komor és mostoha vadság.

PROO: EXUNDATIO AQUARUM

Mikor már sokára
A föld határára
Már árvíz nem érkeze,
A zöld vetésekre,
Barna ligetekre
Kék isten nem férkeze,

Jupiter haragja
Aquilót nógatja:
Jőjjön gyors lépésekkel,
Essőket mindenről,
Északról úgy délről,
Hajtson lehellésekkel.

Az esső már csorog,
És mormolva zorog,
Csattog már mindenfelé.
Patakok is nyelik,
Essőket, úgy telik,
Érkezik a víz elé.

De hogy jobban teljen,
S több vizet föld nyeljen,
Notust is már hívhatja,
Hogy vizes szárnyával,
Nedves szakálláva
A földet így áztatja.

Küld a kék istenhez,
Kedves testvérjéhez,
Hogy küldje a szeleket,
Kik tengert zavarják,
S fenéig kavarják,
S öntsék el a földeket.

Így minden állatot,
Kit a föld fogadott,
A halál torkába ejt.
Mert itt van a halál,
Kit akárhol talál,
A föld gyomrába elrejt.

De majdan végtére,
Sokak kérésére
 Megszán Juno bennünket,
Vizeket oszlatja,
S a földet szárazsajtja,
 Helyrehozza kedvünket.

PROO: A POÉTA LEGKISEBBÉRT IS MEGHARAGSZIK

Mikor méhecskék zsibongással,
Királynékok lassú zúgással
 Mézeiket virágokból
Hordják sietve, gyors szárnyakkal,
Mézzel terhelt nehéz lábakkal,
 Részt vévén a vígságokból,

Ha valaki megháborítja,
És mérgét haragra indítja,
 S mindjárt kíván bosszúállást,
Addig egyik is meg nem szűnik,
És eszéből ki nem is tűnik,
 Míg nem adja a tromfolást

Illyen az ékes Pindust járó,
Ezt bizonyítja maga Máro,
 Hogy aki ellene járúl,
 Rólla ha bánat rá hárúl,
Aztat el nem szenvedheti,
S bánat szívét nem sebheti.

PROO: FULMEN DESCRIBITUR

Ront mindent, valamit csak ronthat az égnek alatta,
A Tüzes dörgő nyílját hajigálja sebessen,
És az acél cserfákat az erdön tördeli ízre,
Hogy ha ki látván észrevehetné, futna előlle,
Nincs olly erősség, melly szenvedhetné kicsapását.

PROO: GLORIA CALCAR HABET

Hogyha kihez jutalom jár, úgy annál örömostebb,
Nagy bátorsággal mindég folytatja az útját.
Gloria kit ha vezet, nagy örömmel sijnét utánna,
A Pindust járó múzskákkal énekel, aki;
Gáncsot lába alá nem hánthat semmi teremtés,
Tiszteli a virtust, egyedül csak arra igyekszik.

PROO: IMPEDIT IRA ANIMUM

Durva tekintettel szemeit forgatja tüzessen,
Ördögi ábrázatja mutat vad tigrisi képet,
Így rontván sok ezer meg ezerszer öszve haragja,
Fut ő, kél, mindent rontván, ahogy érheti célját.
Orcáján a harag sok ezer színekbe csatázik.

PROO: INVIDUS

Görbe szemekkel jár az irígység s hányja sebessen,
Villámló szeme bámúlván szikrádzik ugyancsak,
Orcáján a bú[k] sok ezer ráncokba verődnek.
E' viperát marcong, egyedül csak ez étel[e] ennek,
S így beesett szemmel mindent haragudva tekint ez.

PROO: FORMA VENUSTA PERIT

Nézd bár a rózsát, kit kertész ültet, azonnal
A nap sugárát hányja eresztve belé.
Fonnyaszt mindjárt rózsát, szegfűt, futva tüzével,
Amit csak látván, rontja bomolva tüze.
Így a szépség is ha ki vénül, csakhamar elvész,
Mély ráncok szántván képedet, öszveaszik.
Így ifjúságodban míg bírsz vénusi képpel,
Míg rózsás száddal csókolod a kezeit
A szép szűzeknek: ...bár azzal ne kevélykedj,
Mert néked Clotho vágja az éltedet el,
Bár orcád legyen, mely't Gratia lépjen el éppen,
Bár villám szemed hajtson maga lánc alá.

PROO: BENE QUI LATUIT, BENE VIXIT

Nézd bár a nagy gályát, melly a tengeri örvényt
Szántja, hempelyget partra halomnyi habot.
A tenger felbuzdúl, s mindjárt ontja haragját,
A gályát rontván, sok darabokra törik
Kis csajkája, mikor nem romlik, partja alatt is
A zúgó tenger habja eresztve kerül.
Bár kincses kamarád boltja dicsekszik arannyal,
Énnekem egy kisdéd s kurta szerencse elég.

PROO: A KALMÁR

Bár fújjon szél s a tenger buzdúl is erőssen,
Nem fél a kalmár, bár habok öszveüt is.
A tengert járván, csak hogy gyöngy legyen elégszer,
A veszedelmektől nem tart ez s hányja hajót.
Ámbár buzdúl a tenger, s mindenre haragját
Ontja sebessen, semmit nem fél, bár omol a hab.

PROO: PANASZOLKODIK EGY MINDENBE SZERENCSEJTLEN, DE IGAZ LELKŰ EMBER

Majd hogy kétségbe nem estem,
A bút nem bírhatja testem.
Ront, pusztít Pandora nagyon,
Pixisével majd csap agyon.
Szülőm búk árjai vala,
Minden kedv töllem elhala.
Már csak pusztít veszedelem,
Bár égből a segedelem
Küldessék, nem sokat a' tész,
Mert minden mostoha nállunk,
Sőt minden tőle el is vész,
Mellyt nem bírván soha vállunk,
Csak a bú árja csatázik;
Már rajtam bánatok állnak,
És könnyel már szemem ázik,
S a búk szívembe leszállnak.

PROO: SINT MAECENATES, FERET HUNGARA TERRA MARONES, VIRGILIUMQUE TIBI VEL TUA RURA DABUNT

A Pindus tetején sok olasz veri szép muzsikáját,
Sok franc verselvén hárfá szavának örül.
Sok más nemzetek is követik citerával Apollót,
Kik hangos szóval verseket énekelik,
Mert köztök laurust terem a föld nagy sokasággal,
Melly koszorúval az ő homlokokat befedi.
Zengene köztünk [is] hangos versekkel Apolló,
Hogyha ki zöld koszorút tenne fejére neki;
Virgiliust lelnénk, köztünk itt lenne Homérus,
Csak hogy már Maecenást tudna mutatni hazánk.

A RÖVID NAP S HOSSZÚ ÉJ

A nap megint leszálla,
Elvégezé futását;
Sátort az éj csinála,
Fonván setét lakását.

Így múlik életünk el,
Melly most ragyog körülünk,
És végre mindenünkkel
Gyász éjszakába dülünk.

Az éj komor homályja
Ismét ki tud derülni,
Mihelyt az ég királyja
Keletre fog kerülni.

De ó, ha a mi fényünk
Már egyszer éjjelen jár,
Nincsen tovább reményünk
Felvirradás felől már.

Míg hát az ég kinyitja
Öröme hajnalunkat,
S az éj be nem borítja
Örökre víg napunkat:

Éljünk, barátim, e szép
Kies világ ölébe,
Mert majd az éjjel itt lép,
S borít setét kódébe.

PROO: A VIRTUS LEGBÁTORSÁGOSABB KŐFAL

Bár kérkedjen sok kincsekkel a te reményed,
És bőv pincédben légyen is a sok arany,
Mégis fél, retteg, hogy mindenek ellene állnak,
S megfosztván attól mindene füstbe megyen.
A virtus nem fél, bár hányja az északi mord szél,
Bár a dárda csörög, puska ropogva zörög.
Nem fél mérgétől, basiliscus erős erejétől,
Nem fél, nem hátrál, módot ölésre talál.
Cerberus ordítson, harapó fogakat vicsorítson,
Mégis ez ellene áll, velle erőre kiszáll.

PROO: THISBE KESERVEI

Piramus, jőjj, jőjj ide, fényem!
Piramus, meghólt-e reményem?
Jőjj! nem szóll, ó, oda nékem,
Hova légyek, nincs menedékem.

Megy, sijjet, hogy közelebb is
Juthatna halálra elébb is.
Bámúlván áll meg előtte,
Keserűség mert belelőtte

Kézívét; szíve de vérzett,
Mert belső bánatot érzett.
Óh, Thisbéd hív, Píram, kelj fel!
És szóll szíved fele, nézz fel.

Nézz fel csak, kedvesed óhajt,
Mostann is látnia sóhajt.
Nem szól, és gőzösi karddal
Hal meg hát asszonyi karral.

PROO: A SZERENCSE VÁLTOZÓ

Bár szemét rád a sors mosolyogva nyissa,
Bár feléd forduljon csalfa golyóbissa,
Bár nyájas karokkal kívánjon ölelni,
S páva módra fénylő szárnyára emelni,
Bár jőjjön kincsekkel talpig bétakarva,
Nálta hízelkedjen a bőségnek szarva:
Ne higgy néki, ne higgy: mert sokan megesnek,
Mikor nálla boldog életet keresnek.
Ne higgy: mert amidőn legjobban kecsegtet,
Forró alád éppen azalatt csepegtet.
Midőn legnyájasabb karokkal öleled,
Akkor rakja tele fülánkkal kebeled;
Azért repül veled az ég tetejére,
Hogy mélyebben vessen a pokol mélyére.
Ne higgy hát, barátom, ne higgy, mondom, neki,
Mert halálra csálnak sziréni éneki.
De azért ha bánt is, meg ne rezzenj tőlle,
Bátor szívvel vonjad fere magad tőlle.
Ő asszony s szerencse: minden pontba fordul,
Nem sok, akár vígan legyen, akár mordúl,
Azért hát, barátom! bár szíved rettentse,
Meg ne rettenj tőle: ő asszony s szerencse.
Ellene a virtus fog lenni kőbástya,
Az ártatlanságnak befed szent palástja.
Ez az a conductor, amellyre mennyköve

Mindig haszontalan ropogással löve.
Ez ama Gibraltar, ez ama citadell,
Mellyre minden bombit haszontalan lövell.

PROO: A TENGERI ZIVATARRÓL

Béborúl hirtelen a nap nyájas fényje,
Béfonván a setét felhők szövevényje,
Mellyeket a gyors szél felvévén hátára,
Nyargal véle az ég felsőbb határára.
Megborzad a setét tenger, mivel hallja,
Melly bús hangon mormol a rémült ég alja.
A megszakadt zápor özönnel töltődik,
A tenger sikoltó zúgással verődik.
Lerohan a felhő megnyílt csatornával,
Egyesül a tenger atyafi habjával.
Közte az ellobbant villámok látszanak,
A tüzes mennykövek pattogva húllanak.
Rádördül a felhők fegyveres tárházza,
Az égnek mind a két sarkát öszverázza,
Majd az ég hajlásán dübögve dörömböl,
Mellyre a bús tenger torka rútúl bömböl.
A szelek halomnyi habokat görgetnek,
Mindenikbe egy-egy halált hempelygetnek:
Most a hajót olyan magosra feltolják,
Hogy már az árbocfák a holdat korholják.
Majd köztök a hajó olly mélységbe csúszik,
Hogy az árnyék holtak fejek felett úszik,
Csikorog a kötél, az árbocfa törik,
Kötésit a dühös habok öszvetörik.
A jajszók az elzárt egeken szaladnak,
Mellyre azok választ mennykövesen adnak.
A Halál kevélyen nyargal a habokon,
Nyilait ordítva szórja el azokon.
Az irtózás véle, a kék rettegéssel,
A sárga félelem [s] kétségbeeséssel
Denevér szárnyakon repdesnek itt széjjel,
Rettentőbbé teszi e nappali éjjel.
Egyik csupa néma, más csak a jajt szólja,
Remegő szavait ketté darabolja,
Némellyik sír, ordít öröngő lármával,
Némellyik csak piheg, nem bírván magával.
Azonba lobbannak a szörnyű villámok,
A rettentő tüzek húllnak, s nincsen számok,
Ropog a kipattant mennykő és legörög,
Az égnek megrendült sarka hosszan dörög.
Sikólnak Éolus dühös seregei,

Nagy csatát kevernek vad forgószelei.
Újjabb zavarodás lázzad a tengeren,
Verődnek a habok egymáshoz ezeren.
Megérzi Neptunus, megjelentvén néki
Híg palotájának lehúllt omladéki.
Kiüti a fejét, széjjel tekint várán,
Hát látja a szörnyű pusztulást határán:
Neki mindjárt, öszvehívja a szeleket,
Jól öszveattáztván őket s vezérjeket.
Jól megegyengeti őket tridensével;
Így mind hazafelé ereszti békével.
Akkor nyájas színnel felül szekerébe,
Triton és nimfái mennek seregébe,
Kikkel együtt a vad tengert csillapítja,
S a felduzzadt habok hátait símítja.
Azok engedelem kérésére nyúlnak,
S hízelkedve urok lábához borúlnak.
Szakadoz a felhők setét gyászkárpitja,
Az elzárt egeknek kékségét megnyitja.
A nap a felhők közt magát csillogtatja,
S közzülök nyájason virít ábrázatja.
Végre minden felhők messze elenyésznek,
S a kiderült egek már teljes fényt vésznek.
Megmutatja a nap, úzvén a felleget,
Az égnek a földet, s a földnek az eget.

PROO: DIDO AENEASTÓL VALÓ BÚCSÚZÁSA

Hát itt hagysz, szívemet kínozó kegyetlen,
Hát fogadásodat így tartod hitetlen?
Ugyan, hogy hagyhatod itt szegény Didódat,
Ki jó szívvel fogta lyukacsos hajódat?
Nem jut-e eszedbe, mennyi sok jót tettem
Veled, ugyan mégis előtted hogy lettem
Illyen utállatos, hogy elmégy, s itten hagysz,
Fúriák mérgétől ugyan hogy maradhatsz,
Kik téged gyötörnek, mert szegted hitedet,
Hogy hagyhatnád árván szerető szívedet.
Térj vissza, ne szegd meg már tett fogadásod,
Mert tudod, hogy megvölt a kéz beadásod.
Ha nem jössz, a tenger teellened légyen,
Szerencse csak neked kárt okozzon s tégyen!
Juno, töltsd ki rajta bosszús haragodat,
Mért merte bosszantni isteni rangodat.

PROO: A KEVÉLLY

Nézd csak azt, ki amott sétálgat kevéllen,
Mindent megvét s útál szemeivel mélyen.
Felemeli orrát a többiek felett,
Öblös vitorlája hajt igen nagy szelet.
Ezt mihelyt valami szellő megmozgatja,
Azonnal kétfelé büszkén fintorgatja.
Fel sem vesz senkit is nagy rátartiságban,
Mintha csak ő vólna ember e világban.
Sajnálja a földre bocsátni lábait,
Utállván a véle testvér föld porait.
Nem méltóztatik ő kimondani a szót,
A[z] u-t o-nak mondja, a-nak teszi az o-t.
Ezt is foga között szűrve kell kitenni,
Különben parasztos s comis fogna lenni.
Sőt még nagy lelkének az esik terhére,
A Teremtőt azért veszi crisisére,
Hogy amelly levegőt a szegény kileheli.
Úri tüdejének ugyanazt színi kell.
Most is a' derogál dagályos szívének,
Hogy rólla a múzsák verseket költének.

PROO: A FÖLDINDÚLÁS

Csak alig rendült meg a föld mély ürege,
Azonnal minden szív irtózva rettege.
Megrázott oszlopi fundamentumának
Rettentő zúgással egyberoskadának.
Öszveszakadt háta befelé omladoz,
A pokolig érő mélységig hasadoz;
Mellyből sustorékol sűrű kénkö lángja,
Mint mikor fellobban az Etna barlangja.
Az égig ért kevély hegyek elsillyednek,
Rajtok feneketlen tengerek erednek.
A városok rakás kövekbe omlanak,
Az égből a pompás tornyok lehúllanak.
Recsegés, ropogás hallik mindenfelé,
Bomlik, törik, szakad minden ezerfelé.
A föld mormol belől, s küszködik magával,
Kívül ekhóztatja a romlást lármával.
Belől a pokolnak szelelő lyukai
Megnyílván, árvízként omlanak lángjai;
Kívül az öszvedült városok kéményi
Lettek a pusztító lángoknak örvényi.
Iszonyító romlás, irtóztató csata,
Amellyet még semmi toll le nem írhatta!

A jajszók, sikoltás a vidéket teli,
Magát a csillagok közzé felemeli;
Honnan terhesedve a nyílt poklokra ül,
Az ott valók kínos jajjával egyesül.
A halál a füstnek s pornak közepében
Kevéllyen kóvályog véres szekérében,
S felütvén zászlóját egy barna fellegre,
Nyilát sűrűn hányja e szegény seregre.
Hát az ítéletnek millyen lesz formája,
Ha ilyen iszonyú ichnográfiaja?

PROO: A GAZDAG

Van Mídásnak pénze, van kincse rakással,
De azért sohasem cserélnek Mídással.
Neki foly Paktólus arany fővenyjével.
Neki telik háza Frígia pénzével,
De mit ér, hogy házát teli tölti a kincs,
Ha esze házában semmi portéka nincs?
Néki ezer juha legel a hegyeken,
Ezer ökre járkál a kövér réteken,
De ezer ökrével minek dicsekedik,
Ha maga a gazda az ezeregyedik?
Hogy drága étkekkel van rakva asztala,
Mit ér, ha ezekkel csak disznót hízlala?
Hogy felhők közt lakik dicső palotába,
Azzal nem derekabb ember valójába,
Mert lám, véle laknak ugyanott az ebek,
Sőt még fentebb laknak a baglyok s egyebek.
Nem újság, hogy bolond lakjon palotába,
Egész sereget látsz a bécsi utcába.
Ő talpig aranyba s talpig bíborba jár,
Már ezzel magának mély tiszteletet vár.
Pedig sokkal cifrább s szebbek a farsangi
Szánkázó lovaknak csörgői s cafrangi;
Még régenten [sokkal cifrábbak valának,
Akik a kopókkal egy házba lakának,]
De sokkal drágábbak voltak a római
Áldozatra hajtott barmok oldalai.
De sok titulusid sem tehetnek nagynak,
Nálunk a kutyaúrnak tíz nevei vagynak.
Mit ér, hogy szolgálnak Frigia népei,
Mit ér, hogy előtted görbülnek térdei,
Ha a nádszálak is ekkép kiáltanak,
Hogy Mídásnak számárfülei látszanak.

PROO: RÚT ÁBRÁZAT, SZÉP ÉSZ

Az[t] mondod, barátom, hogy én ocsmány vagyok,
S orcám fertelmei irtóztató nagyok.
Hogy én, ha magamnak zöld kantus[t] vehetnék,
Olvasva a majmok között elmehetnék,
És hogy te nem tennél már engemet másnak,
Hanem csak egy meggyfán lebegő Tamásnak,
Mellyen ha illy cirmos képpel hirintóznék,
A varjú csak felém jönni is irtódnék,
És hogy én ne vegyek reám semmi harát,
Magam képe is tud játszani maskarát.
Azért így szól róllam véled sok goromba,
Hogy ez csak egy essős időben nőtt gomba,
Hogy egy lóganéjon hízott, rút pöfeteg,
Mellyre tekinteni a szemnek viszketeg.

De megállj, barátom! ilyen ítéletet
Még Mídás, vagy amaz régi számár se tett.
Megáll, szép ostoba s festett fejű számár!
Kiben csak egy szóra kong a kaponya már.
Lélektelen szép test és pengő cimbalom!
Hogy lettél csak cifra makhina, sajnálom.
Szép sугárok lábad egyenes szárai:
Még szebbeken járnak a szarvas borjai.
Sugár derekadat ne csudáltasd velünk:
Az anglus csikókba szebbet is szemlélünk.
Büszke fejér mellyed nem becses portéka,
E' csak egy kotlós szív pompásabb hajléka.
Síma kezeiddel szívünket ne ragadd;
A mutató fától e dísz meg ne tagadd.
Ne légy márvány nyakad bőv magasztalója:
Illene rá a cseh ló nyakravalója.
Az igaz, fejrlik orcád igen szépen,
A kecske hátúlja úgy fejrlik éppen.
Rózsaszínnak se mondd veresses pofádat,
Még én veressebbnek láttam egy kutyádat.
[Erős vagy? s levered az erőseket is?
Erősebb az ökör s lever tégedet is.]
Te a főbe tartod minden szépségedet:
Megnézetem tehát Múzsámmal fejedet.
E' jóllehet csinos, s módija mostani,
Mégsem merne reá a cinke szállani.
Éppen, míg még el nem száradt a törzsökje,
Illyen volt a Jónás félérésű tökje.
Csak elől épp volna egy keveset lompos,
Lehetnél a nyájba te első kolompos.
Frizérozott hajad hosszan fedi nyakad:
Még ez, szép Absolon! hátha cserfán akad.
Illy tarka madárka vagy hát te, barátom.

Ezzel tépett tested szárnyára bocsátom.
Libegj te a felhőn, fitogasd magadat,
Büszkén csattogtatván aranyos szárnyadat;
Én itthon maradok formátlan testemmel,
Tökélletesítvén őtet is eszemmel.
Ha ti gyaláztok is, majd mondják valakik:
Kár, hogy az a szép ész olly rút házba lakik.

AZ EMBERGYŰLŐLŐ

Azt beszéli Timon, hogy ő mind egyaránt
Gyűlöl minden embert s még senkit meg nem szánt.
Mellyre mások könnyű választ feleltenek,
No, tehát őtet is gyűlik mindenek.

BARÁTSÁGOS BÚCSÚVÉTEL

Már hát külön választ a végzés bennünket,
Megosztja egymáshoz forradott szívünket.
E kötéssel eggyé azért kellett lennünk,
Hogy annál keserűbb búcsút kelljen vennünk.
Hát amit annyi sok esztendő érlele,
Most vész el, s nem lehet már most élni vele?

Ó, gyászos végezés irtóztató pontja,
Melly két szerető szív frigyeit felbontja,
S így a legkedvesebb vagyunktól megfoszt,
Mikor két barátot kegyetlenül megoszt
Barátság, barátság, ó édes nevezet,
Mellyre sohajtással sok szív emlékezett,
Be gyakran méreggel van mézed keverve,
Bontván örömünket szívünk új keserve.

Véltem, hogy egymástól holtig el nem válunk,
S megosztatónk lehet csupán csak halálunk:
De lám, más lappangott egy gyász fátum alatt,
Amelly most közöttünk vont örökös falat. -
Külön válunk tehát egymástól egészen,
De lelkünk tovább is egymás mellett léssen.

Bár én nyomorogjam Spitzberg havassain,
Te járkálj a festett hottentót partjain,
Én Amerikán túl vonjam magam hátra,
Téged tartóztasson a forró Szumátra;
Az én estvém legyen tenéked reggeled:
Mégis együtt élek s együtt halok veled.

Mostan kedves képed utóljára látom,
Ah, már isten-hozzád, szerelmes barátom.
Hozzád ez utolsó szó rebeg ki számon,
Légy te hív Phintias, leszek én hív Dámon.

A RÓZSA

Gyakran a setétes üregű barlangnak
Rejtekébe fényes kincshalmok lappangnak,
Gyakran a természet láthatatlan karja
A keserű alá az édest takarja,
A kezeket sértő tövissek bokrai
A lány tapintású rózsák hajlékai,
Mellyeknek ha színét s kinyílását nézem,
Csudálkozásomat szüntelen tetézem.
A nyílás ideje amíg el nem haladt,
Kucorog a rózsa zöld boríték alatt,
Majd osztán levelit széjjelebb taszítja,
Gyenge bimbócskáit részekre hasítja,
S pirosuló újjait onnan kimutatja,
Mellyel a kíváncsi szemet csalogatja.
Végtére kinyílván egészen kebele,
Kereken egymásra tekerül levele,
Leveleit pedig olly szín palástolja,
Hogy azt a festő kéz hiába majmolja.
A hajnal is midőn ettől kölcsönözött
Színnel ékeskedő köntösbe öltözött,
Illyen ruhájában feltetszik az égen,
Diadalmaskodik vénusi szépségen.
A gyenge orcáknak rózsaszín fedele
Forró szeretetet sok szívben nevele.
Maradj tehát festő pénzel minden mázza;
Mert e' néked minden műved megalázza.

AZ ŐSZ

Ősszel minden plánták, a víg kikeletnek
Díszei, sárgúlva porba temettetnek.
A madarak, melyek a bársony reggelnek
Új óráinn ékes hangon énekelnek,
Már régen véletlen egy seregbe gyűltek,
S csattogó szárnyakkal tőlünk elrepültek.
Mások, melyek puha fészkeket raknak,
Elaltató, meleg kebelébe vannak,
Hol a természetnek gondviselő atyja

Azokat az álom mákjával nyugtatja.
Az erdők bársonyi már, a zöld levelek
Lehullván, a szelek játszadoznak velek.
A mezőnek minden lakóját kész honja
Készen várja, s oda tagjait bévonja.

A TÉL

Elérkeztél hát, ó didergő december,
Mert decembert vett rá minden okos ember.
Mormoló szelei a hideg északnak
A ház ereszére jégcsapokat raknak.
A vizekre, ámbár a vízi istenek
Haragusznak, márvány hidat építenek.
A sík mezőségen hóhalmok épülnek,
Bár tavasszal vízzé válnak s öszvedülnek.
Elmegy a víg hajnalt köszöntő pacsirta,
Mellynek köszöntőjét a Teremtő írta.
Sötét üregibe a mély barlangoknak
Búvóhelyt keresnek a vadak magoknak.
A farkas, a róka együtt hébe-hóba
Az erdőre mennek együtt prédálóba.
A bagoly a fagyos fa hideg odvában
Keservesen huhog szüntelen búvában.
A varjak, e télnek madari, a tornak
Örülvén, mihozzánk a városba fornak,
Az ember a Bakhus innepét szenteli,
Kulacs az oldalán, tokajival teli.
Így, noha truccára a kegyetlen télnek,
Az emberek öröm s nyájasság közt élnek.

LATIN NYELVŰ MŰVEK

(Muraközy Gyula fordításaival)

[VIZSGAI ORÁCIÓ]

Illum vero ego sapientem existimaverim, qui optimos fines non eligit solum, sed etiam apta media invenit ad scopum suum obtinendum. Amorem certe propriae utilitatis nemo sanae mentis culpae ausus fuerit, hic enim est vis illa movens, quae homines excitat ad quaevis egregia facinora suscipienda. Hoc studium commodi sui in Themistocli pectore amorem Patriae excitavit, aluit; Iulium Caesarem de somno etiam excitavit, quod Alexander Macedo, hostis licet potius, quam amicus generis humani iuvenis splendidiore expeditiones finiverit, quam ipse annosus. Et ut breviter dicam, nihil magni in hoc orbe terrarum gestum est, ubi incitamentum hoc defuisset. Tolle hoc, torpebunt homines. Civitates quae nunc maribus dominantur, vitam suam fragili asseri committunt; quae florent, sunt splendidiore coemitorio potius tristi, quam hodiernis metropolibus erunt aequales. Tolle utilitatem, agri latissimi inculti iacebunt, exulabunt artes, immo quemadmodum ingeniosus Palingenius Poeta observavit:

Deme lucrum, superos et sacra negabunt,
templa ruent, nec erunt nec Iupiter ullus,

quod de Ethnicorum sacerdotibus intelligi velim. At quemadmodum medium tenere difficillimum est, ita quid revera felicitatem nostram promoveat determinare oppido difficile est. Enimvero, haec plane ratio illa est, quae Parentes nostros in id permovit, ut nos curae vestrae Celeberrimi Domini Professores commitant fidelissimae; ut ea quae ad veram nostram felicitatem pertinent, a vobis sapientiae scilicet studium non percipiamus solum, sed at vitae etiam rationem transferamus. Ut ex hoc seminario bonae virtutis tandem egressi, tum nobis ipsis, tum vero etiam aliis, tum denique etiam Patriae, cui omnia in acceptis referendum, prosimus.

Si vis ut felix, possis simul esse beatus;
temporibus vitae regulam hanc servare memento:
talía ne facias, quae non prodesse valebunt,
utilitate sua tibi nec dare commoda possunt;
nam secus infelix, cunctis miserandus erisque,
donec tristem animam sub pallida tartara mittes.

[VIZSGAI ORÁCIÓ]

Azt tartanám én valóban bölcsnek, aki nemcsak kiválasztja a legnemesebb eszményeket, hanem alkalmas eszközöket is talál céljának elérésére. A személyes haszon szeretetét bizonyára egyetlen épeszű ember sem merné bűnnek nyilvánítani, hiszen ez az a mozgatóerő, mely az emberekben bármely nagyszerű feladat iránt vállalkozókedvet ébreszt. Önnön érdekének ez a keresése ébresztette fel, táplálta Themistocles keblében a hazaszeretetet; Iulius Caesart álmából is felébresztette, hogy a makedón Sándor, inkább ellensége ugyan, mint barátja az emberi nemnek, fiatalon is ragyogóbb hadjáratokat fejezett be, mint idős korában. És, hogy röviden kimondjam, ezen a földkerekségen semmi nagy dolgot végbe nem vittek, ahol ez a serkentő hiányzott volna. Vedd el ezt, megbénulnak az emberek. Olyan államok, melyek most

a tengerek urai, törékeny deszkára bízzák rá életüket; amelyek virágzanak, inkább a komor temetőknél fényesebbek, semmint a mai metropolisokkal lesznek egyenlők. Vedd el a hasznát, a végtelen szántóföldek műveletlenül fognak elnyúlni, a művészetek száműzetésbe vonulnak, sőt ahogyan a nagytehetségű Újraszületett Költő megfigyelte:

Vedd a hasznát, s vallást-istent már senkise ismer,
templom omol, Iupiter, művészet a semmibe tűnik,

amit a pogányok papjaira vonatkoztatnák legkivált. De, mint ahogyan a középutat megtartani a legnehezebb, úgy azt is igen nehéz meghatározni, mi mozdítja elő valóban a mi boldogságunkat. Csakugyan, nyilván ez az a megfontolás, ami szüleinket arra indította, hogy bennünket a ti makulátlanul hívséges gondotokra bizzanak, Nagytiszteletű Professzor Urak: hogy azt, ami mindnyájunk igaz boldogságához tartozik, vagyis a tudásszomjat, ne csak megtanuljuk töletek, hanem életfelfogásunkra is alkalmazzuk. Hogy a nemes erénynek ebből a veteményeskertjéből utoljára kikerülve, részint önmagunknak, részint azonban másoknak is, végül a hazának, melynek a kapottak arányában mindent visszafizetni tartozunk, hasznára lehessünk.

Vágyad a boldogság? a tiéd lehet egyben a jólét;
arra ügyelj, míg élsz, hogy megtartsd ezt a szabályt itt:
semmi olyat ne tegyél, ami nem szolgál a javadra,
s hasznával valamit nem lendít rajtad előre:
álom a boldogság másként, és téged szán a világ majd,
mígnem bús lelked meglátja a Tartarosz éjét.

PROO: PRUDENS FUTURI TEMPORIS EXITUM CALIGINOSA NOCTE PREMIT DEUS

Aeternum Numen, qui praesidet Orbi universo,
Et large semper cunctis alimenta ministrat,
Et etiam vox semper acuta omnia terret.
Atque homines horrent, perduraque saxa tremiscunt,
Consonat omne nemus, strepitu collesque reclamant,
Dissultant ripae, refluitque exterritus amnis.
Et quia omnipotens futura praedicere vetat,
Nullus scit hominum rei tantum ipse caussam.

TÉTEL: BÖLCSEN JÖVŐNKNEK TITKAIT ÉJSZAKA SÖTÉT KÖDÉVEL FEDTE EL ISTENÜNK

Az örök isten, egész földünknek gondviselője,
És mindenkinek ő ad mindig bő eleséget,
Hangja is úgy zúg, hogy minden fél tőle szünetlen.
Félik az emberek őt, a kemény sziklák meginognak,
Zúgja zaját minden liget, és harsognak a dombok,
Rengnek a partok is, és az ijedt víz visszafelé fut.
S minthogy a mindenek ura a jövőt megmondani tiltja,
Még csak egy ember sincs, aki tudja okát e dolognak.

PROO: NIL FERET AD MANES DIVITIS UMBRA SUAS

Quisquis habet nummos et plenam possidet arcam,
Felix magna ope jam dives ubique habetur.
Omne etenim nummis emitur nunc, nummis amicos
Quisque sibi multos jam conciliare valebit.
Quin etiam quantum quis multum possidet aeris,
Distribuit magnos datque aeris acervus honores.
Nil tamen ad Manes fert divitis umbra suas tunc.

TÉTEL: NEM VISZ SEMMIT SEM SÍRBA MAGÁVAL A DÚS

Az, ki elég kincessel bír, s duzzad nála az erszény,
Sok pénzéért már dús, boldog hírt nyer akárhol.
Hisz pénzért minden vehető most, bárki magához
Kötheti kincs révén a barátok nagy seregét majd.
Sőt hozzá, ha ilyen sok arany gazdája, hatalmas
Nagy tisztségeket ad és oszt aranyának a halma.
Mégsem visz semmit sírjába magával a gazdag.

PROO: NE QUID NIMIS

Qui nimium sublimia rerum scandere solet,
Fastidit ile rem tunc nonque peragere potest.
Icarus utque dum pennis sublimia scandit,
Et miscras pennas sic Icari perdit in aquis,
Unde loco nomen in saecula sera remansit.
Non ergo nimium sublimia scandite, neve
Si vis, at rata sint tua quaeque omnia facta.

TÉTEL: SEMMIT SE FÖLÖTTÉBB

Az, ki a dolgoknak nagyonis fölibé akar érni,
Únja a dolgát így, és nem képes befejezni.
Icarus is szárnyán míg fölfele száll a magasba,
Íme, szerencsétlen tollát elveszti a vízben,
S így őrizte nevét ez a hely késő korokon át.
Túlzón hát a magasba ne törjetelek; úgy se, ha vágyad
Vonz, s hogy mit cselekedj, fontold meg minden időben.

PROO: MAGNA SERVITUS EST MAGNA FORTUNA

Fortunae veniunt jam omnia legibus atque
Eripit interdum, modo dat fortuna salutem.
Mitia cur magnos titulos tibi fata dederunt?
Nempe ut inde magis jam tunc detrudere possent?
Et qui tenent summas jam jam - omnia timent,
Nam ii nec amicos corde sincero habebunt.
Hic tibi mellitis verbis mentitur amicum,
At tunc sub verborum melle venena latebunt.
Et tibi quo placeat tua limina saepe salutat,
Non requiem placidam possunt acquirere reges.
Montes pertangunt Jovis altos fulmina saepe,
Infima fulminibus tunc loca tuta manebunt.

TÉTEL: A NAGY SZERENCSE NAGY SZOLGASÁG

Már a szerencsének törvényét érezi minden,
S néhanap áldást nyújt a szerencse, de elveszi máskor.
Mért is adott a kegyes fátum néked magas állást,
Nemde, hogy innen majd egykor jobban letaszíthat?
És aki már-már csúcsra jutott - mindent remeg az, mert
Néki sosem lészen jószívű, drága barátja.
Ez hazudik mézes szókkal, hogy már a barátod,
S majd kiderül, hogy mérget rejt kedves szava méze.
Hogy jobban tessék, sokszor tisztel köszöbödnél,
Nincs a királyoknak sohasem békés nyugodalmuk.
Többnyire nagy hegyeket sujt mennyköve is Jupiternek,
Míg alacsony helyeket nem dúl szét akkor a villám.

PROO: NESCIO QUA NATALIS PATRIA CUIQUE EST CARA

Verus amor patriae cunctorum infixus in imis
Cordibus, ut quocumque solo vitalibus auris
Vescatur, quamvis immensa ibi copia rerum
Instar aquae sibi delabatur, cornua cunctis
Plena optabilibus teneat seu rebus Amalthae,
Attamen ardet amore suae patriae atque redire
Semper habet mentem asvetasque revisere terras.
Clausula bene cavea quamvis animalia fiant,
Et large semper cunctis alimenta ministrent,
Attamen in silvas haec, quas coluere, redire
Nituntur magis, et cupiunt cava in arbore tecta.
Tantus amor patriae cum sit cuique inditus ergo,
Saevior ille feris vilique abjectior alga,
Qui natale solum insidiis belloque lacesat.

TÉTEL: NEM TUDOM, KINEK MIÉRT KEDVES A SZÜLŐFÖLDJE

Meggyökerezve a honszeretet mindenki szívében
És mélyen s igazán, bármely más táj levegőjén
Éljen is, ámbár ott nagy bőség van, mely elébe
Vízárként ömlik, minden kívánt csemegével
Telt bőségszaruját bár tartsa elébe Amalthae,
Mégis honvágytól ég, és mindig hazatérni
Vágyik a szíve, szokott földjét hogy lássa meg újra.
Bár a vadállatokat biztos ketrecbe bezárják,
S adjanak is mindig mindjének bő eleséget,
Inkább törnének mégis ki a rengetegekből,
Hol nőttek, s vágnak faodújuk mélyire vissza.
Mert mindenki ből ily született nagy honszeretet van.
Vadnál ádagabb s hitványabb tengeri fűnél
Az, ki szülőföldjét csellel, haddal nyomorítja.

PROO: VIS ET NEQUITIA QUIDQUID OPPUGNAT, RUIT

Consilio fortes astuto jungite vires,
Duraque quantumvis tum vincere saxa valebunt.
Sanguinolenta quid in Troianos intulit arma,
Frausque latebat equi fabricatis addita costis.
Accedens etiam latitans in viscere robur,
Cum Priamos Troiam bello captura decenni
Mens mala sic dominat paritque facta nefanda.

TÉTEL: AZ ERŐ ÉS GAZSÁG BÁRMIT MEGTÁMAD, TÖNKRETESZI

Fortélyos szándék társuljon a bátor erőhöz,
S akkor akármi kemény sziklát megvív a hatalmuk.
Véres fegyvereket csel vitt be a trójaiakhoz,
Ott lappangva a ló faragott bordái között,
Melyben a csel mellett ott rejtőzött az erő is,
S míg a gonosz szándék tíz évig vívja Priamos
Várát, ilyképpen veszi meg, s szül sok csunya tettet.

**PROO: DUM IN DUBIO EST ANIMUS,
PAULO MOMENTO HUC ET ILLUC IMPELLITUR**

Hoc menti dubiae, nunc illud dicere tenta,
Illud non spernit, credit et illa simul.
Nam quod scit, nescit sibi tunc mens utile dictum,
Hinc est, ut multis credere saepe velit.
Navis mox illuc, iterum mox pellitur illuc,
Si non in fluviis ancora firma tenet.

**TÉTEL: A KÉTSÉGBEN LÉVŐ LÉLEK
EGY PILLANAT ALATT IDE S TOVA HÁNYÓDIK**

Ingó léleknek most ezt, majd máskor amaszt mondd,
S ő ugyanakkor emezt nem veti el s hiszi azt,
Mert nem tudja, melyik dolgot mondták a javára,
Éppen azért mindig hinni sokaknak akar.
Majd ide hányódik, majd ismét arra a gálya,
Hogyha a horgonya nem tartja erős kötélén.

**PROO: HAUD FACILE EMERGUNT,
QUORUM VIRTUTIBUS OBSTAT RES
ANGUSTA DOMI**

Cum virtus per se summos venatur honores,
Et sine cum nummis scandere celsa velit,
Tunc nummus ridet: „sine me quod pergere tentat.”
Illaque virtuti dicere verba solet:
„Non potes a villis, simul, simul ibimus ambo,
Et iuvo te in factis auxiliumque fero.”

**TÉTEL: NEM KÖNNYEN EMELKEDNEK
FÖL, AKIKNEK VIRTUSÁT OTTHONI
SZÚKÖS SORSUK AKADÁLYOZZA**

Hogyha saját erején tör nagy tisztségre a virtus,
S jutni magasba a pénz támasza nélkül akar,
Ezt kikacagja a pénz: „Nélkülem ez mit is óhajt?”
S szólni szokott hozzá gyakran ilyen szavakat:
„Nem juthatsz föl, hát együtt, ketten haladunk mi.
Dolgaidat segítem, s majd segedelmet adok.”

PROO: TAURORUM LUCTA

In campo vidi fortes concurrere tauros,
Cum praetium pugnae toto nitidissima saltu
Expetitur coniux, spectant armenta paventque
Nescia quem maneat tantae victoria luctae.
Unus et alterius frontem quod fronte premebat,
Expetiit cornu feriitque. Resumere vires
Secedunt paulum, rursusque ad bella feruntur.
Cum pede pes junctus, strident et cornua acuta,
Et fugat et sequitur loca praecelsissima longe
Instar anhelanti prohibetque resumere vires.
Multos quando alter tulit ictus jam socii atque
Fervida cum rauco lata stridore per arma
Spuma fluit, tandem iam fessi relinquunt.

TÉTEL: BIKAVIADAL

Láttam, hogy csapnak legelőn a bikák vadul össze,
Míg az egész tájék legszebb nősténye a vágyott
Díja csatájuknak; rájuk néz, reszket a csorda,
Nem tudván, hogy e nagy viadal győzelme kié lesz.
Egynek a homloka hogy másik homlokra nyomódott.
Szarvával nekiment s szurkálta. Hogy újra erőre
Kapjanak, elválnak kissé, majd harcba rohannak.
Láb szorul itt lábhoz, s a hegyes szarvak csikorognak.
Ez fut, amaz lihegő, társát föl a domb tetejéig
Űzi, nem ad nyugtot neki, hogy frissítse erőit
Hogyha elég szúrást tűr el már tőle a másik,
Míg kihevült tajték hull széles fegyvereikről,
Nagy zaj közt már végre kifúlva megállnak.

PROO: HYEMIS DESCRIPTIO

Aspera crescit hyems omnique a parte feroces
Bella gerunt venti, concrescunt frigore fontes.
Arboris en ramos nunc frigus laesit acutum
Hibernaeque nives, nec non furibundus ab Arcto
Omnia percussit Boreas, tam stiria pendet
Maxima culminibus, glacie tunc flumina torpent.
Nunc nivei longe celsi numerantur et Alpes,
Non humus aspicitur, non ullam cernis arenam.
Non nunc ardet Athos, nive namque obducitur alta,
Imo gemit, tanta nivea ut sit mole reiectus.
Effoditur fragilis testis, non hauritur unda,

Quaque rates ierant, nunc pedibus itur, et olim
Hospita remigio ferratos sustinet orbes.
Horrida de stabulis gladii instar stiria pendet,
Et cernis terras quasi quod perfodere tentet.

TÉTEL: A TÉL LEÍRÁSA

Nő a kegyetlen tél, mindenhonnan hadakozni
Jönnek a bős viharok, fagytól merevült meg a forrás,
Ím, a fa ágait is most megsértette a vad fagy.
Mindent áthat a tél hulló hava és a sarokról
Fúvó őrjöngő Boreas, oly rettenetes nagy
Jégcsap függ a tetőn, s a folyókat jég köti immár.
Most a nagy Alpések is hófödten messzire tűnnek,
És nem látszik a föld, nem látsz egy szem homokot sem.
Már nem fénylik Athos, mert vastag hó fedí ormát,
Szinte nyög is, hogy ilyen nagy hótömeg ül tetejében.
Nem merígetnek most, a vizet darabokba szedik ki.
S hol gályák jártak rég, ott gyalognak, a nemrég
Még evezőt tűző viz vasperemű kereket hord.
Kard formájú roppant jégcsap csügg le az ólról,
Mintha keresztül akarná szűrni hegyével a földet.

PROO: APUM PUGNAE DESCRIPTIO

Ecce novus pugnam reparat nunc hostis et aether
(Hostis apes poterant, si vero nomine dici),
Non terra his campus, non vallis castra ministrat.
Concurrunt saevae gladiis (non arte paratis),
Sed quibus indulgens illas natura donavit.
His circumcincti sociam quoque vocavit
Ad pugnam et vires commiscent viribus omnes.
Haec vincit sociam fessam, mox vincitur illa,
Haec caput, illa pedes, truncos, haec hostibus omnes
Praedam concessit, multos victoria mansit
Laeta et victores repetunt domicilia fortes.

TÉTEL: A MÉHEK HARCÁNAK LEÍRÁSA

Íme csatát új ellenség kezd most, s a magas lég
(Méhek e hadviselők, ha valódi nevük nevezed meg)
Harcí terük nem a föld, s nem sánccal védik a táborn.
Bőszén harcolnak kardjukkal, mit nem a mester

Készített, de a jó természet kész adománya.
Így felövezkedvén társát is hívta csatába
S vívni a másik fél erejével teljes erőből.
Ez győz megfáradt társán, majd az veri őt le,
Ez fejít, az lábát, más törzsét hagyta az ellen
Zsákmányául, míg sokakat víg győzelem várt.
S visszarepülnek a hős győzők víg otthonaikba.

PROO: DEGENERES ANIMOS TIMOR ARGUIT

Ille Jovis thalamo frustra se jactat obortum,
Et genus a caelo falso deducit ab alto,
Quem timor invasit, metus et quem tenet inanis,
Nam timor hic sidus poterit non scandere celsum.
Nec metus in terras ex alto invasit Olympo,
Hinc genus Aeneas ducit, quem non timor ullus
Tenuit atque omnes tensit virtute labores.
Nobilis hic sanguis non ulla pericla refugit,
Vel si quae novit, sed saltem nosse recusat.

TÉTEL: AZ ELFAJZOTT LELKEKET ELÁRULJA A FÉLELEM

Hasztalanul gőgös rá, hogy Jupiternek a sarja,
És hamisan viszi föl nemzetségét a nagy égig
Az, kin a félelem ül, s a hiú remegés kin erőt vett,
Mert ez a félsz a magas csillagzatokig sosem ér fel.
Földre a félelmet nem küldte a fényes Olympos,
Aeneas neme lett onnét, mely nagy remegést nem
Ismert, s hős szíve semmibe vett minden veszedelmet
Nagy vészeztől sem hátrált e nemes faj, akár jól
Tudta, mi várja, akár még csak kíváncsi se volt rá.

PROO: ORPHEUS TARTARA PENETRAT PRO UXORE EURYDICE

Eurydicen fatis ad Tartara nigra meantem
Orpheus in lucem ducturus carmine dulci
Custodem oppressit, qui flammis ore trilingui
Evomit et leges Stygias hic voce domavit.
Ad poenas Stygiis vellet damnatus in undis
Tantalus, his secum quod sedibus Orpheus esset,
Namque cibus fugiens tunc tantum ante ora resistit,
Tuncque semel pingues potuit contingere mensas,
Et sibi profuerat, nam dulci uxore recepta
Provolat ad lucem; vincunt ita carmina manes.

TÉTEL: ORPHEUS LEMEGY AZ ALVILÁGBA FELESÉGÉÉRT, EURYDIKÉÉRT

Orpheus Eurydikét, kit a gyászos lenti világba
Vitt le a sors, föl akarván hozni a fényre dalával,
Elbűvölte az őrt, mely hármasszáljal okádott
Lángot, s törvényét dala megfékezte a Styxnek.
Azt kívánta a Styx árjánál kínra elítélt
Tantalus is, hogy lent legyen Orpheus véle örökké,
Mert csakis ekkor nem menekült el előle az étel,
Ekkor az egyszer bírt odaülni a dús lakomához,
És táplálta magát, mert megkapván az az édes
Hitvest, ment fel a fényre; eképpen győz dal a poklon.

PROO: PICTORIBUS ATQUE POETIS QUIDLIBET AUDENDI SEMPER FUIT AEQUA POTESTAS

Omnia, quae mentem capiunt, id carmine vates
Vulgant, illis enim semper licet omnia fari.
Omnia namque suis comprehendunt versibus isti,
Imo quae non sunt fuerantque miracula nunquam
Esse iubent. Vates, sistunt non entia nobis
Quis credat? (Nullus). Nam incredibile dictu est
Esse canes utero sub Virginis, esse Chimaeram,
Quadrupedesque hominum cum pectore pectora iunctas
Fingunt et Harpias serpentipedesque Gigantes.
Bellaque saeva canunt, naturam quae arboris esset.
Quid memorem, parvas quam continet aequor arenas
Hi quoniam possunt omnem comprehendere versu
Omnia et vivo nobis pinxisse colore,
Haec proferre licet pictoribus atque poetis.

TÉTEL: FESTŐK MEG A KÖLTŐK MINDENKOR TELJES JOGGAL MERHETTEK AKÁRMIT

Versükben mindent, ami hat lelkünkre, a költők
Elmondnak, hiszen ők mindig szólhatnak akármit.
Mert belefoglalnak mindent művükbe ezek, még
Nem lévő, sose volt csodadolgokat is kitalálnak,
És ami nincs, elibénk azt is felidéznek a költők.
El ki hiszi? (Senki.) Mert mondani is hihetetlen,
Hogy nőtestű ebek vannak, s élő a Chiméra.
Négy lábú fél-ló, félembéri lényeket alkot
Versük, kígyólábu Gigast és Harpia-népet.
Vad harcról zengnek meg a fák természetiről dalt.

Ám minek is mondjam, hogy hány porszem van a síkon?
Mínthogy ezek bármit versükbe vehetnek, elébünk
Élő színekkel tudnak megfesteni mindent,
Nyilván festőknek s költőknek jár e szabadság.

GEOGRAPHIA ANTIQUA

Lusus ingenii Csokonaiani

Quaestio: Quomodo olim vocabatur vulva?

Responsus: 1. *Potta*, a pato quondam ibi latitante.

2. Cum us, a cuniculo quasi cunniculo.

3. Vulva, quasi valva.

Quaestio: Quos habuit terminos?

Responsus: A septemtrione Montem Veneris; ab oriente Sylvam Herciniam; a meridie Imperium Medardi; ab occasu litora Oceani Urinarii.

Quaestio: Quae loca ibi notanda veniunt?

Responsus: 1. Lacus Asphaltites malignis evaporationibus et sale nimio infamis.

2. Vorago inferni, Hungaris: Kárhozat varsája.

3. Portus rapidus magna hominum frequentia celebris.

4. Caput bonae spei continuis flatibus obnoxium.

5. Fluvius Menstruus nimio fusco plenus saporis optimi quo aegris medicatur.

6. Saltus pudendi tractu longo regionem ambit.

7. Mons merdosus, ubi homini fodina.

Quaestio: Quale ibi Regimen occurrit?

Responsus: Despoticum sub imperio Magni Cacatus, qui etiam Penis vocatur ex domo braccali oriundi.

Quaestio: Quod est insigne?

Responsus: Chalybs turcicus transfixus in campo rubro.

Quaestio: Quae sunt producta naturae?

1. Urina acido salsa ad condiendas cupedias.

2. Menstruum adhibetur pro Limonade ad quotidianum usum contra scabaritiam dentium stomachique corroborationem.

3. Pulices maximi instar equorum provinciae Kenoh ni Anglia (?) alacres et saltatores.

4. Pueri.

5. Scabies quae etiam in alias regiones deportatur.

Quaestio: Qui populi inhabitant?

Responsus: Maiorem partem tenent Galli.

Quaestio: Quibuscum habent commercium?

Responsus: Cum testiculis seu cucurbitis, quibus quidem intrare non licet, sed stantes(?) extra portum suppeditant regno Semen, quod indigenis dicitur *Getzi*.

Quaestio: Unde fontes Geographia huius hauriuntur?

Responsus: Ex Commentariis Illustrissimi Szüry Professoris in Stossenbergo.

ÓKORI FÖLDRAJZ

Kérdés: Hogyan nevezték hajdan a vulvát?

Felelet: 1. Részeg nőnek, a boros cseberről, mely itt lappangott.

2. Pinának, az alagút szóból.

3. Vulvának, azaz bejáratnak.

Kérdés: Mik a határai?

Felelet: Északról Vénusz dombja; keletről a Hercinai bozót; délről Medárd birodalma; nyugatról a vizelet óceánja.

Kérdés: Mik itt a nevezetes helyek?

Felelet: 1. A Holt-tenger - bűzös kigőzölgéséről és nagy sósságáról hírhedt.

2. A pokol örvénye; magyarul: Kárhozat varsája.

3. A sebes rév - a nagy embertömegetől látogatott.

4. A Jóreménység foka - szüntelen szelek miatt veszedelmes.

5. A Havibaj folyója - nagyon zavaros, telve a legjobb zamattal, melyek a betegeket meggyógyítják.

6. A szemérem szakadéka - vonulata hosszan végighúzódik a vidéken.

7. A Szaros-hegy, az emberbányánál.

Kérdés: Milyen kormányzata van?

Felelet: Despotikus, a Nagy Kakás uralma alatt, akit penisnek is neveznek, s amely nadrágbeli lakásából bújjik ki.

Kérdés: Mi a címere?

Felelet: Török szablya, vörös mezőben.

Kérdés: Mik a terményei?

Felelet: 1. Savanyú vizelet, csemegék ízesítésére.

2. Havonkénti terméke limonádéként használtatik naponta, fogromlás és gyomorrontás ellen.

3. Repkedő, szökdellő, hatalmas bolhák, melyeket a tartományban lovak helyett használnak.

4. Gyerekek.

5. Rüh, mely más tájakra is szállítatik.

Kérdés: Mely népek lakják?

Felelet: Nagyobb részét a francúzok.

Kérdés: Kikkel kereskednek?

Felelet: A Herékkel vagy Tökökkel, amelyeknek azonban tilos belépni, csak a kapun kívül állva küldik be a birodalomba a magot, melyet a lakosok *geci*-nek neveznek.

Kérdés: Milyen forrásokból merítették ezt a földrajzot?

Felelet: Szűry, stosszenbergi jeles professzor kommentárjaiból.

FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKEK

Jóllehet:

Non omnis arbusta iuvant humilesque myricae

1

Epitaphium Marci

(azaz hogy nem tudom biz én, kinek hívták) cuiusdam Graeci hominis, qui ob Musicam a Valachis interfectus est, quod fistulam, quam habebat egregiam, illis sponte dare nollet.

Musica cognatum cum Musa iungit amorem

A Musaque suum Musica nomen habet.

Musica me Marcum, Nasonem Musa peremit,

Utraque Cultori pernicioza suo.

Tu vero... onitus iam disce... r!

Ut fuge cum Musis quae quid habere puta; -

Eloquium Marcum Ciceronem et lingua diserta,

Fistula me Marcum blanda peremit. Abi!

die 26a Dec. 792.

2

Valedictoria cum bene precatione

Periege Cancrinos patienti pectore versus,

Periege; sic etenim vota benigna leges.

Scorpius extremae violentus acumine caudae est,

Sic, si retro leges hos, maledicta dabunt:

NB. Nunc cancrini sequuntur:

Egregium caput hoc devitent funera busti

Tristia, non Musae; mors fera, non pia sors.

Laetitiam TIBI non luctus dent Numina Coeli

Optima; dent plausus, non TIBI tristitiam.

Si retro legatur: Diras evomit. Exempli gratia

Sors pia, non fera mors; Musae, non tristia busti

Funera devitent hoc Caput egregium,

Tristitiam TIBI, non plausus etc.

27a Decembris.

FUTTÁBA KÉSZÜLT VERSECSKÉK

Jöllehet:

Nem mindenki szeret cserjét, alacsony tamariszkot

1

Marcusnak (azaz hogy nem tudom biz én, kinek hívták), valamiféle görög embernek a sírfelirata, akit a valachusok a muzsika miatt öltek meg, minthogy remek sípját nem akarta nekik jószántából odaadni.

Tudjuk, a múzsát és muzsikát szerelem köti össze,
Múzsáknak neviből lett muzsikánk neve is.
Én, Marcus Naso, múzsám s muzsikámnak a holtja
Lettem, mindkettő bajt hoz a híveire.
Ám te valóban nézd példám, és rajta okuljál:
Fuss el a múzsákkal, hogyha akad valamid; -
Szép szava, nyelve miatt halt meg Marcus Cicero, míg
Én, Marcus, nyájas pásztori sípszavamért.

1792. december 26-án.

2

Jókívánság, jóakarató fohászkodással

Olvasd rákversem végig szíves türelemmel,
Olvasd végig, mert így csupa jóra akadsz.
Skorpio legjobban tud szúrni a farka hegyével,
Olvasd visszafelé, így csupa rosszakarát:

Figyelj! Most következnek a rákversek:

Ezt a nemes főt sír gyászos zokogása kerülje,
És nem a Múzsák, nem sors kegye, ám a halál.
Vígágot s nem gyászt kapjál kegyes isteneidtől,
Légyen ajándékuk taps, s ne komor siralom.

Ha visszafelé olvassuk, átkozódást ad ki. Például:

Sors kegye és ne halál, Múzsák, s nem a sír zokogó bús
Gyásza kerülje nemes, nagyrabecsült fejedet.
Néked gyászt és nem tapsot stb.

December 27-én

CARMEN INAUGURALE

*Illustrissimo Domino Domino Josepho Comiti
Károlyi De Nagy Károly*

*Arcium et dominorum Károly, Erdőd, Bélték, Ecsed, Füzér, Radvány, Csongrád,
Megyer, Surány, Haereditario Domino, Sacratissimae Caesareae et regio apostolicae
majestatis Camerario etc.*

*Ad I. Comitatus Szatmáriensis supremi comitis munus proxime inaugurando.
Per coll. Heh. Conf. Addictor. Debrecinense Humillime Oblatum Debrecini.
Per Michaellem Szigethy Typographum
Anno 1794. die 5-ta Julii.*

Viderat exhaustam Celebri iam Semine Stirpem
Károliam, iustis pertundens astra querelis
Patria; nec tantos sata gens perferre dolores,
Iacturam Generis reputans, aevique futuri
Detrimenta suo secum sub pectore volvens:
Qua querulis ripas quatiebat fluctibus ingens
Danubius, passis iusto moerore capillis,
Constitit, et, quibus indignos percusserat artus,
Ad Coelum duplices erexit squalida palmas.
Atque ita: Quid mortem, quid iam, Pia Numina! nostram,
Extremumque mihi Fati invidus Ordo moratur
Interitum? hoc ergo cumulo iam defuit unum,
Quae perpressa fui per secula multa, malorum?
Hoc unum, ut celebres postquam mala fata tulerunt
Pannoniae stirpes, Heroum semine Claras;
Hanc etiam varia virtutum laude nitentem
Karoliam, Antonii mors funere mergat acerbo?
Quippe alii pariter fortes, quippe hic quoque demum
Clauditur, ex cuius rivo olim nostra manavit
Gloria, faecundo perlustrans flumine terras!
Sed flere haud satis est: ibo, et durissima questu
Moenia Coelorum rumpam, Superosque movebo.

Talibus orabat dictis, Coelumque petebat
Aethera purpureo divisum tramite signans,
Undantique rigans lacrymarum flumine Nubes.
Ut vero superas arces et tecta petivit;
Ingemit, atque oculos paulum tellure morata
Sustulit ad Superos, rupitque silentia voce:
Dii! quibus aeternis humana negotia fas est
Imperiis regere, et Regnorum educere sortes!
Si pietas, si qua est coelo elementia; tantis
Afflictam relevate malis; aut denique Fata
Si penitus cupiant Hunnorum excindere gentem;
Hoc mihi momento veniat sors ultima, quae me
Vitali male concussam radice revellat.
Si tamen Hungariae sortem, si gentis iniquas
In melius clades, Pia vertere Numina vultis:
Hanc saltem petimus Stirpem servate iacenti
Pannoniae, veterum iacturam Haec una rependant!
Non iniusta loquor: possit quid vivida Virtus
Károlydum, didici. Sit tanto Nomine felix
Dacia, et aeternam possit sperare salutem!

Tum Deus ingentes repetens longo ordine clades,
Atque animo Patriae sortem miseratus iniquam,

Concussit Caput augustum, dehinc Fata revolvens,
Talia voce refert: Iubeo te solvere cunctos
Corde metus, tristesque animo secludere curas,
O Diva, a fatis multum delicta Virago!
Mox erit, ut tandem Leopoldus, (nomen in omni
Pannonia late acceptum) tua vulnera longo
Desperata malo placida sanaverit arte:
Cum veterem laeto plausu reparabit honorem
Hungarus, et verso fatorum cardine, avitum
Accipiet decus, ac toto celebrabitur Orbe.
Tunc erit, ut tandem Divorum sanguine Regum
Natus Alexander, Leopoldi Nomine dignus,
Deliciaeque amor Gentis, sumat sibi fasces
Pannonicas, gratus Scythicis Palatinus in oris.
Tunc Zichyus, patriae ferventi notus amore
Clarescet, tantamque reget Prudentia mentem:
Magne Comes, meritis, quae Te super aethera tollent,
Maior habende Tuis, Tu mox eris alter ab Illo!
Et vero decus hoc aevi vivente redibit
Antonio; vivet spes Gentis, et inclyta tantae
Stirpis progenies, Josephus, - et omnis in Uno
Gloria Károlydum serie constabit avita.
Heu, quae Illum Virtus, quae Gloria, quique manebit
Laudis honos! Illum certatim bellaque vellent
Paxque togata sibi: neque enim non cognita bello
Pacique, Heroum, - quos Karoliana propago
Fertiliore tulit Virtutum semine quondam, -
Nomina sunt, meritis, et belli, et pacis amicae.
Dum Pia te cupient defendere Numina; crede,
Károlydum semper Stirps Illustrissima vivet!

Sic ait; et placido requiem de lumine spirans,
Illustrem Patriam, nutu blanditus amico
Iam mulcente foveat dextra, iam lumina siccat.
Illa autem grato suspiria pectore mittens
Oscula divinis manibus ferventia figit;
Purpureasque genas ad gaudia tanta reformans,
Ad terras hilari se maiestate ferebat,
Exultans, sortisque animo securo futurae. - -

Tandem Vota piae Gentis revolubilis Anni
Circulus ad terras retulit, cursuque rotato
Augustam tantis Natalibus attulit horam.
Heroumque alto Josephus stemmate natus
Hanc Patriam, quam congenita virtute bearet,
Conspexit, longa spe plurima secula ditans.
Ergo alacris Daciae squalentia rura Voluptas,
Pannoniaeque tenet montes; volat aethere clamor,
Laetisonisque polo permixtus plausibus errat:
Et qua Carpathiis coeli convexa rotantur

Montibus, ingeminata sonat de rupibus Echo,
Ingentem late terris reboanda per Istrum.
Ipsi exsultantes propio Natalia Divi
Conspectu celebraverunt, dignoque Deorum
Conciliis Puero laetantes adstipulantur.
Cumque herbam prima haerentem radice viderent
Amplas virtutum iam nunc promittere messes,
Et calamum exilem pingues iam trudere aristas:
Quemvis cepit amor, tantaeque Propaginis ingens
Cura exornandae tenuit praecordia Divum.
Munera tum Puero nascenti, et pingua dona
Quisque dare, ac magnas in maius tollere dotes
Cooperant. Olea tunc primum cincta corona
Terribili molles cunas Tritonis obumbrat
Aegide; perpetuam iurans sibi sumere curam
Telemachi, et teneros duci se Mentore gressus.
Mussabat Divum chorus omnis. Denique torvo
Lumine Gradivus crepitantia concutit arma;
Deberique sibi nascentem Nomine et ipso
Károlyum Getico violentior intonat ore.
Cui Pallas: - dextra Themidem amplexata togatam, -
Sit satis effuso bellorum vortice multos
Károlydum Patriis rapuisse, ait, hactenus oris:
Iam Themidi permitte, suos exornet honores
Nomine Károlyo, Patrumque tropaea togato
Pacis honore tegat; non tantum tristia belli
Fulmina, sed niveae Pacis quoque foedera vellent
Nomine laudari tanto. Ne sit tibi durum,
Martius Astraeae gladio si cesserit ensis,
Optime Károlydum dextris vibrandus uterque!

Annuit huic pia turba Deum: visusque feroces
Ponere Mars animos, tandem prece Palladis actus
Deposuit cunctas Deus hic adamantinus iras.
Tum Themis, et niveis Tritonia docta lacertis
Amplexae Puerum, coelesti nectare sparso
Oscula libarunt, tandem super astra levatum
Pannoniae, Divisque volentibus ostenderunt. -
Utque erat armigeris Virtus vicina Deabus
Aeterna illustri Dea Maiestate renidens:
Ipsi Formandos mores, et prima dederunt
Lustra regenda Deae; teneris praeesset ut annis
Dignum Atavis olim Patribusque datura Nepotem.
Ergo Dea ambrosiis Puerum complectitur ulnis,
Mentemque aethereis ut reddat flatibus aptam
Ad Virtutis opus, Themidisque oracla severa;
Ilicet emollit, generosisque imbuit illam
Motibus, humanas removens e pectore faeces.
Et iubet, ut secum repetentem exempla Suorum
Et pater Aeneas, et avunculus excitet Hector!

Iamque videbatur, - cum vix lanugine prima
Floreret malis praecox ad magna Iuventus,
Virtutis patriae vestigia passibus aequis
Sectari, et magnos generoso pectore motus
Volvere: cum titulis ultro illum Gloria dignis
Ornat, et insigni comitatur nomen honore.

Audiit, antiquum referens aevo Hungara nostro
Terra decus, tanto Iosephum nomine clarum:
Audiit, atque alacres concepit pectore motus.
Utque orbi, Virtus quid possit Károlyana
Monstret, honoratas, o Szathmár Inclyte! fasces.
Dat gestare Tuas, clarumque tenere Tribunal. -

Ardua Virtutis, Comes Illustrissime! facte est
Haec via; cum meritis Patrum repleta Tuorum
Vulgari nihil ornatus Virtute capessat:
At Tu scande vias Laudis, nec te ardua saxi
Turbarint, pete qua scopuloso devia clivo
Semita quaesiti Templum Tibi pandat Honoris!
Te Szathmár, Tua Te Provincia gestit habere,
Unanimoque suas Tibi fasces tradere voto
Gratatur, titulisque suis hoc scilicet uno
Nunc illustre lubens addi putat ornamentum.
Sit felix, faustumque Tibi, quod splendida longo
Tempore iam meruit Virtus Tua stet, precor, ille
Laudis honos, meriti non vilia munera Vestri!
Has geminat Szathmár voces, festivus ad astra
Sic resonat Károly, rapidisque Samusius undis.
Sic Debrecen tanto laetatur honore Nepotem
Mactatum Illorum, - Queis plurima debuit olim,
Et Queis debet adhuc, et Quorum haud immemor unquam
Esse potest, grato Quos semper corde tenebit.
Nunc quoque, Magne Comes! Te felix hospite laetos
Ingeminat plausus, Teque hoc praesente superbit!
Salve! Vive diu! Comes Illustrissime, Salve!
Hoc Salve arguto geminant Tibi gutture Musae,
Quas Helicone sub hoc iussit Divinus Apollo
Innocuam pulsare chelyn, humilesque myricas
Inter, et exiguis virgulta trementia ramis
Virtutes Magnorum hominum; landesque Deorum
Cantare, et leni deducere carmina plectro.
Te Musae salvere iubent, ac tempera circum
Et tenues hederas, etserta nitentia texunt.
Accipe laetitiae, quae totum Heliconam pererrat,
Pignora, Magne Comes! nec gaudia despice nostra
Si quid honoris habent, laudisque, exilia Vatum
Munera: ne patiari istam sordere coronam!
Quin geminum Salve repetit, genibusque salutat
Submissis, chorus Aonidum, chorus omnis Olympi;

Seque Tuis velatum alis, hacque Aegide tectum
Carpere securae petit otia blanda quietis!
Ergo Magne Comes! Musarum haec dulcia Tempe
Nominibus decorare Tuis dignare, precamur!
Quae mox officii memores, Te carmine Divae
Sublimem super astra ferent, Coeloque locabunt! -
Salve, Vive, Vale! felicem ducere vitam
Te pia Vota iubent, quibus haec Gens astra lacessit. -
Tarda sit illa Dies, serisque Nepotibus olim
Deploranda, Tuos cum Spiritus altior artus
Deserat, et meritos coelo capturus honores
Despiciat Terras, cognataque transeat astra!

BEIKTATÓ VERSEZET

Őnagysága Nagykárolyi Károlyi József gróf.

*Károly, Erdőd, Bélték, Ecsed, Fűzér, Radvány, Csongrád, Megyer, Surány
örökös urának, a legszentebb császári és apostoli királyi felség kamarásának stb.*

Szatmár megye főispáni tisztségébe leendő közeli beiktatására.

*Melyet a Debreceni Helvét Hitvallású Kollégium a legalázatosabban átnyújt Debrecenben,
Szigethy Mihály nyomdájában,
1794. évben. Július 5-én.*

Látva a Károlyiak fényes törzsének a fogytát,
Joggal szórta honunk panaszát fel a csillagos égre;
Ekkora fájdalmat nem bírván hordani népünk,
S fontolgatva e nagy nem vesztét és a jövőnek
Ekkora nagy kárát hánytorgatván szive mélyén;
Míg zokogó habbal csapkodta a nagy Duna is két
Partját, ő méltó gyászára zilálva a fűrtjét,
Állt s mivel ártatlan kebelét verdeste előbb még -
Két tenyerét dúltan feltárta az égre s eként szólt:
Ó, kegyes égilakók, mért késik már a halálom,
Végső múlásom mért tartóztatja irígyen
Sorsom rendje? Ez egy baj várt, betetőzni a többi
Vészt, amit eltértem már oly sok századon által?
Még ez az egy, hogy már miután Pannónia annyi
Hősének sok nagy magvát elvitte a fátum,
Íme, a Károlyi név is, amit sok virtusa fénye
Dícsér, Antalnak vesztén bús gyászba borul már?
Persze, akad más hős, s elzárul végre a forrás,
Melyből ránk áradt egykor még annyi dicsőség
Földünk termékeny folyamárjával bebolyongva!
Csakhogy a könny nem elég: megyek és panaszommal a zordon
Ég várára török most, s megmozdítom a mennyet.

Így szólt és felszállt az egekbe, hasítva az éthert,
S bíborszín ragyogás örvénye jelezte az útját,
S könnye a fellegeket - folyvást áradva - növelte.
És hogy elérte az ég várát és nagy palotáit,
Sóhajtott s szemeit kissé nyugtatva a földön
Isteneinkre emelte, eként megtörve a csendet:
Istenek! Ó, kik örök hatalommal az emberi nemről
Dönthettek s népek sorsát szabhatja erőtok!
Hogyha az égben még kegyelet s jóság akad, annyi
Bajtól dúlt lelkem szánjátok; vagy ha a fátum
Már a hunok népét el akarja törölni örökre,
Érjen most tüstént végéhez sorsom, amely majd
Megrendült létem gonoszul kiszakítja tövéből.
Ám, kegyes égbeliek, ha talán Hungária sorsán
S eddigi méltatlan gyászán enyhíteni akartok,
Hát e nemet legalább őrizzétek meg a csüggedt
Pannonáinak, a sok bajt ő tegye egymaga jóvá.
Méltányost kérek: tudom én, hogy a Károlyi nemnek
Élő virtusa mit tud! E nagy hévvel kiviruljon
Dácia és nyíljon tartós jó sorsra reménye!

Ekkor a baj hosszú rendjét felidézve az Isten,
Méltatlan sorsán honnunknak megkönyörülván,
Bólintott ragyogó fővel s felfedve jövőjét
Így szólt: Óhajtom, szívedből vedd ki az összes
Félelmet, s lelked bús gondját messzire vesse,
Hős és isteni nő, kit a sors már oly sokat űzött!
Még kis idő, s Leopold (e nevet szívébe fogadja
Pannoniának egész faja) meggyógyítja az annyi
Évi bajoktól vert sebeket békés tudománnyal:
Régi dicsőségét a magyar nép felleli egykor
Ujjongón, hogy a sors megfordult, felveszi ősi
Díszét és az egész föld őt ünnepli örömmel.
Ekkor majd végül szent császároknak a vére,
Sándor, nagy Leopold neve díszéhez maga méltó,
Fénye, szerelme leszen népének, s hordja a pannón
Tisztséget, szeretett palatinus a scythia hazában.
Híres lesz Zichy is, ki honát ismert szerelemmel
Kedveli, néki olyan bölcs észet nyújtott az okosság:
Nagy gróf, érdemeid többé tesznek tieidnél
S csillagokig visznek, s közvetlen jössz te utána!
Antal híre ki nem húny, felgyúl újra valóban
Fénylőn; megszületik József, bizodalma a honnak,
Nagy törzsnek ragyogó hajtása, a Károlyi névnek
Minden tünt fényét egy ember hordja magában!
Mennyi dicsőség és virtus bélyegzi! Milyen sok
Hálanyerő érdem! Mert egyként versenyez érte
Tisztos béke s a harc. Mert ismeri jól ama hősök
Hírét mindkettő, kiket egykor a Károlyi-virtus
Még sokkal termőbb bőséggel szült a világra.

Hősi nagy érdemüket tudják a csaták s a szelíd kor.
Míg kegyes isteneink meg akarnak tartani, addig
- Hidd el - a Károlyiak neve mindig legragyogóbb lesz!

Szólt; s arcán békés nyugalomnak fénye sugárzott,
Bólintott kegyesen, s nyájaskodván a dicső hont
Jobbja becézgeti már és fölszárítja a könnyét.
Boldog sóhaj száll ennek hálás kebeléből,
Égő csókjával ráhajlik az isteni kézre;
Látszott bíborszín arcán örömének a képe,
S nagy méltósággal, vígan tért vissza a földre,
Ujjongón, a jövőt békülten látta a lelke. - -

Végre kegyes népünk vágyát meghozta a vissza-
Térő év pályája a földre, megadta futása
Fénylő óráját egy ily roppant születésnek.
Héroszi nagy törzsből született s meglátta hazánkat
József, hogy vele lett virtussal emelje a fényét,
S késő századait tegye gazdaggá a reménye.
Ekkor a szárnyas öröm száll végig Dácia durva
Falvain és pannon hegyeken; víg zaj ver az égig,
S röpdös boltja alatt boldog tapssal keveredve:
S merre a Kárpátok koszorúja mered fel az égre
Körben, bérceiről kettősen zendül az echo,
Hogy végigzúgjon robajával a nagy Duna mentén.
Örvendett maga is születésnapján az egeknek
Népe is ujjongón, hogy látta, s az égi tanácsba
Illő gyermeket egy szívvel szemlélte vidáman.
Majd, hogy látta: a kis gyökerű, még zsenge palántán
Már most mily roppant aratást ígérget a virtus,
S kisdud száján már duzzadva hogy üt ki kalásza:
Mind szeretetre hevült, s nagy vágy gyúlt égi szivükben.
Hogy vállalják ily felséges sarj nevelését.
Kezdte a most született gyermeknek mind adományát
Hordani, dús javait, s nagy ajándékuknak a halma
Folyvást nőtt. Legelőbb az olajlombbal koszorúzott
Pallas tart árnyat nyájas bölcsője fölé zord
Pajzzsal; s esküt mond, hogy e Télemachosra örökké
Gondot tart, s Mentor lészen kicsi léptei mellett
Erre az égi kar elnémult mind. Végűre zörgő
Fegyvereit Gradivus megrázza - az arca ijesztő -
És geta hangoknál dörgőbben zúgja el azt, hogy
Már csak a Károlyi név révén is az övé ez az új sarj!
S szólt Pallas, békés Themisét jobbjával ölelve:
Légyen elég, hogy a hon tájáról máris olyan sok
Károlyi-sarjat vitt el a had kicsapó, dühös árja:
Engedd, hogy Themis is díszítse a Károlyi névvel
Most hírét s a szelíd békének díszbe övezze
Már az atyák diadaljeleit. Mert ekkora névtől
Nemcsak a mennykövező bús had vár hírt, de a béke

Hószín öltönye is! Ne legyen bántó teneked, hogy
Mars szablyája ma meghátrál Astréa vasától,
Jól csak a Károlyiak jobbájában villog e kettő!

A kegyes isteni nép ráintett erre. Megenyhült
Mars dühe - úgy tetszett -, mérgét elhagyta a vértés
Isten egészen, nagy Pallasnak hajtva szavára.
Erre Themis s a tudós Pallas hószín kezeikkel
Átfogták a fiút, s míg megcsókolta az égi
Nép, nektárt hintvén, felemelték csillagokon túl,
S Pannoniának az ég szándékából bemutatták. -
S minthogy a hadviselő úrnők szomszédja a Virtus
Volt, örök istennő, fenség fényével övezve:
Átadták neki, hogy formálja erényeit ifjú
Éveiben, a zengébb korban nevelője legyen, hogy
Majd az utód méltó legyen őseihez s az atyákhoz.
A pedig ambroziás karjával ölelte a sarjat
S étheri ihlettel lelkét, hogy fogjon a Virtus
Fáradozása azon, s szigorú jóslása Themisnek;
Lágyítván tüstént fennkölt mozgásra tanítja,
Elszór lelkéből minden csúnya emberi szennyet.
Készíti, őseinek példáit idézve elé, hogy
Aeneas atya és nagy Hektor emelje a lelkét.
S már látszott, - amidőn első pelyhével az arcán
Még csak alig nyílt a nagyobbra törő fiatalság, -
Hogy nyomain biztos lépésekkel megy az ősi
Virtusnak, csupa nagy vágy forr fennkölt kebelében:
Méltó címekkel díszíti fel őt a dicsőség
Önként, s fényes hír lesz kísérője nevének.

Ős diszt öltve megint a magyar föld ebben a korban
Meghallotta, milyen nagy névvel híres e József:
S hallván, szárnyas öröm kezdett verdesni szívében.
S hogy feltárja a földnek, mit tud a Károly-virtus,
Nagy Szatmár! Fényes méltóságod jeleit rá
Bízta viselni, hogy ott ragyogó székedbe beüljön. -

Szűk ösvényt tárt fel, fényes gróf, néked a virtus;
Régi atyáidnak szegi sok nagy tette; ha itt jársz,
Köznapi érdemmel semilyen hírnévre se törhetsz:
Ám a dicsőségnek járj útján, és a magas bér
Meg ne riasszon, menj, hol a sziklák közt kicsiny ösvény
Majdan a méltóság keresett szentélye felé visz!
Ősi hazád, Szatmár kíván örvideni néked,
Boldog, hogy neked egy szívvel nyújthatja e tisztet,
Méltóságaihoz most - úgy hiszi - ezzel az eggyel
Adhat vígan még hozzá újabb ragyogó dísz.
Óvja a sors, kérem, legyen áldott, mit nagy erényed
Hosszú időn által ragyogón már nyert, ama fénye
Hírednek s a ti érdemetek nem gyér adománya!
Megkettőzi szavunk Szatmár, Nagy Károly is így zeng

Vígan a csillagokig, meg zúgó árja Szamosnak.
 Vígad Debrecen is, hogy azoknak sarja olyan nagy
 Tisztességre jutott, kiknek legtöbbször adósa
 Volt hajdan s most is, kiket ő soha el se feledhet,
 És őket hálás szívébe fogadja örökre!
 Most is, fényes gróf, boldoggá tette, hogy itt vagy.
 Kétszeresen tapsol, s e jelenlét büszke öröm rá!
 Üdvöz légy, nagy gróf! Üdvöz légy s élj te sokáig!
 Néked ez üdvözlést zengik kettőzve a múzsák
 Mind, kiket e Helikon lábánál készít Apolló,
 Hogy verjék békés lantjuk, s alacsony tamariszkok
 És kicsiny ágakkal rezgő bokrok közepette
 Zengjék virtusait nagy hőseknek meg az égi
 Népet dicsérjék, dalt lágyan játszva a húron.
 Néked a múzsák is jót kívánnak s a fejedre
 Zöld repkényágot, fényes koszorút fonogatnak.
 Vedd az egész Helikont eltöltő boldog örömnél
 Zalogait, nagy gróf! s boldogságunk le ne nézzed!
 Hogyha a költők gyér adománya jelent valamelyes
 Hírt és érdemet: úgy koszorúnk megvetni ne hagyjad!
 Hódol, az üdvözlést kettőzvén, s térdre lehull a
 Teljes olympusi kar, meg a múzsák kórusa szintén.
 Szárnyad alatt bújván és pajzsoddal befedezve
 Vágynak a csendes öröm békéjét élni ezentúl!
 Így kérünk, nagy gróf, hogy múzsáinknak e nyájas
 Tempéjét méltóztassál ékíteni neveddel!
 Melyet az istennők dala majd, jól tudva a tisztét,
 Felvisz a csillagokon túl és eljuttat az égbe! -
 Üdvöz légy te, virulj, élj! Áldott életet esdnek
 Jámor imák, mikkel zaklatja e nemzet a mennyet!
 Későn jöjjön a nap, késő unokáknak is egykor
 Megsiratandón, majd amidőn elhagyja a tested
 Nagy lelked, s méltó díszéért felmegy az égbe,
 Megveti földünk, s száll a rokon csillagseregekhez!

**[PESTEN, MÁJUS 9. CSOKONAI
 BATTHYÁNY JÓZSEF HERCEGPRÍMÁSNAK
 E VERSEZETTEL UDVAROLT]**

Vive precor, summoque Pater Te Numine longum
 Servet Pannoniae, Pannoniamque TIBI!!! - - -
 Nunc haec officii signa, o, CELSISSIME PRINCEPS,
 Accipias animo - qualiacunque - TUO.
 Bis duo lustra meae si non dant grandia vitae,
 Da veniam! Trabs est, quae modo virga fuit.
 Sint Maecenates; feret haec quoque terra Marones,
 Virgiliumque Tibi vei Tua rura dabunt.

**[PESTEN, MÁJUS 9-ÉN CSOKONAI
BATTÁNY JÓZSEF HERCEGPRÍMÁSNAK
E VERSEZETTEL UDVAROLT]**

Élj, kívánom, Atyánk kegye hosszan tartsa meg élted
Pannoniának, amint Pannoniát teneked.
Most - fényes herceg - vedd udvarlásom e néhány
Gyenge jelét, bármily zsenge is az, szívesen.
Hogyha nagyot nem tud húsz éven nyújtani, nézd el!
Durva gerenda vagyok, még növendék-fa minap.
Lenne Maecenasunk: ez a föld is termene Marót,
S Vergiliust a saját falvad is adna neked.

AD SERENISSIMUM ARCHIDUCEM

*Regii sanguinis Principem,
Inclyti Regni Hungariae Palatinum,
Nationalis Litteraturae fautorem optime meritum,
Michael Vitéz Csokonai.*

Vitis eram, et surgens generoso palmitum gemma,
Spemque olim docili falce datura bonam.
Serpere vix humili coeperunt valle corymbi,
Et sensim teneras explicuisse comas.
Arripui tum humiles cyrrho pendente myricas,
Virgulta auxilio non valitura meo.
Nunc igitur, coelo quae me dare possit aperto,
Quaeritur aethereo quercus amata Jovi,
Quaeritur augustum referens nunc cedrus honorem,
Quaeque arbor foliis surgit ad astra suis.
Hanc mihi si liceat passis ambire racemis:
Celsior e tenui valle per alta ferar.
Sic hilares ramos botro pendente gravabo,
Sic dabo Castalio pocula plena mero.
In sua me puerum traxerunt otia Musae,
Otia iudicio semper amata meo.
Utque Caballina primum scaturigine Phoebus
Bellerophonteis ora rigavit aquis:
Exin' sola mihi placuere cacumina Pindi,
Solaque Castaliis saxa canora modis.
Hic mihi fons vitreo pallentes flumine curas
Abluat, hic rauca gaudia voce canat.
Non me vittato velarit rite tiara
Inter presbyteros sacra cathedra pios;
Non ego consultis regales Juris honores
Invideam, aut magnas ambitiosus opes;
Non mihi Paeonias optarim industrius artes,
Impleat ut loculos febris anhelata meos;

Non Eratostheniis quaesitum ductibus aurum,
 Si modo mi faveat Phoebus, - habere velim.
 Sola mihi Aonidum placeant ante omnia Tempe,
 Solaque Musarum vatibus apta cohors.
 [Atqu]i si liceat sacros habitasse recessus,
 Si liceat tenera personuisse chely;
 [Si lice]at minimi nomen meruisse poetae:
 Sidera sublimi vertice celsa petam!
 [Si qu]ando meritis, - quae nunc quoque magna feruntur, -
 Plena magis fiet Patria nostra tuis:
 ...li coelesti si Musa potentior ore
 [Im]belli dederit talia verba lyrae,
 [Doce]bo TUAS laudes resonare Tibiscum,
 [Qua]s simul inmixtis triplicet Ister aquis.

A FENSÉGES FŐHERCEGNEK,

*Királyi vérből való Hercegnék,
 A Dicső Magyarország Nádorának,
 A Nemzeti Irodalom legérdemesebb pártolójának,
 Csokonai Vitéz Mihály*

Voltam szőlőtő, a nemes venyigén fakadó rügy,
 Mely a nyese késnek drága reményeket ad.
 Kis völgyében alig kezdett szétkúszni az ágam,
 Lassanként hányván zsenge levélhajait,
 Én indámmal kis tamariszk-bokrokba fogódtam,
 Adni segélyt az ilyen cserje aligha tudott.
 Most, ami engem a nyílt égboltig képes emelni,
 Nagy Jupiter ragyogó tölgyсударát keresem,
 Oly ragyogó díszű cédrustörzset keresek most,
 Mely fa a lombjaival felhat a csillagokig.
 Szétnyúló indám ha a törzse köré csavarodhat,
 Kisded völgyemből mind magasabbra török,
 Így víg ágaimat csüngő fürt húzza, borával
 Castaliának majd töltöm a serlegeket.
 Zsenge koromban már csendjükbé fogadtak a múzsák,
 Mindég is kedvelt volt kebelemnek e csend.
 Mert hogy forrás nyílt lova léptén Bellerophonnak,
 S önteni szent Phoebus csermelye kezdte vizét,
 Akkortól örömem csak a Pindus csúcsaiban telt,
 Csak zengő bércén Castaliának örült.
 Mossa le itt sáppadt gondom csillogva a forrás,
 Légyen csergedező hangja öröm dala itt.
 Jámbor véneknek hada fennkölt püspöki székből
 Ékességül rám szent tiarát ne tegyen;
 És nem irigyelem én ügyvédeknek se királyi
 Méltóságát, s nem vágyom a kincsük után:

Nem töröm én Paeon tudományáért se magam, hogy
Megtöltsék ládám pénzzel a lázbetegeket;
Én Eratosthenes által lelt sok aranyra se vágyom
Már soha, csak Phoebus védje meg életemet.
Nékem a múzsáknak Tempéje legyen csak a vágyam,
És csak a költők hű társa: a múzsasereg.
Bár e magános szent tájékon lenne lakásom,
Csak pengethetném ifjúi lantomat itt;
S bár a poéták közt legkisebb hírre kerüljek:
Homlokomat büszkén nyújtom a csillagokig!
Majd ha az érdemeid, miknek most is nagy a fénye,
Egyszer a hírükkel végre betöltik a hont;
És ha magasztosabb múzsám majd égi ajakkal
Békés lantomon ily hangzatot is kidalol:
Visszhangozza Tiszánk dícséretedet, s a Dunának
Összevegyült vize is zúg vele sokszorosán.

**SOL CUM PARHELIO.
AT SOL NON DIFFLUIT IPSE**

Qui modo conspicuus cernebar in aethere vasto
curculus, et dubium Phoebo facturus honorem
volvebam nitidos alieno ab lumine vultus
ora iubarque Patri similis, quem, lumina mille
mille coronabant radii, vultuque secundo
propitium populis gaudentibus ostendebant.
Nunc ah nunc nimio flammaram ardore subactus
non expectatos subito dissolvor in imbres.
Liquitur in pluviam color omnis, et aurea sensim
forma simul volucres fugiens vanescit in auras.
Liquo equidem tepidis vestros, gens Hungara, coelos,
linquo equidem lacrymis. At Sol non diffluit ipse
aureus, immensi vivet Lux publica mundi.
Ille dabit vires populis alimentaue terrae
praebebit, tepido tot gentes nutriet igne.
Inde feret, sic fata volunt, vitamque coloremque
aliturum pecudumque genus, quodque educat orbis.
Salve dulce iubar, rerum Sol maxime, salve,
sis bonus, o, felixque tuis, et lumine dignum
gigne tuo dignumque meo, qui deinde nitebit.

A NAP ÉS HASONMÁSA. DE A NAP MAGA NEM TŰNIK EL

Kit nemrég gyönyörű gömbként szemlélték a tágas
égen, s Phoebusnak rangját aki más sugaraktól
fénylő arcommal kétesse tettem, Atyánkra
ütve alakban meg ragyogásban, ezernyi sugárral
megkoszorúzva, ezer fénycsóvával, mik a boldog
népnek a víg arcot jó sorsot ígérve mutatták -
most, jaj, most a fölöttébb vad tűzláng elemésztett,
s oszlom hirtelenül váratlan záporosóvé!
Színem esővé foszlik mind, s szétbomlik a lenge
légbe aranyfényű alakom, lassan tovatűnve.
Elhagyom én egedet, hő könnyeket ontva, magyar nép,
elhagyom. Ám az aranyló Nap maga el nem enyészik,
él a hatalmas mindenség e közös ragyogása.
Ő ad erőt minden népnek, táplálja a földet,
s élteti, mindvalahány nemzet van, lágy sugarával.
Tőle nyerik létük s díszük, ha a sors is akarja,
szárnyasok és nyájak s minden, mit a föld kegye dajkál.
Üdv, édes ragyogás, nagy Nap, te, világ ura, áldd meg
s óvd tieid, méltót alkossál majd sugaradhoz,
és méltót az enyémhez, amely most fog kiragyogni.

EGY MAGYAR ÚRHOZ S TUDÓSHOZ KÜLDÖTT LEVÉLNEK TÖREDÉKE

In sua me puerum traxerunt otia Musae,
Otia iudicio semper amata meo.
Utque Caballina primum scaturigine Phoebus
Bellerophonteis ora rigavit aquis:
Exin' sola mihi placuere cacumina Pindi
Solaque Castaliis saxa canora modis.
Et licet haud faciles nactus situ [?] in carmina Musas,
Nec possim armigera Pallade digna loqui:
Me tamen in sacras valles et amoena vireta
Parnassique potens per iuga raptat amor.
Hic mihi fons vitreo pallentes flumine curas
Ab luat, hic rauca gaudia voce canat.
Non me vittato velarit rite tiara
Inter presbyteros sacra cathedra pios.
Non ego consultis regales iuris honores
Invideam, aut magnas ambiciosus opes.
Non mihi Paeonias optarim industriis artes,
Impleat ut loculos febris acuta meos.
Non Eratostheniis quaesitum ductibus aurum
(Si modo mi faveat Phoebus) habere velim.

At modo temporibus nostris laudatur, et alget,
 Cuius Apollineum carmen ab ore sonat!
 Non lacrymas inter sedet et suspiria Caesar:
 Dedignare sacros, Aula! fovere viros.
 Ennius hoc nostrum fato revocetur in aevum,
 Et videat nullum vatibus esse decus:
 Malit abire iterum pavonem in Pythagoraeum,
 Quam modo Maeonius, (qui fuit) esse senex.
 Carmina laudantur passim: qui carmina fecit,
 Emendicatis victitat ipse bonis. -
 Quando igitur largo quae dignaretur Honore,
 Quaeque pararet opes nos [?] mihi nulla placet,
 Sola sed Aonio Tempe resonantia rivo, -
 Sed bona quae possunt cogere nulla, - iuvant:
 Pauperiem charis, video, me quaerere Musis,
 In Permessiacis naufragus exul aquis!

EGY MAGYAR ÚRHOZ S TUDÓSHOZ KÜLDÖTT LEVÉLNEK TÖREDÉKE

Zsenge koromban már csendjükbe fogadtak a múzsák,
 Mindég is kedvelt volt kebelemnek e csend.
 Mert hogy forrás nyílt lova léptén Bellerophonnak,
 S önteni szent Phoebus csermelye kezdte vizét:
 Akkortól örömem csak a Pindus csúcsaiban telt.
 Csak zengő bércén Castaliának örült.
 Bárha a múzsákat nem könnyű versbe idézni,
 S Pallashoz méltót zengeni úgyse tudok,
 Mégis a roppant vágy Parnassus csúcsai és a
 Szent völgyek viruló bokra közé viszen el.
 Mossa le itt sáppadt gondom csillogva a forrás,
 S legyen csergedező hangja öröm dala itt
 Jámbor véneknek hada fennkölt püspöki székben
 Ékességül rám szent tiarát ne tegyen.
 És nem irigyelem én ügyvédeknek se királyi
 Méltóságát, nem vágyom a kincsük után.
 Nem töröm én Paeon tudományáért se magam, hogy
 Megtöltsék ládám pénzzel a lázbetegek.
 Én Eratosthenes által lelt sok aranyra se vágyom
 Már soha, csak Phoebus tartsa meg életemet.
 Ám, akinek száján mai nap Phoebus dala zendül,
 Azt csak dicsérik, s élete nélkülözés:
 Caesar sóhajok és könnyek közt el nem időzik:
 Udvar, a szent költőt védeni nem szereted.
 Hogyha a sors miközénk felhozná Enniusunkat,
 S látná, hogy költők díszet sohse nyernek el itt:
 Pythagorasként lenne megint csak páva szeretne,

S újra Homérosszá válni (ki volt azelőtt).
Versünk dicsérik mindenfele, ám aki írta,
Az maga koldul, eként tengeti bús nyomorát.
Minthogy semmi olyan vers nincs kedvemre, amelynek
Bőven jár tisztesség, s hozza a kincseket is,
S tetszésemre csupán az van, mely a tempei csermely
Hangján zengve sosem csal ki kövér javakat,
Látom, víg múzsák, inségbe kevertelek én, a
Permessus vizein partra dobott, kivetett!

VERSUS ONOMASTICI

Nominis en retulit December festa diebus,
Quae fuerant votis festa vocata meis.
Ipse videns Phoebus depellit nubila coelo,
Purior et roseo surgit ab axe dies.
Undique conveniunt praeclara stirpe creati,
Quos amor et cultus jussit inire viam.
Et tibi vir, cujus rumor super aethere notus,
Prospera sincero pectore vota canunt.
Si faveant igitur famae sic aetheris arces,
Non deerit officio casta Minerva suo.
Castalides Musae, qui te venerantur amore,
Non decet, ut nectant in Helicone moras.
Quin praesentes sint et te venerentur amore
Et pro te voti fundere dona deo.
Huius ego quondam pars quantulacunque cohortis
Imploro pro te numina sacra deum,
Magne deus sanctos spectas qui lumine blando,
Praebes terrigenis praemia digna piis.
Hunc in longa virum cupio quod saecula serves,
Fac super et proprios absque dolore dies.
Foemina seu princeps vivat tibi laeta per annos
In gremio virtus, quum generosa tenet
Vivat tota domus, vivat pietate celebris
Possit Nestoreos et superare dies.

VOTUM

1

Benignus precor, quod favor coeli
Te tueatur cura fideli,
Te dominus legat et partim tegat
Dextra Zeli.

2

Fortuna favens semper abundet,
Et tuos conatus obsecundet,
Terra suos flores donet atque rores
Coelum fundet.

3

Castalidum gregis o solamen.
Parca tuum longe ducat stramen
Spiritus ad astra laeta poli castra
Migret. Amen.

CONCLUSIO

Devota haec vota tibi do,
Quae fata lata ut dent opto.
Sunt plura, quae pura mente latent,
Condita deo sed illa patent.

NÉVNAPI VERSEZETEK

Napjaival neved ünnepjét meghozta December,
Hogy vágyott e dicső ünnepi napra szívem!
Ezt látván Phoebus maga is felhőit elűzte,
Tisztábban kel a nap rózsapiros szekerén.
Mindenhonnan gyűl, ki e híres törzsnek a sarja,
Hűség és szeretet készíti útra haduk.
S fényes férfi, neked, kit az égen túl visz erényed,
Jókívánságát zengeti tiszta szívük.
Hogyha a hírednek kedveznek az ég palotái,
Szűzi Minerva se fog késni, de megjelenik.
S kik tisztelnek, a szent múzsák is Castaliában,
Már nem késhetnek tájaidon, Helikon,
Sőt idejöjjenek, és téged tisztelve kiöntsék,
Mit kértünk néked, szent adományaikat.
Bármilyen apró leszek is egykor majd seregükben,
Érted kérem a szent, égbeli isteneket.
Ó, ki kegyes szemmel nézel le a jókra, nagy Isten,
Méltó díjat nyer tőled a földi kegyes.
Tartsad e férfit meg - kérem - s éljen sok időig,
S hozzá teljenek el napjai gondtalanul.
Hercegi asszonyként örvendően élje a virtus
Kebleden éveidet, míg csak emel nemesen.
Éljen egész házuk, s éljen ragyogó kegyes élte,
Múlja felül Nestort is kora napjaival.

ÓHAJ

1

Jószívvel kérem, hogy az ég gondja
Életedet hű készséggel óvja,
Buzgóság urának válasszon magának,
S védjen jobbja.

2

Féltő Fortunád mindig kegyeljen,
Minden szándékod jó végre menjen,
A föld virágával, az ég harmatával
Néked kedvezzen.

3

Múza-nyáj kedve csak veled száll fenn,
Párka ne tépje léted fonalát sem,
Lelked majd víg égi csillagseregbéli
Légyen. Ámen.

ZÁRADÉK

Óhajom, ezt adom én néked.
Kívánom, megáldjon az élet.
A tiszta ész titka még sok minden,
De rejtett jövőt egy fejthet: Isten.

A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA

1

Advecta externis aloē²⁰³ vernabat ab oris,
Delicium nostri principis atque Budae;
At vix flore novo nova coepit gaudia ferre,
Ut mos est aloē, vitaeque flosque cadit.

2

Cum tua terrestres tetigit praesentia nymphas,
Pest Buda angelicam dixit adesse deam:
Nunc quando superis immixta es sedibus: eia!
Quo te coelituum nomine turba vocet?

²⁰³ Az áloe egy fejedelmi virága a fejedelmi kerteknek; mihelyt elvirágzik és magzik, azonnal meghal

A PALATINUSNÉ HALÁLÁRA

1

Más partról plántált aloé itt hozta virágját,
S szép gyönyörének örül nádorurunk s Budavár.
Ám új szirma alig nyílt újabb örömünkre,
Más áloék módján élete, szirma lehullt.

2

Pest-Buda szépeinek tündér seregében időzve,
Isteni angyalnak hitte a lényed a föld.
Óh, jaj! Most, hogy az ég fényes palotáiba értél,
Mily nevet adhatnak néked az égilakók?

[KÖLTÉSZETI KÉZIKÖNYV TERVEZETE]

1. Historia Heliconis, a primis eiusdem incunabulis, ad felicem eiusdem erectionem. Ubi

De meritis patroni N. N.
De erecta typographia.
De collectione societatis
De meritis singulorum sociorum.
De meritis extraneorum.
De patronis subalternis.
De modo impressionis, correctura, charta, etc.
De ablegatis societatum, eorumque actis diurnis.
De sculpturis.
De musicalibus.
De emptoribus.

2. Poemata. Ubi continentur: titulus, dedicatio, nomen nationis, poetae, poematis.

3. Aesthetica. Ubi

Historia pulchri et gustus, a primis humanitatis exordiis ad haec tempora, per omnes nationes serie chronologica, in omnibus scientiis atque artibus elegantioribus. Adduntur causae, cur vel elevata fuerint, vel in deterius ruerint. Aesthetica ipsa, seu doctrina boni gustus, ex philosophia pulchri deducta in artes et scientias amoeniores. - Cum historia aesthesium [?] scriptisque et generalibus, et specialibus ubique suo loco ex omni lingua citatis.

4. Poesis. Ubi:

Historia poeseos, ab ipse humanitatis origine ad haec usque tempora pragmatice deducenda. Non descendo ad specialia.

Encyclopedia poetica, seu brevis delineatio artium et scientiarum tam poesi adfinium, quam eandem adiuvantium. Quales sunt musica, pictura, naturae et arte factorum contemplatio.

Prolegomena ad poesim. In qua tractabitur de dotibus et caractere poetae; quomodo quis poeta veri nominis evadere valeat? quid ad amolumentum vel detrimentum humanitatis poesis contulerit, vel olim conferre possit? Quae sint caussae cur vel ferveat vel frigeat in una aetate vel natione poesis? Quomodo illae caussae iuvandae, hae tollendae? Quis est scopus poetae? et in quo consistit vera poeseos indoles atque genius? An antiqui poetae praeferendi recentioribus? In quibus? Et quare? Poeta fitne an nascitur?

Prosodia hic tractandum est, de eo utrum prosodia vulgato sensu sumta ad poesim necessaria sit? et in quantum sit? nonne etiam in prosaica poesi quaedam prosodia, numerus, et verborum sententiarumque adsit, solum adesse debeat? De naturae dotibus et imperfectionibus cadentiae et quantitibus syllabarum. Quomodo lingua ad perfectiorem prosodiam deducenda esset? Qualis lingua esset ad poesim maxime idonea?

Poesis ipsa.

5. Poesis nationalis. Utpote; orientalium, sive hinensium, aliarumque minoris nominis nationum Asiae Hebraeorum antiquorum, et si qui sint recentiorum, Arabum, Persarum, Turcarum, Hingarorum; occidentalium, sive Graecorum antiquorum et si qui sint recentiorum, Latinorum antiquorum et recentiorum, Hispanorum, Portugallorum, Italorum, Gallorum, Anglorum, ubi etiam Ieltaram, Hollandorum, Germanorum, Danorum, Svecorum, Russorum, Bohemorum. - Ubi:

Historia poeseos nationalis, a prima nationis origine ad haec tempora pragmatice deducenda.

Prosodia, eiusque perfectiones, et defectus, cum mediis eam ad maiorem perfectionem, explorata linguae natura, deducendi.

Genius poeseos nationalis.

6. Notitia auctorum et operum. Ubi

Vita et fata auctoris.

Genius auctoris.

Opus auctoris catalogus, editio, recensio, crisis, translatio in aliam linguam.

7. Fabulae aeneae, Ubi

Imagines auctorum.

Atlas geographicus.

Musicalia.

8. Index.

Opus.

Rerum et verborum, commentarii, notarumque vicem suppleturus.

[KÖLTÉSZETI KÉZIKÖNYV TERVEZETE]

1. A Helikon históriája, első kezdeteitől szerencsés felemelkedéséig. Ahol szó lesz NN-nek, a pártfogónak érdemeiről.
A felállított nyomdáról.
A Társaság gyűjteményéről.
Az egyes társak érdemeiről.
Kívülállók érdemeiről.
Kisebb rendű pártfogókról.

A nyomtatás, a korrigálás módjairól, a papirosról, stb.
A társaságok küldötteiről, üléseik jegyzőkönyvéről.
Metszetekről.
Zenei dolgokról.
A vásárlókról.

2. Versek. Itt kap helyet a cím, az ajánlás, a költő nemzetisége és műveinek felsorolása.

3. Esztétika. Ahol lesz

A szépnak és az ízlésnek története az emberiség első kezdeteitől a jelenkorig, időrendben, minden népnél, minden tudományban és szépművészetben. Ide jönnek ezek felemelkedésének és hanyatlásának okai.

Maga az esztétika vagy a jó ízlés elmélete, levezetve a szépség filozófiájából a szépmesterségekig és széptudományokig. - Az esztétika történetével, általános és speciális írásokból, megfelelő helyeken minden nyelvből vett idézetekkel.

4. A költészet. Ahol lesz

A költészet története, a műveltség kezdeteitől a jelenkorig, oknyomozással levezetve. Részletekbe itt nem kell bocsátkozni.

Költői enciklopédia, avagy azoknak a művészeteknek és tudományoknak rövid rajzolata, amelyek részben rokonok vele, részben segítői. Ilyenek: a muzsika, a festészet, a természetnek és a kézműveknek vizsgálata.

Bevezetés a költészetbe. Itt kerül szóba a költői tehetség és jellem; melyik költő miért érdemes arra, hogy valóságos hírnévre tegyen szert. Mit tett - vagy tehet majdan - a költészet az emberi nem felemelésére vagy megrontására. Mik az okai annak, hogy egyes korokban vagy nemzetekben a költészet felpezsdül, illetve megfagy? Hogyan lehet ezeket az okokat segíteni, illetve megszüntetni? Mi a költő célja? Miben áll a valódi költői természet vagy tehetség? Az ókori költőket kell-e jobban becsülni vagy a maiakat? Miért? Hogyan? Lesz-e a költő vagy születik?

A prozodiáról itt kell tárgyalni. Vajon a köznapi értelemben vett prozódia szükséges-e a költészethez? És milyen mértékben? Nemde a prózai költészetben is van bizonyos prozódia és mérték, mind a szavakban, mind a mondatokban - legalábbis kellene lennie. A természet adományairól és tökéletlenségeiről a verselésben. Hogyan kell a nyelvet tökéletesebb prozodiára vezetni. Melyik nyelv a legalkalmasabb a költészetre?

Maga a poézis:

5. A nemzeti költészet. Mégpedig: a keletieké, így a kínaiaké, a kisebb hírnű ázsiai nemzeteké, a régi hébereké, és ha vannak, a maiaké, az araboké, perzsáké, törököké, magyaroké; a nyugatiaké, így a régi görögöké és ha vannak, a maiaké, a régi és a mai latinoké, spanyoloké, olaszoké, franciáké, angoloké, itt a keltáké is, hollandoké, németeké, dánoké, svédoké, oroszoké, cseheké.

Ahol is:

Oknyomozással elő kell adni a nemzeti költészet történetét, a nemzet keletkezésétől a jelenkorig.

A prozodiát is elő kell adni, annak tökéletességét vagy fogyatékoságát, azokkal az eszközökkel együtt, melyek azt - a nyelv természetét vizsgálva - tökéletességre vihetik.

A nemzeti költészet gényusa.

6. A szerzők és művek ismertetése. Ahol lesz
A szerző élete és sorsa.
A szerző tehetsége.
A szerző műveinek jegyzéke, a kiadások, ismertetések, bírálatok, idegen nyelvű fordítások feltüntetésével.
7. Rézmetszetű táblák. Ahol lesz
A szerzők arcképe.
Földrajzi atlasz.
Kották.
8. Mutató.
A művekről.
Tárgyakról és kifejezésekről, jegyzetként szolgáló magyarázatokkal.

[HÁROM TERVEZET]

1

1. Ex omnibus gentibus.
2. Ex omnibus sectis.
3. Ut 500 tomos facerent.
4. Propria lingua.
5. Etiam manuscripta.
6. Vita et literatura. Sulzer.
7. Aesthetica.
8. Sine praeiudicio.
9. Index notarum latine.
10. Charta Geographica.
11. Musicalia, Pictura.
12. Vana fragmenta.
13. Otiosae praefaciones.

2

1. Mali Poetae.
2. Mali Dramatici.
3. Mali Romanistae.
4. Difficilis collectio et notitia.
5. Facilis digantio.
6. Ornatus.
7. Etiam in aliis scitatiis (?)
8. Facilis.
9. Idem status Parnassi.

3

1. Moe.
2. Una (?) Typographia.
3. Ordo in Gentibus.
4. Selectio ex unicis operibus.
5. Academia.
6. Per duos annos.
7. Communicatio cum aliis.
8. Missio Göttingam.
9. Typographus voluntaris.
10. Translatio in alias linguas.
11. Praenumaratio.
12. Compactio Rosacea.
13. Quot status Academiae, quot Bibliotheca Magnorum virorum.
14. Saltim unius gentis

[HÁROM TERVEZET]

1

1. Minden nemzetből.
2. Minden felekezetből.
3. Hogy 500 kötet legyen.
4. Saját nyelv(en).
5. A kéziratok is.
6. Élet és irodalom. Sulzer.
7. Esztétika.
8. Előítélet nélkül.
9. Latin nyelvű névjegyzék.
10. Térkép.
11. Zenei dolgok, festészet.
12. Haszontalan töredékek.
13. Felesleges előszavak.

2

1. Rossz költők.
2. Rossz drámaírók.
3. Rossz regényírók.
4. Nehéz a gyűjtés és a följegyzés.
5. Könnyű a méltatás.
6. Ékesség.
7. Az egyéb kutatásokban (?) is.
8. Könnyű.
9. A Parnassus hasonló helyzete.

1. ?
2. Egységes nyomdai előállítás.
3. A nemzetek rendje.
4. Válogatás az egyes művekből.
5. Akadémia.
6. Két éven át.
7. Érintkezés másokkal.
8. Kiküldetés Göttingába.
9. Önkéntes (?) nyomdász.
10. Más nyelvekre való fordítás.
11. Előfizetés.
12. Rózsaszínű kötés.
13. Ahány az Akadémián, ahány könyvtára van a kiváló férfiaknak.
14. Legalább egy nemzeté.

OBSERVATIO DE TRIBADICO ANSERUM

Anno 1802, cum Kleistianorum operum Hungarice translatorum editioni incumberem, eademque causa Comaromii apud perillustrem Dominum Valentinum Laky, Comitatus Vice-fiscalem commorarer: observari anserem feminam, quae masculo usuque Veneris carnis, pluribus vicibus, sociam suam instar maris concendisse, viriliter sane uropygium suum, illius foramini applicuisse, motitasse, lintamque Veneream, illius pace exercuisse, et demum seminem vei petuitam, e natibus, caeruleo albescentem, vitream, viscosam, ovini odoris, albumini, vei spermati virili similem, bona copia ad terram ejaculasse, quam quidem materiam, quia luso immersa fuit, uberiosi examini subicere non potui.

Starem claustrum moniale.

Anser femina post modum alacrior visa est die 28a Februarii. Anno 1795, die 4a Maii. Cum essem Pestini, vidi in domo Civitatis Kecskemétiensis, canem pudlium, quem domus eiusdem arendator, nomine Ausser in conclavi suo aluit, quique cum eiusdem filiola, annorum circiter 6 ludere taliter solebat, puellulamque in area prioribus pedibus in *vékonya* acceptam... voluisse, penemque eius natibus applicuisse, et motitasse visusque semine illuisse.

MEGFIGYELÉS A LÚDAK FAJTALANKODÁSÁRÓL

1802-ben, mikor Kleist munkáinak magyar fordításán dolgoztam, s ez okból Komáromban, tekintetes Laky Bálint vicefiskális úrnál időztem, megfigyeltem egy liba tojót, amely szerelmeskedő hím módjára, mintha gúnár volna, több alkalommal rászállt egy másik tojóra, farát ennek végbélnyílásához illesztette, mozgatta, s miközben a másik nyugodtan tűrte, pajzánkodott vele, s végül hátsó részéből nyálkaszerű, kékesfehér színű, csillogó, nyúlós, tojásszagú, fehérjeszerű és férfiúi maghoz hasonló magot lövellt nagy mennyiségben a földre. De ennek anyagát, mivel eltűnt a sárban, nem tudtam alaposabban megvizsgálni.

A kerítés kapujában álltam. Ekkor láttam ezt a szenvedélyes libát február 28-án.

1795. május 4-én; Pesten jártamban Kecskemét város házában láttam egy pudlikutyát, amelyet a ház Ausser nevű bérlője a lakásában tartott. A kutya oly módon szokott játszogatni a bérlő mintegy hatéves kislányával, hogy az a két mellső lábával átfogva s vékonyához szorítva meg akarta hágni, penisét hátsó részéhez illesztette, mozgatta, s látni lehetett, hogy a lányt magjával benedvezte.

.oOo.